

PEDAGÓGUSOK ARCKÉPCSARNOKA

TIZENHETEDIK KÖTET

KARÁCSONY SÁNDOR PEDAGÓGIAI EGYESÜLET
DEBRECEN
2018

Kiadja: a KARÁCSONY SÁNDOR PEDAGÓGIAI EGYESÜLET

A sorozat alapító szerkesztője: UNGVÁRI JÁNOS

Felelős kiadó: FÜLÖP MIHÁLY

Kötetszerkesztő: BALOGHNÉ DR. ZSOLDOS JULIANNA

Lektor: KOROMPAI GÁBORNÉ DR.

Technikai szerkesztő: JANÓCZKI JÓZSEF

A kötet előkészítésében, szerkesztésében közreműködtek:

CSERMELY LÁSZLÓ, DR. GERENCSÉR ATTILA, JAGUSZTINNÉ DR. UJVÁRI KLÁRA, JANÓCZKI JÓZSEFNÉ,
KÁLMÁN ANTALNÉ, KAPRONCZI MIHÁLYNÉ, DR. KORNYA LÁSZLÓ, KOVÁCS LÁSZLÓNÉ, MARTINÁK JÁNOSNÉ,
NÉMETNÉ DÁVID IRÉN, OLAJOS ISTVÁNNÉ, RAFFAY ZOLTÁNNÉ, SZABÓ LÁSZLÓNÉ, SZIKSZAINÉ DR. NAGY IRMA

HU ISSN 1589-4185

Nyomdai munkálatok:
Kapitális Kft., Debrecen
Felelős vezető: ifj. Kapusi József

„A tanári pályára készülő emberben kétféle kíváncsiság bujkál: a gyermeké, aki felfedezni vágyja a természeti és emberi világ összes titkát és törvényét, és a felnőtté, akit már nem csupán a megismerés, hanem a tudás szétesztésének öröme jellemez. Ez a kíváncsiság elapadhatatlan, hiszen sem a tudásnak, sem a tanításnak nem érhetünk soha a végére. (...)

A tanári mesterségre és hivatásra készülőket ezért arra biztatjuk, hogy olyan tudós tanárai és tanár tudósai legyenek e pályának, akikben nem apad el az egyszerre gyermeki és felnőtt, de mégis örökké bölcs kíváncsiság. Rájuk vár, hogy vizet fakasszanak a sivatagban.”

(Dr. Perjés István)

Kötetünk megjelenését támogatták

Önkormányzatok, intézmények

Benka Gyula Evangélikus Általános Iskola és Óvoda, Szarvas
Berettyóújfalu Város Önkormányzata
Biharkeresztes Város Önkormányzata
Földes Nagyközség Önkormányzata
Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat
Hajdúböszörmény Város Önkormányzata
Hajdúdorog Város Önkormányzata
Hajdúnánás Város Önkormányzata
Hajdúszoboszló Város Önkormányzat
Kaba Város Önkormányzata
Karcag Város Önkormányzata
Móricz Zsigmond Református Kollégium, Kisújszállás
Nádudvar Város Önkormányzata
Nyíregyháza Megyei Jogú Város Önkormányzata
Ótemplomi Evangélikus Egyházközség, Szarvas
Püspökladány Város Önkormányzata
Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat
Szarvasi Református Egyházközség
Szarvas Város Önkormányzata
Szentannai Sámuel Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium, Karcag
Újtemplomi Evangélikus Egyházközség, Szarvas
Vajda Péter Evangélikus Gimnázium, Szarvas

Magánszemélyek

Baranyai Ildikó, Dr. Baranyó György, Barna István, Dr. Barna Péter, Buda Sándor, Gajáry László,
Király Zoltánné, Kondacs Mihályné, Kormos Ambrusné, Montvajszkiné Bátor Anna,
Nagy Károly Zoltánné, Lövei Ilona, Pálos Béla, Pálos Béláné, Pilishegyi Péter,
Szilágyi Ilona, Dr. Váczi Imréné

és a személyi jövedelemadójuk 1%-át felajánló támogatók.

Tartalomjegyzék

Előszó

9

<i>Szerzők</i>	<i>Akikről a szerzők megemlékeztek</i>	
<i>HARGITAINÉ DR. TÓTH ÁGNES</i>	BACHÁT LÁSZLÓNÉ középiskolai tanár, főiskolai docens	11
<i>FARKAS JÁNOSNÉ</i>	BARNA ISTVÁNNÉ általános iskolai tanár	13
<i>DR. BAROTA MÁRIA</i> <i>BALOGH KÁROLY</i>	DR. BAROTA MIHÁLY középiskolai tanár, bölcsészdoktor, író	18
<i>BATÁRI KÁROLYNÉ</i> <i>BATÁRI CSILLA</i>	BATÁRI KÁROLY általános iskolai tanár, igazgató	22
<i>BECSKE KATALIN</i> <i>MIXTAJ JOHANNA</i>	BECSKE ISTVÁNNÉ tanító, tanár	26
<i>SZÉCSI KÁROLYNÉ</i>	BELME LÁSZLÓNÉ óvodapedagógus, óvodavezető	29
<i>VADÁSZNÉ BENE ZSUZSA</i> <i>DR. BENE EDIT</i>	BENE GYULÁNÉ óvónő, óvodavezető, szakfelügyelő	31
<i>TUBA LÁSZLÓ</i>	BÍRÓ LAJOS tanító, igazgató-tanító	34
<i>RAFFAY ZOLTÁNNÉ</i>	BUDA SÁNDORNÉ középiskolai tanár, főiskolai docens	39
<i>VMIRJÁNCKI JÓZSEF</i>	BURJÁN ISTVÁN tanító, tanár	42
<i>TAKÁCS ZOLTÁN</i>	CSABA (CZEINER) JÓZSEF felsőkereskedelmi iskolai tanár, igazgató	46
<i>DR. CSERMELY TIBOR</i>	DR. CSERMELY TIBORNÉ könyvtáros tanár, főiskolai adjunktus	50
<i>KOLICS PÁL</i>	CSIRKE ERNŐ tanár, iskolaigazgató, közoktatási szakértő	54
<i>FARAGÓ LAJOS</i> <i>GRAJZ ISTVÁN</i>	DR. CSUHAJ VARJÚ IMRE főiskolai tanár, tanszékvezető	57
<i>MOLNÁR ZOLTÁNNÉ</i>	DARÓCZI LAJOSNÉ szakközépiskolai tanár	60
<i>MISURÁK DÉNESNÉ</i>	FARAGÓ ISTVÁNNÉ tanító, szakvezető	64
<i>VÁRADI ISTVÁNNÉ</i>	FELVÉGI BÉLA GYÖRGY népzene-tanár, karvezető	67
<i>DR. ALBEL ANDOR</i>	DR. GAJÁRY LÁSZLÓ gazdasági tanár, igazgató	71
<i>GESZTELYI TAMÁS</i> <i>GESZTELYI JÚLIA</i>	DR. GESZTELYI TAMÁSNÉ tanár, felügyelő, szaktanácsadó	74
<i>DR. VÁCZI IMRÉNÉ</i>	GIBER JÁNOS szakiskolai tanár, akadémiai főigazgató	78
<i>ERDÉLYI TAMÁS</i>	GYÚRÓ IMRE kántortanító, tanár,	80
<i>KOPASZ ÁRPÁD</i> <i>PÓCS MARGIT</i>	DR. HOLLÓS LÁSZLÓ tanár, akadémikus	85
<i>PÁL FERENCNÉ</i> <i>CZINEGE FERENCNÉ</i> <i>LOSONCZI ÉTELKA</i>	HORICSÁNYI LÁSZLÓNÉ tanító	88

<i>SZABÓ ISTVÁNNÉ</i>	DR. HORVÁTH EMILNÉ tanító, igazgatóhelyettes	92
<i>DR. KÖRÖS ERZSÉBET</i>	DR. HORVÁTH GYÖRGYNÉ ipariskolai tanító, szaktanár	94
<i>HORVÁTH MARIANNA HÁRYNÉ PAPP GIZELLA</i>	HORVÁTH IMRÉNÉ biológia-rajsz szakos tanár	99
<i>DR. SZALAI KÁROLY JANURIK JÁNOSNÉ</i>	JANURIK JÁNOS középiskolai tanár, lektorátusvezető	104
<i>JANÓCZKI JÓZSEF VARGA ISTVÁN</i>	JÁRMEZEI TAMÁS középiskolai tanár, szakértő	106
<i>SÜTŐ JÓZSEFNÉ KÁLMÁN ANTALNÉ</i>	JÓNÁSNÉ DR. SZILÁGYI KATALIN tanár, főiskolai docens	110
<i>LOSONCZI LÉNA</i>	JUHÁSZ IMRE középiskolai tanár, szakfelügyelő	113
<i>MÓZESNÉ KABÁN ANNAMÁRIA</i>	KABÁN FERENCNÉ középiskolai tanár	116
<i>KOTÁNNÉ KÁDÁR ÉVA</i>	KÁDÁR LÁSZLÓNÉ tanító	118
<i>PÁLNE KAKUCSI KATALIN</i>	KAKUCSI GÉZA általános iskolai tanár	121
<i>DR. LENTI ISTVÁN</i>	DR. KECSKÉS MIHÁLY ZOLTÁN mikrobiológus, egyetemi tanár	123
<i>RAFFAY ZOLTÁNNÉ</i>	KÉGLY SZERÉNA ipariskolai szaktanító, igazgató	126
<i>KISS ERZSÉBET</i>	KERÉKGYÁRTÓ LÁSZLÓ középiskolai tanár, atlétaedző	129
<i>SZABÓ MENYHÉRT</i>	KISGYÖRGY JÁNOS középiskolai tanár, gimnáziumigazgató	133
<i>KOPASZ ADRIENN RÉKA KOPASZ ÁRPÁD SZÖLLŐSI ENIKŐ</i>	KOPASZ ÁRPÁDNÉ tanár, gyógypedagógus, igazgatóhelyettes	136
<i>KOPASZ ÁRPÁD</i>	KOPASZ SÁNDOR igazgató-tanító	139
<i>KORMOS GYÖRGY DR. VÁCZI IMRE</i>	KORMOS AMBRUS GYÖRGY tanár, igazgató, festő	143
<i>KOVÁCS GYULA DÁNIEL</i>	KOVÁCS GYULA általános iskolai tanár, igazgató	146
<i>FINTOR GÁBOR</i>	KOVÁCS ISTVÁN általános iskolai tanár, igazgató, tanfelügyelő	150
<i>DANKÓ JÓZSEF</i>	KOVÁCS LAJOS tanító, tanár, igazgató, író	154
<i>NÉMETNÉ DÁVID IRÉN</i>	KOVÁCS MIHÁLYNÉ általános iskolai tanár	157
<i>RIDEG ISTVÁN</i>	KÖRMENDI LAJOS középiskolai tanár, költő, író	161
<i>JANÓCZKI JÓZSEF</i>	KUTI ISTVÁN tanító, általános iskolai tanár, iskolaigazgató	165
<i>DR. LENKEY ÁGOTA</i>	DR. LENKEY BÉLA tanár, egyetemi docens, tanszékvezető	169
<i>IFJ. LUKÁCSI LÁSZLÓ DR. LUKÁCSI MARGIT</i>	LUKÁCSI LÁSZLÓ középiskolai tanár, művelődésiház-igazgató	175
<i>DR. BARANYÓ GYÖRGY</i>	MADARÁSZ TIBORNÉ tanító, általános iskolai tanár	179
<i>VMIRJÁNCKI JÓZSEF</i>	MARKOVITS LÁSZLÓ ISTVÁN tanár, labdarúgó mesteredző	183
<i>NÉMETNÉ DÁVID IRÉN</i>	MIKÓ ISTVÁNNÉ általános iskolai tanár	186

<i>KOVÁCS LÁSZLÓ</i>	MOLNÁR ISTVÁN középiskolai tanár, mesteredző, főiskolai tanár	188
<i>VÍG MÁRTA</i>	ID. NAGY LÁSZLÓ tanár, tanítóképző intézeti igazgató	192
<i>VÍG MÁRTA</i>	IFJ. NAGY LÁSZLÓ GERGELY igazgató, szakfelügyelő, pszichológus	194
<i>HARGITAINÉ DR. TÓTH ÁGNES</i>	DR. NAGY ZSUZSANNA tanár, szakfelügyelő, főiskolai adjunktus	197
<i>NÉMEDINÉ KISS ADRIEN</i> <i>NÉMEDI ESZTER</i>	DR. NÉMEDI DÉNES tanár, egyetemi professzor, szociológus	201
<i>PROF. DR. NEMES GYÖRGY</i>	NEMES JÁNOS középiskolai tanár, gimnáziumigazgató	204
<i>KISS ERZSÉBET</i>	NÉMETHI TIBORNÉ testnevelő tanár, igazgatóhelyettes	208
<i>DR. IVANCSÓ ISTVÁN</i>	OROSZ SÁNDOR ÁGOSTON főiskolai tanár, bazilita szerzetes	211
<i>KOVÁCS ANDRÁS</i>	PÁLNAGY BALÁZS általános iskolai tanár, festőművész	215
<i>PÁLOS BÉLA</i>	DR. PÁLOS GYÖRGY középiskolai tanár	219
<i>DR. PAPP MÁRIA</i>	PAPP GYULA görögkatolikus kántortanító, tanár, iskolaigazgató	224
<i>DR. BARANYÓ GYÖRGY</i>	PÁSZTOR GÉZA középiskolai tanár, egyetemi tanársegéd	227
<i>CSERÉP IMRE</i>	PETROHAI FERENC biológia-rajz szakos tanár, üzemmérnök	231
<i>DR. PILISHEGYI JÓZSEFNÉ</i> <i>PILISHEGYI PÉTER</i>	DR. PILISHEGYI JÓZSEF tanár, főiskolai docens, tanszékvezető,	234
<i>MONTVAJSZKINÉ BÁTOR ANNA</i>	PRJEVARÁNE MIKUS MÁRTA óvodapedagógus	239
<i>RADA ISTVÁN</i>	RADA ALADÁR középiskolai tanár, igazgató	243
<i>RADA ISTVÁN</i>	RADA ALADÁRNÉ tanító, általános iskolai tanár	247
<i>KONDACS MIHÁLYNÉ</i>	DR. RAFFAY SÁNDOR akadémiai tanár, püspök, író, költő,	249
<i>RAJKAI ZSOMBOR</i> <i>RAJKAI ENIKŐ</i> <i>KISS ERZSÉBET</i>	DR. RAJKAI TIBOR középiskolai tanár, egyetemi docens	254
<i>KISS ERZSÉBET</i>	REGŐCZI ISTVÁN lelkesz, hittanár, káplán, író	257
<i>RÓTH GYULÁNÉ</i> <i>CSERÉP IMRE</i>	RÓTH GYULA tanító, tanár, iskolavezető	260
<i>BARTHA DÉNES</i>	SALLAI RÓZSA ILONA középiskolai tanár	263
<i>KENÉZ FERENC</i> <i>KENÉZ FERENCNÉ</i>	SARKADY LÁSZLÓ általános iskolai tanár	267
<i>NAGY ISTVÁNNÉ</i> <i>JUHÁSZ FERENCNÉ</i>	SARKADY LÁSZLÓNÉ általános iskolai tanító	271
<i>KONDACS MIHÁLYNÉ</i>	DR. SEBESTYÉN ISTVÁNNÉ középiskolai tanár, docens	275
<i>DR. LUKÁCSI MARGIT</i>	SIMON FERENCNÉ középiskolai tanár	279
<i>BERTÓK CSABA</i>	SIÓFOKI LÁSZLÓNÉ óvónő	283
<i>DR. MARKOS GYÖNGYI</i>	DR. SÓVÁGÓ LÁSZLÓNÉ általános iskolai tanár	285

<i>JUHÁSZ FERENCNÉ</i>	SZABADOS GÁBORNÉ tanító, tanár	289
<i>SZABÓ LAJOSNÉ</i> <i>SZABÓ ZSOLT</i>	SZABÓ LAJOS általános iskolai tanító	292
<i>SZABÓ JUDIT</i> <i>JUHÁSZ ISTVÁN</i> <i>KISS ERZSÉBET</i>	SZABÓ LÁSZLÓ középiskolai testnevelő tanár, szakfelügyelő	294
<i>SZAKOLCZAI LAJOSNÉ</i> <i>SCHERFEL LÁSZLÓ</i>	SZAKOLCZAI LAJOS középiskolai tanár	298
<i>DR. EGEY TIBOR</i>	SZATMÁRI LAJOS tanár, szakfelügyelő, szakíró, helytörténész	302
<i>DR. VÁCZI IMRE</i>	SZENTGYÖRGYVÁRI LAJOS gazdasági tanár, középiskolai igazgató	305
<i>BARÁT MIHÁLYNÉ</i>	SZEPESVÁRY GÁBOR testnevelő tanár, kosárlabda-szakedző	308
<i>KISS ERZSÉBET</i>	DR. SZŰCS KORNÉLIA biokémikus, egyetemi adjunktus	312
<i>DR. KÁNTOR SÁNDORNÉ</i>	DR. TARDOS JÁNOS pap, főiskolai tanár, erdőmérnök	316
<i>KISS ERZSÉBET</i>	TATÁR MIKLÓS középiskolai tanár, igazgató	320
<i>DR. CS. TÓTH JÁNOS</i>	CS. TÓTH JÁNOSNÉ tanító	322
<i>DR. TÓTH LÁSZLÓ JÓZSEF</i>	TÓTH JÓZSEF általános iskolai tanár, napközis nevelő	325
<i>PACSAI NORBERT</i>	TÓTH SÁNDORNÉ középiskolai tanár	328
<i>GÖDÉNÉ DR. TÖRÖK ILDIKÓ</i>	TÖRÖK ISTVÁN tanító, tanár, iskolaigazgató	331
<i>GÖDÉNÉ DR. TÖRÖK ILDIKÓ</i>	TÖRÖK ISTVÁNNÉ tanító	335
<i>SZÖLLŐSI IMRÉNÉ</i>	URAY GYULA tanító, igazgató	338
<i>VERMES MARIANN</i> <i>KISS ERZSÉBET</i>	VERMES LÁSZLÓNÉ tanító, általános iskolai tanár, szakfelügyelő	342
<i>BORÓK IMRE</i>	VIKÁR CSABÁNÉ tanár, nevelőtanár	344
<i>BOROS ISTVÁNNÉ</i>	VIRÁG LÁSZLÓ általános iskolai tanár, karnagy, igazgató	349
<i>KÁLMÁN ANTALNÉ</i>	VIRÁGH SÁNDORNÉ általános iskolai tanár, iparművész	352
<i>KISS ERZSÉBET</i> <i>VONA ORSOLYA</i>	VONA ATTILA középiskolai testnevelő tanár, atlétaedző	355
Emlékezzünk régiekről!		
<i>BÖSZÖRMÉNYI ISTVÁN</i>	HOMOKAY PÁL tanár, költő, író, könyvtáros	360
<i>NAGYNÉ MARTON ANDREA</i>	KALOCSA RÓZA az első magyar diplomás tanítónő, református felsőbb leányiskolai tanárnő, internátusigazgató, író	365
Repertórium		372
Útmutató arcképvázlat írásához		392

Előszó

*„Munkám, mit annyi oktalan lenéz,
Kedves nekem, hisz oly isteni,
A nyersanyagból, melyet Isten ad,
Segítek én embert teremteni.”*

Móra Ferenc

A *Pedagógusok arcképcsarnokának* a 17. kötetét tartja a kezében a kedves olvasó. Szervezők, szerzők, korrektorok, szerkesztők egyéves önzetlen munkájának eredményét. Mint eddig mindig, most is 100 olyan óvónő, tanító, tanár, oktató, gyógypedagógus, professzor életműve előtt tisztelgünk, akik maradandó emléket hagytak növendékeikben. Örömmel és büszkén gondoztuk ezeket az emlékező, méltató szövegeket, mert hisszük, hogy nemes ügyet szolgálunk. Ahogy a családok őrzik az őseik emlékét, úgy méltó feladat megörökíteni mindazok példáját, akik a család mellett részesei voltak nemzedékek emberré formálásának. Ezt tudták a szerzők, akik számunkra a „nyersanyagot” felkínálták. Örömmel tapasztaljuk, hogy szép számmal keresnek fel bennünket a megemlékező írásokkal évről évre. A Karácsony Sándor Pedagógiai Egyesület lassan két évtizede lankadatlanul végzi ezt az értékmentő munkát. Reméljük, még sokáig tehetjük. (A kötetek végén Útmutatót mellékelünk azok számára, akik cikkek írására vállalkoznak.)

Ebben a kötetben is sokféle életút, sokféle módszer, sokféle emléknym tűnik fel. Az egyéni sorsok mögött ott sejlik a 20. század történelme. Háborúk, katonaság, hadifogság, internálás, üldöztetések, diktatúrák hatják át a pedagóguséleteket is, mint a korszak minden emberét. Nehéz életkörülmények, küzdelmes sorsok szorításában is ők becsülettel tették a dolgukat, választott hivatásukat lelkiismeretesen, hittel és felelősséggel művelték.

A méltatásokból leginkább az derül ki, az a közös a megjelenített pedagógusok hagyatékában, hogy a tantárgyi ismeretek jórészt elhalványultak ugyan, de az emberi tartás, a tisztesség, a fiatal életekért vállalt felelősség példája nem fakult meg sok évtized alatt sem a tanítványokban. Szép vallomások erősítik meg minden pedagógus álmát, hogy érdemes fáradhatatlanul fátkyaként lobogni egy-egy közösségért. Az elhivatott nevelők nem elégedtek meg az iskolai közegben végzett emberformálással, kiterjesztették működésüket tágabb közösségük: falujuk, városuk kulturális és tudományos életének gazdagítására is. Így maradtak meg az emlékezetben, sokszor legendákba szőve.

Mindennapi hősök voltak ők, olykor csendes derűvel, máskor harsány kiállással kisebb-nagyobb közösségükért. Sokféle szakterületet műveltek: testnevelő, rajztanár, énektanár, biológus, agrárszakember, magyar- vagy matematikatanár stb. De különös, ritka szakterületek művelői is megelevenednek a sorokban: triflász (szarvasgomba-szakértő), tejipari szakember, szónoklattan-tanár stb.

S hogy kik a szerzők? Legtöbbször családtagok: gyermekek, özvegyek, testvérek. Gyakran kollégák, vagy tanítványból kollégává érett barátok, egykori diákok. Ha nem is tanítvány írja a visszaemlékezést, az igazi pedagógiai arculatot a volt növendékek megidézett véleménye szavatolja. Tudóstanárok bemutatása során nincs mód a tudományos munkásság részletes

bemutatására, nem az a célunk. A terjedelem sem engedi. Ugyanezen okokból a források, adatközlők pontos közlését sem tartjuk indokoltnak. A hitelesség a szerzők felelőssége.

Ha térképre vetítenénk a munkahelyeket, alig maradna ki Nagy-Magyarország valamelyik térsége határon innen és túl. Pozsonytól Pécsig, Csíkszeredától Kőszegig sorakoznak a kisebb-nagyobb iskolák, felidézett pedagóguselődeink működésének színterei.

Ha kronologikus áttekintést készítenénk, akkor is széles skálán ábrázolhatnánk a megélt időt: a 19. század elejétől (Petőfi korától) napjainkig terjed a bemutatott életutak időszaka. Ez a nagyjából kétszáz év is igazolja azt a bölcs *Móricz-mondatot*, amelyet magam is vallok, amit alma materem márványtábláján olvastam naponta, és amit ma is olvashat minden kisújszállási diák: *„...annál nincs nagyobb öröm, mint valakit megtanítani valamire, amit nem tud, és nagyobb jótétemény sem.”*

Legyen ez az öröm és ez a jótétemény mindazok osztályrésze, akik emléket állítanak a legkiválóbbaknak, s mindazoknak, akik ma is ennek a szép és nehéz hivatásnak a mindennapi művelői!

Debrecen, 2018. június 5.

Baloghné dr. Zsoldos Julianna
ny. főiskolai docens

B

BACHÁT LÁSZLÓNÉ Scharbert Éva (Nyíregyháza, 1929. május 28. – Nyíregyháza, 2015. május 20.) biológia–kémia szakos középiskolai tanár, főiskolai docens

Bachát Lászlóné Scharbert Éva édesapja, dr. Scharbert Ármin a Nyíregyházi Kossuth Lajos Evangélikus Gimnázium tanára, 1944–1948 között igazgatója volt. Kiváló pedagógusként és a természettudományok területén nagyműveltségű polihisztorként könyveket írt. „Aranyemberként” emlegették. Édesanyja, Velencei Jolán – közismerten eredeti személyiség – matematika–fizika szakos magántanárként otthon tanított, ezért általában az asztalt körül ülő diákokkal volt tele a szoba. Éva már gyerekkorában azt látta, hogy szüleinek az oktatás a legfontosabb. Egy fiútestvére volt, Tibor, aki fizikus lett, és a Kossuth Lajos Tudományegyetemen dolgozott.

Éva az elemi az Angol Kisasszonyoknál végezte, majd a Geduly Henrik Evangélikus Leánygimnáziumban tanult 1939-től 1947-ig. A második világháború sodra elérte Nyíregyházát is. A családok jelentős része elmenekült, de voltak, akik maradtak, köztük a Scharbert család is. Amint elvonult a front, a Nyíregyházán maradt lelkes, gyermekszerető tanárok

rögtön folytatták az oktatást. Az oktatás az egyik iskola valamelyik nagy befogadóképességű tantermében folyt, ott gyűltek össze a város tanulásra szomjas diákjai. Kortól függetlenül egy csoportban, a fiúk és a lányok egy osztályba jártak. Éva gyakran nagy lelkesedéssel mesélt erről az időszakról. Sokszor elmondta, hogy számára csodálatos élmény volt a háború után újra találkozni a gyerekekkel és karizmatikus pedagógusoktól tanulni nemcsak a tananyagot, hanem az életet, a helytállást, az emberszeretetet, a megbecsülést. Ezek a tanulók a pincéből jöttek elő, a béke, az élet, az újrakezdés jele volt a tanterem. A tanulók figyelmesek voltak egymáshoz, örültek, hogy iskolába járhattak.

Szülei példáját követve Éva is a pedagógusi hivatást választotta. A természettudományok érdekelték. Érettségi után az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, biológia–kémia szakon folytatta tanulmányait, és 1952-ben szerzett diplomát.

Nehéz anyagi körülmények között tanult, mivel gondoskodnia kellett megélhetéséről. A Rózsák terén lévő **középiskolai diákothonban**, majd a **Villányi úti leánykollégiumban** mellékhatású nevelőként helyezkedett el, ezért szállást és étkezést kapott. Kiegészítésként még harisnyaszem-felszedést is vállalt. Lényegében önellátó volt.

1951-ben férjhez ment Bachát László magyar–latin szakos tanárhoz, aki akkor az Evangélikus Kossuth Lajos Gimnáziumban tanított.

Tanári hivatását Éva 1952-ben **Tatán** kezdte az **Eötvös József Gimnáziumban**, ahol férjével együtt fiatal tanárként néhány felejthetetlenül szép évet töltöttek egy jó szellemű tantesületben. Hamarosan a diákok közkedvelt

tanár-házaspára lettek. Két gyermekük született: László 1953-ban, aki matematikus lett, és Nóra 1957-ben, aki vegyész. A lakáshelyzet megoldatlansága miatt a négytagú család kényszerűségből egy diákotthoni szobában lakott, a feleség ezzel egyidejűleg a kollégiumban mellékhivatású nevelőként is dolgozott. A két kiskorú gyermek, a kor nehézségei, a lakáshiány a házaspárt 1957-ben visszahívta Nyíregyházára.

Sok örömet szerzett számukra az, hogy tait tanítványaikkal továbbra is rendszeresen találkoztak, akik szereteten alapuló, egész életre szóló barátsággal ragaszkodtak hozzájuk. Tisztelettel emlékeztek a tanár-házaspár következetes szigorúságára, diákszeretetére, példamutató magánéletére. Ez a színfolt öreg korukig elkísérte őket.

Bachát Lászlóné pályáját a **Nyíregyházi Állami Kossuth Lajos Gimnáziumban** folytatta, ahol szakmai ismereteit, pedagógiai fegyvertárát folyamatosan fejlesztette. Jó szakmai felkészültsége, értelmes magyarázatai, derűs, kiegyensúlyozott, barátságos természete miatt hamarosan aktív részese lett az iskola oktatási tevékenységének. Tankönyvet lektorált, módszertani kísérletekben vett részt, és ezekről a Természettudományok Oktatása című folyóiratban számolt be. Férje a Kölcsey Ferenc Leánygimnáziumban kapott tanári állást, majd a Nyíregyházi Tanárképző Főiskola alapítása után, 1962-ben a Magyar Nyelvészeti Tanszék vezetője lett, és kinevezték főiskolai tanárrá.

Nagy változást jelentett, amikor végre felépült a lakásuk.

1960-ban a gimnázium Kossuth Lajos szakközépiskolává alakult. A kémiaórák száma nagymértékben lecsökkent, a gyerekanyag sokkal gyengébb lett.

Éva 1970. október 1-től a **Nyíregyházi Tanárképző Főiskola Kémia Tanszékére** került adjunktusi beosztásba. Először a kémiai technológia tárgyat oktatta, majd a szerves kémia előadásoknak és gyakorlatoknak lett a gazdája. Kereste a kémia szakos tanárjelöltek kép-

zése során a teljesítményképes tudás kialakításának lehetőségeit, odafigyelt a szerves kémia oktatásakor az elmélet és a laboratóriumi gyakorlat összhangjára. Fontosnak tartotta a hallgatók tudásának rendszeres ellenőrzését és értékelését. Ezeket az elveket szeretetteljes, de szigorú következetességgel valósította meg, nem feledkezett meg a hallgatók személyiségének tiszteletéről.

Bachát Lászlóné 1982-ben a matematika-kémia szakos hallgatókkal

Fontosnak tartotta a gyárlátogatások, tanulmányi kirándulások alapos előkészítését. Az ismeretek jobb hasznosulása érdekében a hallgatók feladatlapokon megfigyelési szempontokat kaptak. A kémiai ismeretek szerzése mellett hangsúlyt fektetett a hazai tájak, történelmi emlékhelyek látogatására is. A szaktanárrá nevelés sikerét az igényes szaktudományos és gyakorlati képzés közti egyensúlyban látta.

Bekapcsolódott a Kémia Tanszéken folyó dohánykémiai vizsgálatokba is. A kutatómunka arra irányult, hogy milyen feltételekkel lehet a természetst gazdaságosabbá tenni (különböző műtrágyákkal, érésgyorsítókkal). Ő a szénhidrát-, a nitrogén- és a fehérjetartalmat vizsgálta.

1978-ban kinevezték főiskolai docenssé. Először a főiskola műszaki, majd a nevelési bizottságában tevékenykedett. 1985-ig szak szervezeti bizalmi, 1976–1992 között tanszékvezető-helyettes volt. Munkásságáért „Kiváló Munkáért” kitüntetést és „Pedagógus Szolgálati Emlékérmét” kapott.

Bachát Lászlóné, Scharbert Éva jó munkatárs, jó barát volt. A tanszéki közösség életében felmerült nehéz helyzetekben megértésével, szellemességével, realitásérzékével segített megtalálni az optimális megoldásokat. 1994-ben vonult nyugdíjba.

Három lányunokája született, Zsófi, Emese és Ágnes. Szívből szerette őket, és büszke volt rájuk. Még megélte két dédunokája, Botond és Csenge születését. Boldog volt, ha karjában tarthatta őket. Barátaival, rokonaival, ismerőseivel szeretetteljes jó kapcsolatot ápolt. Szociális érzékenységére jellemző, hogy gyermekkori nevelőnőjével és annak családjával olyan életre szóló baráti kapcsolatban volt, mintha rokonok lennének, az utolsó pillanatig ragaszkodott hozzájuk.

A legkedvesebb lény számára szeretett férje volt. Végtelenül tisztelte őt, és büszke volt Bachát László szakmai tudására, sikereire, pedagógusi kvalitására, emberi tartására. Mikor férje szeme erőteljesen romlani kezdett, ő lett a férje szeme. Örömet szerzett neki, hogy felolvasásaival, jegyzeteléseivel segítheti tudományos munkáját. A magyar nyelvészeti konferenciákra is együtt utaztak. Nagy odaadással és gondjal ápolta. 58 évig volt a felesége.

Férje 2009-ben bekövetkezett halála után az egyedüllét által megszorított napok megbetegítették. Gyermekai figyelmes, szerető gondoskodása ellenére 2015. május 20-án eltávozott. Búcsúzunk a kémiatanári képességek aktív fejlesztőjétől, aki 42 éves szolgálatából 23 évet a kémiatanár-képzés ügyének szentelt.

*Munkatársa,
HARGITAINÉ DR. TÓTH ÁGNES
Nyíregyháza*

BARNA ISTVÁNNÉ Lichy Ilona (Miskolc, 1942. december 8. – Miskolc, 2016. április 26.) magyar-országi és könyvtár szakos tanár

Miskolcon született, édesapja Lichy József, hentes és mészáros, saját húsárut készítő üzemet, húsboltjukat üzemeltette, édesanyja Kazay Ilona a család háztartását vezette. A szülők erejüket, tudásukat, javaikat felhasználva kényelmes, biztonságos családi otthont teremtettek lányuknak és 1943-ban született öccsének, Józsefnek. A szülők szeretetteljes légkörben nevelték gyermekeiket, akik a miskolci 1.sz. Ált. Iskolába jártak, és a sok megpróbáltatás ellenére kitűnő tanulmányi eredménnyel végeztek. Az általános iskolai évek alatt a család a kitelepítettek listájára került. Az állandó feszültség és a gyakori házkutatások erősen megviselték mindannyiukat. A folyamatos zaklatások elől a szülők gyermekeiket Hangácscon rejtegették. A kitelepítés ugyan elmaradt, de az üzletet államosították, a feldolgozó üzemet bezárták, felszerelését elvitték. A kisajátítás után az apa rövid ideig még saját boltjában dolgozott, később a város távolabbi boltjaiba helyezték. Bár anyagi helyzetük nem rendeződött, létbizonytalanságuk megszűnt. Ilona az általános iskola befejezése után a Herman Ottó Gimnáziumban, testvére a Földes Ferenc Gimnáziumban folytatta tanulmányait, ahol mindketten sikeresen leérettségiztek.

Ilonát az érettségi után (politikai okokból) nem vették fel a budapesti jogi egyetemre, ezért 1960-ban **Miskolcon**, a **II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtárban** helyezkedett el,

közben 1966-ban könyvtáros képesítést szerzett. Munkája során a megye valamennyi könyvtárával kapcsolatba került, szakmai tanácsokkal látta el vidéki kollégáit. Így ismerkedett meg Barna Istvánnal, a Tiszakeszi Általános Iskola tanárával, aki a település könyvtárát is vezette. A fiatalok az olvasás és a könyv szeretete mellett egymást is megszerették. 1968-ban házasodtak össze, és Ilona **Tiszakeszibe** költözött. Mivel az iskolában megüresedett az orosz tanári állás, az igazgató őt kérte fel a tantárgy tanítására. Rövid idő alatt megkedvelte a pedagógus munkát, ezért már ebben az évben felvételizett az egri Ho Shi Minh Tanárképző Főiskola magyar–orosz szakára. Kiváló eredményeinek köszönhetően felvételt is nyert, és 1972-ben sikeresen államvizsgázott. Közben családi életükben is örömteli események történtek: Miskolcra költöztek a szülőkhöz. 1971-ben megszületett Péter, 1972-ben György fiuk. A két gyermeket gondosan, nagy szeretetben nevelték. Az édesapát a Földes Ferenc Gimnáziumban alkalmazták, ahol 28 évig igazgatóhelyettesként tevékenykedett. Ilonát örömmel fogadták régi munkahelyén, a **Megyei Könyvtárban**, majd 1974-től a **2. sz. Általános Iskolában**, ahol tanárként vezette az iskola könyvtárát is.

1981-ben alapították meg **Miskolcon a 7. sz. Általános Iskolát** (amely 1991-től Szabó Lőrinc nevét viseli), ahol Ilona 1997-ben történt nyugdíjazásáig dolgozott tanár és könyvtáros munkakörben. Az intézményben a mai napig iskolaalapítóként emlékeznek rá, a szeretett kollégára.

Ilona gyermekei felnőttek, megismerkedtek a családi gyümölcsösben, szőlőben végzett kertészkedés örömeivel, nehézségeivel. Kilenc évig éltek Ilona szüleinél, eközben a Hutás utcában saját házat építettek. A nagyszülők ezután is sokat segítettek az unokák nevelésében, mivel vejük a nyári szünetekben idegenvezetést is vállalva gyakran volt távol. Péter fiuk jogot végzett, ügyvédként dolgozik Miskolcon. Megnősült, három unokával ajándékozta meg szüleit. György a Gödöllői Agrár-

tudományi Egyetemet végezte el, jelenleg a NUSED EUROPE LTD Közép- és Kelet-Európa termékfejlesztő mérnöke. Szintén házas, két fiúgyermeke van.

Ilonka unokáiról igazi szerető nagymamaként gondoskodott. A finom sütemények, gyümölcsök, befőttek soha nem hiányoztak az asztalról, a lakás a mai napig tele van az unokák fényképeivel.

Karácsonyfánál (1982)

A család a mezőgazdasági munkák mellett sokat kirándult, pihent a balatonfenyvesi üdülőben. A baráti családokkal ellátogattak Magyarország nevezetes tájaira, jártak Erdélyben, Lengyelországban, Szlovákiában.

Lázár Gyuláné a 7. sz. Általános Iskola nyugdíjas igazgatója a tantestület, a szülők, a tanítványok visszaemlékezéseit összegző és Ilonka szakmai munkáját bemutató beszámolójából idézek:

„Barna Istvánné, Ilike a 7. sz. Iskola nevelőtestületének alapító tagja, aki nagyon sokat tett azért, hogy iskoláját egy elismert, tudásközpontú intézménnyé tegye. A nevelőközösség és iskolai tanulóközösség alakításának (építésének meghatározó személyisége volt, ő alapította az iskolai könyvtárat, majd az évek során közel 40 ezer kötetesre fejlesztette az állományt. Nevelőmunkája középpontjában az olvasóvá nevelés állt, a szépirodalmi, a történelmi olvasmányok, valamint a fantasztikus regényeken keresztül. Ennek érdekében neves írókkal író-olvasó találkozókat szervezett,

rendhagyó irodalomórákat tartott a miskolci és kassai Nemzeti Színház színészei közreműködésével.

A könyv, az olvasás szeretetét az ismeretek megszerzésének szolgálatába állította. Első osztálytól könyvtári foglalkozásokat dolgozott ki valamennyi tantárgy tanításához, melyek beépültek az iskola programjába. A könyvtár általa az iskola szellemi bázisává vált. Ez irányú eredményes tevékenységét szívesen adta át könyvtáros kollégáinak bemutató foglalkozások szervezésével. Városi munkaközösségvezetőként, illetve szaktanácsadóként egyénileg is sokat segítette a város iskoláit mindennapi munkájukban. A városi és megyei könyvtárakkal alkotó kapcsolatot épített ki, különösen a pedagógus-továbbképzések, a Magyar Kultúra napján rendezett vetélkedők szervezése területén, igazi lokálpatriótaként számos miskolci helytörténeti versenyt rendezett.

Magyar nyelv és irodalom szakos tanárként több osztályban tanított, nemzeti ünnepeink megemlékezéseinek alkotó szervezője volt, az ő irodalmi-történelmi búvárkodásának köszönhető, hogy a mai napig felejthetetlen képek maradtak ezekről az emlékezetünkben.

Az iskola karácsonyi hangversenyének éveken át irodalmi háziasszonya volt, iskolanevadónk munkásságának megismertetését, a névadóműsor összeállítását, a tanulók felkészítését a magyar munkaközösségen belül szívügyének tekintette. Ő a névadóra készült kiadvány egyik szerkesztője.

A városrészen, ahol iskolánk található, új lakónegyedek adtak át, ahová fiatal családok költöztek. A hirtelen megnövekedett tanuló-, illetve pedagóguslétszám az iskolavezetés munkáját nagyon megnehezítette, de IlIKE segített. Osztályfőnöki feladatvállalással, hatékony közösségépítő munkával értékes tapasztalatait adta át a pályakezdőknek. Aktív szerepet vállalt az iskola pedagógiai programjának kidolgozásában, bekapcsolódott a helyi tanterv írásába, a 45. osztály számára összeállított órarend elkészítésébe.”

Részlet kollégája, Csuka Sándorné visszaemlékezéséből:

„Mindig büszkeséggel töltött el, hogy kezdő fiatal pedagógusként kollégája lehettem. Tanári munkásságát az egyéni bánásmódra, szeretetre, bizalomra és empátiára épülő pedagógiai kultúra jellemezte, igyekezett a tanítványai minőségi oktatása során megvalósítani az egyéni képességek kibontakoztatását. Nagy gondot fordított a tehetséggondozásra, de a leszakadó rétegekből érkező fiatalok felzárkóztatását is figyelemmel kísérte.

Azon fáradozott, hogy tanítványai felismerjék a tudás értékét, s megtalálják önmagukban azt a kiemelkedő egyedi képességüket, melynek kibontakoztatása során sikereket átélve válhatnak értékes, boldog és boldogulni képes felnőttekké.

Számomra olyan világot nyitott emberségben, tudásban, melyet nem felejték el soha, példaképemmé vált. Megmutatta, hogy a legfontosabb értékek a szeretet és a tisztelet, mely egy életen át elkísér, s erőt ad a nehéz helyzetekben is.

Boldog voltam, ha az iskolai könyvtárban lehetőségem adódott mellette dolgozni. Mindig igyekezett megismertetni az újonnan megjelenő irodalmi alkotásokkal és szemelvényekkel, rendszeresen felhívta figyelmemet az aktuális pedagógiai cikkekre. Tamás fiamat tanította, kedves, megértő személyiséggel, magas színvonalú szakmai tudásával gyermekben sikerült meggyújtani azt a szikrát, mely a tanulás, tudás útját világította meg számára. Szülőként is nagy szeretettel gondolkodok értékteremtő munkájára.”

Csuka Tamás mérnök családjával Tamperében él, Ilonáról az alábbi gondolatokat osztotta meg velünk:

„5. osztálytól kezdve az osztályfőnököm és egyben a magyartanárom volt IlIKE néni. Már az első napokban elnyerte bizalmamat, hiszen mindenben a segítségemre volt. A családi hangulatban, amelyet személyes varázsával teremtett, még a tanulás is könnyebben ment. Osztályunkból remek közösséget hozott

létre, ami nemcsak az iskolában, hanem az iskolán kívül szervezett közös programokban teljesedett ki.

Az egész személyisége nyugalmat, kedveséget sugárzott, felnéztem rá. Később a gimnáziumi éveim alatt visszasírtam az együtt töltött időt.

kidolgozásába és gyakorlati megvalósításába. Kulturális seregszemléket, farsangi karneválokat, az iskola névadójának tiszteletére iskolai, városi és országos versenyeket szervezett. Az iskola tanulóinak nyári szünidei programjait tervezte, szervezte. Balatonfenyvesen a Kilián Gimnázium üdülőjében táboroztatta

Utolsó osztályával (1997)

Pedagógiai munkája példaértékű volt, óráin nemcsak a megszokott módszereket alkalmazta, hanem nyitott volt az újra is, így a tanítási anyagokat érdekesebbé, könnyebben elsajátíthatóbbá tette számunkra.

Arra nevelt, hogy ismerjük meg és tiszteljük ne csak a hazánk, hanem más népek kultúráját is, de mindig tudjuk, hogy gyökereink a Kárpát-medencében a népi kultúrából, a magyar emberek alkotta értékekből táplálkoznak.

Hálás szívvel köszönöm a sok-sok szeretetet, biztatást és támogatást."

Pályaválasztási felelősként éveken át az iskola 7–8. osztályos tanulóit segítette a továbbtanulásban, kiállításokat, üzemlátogatásokat, városi szintű pályaválasztási vetélkedőket szervezett. Bekapcsolódott az úttörőcsapat munkájába, a szabadidős programok

tanítványait, ahová gyermekei és alkalmanként férje is elkísérte.

A pedagóguspályán töltött évek alatt három alkalommal bízták meg osztályfőnöki teendők ellátásával, amit nagy szeretettel, felelősségtudattal, empátiával végzett. Tanítványai közül többen is a pedagóguspályát választották. Két tanítványa emlékeiből idézek:

Rácsok Zsuzsa:

„Az általános iskola felső tagozatos időszakának idestova 24 éve. Ahogy most felidézem akkori emlékeimet, nagy nyugalom, belső biztonság áraszt el. Életemnek egyik legmeghatározóbb időszaka volt.

Ilike néni osztályfőnököm és magyartanárom volt ekkor. Emlékszem az órákra, apró részletekre, nevetésre, csöndre, dolgozatokra. Ám a legjobban a hangulatra: a nyugalomra

és a derűre, ami az együtt töltött időt jellemezte. Nem csak a tananyag átadásával foglalkozott nap mint nap. Szerette tanítványait, s odaadó, áldozatos munkával formálta közösségünket, jellemünket, személyiségünket. Egenként voltunk fontosak a számára. Akkor is számon tartott minket, s érdeklődött felőlünk, amikor már továbbtanultunk a középiskolákban. Sok-sok ismeretanyaggal, tudással lettünk gazdagabbak általa, de a legfontosabbat számomra mindig is az az elfogadás és megbecsülés jelentette, ami a lényéből áradt. Különösen nagy bölcsességgel és empátiával érzett rá arra, hogyan ösztönözzön, motiváljon. Mindannyiunk lelkéhez megtalálta az utat. Én magam is pedagógusként ezt a példát próbálom követni munkám során.

A tanárok örökké élnek azokban a szívekben, amelyeket megérintenek.

Biztos vagyok abban, hogy valamennyi tanítványa szívében így él tovább.”

Ezeket a fentebb idézett jellemvonásokat erősítik meg Csombor Anett volt tanítványának szavai is:

„Örömmel emlékszem vissza a farsangokra, a kirándulásokra, a könyvtári órákra, Ilike néni mindig nyitott volt az ötleteinkre. Személyisége, nyugalma, közvetlensége, megértő figyelme bennem mély nyomot hagyott, ezek a tulajdonságai pedagógusként is jó alapul szolgáltak számomra a későbbiekben.”

Nyugdíjazása után visszahívták dolgozni, több iskolai könyvtárban is tevékenykedett. 2005-ben a **Martin János Szakközépiskola, Szakiskola és Készségfejlesztő Iskola** igazgatója felkérte az intézmény könyvtárának vezetésére, mely feladatot örömmel vállalt és látott el három évig.

Lénárt Györgyné igazgató asszony örömmel idézte fel az együtt töltött évek eseményeit, az általa írt visszaemlékezésből emeltem ki részleteket:

„Ilona a hosszú tanítási évek alatt nem vesztette el lelkesedését, mely a szakma iránt tanúsított alázatát, szeretetét, felelősségérzetét mutatja. Mindez jelezte elhivatottságát

és alkalmasságát arra, hogy tudást és tartást adjon tovább a fiataloknak, akikkel nap mint nap odaadással foglalkozott. Jó kollégánk volt, példát mutatott kötelességteljesítésből, munkabírásból, akaraterebből; módszereit, bevált ötleteit megosztotta a fiatalabb pályatársaival, nemzedékekkel tanítva meg így a pedagógiát, a munka mesterségét. Gazdag pedagógiai életút van mögötte, könyvtára igazi alkotóműhely volt tanulóknak, tanárnak egyaránt.”

2008-ban vonult végleg nyugállományba, és otthon, családjá körében folytatta áldásos tevékenységét. Minden nap süttött-főzött, unokáival foglalkozott. Rendszeresen olvasott, fogadta látogatóit, kézimunkázott, beavatta kollégáit a kalocsai riselió-hímzés rejtelmeibe. Az utóbbi években önálló mozgásában kissé akadályozottá vált, de továbbra is szívesen kirándult családjával, visszalátogatott az iskolai rendezvényekre. Élete utolsó hónapjaiban is érdeklődő, segítőkész volt; családját, barátait ekkor is támogatta. Utolsó útjára a miskolci Szent Anna temetőbe a családtagjain, rokonain kívül kollégák, barátok, szülők és számtalan tanítványa kísérte el.

Az általunk bemutatott, csodálatra méltó EMBER, Barna Istvánné Lichy Ilona emléke szívünkben örökké él!

Kitüntetései:

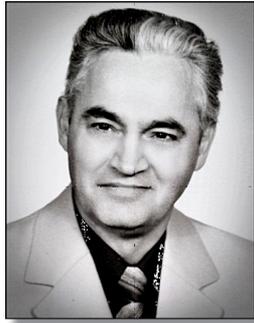
- * Szocialista Kultúráért 1986;
- * Pedagógus Szolgálati Emlékérem 1997;
- * Szabó Lőrinc Emlékplakett és Díszoklevél 1997.

Köszönetet mondok férjének, Barna Istvának és gyermekeinek a családi életük felelevenítésében nyújtott segítségükért, Lázár Gyuláné igazgató asszonynak, Ilona elismerést érdemlő szakmai munkájának bemutatásáért.

FARKAS JÁNOSNÉ
Tiszacsege

DR. BAROTA MIHÁLY (Bököny, 1922. november 12. – Szentgotthárd, 1995. április 5.) tanító, általános iskolai tanár, középiskolai tanár, bölcsészdoktor, író

Sokgyermekes paraszti családban látta meg a napvilágot. Édesapja id. Barota Mihály, hadirokkantként tért vissza a háborúból, édesanyja Kósa Márta, odaadó szeretettel gondoskodott a gyerekekről. Bölcsőtől katedráig ívelő pályájának Bököny község (Szabolcs-Szatmár-Bereg és Hajdú-Bihar megye határán) volt az első és meghatározó állomása, a családja, a gyermekkori barátságok, a gyökerek ide kötötték őt élete végéig. Azok a gyökerek, melyek nélkül nem teljesedhetett volna ki sem tanári, sem pedig szépírói munkássága. Szülőföldje, szülőfaluja, az itt élő emberek iránti szeretete félreismerhetetlen módon áthatotta habitusát és későbbi műveit, írásait. Számára a szülőföld az otthont jelentette még akkor is, amikor az ország nyugati végére, Szombathelyre került. Élete végéig tartotta a kapcsolatot Szabolcs-Szatmár-Bereg szülőtteivel.

Életben maradt öt testvére közül, kik Bököny községben földműveléssel foglalkoztak, ő volt a legfiatalabb. Egyedül ő tanult tovább, és szüntelen tanulni vágyásának köszönhetően magyar nyelv és irodalom szakon az egyetemi diplomát (ELTE, 1966) is megszerezte.

Elemi iskolába Bököny községben járt, majd tanítónője, Labai Lajosné Kozma Blanka – a *Bölcső és katedra* című önéletrajzi ihletésű regényének (1972) „Blanka tanító kisasszonya” – javaslatára Nyíregyházán folytatta tanulmányait. Előbb a Nyíregyházi Királyi Kato-

likus Főgimnázium, majd a Nyíregyházi Magyar Királyi Állami Elemi Népiskolai Tanítóképző Intézet diákja, Váci Mihály diáktársa lett. Legnagyobb, legmeghatározóbb diákkori felfedezései közé a könyvek, az irodalom és a zene tartoztak. Már ezekben az években aktív részese lett az intézet kulturális rendezvényeinek.

1942-ben népiskolai tanítói oklevelet szerzett, és 1942. szeptember 1-jén, a **Nyírderzsi Görög Katolikus Elemi Népiskola** kántortanítójaként lépett a katedrára. Alig egy év telt el a katedrán, mikor 1943 októberében tényleges katonai szolgálatra kellett bevonulnia. 1944 májusában súlyosan megsebesült a kolomeai fronton. 1945-ben, a háború befejeződése után, gyalog tért vissza Sopronból első munkahelyére, Nyírderzsbe. Családi, baráti beszélgetések során ezt sokszor, büszkeséggel emlegette.

1946. szept. 4-én házasságot kötött Darabánt Mártával, aki élete végéig hű társa, minden gondban-bajban oltalmazója, segítője volt. Házasságukból egy gyermek született, Mária Márta.

1948/49-ben, az iskolák államosítása után, a **Szatmár-Beregi Tanfelügyelőség** tanfelügyelői teendőket ellátásával bízta meg.

A betegség korán melléje szegődött, 1949/50-ben a debreceni szanatóriumban kezelték a XX. sz. első felének népbetegségével, tbc-vel. Hosszas utókezelésre is szükség volt, s hogy könnyebben bejárhasson a nagyerdei Augusztába, családjával 1950-ben Nyíregyházára költözött.

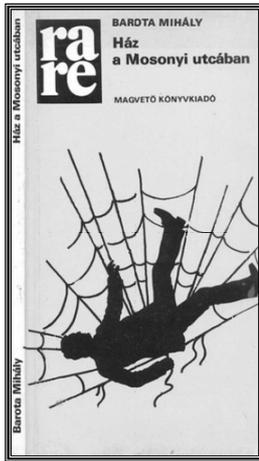
Nem csak olvasni szeretett nagyon, a líratúra iránt érzett mélységes szeretete és lelkesedése saját alkotásokra is inspirálta. Első írásai 1950 tavaszán, 28 éves korában hangzottak el a Petőfi rádióban.

1951–1954 között **Nyíregyházán**, fiúkollégiumi igazgató lett, majd a **Szabolcs-Szatmár Megyei Tanács VB Oktatási Osztályán** előadóként és újra tanulmányi felügyelőként dolgozott. 1952-ben magyar-történelem szakon általános iskolai tanári oklevelet szerzett

Egerben. Munkáját mindig becsülettel, tisztességgel, lankadatlan elhivatottsággal végezte. 1953-ban a *Közoktatás Kiváló Dolgozója* kitüntetésben részesült.

1954 áprilisában a *Néplapban* jelent meg folytatásokban első szépirodalmi alkotása: egy három felvonásos dráma, *Válaszút* címmel. 1954–1955-ben újságíróként, a *Néplap* kulturális rovatának vezetőjeként és a TIT megyei titkáráként dolgozott. Ezekben az években több szépirodalmi és pedagógiai tárgyú munkáját közölték a *Néplapban*. 1954-ben a *Szigetlakók* című novellája a tiszántúli írók és költők műveit bemutató *Túl a Tiszán* (Debrecen, 1954) című antológiában látott napvilágot.

Az 1956/57-es tanévben **Nyíregyházán**, az **Állami Vasvári Pál Gimnáziumban** tanított magyar nyelvet és irodalmat. Ezekre az időkre emlékszik vissza az arcképvázlatunk egyik szerzője *Balogh Károly* – volt vasváris diákjaként: „Az 1956/57-es tanévben Barota Mihály tanár úr tanítványa voltam, aki ma-

gyar nyelv és irodalmat tanított nekünk. Diákjaira nagy hatással volt, nagyon szerettük emlékeztető óráit. Irodalomelméleti ismereteket is szereztünk. Külön füzetben, az *Alapfogalmak* címűben tartottuk számon, mit jelentenek a regény, a vers, az óda... és a többi. Ezeket az alapfogalmakat a tanár

úr számon is kérte, így hosszú időre meg is jegyeztük. 1956. október 24. és december 10. között nem volt tanítás a nyíregyházi középiskolákban. A tanár úr ebben az időszakban részt vett a **Magyar Rádió Nyíregyházi Stúdiójának** munkájában, írásait a rádió közölte. 1956. december 10. és az 1957. júniusi évváró között még tanított minket, a tanév végén azonban őrizetbe vették. Mi, diákok erről nem

tudtunk. Az új tanévben már más magyartanárnak lett. Nagyszerű ember volt Barota tanár úr.”

Hosszú hónapokat töltött börtönben, rabkórházban. 1958. január 20-án helyezték szabadlábra. Majd tíz évnek kellett elteltie ahhoz, hogy amnesztiában részesülhessen. 1991. október 23-án az *1956-os Emlékérem* tulajdonosa lett. D. Rácz Magdolna, aki a Jósa András Múzeumban hagyatékának gondozója, *Egy jó szándékú értelmiségi szerepvállalása az 56-os eseményekben* című tanulmányában, dokumentumokra hivatkozva, részletesen foglalkozik ezekkel az 56-os eseményekkel. Tanulmánya a *Szabolcs-Szatmár-Beregi Szemlében* olvasható (2006. 4. 496–503).

Az 1956-os forradalmat és szabadságharcot követő meghurcoltatás traumatikus élményeit, melyek családját is igen megviselték, nem tudta, s talán nem is akarta feledni. Így született meg több évtizeddel később, és látott 1989-ben napvilágot a Magvető Kiadónál önéletrajzi elemekben bővelkedő kisregénye, a *Ház a Mosonyi utcában*.

1958 augusztusától 1968 szeptemberéig nem taníthatott. A **Nyíregyházi Gyerme- és Ifjúságvédelmi Intézetben** dolgozott nevelőként. Itt szerzett tapasztalatait a *Gyermekvédelem Szabolcsban* című könyvében összegezte, melynek társszerzője Szedlák András volt (Nyíregyháza, 1969). Egyik akkoriban írott novellájának az *Ágrólszakadtak* címet adta.

1964-től a **Móricz Zsigmond Művelődési Házban** előadásokat tartott, a **József Attila Művelődési Házban** pedig öntevékeny színjátszó csoportokat vezetett. Ezen a területen is kiemelkedő eredményeket ért el, hamarosan megkapta a *Szakszervezeti Munkáért* kitüntetés ezüst fokozatát.

1968. szeptember 1-től **Nyíregyházán**, a **Kossuth Lajos Szakközépiskola** tanáraként újra hivatásának élhetett, a katedráról szólhatott diákjaihoz. Ez az intézmény volt az elődje a későbbi Bánki Donát Ipari Szakközépiskolának,

ahol nyugdíjazásáig, 1983. augusztus 31-ig magyar nyelvet és irodalmat tanított.

Az ő vezetésével működött a szakközépiskola diákszínpada. Számtalan irodalmi összeállítás szerzője és rendezője volt. Diákjai megyei és országos középiskolai szavalóversenyeken, megyei diáknapokon nagy sikerrel és elismeréssel szerepeltek, megannyi városi ünnepséget tettek emlékezetessé. Annál is

Kialakult a közösség tagjaiban egy olyanfajta követelmény önmagukkal, a közösség egészével szemben, hogy a képességek alatt teljesíteni valamilyen feladatot, az egyszerűen erkölcsstelenség! (...) A színpadi munkában, a versenyeken az erkölcsi érzelmek egész skálája gazdagodott, mélyülhetett el."

Disszertációja témájául Turi Sándort, a paraszbi néptanítót választotta. 1978-ban a

Az 1979-ben végzettek osztályfőnöke

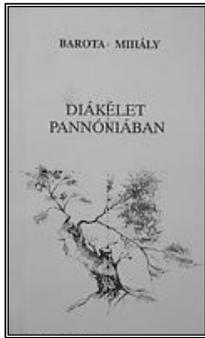
inkább csak az őszinte tisztelet és nagyrabecsülés hangján lehet szólni ezekről a kiemelkedő sikerekről, mert ebben az időszakban az iskola egyre inkább műszaki jellegűvé vált, a beiskolázott tanulók fiúk voltak. Csak lankadatlan, odaadó és elkötelezett munkával volt lehetséges ilyen rendkívül szép eredményeket elérni, tanár és diák részéről egyaránt. Az 1972/73-as tanévben a Kossuth Diákszínpad a Sárospataki Diáknapokról egyszerre két rangos elismeréssel, arany- és különdíjjal tért haza, az 1973/74-es tanév pedig meghozta a diákszínpad számára az első Megyei Nívódíjat is. Az elsőt még további kettő követte: a *Nyíregyháza örökváltsága* és a *Nyíregyháza megyeszékhellyé válása* című dokumentációs jellegű irodalmi összeállításokért. Mint a *Híradás a végekről* című kötetében (Nyíregyháza, 1994. 128-129) írja: „Bizonyos, hogy a diákszínpadi munka éppen közösségformáló-emberformáló szerepében a legjelentősebb (...).

KLTE-n *Turi Sándor élete és munkássága* című értekezésével bölcsészdoktori címet szerzett. Turi Sándorról írott monográfiája, mely hiánypótló szerepet töltött be, 1981-ben Nyíregyházán kiadásra került. 1985-ben elsőként vehette át a Szabolcs-Szatmár Megye Tanácsa által alapított *Turi Sándor-díjat*.

1983-ban feleségével együtt Szombathelyre költözött a lányához, aki előbb a Zrínyi Ilona Gimnázium tanára, aztán a Bessenyei György Tanárképző Főiskola, majd 1982-től nyugdíjazásáig, 2006-ig, a Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola oktatója volt.

A lakhelyváltás és a nyugdíjas évek nem jelentettek számára elszakadást a korábbiaktól. Szüntelenül dolgozott. 1983-tól 1991-ig a **szombathelyi Táncsics Mihály Kollégium** nevelőtanára volt. Hamarosan kapcsolatba került a Vas megyében élő írókkal és költőkkel. Írásai, recenziói jelentek meg az *Életünk* című folyóiratban, az *Új Hírekben*, a *Vas Népében*, a

Pedagógiai Műhelyben, a Szabolcs–Szatmári Szemlében, helyet kapott a Vasi pedagógusok antológiájában, mely a Jövőhalászok címet viseli (Szombathely, 1988). Napvilágot látott a Szombathelyi Táncsics Mihály Kollégium története című könyve, majd a *Diákélet Pannóniában* is elhagyta a nyomdát (Szombathely, 1985 és 1989). Gyűjteményes kötetével a *Szigetlakók* cíművel jelentkezett ezt követően (Nyíregyháza, 1992),

melyet az 1994-ben Nyíregyházán kiadott, jelzés értékű címet viselő *Híradás a végekről* követett. Utolsó írása 1994. december 28-án, a *Kelet-Magyarországban* volt olvasható. Ez az írás Váci Mihály emlékét őrizve igen érzékletesen, a személyes találkozások tükrében idézi fel a költőt, annak 70. születésnapja alkalmából.

Barátja, dr. Csermely Tibor, Nyíregyházán élő tanár 2004-ben, az első gyűjteményes kötetének *Arcképek* fejezetében többek között ezt írta: „A rövid életrajzi adatokból összeállítható pályakép alig mond el valamit Barota Mihályról. Annyit mindenestre sejtet, hogy a sokrétű pedagógiai munka nagyban hozzájárult az érzékeny, világra nyíló szemű írói tevékenység kiteljesedéséhez. Írói munkásságának kibontakozását nem kényeztette el az élet. Mindig megvoltak a napi feladatai, amik nem igazán kedveztek az elmélyülő munkát igénylő írói tevékenységnek.

De pont ezek, a mindennapok apró történései kínálták magukat témául, hogy történeteivel elmondhassa: »Hit nélkül didereg a lélek. És magányos.«

Akik bármelyik írását elolvassák, megbizonyosodnak arról, hogy szavai megleget árasztanak, mondatait a szeretet formálja. Akkor is, amikor régmúlt ifjú élmények hangulatát idézi, a háborúban megélt hétköznapok képeit villantja fel, de akkor is, amikor a pedagóguslét léleképítő munkájával bibelő-

dik a falusi iskolában, csakúgy, mint a megyei gyermek- és ifjúságvédő intézetben.

Gyakran vagyunk hajlamosak arra, hogy valami különös, vagy izgalmas történetet várjunk az írótól. Barota Mihály nem szolgál meglepetésekkel. Valami belső ösztönösség vezérli a tollát, amikor – Veres Péterrel szólva – úgy ír, amilyen az élet, ahogyan a tegnaptól jön a mába, és megy a holnap felé. Ám ebben a folyamatban mindig megsejtet valamit önmagából, világlátásából, humanista elkötelezettségéből, finom humorából, szülőföldhöz kötődő szeretetéből, jobbra törekvő akarásából.”

Barota Mihály életútjának állomásait, szépírói tevékenységét többek között az Illyés Gyulával, Jókai Annával váltott levelei, a kötetéről megjelent recenziók jelzik. Az életművét, pedagógiai és szépírói munkásságát dokumentáló mintegy 1000 tételt tartalmazó gazdag hagyatékát – szóbeli végakarátának megfelelően – a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Jósza András Múzeum irodalomtörténeti gyűjteményében őrzik. 2003 óta szülőfalujában az iskola az ő nevét viseli. Ugyanebben az évben felesége és lánya létrehozták a Barota Mihály Alapítványt, melynek célja a hagyományőrzésen kívül a kultúra, a magyar- és világirodalom, a vers- és prózamondás iránti érdeklődés felkeltése, elmélyítése és népszerűsítése. Bököny községben a Barota-napok keretében rendszeresen kerül sor kulturális és sportrendezvények megszervezésére.

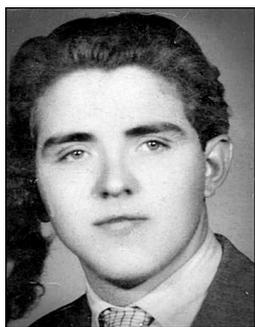
Hitvallását a *Híradás a végekről* című kötetében (Nyíregyháza, 1994, 152-153.) így fogalmazta meg:

„Ki tollat vesz kezébe, / legyen literátor,
költő vagy professzor, / hivatásos író,
egyéb tollforgató: / tisztesség jegyében,
méltósággal tegyen / vallomást, hitelest
EMBER-mivoltáról...”

Lánya, DR. BAROTA MÁRIA Mosonmagyaróvár
Tanítványa, BALOGH KÁROLY Nyíregyháza

BATÁRI KÁROLY (Laskod, 1938. október 31. – Barabás, 2003. október 23.) tanító, általános iskolai tanár, igazgatóhelyettes, igazgató

Édesapja, Batári Lajos cipézmesterként dolgozott falujukban, édesanyja, Szécsi Julianna a háztartást vezette. Házasságukból öt gyermek született, közülük ketten 2-3 éves korukban meghaltak. Károly 13 éves korában édesanyja elhunyt szívbetegségben. Így további nevelésében nővére, Julianna segített. Ekkor bátyja, Ferenc már Kisvárdán végezte a középiskolát.

Károly az általános iskolát Laskodon végezte, befejezése után a Nyíregyházi Állami Tanítóképzőbe jelentkezett, ahová fel is vették. Tanítóképzői érettségi bizonyítványát 1956-ban kapta meg. Gyakorló évét **Gelénesben** töltötte, majd az egyéves gyakorlat végén megszerezte az általános iskolai tanítói oklevelet, és továbbra is Gelénesben maradt, illetve tanított.

1960-ban megnősült, és mivel felesége, Becsei Ibolya **Barabásban** élt, ő is ebbe a községbe helyeztette magát, s ettől kezdve itt végezte tanítói munkáját. Házasságukból három leánygyermek született, mindegyikük a pedagóguspályát választotta, mindhárom a Hajdúböszörményi Óvónőképző Intézetben szerezte meg főiskolai diplomáját. Legkisebb lányuk később elvégezte az Eötvös Loránd Tudományegyetem andragógia szakát is, így első és egyetlen egyetemi végzettségű lett a családban. Kár, hogy édesapja ezt már nem érthette meg.

Batári Károly feleségével 1968-ban a pedagóguskölcson segítségével lakást épített. Az

épülethez kert is tartozott, ezért iskolai munkája mellett bizony szükség volt szorgos, munkás kezére is. Az akkor még járó pedagógusföld megmunkálását is feleségével ketten végezték. Ám pedagógusi munkájához elengedhetetlennek tartotta, hogy tovább képezze magát.

- 1968-ban a Nyíregyházi Tanárképző Főiskolán magyar-történelem szakos általános iskolai tanári oklevelet szerzett.
- 1975-ben Tanúsítványt kapott komplex magyartanári képzésről.
- 1983-ban elvégezte a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Pedagógus Továbbképző Kabinett 2 éves Intenzív Igazgatói Tanfolyamát.

1969-től 1980-ig igazgatóhelyettesként dolgozott, majd 1991-ig az iskolaigazgatói teendőkkel látta el. Az 1970-es években saját elhatározásából alapította meg a „Barátság” férfikart. A kórus tagjai Tisza-vidéki népdalokat énekeltek. Számos helyen léptek fel, minősítésekre jártak, részt vettek az 1971. június 5-6-án tartott III. Országos Szövetkezeti Dalostalálkozón is. Az 1960-70-es években esti, szabad óráit is feláldozva aktív részese volt a falu Dolgozók Esti Iskolájában folyó tanári munkának.

Az őszi mezőgazdasági munkák végzésében az általános iskolai tanulók részvételét is szívügyének tekintette, szinte minden alkalommal kísérte, felügyelte őket nemcsak kötelezettségből, hanem szeretetből is. A munkák során nagy hangsúlyt fektetett a fegyelem megtartására. A tanulók minden alkalommal kiválóan teljesítettek, odaadását és szeretetét mindvégig megtartotta, a fegyelmezettségre nevelést munkája során időt és erőt nem kímélve hasznosította. A szülők és a tanulók egyaránt tisztelték, és ezt hálájukkal igazolták az évek során. Szigorú volt és igazságos tanítványaival. Tisztelték benne azt, hogy következetesen nevel és tanít, követel a gyerekektől, számon kéri a feladatokat, hiszen őt is erre tanították szülei. Nagyon sokszor emlegette az őt is szigorral és következetességgel nevelő tanítóképzőt, ahol igazi hivatástudatot és nevelést kapott.

Iskolai feladatainak teljesítése mellett Barabás fejlődését is szívében viselte. 1985-től tanácsstagként, majd önkormányzati képviselőként és alpolgármesterként munkálkodott a község érdekében, sőt még a Nőszövetség asszonykórusát is vezette.

Az 1979-ben elkezdett „új”, emeletes iskola továbbépítését is szorgalmazta, mert az előző iskolaigazgató idejében még csak az alsó szint készült el. Mivel az építkezés emeletes iskolaként indult, így igen sok tennivaló volt hátra. Társadalmi munkát szervezett, hogy az épület előtti betonrész is elkészüljön, amihez a környezetredezés és a parkosítás is hozzá tartozott. Kerítés, járda, udvar készült így el. Hogy mindennel végezzen, rendszerint túlteljesítette a napi 8 órás munkaidőt. Nem csak a falu lakossága, a felesége és családja is értékelte önfeláldozó igyekezetét, ez érezhető volt a feléje áradó szeretetből, megbecsülésből és tiszteletadásból.

1986-ban a Nyíregyházi Múzeumfalva vezetője, Páll István úr kereste meg mint iskolaigazgatót, hogy az akkor már meglehetősen leromlott állapotban lévő régi falusi iskolát szeretné áttelepíteni a múzeumfaluba, mivel akkorra már megépült szomszédságában a modern általános iskola. Az igazgatónak és az akkori hivatalos szerveknek a hozzájárulását megszerelve az épület „könyvjóvárással” a falumúzeum birtokába került mint látogatható műemlék. Korábban feleségének szülei és testvérei, majd felesége és az ő testvérei is ebben az épületben végezték el iskolai tanulmányaikat. Így még az élők is hálával gondolhatnak a régi épületre, és a Múzeumfaluban járva nosztalgiával szemlélhetik az osztálytermeket.

E hosszúnak mondható 44 év szolgálati idő alatt Batári Károlynak voltak csalódásai is a pályán, ahogyan az talán rendjén is van, de a bőséges elismerések ellensúlyozták azokat. Néhány példa:

1971-ben a Művelődési Minisztériumtól megkapta a „Szocialista Kultúráért” kitüntetését. 1981-ben a Hazafias Népfront „Kiváló

Társadalmi Munkás” kitüntető jelvény viselésére jogosította. 1984-ben a Mezőgazdasági és Élelmezési Minisztérium „Kiváló munkáért” miniszteri kitüntetés érdemese lett. Nyugdíjba vonulásakor, 2000-ben, a helyi önkormányzattól elismerő szavakat és tárgyi jutalmat kapott.

Elmondhatjuk, hogy haláláig aktív részese volt Barabás életének, kulturális fejlődésének.

Hat unokája született, akikre nagyon büszke volt, tudását nekik is mindig igyekezett átadni. Sajnos tanulmányaik befejezését már nem érthette meg: László református lelkész, Viktor mezőgazdasági mérnök, Ádám szakfordító (angol), Erik geográfus, Zsófia gyógyszerész, Dorottya gyógytornász lett.

Tanítványok, kollégák visszaemlékezései:

„Hálás szívvel köszönöm a lehetőséget, hogy Batári tanár bácsira emlékezhetek – nemcsak magamban, pillanatképekben, hanem tudatosan gyűjthetem össze az emlékeimet vele kapcsolatban. Általános iskola felső osztályos tanulójaként vannak az első emlékeim. Tudatosan csak felnőtt fejjel visszaemlékezve tudom megfogalmazni a gyermekkori élményeket. Minden nap dolgozott velem és változtatta, fejlesztette a személyiségemet. Láttam bennem a lehetőséget, hogy alkalmas és érdemes vagyok arra, hogy az ő tudásából átadjon nekem. Meglátta bennem az irodalom iránti szeretetemet. Kemény kézzel, szigorúan, számonkérve dolgoztatott, amikor felkészített a magyar versenyre. Velem örült, amikor jó helyezést értem el. Akkor nem tudtam, hogy tanár bácsinak az volt az igazi siker, amit általam elért. Jó pedagógus volt, szerettük az óráit, mindig volt türelme hozzánk. Úgy bánt velünk, mint a gyermekeivel, megérezte, hogy melyikünkkel hogyan kell bánni, kit, hogyan kell nagyobb teljesítményre bírni, mikor kell dicsérni vagy éppen megfeddni. Elmondhatom, hogy a felnőtt életemet is elkísérte hosszú ideig. Tisztelettel emlékezem rá. Amikor a felnőtt énekkart vezette, velük is megtalálta a megfelelő hangot, hosszú évekig dolgozott velük. Az általános iskola igazgatójaként is

»gazdáját«, és addig gyakoroltunk, míg az tökéletesen nem hangzott. A próbákon nagyon fontos volt a pontos megjelenés és az odafigyelés, most már tudom, hogy mindez hozzátartozott sikereinkhez. Következetes munkája során soha nem tett kivételt velem azért, mert a keresztlányom voltam. Sőt, legtöbbször akkor szólított a táblához a feladat megoldására, amikor nem figyeltem, a padszomszédommal suttogtam. Következetesen nagy tanító volt.” (Barcsai Sándorné Becsei Mária)

„Tanítványaként ismertem meg, ő tanított meg a történelmi összefüggésekre, a magyar helyesírás szabályaira, aminek nagy hasznát vettem a középiskolai tanulmányaim során, és később is bátran fordulhattam hozzá segítségért, akkor is kaptam tőle sok hasznos tanácsot.

A Nyíregyházi Tanárképző Főiskola elvégzése után a sorsom úgy alakult, hogy hazakerülhettem a volt általános iskolámba, így kollégája lehettem.

Sokat segített a pályám elindulásakor, bátran fordulhattam hozzá, szívesen adott tanácsokat, mint tapasztalt kolléga.

Szakmai tudása és lényeglátása révén sok gyermek szerette meg a történelem és az irodalom tantárgyakat. Következetessége, határozottsága a felcseperedő generációk sora számára nyújtott eligazodást a felnőtté válás során.

Vezetőként nagyon segítőkész volt a kollégákkal, igyekezett harmonikus légkört teremteni, az intrika és a bosszú távol állt tőle. Szívesen segített még a családi problémák, gondok megoldásában is. Halála nagy veszteség mindannyiunk számára. Akik ismerték, csak szeretettel emlékeznek rá.” (Gacsályi Csabáné nyugdíjas pedagógus)

Egy rövid példa édesapám következetességére és kreativitására pedagógusi és szülői munkájában.

Felső tagozatos általános iskolás voltam, amikor egy reggel észrevette, hogy olvasok az ágyban. Megkérdezte, hogy már mindent

megtanultam-e aznapra, hogy van időm olvasni reggel, a tanítás előtt. Válaszom természetesen az volt, hogy persze, igen.

Az első óránk magyar volt, ő tanította, és rögtön hívott is a táblához felelni, ahol tudott – és akart is – olyat kérdezni, amire nem tudtam válaszolni, így kaptam egy egyest. Az utána következő matematikaórán ugyanígy jártam, az osztálytársaim már nevettek rajtam, tudták ők is, én is, hogy ez a nap rólam fog szólni. Így jártam mind az öt órán, vagyis aznap öt egyessel az ellenőrzőmben indultam haza, ahol édesanyám azt mondta, hogy „Fiam, ezt írasd alá apáddal!”

Egy életre megtanultam, hogy első a kötelesség, és csak akkor ülök le olvasni, amikor elvégeztem a feladatomat. Még egyetemi tanulmányaim vizsgaidőszakai alatt is keservesen ugyan, de távol tartottam magam az olvasástól, pedig a könyvek el nem múló szeretetét is édesapámtól tanultam.

Krúdy Gyula A podolini kísértet című könyve azóta is ott hever érintetlenül a szüleim könyvespolcán, azóta sem mertem elolvasni, nehogy ezzel megtörjem a varázst, ami azóta is elkísér utamon.

Felesége, BATÁRI KÁROLYNÉ
Lánya, BATÁRI CSILLA
Barabás

BECSKE ISTVÁNNÉ Barkai Julianna (Páskaháza, [ma Szlovákia], 1922. június 9. – Nyitra, [ma Szlovákia], 2010. június 28.) tanító, tanár

Erdészcsaládból származott, édesapja, Barkai Lajos a pelsőci Nagy-hegyen volt erdész, édesanyja, Simon Piroska a háztartást vezette. Húgával, Erzsébettel hányatott gyermekkoruk volt, mivel szüleik elváltak. Nagyszülőknél, rokonoknál nevelkedtek. Elemi iskolába Pelsőcön kezdett járni, majd beiratkozott Sajógömörre a polgári iskolába. Gömörön a vasútállomás messzire volt a falutól, sokat kellett gyalogolniuk a diákoknak, s megtörtént, hogy amikor a megáradt Sajó vize befagyott, azon kellett át-gázolniuk. Volt, hogy a lábujja lefagyott. Kitűnő tanuló volt, ezért a polgári iskola elvégzése után továbbtanulásra biztatták. Pedagógiai iskolán folytatta tanulmányait Pozsonyban. Itt érte őket a bécsi döntés, melynek értelmében a Felvidéket visszacsatolták Magyarországhoz, Pozsonyt viszont nem. Megszűnt a magyar nyelvű pedagógiai iskola Pozsonyban, a diákokat hazaengedték. Julianna akkor Pozsonyból Pelsőcre egy hétig utazott – gyalog, szekéren –, míg hazaért. Ezután lehetősége nyílt arra, hogy tanulmányait Budapesten folytassa. Ott szerzett népiskolai tanítói oklevelet a VII. kerületi Állami Tanítóképző Intézetben. Sokat mesélt egy Odescalchi hercegnőről, aki támogatta az ott tanuló szegényebb családból származó diákokat, amiért ők minden évben látogatást tettek nála, hogy segítségét megköszönjék. Mire elvégezte az iskolát, Felvidéket újra Csehszlovákiához csatolták. Közben 1943-ban férjhez ment Kulla

Gézához, akit mint vegyész mérnököt Kárpátaljára, Szolyvára, majd Perecsenyre helyeztek. Két lányuk született, Éva és Johanna. A politikai helyzet úgy hozta, hogy férje ottmaradt Kárpátalján, ő pedig a gyerekekkel hazajött Vígtelekére, ahol férje nevelőszülei laktak. Ez Pelsőchöz tartozó bányásztelepülés volt – a gombaszögi kőtörőben dolgozó bányászcsaládok laktak ott. Sajnos, a férje más feleséget talált magának, így a válás után Juliannának egyedül kellett gondoskodnia a csonka család megélhetéséről. A budapesti diákok után nagyon hiányos volt a szlovák nyelvtudása, és mivel megszüntették a magyar iskolákat, szlovák nyelven kellett tanítani. Hogy gyakorolja a szlovák nyelvet, fél évig a Kobliarovo nevű szlovák faluban lakott, ezután **Dobsinára** helyezték, itt tanított a **polgári iskolában** 1948-1951 között. Ekkor már a lányai is iskolába jártak, és amikor 1951-ben újra megnyíltak a magyar iskolák kapui, **Pelsőcre** helyezték. Lányai itt már magyar iskolába jártak, mindketten a pedagógusi hivatást választották. Az 50-es évek nagyon nehezek voltak a tanítók számára, politikai nyomás alatt voltak, járniuk kellett a beszo-gáltatások, a földművelésügyi szervezetek megalapítása ügyében, kényszerítették őket, hogy lépjenek ki az egyházból, tagadják meg hitüket. Mindemelllett a kultúrával is foglalkoztak, a magyar tanítók aktívan részt vettek a Csemadok szervezeti életében. Megismerkedett második férjével, Beckske Istvánnal, aki agronómus, de lelkes amatőr színjátész is volt. Házasságukból két lány született, Judit és Katalin. Ez a házasság harmonikus volt, férje megértő, gondoskodó természetű, két nevelt lányát is sajátjaként szerette. Judit lányuk orvos, Katalin egészségügyi laboráns, jelenleg egy grafikai stúdió és nyomda ügyintézője, könyvelője. Mindketten Prágában élnek.

Beckske Istvánné tanári képesítést 1955-1957 között távúton (levelezőn) a Pozsonyi Pedagógiai Főiskolán szerzett. Egészen a nyugdíjba vonulásáig a **pelsőci Alapfokú Kilencéves Iskolában** tanított kémiát és biológiát.

Tanítványai nagyon szerették és tisztelték, osztályfőnöki feladatait anyai gondoskodással végezte. Szép helyen, hatalmas kerttel körülvéve épült a pelsőci iskola, ahol kertészkedéssel, állattenyésztéssel is foglalkoztak – lelkes diákjaival pávákat, galambokat, nyulakat tenyésztettek. Megbecsült, elismert pedagógusként vonult nyugdíjba 1977-ben.

Férjével együtt 1991-ben elköltöztek Nyitrára, ahol Éva lányuk viselte gondjukat. Itt halt meg 88 éves korában, szülőföldjén, Pelsőcön van eltemetve.

Osztálykép (1963)

Volt tanítványai, kollégái így emlékeznek rá:
„Emlékmorzsák

A múlt század 60-as éveinek elején voltam a Pelsőci Általános Iskola felső tagozatos tanulója. Abban az időben még Pelsőc vonzáskörzetének 17 magyar településéről jártak iskolába a gyerekek. Három, négy párhuzamos osztályban folyt a tanítás. Felkészült, nagynevű tanári kara messze vidéken ismert volt. Becske Istvánné, Julika néni lett az osztályfőnököm. Tekintélyt parancsoló szigora mögött az anyai ragaszkodás minden csodáját nap mint nap megtapasztalhattuk. Felkészült, nagy tudású tanár volt. A természetrajz és kémia óráin szinte csodálni tudtam az érdeklődést felkeltő előadásait, most is emlékszem kémiai kísérleteire, melyek lenyűgözőek voltak számunkra. Az osztályfőnöki órákon pedig a szó nemes értelmében nevelt, mindig jó irányba terelgette kisebb kihágásainkat. Tőle tanultam meg, hogy mit jelent magyarként érvényesülni, felnőttként mi lesz a mi küldetésünk, hogyan legyünk őrzői, védői az egye-

temes magyar kultúrának. A mindennapi tanítás mellett komoly kultúrmunkát is vállalt. Több éven keresztül a pelsőci Csemadok elnöki tisztségét is betöltötte. Színdarabokat rendezett, író-olvasó találkozókot, irodalmi esteket szervezett. Általa kerültem én is kapcsolatba a magyar kultúrával.

Egyetemi éveim alatt hathetes pedagógiai gyakorlatomat egykori anyaiskolámban végeztem. Akkor már komoly szakmai tanácsokkal látott el, segítséget nyújtott egy-egy tanítási óra megszervezésében, levezetésében. Hálás vagyok a sorsnak, hogy Julika néni diákja lehettem. Hogy én is pedagógus lettem, azt neki is köszönhetem.” Írta Tóth Sándor, a Rozsnyói Református Egyházközség Alapiskolájának nyugalmazott pedagógusa

„Mindenki Becske tanító nénije

Engem a 8. és 9. osztályban tanított kémiára. Mikor észrevette érdeklődésemet a tantárgy iránt, minden reggel külön foglalkozott velem. Akkor ez csak pusztán kíváncsiság volt részemről, hisz a kémia rejtelmes világába vezetett be, én pedig szivacsként szívtam magamba a sok új ismeretet. Nem is sejtettem, hogy további életemet mennyire meghatározzák majd ezek a reggeli beszélgetések. Az ő javaslatára jelentkeztem a pozsonyi vegyészeti szakközépiskolába, majd annak sikeres befejezése után a Műszaki Egyetem vegyészmérnöki szakán szereztem diplomát, mint biomérnök–biotechnológus. Hálás vagyok, amiért a bizalmába fogadott, amiért érdemesnek tartott rá, hogy megossza velem a gondolatait, tudását. Felkészült, a témában nagy tudással rendelkező, igazi pedagógus volt, aki sok diákkal megszerettette ezt a tantárgyat. Embersége, biztatása, példamutatása pedig jó útravaló volt a pelsőci diákoknak. Örömmel tölt el, hogy módomban áll legalább e sorok leírásával köszönetet mondani mindazért a sok jóért, amit tőle kaptunk.” – emlékezett Juhász Edit, mérnök.

„Négy és fél évtized után is tisztán emlékszem energikus lényére, a türelmes, mindenkire és mindenre figyelő Julika néniére. Pedig az általa

tanított kémia csak kérészetű tantárgy az alapiskola felső tagozatán. Az utolsó években hetente egy-két tanítási óra, mégis emlékezetes maradt sokunk számára.

Valamit nagyon tudott, nagyon kellett tudnia, hiszen már diákjaként is elcsodálkoztam azon, hogyan lehetséges, hogy nincsen gyengén teljesítő tanuló kémiából. A számára oly kedves tantárgy alapjait tökéletesen elsajátította minden nebulóval.

Férjével és lányaival 87 éves korában (2009)

Magam is pedagógus lévén szerettem volna kideríteni hatékonyságának okát. Jó lett volna pedagógiai pályámon a nyomdokaiba lépni. Nem biztos, hogy sikerült teljesen legördítenem a titkáról a követ, de néhány ötletem azért van: diákjainak feltétel nélküli szeretete, mosolygó, biztonságot sugárzó tekintete, alaposága, következetessége, igazságossága, bölcsessége, megfontoltsága, kitartása, hivatásszeretete. Minden diákjában meglátta a jót, s azt dédelgette, ébren tartotta mind-egyikünkben. Nem hagyott elkallódni egyetlen csiszolatlan gyémántot sem.” (Ambrus Irén visszaemlékezése)

„Becske Istvánnét 1956-ban fiatal pedagógusként ismertem meg. Juliska néninek szólítottam, ezt ő természetesnek tartotta. A Pelsőci Általános Iskola tantestületének tiszteletre méltó tagja, egyénisége volt, aki magatartásával, mosolyával, kedvességével szeretetet sugárzott kollégái felé. Csendes megnyilvánulása figyelemkeltő volt, nyugalma példakép. Kollégái, tanítványai szerették,

becsülték. Biológiát, kémiát tanított kiváló eredményességgel.

A tanítás–nevelés egysége szerves része volt tanítási óráinak, egyrészt felkészültsége, másrészt személyisége volt erre a garancia. Szállóigévé vált mondása: »Figyelj! Újra hallgassd meg!« Tanítási óráiról mindig mosolyogva távozott, sosem láttam szomorúnak, fáradtnak.

Emlékeimben úgy él, mint példát mutató, jó eredményeket elérő tanító és kolléga, aki nyugalmat, derűt és biztonságot jelentett környezetének. Tisztelettel gondolok rá!” – írta Mgr. Máté László.

Összeállították lányai:

KOLENČÍK ÉVA Nyitra
MIXTAJ JOHANNA Rozsnyó
STRAŠRYBKA JUDIT Prága
BECSKE KATALIN Prága

BELME LÁSZLÓNÉ Kiss Mária (Máriapócs, 1937. szeptember 7. – Nyíregyháza, 2007. április 1.) óvodapedagógus, óvodavezető

Egyszerű szülők második gyermekeként született. Édesapja kerégyártó kisiparos volt, édesanyja háztartásbeli. Hatan voltak testvérek. Az általános iskolát Máriapócsra végezte, majd Nyírbátorban folytatta tanulmányait az Óvónőképzőben. Iskolai tanulmányait kitűnő eredménnyel fejezte be. Végzett óvónőként 1954-ben **Nyíregyházára** került, ahol több óvodában dolgozott mint beosztott óvónő. Leghosszabb ideig a **Körte utcai** és a **Csillag utcai óvodákban**.

1962-ben házasságot kötött Belme Lászlóval, akivel jóban-rosszban kitartottak egymás mellett. Két gyermekük született: Gabriella, aki tanítónő és László, aki vállalkozó lett.

1966-ban kimagasló nevelő-oktató munkája eredményeként vezető óvónői kinevezést kapott a **Kert-közi** kétcsoportos **óvodába**, ahol nyugdíjba vonulásáig ebben a beosztásban dolgozott.

Lánya, Gabriella így emlékszik édesanyjára: „Annak ellenére, hogy nem akart pedagógus lenni, mégiscsak erre született. Emberi magatartására, munkájára a türelem, az együttérzés, a másik ember feltétel nélküli elfogadása volt a jellemző. Állandó jókedv, optimizmus sugárzott a természetéből. Nem volt önző, cinikus, mindenkiben a jót látta. Nagyon fontos volt számára a család, a szeretet, a becsület, a munka, a kis dolgok értékelése, a nagyraagyás elutasítása. Szerény, egyszerű em-

ber volt, elismeréseivel nem kérkedett, vezető pozícióját soha nem használta ki.”

A Kert-közi kétcsoportos óvoda a város déli, külső peremén helyezkedett el. A gyermeklétszám kezdetben 30-40 fő volt. Falusias környezetben, családi házakban nagyon egyszerű körülmények között élő családok gyermekei és a külterületen élőké volt ez a barátságos, szép óvoda, nagy udvarral.

Mária és lelkes kartársnői szívükön viselték ezeknek a gyermekeknek a nevelését és értelmi képességeik fejlesztését. Az alapvető gondozási, higiénés, étkezési szokásokat bemutatták, fejlesztették és tették elfogadhatóvá (a szülők nevelésén keresztül is).

Nagyon komoly erőfeszítést igényelt a gyermekek közösségi, együttélési szokásainak kialakítása és folyamatos fejlesztése, például: az alkalmazkodás, egymás elfogadása, segítségadás, együttjátás vagy a szabályok betartása. Módszerei, melyet minden kollégája átvett: a türelem, a példaadás, az őszinte gyermekszertet és tisztelet, sok dicséret és következetesség. A halk, nyugodt beszédmódor, a mindig mosolygós, derűs, szeretetteljes közeledés, a sokszínű tevékenység biztosítása jó közérzetet, biztonságot jelentett a gyermekeknek. A szülők elismeréssel, köszönettel, tisztelettel fordultak felé.

A kertesi családi házak adta lehetőséget, a természet közelségét nagyon jól ki tudta használni az ismeretszerzés folyamatában, az értelmi képességek fejlesztésében. A gyerekek családi otthonokban figyelhették meg a kisebb és nagyobb állatok életmódját, gondozását, hasznát és a növények sokszínűségét. Mindezeket tudatosan beépítette egyes foglalkozási ágak tartalmi fejlesztésébe, felhasználta a játékok kiteljesítésére, a szókinccs fejlesztésére.

Nagy fontosságot tulajdonított a mindennapi életben a mese és a bábozás szerepének, amit a többi nevelő is átvett és kiteljesített.

Az 1970-es évek nagy változást hoztak a város fejlődésében, nagyon sok üzem, gyár létesült.

Ez magával hozta a népesedés bővülését; sok lakásra, óvodára, iskolára volt szükség.

A Kert-közi óvoda 1972-ben egy új, korszerű, négycsoportos óvodával, plusz egy csoporttal bővült. Mária eddigi munkája elismeréseként függetlenített óvodavezetői kinevezést kapott.

Óvodavezetőikkel

A 14 főre felduzzadt nevelőtestület irányítását a humánus, a szakmai tudatosság, a jó szervezőképesség jellemezte. Arra törekedett, hogy a légkör, az emberi kapcsolatok a megértésen, egymás tiszteletén és elfogadásán, a segítőkészségen alapuljanak. Mindezt sikerült elérnie emberismeretével, empatikus képességével, személyes példaadásával, őszinte érdeklődésével. A mindig kiegyensúlyozott, nyugalmat, biztonságot árasztó magatartása, derűs, de következetes, határozott bánásmódja egy jó, összetartó, alkotó nevelőtestületet eredményezett. Meglátta, megkeverte munkatársaiban a jót, az értékeset, melyet továbbfejlesztett. A dicséret fontos módszer volt számára, elmarasztalni is kedvesen, előremutatón tudott.

Kihívást jelentett a vezetőnek és a nevelőközösségnek az 1972-ben országosan bevezetett Óvodai nevelési program, mely új alapokra helyezte az óvodai nevelés minden területét.

Biztos kézzel, jó szervezéssel, tudatos pedagógiai-szakmai irányítással oldotta meg ezt a feladatot is. Belső továbbképzéseken szervezte meg a program minden területének elméleti és gyakorlati feldolgozását, ami munkaközösségi üléseken és bemutató fog-

lalkozásokon történt. Ezt mindig nyílt, őszinte légkörű elemzések követték. Egymás munkájának megismerésére, a jó módszerek átadására, átvételére belső hospitálási lehetőségeket is biztosított egyénenként, ami nagyon közkedvelt volt a nevelők között.

1973-tól már a város óvónőinek tartottak bemutató foglalkozásokat az óvodai nevelés minden területén. Így az óvoda az ő vezetése alatt mindvégig a város egyik bázisintézménye maradt.

1980-ban újabb, négycsoportos intézménnyel bővült az óvoda, így már 11 csoport irányítását végezte kimagasló eredménnyel. Pedagógiai alapelve a mély gyermekszereteten és tiszteleten alapult. Hitte és hirdette, hogy a gyermekek személyiségének fejlesztése a megismerésen, az egyénre szabott tudatos bánásmódon és nevelésen keresztül valósulhat meg. Mély hivatástudata és biztos, magas szintű szakmai felkészültsége vezette mindig egész pályafutása alatt. Vezetői tapasztalatait, eredményeit tovább adta a város vezető óvónőinek. Több éven keresztül vezette a városi vezető óvónői munkaközösséget. A felügyelő óvónókkal együtt óvodalátogatásokat szervezett tapasztalatszerzés céljából az ország több városába és a fővárosba.

26 éves vezetői pályafutása alatt 7 vezető óvónót nevelt ki a városnak. Ők mindnyájan továbbvitték példaértékű munkáját, humanitását, hivatástudatát a város javára.

A következőkben volt kollégái emlékeznek rá.

Herczku Pálné óvónő, óvodavezető: „Olyan vezető volt, aki példaképpemmé vált, akit nagyon szerettem. Tisztelte, szerette az embereket, nagyon humánus volt, ahol tudott segített mindenkinek. Kiváló felkészültséggel és szakmaisággal nagyon tudatosan vezette az óvodát. Tudását, tapasztalatait szívesen átadta a kollégáinak és vezető kartársnőinek. Büszke vagyok arra, hogy munkatársa és vezető kollégája lehettem.”

Ács Sándorné óvónő, óvodavezető: „Vezetői stílusával nyugodt, harmonikus légkört és igényes, aktív munkahangulatot alakított ki.

Tudását, tapasztalatait önzetlenül, mélyen átértzett hivatástudattal adta át kollégáinak. Alapelvének tekintette, hogy bizalmat ébreszsen a családokban, és partnernek nyerve meg őket. Pedagógiai munkássága, egész személyisége tiszteletet ébresztett mindnyájunkban, és példaképünknek tartjuk őt."

Értekezlet szünetében (1982)

Sápiné Lecza Ildikó óvónő, óvodavezető: „Belme Lászlóné óvodavezető olyan ember volt, aki kiváló szakmaisággal és empátiával rendelkezett. Tudatosan hozta ki a legjobbat a pályakezdő és a tapasztalt kollégákból, hogy mindig magas színvonalon neveljük a ránk bízott gyermekeket. Nyugodtságával harmóniát, jó légkört teremtett a munkához. Sokat tanultam tőle, melyet később a vezetői tevékenységem során is alkalmaztam. Köszönöm, Mária!"

Orbán Sándorné és Péter Lászlóné óvodavezető-helyettesek, óvodavezetők: „Ő maga volt a megtestesült tisztesség. Derűs nyugalma, harmonikus személyisége mindannyiunk számára garantálta a nyugodt munkalégkört, hisz ez volt a kulcsa az igényes szakmai tevékenységnek. Támaszt nyújtott, segített mind a szakmai kérdések megoldásában, mind a magánéleti problémákban. Ugyanakkor a fegyelmesség, alapos munkavégzés kimondatlanul is elvárás volt nála. Személyes példájával teremtette meg a munkahelyi fegyelmet. Szerette a fiatalokat, egyensúlyt teremtett az idősebb és fiatal kartársak között. Vezetése alatt az intézményünk számtalan városi és

megyei továbbképzés színhelye volt. Hálát adunk sorsunknak, hogy ilyen jó munkahelyen kezdhettük a pályánkat, és ilyen vezetői minőségben részesülhettünk."

Belme Lászlóné munkásságát Nyíregyháza város több országos és helyi kitüntetéssel ismerte el.

Nyugdíjba vonulása után (1992) családjának és unokáinak élt, kölcsönös szeretetben és harmóniában.

Emléke mindnyájunk szívében tovább él. Talán így: „Kutakká gyűjt a mély - soká isznak belőled."

SZÉCSI KÁROLYNÉ
Nyíregyháza

BENE GYULÁNÉ Sári Jolán (Püspökladány, 1942. február 17. – Püspökladány 2007. február 26.) óvónő, óvodavezető, szakfelügyelő

Édesapja, Sári István a vasútnál dolgozott, édesanyja, Sári Istvánné felnőttként elvégezte az óvónőképzőt, és a püspökladányi Petri-telepi óvodában dolgozott óvónőként, óvodavezetőként az ötvenes évektől egészen a hetvenes évek elejéig.

A szülőket és egymást tisztelő, szerető, a világ dolgai iránt érdeklődő családban nőtt fel. (Bátyja építésztechnikus volt.) A Petri-telepi Általános Iskolába járt, majd a Hajdúböszörményi Óvónőképzőben végzett.

A családban nem okozott meglepetést, hogy az óvónői pályát választja.

Ahogy édesanyjának, Annuska néninek, neki is a zene és az ének volt az erőssége. Szép szoprán hangja volt, kiválóan hegedült, játszott Püspökladányban az id. Csenki Imre szimfonikus zenekarban is.

1959-ben **Kabán** kezdett el dolgozni, majd **Püspökladányban a Bajcsy úti óvodában**, később nyugdíjba vonulásáig a **Petri-telepi óvodában** dolgozott. Több évtizeden át vezetője volt az intézménynek, az egységes intézményben tagóvoda-vezető volt 1982-ig, ezután 1993-ig intézményvezető a **III.sz. Napközi Otthonos Óvodában**. A hetvenes években járási szakfelügyelőként is segítette az óvodai munkát. Azt vallotta, hogy az óvodába belépve már sejti, milyen lesz a csoportszoba. Saját óvodájában is igényes környezetet alakított ki. Több továbbképzésben – például a kecskeméti nyári egyetemen – vett részt, szaklapokat olvasott.

Közreműködött 1979-ben az óvoda átépítésében, bővítésében és több átszervezésben is. A település szélén elhelyezkedő óvoda 1980 januárjáig 3 csoporttal, a bővítés után 5 csoporttal működött, szoros kapcsolatban a szemben lévő általános iskolával.

Szakmai tekintélye és szigorú, de emberséges magatartása például szolgált kollégái számára. Könnyen megtalálta a hangot a szülőkkel és gyermekekkel egyaránt. Minden reggel végigment az óvodán, és beköszönt minden csoportszobába, öltözőbe, irodába, a konyhára. Egykori kollégái így emlékeznek rá: Mindig elegáns, kiegyensúlyozott, mosolygós, kedves személyiség volt. Munkatársaival empatikus, szeretetteljes, segítőkész, ugyanakkor határozott és következő. Súlyos és értékes volt mindig a szavának, a dicséretének, esetleg – ha indokolt volt – a rosszallásának. Magas szintű szakmaiságával, intelligenciájával példaképe volt a fiatal óvodapedagógusoknak.

Kiss Istvánné tanárnő visszaemlékezésében a következőket írja édesanyánkról:

„Bene Gyuláné Jolikát igen jól ismertem. Tiszteltem, becsültem benne azt a különös lelkesedést és hitet, ahogyan vezette az ő kis közösségeit, családját, óvodáját. Munkája, egyénisége, szellemisége évtizedeken át meghatározója volt egy egész városrésznek, amit most is úgy neveznek Püspökladányban, hogy a Petri-telep. Generációk kerültek ki az intézményéből, és kerültek később esetleg ugyanoda vissza óvónőnek, dajka néninek, szakácsnőnek.

Mindenkivel nyíltszívű, mosolygósan kedves tudott lenni. Neki sohasem voltak »rossz napjai«. Szakmaiságának jellemzői közül mégis három területet szeretnék példaként állítani a mai nemzedék, a pályarajzokat olvasó óvodapedagógusok elé:

- *Az első helyen az a belső emberi derű szerepel, amely őt mindvégig jellemezte, a szép, tiszta magyar beszéddel, mesélési készséggel, népdalénekléssel párosulva. Ő nemcsak az óvodás gyermekekkel énekelt együtt, hanem – ha a közös öröm úgy hozta – a munkatársakkal, a szülőkkel is.*
- *A második helyen a játék szerepel. Volt egy sajátos habitusa, hogy az óvodai nevelésben a játékot mint tevékenységet helyeztette központi kérdéssé. Intézménye nem vált „kisiskolává”, hanem Tündérgert volt, ahová szívesen lépett be az utcáról a kisfiú, a kislány, de a nagymama, nagypapa is. A szabadtéri, udvari fajták közül (hinták, libikókák, mászóókák) nagyon sok az ő ötlete, elképzelése alapján épült meg. A kivitelezésben nem ismert akadályokat, határozott akarattal valósította meg a terveket. Ha szükséges volt, örömmel segítettek a felnőttek is, hiszen a boldog gyermekmosolyt, nevetést, kacagást, amikor 10 pöttyös labdát tudtak egyszerre vásárolni a játék-boltban, és kiszállíttatni az óvodába, nem pótolhatta semmi. Vagy a szebbnél szebb benti, csoportszobai játékok, amiket a szülők Jolikával közösen készítettek el papírból, rongyokból, nyomdai színes hulladékdarabokból, szántóföldi, konyhakerti termésekből!*

Örömmel vette kézbe a gyermek, hiszen sajátjának érezhette. Megbecsülte, mert neki készítették kézzel és szeretettel.

- A harmadik terület a lokálpatriotizmus, a helyi hagyományok, értékek tisztelete, gyűjtése, tovább éltetése nemzedékeken át. Kellenek a Grimm testvérek meséi, de a püspökladányi mesék, mondák, versikék, rigmusok is kapjanak helyet a sárréti ünnepkörben! Dorogi Márton néptanító, néprajzos mintáit rajzolta papírra, fára és falra, húsvéti tojásra, emlékkönyvekbe. Ezt a vonulatot is Jolika indította el a helyi óvodapedagógiában. A helybeli népdalgyűjtők: Csenki Imre és Csenki Sándor zeneszerzők által átörökített népdalok, néptánc-lépések is a játékfoglalkozások elemei, mindennapi jellemzői lettek az ő óvodájának.

Álljon itt példaként egy olyan vers, amit csak Püspökladányban ismernek magyar és cigány nyelven! (Csenki Sándor gyűjtése 1935)

Húsvét

Húsvét van, hát ím itt vagyok,
Lányoknak örömet hozok.
Csillagocskák, szép leányok,
Kölnvizem öntöm rátok.

Ha ti adtok piros tojást,
Verset mondok, nagyon csodást.
Gülbaba kertjében voltam,
Rózsavizem onnan hoztam.

Hosszú verset nem mondhatok,
Piros tojást elfogadok.
Nőjetekek fel békességgel,
Boldogsággal, egészséggel.

Így nevelt, így élt Bene Gyuláné Jolika óvónéni, aki hitével, mosolyával, határozott kiállásával szép emlékeket hagyott az őt ismerők lelkében, szívében.”

A nyolcvanas években sok-sok közös programmal igyekezett a kollégákat, konyhai dolgozókat, óvónőket, dajkákat összekovácsolni. A családtagokat is érintő vidám kirándulások,

jó hangulatú névnapozások színesítették a mindennapokat.

Ahogy édesanyja, ő is felelősséget érzett a közösségért, igyekezett a hozzá forduló embereknek segíteni. Előfordult, hogy településfejlesztési hozzájárulást kellett beszélni vagy segílyt kérni, járdaépítést, utcai parkosítást, gázbekötést, telefonigénylést szervezni. Az utca, ahol élt, háromszor nyerte el a *Tiszta, virágos utca* címet. Ha időben is indult el az óvodából, a hozzá fordulókhöz mindig volt türelme, ideje, így biztosan későn ért haza.

A Petri-telepi családi házban élt szüleivel, majd férjével, a szintén pedagógus testnevelő tanár Bene Gyulával évtizedekig. Családi életük példás, kiegyensúlyozott volt, a különféle generációk egymást segítették és támogatták. A szeretetet egymás tisztelete és a tolerancia egészítette ki. (A Pedagógusok arcképcsarnoka 2002-es kötetében édesapánk Bene Gyula pályafutása olvasható.) Az őket ismerők számára egyértelmű, hogy szüleink élete szorosan összekapcsolódott, mélységesen tisztelték és kölcsönösen támogatták egymást, hiszen mindkettőjüknek volt a munkahelyen és munkaidőn túli elfoglaltsága is, amiről mindig megegyeztek. A közösségnek férjével együtt aktív tagja volt, focimeccsre, énekkarra évekig együtt jártak.

A zene a család mindennapjainak része volt.

Két lányuknak boldog, vidám és szeretetben, élményekben egyaránt gazdag gyermekkort biztosítottak. Edit jogász lett, Zsuzsa – folytatva a családi hagyományt – óvodapedagógus, akinek főiskolai tanulmányai megkezdését a nagymama is nagy büszkeséggel fogadta. Három generáció beszélte meg a pedagógia aktuális módszertanát. Sokszor elmondták, mi az, ami nem változott: a gyermekek feltétel nélküli szeretete.

Édesanyánk nem tett különbséget tanulatlan vagy értelmiségi szülők gyermekei között, mindenkire empátiával, szeretettel fordult. Ahogy az a pedagóguscsaládokban lenni szokott, rengeteg gyerekzaj-történetet hallottunk

otthon. Számunkra néha úgy tűnt, többet beszélnek más gyerekektől, mint a sajátjaikról. Ma már tudjuk, a hivatásukról beszéltek, hiszen ez mindkettőjük számára fontos volt.

Talán nincs olyan család a Petri-telepen, aminek valamelyik tagja az ötvenes–kilencvenes évek között ne fordult volna meg a Petri-telepi óvodában. Sok olyan család is van, ahol több generáció megfordult az óvodában. Előfordult, hogy az édesanya, Annuska néni az idősebbeknek, míg Jolika néni a fiatalabbaknak volt az óvónője. Talán olyan is van, ahol a legfiatalabb generáció a lányához, Zsuzsi óvó nénihez jár óvodába.

Sok-sok gyermek és felnőtt óvónője, ismerőse volt. Sohasem szűnt meg szeretni a hivatását, a gyermekeket. Hitte és vallotta, hogy a pedagógushivatás az, amiben egy nő azt teheti, amire született: gyermekekkel foglalkozhat. Mind a munkában, mind a magánéletben békés, türelmes, halk szavú, mégis határozott egyéniség volt. Számunkra, a lányai számára pedig pótolhatatlan és örökké hiányzó édesanya.

Férje hirtelen elvesztése és édesanyja halála megviselte, ezután már nem tudott részt venni a munkában, 1994-ben köszönt el a hivatásától. A családja, lányai, sorban érkező unokái jelentették számára a legnagyobb örömet és pár barátnője, akikkel vidám főzéseket és más programokat szerveztek. Debrecenbe költözésekor is talált magának új barátokat.

Milyen kár, hogy az unokák csak rövid ideig élvezhették meleg szeretetét, odaadó gondoskodását és csak a mi emlékeink alapján ismerhetik meg a régi családi életünket, az ő alakját!

Utolsó percéig aktív volt, 65 éves korában hirtelen távozott el, fájdalmas hiányt hagyva maga után.

Lányai,

VADÁSZNÉ BENE ZSUZSA Püspökladány

DR. BENE EDIT Debrecen

BÍRÓ LAJOS (Kerekegyháza, 1913. április 20. – Kapuvár, 1990. május 1.) tanító, igazgató

Édesapja, Bíró Imre hentes és mészáros volt, édesanyját, Zsigó Juliannát gyermekkorában elvesztette. Félte és büszke volt arra az iratra, amelyben Altrichter Ferenc kerekegyházi plébános latinból lefordította az Országos Levéltárban őrzött oklevél másolatát, amely szerint Byró Jánost, a család őseit 1606-ban Bocskai István fejedelem a magyar nemeselek sorába emelte.

Alsófokú iskolai tanulmányait szülőfalujában végezte, majd Kecskeméten tanult. Tanítói oklevelét 1934-ben Szegeden szerezte. Nehéz sorsú diákként többnyire népkonyhán étkezett, de ez nem akadályozta abban, hogy keményen sportoljon. Diákévei alatt atletizált, birkózásban országos bajnok volt. A sport szeretete végigkísérte életét, Jánosházapusztán is sokat tett a tömegsport érdekében. Tanítói oklevele mellé még hét további végzettséget szerzett, ezek birtokában el tudta látni a kántori, hitoktatói, gazdasági szaktanítói, népművelési, testnevelési, hitelszövetkezeti és tűzoltói teendőket. Hogy minél sokoldalúbban szolgálhasson az állomáshelyein, később postaügynöki, postamesteri és távbeszélő-távírási szakvizsgát is tett.

Már pedagógusi pályája elején tudatosan választott munkahelyet. Később egyik kongresszusi felszólalásában így vallott erről: „1934-ben protektorom megkérdezte, hova akarok kerülni. Azt feleltem, csak tanyára! Azt gondolta, baj van az emeleten, mert módomban lett volna más helyre kerülni. De én tudtam,

és meg is győződtem róla, hogy tanítani-nevelni ott kell, ahol elmaradottság van. A munka itt nehezebb, de azt, ha nehezebb is, szeretem, mert ami lesz, azt én alkottam.”

Elsőként **Tatárszentgyörgy–Baracspusztára** került, innen **Szentkirályra**. Megnősült, két fiúgyermek született: Lajos és László, akik tanulmányaik végeztével villamosmérnökök lettek. Bíró Lajos hamarosan megözvegyült. Tanított, postamasterkedett, és egyedül nevelte gyermekeit mindaddig, amíg meg nem

miklóshoz tartozó **Jánosháza-pusztára** került. Utóbbi egy 250 fős kistelepülés, ahová szíve szerint mindig vágyott. 118 tanuló járt ekkor az itteni állami iskolába. Később, 1973. évi nyugdíjba vonulásáig 26 évet töltött itt igazgató-tanítóként. Nem lehetett könnyű a kezdet, amire így emlékezett vissza: „Itt aztán lehetett dolgozni. A háború végigsöpört itt is. Piszkos, szinte üres tanterem, a lakás ablakatlan, kerítés, mellék helyiség nincs, WC-omladék.”

Iskolai kiránduláson, Szegeden, első tanítványaival (1940)

ismerkedett a nyúlfalusi születésű Szűcs Teréziával. Jövendőbelije a soproni tanítóképzőben szerezte oklevelét, s az Alföldön talált állást. Az ismeretségből házasság lett. Gyermeük, Terézia a védőnői hivatást választotta. Boldog, ám nehéz éveket töltöttek együtt békességben, szeretetben, egyetértésben. Teri tanító nénit, aki a szerzőnek első tanítója volt a jánosháza-pusztai iskolában, 1954-ben súlyos vérnyomás betegsége miatt rokkantossították, de máig kedves emlék halk szavú, jóságos, megértő személye. Férjét mindig támogatta iskolai és közösségi tevékenységében.

Bíró Lajos a második világháború után **Dunakilitire**, 1947-ben pedig a ma Mosonszent-

Iskolás emlékeim szerint ekkor két egymással szemben nyíló tanteremben folyt a tanítás három tanulócsoporthoz. A bal oldali teremben lehajtható oltár volt, ezt díszítettük föl a vasárnapi szentmisére, amelyen kezdetben a tanító úr látta el a kántori teendőket egy harmónium segítségével. Az egykori uradalmi iskola 1947-ben három tanulócsoporthal működő állami iskola volt. 1949-ben állami általános iskolává szervezték, 1951-től négy tanulócsoporthoz folyt az oktatás. Ide jártak a barátföldi, sándorháza-pusztai és az ugyancsak Mosonszentmiklóshoz tartozó gyártelepi (vasútállomás) iskolaköteles gyerekek 1949-től, Király Aurél őrnagy „kastélyként” emlegetett

egykori lakóházában megkezdődött egy új iskola kialakítása. A régi iskola idővel életveszélyessé vált, a tanítói lakás megszűnt, mert Bíró Lajos családi házat épített. Az iskola a „kastélyba” került, ahol kialakítottak egy tanítói lakást, itt működött a posta és a bolt is. 1952-ben Sándorházán iskola létesült, 1960-tól

ugyan, hogy adjon az állam, a község, de nem sokáig” – olvashatjuk az iskola történetében.

Társadalmi segítséggel 1953–54-ben a település futballpályáján olyan szabadtéri tornaszor-együttes létesült, amilyen az országban is kevés volt, s a *Képes Sport* – a tanító bácsi nagy bosszúságára – riportjában lébényi

Osztálykép pedagógusokkal: Frühwirt Margit, Bíró Lajos igazgató, Markó Endre (1957)

pedig a gyártelepi gyerekeket Mosonszentmiklóstra irányították. Így az 1970-es évektől a jánosháza-pusztai iskola összevont alsó és felső tagozatból állt, s az 50 fő körüli iskolást két pedagógus tanította.

Bíró Lajos Jánosháza-pusztára kerülése után nagy lendülettel fogott az iskola és a település fejlesztéséhez. Ennek eredményeként 1950-től egy évtizeden át a tanintézmény ún. tapasztalatátadó iskola lett a mosonmagyaróvári járás összevont iskolái részére. Összefogással lett az intézménynek mellékhelyisége, kerítése, WC-je. *„Lett könyvtár, sportszer, telepes iskolai rádió és 80 tanulónak két napos balatoni kirándulás. Ez hatott. Emlegették*

székhellyel ismertette. Volt itt két mászókötélt, gyűrű, két mászórúd, nyújtó, gerenda és ugrószekrény, később atlétikai pálya is. Itt tartották a körzeti sportversenyeket, de szép eredményeket értek el az iskola tanulói másutt is. Így a lányok kézilabdában járási első, a megyei versenyeken második helyezést értek el, a fiúk főleg atlétikában szerepeltek jól.

A pedagógusok nevelőtestületi értekezletén kiemelten foglalkoztak a beiskolázás eredményességével, a mulasztások elleni küzdelemmel, a hátrányos helyzetű, lemaradt tanulók felzárkóztatásával, az iskola felszerelésének bővítésével és a bukások minimalizálásával, megszüntethetőségével. Az úttörőcsapat gyakran vett részt a termelőszövetkezet őszi

betakarítási munkálataiban, megteremtve ezzel a tartalmas és jó hangulatú iskolai kirándulások alapját. Madarak és fák napján a Mosoni-Duna lickópusztai partján a természetben folyt a környezet védelmére nevelés. Már az 1963/64-es tanévben lehetőség volt az iskolában diafilmnézésre és a televíziós oktatás alkalmazására. Volt olyan tanév (1967/68), amikor külön órában az orosz nyelv csoportos tanulását is megszervezték. Nagy gondot fordítottak a takarékosági mozgalomra, a hulladékgyűjtésben megyei első és országos harmadik helyezést értek el a tanulók, így lett a jutalmul kapott televízióval együtt kettő az oktatási intézményben. 1945 óta 12 személy tett magánvizsgát itt, és 18 fő járt a dolgozók iskolájába.

Bíró Lajos munkássága alatt Jánosháza-pusztán 136 fő végezte el az általános iskolát. Közülük mindössze hét tanuló nem tanult tovább, 79-en szakmunkás bizonyítványt, 28-an középiskolai, 22-en főiskolai vagy egyetemi végzettséget szereztek.

Bíró Lajos 1973-ban ment nyugdíjba. A településen 1973. október 2-án búcsúztatták ünnepélyesen. *Sárosi Lajos* mosonszentmiklósi iskolaigazgató így foglalta össze 26 évnyi tevékenységét: *„Nemcsak tanítója, nevelője volt a településnek, hanem mindenese, a település gondjait, ügyes-bajos dolgait vállaló nemes lelkű szolgálója... Volt orvos, népművelője, könyvtárosa, írnoka, jegyzője, sportedzője (atlétika, futball, asztalitenisz, sakk, torna stb.), de felsorakoztatni is nehéz volna, ha mindent pontosan akarnánk számba venni. Eredményesen harcolt a település villanyvilágítással, üzlethálózzal való ellátásáért, házhelyek osztásáért. Kultúrház, új iskolaépület létesült eredményes munkája nyomán.”*

Bíró Lajos nyugdíjba vonulása után a felső tagozatot Mosonszentmiklóshoz körzetesítették; majd a gyerekszám tíz fő alá csökkenésével az alsót is. 1976-ban 120 évi működés után végleg megszűnt a jánosháza-pusztai (mosonújhelyi) kisiskola. Bíró Lajos munkásságában kezdettől természetes egységben

volt a pedagógiai munka és a település mindennapi gondjaival való törődés. Feleségével együtt rögtön, Jánosháza-pusztára való kerülésük után színdarabokat tanítottak be, ismeretterjesztő előadásokat, ünnepeket szerveztek. Volt tennivaló bőven, hiszen a település infrastruktúrája nagyon hiányos volt.

Bíró Lajos már 1947-ben megszervezte a postai szolgáltatást Mosonszentmiklós „viszonylatában”. A következő évben a Soproni Postaigazgatóság fiókpostát létesített négy pusztai központjaként Jánosháza-pusztán, 1950-ben pedig bevezették a telefont. Közéleti tevékenysége elismeréseként Bíró Lajost a lakosság tanácstaggá, végrehajtó bizottsági taggá és a helyi népfront szervezet vezetőségi tagjává választotta. *„Ekkor szerveződtem Légrádi Vilmos tanácselnökkel és Sárosi Lajos iskolaigazgató népfront-titkárral társadalmi bizottsággá”* – írta Sárosi Lajos igazgatónak egy levélben. 24 évig volt földművelésszervezeti tag, ezért adott az iskolában helyet a boltnak, két évre rá tűzoltó egyesületet alapított, tevékenységi területén később tűzoltó szertár is épült. Szorgalmazására létesült Tűzép és gáz-cseretelep a Gyártelepen, italbolt a tanyán. 1964-ben - több évi küzdelem után – végre villanyt is kapott Jánosháza-pusztá. 1967-ben megkezdhette működését a kultúrház is.

1955-ben az ún. Római dombon a homok kitermelése közben bronzkori és római kori leletek kerültek elő. A megyei múzeum tájékoztatása szerint 127 bronzkori és 83 római kori sírt ásott itt ki Uzsoki András, de a tanító úr az általa összegyűjtött és megmentett régészeti emlékekből 1965-ben az iskolában is régészeti gyűjteményt hozott létre. A kiállításnak akkor évente ezer látogatója volt. Bíró Lajos elérte Budapesten a pusztai belterülettelé nyilvánítását, így épülhetett a nyugdíjazásáig a kezdeti 30 ház mellé még 48. Kezdeményezésére 1972-ben Jánosháza-pusztá nevét a Minisztertanács Mosonújhelyre változtatta.

A névcikk szerzőjeként emlékezem Bíró Lajosra, szeretett tanítómra, aki engem is

a pedagógus pályára terelt. Ő egy 300 fős kistelepülés mindenese volt több mint negyedszázadon át. Nemcsak a szó igazi értelmében vett néptanító volt, tanítványainak oktatója, a szülők tanácsadója és a kultúra minden területének közszolgája, hanem a település fejlesztője, infrastruktúrájának kiépítője, a közélet mozgatója is.

A sok küzdelem és munka nem múlt el fölötte nyomtalanul, Sárosi Lajoshoz írt levelében keserűen-szomorúan írta: „Egészségemet megviselte a sokszor késhegyig menő harc. 1967-ben infarktus, majd 1977-ben agytrombózis is meglátogatott, a jobb karom és lábam lebénult.” Erős akarattal megtanult bal kézzel enni, írni, borotválkozni. Idősebb korukban feleségével együtt lányuk gondoskodására szorultak. Bíró Lajosné 1986. december 3-án, Bíró Lajos 1990. május 1-jén hunyt el, mindketten a kapuvári Szent Kereszt temetőben nyugszanak. Boross Péter, Bíró Lajos unokájának visszaemlékezése: „Hálával tartozom a sorsnak, hogy Bíró Lajos unokája vagyok. Apró gyermekkoromtól Őt tekintem példaképemnek abban a bálványokat, sztárokat éltető világban, ahol talán nem trendi a családból választani, találni követendő példát. Sok emléket őrzök róla. Soha nem felejttem el azokat a gyönyörű nyarakat, amelyeket nagyszüleimnél töltöttem, Mosonújhelyen. Nagyapám kezűességének köszönhetően számtalan fajtékot készített nekem, mesekunyhót épített. A barkácsolás mellett a horgászás is kikapcsolódást jelentett számára. Emlékszem, egyszer elvitt a Dunára, ladikból horgászni. Akkor a folyó vize még annyira tiszta volt, hogy a meder fenekén úszó halakat szabad szemmel láttuk. Csodálatos élmény volt! A ház, amit nagyanyámmal építettek, mindig a szeretet, a nyugalom, a biztonság szimbóluma marad számomra. E hangulat megteremtésében nagyanyám – aki feltételek nélkül tudott szeretni, és akit én is nagyon szerettem – óriási szerepet vállalt, mint ahogy abban is, miszerint biztosította nagyapám számára azt a szilárd, megrendít-

hetetlen bázist, amely a viharos időszakokban sem volt megkérdőjelezhető.”

Életútját összegezve elmondhatjuk, hogy két nagy nevű uradalmi iskolai tanító elődjének, Mátyás Endrének (1869-től 1906-ig tanított Jánosháza-pusztán) és Jakab Lajosnak (1906-tól 1941-ig tanított ugyanott) méltó utóda volt.

Bíró Lajos nyugdíjba vonulásakor *Sárosi Lajos* igazgató méltatása így állította őt példaként elének: „Megtanultuk Tőled, hogyan lehet eredményesen dolgozni lelkesedéssel, nemes célokért, önzetlenül. Kedves, közvetlen egyéniségeddel példát adtál arra, hogy hogyan kell foglalkozni felnőttekkel, gyerekekkel egyaránt.”

Bíró Lajos pályafutása során oktató-nevelő munkájáért és közéleti tevékenységéért nyolcszor részesült pénzjutalomban, megkapta az *Oktatásügy Kiváló Dolgozója*, a *Kiváló Úttörővezető*, a *Gyermekekért Érdemérem* kitüntetését, a közművelődési könyvtárügy negyedszázados évfordulóján a *Magyar Könyvtárügy Emlékplakettjét*, valamint a 40 éves évfordulóján a *Hazafias Népfrent emléklakettjét*.

Forrás: A részletesen kidolgozott pedagógusarckép 2011-ben, a „*Jeles pedagógusok Győr-Moson-Sopron megyében*” című emlékkönyvsorozat II. kötetében jelent meg. A könyv kiadója az „Emelj fel emléket!” Alapítvány (9029 Győr, Gát u. 13.).

Volt tanítványa, TUBA LÁSZLÓ
Mosonmagyaróvár

BUDA SÁNDORNÉ Nagy Erzsébet (Debrecen, 1921. január 19. – Nyíregyháza, 2017. március 30.) középiskolai tanár, főiskolai docens

Paraszi család hetedik gyermekeként született. A legidősebb testvére 17 évvel, a közvetlen előtte született 7 évvel volt idősebb nála. Édesapja, Nagy Mihály kezdetben bérlőként dolgozott, majd Debrecen határában 2-3 kataszteri hold földet vásárolt, s végül egy saját tanyával is rendelkezett. Édesanyja, Nagy Erzsébet a háztartással foglalkozott és nevelte gyermekeit. A nagyon szorgalmas paraszi család tipikus életét éltek, sok munkával, bérmunkások alkalmazása nélkül.

A közelben nem volt iskola, ahova beírathatták volna a kis Erzsikét, így hétéves korában egy „Klebsberg” tanyasi iskolában kezdte meg tanulmányait, amely 2 km-re volt a tanyától, de köves úton meg lehetett közelíteni. Erzsike szorgalmas, jó tanuló volt, tanítói igyekeztek a szülőket meggyőzni a továbbtaníttatásáról. Ő maga is nagyon szeretett volna továbbtanulni, de mindig csak azt látta: „Édesapám csak a fejét rázogatta a beszélgetésekkor. Nem is annyira az anyagiak miatt nem akart taníttatni, hanem mert 1933-ban voltunk, a nagy gazdasági világválság idején. Az apám érve az volt: »Minek szaporítsd az állástalan diplomások számát?« Hiszen igaza is volt, nehéz paraszti munkával, de megéltünk a földünkön, meg aztán igazságszerető ember is volt, nem akarta, hogy hét gyermeke közül egyedül én ugarjak ki a sorból, pedig mindegyik testvérem jól tanult, megállták volna a helyüket a középiskolában. Így a hat

elemi elvégzése után éltem a parasztleányok hagyományos életét: munka, bállok, kérék stb. Elmúltam 20 éves, nem akartam férjhez menni, sokat olvastam, tanulni szerettem volna. Szüleim nem kifogásolták – mert megkérdeztem őket –, hogy belevághatok-e a továbbtanulásba? Magánúton folytattam tanulmányaimat, előbb a Debreceni Református Dóczy Leánynevelő Intézet polgári iskolájában, majd gimnáziumában. Ott fejeztem be a hetedik osztályt. Az utolsó évet a Debreceni Állami Fazekas Mihály Gimnáziumban jártam, ott érettségiztem 1948 szeptemberében.”

Érettségi után rögtön beiratkozott a KLTE magyar–latin szakára. Sikeres első év után, amikor a latin szak debreceni képzése megszűnt, különbözeti vizsgák letételével a második évet magyar–történelem szakon folytatta. Első éves korában már megszerette a magyar nyelvészetet – köszönhetően Bárczi Géza professzornak –, akinél elsőre is „igen, jeles” jegyet kapott a vizsgán. A jó tanuló, szorgalmas leányt, aki egyre jobban bedolgozta magát a magyar nyelvészetbe, befogadták az intézeti tagok közé. 1952 őszén demonstrátori megbízást is kapott, s ezzel együtt a tanítási gyakorlatok munkáját az egyetem **Magyar Nyelvészeti Tanszékén** végezte mint gyakornok. Ahogy egyik önéletrajzában írja: „*Professzor úrtól igen sokat kaptunk: tudást, módszert, szemléletet, erkölcsi magatartást, emberi törődést, melegséget. Példamutató tanáregyéniség volt.*” Nagy Erzsébet 1953-ban megkapta középiskolai tanári oklevelét, s tanársegédként folytatta a munkát a tanszéken. Lelkesen és érdeklődéssel segédkezett a tanszéki munkában, végezte pontosan a rábízott feladatokat. Aktívan részt vett „A magyar nyelv történeti-etimológiai szótárának” és az „Új Magyar Tájszótár [F1][F2]” előkészítő munkálataiban. A szépen induló karriert Bárczi Géza Budapestre kerülése és a korszaknak az egyetemet sem kímélő ideológiai hatása átmenetileg megtörte. 1953-ban kulák származásának nyilvánították, nem maradhatott tovább az egyetemen. Munkakönyvével és a tanítási

vágyás gondolatával érkezett a Szabolcs Megyei Tanácsra, ahol örömmel fogadták, mert szükség volt a szakmailag, módszertanilag jól képzett tanárra. Konkrétan a **Nyírbátorban** működő középiskolai **Óvónőképzőben** kapott állást. Magyar irodalmat és nyelvtant tanított. 1954 őszétől egy éven át főhivatású kollégiumi nevelő is volt. A középiskolai óvónőképzést áthelyezték Nagykállóba, helyette gimnáziumi oktatást vezettek be Nyírbátorban. 1962-ig tanított az **Általános Gimnáziumban**. Közben két tanéven keresztül ellátta a gimnázium igazgatóhelyettesi feladatait, majd 1958. szeptember 15-től 1960. augusztus 15-ig a **Középiskolai Diákotthon** igazgatói tennivalóit is.

Gidófalvi Albertné: „Nagy szeretettel emlékszem Erzsike néniére, kiváló, gyermekszertető pedagógus volt, ittuk a szavait. Életet vitt az óráiba, megtanított bennünket az irodalom szeretetére, a hangsúlyos, szép olvasásra és verselésre, hogyan foglalkozunk, beszéljünk a kis óvodásokkal. Neki köszönhetem, hogy a mai napig szívesen mondok verset, elindulok nyugdíjas vetélkedőkön, s ráadásul nemegyszer első helyezést érek el. Kollégiumi tanárnőm is volt, nagyon közel kerültünk egymáshoz emberileg is. Nevelt valamennyiünket, anyánk helyett anyánk volt. A szabadidőnkben megmutatta a kötés, a horgolás technikáját, közösen készültünk az iskolai ünnepélyekre, mentünk moziba, múzeumba, s megbeszéltük a látottakat. Bármilyen gondunk volt, bizalommal fordulhattunk hozzá, s mindig jó tanácsokat kaptunk. Nyugdíjas éveiben gyakran találkoztunk, s felelevenítettük a nyírbátori éveket.”

Harmad- és negyedéves gimnazista koromban tanította nekem a magyart, s csak megerősíteni tudom, hogy milyen élvezetesek voltak az órái. Ő előtte is jó tanáraink voltak, de Erzsike még jobban megszerettette velem a magyar irodalmat, az olvasást, a versek elemzését. Nagy gondot fordított arra, hogy a szép magyar beszédet elsajátítsuk a középiskolában, betartsuk az udvariasság elemi

szabályait. Tette ezt olyan természetes közvetlenséggel, hogy senkinek se volt ez ellen semmi kifogása. Versenyztetett magyar nyelvtanból, s olyan alapos felkészítést adott, hogy szép eredményt tudtam elérni ezeken a rendezvényeken. Érettségire szinte mindegyikünkkel külön foglalkozott. Ma azt mondanánk, hogy a „személyre szabott bánásmód” már akkor ismert volt számára. Érettségi elnökünk, Tamáskovics Hajnal szakfelügyelő külön kiemelte az osztály jó eredményeit.

Szász Gusztáv igazgató: „Szakmailag kiválóan képzett, jól felkészült, a tanulókkal közvetlen, olvasott és segítőkész kollega. Tanítási módszerei korszerűek, bevonja tanulóit az ismeretszerzés folyamatába, sok önálló munkát ad nekik. Fiatalabb kollegáinak jó tanácsokat ad, segít nekik megtalálni helyüket a városi élet után a Nyírbátor adta körülmények között. Alapos, a tanárképzésben biztos megfogja állni a helyét, szorgalma és kitartása következtében.”

1957-ben Erzsike férjhez ment Buda Sándor tanárhoz. Férje egy fiúgyermeket vitt a házasságba, akinek ő igazi szerető anyukája lett. Fiuk gépészmérnöki diplomát szerzett, két jogvégzett unokával örvendeztette meg szüleit. Erzsike még örülhetett a dédunokájának is, férje már nem, mivel 2005-ben elhunyt.

Az 1962-es év sorsfordító volt a család életében. Erzsikét felkérték a **Nyíregyházán** alakuló **Tanárképző Főiskola Magyar Nyelvészeti Tanszékére** tanítani, melyet szívesen elvállalt. Ezt addigi munkája elismerésének tekintette. Alapító tagként Erzsike nyugdíjba vonulásáig (1979. január) a főiskolán tanított. (Tanársegéd 1962.08.15-től 1963. 12.01-ig, adjunktus 1972.08. 15-ig.) Docensként fejezte be pedagógusi munkáját. Közel tizenhét éves főiskolai pályafutása alatt leíró nyelvtani gyakorlatokat vezetett, és továbbra is gondozhatta kedvenc tárgyát, a magyar nyelvtörténetet. Az ő felügyeletével gyarapodott a Magyar Nyelvészeti Tanszék könyvtára. Vezetésével kapcsolódtak be a tanszék oktatói és diákjai az MTA Nyelvtudományi Intézete által

koordinált gyakorisági szótár gyűjtőmunkálataiba és a nagykállói járás földrajzi neveinek összegyűjtésébe. Tanszéki kollegáival együtt bekapcsolódott az oktató-nevelő munka új, korszerű módszereinek kutatásába. A nem magyar szakos hallgatónak előadásokat tartott „A leíró nyelvtan alapjai” c. tantárgyból. A tanszékvezető fél éves tanulmányi szabadságának időtartama alatt ellátta a Magyar Nyelvészeti Tanszék adminisztratív irányítási munkáit is. *Bachát László tanszékvezető: „Oktató-nevelő munkáját magas színvonalon, kiváló felkészültséggel, igényesen végzi. Igen lelkiismeretes, aktívan bekapcsolódik az egri levelező szakos hallgatók felkészítésébe, tevékeny szerepet vállal a megyei pedagógus továbbképzésben. Tudományos munkáját több rövidebb cikk és egy 60 oldalas tanulmány jelzi, mely utóbbit igen jelentősnek tart a néprajzi szakirodalom. Mező András »A baktalórántházai járás földrajzi nevei (1967) c.« munkájához Buda Sándorné gyűjtötte össze Rohod község földrajzi neveit. Egyéniségét természetes közvetlenség és jó szándék jellemzi, mely a tanárokkal és hallgatókkal szemben is kifejezésre jut. Pedagógusképzésben végzett munkája dicséretes, követendő példa.»*

Kenyeres Imréné: „Egy szemeszternyi idő adatott főiskolás koromban arra, hogy Erzsike néni az 1969/70-es tanévben a nyíregyházi Tanárképző Főiskolán taníthatta nekem A magyar nyelv fejlődése című tantárgyat. Emlékszem színvonalas előadásaira, amelyeken lelkesen kalauzolt bennünket a magyar nyelv fejlődésének, a szókincs gyarapodásának és változásának, a magán- és mássalhangzók alakulásának, a finnugor nyelvek hasonlóságainak és különbözőségeinek »rögös útján«. Mi tagadás, tizenévesen nem nagy lelkesedéssel bífláztuk a diftongusokat, de a tanárnő iránt érzett tisztelet, megbecsülés és szeretet, az ő példamutató felkészültsége arra készítetett, hogy tisztességgel tanuljunk a vizsgára. Ennek a »nyelvészkedésnek« a csúcspontja az akkoriban dívó szakesten

volt. Évfolyamunk fiainak sikerült egy olyan »új értelmezésű« nyelvtörténeti kabarét előadniuk, hogy a hallgatóság dőlt a nevetéstől. A műsor után még Erzsike néni is azt mondta, hogy ez a teljesítmény magasan meghaladta bármelyikünk jelesét, amit vizsgán kaptunk. Humora is volt, nemcsak tudása.»

Dr. Szabó Géza történész: „Tanárnő az alapító tanári kar tagja lett a Főiskolán, én pedig a legelső évfolyam hallgatója, akit tanított is. Előadásai feszesek, jól jegyzetelhetőek voltak, mindig érezte, hogy a hallgatóság hogyan tudja követni. Szakmai biztonsága, természetes, minden pedagógiai allúrtól mentes egyénisége a hallgatók körében is elismert tanárrá tették. Órák után, tanszéki rendezvényeken, színházban, közvetlen, csöndes humorú társalgó volt, aki még ilyenkor se szerette, ha valaki körülményes, modoros. Visszafogottan, de jól tapasztalhatóan is nevelte a hallgatóit a pedagóguspályára.

Érettségi találkozó Nyírbátor (2010)

Az egyetem után én is visszakerültem a Főiskolára, ahol kollégaként még jobban megismerhettem szakmai és emberi értékeit. Családszeretete, családjuk összetartása is példamutató volt. Nem egy tanszéken voltunk, de abban az időszakban a Főiskola kisebb volt, sok intézményi szintű bizottság működött, ahol együtt dolgoztunk, vidéki hallgatók látogatására jártunk. Azt hiszem, tanárnővel szilárd pontot jelentettünk egymásnak, akik egy gesztusból, egy hangsúlyból is értik egymást.”

Kiváló oktató-nevelő munkáját az intézmény többször elismerte, fizetési feljebbsozlással, illetve pénzjutalommal. Megkapta a 10 és 15 éves „Törzsgárda” elismerést. Nyugdíjba vonulásával egy időben az oktatási miniszter „Kiváló Munkáért” kitüntetésben részesítette. Diákjai soha nem felejtik el a tőle kapott sok-sok segítséget, törődést, anyai tanácsokat. Hálásak azokért az alapos, átfogó rendszerszemléletű magyar nyelvészeti ismeretekért, amelyeket óráin és a konzultációs beszélgetések során sajátíthattak el tőle.

Publikációi:

- Nyelvhelyességi kérdések (Sz.-Sz. Nevelő 1962/4. sz.)
- A felvételi vizsgák tapasztalatai.(Sz.-Sz. Nevelő. 1963/5. sz.)
- A hagyományos paraszti gazdálkodás szókincse Szabolcs–Szatmárban.(TKF. Tudományos Közlemények. 1968)

Nyugdíjba vonulása után nem szűnt meg kapcsolata főiskolai kollégáival, volt hallgatóival vagy nyírbátori diákjaival. Gyakran találkoztak. Érettségi- vagy évfolyam-találkozók kedves meghívottja volt mindig. Szellemi frissessége élete végéig elkísérte. Mély vallásosság jellemezte férjével együtt. Ezt az értéket több mással együtt – megértés, szeretet, egymás véleményének tiszteletben tartása, tudás megszerzése – adták tovább fiuknak, unokáiknak. Mindketten paraszti gyökerekkel rendelkeztek, s nagyon tisztelték és becsülték őseik munkáját. Kikapcsolódásként maguk is végezték ezeket a tevékenységeket hétfégi kertjükben, amely a békesség szigete volt számukra. A sors úgy hozta, hogy élete végéig nemcsak érettségi találkozókon eleveníthetjük fel emlékeinket, közös múltunkat. Rendszeresen találkoztunk munkahelyünkön, vetünk együtt részt a pedagógus-továbbképzésben, beszéltük meg a hallgatók gyakorlati képzését. Meglátogathattam lakásán az intézményben, ahová akkor került, amikor már a látásával gondok voltak. Egy nagyon jó ember, igazi barát távozott az életemből. Példamutatása, jósága örökké megmarad családjá,

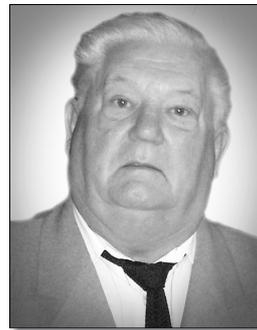
volt diákjai, az általa képzett több száz magyar szakos tanár és az én emlékezetemben.

Dr. Szabó Géza „Értékes embert, kiemelkedő tanáregyéniséget veszítettünk el Buda Sándorné Nagy Erzsébet tanárnő eltávozásával.”

RAFFAY ZOLTÁNNÉ
Nyíregyháza

BURJÁN ISTVÁN (Balmazújváros, 1939. június 7. – Bakonyszentkirály, 2017. április 1.) tanító, tanár, polgármester

Balmazújvárosban született. Apja, Burján István Kovács, gépészmester, anyja, Nemes Erzsébet szakácsnő volt. Nagycsaládot neveltek. Amikor apja megnősült, feleségének első házasságából volt már két gyermeke, az új családba még négyen születtek, egy testvére kicsi korában meghalt. A gyermekek létszáma is meghatározta életének alakulását.

A világháború idején előbb a saját házukból, később a kapott lakásból bombázták ki a családot. Elvesztették mindenüket. A háború után ez még tetéződött azzal, hogy apja műhelyét (Kovácsműhely) és cséplőgépét elvették. Debrecenbe került a család, ahol az apa a Déry Múzeumban dolgozott. Ott télen fűtő, nyáron pedig mindenre volt. Közben örködött, felügyelt mindenre. Anyjuk a nagycsalád gondozása mellett takarítást és mosást

vállalt, mert az apa kevés fizetést kapott. Éhezni csak azért nem éheztek, mert lóhúshoz bőven hozzájutottak, és ez jól elkészítve laktató és finom volt.

Burján István általános iskolába a lakóhelyéhez közeli Fűvészkerti iskolába járt. Annak befejezése után apja tanácsára a tanítóképzőbe kérte felvételét. Felvételije sikerült. Oda örömmel iratkozott be, mert tudta, hogy így segíthet szüleinek, hamar kap kenyérkereső diplomát. Közben a nyári szünetekben építkezéseken dolgozott mint segédmunkás. Nem volt nagy a kereset, de abból magának vásárolhatott.

Mivel a család a múzeumban lakott, lehetősége kínálkozott az ott látható dolgok alaposabb megfigyelésére. Többször előfordult, hogy vasárnaponként csoportokat vezetett. Ezzel gyarapodott a szókincse, kifejezőképessége fejlődött, munkájáért egy kevés zsebpénzt is kapott.

A tanítóképzőben a jó tanulók közé tartozott. Nagyon szerette az irodalmat, történelmet és a földrajzot. Már az általános iskolában zeneiskolába iratkozott, hegedülni tanult, az énekkar és az iskolazenekar oszlopos tagja volt. Az ének–zenei felkészültségének köszönhetően azt is, hogy a tanítóképzőbe az elsők között vették fel, hisz ott követelmény volt a jó hallás és előny, ha valaki hangszeren játszott.

Az 1956-os forradalom idején negyedikes volt. A többi diákkal együtt részt vett az utcai tüntetéseken, ott volt az első eldördült sortűznél is. Az apja látta a városon keresztül Pest felé nyomuló szovjet hadsereget, és elmagyarázta, hogy semmi esélyük a változtatni akaróknak. Mikor csend lett, és Burján István látta, hogyan hurcolják el az embereket, áldotta apját, mert megóvta sok későbbi kellemetlenségtől.

Ketten elhatározták az osztályából, hogy megpróbálják az egyetemre jelentkezést. Édesanyja szeretne volna, ha dolgozni menne, mert nagyon nehéz volt a családot eltartani. Közben a családjuk megszorodott, mert a

legidősebb nővér három árva gyermekét az édesanyja magához vette.

Burján István azt már előre elhatározta, ha felveszik az egyetemre, esti vagy éjszakai munkát (vagonrakás) fog vállalni, hogy eltartsa magát, és önálló legyen. Bár felvették Debrecenben történelem és földrajz szakra, de sajnos, csak két hónapig járt, mert az első félévre ezer forint tandíjat kellett volna fizetnie. Így kénytelen volt otthagyni az egyetemet. Ezután következett Burján István életében az, hogy mások döntöttek sorsa felől. Tanítói állást kapott **Fülöpön**, a román határ mellett lévő településen. 1957. október 23-án érkezett a településre. A község lakói szegény emberek voltak, gazdálkodtak a gyenge termőképességű, főleg homokos talajon. Iskolás gyerek volt bőven, de az épületek igen régiek voltak. A tanítás délelőtt és délután is folyt. A dolgozók iskolája késő estig tartott. A fiatalon odakerült tanítónak a szálláslehetősége az albérlet volt. Villany nem volt, szórakozási lehetőség csak a kocsmá, esetenként alkalmi bál. Egy kis felüdülést jelentett számára a szombatonkénti hazautazás.

Minden évben szeretett volna közelebb kerülni Debrecenhez, de minden áthelyezési kérelmét mereven elutasították. Az 1957-ben végzett osztályából hárman kerültek ki Fülöpre. Ők 1962-ben elhatározták, hogy mindhárom otthagyják a települést. Burján István a volt osztályfőnöke segítségét kérve került **Bakonyoszlopra a Nevelőotthonba** nevelőnek. Útravalóul az osztályvezetője „megvisszavitt”: *„Úgy elmeszelnek, hogy 10 évig nem kerülsz vissza a pályára.”* Szerencsére ez nem következett be.

Bakonyoszlopon 1962. augusztus 15-től jó irányba vett fordulatot az élete. A nevelőotthon dolgozói nagyon kedvesen fogadták. Csoportnevelő lett az első osztályban. Együtt dolgozott egy olyan nyugdíjas tanítónővel, aki negyvenkét évig csak első osztályt tanított. Itt tanulta meg az első osztályosokat tanítani. A gyermekfelügyelő Macska Mária volt, akit egy év múlva feleségül vett. 1963-ban nősült

meg, két gyermeke született: egy fiú és egy lány. Az intézetben hét évet dolgozott. 1969. szeptember 1-jén a nevelőotthont átszervezték, ekkor a település iskolájában kezdett el tanítani. Abban az iskolában mintegy negyedszázadon át dolgozott.

1970-ben három falut (Bakonyoszlop, Bakonyzentkirály, Csesznek) tanácsilag összevontak. Mivel **Bakonyzentkirályon** volt a legnagyobb iskola, ott lett a központ. Ekkor a család elhatározta, hogy abban a szép kis faluban végleg letelepednek. Ott kezdtek el házat építeni. 1973 októberében beköltöztek a kész házba.

Osztályával (1994)

Az iskolában a testnevelés tanításával bízták meg. Fontosnak tartotta, hogy képezze magát, ezért 1979-ben kétéves testnevelési szakosítót végzett Győrben. A tanítási időn túl szakköri keretek között több mint 20 éven át gyermekszínjátszást is vezetett alsó tagozatos gyerekeknek. Műsorokkal bejárták az egész megyét. A legsikeresebb csoportjával 1985. március 15-én a televízió is felvételt készített. A községi ünnepek közül a karácsony és az anyák napja a gyermekszínjátszóké volt. Három év alatt 25 előadást tartottak.

Több alkalommal agitálták, legyen iskolaigazgató, de feltételük az volt, hogy lépjen be a pártba. Ennek viszont nem tett eleget, maradt továbbra is „egyszerű” pedagógusnak. 1990-ben a választásra készülvén megkeresték többen a lakásán, hogy pályázza meg a polgármesteri állást. Ő ezt nem akarta, de a végén megadta magát, és a választást megnyerte. A pedagógus állását is megtartotta,

rendes óraszámában tanított. Nagyon szép és izgalmas négy év következett az életében. Igyekezett reális terveket kitűzni, melyek megvalósításán együtt fáradoztak a település lakóival. Ekkor épült ki a községben a vízhálózat, a telefon, a kábel tv, és előkészítették a csatornázás kiépítését, rendbe hozták a község útjait. Burján István a legértékesebb cselekedetének egy új iskola és a park építését tekintette.

Az ezredforduló után a társulások létrejöttével természetes kapcsolatot alakított ki Bakonyoszloppal és Csesznekkel, a legközelebbi szomszédokkal, akikkel oktatási, kulturális, egészségügyi és közigazgatási vonatkozásban terveztek együttműködést. A legnehezebb feladat, melynek közös megoldása szükséges volt, az oktatás megfelelő feltételeinek javítása. Ezért határozták el a három település vezetői, hogy új nyolc tantermes iskolát fognak építeni. 1991-ben kezdtek hozzá az építkezéshez, és 1993. szeptember 3-án az új tanévet már az új intézményben kezdték, ahova három település iskolásai jártak. Ha a tanulók az iskola udvarán futkostak vagy beszélgettek, a távolból a cseszneki vár ódon, romos falai újra és újra felidéztek számukra a múltat.

Burján István polgármesterségének ideje alatt több – számára kedves – élményben volt része. A kormány vendégeként augusztus 19-20-án részt vehetett feleségével együtt a központi ünnepségen Budapesten, ahová a Szent István nevét viselő községek vezetőit hívták meg. Négy alkalommal vett részt a parlamenti fogadáson, ahol kezét foghatott Göncz Árpáddal, Szabad Györggyel és Antall Józseffel, az akkori idők legnagyobb közméltóságaival.

1994-ben már nem indult a választáson. Bármennyire is voltak szép emlékei, komoly eredményei faluvezetői tevékenységének, vágyott vissza az iskolába tanítani.

1998-ban kérte nyugdíjazását. Ezután több ideje jutott arra, hogy utazhasson feleségével, gyermekeivel. Többször jártak Olaszországban, Franciaországban, Németországban,

Austriában. Közben ellátogattak Moszkvába, Leningrádba is.

Aztán gyermekei kirepültek a családi fészekből. Fia, István, aki 1964-ben született, folytatta szülei foglalkozását, tanárként dolgozik, szaktanácsadóként segíti kollégái mindennapi munkáját. Lánya, Mária 1965-ben született, sikeres vállalkozó. Burján István büszke volt Zsófia, Márk, Ferenc és Ákos nevű unokáira, akik közül három egyetemet végzett, a legkisebb középiskolás.

Minden alkalommal, amikor munkáját dicsérték, gratuláltak neki, hangsúlyozta, hogy az eredmények elérését a feleségének köszönheti, aki társa, munkatársa volt. Nélküle aligha jutott volna el addig, hogy boldog öregkort éljen meg, s véghez tudja vinni, amit megtett élete során.

Feleségével az aranydiploma átvételekor (2008)

Nyugdíjas éveinek örömteli és kiemelkedő eseménye volt a tanítóképzős osztálytársaival való kapcsolat tartása. Feleségével örömmel utazott 2008-ban a Debrecenben megrendezett ötvenéves osztálytalálkozóra, és vette át az aranydiplomát a debreceni Nagytemplomban. Ezután szorgalmazója volt az osztálytalálkozók évenkénti megrendezésének. Osztálytársai és azok feleségei tisztelték, szerették szókimondó, határozott véleményéért. Volt osztálytársai már szervezték a következő osztálytalálkozót, amikor jött az értesítés: 2017. április 1-jén váratlanul elhunyt.

A templomi búcsúmise után hosszú, kígyózó sorok kísérték útjára a bakonyszentkirályi temetőbe Burján Istvánt, aki több mint fél évszázadot élt és igen aktívan dolgozott bakonyi kis településeken megbecsült, értékes emberként.

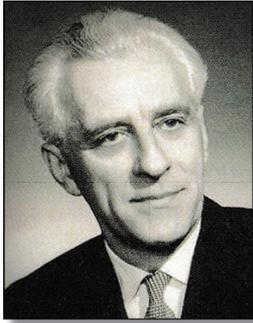
Munkájának elismerése:

- * 1986-ban az Oktatási Minisztérium „Kiváló Munkáért” elismerése;
- * 1988-ban Miniszteri dicséret;
- * 1994-ben „Szentkirályért” érdemrend;
- * 1998-ban „Bakonyszőlőért” kitüntetés;
- * 2002-ben „Díszpolgár” cím;
- * 2009-ben a Megyei Közgyűlés „Veszprém Megyéért” kitüntetése;
- * 2010. június 30-án „Bakonyszőlőért” elismerés.

VMIRJÁNCKI JÓZSEF
Körösszegapáti

Cs

CSABA (CZEINER) JÓZSEF (Győr, 1908. augusztus 12. – Budapest, 2000. március 17.) felsőkereskedelmi iskolai tanár, igazgató

Édesapja, Czeiner István Győrszigetben élt és cipésmesterként dolgozott. Minden vágya az volt, hogy a belvárosban legyen műhelye. Ez a vágy teljesült, amikor feleségével, Klausz Máriával megvásároltak egy egyemeletes házat. Ám a szarajevói pisztolylövések megrettették a nagyszámú család életlehetőségeit.

A család felbomlott, a második házasságból származó Mária (1902), Erzsébet (1904) és József (1908) az édesapjával maradt. Hála a nővérek szorgalmának és felelősségtudatának jó támaszai lettek öccsüknek, akit a győrszigeti római katolikus elemi iskola negyedik osztályának befejeztével a Révai Gimnázium alsó tagozatába írtak be. Az itt elvégzett negyedik osztály után 1923-ban már a megújult négy évfolyamos Felsőkereskedelmi Fiúiskolában folytatta tanulmányait. 1940-től már Csaba József személyében azonosíthatjuk a korábbi Czeiner Józsefet. A Czeiner név magyarosítása után ugyanis ezt a családnevet viselte, ezen a néven vált ismertté, így emlékeznek rá most is a győriek.

Csaba József az iskola jó atlétája és jól tanuló diákja lett. Idős könyvviteltanára, Péter Lajos sajnálta ugyan, hogy az emberformálás akkor is nehéznek tartott mezejére lép, de az „érted haragszom, nem ellened” elve szerint újabb és újabb feladatokkal egyengette útját. Az akkori négy évfolyamos felsőkereskedelmi iskolában a német és francia nyelvű levelezés érettségi szaktárgy volt. Ez alapozta meg – később folytonos önképzéssel megerősített – nyelvtudását. A tanári elhivatottságot érző fiatal férfi a Magyar Közgazdaságtudományi Egyetemen okleveles felsőkereskedelmi iskolai tanári diplomát szerzett. Csaba Józsefet visszavárta ugyan az alma mater – a **győri Felsőkereskedelmi Fiúiskola** –, de a gyéren folydogáló városi oktatási költségvetés hosszú próbaidőt „biztosított” még a várva várt tanerőknek is. 1935-től már tanított ugyan pár órában, de négy évet kellett várnia az áhított címre: intézeti rendes kinevezett tanár lett.

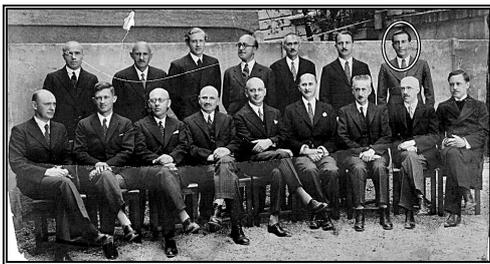
Az ambiciózus fiatal tanárra sok munka hárult: a legfontosabb szaktárgy, a könyvvitel tanítása mellett a gép- és gyorsírás, a gazdasági levelezés, majd a gyakorló iroda elnevezésű tantárgy oktatása. A városi iskola új reménységét – ismerve atlétikai múltját – a diáksportkör vezetésével is megbízták, majd a Győri Atlétikai Club és a Győri Korcsolya Kör vezetése is rá hárult.

A II. világháború, amely a mindenkori hadköteleseket a behívás rémével fenyegette, őt is elérte. Csaba József a nagy győri bombázás (1944. április 13.) után családját: feleségét, Hyna Klárát és kislányát, Klárikát Ötvenyire menekítette. Amikor a családfőt katonaként Nyugatra irányították, ők is a menekülést választották. Végül az amerikai zónában

találkoztak. Az 1945–1946. tanév kezdetén állt újra munkába – a kötelező igazolóbizottsági jelentés után. Ismét a diáksportkör elnöke lett, és az ifjúsági önképzőkör vezetését is ellátta. Szaktárgyai változatlanok voltak, csupán óraszámuk növekedett. Példamutató tanárként diákjai dolgozatait és írásbeli házi feladatait már a következő órára mindig kijavította.

Hyna Klárával kötött házasságából három gyermekük született, Klára (1940), Éva (1942), Zsuzsanna (1947). A két fiatalabb kislány még a születés évében elhunyt. Erről a kegyetlen veszteségről Csaba József soha nem beszélt, e tekintetben zárkózott volt.

Az 1948–1949. tanévtől igazgatóhelyettes lett. Fáy András igazgató mellett tanulta ki az igazgatás mindennapos nyűgeit, egyúttal a felettes szervek akarnokainak kezelését, korabeli politikai kívánságaik kivédését. A gyors tempóban növekvő adminisztráció a kisujjában volt, hála korábbi, sokat gyakorolt szaktárgyainak.

A győri Felsőkereskedelmi Fiúiskola tantestülete (1935)

Az iskolák államosítása részben megoldotta a régóta esedékes oktatási szintek szerves egymásra épülését, és nyugalom következhetett volna. Az új oktatáspolitikának köszönhetően megnőtt az iskola létszáma: 1952-től már három első osztály indult, ebből egy leányosztály. Rövid időn belül a fiúiskola státuszt felváltotta a leány közgazdasági technikai profil. Csaba József 1951-től 18 éven át ennek az iskolának, a **Közgazdasági Technikum Ipari Tagozatának** volt az igazgatója. Ezeket az éveket a tagozat új arculatának kiépítése jellemezte.

Az 1960-as évek elején az iskola feladata részben a vállalatok élén, részben azok középmezőnyében tevékenykedő gazdasági szakemberek (főkönyvelők, könyvelők, statisztikusok) képzése volt. Magas óraszámú könyvitelt, statisztikát, vállalati gazdaságtant és jogi ismereteket oktatott. Az iskola népszerűsége napról-napra nőtt.

A már alakulóban lévő NDK-s partnerkapcsolat jelentősen befolyásolta az igazgató egyik fontos lépésirányát. Azt tapasztalta, hogy a kötelező orosz nyelvoktatás nem elég hatékony, és a partnerkapcsolatok nyomán egyre sürgetőbb igénnyé vált a német nyelv oktatása is. Megszületett tehát dédelgetett tervének körvonala: a nem kellően motivált, egyoldalú orosz nyelvtanítás mellett a német nyelvoktatás indítása.

1959 kora nyarán sűgva-bűgva elterjedt a hír: a „Keri” nagy óraszámú német nyelvű tagozatot indít, évfolyamonként egy-egy osztállyal. Ez az igaznak bizonyuló hír azonnal megnövelte a beiratkozni vágyók létszámát. Mielőtt az új tagozat megindulhatott, az igazgató nem sajnálta a fáradságot régi ismeretsegei felújítására, sőt, vélhetően enyhe derékhajlítástól sem idegenkedve – bár ez utóbbit egyáltalán nem kedvelte –, munkálkodott terve megvalósításán.

A nyár folyamán már alaposan kidolgozott programmal jelentkezett minden számba jöhető helyen, és az illetékes minisztérium szakítva kötelező lassúságával, kevés akadémikuskodás és tanakodás után pecsétet ütött a várva várt engedélyre. Ez a pecsét azt is jelentette, hogy az eddigi nyelvórák száma 30-ról 42-re emelkedett, az osztályok egyik fele orosz nyelvet, a másik fele német nyelvet tanult heti 6-6 órában. A praktikus szóbeli és írásbeli megnyilatkozásra helyeződött a hangsúly. Csaba József e tekintetben is előrelátó volt, mert nagyon hamar megteremtette a személyi feltételeket. Új nyelvtanárokat alkalmazott, akik lehetőleg két nyelvet tudtak tanítani, és a városban is jó hírűk voltak. Első lépésként az egyenes szókimondásáért vidékre

száműzött tanárt, Gauder Andort (*arcképvázlata 2014-ben jelent meg – a szerk.*) vette álmányba, aki egyes tanévekben az orosz mellett németet, angolt és spanyolt is tanított.

Az igazgató ifjú korában jó sportoló, tanárként nagyszerű sportvezető volt, ezért a fiúiskola után a leányiskola sportéletét is rangossá kívánta tenni. Iskolatársával, Lóránt József testnevelő tanárral remek szakmai együttmű-

bajnokságokon az iskola csapata nyerte el az első helyezést.

Közben a közgazdasági technikum fokozatosan közgazdasági szakközépiskolává alakult, mert ez erősebben orientálódott a felsőoktatás felé. A közgazdasági szaktárgyak nemcsak naprakész tudásszintet követeltek, hanem az oktatott tárgyak színvonala tekintetében gimnázium-közelbe fejlődtek az évek folyamán,

Tablóképen (1967)

ködést alakított ki. Nem csupán kiváló iskolai sporteredményeket céloztak meg, hanem igyekeztek szélesíteni a sportkapcsolatok határait, természetesen az akkori lehetőségek között. Az iskola igazgatója jól beszélt németül és franciául, ezért korán felmerült egy német iskolai partnerkapcsolat kialakítása. Így jutottak el tanulók az 1950-es években Csehszlovákiába és az NDK-ba.

Ebben az időben Győr városban gyors fejlődésnek indult a női kézilabdajáték. Az ún. fiúsportágak a leányosztályok túlsúlya miatt a városi sportegyesületekbe terelődtek, vagy lakóhelyük tartott rájuk igényt. A női atlétika mellett az egyre magasabb szintre fejlődő kézilabda-játék 1961-ben meghozta első nagyszerű eredményét: az országos középiskolai

azaz a végzett tanulók nagy százaléka jutott el a felsőoktatási intézményekbe. E célok kitűzése ugyan már régóta benne élt a tantestület légkörében, de az állandó, felülről jövő átalakítások, személyi elvárások, az elitiskolák feltámasztását ellenző társadalmi közhangulat mindegyre elodázták a megvalósítást. Jól példázta az állandósulni látszó reformokat Jenei Ferenc egykori kolléga jellemzése: inkább nyüzsgésnek mondhatók ezek, mint haladásnak. 1947-ben közgazdasági középiskola, 1949-ben közgazdasági gimnázium, 1952-ben közgazdasági technikum ipari tagozata, 1966-tól **közgazdasági szakközépiskola** elnevezés fejezte ki az iskola profilját. Végül ez az elnevezés (és az elvárás, amit takart) megnyugvást ígérő intézkedésnek látszott. A megyei köznevelési igazgatóság oktatásügyi osztálya 1961-ben

Szamuely Tiborról, az iskola egykori tanulójáról nevezte el az intézményt, ami megfelelt a kor politikai ideológiájának.

A szaktárgyi színvonal emelésének motorja mindig a tetterre kész, jól képzett tanár. Nos, az 1960-as évek elejére a kívánt személyi lehetőségek is megvalósultak. Három új közgazdász tanár kezdte együtt pályáját az intézményben: Novák Elek, Gede László (arcképvázlata 2015-ben jelent meg) és Tilaji István, az utóbbi kettő saját alma materében. A tanári képesítő oklevél megszerzése céljából a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemre iratkoztak be, és közvetlenül tapasztalhatták meg az egyetem által kidolgozott új követelményrendszert, amely lassan eljutott a középiskolák diákjaihoz is.

A következő nagy lépés az oktatás vertikális és horizontális dimenziójában következett be. A két évfolyamú gyors- és gépíró szakiskola már eddig is Csaba József igazgatása alá tartozott. 1964-től a hazai közgazdaságtan zászlós hajója, a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Győrbe kihelyezett egy levelező tagozatot. Bár a felsőfokú intézmény csupán személyi szálakon állt kapcsolatban a középiskolával, de az egyetem jelenléte nem csupán tekintélynövekedést jelentett, hanem a szakmai tárgyak oktatásában is jelentős változást eredményezett.

A második világháború után kétfajta világlátás vált uralkodóvá, a szocialista országokban ennek alapja a marxizmus-leninizmus volt. Csaba József ebben a viharos és új értékrendű világban került igazgatóként az iskola legfelső posztjára. Elődeitől azt tanulta, hogy ne csak szigorúan számon kérő vezető legyen, hanem a rábízottakat megvédje a logikát és emberiséget sokszor nélkülöző világ ijesztő eljárásaitól, a diszkriminatív osztályba-sorolásoktól. Ez számára nem a helyi „kegyúr” jótékonykodó leereszkedése volt, hanem bátran gyakorolt igazságérzet. Emlékszem ugyan (de fel nem sorolom, ahogy ő sem tette), hogy az igazgatása alá tartozó közép- és szakiskolában egyetlen, szülei okán osztályidegennek nyilvánított

kisdiákot sem utasított el, ők az iskolában képzést és védelmet kaptak. Kollégái tudták, hogy 1956-ban egyben tartotta – amennyiben tőle tellett – az iskolát. A tanítást nem függesztette fel, így óvta a rábízottakat.

1952-től az egyre tömegesebbé váló középiskolai oktatás előre látható, de észre nem vehető „hozádeka” volt a sokszor önhibájukból gyenge vagy elégtelen szintet elért tanulók létszámának növekedése. A baj csak akkor következett be, amikor ezt politikai szintre terelték, rendszerint azok a szülők, akik méltatlanul magas pozícióba kerültek, és a magaslat lehetősége elszédítette őket. Az ilyenfajta kivételes jogállású vezetők sok tanár és igazgató helyzetét ingatták meg, ám ha engedtek nekik, az iskola jó hírnevének ártottak. De Csaba József nem tartozott közéjük. Az igazgató úr bennünket, a hét új fiatal tanárt is sokszor figyelmeztetett: *„Ha igazatok van, álljatok ki mellette, én is mellettek állok.”*

Amikor Csaba József 1969 júliusában nyugdíjba vonult, szerényen, de büszkén tekinthetett végig az iskolában eltöltött éveire, 1923-tól 1969-ig tartó 44 évre. Kollégái biztosak voltak benne – bár a jellemétől távolálló dicsekvés és megrendültség nem hozta érzelmeit nyilvánosságra –, hogy életútjára győztesként tekinthet vissza: egyenes tartással, bátran nézhet az emberek szemébe.

Munkájának legnagyobb elismerése a Győr Megyei Jogú Várostól kapott *Pro Urbe Győr díj*. Csaba József tartását megőrizte akkor is, amikor évtizedek múlva felkeresték tanítványai és kollégái Budapesten, embert próbára tevő magányában. Amikor felesége elhunyt, aggódtunk, hogy a vigasztalanság hamar felőrli. A rövidesen bekövetkező még nagyobb tragédia, Klára lányának halála – aki 54 éves volt – még kegyetlenebb megpróbáltatás volt számára. Ám ő mégis visszanyerte egykori tartását. Ezt megtapasztalhattuk, amikor az iskola centenáriumára készülő tanárok és volt diákjai tanácsát kérték, vagy elmondták, mit hogyan szeretnének megszervezni.

A mai iskola célja és képzési programja – a közgazdasági ismeretekkel és szemlélettel rendelkező, informatikát és idegen nyelveket ismerő, európai kitekintésű fiatalok kibocsátása – biztosan állítható, hogy Csaba József egykori elképzeléseinek folytatása. Ezért határozott úgy a Baross Gábor Közgazdasági és Két Tanítási Nyelvű Szakközépiskola tanszülete, hogy az új követelmények gyakorlati oktatását szolgáló tanirodáját Csaba Józsefről nevezi el.

Forrás: A részletesen kidolgozott pedagógusarckép 2015-ben, a „*Jeles pedagógusok Győr-Moson-Sopron megyében*” című emlékkönyvsorozat VI. kötetében jelent meg. A könyv kiadója az „*Emelj fel emlék!*” Alapítvány (9029 Győr, Gát u. 13.).

TAKÁCS ZOLTÁN
Győr

DR. CSERMELY TIBORNÉ Kovács Zsuzsanna
(Kisvárdra, 1933. szeptember 28. – Nyíregyháza, 2017. március 20.) könyvtáros-tanár, tanfelügyelő, főiskolai adjunktus, hitoktató

Erdélyből származó édesapja, Kovács Lőrinc pénzügyőr Kisvárdán vette feleségül a köztisztviselőként álló ácsmester, Szilágyi István Erzsébet nevű lányát, s ebből a házasságból született Zsuzsa. Még csecsemő volt, amikor édesapja szolgálati helyére, Nyírmadára kerültek,

de néhány hónap múlva Fehérgyarmatra költözött a család. Zsuzsa itt töltötte gyermekkorát, itt kezdett iskolába járni. Az elemi iskola első osztályos tanulója volt, amikor édesapját – az időközben Magyarországhoz visszatartott – Észak-Erdélybe, Zilahra helyezték. A város katolikus elemi iskolájának lett a diákja. Gyermekkorától itteni idejéből a Meszesre tett gyakori kirándulások és Ady Endre szülőfalujának, Érmindszentnek az élménye maradt kitörölhetetlen emléke.

1943 nyarán, amikor a háború eseményei vésszesen közeledtek, a család – édesapja visszarendelése miatt – Kisvárdára költözött, és itt a pénzügyőr-laktanya szolgálati lakásában találtak otthonra. Zsuzsa a Szent Orsolya Rend polgári iskolájában folytatta tanulmányait. Ifjúkori élményeit a rendi iskola tiszta gondozottsága, szelíd fegyelme, a tisztelendő mater-tanárok emléke, kápolnájának éjfél miséi gazdagították.

1994-ben, amikor a nővérek iskolájának 75 éves jubileumát ünnepelték, a jubileumi évkönyvben *A zárda* c. írásában meghatóan szép emléket állított egykori alma materének.

A tanítóképzőt ugyanabban a környezetben, de már az állami pedagógiai gimnáziumban végezte.

1952 szeptemberében az egri Pedagógiai Főiskola magyar nyelv és irodalom szakos hallgatója lett. Papp István nyelvészprofesszor, Csabai Tibor és Kiss Kálmán irodalomtörténészek és Almási György pszichológia szakos főiskolai tanárok tanítványaként mindig jelesre vizsgázott.

Itt ismerkedtünk meg, évfolyam- és csoporttársak voltunk. Amikor nyilvánvalóvá vált, hogy a jövőben összekötjük életünket, az elosztó bizottság a gyakorló évünkre két közeli szabolcsi község iskoláját jelölte ki: **Vasmegyeren** és Beszterecen.

1955-ben kötöttünk házasságot, és a megüresedett tanári állások folytán mindketten a **nyírbogdányi iskola** magyar szakos tanárai lettünk. A nyolc tanév alatt nemcsak gazdag pedagógiai tapasztalatokat szereztünk, hanem

tevékeny részesei voltunk a község kulturális és közéletének. Részt vettünk a régészeti leletek feltárásában, a község földrajzi neveinek összegyűjtésében és feldolgozásában. Zsuzsa működtette az iskola könyvtárát; irodalmi előadásokon, a dolgozók iskolájában közvetítette az irodalmi értékeket és a társadalmi kapcsolatok pozitív példáit. Községi tanácstaggá választották, s ellátta a tanácselnök-helyettes feladatait is. Ebben az időben születtek gyermekeink: Tibor 1957-ben, Ágnes 1963-ban.

Tanítványai megéreztek irántuk érzett szeretetét, és szerető ragaszkodással viszonyozták azt. *Németh Gyuláné Stál Mária*, egykori tanítványa így ír: „Zsuzsa néni emlékezve az jut eszembe, hogy sohasem kellett szavát fel-emelnie, szépsége, kedvessége, mosolya volt a »fegyvere«, ezért minden gyerek, akit tanított, rajongott érte.”

Lisovszki Györgyné Terdik Margit magyartanár ezt írja róla: „1955 szeptemberében a 6. osztályt kezdtem. A tanévnyitó ünnepség után, másnap nagy örömünkre a szép, csinos barna tanárnő hozzánk jött magyarórára. Bemutatkozott, és közölte, hogy magyar nyelv és irodalmat fog nekünk tanítani. Kíváncsisággal, érdeklődéssel vártuk óráit. Nem csalódtunk. Nem csak a megjelenése, a módszere is új szint hozott az addig megszokott, unalmas, egyoldalú óravezetésbe. Lassan, lépésről lépésre megtanultuk, mit jelent az irodalmi művek elemzése a tartalom és forma egységében. Szeretettel, türelemmel foglalkozott velünk. Emlékszem, egy verset elmondott, hogyan is kéri majd a jövő órán a felelőtől. A helyesírásunk is sokat fejlődött. Először osztályonként rendeztük meg a versenyt, majd 5–6., illetve 7–8. osztályok között is. A győztesek mentek a járási, ill. győzelem esetén a megyei versenyre. Nagy siker volt a szavalóverseny is. Délutánonként szívesen maradtunk ott a felkészülésre. Nem egy tanuló közülünk járási, illetve megyei versenyt is nyert (pl. az én húgom, Terdik Anna). Nagyon jól összedolgozott a férjével, aki 7–8. osztályban tanította

a magyar nyelv és irodalmat. Újdonság volt a szavalókórusunk, amellyel főleg Arany-balladákat mutattunk be. Azzal is nagy sikert arattunk. Író-olvasó találkozót szervezett a férjével együtt. Így már korán megismerkedtünk Végh Antal és Váci Mihály nevével. Aztán 1963-ban elkerültek innen Nyíregyházára. Mi, régi diákok azóta is gyakran emlegetjük a sok érdekes magyarórát.”

1963 őszén először a **nyíregyházi 10. sz. iskolában, Borbányán** kezdett tanítani. Itt egy tantestületi tanácskozáson elhangzott felszólalását hallgatva egy városi szakfelügyelő azt a hírt vitte a városi művelődésügyi osztályra, hogy ő még ilyen szakmailag megalapozott, mondanivalójában korrekt és hallatlanul intelligens tanári megnyilatkozást nem hallott. Ezek után kapott meghívást **Nyíregyháza városi művelődésügyi osztályára**, az általános tanulmányi felügyelői feladatok ellátására. Tanévenként több iskolában végzett a szakfelügyelők bevonásával teljes körű intézményértékelést. Két év után egyre nehezebben viselte az oktatási rendszer anomáliáit, politikai tendenciáit, a megújulásra törekvő szándék kudarcait, ezért kérte áthelyezését a **12. sz. Általános Iskolába**.

Tanári, osztályfőnöki tevékenységéről *Bogdányiné dr. Mészáros Ágnes* ügyvéd, egykori diákja így emlékezik: „Általános iskolai osztályunk nagyon régen, 1966-ben ismerte meg Zsuzsa nénit, amikor a tanévnyitó ünnepségen, az iskola udvarán osztályunk elé lépett. Zsuzsa néni határozott hangon szólított fel minket, hogy az egyik osztályterembe kövessük. Ott bemutatkozott. Ő lett az osztályfőnökünk és a magyartanárunk. Ma már úgy gondolom, hogy az általános iskolai négy tanév hamar elszállt, de akkor nem éreztem az idő gyors múlását. Először néhány éve döbbentem rá erre, amikor ebédidőben a városban találkoztunk és beszélgettünk. A találkozásunkkor messziről megismert, láttam az arcán. Mosolygott a szemem, nevémen szólított sok-sok év után is. Érdeklődött, mivel foglalkozom, hogy vannak a szüleim, van-e családom, hogy

megy a sorom. Amikor megtudtam, hogy Zsuzsa néni meghalt, napokon keresztül nem tudtam másra gondolni, csak arra, miért nem mondtam el neki soha, hogy mit érzek iránta, hogy tudom, mit köszönhetek neki. Őt ugyanúgy az életem részének képzeltem, mint ahogy a szüleimet. Sok mindent Zsuzsa néninek köszönhettem. Ő tanított meg tanulni. Mit adott nekem? A magyar nyelvtan biztos

Máig emlékszem arra, hogy a sötétkék pa-pírba csomagolt regényt, amit az órán a többiek felelete alatt olvastam – nem vettem észre, hogy ő a padosok közé jött –, csak behajtott, és annyit mondott, hogy ezt még nem most tanuljuk. Egyre jobban felismerem, hogy mennyi minden van, amit Zsuzsa nénitől kaptam, és felnőtt életemben, a munkámban is nagy hasznát vettem.”

Az 1968/69-es tanév végén a 12. sz. iskolában

alkalmazását, ezáltal az értő olvasást, a könyvek és a versek szeretetét. Neki köszönhetem a versmondás örömet adó élményét is. Ő jelölt ki, hogy a nyíregyházi városi könyvtár új épületének alapkövetételekor verset mondjak. Ő választotta a verset, és ő készített fel a szereplésre. Vörösmarty Mihály versét mondtam, a »Gondolatok a könyvtárban« című verset. Emlékszem, hogy az egybegyűltek hosszan tapsoltak, és dicsérték a felkészítő tanáromat is. Ő ösztönzött arra is, hogy tanulmányi versenyeken induljak. Felkészülésemet tapintatosan irányította. Kijelölte a megtanulandókat, de hagyta, hogy én fedezzem fel az új ismereteket, majd figyelmeztetett, ha valamit nem jól ítéltem meg. Nem hagyta, hogy felületesen átszaladjak egy-egy részlet felett. Nemcsak dicsért, ha kellett, korholt is. Nem szidott, de ha azt mondta egy-egy négyes feleletemnél, hogy tőlem ettől többet várt, tudtam, hogy elégedetlen. Ez újra arra sarkallt, hogy jobban készüljek fel az órára.

Az iskolai könyvtár fejlesztése tette lehetővé, hogy függetlenített könyvtáros-tanár lássa el a könyvtárosi feladatokat, 1968-tól így szinte teljes munkaidőben az olvasóvá nevelés sokrétű iskolai feladatait végezte. Ezt a munkáját országos szinten elismerve a 12. sz. iskola könyvtára az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum javaslatára és támogatásával iskolai mintakönyvtár státust kapott. Új könyvtári bútorzat és jelentős állománygyarapítás jelentette a fejlesztést. Vezette az iskolai könyvtárosok munkaközösségét és a könyvtárosok komplex gyakorlati szemináriumát. A könyvtárában megalapította és feladatokkal látta el a „kiskönyvtárosok” munkacsoportját.

Nagy Klára önkormányzati tisztviselő, egykori „kiskönyvtáros” így emlékezik: „Zsuzsa néni általános iskolás korunknak olyan meghatározó egyénisége volt, aki fiatalos tanári bájával, mindig elegáns öltözetével, szeretetteljes pedagógiai módszereivel ellenállhatatlan hatást gyakorolt tanítványaira. Akkor

diákkorunkban, csak azt éreztük, hogy valami más érzést, eszmét közvetít, mint a hivatalos vonalas nevelési elvárás, ma már tudom, hogy személyében a hagyományos polgári világ üde visszfénye jelent meg. A mai napig büszke vagyok arra, hogy a sokrétű könyvtárosi munkáját kiskönyvtárosként segíthettem. Nyilván a személyes szimpátia is közrejátszott abban, hogy állandó sertepertélőként nem csak a könyvtárosi munkavégzés aprómunkáit sajátította és osztotta meg velem, hanem az irodalom erejével a társadalmi és emberi kapcsolatok addig ismeretlen világlátását is közvetítette. Évtizedeken keresztül rajongással őriztem emlékét, és hogy tanító szakosként könyvtáros »speckolos« voltam, azt is az ő inspirációjának köszönhettem.”

1975 szeptemberében felkérésre pályázatot nyújtott be a **Bessenyei György Tanárképző Főiskola Tanítói Tanszékének** adjunktusi állására. A tanító szakos hallgatóknak beszédművelést és anyanyelvi tantárgy-pedagógiát tanított. Vezette a hallgatók tanítási gyakorlatát a két gyakorlóiskolában, részt vett az alsó tagozati integrált anyanyelvi kísérlet munkálataiban, és ebben a témában folyamatosan szemléltető videó-felvételeket készített. Hallgatói tisztelték és szerették, mert megtapasztalták, hogy a szakmai ismereteken túl személyiségformáló és érzelmi nevelésükért is fáradozott.

Kósáné dr. Oláh Julianna, ny. főiskolai tanár, tanszéki kollégája ilyen emlékeket őriz róla: „Amikor 1975-ben Csermelyné Zsuzsa tanárnő belépett a Tanítói Tanszék irodájába, nem volt ismeretlen számomra. Addigi személyes kapcsolatunk átalakult, kollégák lettünk, örültünk, hogy kollégák lehettünk. A többéves múlt új dimenziót kapott, a sok értékes helyszín, a kulturális és könyvtári környezet, a megújulást kereső fórumok sok új színnel bővültek. Ettől a naptól kötötték össze kapcsolatunkat a közösen oktatott tantárgyak, az anyanyelvi stúdiumok és a beszédművelés oktatása, a hallgatók gyakorlati és szakdolgozati konzultációi – más-más aspektusból –, de

hasonló szakmaisággal. Zsuzsa tanárnő maga körül békét sugárzott, mindig úgy éreztem, hogy termékeny csend és nyugalom vette körül, halk szelídsége szakmai biztonsággal párosult. A másik emberre való odafigyelése, meghallgatása olyan őszinte volt, hogy jó volt belesimulni ebbe az isteni ajándékba. Jóleső érzés tölt el akkor is, amikor személyes hangú beszélgetéseinkre gondolok vissza. Ő mint gyakorló családanya nekem, a gyermekáldásra váró édesanyjának példaképpemmé vált. Sok évvel később is gyakran találkoztunk kulturális és vallási alkalmakon, ahol mindig férjével együtt képviselték az emberi szeretet, a társadalmi megbékélés, az irodalmi és kulturális értékek közvetítésének küldetését.”

A Bessenyei Társasággal Tiszabercelen (1994)

Már nyugdíjas volt, amikor 1993-ban Nyíregyháza római katolikus plébánosa felkérte hitoktatói feladatok végzésére. Még ugyanabban az évben a nyíregyházi Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola rektora, dr. Pregun István arra kérte, hogy készítse fel a kispapokat a Szép magyar beszéd országos szépkiejtési versenyére. A versenyzők három évben egymás után arany minősítést, Kazinczy-emlékplakettet nyertek. Megalakulásától kezdve aktív tagja volt a Magyar Pedagógiai Társaságnak, ahol a megyei tagozat pedagógiai pályázatainak lektorálásában vett részt.

Trencsényi László, az MPT ügyvezető elnöke így emlékezik: „A hatvanas évek pedagógiai, tanügyi megújulási reményei és mozgalmas eseményei új feladatokkal terhelték a kiváló pedagógust. 1967 tavaszán a Parlamentben

újjáalakult a Magyar Pedagógiai Társaság, sokáig (és a háború után először) a magyar nevelésügy egyetlen szakmai civil szervezete. Évek teltek el, míg a Társaság országos hálózata kialakult. Szabolcs-Szatmár megyében a legendás Porzsolt István mellett Csermely Tibor és Csermely Tiborné álltak a szervezőmunka élére, s aktivitásuk nyomán a nagy szervezet máig egyik legstabilabb egysége jött létre. Az »alapító atyák« – és Zsuzsa asszony esetében – »anyák« példát mutattak e téren is utódaiknak. Nem múltó köszönettel tartozunk érte.”

A Nyíregyházán működő Bessenyei György Irodalmi és Művelődési Társaság rendezvényein szépirodalmi műveket mutatott be. Irodalmi esteken, pedagógiai társasági, olvasóköri összejöveteleken könyvismertetések tartott, s tanári tapasztalatainak emlékét osztotta meg hallgatóival. Tanulmányaiban, publikációiban elsősorban könyvtárosi és főiskolai oktatói tevékenységét dokumentálta:

➤ Tanítási órák a könyvtárban. Könyv és Nevelés, 1970. 3. sz.

➤ Tananyagcsökkentés és iskolai könyvtár. Szabolcs-Szatmár Megyei Könyvtári Híradó, 1975. 1-2. sz.

Két nagyobb tanulmányt írt a főiskolai tapasztalatainak összegzéseként egy többszerzős tanszéki tanulmánykötetben:

➤ Az anyanyelvi tantárgy-pedagógia néhány kérdése a tanítóképzésben és az alsó tagozatos anyanyelvi oktatásban.

➤ Az elmélet és a gyakorlat egysége az anyanyelvi tantárgy-pedagógiai oktatásban. 2005-ben arany-, 2015-ben gyémántdiplomát kapott.

Kitüntetései:

* Miniszteri dicséret 1969 (Művelődésügyi Minisztérium);

* Kiváló társadalmi munkáért 1982 (Hazafias Népfront);

* Kiváló munkáért kitüntető jelvény 1984 (Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa);

* Pedagógus Szolgálati Emlékérem 1988 (Művelődésügyi Minisztérium).

2017. március 28-i temetésén családtagjai, rokonai, barátai, kollégái, tanítványai búcsúztak tőle. Sírba tételét a görögkatolikus kispapok éneke kísérte. Nyitott könyvet ábrázoló síremlékén keresztlányának, Losonczi Lénának Szent Pál szeretethimnuszának egy verssé formált mondata hirdeti: „Elmúlik minden, az idő mostoha, a szeretet örök, nem fogy el soha.”

Férje,

DR. CSERMELY TIBOR
Nyíregyháza

CSIRKE ERNŐ (Nagykőrös, 1951. október 31. – Pécs, 2013. október 24.) tanár, iskolaigazgató, közoktatási szakértő

Pedagógusszülők gyermeke: édesanyja Halápi Borbála magyar-történelem szakos tanár, szakfelügyelő volt, édesapja Csirke Ernő fiatalon kiscgazda politikusként indult, később tanár és általános iskolai igazgató lett. Az ő nyomdokaikon haladva választotta a pedagógus pályát. Igaz, szülei tanácsára először a Pécsi Pollack Mihály Műszaki Szakközépiskolába jelentkezett, s itt szerzett építőipari technikus végzettséget. (Mondván, hogy szakma is legyen gyermekük kezében, ha esetleg politikai okok miatt nem tud továbbtanulni.) Képesítés nélküli nevelőként kezdte a pedagógus pályát (1971-1975) a **mozsgói**

általános iskolában, s közben levelező tagozaton elvégezte a Pécsi Tanárképző Főiskola magyar-történelem szakát 1975-ben. Ezt követően **Somogyapátiban** tanított 1975-1983-ig. 1980-ban az ELTE BTK-n történelem szakon szerzett újabb diplomát. 1983-1985-ig a **szigetvári 2. sz. Általános Iskola** tanára volt, miközben a magyar-történelem tantárgyak járási szakfelügyelői feladatát is ellátta. Pályája **Pécsett** folytatódott: öt éven át (1985-1990) a **Baranya Megyei Pedagógiai Intézet** munkatársa volt. 1990-1992 között a **pécsi Apáczai Nevelési és Általános Művelődési Központ Gimnáziumának** tanára, igazgatóhelyettese, majd 1992-től igazgatója lett. 2007-től, 2012-ben történt nyugdíjazásáig a **Mecsekaljai Óvoda, Általános Iskola és Középiskola** főigazgatója volt Pécsett.

Szakmája megszállottja volt, eredményes tanári munkájára már korán felfigyeltek. Így lett járási szakfelügyelő, majd a Baranya Megyei Pedagógiai Intézet munkatársa. Az intézetben a szaktanácsadók munkájának megyei koordinálása volt a feladata, de foglalkozott a pécsi, baranyai középiskolák fejlesztésének kimunkálásával, segédanyagot készített a kis létszámú általános iskolák igazgatói munkájának segítésére. Közben óraadóként tanított a Janus Pannonius Gimnáziumban és a Pécsi Tanárképző Főiskolán.

Munkájának értelmét az iskolában találta meg, ezért is vállalta el a pécsi Apáczai Nevelési és Általános Művelődési Központ Gimnáziuma igazgatói megbízatását 1992-ben. A fiatalok mindenek feletti érdekeit képviselte. Ars paedagogicája: minél kevesebb szabály legyen az iskolában, mert annál több a szabálysértés, a kicsinyes büntetés. Olyan modern pedagógiai szemléletű gimnáziumot alakított ki, ahová a megyében az érettségig adó intézmények közül a legtöbb roma családból származó diák járt. Az iskola a halmozottan hátrányos helyzetű családokból származó gyerekeket integrálta a közösségbe.

Azon túl, hogy segítette a roma családokból származó gyerekek tanulmányi előmenetelét

saját iskolájában, többször segítséget nyújtott más intézményeknek. Csirke Ernő a Közoktatási Modernizációs Közalapítvány (KOMA) kurátoraként szakmai tanácsaival segítette a kuratóriumot olyan kérdésekben, amelyek az iskola és a család, a tanár és a diák viszonyrendszerét feszegetik.

Tanári, igazgatói munkája mellett a szakma országos vérkeringésében is tevékenyen volt jelen. A 80-as évek közepén aktív résztvevője volt a legendás Megújuló Iskola táborának. Tagja volt a Gimnáziumok Országos Szövetsége Választmányának, kurátora a Közoktatási Modernizációs Közalapítványnak. Közoktatási szakértőként dolgozott a Comenius 2000. Közoktatási Minőségfejlesztési Programban, az Önfejlesztő Iskola Programban és a Szakiskolai Fejlesztési Programban.

Diáknapon átadja „hatalmát” a diákságnak (2006)

Pedagógiai programkészítés a barátságos iskoláért címmel jelent meg első tanulmánya az Új Pedagógiai Szemlében (1997. 3. sz., p. 44-51), majd a következő években kerekasztal-beszélgetések sokaságán fejtette ki véleményét. (Az iskola maga az élet. Pódiumvita arról, milyen képet közvetít az iskola a társadalomról és az emberről. In: Új Pedagógiai Szemle, 1998. 1. sz. p. 59-74. „Minden gyerek más”. Kerekasztal-vita. In: Új Pedagógiai Szemle, 2000, 11. szám. Az iskolák fejlesztő tevékenységét támogató pályázatokat fogunk meghirdetni. Kerekasztal-beszélgetés. In Új Pedagógiai Szemle, 1999. 1. sz. a cikk címe: In: Új Pedagógiai Szemle 2002. 1. sz. KOMA melléklet. Pályázás után. Értékelések, beszélgetések, szemelvények Közoktatási Modernizációs Közalapítvány (KOMA)

pályázatokról. In: Közoktatási Modernizációs Közalapítvány, 2002.)

Oktatója és tananyagfejlesztője volt a pedagógus szakvizsgás képzésnek. Kollégák tudatjait tanította az iskolavezetés elméletére és gyakorlatára.

Szakértő kollégáival közreműködött az Eötvös Pedagógiai Szakmai Szolgáltató alapításában, munkájával támogatta a dél-dunántúli köznevelési intézmények szakmai munkáját. Hazai közoktatási konferenciák gyakori előadójaként érvelt az oktatás-nevelés megújítása, az élhető iskola, az észszerű szabályozók mellett.

Idézetek az iskola világról, az oktatásról közölt gondolataiból:

„Az oktatás maga olyan követő rendszer, amelyik a tapasztalatoktól a ki nem számítható jövő felé mutat; a ma pedig csak a tegnapot tudja prezentálni. Mi, pedagógusok valamire szocializálva vagyunk, és amit magunkkal hoztunk, abba töltjük bele a ma szakmaiságát; mindez pedig azt jelenti, hogy az előzmények színezik, festik azt, amit mi a jövőnek szánunk. Mi itt és most a mának adjuk azt, amit a jövőnek szánunk, és az ráadásul mindig olyan kell legyen, amelyben a társadalom már megállapodott, tehát elmúlt. Mindig régi dolgokat prezentálunk ma, és mindeközben a jövőre hivatkozunk.”

„...az oktatási rendszer stabil elemei, a minőség meghatározói a pedagógusok, hiszen a diákok végeredményben csak keresztülbálganak a rendszeren. Ehhez képest sohasem a tanárnak kell elszámolnia azzal, hogy mit tanított meg. A diákot számoltatjuk el a megtanultakkal itt-ott – az érettségig, a felvételin, a szakmai vizsgán. A diáknak adunk ötöst meg egyest, ami nagyon puha reagálás a valóságra, mert a jegyek túlnyomó többsége nem standardizált követelmények teljesítését méri. Hogy egy pedagógus mit „termelt”, azt csak a hozzáadott értékkel lehetne mérni. Ez viszont csak úgy lehetséges, ha beépítjük a folyamatos, standardizált diagnosztizálást a rendszerbe.”

„...Az iskola azért nagyon izgalmas szocializációs terep, mert a diákok egymást is szocializálják, és ezzel körülbelül ki is jelölik a pedagógusok tudatos erőfeszítéseinek a határait. Ha egy iskolába a bejövő gyerekek zömükben műveletlen, faragatlan környezetből érkeznek, nehéz őket az iskola falain belül diplomává igazítani. Ezzel együtt maga az a tény, hogy a diák bent él egy iskolában, nagyon sok olyan kognitív információt hordoz, amelyek segítik a szocializációját, és ezek nem feltétlenül verbális ismeretek. Ha a gyermek zsebre tett kézzel beszél, nem egyszerűen rászólni vagy dresszírozni kell. A tudatos pedagógus elmondja, hogy mit jelent, milyen metakommunikatív hatása, milyen következményei vannak a viselkedésének. Ez a fajta küldetés-tudatos pedagógusszerep és pozitív készletés a gyerekekkel való foglalkozásra az együttélés során nagyon sok esetben valóságos szeretetté alakul át. Ez gyakran oda vezet, hogy a pedagógus tűzön-vízen át meg akarja oldani a gyerek problémáit: akár ha ebédgondjai vagy például ruházatközlési gondjai vannak.”

Egykori diákokkal a gimnázium 20 éves jubileumi rendezvényén 2006.

Munkatársai és diákjai is szerették, élvezték a humorát. Egy rövid versike, amit a diákok írtak a gimnáziumban a szokásos zöld napi ballagásra 2007-ben:

*„Botorkálva léptünk be a nagy színházterembe;
'hol Csirke Ernő igazgató úr tréfás beszéde nyugtatott meg minket belelapulva a székbe'
Köszöntött, dicsért, poént ontott bőven
Reméljük, találkozunk még tanár úrral a jövőben.”*

Munkáját számos kitüntetéssel ismerték el: *Kiváló munkáért* (1985), *Solt Ottilia díj* (2007), *Városháza Emlékérem* (2012). Nyugdíjazásakor (2012) vette át a *Pedagógus Szolgálati Emlékérmét*.

Munkája mellett a motorozás, az olvasás, a sportlövészet és a vadászat szenvedélyének hódolt. „Nekem mindenekelőtt fontos hobbi a családom. Gyermekeim vannak, unokáim vannak, és bár családosnak lenni időigényes dolog, de nagyon megéri.” (In: Mustos Erzsébet: *Ismerős arcok*, Csirke Ernő. Mozgó, 2013, III. évf. 6. sz. p. 10.) Legendásan csípős, de lényeglátó humora, bizalmat sugárzó mosolya egész életén át elkísérte. 2013. október 24-én hosszú betegség után hunyt el. Pécssett, a Patacsi Magyarürögi temetőben helyezték örök nyugalomra.

KOLICS PÁL
Szigetvár

DR. CSUHAJ VARIJÚ IMRE (Bekölce, 1925. április 21. – Sárospatak, 2012. október 11.) magyar-történelem szakos középiskolai tanár, főiskolai tanár, tanszékvezető
„A tanítás időtlen időig tartó távlatot jelent”

Dr. Csuhaj V. Imre tanár úrról, az egykori Sárospataki Tanítóképző Intézet tanáráról, a nyelvi és irodalmi szakcsoport vezetőjéről tudni illik, hogy a középfokú, majd felsőfokúvá vált tanítóképző tanárai sorában a legnép-

szerűbbek közé tartozott. A hallgatók által is egyre nyilvánvalóbbá válóan egy csapatban „játszott” az intézet legjobb és legnagyobb mértékben tisztelt tanáraival. Nemcsak tanított, nevelt – nagy lelkesedéssel és odaadással – az óráin, hanem együtt élt velünk, hallgatóival szinte a nap huszonnégy órájában, sorsközösséget vállalva tanítványaival, hiszen a bekölcei falusi gyerekek soraiba tartozóknak tartott bennünket, s azt akarta, hogy „kitanulva” sortársaink felnevelésére alkalmas tanítókká váljunk.

„Tizenegy hónapos voltam, amikor édesapám kiment Kanadába, és tízéves voltam, amikor hazajött. A közbeeső időben édesanyám nevelt két testvéremmel. Függetlenül attól, hogy ahogyan szülőfalumban, Bekölcén (is) mondták, amerikai magyarok voltunk, nagyon szegényen éltünk” – emlékezett vissza gyermekkorára 85. születésnapján Imre bácsi. „Édesanyám, mondhatnám, talán a fél falunak varrt, nappal pedig a határban dolgozott. Engem előbb még nem vontak be a munkába, mint kisgyerek éltem a magam életét. Majd amikor édesapám hazajött, ahogyan erősödtem, és ahogyan munkára foghatóbb voltam, akkor édesapám és édesanyám amint lehetett, mindjárt befogtak” – folytatta.

A község elemi iskolájának nagyon jó tanítói voltak, megértőek, és „valamit” láttak is benne, a kisdíákban. Negyedik, ötödik, hatodik osztályban már leckét kérdező felügyelő volt, „vigyázó”, ahogyan mondták annak idején. Ha valamilyen ünnepélyen beszélni vagy szavalni kellett, őt nevezték meg. Aztán elérkezett a második világháború Bekölcére is. „Mi, bekölcei fiatalok nem vonultunk be akkor katonának, hanem a községi erdőekben, bizonyos horhosokban húzódtunk meg, ott voltunk hét héttig. Hozzánk csapódott akkor édesapám és egy másik ember segítségével hat zsidó fiatalember, akik ott voltak velünk hat héten keresztül. Egészen összebarátkoztunk, egymásra voltunk utalva” – idéződt fel ez az emlék is.

Közben, '42-ben kőműves inasnak szegődött, és ott dolgozott három évig. Az inasévek

végeztével egy ózdi tanító Bekölcén megke-
reste Simon igazgató urat azzal, hogy népfőis-
kolaszerű csoportosulás kezdődik Ózdon. Im-
re bácsi (az unokabátyjával együtt) a magán-
úton szerzett polgári után különbözeti vizsgát
tett, és felvételt nyert a parasztdolgozók gim-
náziumába. Dolgozott és mellette tanult.
Édesapja nem nagyon örült ennek, hiszen már
otthon is elért volna a segítségével. Még ros-
szabbul esett neki, mikor a fia bejelentette,
hogy az érettségi után elmegy az egyetemre.
„Hát van egy mesterséged, jó helyen vagy,
pénzt is keresnél” – győzködte édesapja, aho-
gyan ilyenkor történni szokott egy családban.
De Imre bácsi elég makacs volt, és beiratko-
zott a Debreczeni Magyar Királyi Tisza István
(később Kossuth Lajos) Tudományegyetemre.
Ehhez még tudni kell, hogy az ózdi évek alatt
Csuha V. Imre a Nemzeti Parasztpártnak egy
már eléggé elismert tagja lett. Egyetemi éve
során is azokat az embereket kereste meg,
akik hozzá hasonlóan gondolkodtak. A Kovács
Imre, Veres Péter, Illyés Gyula „vonal” magá-
hoz láncolta, nem tudta ezt a fonalat elszakí-
tani. „Ha régi barátaimmal találkozom, még
mindig erről beszélünk. Hogy akkor kellett vol-
na, ezt meg ezt kellett volna. Hát akkor ugye
nem lehetett, vagy nem tudtuk, vagy nem volt
rá lehetőség” – mondta 85 évesen Imre bácsi.

1952-ben megnősült, 1953-ban kinevezték
a **Sárospataki Tanítóképző Intézetbe**. A „Bod-
rog-parti Athénbe” már feleségével, Kövér
Erzébettel együtt érkezett, aki a Rákóczi
Gimnázium magyar–történelem szakos tanára
volt. Két gyermeket neveltek fel. Fiuk közgaz-
dász, a Széchenyi Tőkealap-kezelő Zrt. elnök-
vezérigazgatója, lányuk az ELTE tanszékvezető
egyetemi tanára.

„A tanítóképzőben a fogadtatás jó volt, jó
tantestületbe kerültem. Közvetlen kapcsolatba
nagyon nagyszerű emberekkel: Ködöböcz Jós-
kával (igazgatóhelyettes), Nagy Dezsővel (rajz-
művészettörténet-ábrázoló geometria szakos
tanár), Sipos Gyurkával (testnevelés szakos
tanár), akikkel egész életünk során végig tar-
tottuk a nagyon szoros és szerves kapcsolatot.

*Valaha úgy mondták a hallgatók, hogy van
ötös fogat, ebbe beletartozott Szerencsi Sándor
is. És van hármas fogat: Nagy Dezső, jómagam
és Sipos Gyurka. Eleinte a Jós-kával, Gyurkával,
Dezsővel való beszélgetésünk tartalmának az
50 százalékát a tanítás tette ki. Az, hogy mit és
hogyan lehet eredményesebben tanítani. Ben-
nem volt a falu, a szegény ember iránti nosz-
talgia, akiket fel kellett volna emelni. És ez
bennem jobban munkált, mint általában az
emberekben. Mert valahogy társítani tudtam
az illyési, a verespéteri gondolatokkal” – emlé-
kezett vissza Imre bácsi.*

Hogy ezt miként valósították meg, arról az egy-
kori tanítványok visszaemlékezései „beszélnek”.

Faragó Lajos írja: „Alig volt este, hogy ne
lettek volna »vendégeink« a kollégiumban.
Tanáraink, akik közül leggyakrabban Csuha
Varjú Imre és Nagy Dezső bácsi tiszteltek meg
bennünket. Bizonyára volt ellenőrzési, fel-
ügyelői szándékuk, kötelességük is, de mi nem
ezt éreztük. A gyakran késő estébe nyúló be-
szélgetéseken ugyanis nemcsak és nem első-
sorban a tanulmányainkról esett szó. Megis-
mertük Imre bácsi bekölcei gyermekkorát, azt,
hogy kis szülőfalujában miként fogadták
szemüvegesként gyermektársai. A pataki szel-
lemet mi a nemes tanároktól és a pataki em-
bereként tanultuk, Ködöböcz Józsi bácsitól és a
mellette, vele együtt dolgozó »nagy öregek-
től«: Csuha Varjú Imrétől, Nagy Dezsőtől,
Sipos Györgytől, Szerencsi Sándortól, Tóth
Károlytól, Bolváry Zoltántól... és a gyakorlóis-
kola legkiválóbb tanítóitól.”

Juhász István – ugyancsak a felsőfokú taní-
tóképző első évfolyamának hallgatója – szá-
mára „Csuha Varjú Imre szépen formált, ízes
magyar beszéde, irodalomszeretete a magyar
nyelv rejtelseit tárta fel.”

Kerekes Zsuzsanna így jellemzi: „Az anya-
nyelvi ismeretek óráin Csuha tanár úr szigorú
megjelenése, komoly tekintete akkor enyhült,
vált mosolygóssá, amikor meggyőződött a jó
teljesítményeinkről, eredményeinkről.

Ő kedves tanítványaiként emlékezik ránk, mi
jósa tanárunkként emlegetjük.”

Nagy László ezt írta Csuha tanár úrról: „Éreztük, hogy szeret és tisztelet bennünket, mert ő is közülünk valónak tudta magát. Őszinte és nyílt volt hozzánk. Szerette és elvárta az igazságot, s az ez ellen vétőkkel tudta érzékeltetni jogos rosszallását.” „Csuha Imre tanár úr mindig méltó példaképet állított elélem a pályám szeretetéről...” – mondja róla Novák Margit.

Sőregi Mária így emlékezik: „Csuha tanár úr szigorú arccal ült fenn a katedrán a nagy előadóban, s mondta, mondta az anyanyelv tanításának módszertanát. Néha már monotonnak tűnt. Nem tudom, hogy csinálta, de mindig észrevette a szemüvege mögül, ha elkalandozott a figyelmünk. Egyébként őt volt a legkönnyebb megtalálni a főiskolán. Ha a folyosó valamelyik szakaszán csoportosulás és vihogás volt, biztosan lehetett tudni, hogy ott van Csuha tanár úr.”

Dr. Csuha V. Imre 1991-ben ment nyugállományba. Állami kitüntetésben csak 1990-ben részesült, amikor dr. Antall József kormánya a Köztársasági Arany Érdemkereszttel tüntette ki munkásságáért.

Az 1962-ben végzett évfolyam egyik találkozásán

Nemcsak számunkra volt alapvető követelmény, ma is érvényes, amit dr. Csuha V. Imre tanszékvezető főiskolai tanár megfogalmazott a tanítói pályát választók számára, akik az alsósok tanítását tűzték ki életük céljául: „Olyan általános dolgok ezek. Először is: szeresse a gyerekeket, és tudjon a gyerekekkel játszani. A játék, a tanító és a diákok közös játéka az, ami igazán összekovácsolja a diákot és a tanítót. Aki nem tud a gyere-

kekkel játszani, mesét mondani, aki nem tud úgy mesélni, hogy a gyerekek tátva maradjon a szája, az ne menjen tanítónak. Az legyen akadémikus. Az alsó tagozatra olyanok menjenek, akik tudnak gyerekek lenni. És akik, míg az osztályban vannak, valóban gyermekek is. Nem gyermetegek, hanem gyermekek. A gyermek legyen független a tanítóval kapcsolatban, ne érezze azt, hogy az a magas polcról beszél. Úgyis elhiszik a gyermekek, amit a tanító mond.

Én a magam családjából mondom ezt. Volt egy alkalom ugyanis, amikor a fiamnak a dolgozatára – nem néztem meg sohasem, de akkor egyszer igen – azt mondtam, hogy ezt nem így kellett volna írni, hanem úgy. Tanító néni így mondta! – jelentette ki a fiam. Mondom: Ne haragudj, a tanító nénit is én tanítottam, de ezt nem úgy írjuk. Nem! Azt úgy kell írni! A tanító néni így mondta! – állította a fiam. No, körülbelül így. Hogy a tanítóban olyasmit lásson a gyerekek, hogy az nem téved. Ez körülbelül az, amire azt mondják, hogy mint a pápa ugye, csálhatatlan. Nem téved! Az biztos, hogy úgy van! De ahhoz szakmailag fel kell készülni. Ahhoz azt a tanítói alázatosságot, amivel minden munkát végezni kell, azt kell felölni magára, és akkor biztos, hogy eredményesen fog tanítani. No, ilyen emberek menjenek tanítónak. Olyan emberek, akik valóban fel tudják tenni arra az egész életüket. Megértem én azokat, akik más pályára, magasabbra törve továbblépnek, vagy hátat fordítanak a tanítói pályának. Mert akik hivatástudatból mennek oda, azok nem fordítanak sohasem hátat, azok mindig tanítók maradnak. Függetlenül attól, hogy például bányában vajúrók lesznek. Akkor is tanító. Mert ő ott is tanító. Ő még a szemet is úgy fejtí, amint a tanítónak kell!” – nyilatkozta dr. Csuha V. Imre.

Köszönetet mondunk a visszaemlékezés pontosításáért és a fényképekért a tanár úr fiának, ifjabb dr. Csuha V. Imrének.

Két tanítványa, FARAGÓ LAJOS és GRAJZ ISTVÁN
Miskolc

D

DARÓCZI LAJOSNÉ Cseke Edit (Debrecen, 1964. február 17. – Berettyóújfalu, 2017. július 6.) magyar nyelv és irodalom–gyors- és gépírás szakos tanár

Debrecenben született, Bartha Jolán és Cseke Benjámint elsősülött gyermekeként. A család Hajdúbagason élt, szülei szorgalmas, mezőgazdasággal foglalkozó emberek voltak. Öccse, András, 9 évvel fiatalabb. Jó testvéri kapcsolatot ápoltak. A szülők mindent megtettek annak érdekében, hogy a gyerekeket taníttatni tudják, támogatták őket egész életük során.

Általános iskolai tanulmányait Hajdúbagason végezte, majd a berettyóújfalui Arany János Gimnázium Egészségügyi Szakképző és Közgazdasági Szakközépiskola közgazdasági szakán 1982-ben érettségét tett. Nagy hatással voltak rá a kollégiumi évek, kiváló közösségi munkát végzett. Az intézmény vezetése kiemelkedő eredményeire való tekintettel képesítés nélküli tanári állást ajánlott neki, melyet nagy örömmel elfogadott. 1984 szeptemberében a Nyíregyházi Tanárképző Főiskola magyar nyelv és irodalom–gyors- és gépírás szakán kezdte meg főiskolai tanulmányait,

hogy a későbbiekben képesített tanárként tudjon dolgozni.

Megismerkedett későbbi férjével, Daróczi Lajossal, akivel 1984. december 1-jén házasságot kötöttek, majd Váncsodon, férje szülői házában kezdték meg közös életüket. Családjának támogatásával tanulmányait kitartóan folytatta. Mindeközben 1986. április 16-án megszületett gyermekük, Gabriella. A gyermeknevelés mellett vizsgáira folyamatosan készült, és 1988-ban megkapta a diplomáját.

1990-ben visszatért egykori iskolájába, az **Arany János Gimnázium Egészségügyi Szakképző és Közgazdasági Szakközépiskolába**, és a közgazdasági tagozaton tanított, majd a későbbi nevén **Szabó Ferenc Gyors- és Gépíró Szakiskolába** kérte áthelyezését. Az itt eltöltött évek alatt örök barátságot kötött kollégáival.

Gyermekek, Gabriella cseperedését aggodalommal, féltő gondoskodással kísérte az óvodától diplomás éveinek végéig.

Az öröme mellett azonban több veszteség is érte a családot: édesapja 2009-ben, anyósa 2013-ban, édesanyja pedig 2014-ben hunyt el. 2013-ban Editnél is megjelentek a betegség első tünetei.

A sok szomorúság és bánat után boldogságot hozott életébe, mikor tudomást szerzett iker unokái érkezéséről. Megszületésük után anyaként és nagymamaként is helytállt. Boldogan mesélt kollégáinak, ismerőseinek a gyerekektől kapott, és az általa érzett határtalan szeretetről. Életét ismét boldogság töltötte el, mikor 2016-ban a család újabb taggal bővült, megszületett a kisfiúunoka is.

Életét meghatározó családszeretete, rokoni és baráti kapcsolatai ápolása mellett

elismerésre méltó szakmai munkát végzett. A *Hét év telt el...* c. írása a Szabó Ferenc Gépíró és Gyorsíró Szakiskola 50 éves *Jubileumi Évkönyvében* jelent meg: „1990 óta dolgozom ebben az iskolában. Mikor először átléptem az iskola küszöbét, bizony engem is elfogott valami különös félelem, bizonytalanság, ahogy gondolom a frissen végzett 14 éveseket is. Eleinte minden szokatlan volt, a kollégák, a tanulók, az iskola tantermei, sőt az épület kopott lépcsői is mind-mind idegenek voltak. A kollégáim azonban szívesen fogadtak, megismertettek az itteni szokásokkal, beavattak az apró titkokba, lassan megbarátkoztunk. No és a tanulók; ezek a pajos tizenéves lányok... Mikor megtudtam, hogy egyből osztályfőnök leszek, akkor komolyan elgondolkodtam a feladaton. Tudok-e egy egész osztály gondjával-bajával foglalkozni, tudok-e segíteni személyes problémáikon? Számtalan kérdés merült fel bennem: Vállalhatom én ezt?

Én mindig igyekeztem a lányokhoz is úgy közeledni, mintha »saját« gyerekeim lennének. Próbáltam kedves lenni, és ami a legfontosabb – azt hiszem mindig –, őszinte voltam hozzájuk. Igyekeztem bizalmas viszonyt kialakítani velük, hogy érezzék, bármikor és bárminivel fordulhatnak hozzám. Meg is tették. Olykor olyan titkokat meséltek el magukról, amit rajtam kívül talán senki sem tudott. Ígérem, örökre megőrzöm a titkokat. Valamennyiükre jó szívvel gondolok vissza, felidézem az együtt töltött időt, a jó hangulatú kirándulásokat, a hétköznapi nehéz perceit és vidám óráit, felelevenítem a kedves emlékeket, ha nézegetem osztályaim vidám fényképeit. Szeretettel gondolok vissza arra a 83 lányra, akiknek 1990 és 1997 között osztályfőnöke voltam.”

1999-ben az intézmény integrálásával a szakiskola visszakerült az **Arany János Gimnázium** kötelékébe. Daróczi Lajosnét szakmai és emberi rátermettségének bizonyosságaként 2001-től az ügyviteli tagozat vezetésével bízták meg. Több évtizedes pedagógiai munkájával igazolta és bizonyította a pálya és az oktatás iránti elkötelezettségét. Elődje, Szőke

Albertné támogatásával vállalta a tagozat vezetése mellett a **Szabó Ferenc Alapítvány Kuratóriumának** irányítását is.

Az Alapítvány célja: „a tanuló gyors- és gépírók, üzleti és menedzserasszisztensek, valamint titkárjelöltek szakmai képzésének támogatása, évente szakmai tanulmányi versenyek szervezése, lebonyolítása. Az oktatási és nevelési tevékenység kiemelt támogatása és a hátrányos helyzetű, de tehetséges és szorgalmas diákok felkarolása, az értékek fejlesztésének elősegítése, a hagyományok ápolása.”

Ballagás (1995)

Meghatározó szerepe volt a Szabó Ferenc emlékversenyegek megszervezésében. Aktív tevékenységének köszönhetően a versenyeken elért sikeres eredményekért több mint 600 diák nyert tárgyi jutalmat és elismerést, valamint közel 100 hátrányos helyzetű diák kapott a tanuláshoz és a nyelvvizsga megszerzéséhez anyagi segítséget. Kiváló személyes kapcsolatot tartott fenn nemcsak diákjaival, hanem azok szüleivel is, sorsukat az iskola elvégzése után is figyelemmel kísérte, további pályájukat lehetőségeihez mérten segítette.

Kolozsvári István kulturális menedzser, volt tanítvány így emlékezik: „Daróczi Lajosné, mindössze egy évig tanított és volt osztályfőnököm, az akkor már az Arany János Gimnázium ügyviteli tagozata kereteiben működő »felsőfokú ügyintéző titkár« osztályban. A szaktárgyak tanítása mellett mindig kiemelten nagy hangsúlyt fektetett arra, hogy az egyéni képességeket felmérje, és szükség szerint erősítse, vagy ha valakinél kimagasló tehetséget fedezett fel, akkor abból igyekezett a lehető legtöbbet kihozni. Mindeközben pedig

a csapat egységét is szem előtt tartotta. Ennek pedig Ő valódi kovásza volt.

A kezünket később sem engedte el. Fiatal felnőttekként találkoztunk vele először, túl egy meghatározó gimnáziumi időszakon. Volt, akit a szakmaszerzés, és volt olyan is, akit »csupán« a tanulói jogviszony fenntartása hozott ide. Ő ennek alapján sem tett különbséget, ehelyett igyekezett elérni azt – és ez sikerült is –, hogy érdekeltté és érdeklődővé tegyen mindenkit. Ennek áldásos hatásait pedig majd csak évekkel később éreztük, sőt érezzük ma is. Épp az a korosztály voltunk, akik megértünk a felnőtt életre, de az önértet és a magabiztosság mellől a kellő tapasztalat és rálátás bizony még hiányzott. Emiatt is vált ő tanárból igazi mesterré, nevelőből mentorrá.

Nagyon jóleső volt sokunk számára, hogy az iskola elhagyása után is figyelte utunkat, és ha arra lehetősége volt, akár további tanulási, tapasztalatszerzési, majd munkalehetőségeket is ajánlott egykori tanítványai figyelmébe.

Több közös pályázat, szakmai program, közösségi rendezvény által sosem engedte elfelejteni azt, hogy honnan indultunk. Hogy honnan indult maga az iskola, a szakképzés. Mint ahogy azt sem, hogy ki-ki egyénenként hogy juthatott el odáig, ahol éppen tart. Közel két évtized távlatából kezd megvilágosodni és nyilvánvalóvá válni, hogy egyénisége és személyisége, szakmai alázata és elhivatottsága együttesen mekkora hatással volt mindazokra, akikkel kapcsolatba került. Mindehhez pedig párosult egy nagyfokú szemérmesség és szerénység, melynek az lehet a legfontosabb üzenete, hogy aki a közösség szolgálatára szegődött, az ne akarjon tündökölni.

És mégis. Most veszem észre, hogy az egyik legfényesebb csillagként ragyog és tündököl az emlékeimben, az életemben. Így volt, amikor az egyetemi jegyzeteimet senki sem kérte kölcsön, mert tele voltak »hieroglifákkal«. Így van most, amikor e sorokat írom, és még mindig nem kell a billentyűzetre pillantanom. Így van egy-egy szöveg fogalmazásakor, amikor eszembe jut: »nem elég a kifinomult szóhasz-

nálat, azokat jól össze is kell rendezni.« Ő jut eszembe rögtön, amikor a fiatalabb munkatársakkal találkozom, és felfedezem bennük azt az útkeresést, amit magam is átéltem 15-20 évvel ezelőtt. És igyekszem alkalmazni a megtanult leckét.

Mindezt végiggondolva pedig most már érthető minden, amit a szigorúan vett munkája – munkarendje, munkaköre – mellett végzett. A felzárkóztatás, a tehetséggondozás mellett – a Szabó Ferenc Alapítványban végzett munkájával – a fundamentum megtartása az, ami nélkül nem lehet a jelenben teljesíteni és biztos jövőképet adni.

Azóta, hogy Szabó Ferenc egy tanteremben berendezte az első gépiróosztály »műhelyét«, sok változást élt meg az iskola. Volt önálló, volt tagintézmény, vagy éppen tagozat. Hol az állam, hol a helyi közösség működtette. De az a tény, hogy az alapító neve és a szakképzés a mai napig fennmaradt, az a jó alapozásnak és a méltó utódoknak köszönhető. Ebben a sorban pedig kiemelt helyet foglal el Daróczi Lajosné, Edit. Az ő élete is igen sok változáson ment keresztül, de ugyanúgy ezekben a változásokban is megtalálta az előrevivőt, a legjobbat, a másnak is megmutathatót. Észrevétlenül, de örökérvényű módon vált igazi példaképpé és az életünk részévé.”

A folyamatos önképzés mellett kiemelkedő szerepe volt az intézmény tradícióinak megőrzésében, erősítésében, emellett korszerű ismeretek és módszerek kidolgozásában és bevezetésében. Szinte minden évben részt vett rövidebb-hosszabb szakmai továbbképzéseken, ahol folyamatosan bővítette ismereteit, fejlesztette tudását.

Kapott egy lehetőséget iskolája, amikor az Öveges-programban az ő vezetésével hatalmas innovációs beruházás valósult meg. Kialakításra került egy új, modern eszközökkel felszerelt, csoportbontás megvalósítására alkalmas laboratórium, melynek szolgáltatásait képzett szaktanárok és laboránsok közreműködésével vehették igénybe diákjaink, partnerintézményeink tanulói.

A laboratóriumban kémiai, fizikai, biológiai, természettudományos kísérletek és mérések elvégzésére nyílt lehetőség. Így a környékbeli általános és középiskolások modern és korszerű technológia mellett tanulhattak természettudományos tantárgyakat.

Szívesen tanította diákjait az általa annyira szeretett szaktárgyakra, gyakorlatias példák, feladatokkal hozta közelebb, tette érthetővé a tananyagot. Osztályfőnökként megértő és segítőkész, tanítványainak problémáira érzékeny és megoldást kereső tanár volt, akit a diákok tiszteltek, szerettek. Órai munkáján kívül is arra törekedett, hogy pozitív élményeket biztosítson a tanulók számára, ezért számtalan kirándulást, kulturális programot, színházlátogatást köszönhetnek ötleteinek, szervező munkájának.

Így került sor gyárlátogatásokra pl. az esztergomi Suzuki, a debreceni National Instruments és a TEVA Gyógyszergyár területén. A Parlamenti Gyorsíró iroda, az Országos Levéltár, a Magyar Nemzeti Bank Látogatóközpontja megtekintése során újabb ismeretekhez jutottak a diákok.

Az Alapítvány segítségével és az Edit szervezőmunkája eredményeképp jutottak el Erdélybe, látogatták meg az iskolaalapító Szabó Ferenc régi lakhelyét. A névadó életének utolsó állomását, Esztergomot is felkeresték, nyughelyén tisztelettel adóztak emlékének.

A hátrányos helyzetű gyermekek támogatására létrehozott programok, pályázatok keretrendszer az iskolai Integrációs Pedagógiai Rendszer, amelynek célja a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek esélykülönbségeinek kiegyenlítése az iskolákban. Ennek szervezését az ő irányításával, segítő közreműködésével hajtották végre kollégái, akik mindig elismeréssel nyilatkoztak szaktudásáról, tájékozottságáról, odaadó és türelmes segítőkészségéről.

Szeretett iskolájában nagy lelkesedéssel és a tőle megszokott precizitással szervezte a 25 éve érettségizettek évfolyam-találkozóit, melyeket 2005 óta évente megrendeztek.

Szívügyének tekintette, hogy az ezüstös találkozókat emlékezetessé tegye az iskolájában végzetek számára.

Pályájának állomásain törekedett a legálaposabb, legprecízebb munkavégzésre. Szorgalmát, fegyelmezettségét, munkabírását kollégái, tanítványai, barátai és ismerősei méltán állíthatják példaként a jövő nemzedéke elé.

Példamutató oktató-nevelő munkája elismeréseként Berettyóújfalu Város Önkormányzatának képviselőtestülete „Fehér Istvánné-díj” kitüntetésben részesítette.

Fehér Istvánné díj kitüntetettje (2013)

Munkássága másik nagy elismerése volt, amikor a **Berettyóújfalu Szakképzési Centrum** főigazgatója szakmai koordinátori munkára kérte fel. Igazán nagy elismerés volt számára 30 évi tanítás után, hogy immár intézmények koordinátoraként, több középiskola mindennapi életében szakmai segítséget adhatott.

Sajnos, az itt eltöltött évek nem hoztak hosszú távú sikereket, hiszen a közös munka 2015 augusztusában kezdődött, de számára 2017 júliusában súlyos betegsége véget vetett ennek.

Váratlanul érte a családot, mindannyiunkat, és őt magát is állapotának tragikusan gyors rosszabbodása. Egy hónap szenvedés után életének 54. évében feladva a keserű harcot, örökre megpihent.

*Kollégája, MOLNÁR ZOLTÁNNÉ
Berettyóújfalu*

F

FARAGÓ ISTVÁNNÉ Fényi Ilona (Debrecen, 1928. szeptember 13. – Debrecen, 2016. március 3.) tanító, szakvezető

Faragó Istvánné Fényi Ilona szerény anyagi körülmények között élő, törekvő család gyermekeként született. Felmenői református vallású földművesek voltak, generációkra visszamenőleg Vámospércsen éltek. A földterületek aprózódása azonban már az 1900-as évek elején született családtagokat is arra kényszerítette, hogy elhagyva a falut más kenyérkereső foglalkozást válasszanak. Részben ipari tevékenység (asztalos, kovács), részben állami szolgálat (rendőr, hajdú) jelentette a megoldást. Ilona édesapja, Fényi Gábor hajdúként teljesített szolgálatot Debrecen város akkori polgármesterei – Vásáry István, Kölcsey Sándor – mellett. Édesanyja nem állt alkalmazásban. A szülők gyermekeik boldogulását tanulással elérhető célokban látták. Minden tőlük telhetőt megtettek, hogy segíteni tudják őket, és természetesnek tartották, hogy gyermekeik – megértve szüleik törekvését – jól teljesítettek. Igényesen választottak számukra iskolát, figyelemmel kísérték tanulmányi munkájukat, rendszeresen eljártak a szülői érte-

kezletekre, részt vettek a Szülők Iskolája foglalkozásain is.

Ilona az elemi öt osztályát a MÁV Műhelytelepi Iskolában végezte. Ezután a polgári négy, majd a Dóczy-intézet tanítóképző tagintézményének öt osztálya következett. Tanulmányi munkája végig kiemelkedő volt. Megmaradt iskolai munkái igazolják, hogy szépen írt, jól rajzolt. A szülői segítség az évek során rendhagyó módon is megmutatkozott. Bár nagyon szerény körülmények között éltek, mégis volt zongorájuk, hogy lányuk otthon tudjon gyakorolni. Édesapjával vasárnaponként biciklivel járták a város környéki erdőket, mezőket, keresték a lepréselhető növényeket, így váltak élővé a könyv lapjai egy-egy pásztortáska vagy vérehulló fecskefű megpillantásakor. Hosszabb ideig vendégül láttak egy német lányt azzal a céllal, hogy a gyermekek kölcsönös nyelvtanulását segítsék. Szívesen adtak helyt közös iskolai munkához, fogadták az osztálytársakat, akik főleg matematikából kértek segítséget. A tanítóképző negyedik évét befejezve – eredményei alapján – Ilonának lehetősége lett volna egyetemen folytatni tanulmányait. A család anyagi helyzete ezt nem tette lehetővé, mielőbb dolgoznia kellett, hogy biztosítsa saját és a család megélhetését. (Édesapját 1946-ban B-listázták, így az elhelyezkedés ezzel a megbélyegzéssel lehetetlen volt.)

Tanítói diplomájának dátuma 1949. június 17. Jegyeinek többsége kitűnő volt, csak néhány tantárgyból lett jeles. Tanárait tisztelte, lelkiismeretes munkájukat példának tekintette. Többekkel tartott később is kapcsolatot. Kezdetben tanácsukat kérte, később meghitt beszélgetésekké, tapasztalatcserékké alakultak ezek a találkozások. Tanítványai is

ismerték egy-egy volt tanárát, és pl. beszámoltak arról, ha az utcán vagy az iskolában megpillantották „az Ica néni tanító nénijét”. Ézelmi kötődését tanáraihoz Kiss Arankáról írt emlékező arcképvázlata is tükrözi. (Megjelent: Pedagógusok arcképcsarnoka, 2004.)

Első munkahelye a Debrecentől kb. 10-11 kilométerre lévő **fancsikai** két tanerős, osztatlan rendszerben működő **tanyasi iskola** volt. Az osztatlan rendszer ebben az esetben azt jelentette, hogy az alsó négy osztályt az egyik, a felső négy osztályt a másik nevelő tanította. A tanteremben egyszerre volt bent a négy osztály, s a tanító egy osztállyal foglalkozott hangosan (közvetlen foglalkozás), a másik három osztályban úgynevezett csendes (önálló) foglalkozás volt. A módszer sikeressége nagymértékben függött a tanító szervező készségétől: hogyan tudja úgy összehangolni a feladatokat, hogy minden osztálynak megadja a kellő segítséget a tananyag megértéséhez és a továbbhaladáshoz. Ennek az oktatási formának nehézségei mellett pozitív vonásai is voltak. Önállóságra nevelt, tudatos munkára szoktatott, felismertette az együttműködés és egymásra utaltság szükségességét.

Jó közösségi emberek nevelődtek itt, az egymásra figyelés hamar kialakult bennük. Ezekből az iskolából a jobbak eljutottak a középiskolába, a legjobbak egyetemre is. Az intézményben nem volt hivatalos teendőket (takarítás, fűtés, udvarsöprés, kertgondozás) a felső tagozatos fiúk és lányok látták el. Szeretett Fancsikán tanítani, szerette a szülőket, a gyerekeket, és ez az érzés kölcsönös volt mindnyájukban. Vezetett analfabéta-tanfolyamot, amiért nagyon hálásak voltak azok a szülők, akik korábban nem tudtak írni-olvasni. Hűségesen jártak az órákra, és boldogok voltak, ha sikerült elolvasniuk egy-egy egyházi éneket vagy néhány bibliai verset, és leírni bármit, amit addig nem tudtak. Családlátogatásai során megismerte a tanyasi emberek életét, otthonát, több családdal életre szóló kapcsolata alakult ki. Sokat emlegette még élete végén is a rónabányai (most Salgótar-

jánhoz tartozó településrész) táborozást. Azokat a gyerekeket vitte el az ország más tájára, akik addig még talán Debrecenbe sem jutottak el. Tizenkét boldog napot töltöttek el egy sorházas bányászfaluban. Nagy élményt jelentett ez nemcsak a tanítványainak, a kísérő szülőknek, hanem a kirándulás szervezőjének is. Megismerhették a bányászokat, az összetartásukat, egymás segítségét, vagyis az emberi élet szép oldalát. Ez a tapasztalat adta számára is a felismerést, hogy az emberi tisztesség éppen úgy érték a bányászok között, mint a tanyasi embereknél.

A második évet is Fancsikán kezdte, de év közben munkahelyet változtatott. Barátnőjét a **Hajdúsámsonhoz tartozó Csernyus tanyára** helyezték egy egytantermes, két tanerős, szolgálati lakással rendelkező iskolába. Az ő hívására kérte áthelyezését arra gondolva, hogy egymást segítve eredményesebb lehet a munkájuk. Az épület üresen álló, romos szobájából a szülők segítségével kialakították a második tantermet, így mindig délelőtt tanítottak. Ilona a felső tagozatosoknál oktatott. Sok térképet, a fizika, kémia tanításához sok szemléltető eszközt készített, az alsó tagozatos tanító pedig a kicsik tanításához szükséges ábrákat rajzolta meg. A szülők értékelték törekvésüket, elismerően beszéltek az „új tanító nénikről”. Szerette és tisztelte a tanyasi gyerekeket, akik tanítás előtt és után sokszor felnőtt munkát végeztek, nagy távolságokból gyalogoltak, és az iskolában is teljesítettek. Erős volt benne az akarat, hogy mindenképpen segítse tanítványait, hogy jobb életük legyen, és kevesebbet kelljen erőn felül dolgozniuk.

Családi állapotában 1953-ban következett be változás, amikor házasságot kötött Faragó Istvánnal. Ezután életében sok minden átalakult. Férje összetett egyéniség volt, sokirányú érdeklődéssel. Agronómusként dolgozott, de mindennapi munkája mellett szakmájától eltérő, különféle művészeti tevékenységekkel is foglalkozott. Tehetsége elsősorban akvarellképeiben nyilvánult meg (posztumusz

kiállítása 1993. november 12-én volt a Kortárs Galéria rendezésében, megnyitotta dr. Simon Zoltán könyvtárigazgató), de művészi érdeklődése fotóiban is tükröződött. Fényképei közül említésre méltó „A képzőművészetek Debrecenben” című könyv egy részének képanyaga. (Megjelent 1961-ben Debrecen városának alakulásának 600. évfordulójára.) Szívesen foglalkozott irodalommal, filozófiával is. Érdeklődése, munkái révén értékes kapcsolatokat és baráti kört alakított ki (pl. Julow Viktor irodalomtörténésszel, Holló László festőművésszel). Igényes értelmiségi életet éltek. A házasságnak azonban nem csak pozitív hozadéka volt.

Az állami gazdaság által biztosított szolgálati lakás és Ilona munkahelye között megnőtt a távolság, sokat kellett gyalogolnia. Alkalmazkodnia kellett férje elfoglaltságához. Új helyzetet teremtett az is, hogy áldott állapotba került. Nehezen múló fájdalmat jelentett első gyermekének elvesztése. A következő években még két lánya született, akiket féltő szeretettel nevelt férjével együtt. Kisebbik lánya folytatta édesanyja hivatását. A család sorsának alakulása miatt többször változtatott munkahelyet (**Hajdúböszörmény, Hajdúnánás**). Mindenütt tisztességgel helytállt, mindenütt elismerték munkáját.

1974-ben az Oktatásügy Kiváló Dolgozója kitüntetésben részesült, ami jó ajánlólevél volt a **Debreceni Tanítóképző Főiskola Gyakorló Általános Iskolája** álláshirdetésére beadott pályázatához. Kedvezően bírálták el kérését, megnyerte az állást. Így visszakerült szülővárosába, Debrecenbe, utolsó munkahelyére. A tanyasi évek mellett a gyakorlóiskolai munkát tartotta pályája kiemelkedő szakaszának. Indulásnál az összevont első-harmadik, később a második-negyedik osztályt kapta. Ezekben az években a kisebb településeken még működtek osztatlan iskolák. A főiskolai hallgatóknak meg kellett ismerniük ezt az oktatási formát is, hiszen nem lehetett tudni, hogy hol fognak a diploma megszerzése után dolgozni. Az ő felkészítésükhöz Ilona tanyasi

tapasztalata a későbbiekben is használható segítséget nyújtott. Néhány év múlva első osztályosokat tanított. Türelmes, gyermekszertető, gyermekközpontú személyisége magyarázza, hogy tanítványai szerették. A jó légkörű órák emléke tetten érhető abban is, hogy a volt kis elsősök felnőttként ma is Ica néni-ként emlegetik.

Nyugdíjazását 55 éves korában kérte. Szívesen maradt volna még a pályán, de férje betegsége (szívinfarktus) és ápolása szükségessé tette ezt a döntést.

Mindig tanító akart lenni, hivatásnak tekintette a tanítást. Nagyon szerette a kicsiket, gyönyörködött nyíló értelmükben, örült fejlődésüknek. Szívesen foglalkozott a főiskolai hallgatókkal is, nemcsak oktatta őket, hanem hivatástudatukat is élesztgette. Megérdemelten vette át az arany- (1999), a gyémánt- (2009) és a vasdiplomát (2014), méltó volt rá.

Gyakorlóiskolai osztályának a tablóján „*Mindennap egy sugárral többet*” jelige szerepel. Végigtekintve pályáján, ez nem véletlen. Ez a gondolat vezérelte, ennek a belső parancsnak akart eleget tenni az első tanítási naptól nyugdíjazásáig, harmincnégy évig.

Testvére,
MISURÁK DÉNESNÉ FÉNYI IRÉN
Szolnok

FELVÉGI BÉLA GYÖRGY (Budapest, 1970. július 14. – Debrecen, 2017. július 5.) népzene-tanár, ének–zene tanár, karvezető

„Csak haladsz csöndesen, gyönyörködve, céltalanul, s egyszerre csak kilépsz az Angyalok Tisztására. Nem is tudod, hogy ez az, mivel az angyalokat nem láthatja a szemed. Csak annyit látsz, csak annyit érzel, hogy csodálatosan szép. És megállsz. És abban a pillanatban megnyílik a szíved, és az angyalok észrevétlenül melléd lépnek, egyenként, lábujjhegyen, és belerakják kincseiket a szívedbe. A legnagyobb kincseket, amiket ember számára megteremtett az Isten. A jószágot, a szeretetet és a békességet.” (Wass Albert)

Felvégi Béla jellemzője volt a jószág, a szeretet és a békesség. Édesapja, dr. Felvégi Béla 12 évig tanult klasszikus zongorát. Édesanyja – Lux Ilona – muzikalitása, műveltsége, emberbaráti bölcsessége híres volt környezetében. Az apa állatorvosi hivatása miatt költözött a család Budapestről a Hajdú-Bihar megyei Földesre. A családban két gyermek született és nevelkedett: Andrea és Béla. Béla lelkes patrióta volt Földesen, ugyanakkor Budapest iránti erős kötődése is megmaradt. Béla az apa első házasságából született féltestvérével, Zsuzsannával és annak családjával is ideális kapcsolatot ápolt.

Általános iskolai tanulmányait 1977–1985 között a földesi általános iskolában végezte, 1989-ben a debreceni Csokonai Vitéz Mihály Gimnáziumban érettségizett. 1990–93 között a Külkereskedelmi Oktatási és Továbbképző Intézet diájaként középfokú külkereskedelmi

és áruforgalmi ügyintézői képesítést szerzett. Zenei tanulmányait négy évesen, 1974-ben kezdte a püspökladányi Bartók Béla Zeneiskolában zongora szakon. Első szeretett tanára Dologh Sarolta volt. Az 1986/87-es tanévben Kulcsár Zoltán tanár úr jazz tanszakára járt a debreceni Simonffy Emil Zeneiskolába, majd 1993–95 között ismét a püspökladányi zeneiskola zongora szakos tanulójaként gyarapította tudását Iványiné Balogh Magdolna tanárnőnél. Ezt követően 1995-től 1999-ig a debreceni Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola zeneszerzés szakán Csobán Gyula növendéke volt, és zeneszerzésből érettségizett.

2001-ben felvételt nyert a Nyíregyházi Főiskola ének–zene, népzene szakára, ahol népzenei tanárai voltak: tekerőlantból – Havasréti Pál, tárogatóból – Dsupin Pál. Főiskolai tanulmányai alatt Nadzon Gusztáv tanár úr vezetésével elvégezte az alapfokú zongoraoktatásra képesítő zongorametodika speciál kollégiumot (2004.). Ének–zene, népzene diplomáját 2005-ben kapta meg, amit OKJ-s képzés keretében a KKDSZ Szakképzési Akadémia és Műhelyben 2010-ben szerzett bizonyítvánnyal egészített ki, ami a kulturális menedzser megnevezésű szakképzés-elágazás megszerzését jelentette.

A 2012/13-as tanévben újra a Nyíregyházi Főiskola tanulója volt, ahol mesterfokozaton okleveles ének–zene tanár, karvezető szakképzést szerzett. 2016-ban újabb oklevél tanúsítja szorgalmát, tudásvágyát: a Nyíregyházi Főiskolán megszerzett egyetemi végzettségi szintjére és tanár szakképzettségére épülően a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen szakvizsgázott, amivel pedagógus, közoktatás-vezető szakképzettséget szerzett. Elvégezte, mert érdeklődött a téma iránt, de közoktatási vezető soha nem akart lenni. Az életét kitöltötte a jószág, a szeretet, a békesség és a zene.

2001-től több mint 10 évig vezette a **Hosszúpályi Nyugdíjas Népdalkört**. Vezetése alatt sok-sok fellépést és számos sikert ért el a népdalkör: 2002-ben a MEOSZ által rendezett

seregszemléken megyei ezüst és országos bronz fokozatot, 2004-ben a Létavértesen megrendezett Megyei Népdalos Találkozón kiemelt első helyezést, 2004-ben is és 2005-ben is az Országos Minősítő Versenyen ezüst fokozatot értek el.

Orgonajátéka is lenyűgöző volt

Zenetanári pályáját **Nagyrábén** kezdte az 1995/96-os tanévben, ahol zongoraoktatóként tevékenykedett. 1996 és 2001 között a **földesi Karácsony Sándor ÁMK Alapfokú Művészeti Iskola** zongora-, és szolféztanáraként dolgozott. 2005. szeptember 1-jétől a **kabai Sári Gusztáv Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskolában** művészeti oktatóként a zene-művészeti ágon zongora tanszak oktatójaként nevelte és oktatta növendékeit korán bekezdett haláláig.

Végtelenül türelmes, odaadó tanár volt, tanítványaival kivétel nélkül humánusan bánt. Tisztelettel, elfogadóan közeledett a gyerekekhez, szeretete átragadt a legnehezebben kezelhető diákra is. Szeretettel és tisztelettel gondolnak Felvégi Béla tanár úrra a tanítványai, pályatársai, aki embersége, tudása révén példaképpé vált. Senkivel nem kivételezett, de mindenki számára megtalálta az ideális fejlesztő feladatokat. A kezdőket és a tehetséges haladókat egyformán igényesen terelgette az

életben és a zeneértés irányába. Igazi nevelő volt: tárgyait mély empátiával tanította, szolfézs csoportjával hangversenyeken lépett fel. Kodály Zoltán elveit vallotta: az *„ének alapú hangszeres oktatás”* (idézet a debreceni zenede névadó beszédéből) a zeneoktatás minőségi munkájának az alapja.

Zongoristáival évente többször is hangversenyzett nemcsak az iskolájában, hanem tágabb körben is. Megalapította a kabai Mácsai Sándor Művelődési Házzal együttműködve a Tehetségkoncerteket. Ezeket a hangversenyeket a Kaba Televízió időnként közvetítette is. Erre vendégként szakközépiskolásokat is meghívott, úgy vélte, az alsó fokon tanulók számára is ideális a kevéssel fölöttük járó, zenei pályára készülők játékát hallgatni. Ezzel példát adott a kicsiknek, és a szakiskolásoknak is hasznos volt a műveket eljátszani, és a kezdők problémáival szembesülni. Ezeket a hangversenyeket – kezdeményezésére – a debreceni szakközépiskolában is megtartották, ahol a helyszín is inspirálóan hatott a kicsikre.

Mindenkit tanítani akart, megmutatni a különleges értékeket, amivel mindannyian rendelkezünk. Szelíd nyugodtsága vibráló, kíváncsi lelket takart. Munkája volt számára a jó ügy, az értékközvetítés érdekében következetes és kitartó volt.

Barátja, *Sziklavári Károly* kiváló zenetörténész így emlékezik Felvégi Bélára: *„Volt egy jó barátom. Ajtaja mindenki előtt nyitva állt, ahogyan szíve is mindaz iránt, ami szép és nemes. Hivatását hosszas mérlegelés után választotta ki, így lépve be végleg a muzsika birodalmába, hol tehetsége és szorgalma révén e művészetnek szárnyaló magaslatáig sikerült eljutnia. Lenyűgözte Wagner zenéje, rajongott Lisztért – és rátalált a magyar hagyományok bárki által megismerhető, félig-meddig mégis rejtékűtnak számító ösvényeire. Fölfedezni, sőt birtokba venni egy ily gazdag tartományt: olyasfajta öröm, s oly heves lánggra gyújtja a lelket, melyhez foghatónak leginkább a vadászat szenvedélyét tarthatjuk, ám magam úgy*

vélem, tüze időnként még annál is forróbb szikrákat vethet. (...)

S micsoda öröm: nem csupán megismerni valamit, hanem meg is ismertetni másokkal a szerzett tudást! Barátom ezért zongoratanításba fogott, végighaladva növendékeivel – sok egyéb remekművű darab mellett – Bartók hatkötetnyi Mikrokozmoszán. Majd nemes buzgalma zenetörténeti ismeretterjesztésként nyert mind szélesebb medrű folytatást: előadásokat tartott, cikkeket publikált.”

Rajongott a zenéért, a nagy magyar pedagógusok munkásságáért, tagja volt a magyarországi Richard Wagner Társaságnak, az Erkel Ferenc Társaságnak, Liszt Ferenc Társaságnak (később elnökségi tagja is lett) és a Karácsony Sándor Művelődési Társaságnak is. Létrehozta a Liszt Ferenc Társaság Kelet-Magyarországi Tagozatát.

Tanítványaival kiállításon, Sári Gusztáv emléknep alkalmából

Felvégi Béla tanár úr tudása, műveltsége lenyűgözte a felnőtteket és a gyerekeket is egyaránt. 2006-tól minden évben megszervezte a Liszt Ferenc emléktúrát, melybe sikerült bevonnia a növendékeken kívül a települések vezetőit és a zene iránt érdeklődő lakosokat. Így írt erről a *Kabai Hírmondóban* (2007):

„1884-ben Liszt Ferenc tanítványa, Zichy Géza gróf meghívására látogatott el Tetétlenre. A mester november 1-jén érkezett a kabai állomásra, ahol hatalmas ünneplő tömeg várta. Liszt levett kalappal fogadta a tiszteletadást, és meghatódva a szívélyes fogadtatá-

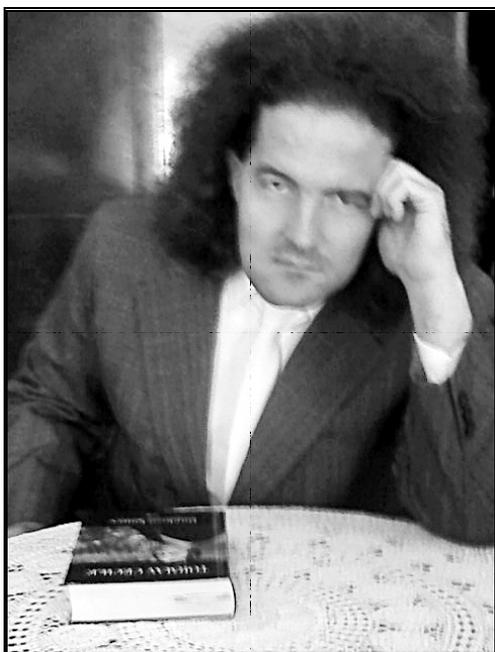
son úgy döntött, hogy a tömeggel együtt teszi meg a Kaba–Tetétlen közti nyolc kilométeres utat. Liszt november 20-ig tartózkodott a Zichy családnál. Minden reggel átvonult misét hallgatni a kastély kis kápolnájába. A nap többi részét a vendéglátókkal, valamint komponálással töltötte. A gróf külön lakosztályt rendezett be Liszt számára a kastély melletti kis házban. November 16-án meglepetésben részesítette Liszt Ferenc a falu népét. Ez volt a híres ingyenes koncert, amelyet tanítványával és a családtagokkal közösen adtak.

Az idén már másodszor emlékeztek erre az eseményre a kabai Sári Gusztáv Általános és Alapfokú Művészeti Iskola a bárándi és a sápi tagiskolákkal és a tetétleni Zichy Géza gróf nevét viselő iskola és az önkormányzatok. Az ünnepség október 27-én a kabai református templomban kezdődött, ahol Sohajda Mihály, a város lelkipásztora tartott zenés áhítatot. Liszt műveivel közreműködött Sárosi Dániel orgonaművész. Ezután az egybegyűlt mintegy kétszáz főnyi érdeklődő gyalogtúrára indult Liszt hajdani útvonalát követve Kabáról Tetétlenre. A túrát koszorúzás követte a Zichy kastélynál, ahol Virágh Tibor előadóművész szavalatában elhangzott Vörösmarty Mihály Liszt ódája, majd a tömeg átvonult a Faluházba. Ott Juhász Gyula Liszt Ferenchez címzett verse után Felvégi Béla zenetanár Liszt Ferenc és magyar tanítványai címmel tartott előadást. Befejezésül Liszt Ferenc örök értékű műve, a h-moll szonáta csendült fel Sörös Ildikó zongoraművésznő tolmácsolásában.”

Sörös Ildikó zongoraművész nem egyszerűen élettársa volt Felvégi Bélának, hanem szakmai és lelki társa, a tanár úr lelkének másik fele volt. Ők ketten együtt egy lélekké váltak, ezt bárki megérezhette, aki idővel és figyelemmel fordult feléjük. Nagyon sok mindent együtt csináltak: a Földesi Református Gyülekezet kántorai voltak, közös koncertfellépéseik voltak Kabán (Zenei Kaleidoszkóp címen), Debrecenben, Gyulán, Székelyudvarhelyen, Budapesten. Velencében, a Fenice Színházban is együtt léptek színre egy

alkalommal, ahol Felvégi Béla olasz nyelven mondta el előadását, amit erre az alkalomra „megtanult”.

Sőrés Ildikó így emlékezik párja zeneimádatára, kitartására, kiemelkedő memóriájára, kritikusságára: „Barátai »zenetudósként«, humorosan megfogalmazva: »zenekutatóként« határozták meg. Bemutatkozásakor saját magát zeneszerzőnek titulálta. Ez igaz is, gyönyörű műveket komponált. Nem maradt fenn túl sok, mivel kötelező és maga által választott tevékenységei nem tették lehetővé, hogy kellő mértékben foglalkozzon a szerzeményeivel. Utolsó évében ismét teljes erővel buzogtak fel zenei gondolatai. Tele volt új művekkel. Sajnos csak egy-két papírra vetett mű és néhány töredék maradt. A betegsége erősen akadályozta a megvalósításban.

Ha nem zenélt, elmélyülten gondolkodott

2011-ben Koltón (Románia) a Teleki Sándor kastély kertjében a Petőfi- és Teleki-szobor mellett megjelenő Liszt Ferenc-mellszobor tudományos avatóbeszédét díszvendégként Felvégi Béla tartotta a hatalmas tömeg előtt. A nyári melegre való tekintettel a templomban tartotta e beszédet. Telt ház volt. Béla papír

nélkül egy órát értekezett Liszt Ferenc jelentőségéről és Koltóhoz fűződő kapcsolatairól.

Végletekig pontos, akkurátus ember volt. Precízen dolgozott. Megfontolt tempóban beszélt és írt. Amit tett, meggondolta. Az iskolai adminisztráció nem volt az erőssége, bár ebben is fejlődött. Zavarta a túlzott, esetenként értelmetlennek tűnő papírmunka. Elégedetlen volt a továbbképzések időnként nem hasznos feladataival. Kritikusan szemlélte a világot.”

„Ildikó és Béla közös erőfeszítésének köszönhetően jött létre a Mosonyi Mihály Nemzetközi Zongoraverseny is 2015 őszén, a debreceni Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskolában: oly nagyszerű, sokak-sokunk számára emlékezetes pillanataival, s méltó tisztelgésként nagy zeneszerzőnk munkássága iránt, születésének bicentenáriumán” – mondta temetési emlékbeszédében barátja, Sziklavári Károly zenetörténész.

Az arcképvázlat megírása számomra nemes kötelezettség volt. Céлом és feladatom: emléket állítani egy olyan zenetanárnak, aki maga a zene, a jóság, a szeretet és a békesség.

VÁRADI ISTVÁNNÉ
Kaba

G–Gy

DR. GAJÁRY LÁSZLÓ (Sződ, 1902 – Sárvár, 1954) gazdasági tanár, igazgató

„Tüzet hoztam a világra s mit akarok mást, minthogy égjen”
(Prohászka O.)

Dr. Gajary László apja Gajary Géza földbirtokos, Vác város polgármestere, országgyűlési képviselő volt. Gajary László szödi gyermekévei után Vácott a piarista gimnáziumban érettségizett, és gazdaképző tanárnak készült.

Karcagon ismerkedett meg a fiatal Gajary László uradalmi intéző Uber Gizellával, és 1928-ban házasságot kötöttek. László elvégezte Keszthelyen a rét- és legelőgazdálkodási tanfolyamot, majd Sopron megyébe: **Csermajor/Vitnyédre** helyezték segédtanárnak. Csermajorból 1929 szeptemberében **Szarvasra**, a **Tessedik Sámuel Középfokú Gazdasági Tanintézetbe** kapott tanári kinevezést. *„Szarvason született meg a doktorátus is, bár Apukátok nem igen akarta, mondván, hogy elég már a meglévő négy diplomája. De mégis nekikezdtünk – mert én együtt tanultam vele – és 1930-ban ledoktoráltunk”* – írta családrejéjében felesége.

Szarvason a fiatalon is jól képzett tanár növendékei kiváló eredményekkel vizsgáltak. Hamar „lecsapott” rá a minisztérium, és 1931-ben, még 30 éves kora előtt kinevezték a **szombathelyi Téli Gazdasági Iskola** igazgatójának. Ő lett akkor a magyar mezőgazdasági szakoktatás legfiatalabb igazgatója, bár akkoriban fiatal férfitanárok alkották a téli szakiskolák kis létszámú tantestületeit. 1932 őszén áthelyezték **Székesfehérvárra**. Mai szemmel furcsa lehet ez a sok helyezgetés, de mindenütt tanári lakások várták az érkező oktatókat, és a kornak megfelelő jól felszerelt iskolák és tangazdaságok. A szakoktatás minden évben részt vett a február 27-én kezdődő pesti tenyészállatvásárokon. A gazdaképzésnek önálló pavilonja volt, s az iskolák a bemutatkozás során versenyeztek egymással. Ilyenkor a tanulóikat is nagy számban felvitték Pestre – elsősorban, amikor az iskolája mutatkozott be a vásáron –, hogy részesei lehessenek a sikernek.

1936-ban a **Putnoki Leánynevelő Intézet** igazgatójának kérték fel. A pavilonrendszerben felépült intézmény a kisváros díszje volt, nagy kertésszel, a lányok számára a gazdálkodási ismeretek, a kertészkedés fontos tárgyak voltak. Gajary László gazdaszatanárnak ugyanakkor ez nem volt jó választás, az addig többségében csak fiúkkal foglalkozó tanárembertől idegen volt a lánynevelés. Mégis sikerült eredményeket produkálnia az iskolában és magánéletében egyaránt: gyarapodott a tanulók száma, javult a teljesítményük, jó előadásokat szervezett a településen, és meghívott előadóként hetenként tanított az egri tanítóképzőben – de nem érezte jól magát az intézetben.

Amikor lehetőség adódott, újból váltott: az első felkérésre elvállalta **Békéscsabán a Téli Mezőgazdasági Szakiskola** igazgatóságát. Az iskola a „Jaminában” volt, az állomás mellett, ahonnan egy felüljáró hídon lehetett átmenni a belvárosba. Az iskola nagy tangazdaságot tartott fenn, ami sok munkával járt. Gajáry László emellett sok tanfolyamot tartott a közeli kisebb településeken, tanyaközpontokban, de még Csabán, az idősebb vagy iskolapadba nem szívesen beülő gazdáknál is sikere volt.

Közben Laci fiának a tüdeje megbetegedett, és dr. Becsey tüdőgyógyász főorvos éghajlati változást javasolt számára. A II. Bécsi döntés értelmében visszakerült Erdélyben volt üres tanári hely: a **Csíkszeredai Magyar Királyi Gazdasági Iskolához** kerestek igazgatót. 1941 őszén nyílt meg újra a gazdasági iskola, oda nevezték ki Gajáry Lászlót, aki október elején érkezett meg az egész családdal. *„Újra Erdélyben! Bár Csíkban eddig nem jártam, mégis úgy éreztem, hogy szűkebb pátriámba érek haza. Apukátok és Ali várt az állomáson, s még elég világos volt, amikor az iskola remek lovai röpítettek hazafelé. A várostól 6 km-re volt az iskola. Az országúti bejárónál egész Csík legszebb székelykapuja fogadott, onnan lassan emelkedett az út, s a lakótelepre újabb kapun értünk be. Első érzésem az volt, hogy itt zavartalanul, boldogan lehet élni. Milyen kár, hogy a világesemények folytán csak három évig élvezhettük ezt a remek levegőjű s páratlan szépségű helyet. Apukátok sohasem politizált, az Ő politikája a béke volt, s minden tekintetben az igazság szeretete. Ő mindig Istenbe vetett hittel és bizalommal, rendíthetetlen bátorsággal szállt síkra az igazságért, s védte a gyengéket s az elnyomottakat. Ezt hamarosan észrevették a csíkszeredaiak is, és értékelve ezt, igen megszerették s tisztelték. S így volt ez a gazdák körében is, akik hamarosan jöttek tanácsot kérni ezer ügyes-bajos dolgukban”* – olvashatjuk felesége írásában erről az időszakról.

Gajáry igazgató – amikor végzett az iskolai adminisztrációs munkájával – indult ki az iro-

dájából a tolvajostetői tangazdaságba: a tenésztet, s a többi istálló, az esztenák, a juhnyáj ellenőrzésére. Minden ott tenyésztett állat elsőrendű volt, törzskönyvezettek, különösen az iskola lovai voltak híresek. *„Új munkahelyén a semmiből kellett szakiskolát létrehozni, az addig börtönként használt épületből iskolát és kollégiumot, tanári lakásokat kialakítani. Tangazdaságot létrehozni, tenyészállatokat, gépeket, felszereléseket beszerezni, és ezzel párhuzamosan termelésbe vonni parlagokat és a juhtej feldolgozását megszervezni. Néhány év elteltével kellő számú diák egy korszerűen felszerelt iskolában és sokirányú tangazdaságban tanulhatott. A tanulásra és a gyakorlatokra általában télen került sor. Az iskolában aranykalászos gazda végzettséget szerezhettek a csíki székely tanulók. Híreseknek számítottak a tolvajostetői mintagazdaság és a minta esztenák. A környező falvakban télen ezüstkalászos gazdatanfolyamokat szerveztek a gazdák szakismereteinek bővítésére”* – írta a Hargita Népe újság 2005-ben a fiával, dr.Gajáry Aladárral készített interjúban.

Balról: dr. Gajáry Lászlóné (Uber Gizella), László és Aladár, dr. Gajáry László

1943. január elsején egy fiatal tanárt, Albel Andort nevezte ki oda a minisztérium a tangazdaság vezetésére. Lelkesen dolgoztak mindketten. A közös ellenőrzések után – amikor még maradt idejük, mert nem kellett sietni valamelyik kistelepülésre előadást tartani – bekenyárodtak az erdőbe: élvezték a Hargita levegőjét, a természet édes nyugalmát.

A Hargita Népe 2005. június 9-i számában „Ismertem a Gajáry családot” címmel jelent meg dr. Sebestyén Gyula (Székelykeresztúr) visszaemlékezése: „1941–44 között mi, akkori levették a nyári vakációk idejére évről évre beosztást kaptunk egyhavi hazafias építőmunkára. Engem más-más minőségben a Gazdasági Iskolába vezényeltek. Amikor a német megszállás miatt bezárták a magyar iskolákat, Gajáry igazgató jóvoltából rádión keresztül mi naponta órákat hallgattunk.”

Csíkszeredai Magyar Királyi Gazdasági Iskola
(1942)

1944. július 30-án volt az iskola nagy záróünnepélye, melyen ott volt a főispán és sok gazdasági szaktekné. A tábori mise után következett a jól sikerült vizsgajelentés, majd az önképzőköri műsor. 1944. augusztus 29-én reggel 6 órakor: „Ahogy a nap első sugarai felbukkantak a Hargita mögött, elindult a vonat. Ágyúszó hangjai mellett búcsúztunk Csíkszeredától, szép otthonunktól, s néztük a felejthetetlen képet, amíg csak láthattuk.”

Hazatért a család Magyarországra, de innen minden rosszra fordult dr. Gajáry László életében. Először egy nyugat-dunántúli menekülttáborban dolgozott, majd **Székesfehérváron** újraindította a lepusztult **Szent István Középfokú Mezőgazdasági Középiskolát**. Itt azonban hamarosan politikai üldözötté vált pártállása, mély vallásossága miatt, és a város pedagógusi szakszervezetének vezetőjeként a kollégáiért való kiállásáért. Emiatt el kellett hagynia Székesfehérvárt, bár néhány kisebb településen vezetett tanzásásokat, de lelkileg és fizikailag megviselték a történetek. 1954-ben halt meg a sárvári kórházban.

Gyermekei apjuk jellemét, kitartását, jó vezetői tulajdonságait örökölték, édesanyjuk pedig szeretetre és megbocsátásra nevelte őket. A nagyobbik: Dr. Gajáry Aladár (1929. Kapuvár) katolikus pap, teológiai tanár lett,

aki 1947-től Rómában tanult, és elhagyta az országot. Jeles karriert befutva Churban (Svájc) a teológiai főiskola tanára – később rektora – lett, beválasztották az Európai Tudományos és Művészeti Akadémia (Salzburg) tagjai közé. Kisebbik fia, Gajáry László (1932. Szombathely) már iskolai tanulmányai idején „megörökölte” apja üldöztetését, de számos munkahelyén szívósan, kitartóan képezte magát a műszaki és számviteli területeken, 32 évig a nagykanizsai székhelyű KÖGÁZ (könyvelője) alkalmazottja lett, ahol különböző munkaterületeken végzett eredményes munkát.

1953 óta nem volt együtt az elárvult család, csak 1971-ben találkoztak újra: a nagyobbik fiú, Ali ekkor jöhetett haza először Svájcából. Dr. Gajáry László özvegye eleinte takarításból élt, majd gyógyszerész asszisztensként dolgozott évekig. „Éltünk – Értetek” címmel megírta a család történetét – egy kiadásra érdemes családregegyet! – majd 90 évesen elhunyt.

2018 nagypéntek hajnalán a kiváló tanár, kiváló fia dr. Gajáry Aladár professzor elhunyt. Churban búcsúztatták, majd öccse László kérésére – azért, hogy magyar földben az övéi mellett nyerjen örök nyugalom – az urnában hazahozott hamvait a székesfehérvári püspökség gyászmiséjén a szülei, nagyszülei mellé helyezték a nagykanizsai temetőben.

2017 őszén egy tusnádi nemzetközi konferencia alkalmával átadtam Borboly Csabának, Hargita Megye Tanácsa elnökének dr. Gajáry László rövid életrajzát, és fiaival együtt kértük, hogy emléktáblával őrizzék meg ennek a kiváló férfinak, tanárnak az emlékét. Levélben kaptam meg a támogató nyilatkozatot, és megkerestem ez ügyben Ráduly Róbert Kálmánt, Csíkszereda polgármesterét. Remélem, még ebben az évben avatni tudjuk az emlékhelyet.

A Gajáry-családregegy felhasználásával, Gajáry László lektorálásával az arcképvázlatot készítette:

DR. ALBEL ANDOR
GYULA

DR. GESZTELYI TAMÁSNE Sárkány Julianna (Kolozsvár, 1944. január 3. – Debrecen, 2016. február 29.) tanár, továbbképzési felügyelő, szaktanácsadó

Debrecenben, szerető családjában négy testvérrel együtt nőtt fel. Boldog gyermekora volt, apukája csak úgy nevezte, hogy „a mosolygós kislány”. Szüleit végtelenül szeretete, ahol csak tudott, a kedvükben járt.

A Simonyi úti Általános Iskolában (1958) és a Csokonai Vitéz Mihály Leánygimnáziumban (1962) kitűnő tanuló volt, szülei nagy büszkeségére. Egy korabeli oklevél szerint: „Tanulmányait kitűnő eredménnyel végezte el, kiváló tanulmányi előmenetele és példamutató magatartása elismeréseképpen a kitűnő tanuló érdemérem viselésére jogosult.” Jósága és segítőkészsége már az iskolai években megmutatkozott. A Kossuth Lajos Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán (1967) szerezte meg történelem–orosz szakos középiskolai tanári diplomáját.

1967. augusztus 16-án a Debrecen Városi Tanács Művelődésügyi Osztályától kinevezték a **Dombostanyai Általános Iskolába**, végzettsége alapján 501-I. kulcsszámú munkakörbe tanítónak. Tíz évig lelkesen és lelkiismeretesen utazott nap mint nap a tanyasi iskolába, ahol szeretettel és személyre szabottan oktatta és fejlesztette a gyerekeket. Sokan neki köszönhetik későbbi helyállásukat a gimnáziumban és az egyetemen.

1977-ben a Hajdú-Bihar Megyei Pedagógus Továbbképzési Intézet felkérte továbbképzési felügyelőnek. Ezt boldogan vállalta el, ugyan-

akkor fájt a szíve elszakadni a gyerekektől, a tanítástól.

Bár a későbbiekben gyerekekkel közvetlenül keveset foglalkozott, a szakmai továbbképzésről soha nem mondott le. 1982-ben a budapesti Eötvös Lóránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán jeles diplomával végezte el a pedagógia szakot. 1987-ben a Pedagógusok Intenzív Továbbképzése programban történelem szakon, majd 1989-ben orosz szakon is kiválóan megfelelt. Egy minősítő leírásban a következőket fogalmazták meg: „*A szeminárium legaktívabb tagjai közé tartozott. Kitűnt kezdeményező készségével, pedagógiai-metodikai felkészültségével, lelkesedéssel, meggyőződéssel párosult nevelői hivatásával.*”

Élete munkáját több elismeréssel is *jutalmazták*:

- * 1982. Kiváló Munkáért kitüntető jelvény (Művelődési Minisztérium);
- * 1989. Szakszervezeti Munkáért kitüntető jelvény ezüst fokozata (Szakszervezetek Országos Tanácsa);
- * 1994. és 2004. Eötvös József emlékérem a magyar közoktatásért, a szakszervezeti tagság érdekében végzett lelkiismeretes és eredményes munkájának elismeréseként (Pedagógusok Szakszervezete);
- * 2005. Pedagógus Szolgálati Emlékérem (Oktatási Minisztérium).

Nyugdíjba vonulása alkalmából kapta meg a Pedagógus Szolgálati Emlékérmét, amelyet Herpai Imrétől vett át.

A családi élet kezdeti évei küzdelmesek voltak, de a végtelen szeretet és az álmom egy szép családról mindent megszépített. Férjével, dr. Gesztelyi Tamással kötött házasságukból két gyermekük született, Júlia (1967) és Tamás (1968). Gyermeküknek szeretetet és biztonságot nyújtott, úgy nevelte őket, hogy tisztességes és becsületes emberek legyenek.

Az igazi boldogság az volt számára, amikor megszülettek az unokái, Panka, Peti, Máté és Julcsika. Amilyen szeretettel és figyelemmel foglalkozott velük, az példaértékű. A legfőbb

bizalmasa és játszótársa volt az unokáinak, és mindig tartott magánál valami finomságot, amellyel kedveskedett a gyerekeknek. Egy fagyira mindig kapható volt.

Barátnői, ismerősei olyan embernek ismerték, akiből sugárzott a szeretet, a jóság és a segítőkészség. Aki hozzá fordult, sohasem kapott elutasítást, gyakran erején felül is teljesített, hogy családtagjainak és barátainak jót tegyen.

Herpai Imrétől nyugdíjba vonulása alkalmából átveszi a Pedagógus Szolgálati Emlékérmét (2005)

Szerette az életet, a kirándulásokat és utazásokat a családjával, szeretett olvasni, verseket idézni és persze finomakat sütni-főzni mindenki örömeire. Barátnőivel rendszeresen összejárt. Ilyenkor beszélgettek családjukról, az élet örömeiről és nehézségeiről. Élete utolsó éveiben egészségi állapota folyamatosan romlott, hite, lelki élete viszont egyre erősebbé vált. Ez segített neki fegyelmezett derűvel viselni a megpróbáltatásokat.

Fiaként nagyon sokat köszönhetek neki, tőle tanultam meg, hogyan kell szeretni. Szeretni az életet, a családot és a hazát. Még ma is a fülemben csengenek szavai: „Kisfiam, bármi történik is, itt élned, halnod kell.”

Lányaként a hiánya nap mint nap velem van, hiányoznak a hosszú beszélgetések,

közös főzések a konyhában és segítő jelenléte az élet minden területén. Kamasz koromban nehezen viseltem, hogy tanácsokkal lát el, és bosszantott, hogy többnyire neki van igaza. Ma felnőtt fejjel már tudom, hogy tanácsait mindig a szeretet és a bölcsesség vezérelte.

Egyik kedves kollégája, *dr. Gerencsér Attila* így emlékszik vissza érkezésére és szakmai munkájára:

„1977. október 1-én kerültem a Hajdú-Bihar Megyei Pedagógus Továbbképzési Intézetbe tudományos munkatársi státuszba. Alig volt időm megismerkedni az ott folyó munkával és munkatársakkal, amikor egy hónappal később megint egy új kolléga érkezett: egy mosolygós fiatalasszony, Gesztelyiné Julcsi, aki korábban a Dombostanyai Általános Iskolában tanított, és ott figyelt fel rá szakfelügyelője mint ambíciózus, lelkiismeretes, a pedagógus szakma iránt elkötelezett tanárra. Ő lett az új továbbképzési felügyelő, ahogy akkor nevezték ezt a beosztást. Az ő feladata lett az általános iskolai humán jellegű szaktanácsadók (akkor szakfelügyelők) szakmai munkájának koordinálása. Nyelvtudása révén rábízták az orosz vendégtanár továbbképző tevékenységének irányítását is. Hamar kialakította munkakörét, jól tudott szót érteni a »legfélelmetesebb« szaktekintélyekkel is.

Mindkettőnknek hiányoztak a gyerekek, különösen akkor éreztük ezt, amikor a szomszédos iskolában, óráközi szünetben az udvaron rakoncátlankodtak a lurkók. Szokatlan volt, amikor új munkahelyünkön egészen másfajta feladatokat kellett végeznünk, de lassan megtanultuk, megszoktuk, hogy a pedagógus-továbbképzés egészen új ismereteket követel.

1985 után, amikor az oktatási törvény átstrukturálta a szakfelügyelők státuszát, és a szaktanácsadói feladatokat helyezte előtérbe, talán elsőként ismerte fel, hogy ez a szemlélet másfajta hozzáállást kíván az intézet pedagógus munkatársaitól is. Julcsi soha nem vett fel hivatali attitűdöt, a szaktanácsadókat mindig

munkatársnak tekintette, soha nem követelt, mindig csak kért.

Munkabírása, nyugodt és megfontolt magatartása, toleranciája mindig átsegítette a legnehezebb helyzeteken is. Soha nem generált konfliktust, és szolid-szelíd természete révén mindig sikerült neki elsimítani a meglévőket. Folyamatosan képezte magát, előbb segítőként, majd előadások tartásával vett részt a különböző továbbképző tanfolyamokon, elsősorban a szakjaival rokon továbbképzéseken.

A kilencvenes évektől, amikor megszűnt az orosz nyelvtanítás iskolai hegemóniája, rábízta az orosz szakos tanárok átképzését. Ez igazán neki való terep volt, nagy elánal kezdett neki feltérképezni a legjobb angol, német és francia szakos nyelvtanárokat, különböző felkészültségű csoportokat alakított ki, sőt maga is részt vett hallgatóként a német nyelvi kurzuson.

A lehetőségekhez képest mindig kereste a kapcsolatot a gyerekekkel, az intézet által szervezett nyári tantárgyi táborokban csoportvezetőként működött közre, de szívesen vállalt zsűrizési feladatot tantárgyi vetélkedőkben.

Munkahelyén hamar elnyerte munkatársai bizalmát, és megválasztották szakszervezeti vezetőnek. Az intézeti vezetői megbeszéléseken mindig a dolgozók érdekeit képviselte. Ezt a tisztségét egészen nyugdíjba vonulásáig megtartotta, sőt azon túl is részt vett azokon az összejöveteleken, amelyeket karácsonykor vagy a tanévzáró értekezleteket követően tartottunk. Munkatársai nagyon szerették segítő-készségéért, odafigyeléséért, precizitásáért és kedvességéért, mert mindenkihez volt néhány kedves szava.”

Vasné Dömötör Rozália munkatársa, barát-nője, akivel hosszú éveken keresztül egy irodában dolgozott, így emlékszik vissza az együtt töltött évekre:

„1986 augusztusában kerültem a Hajdú-Bihar Megyei Pedagógiai Intézetbe a pályaválasztási csoporthoz, és a tanévindító munkaértekez-

leten találkoztam először dr. Gesztelyi Tamásné Julcsival. A bemutatkozáskor a kedves, biztató mosolyára és okos megjegyzéseire emlékszem. Más épületben, más munkaterületen dolgoztunk, és pár évig ritkán találkoztunk. 1989-ben kerültünk egy szobába, és rácsodálkozhattam Julcsi személyiségére, értékrendjére. Derűs nyugalma az én temperamentumommal jó párosításnak bizonyult, mert az első perctől kedveltük, motiváltuk egymást, ezért tudtunk könnyedén pozitív légkört biztosítani a hozzánk forduló pedagógusoknak.

Naponta megtapasztalhattam, hogy mindig a jobbra törekedett, mindenben a pozitív értéket kereste: személyisége, jelenléte olyan légkört tudott teremteni, amely mindig elősegítette a közös munkát és a feladatok minőségi végeredményét. Minden hozzá forduló becsülte közvetlen, mosolygós egyéniségét, bizalmat árasztó megjelenését, kiemelkedő szakmai felkészültségét, életlátását és reális értékítéleteit.

Tiszteltem, és nagyon sokat tanultam tőle. Sokrétű intelligenciájával, okosságával, emberi/szakmai tartásával, a mindennapok példamutatásával igazolta, hogy csak a segítő együttműködés, az alapos munka, a rendszeres szemlélet és a precíz megvalósítás hozhat eredményt.

Példamutatóan koordinálta a szaktanácsadók munkáját, és támogató attitűd jellemezte minden tevékenységét. Voltak évek, hogy 103 továbbképzést koordinált, és mindig tudta, hogy hol, mikor, ki, milyen témában tart képzést.

Utánozhatatlan kedvességgel naprakész és korrekt információt adott valamennyi hozzá fordulónak minden helyzetben. Megbízható segítséget kaptam tőle a különféle versenyek lebonyolításában is. Gyakran zsűrizett az orosz és a történelem versenyeken.

Nyugdíjba vonulása után is nagyon hiányzott – nem felejtettük jellegetesen kedves mosolyát, segítő-készségét, emberi értékeit. Pótolhatatlan volt.

Megtisztelő számomra, hogy barátnőmnek nevezhettem: közel harminc év alatt sokat tanultam tőle az életről, az emberekről, a könyvekről, a szakmai alázatról, az anyai türelemről, a feltétel nélküli szeretetről... Emléke örökké a szívemben él..."

Herpai Imre, a főnöke elismerő gondolatkot fogalmaz meg:

„Julcsival 1985 őszén kerültem közvetlen munkakapcsolatba. Ekkor alakult meg a Megyei Pedagógiai Intézet, amely szervesen kapcsolódott az akkori oktatáspolitikai tartalmi végrehajtásához. A ma már történelmi jelentőségű 1985. évi oktatási törvény három alapvetést mondott ki:

- Folyamatos, az adott helyzetre állandóan reagálni képes oktatásfejlesztés kell a központosítás helyett.
- A differenciált oktatás megköveteli az intézmények, pedagógusok szakmai önállóságát, beleértve programjai és vezetői megválasztását is.
- Ahhoz, hogy felkészülten tudjanak élni önállóságukkal, segítő-fejlesztő-szolgáltató hálózatot kell mögéjük állítani. Ezek lettek a megyei pedagógiai intézetek belső munkatársai és a külső szaktanácsadói.

Mindez minőségében és szemléletében gyökeresen más felkészültséget, attitűdöt, munkát kívánt a korábbi és az új intézeti munkatársaktól. Mindannyiunkban – Julcsiban is – voltak aggályok, kételyek, hogy vajon meg tudunk-e felelni új feladatainknak, amelyek zömében nem utasításból, hanem partnereink – néha általuk talán fel sem ismert – igényeiből, fejlesztési szükségleteiből fakadtak. Szerencsére Julcsiban különösen erős volt a szakmai fogékonyság, a tanulási készség és képesség, a kiváló kapcsolatteremtő képesség.

Közel két évtizedig dolgoztunk együtt – szerencsésnek érzem magam ezért. Ma sem tudok olyan helyzetet, feladatot, emberi-munkatársi viszonyrendszert felidézni, amelyben ne lett volna pozitív, csendes, de rendkívül hatékony partner. Kiemelkedően precíz volt a munkaszervezésben és nagyon hatékony az

együttműködésben. Pozitív, kedves személyisége mindenkire nagy hatással volt, ezért szerettük. Valamennyien őszintén sajnáltuk, hogy – bár korhatáron túl – fenntartási, költségvetési okokból nyugdíjba kellett vonulnia.”

Szentesiné Kiss Piroska, megyei szaktanácsadó így emlékszik vissza közös munkájukra:

„A tanulmányi versenyekről, továbbképzésekről már régebben ismertük egymást, de csak 1998-ban kerültünk munkatársi kapcsolatba, amikor a Hajdú-Bihar Megyei Pedagógiai Intézethez kerültem megyei szaktanácsadóként, ahol ő intézeti koordinátorként dolgozott. Örökre lelkembe vésődött mindig kedves arca, derűs mosolya, amellyel fogadott minden találkozásunkkor. Ma is példaértékű számomra magas színvonalú, precíz munkavégzése, végtelen teherbírása és nyugodt, empatikus személyisége, ahogyan a feladatait ellátta. Sohasem láttam rajta nyomát a fáradságnak, lelkesedése, szívből jövő jóindulata mindig magával ragadott. Szerényen, de nagy bölcsességgel segítette a munkámat, az elért eredményeimet elismerte, megdicsérte. Nemcsak a szakembert, hanem az embert is látta bennem, és én is viszonyoztam a barátságát. Megismertük és kölcsönösen megbecsültük egymás családját. Szívet melengető jó érzés és megtiszteltetés számomra, hogy ilyen nagyszerű EMBER, mint Ő, megajándékozott engem a szeretetével, biztatott és segített a munkámban és a mindennapi életemben. Olyan volt ő, mint egy állandóan ragyogó napsugár, amely nemcsak fénylik, hanem szeretetével, jóságával meleget sugároz a környezetében.

Mikor a szaktanácsadói megbízást az igazgatói munkával cseréltem fel, már nem voltunk rendszeres munkakapcsolatban egymással, de a barátságunk megmaradt. Találkozások és névnap-i üdvözlések alkalmával büszkélkedtünk a családjainkkal, és érdeklődtünk egymás egészségi állapota felől. De egyszer csak megszakadt valami: nem kaptam névnap-i üdvözlést, és én sem tudtam felhívni őt. Éreztem, hogy baj van, sőt a legnagyobb

Hozzáértésével, megbízható fegyelmeivel nagy segítségére volt Szentannay Sámuel igazgatónak. (*Pedagógusok Arcképcsarnoka, 14. kötet*) Vezetésükkel az iskola tehenészetét a Tiszántúl legjobb tehenészeteként jegyezték, országos kiállításon díjakat nyertek állataikkal. Az értékelések során Giber János érdemeit is megemlítették az eredmények mellett. A fiatal, új házas, új családos apának, jó hírű szaktanárnak gyorsan teltek a munkás évei. Az iskolában fellépő vezetői válság megoldásaként 1935-ben a döntésben résztvevők Giber Jánost nevezték ki megbízott igazgatónak. A megbízott igazgató továbbra is példamutatón vezette a jó hírű iskolát, de a napi-rendbe beépülő háborús elvekkkel, fegyelmezési eljárásokkal nem értett egyet. Mivel egy idő után nem érezte biztonságban egzisztenciáját sem és családját sem, valamint szerette volna tudományos munkáját is folytatni, kapcsolatot keresett és talált volt intézményéhez, **Csermajorhoz**, ahol szívesen fogadták. Így feleségét Budapesten, gyermekeit egyházi tanintézményekben helyezte el. Az igazgatást Karcagon a helyi viszonyokat jól ismerő, az országot megjárt, tapasztalt szakemberre, Vancsay Sándorra hagyta. Csermajorban rövid tájékozódás után a takarmányozási, tenyésztési munkáinak fonalát is felvette, még a Nemzeti Sportban is adott tanácsot a sertéstartásról. Az ugyancsak általa igazgatott tejipari szakiskolában megszervezte a sajt- és vajmesterek képzését.

1945 elején a háború, illetve a harcok előre haladtával megszűntették igazgatói megbízását, mivel a tanári kar megfogytakozott, az iskola tárgyi értékeit széthordták. De a túlélő néhány felnőtt és a visszatérő tanulók összefogásával előbb az életben maradást próbálták, majd a szakiskolai élet lehetséges feltételeit kísérelték megteremteni Giber János vezetésével. Másfél év munkájával lehetségessé vált, hogy a mezőgazdasági képzés középfokú tanterv szerint indulhasson, és a tejipari képzés is folytatódhasson. Szakiskolai igazgatóvá 1945. X. 2-án nevezték ki. A követ-

kező előterjesztés már főigazgatói kinevezésről szólt, és a keszthelyi mezőgazdasági középiskola vezetésére vonatkozott. Csermajor a Nyugatról visszatérő régi igazgatóra maradt.

A volt keszthelyi szakiskola 1945. október 1-jén **Keszthelyi Mezőgazdasági Középiskola** néven az 1938. évi középfokú szakképzés tanterve szerint az Akadémia két tantermében élt tovább. A következő évtől a Festetics-kastélyban, az 1949/50-es tanév folyamán a mai Csány László Általános Iskola épületében, 1950-től újra az Akadémián, majd 1954-től a karmelita rendház épületében kapott helyet, és azóta is ott működik. Az épület 1993-ban visszakerült az egyház tulajdonába. Az udvarban 2000 januárjára elkészült az új, modern épület, melyben tornacsarnok és hat tanterem áll a képzés rendelkezésére. Ma úgy ismerik, mint a keszthelyi Asbóth Sándor Térségi Középiskola, Szakiskola és Kollégium Nagyváthy János Tagintézményét.

Keszthely mezőgazdasági szakoktatás-történetében az Akadémia hányatott sorsa vált ismertebbé, ám a középfokú képzés csendesebb, fegyelmezett megtartása is embert próbáló munka volt.

A középfokú tanintézet értő és eredményes vezetése mellett Giber János jelentősen kivette részét a keszthelyi felsőfokú képzés megmentésében, visszaállításában is. 1952-ben ez sikerült, ő is átkerült a felsőfokú oktatás szervezésébe. Ezekben az években a nagy társadalmi átalakítás lendületében mindent, ami agrár-felsőoktatásnak számított, Budapestre szerveztek. De a felfutó szakemberszükséglet, a vidéki tudományos élet elsorvadásának veszélye, az elkötelezett vidéki tanárok kitartása és a politikai változások oda hatottak, hogy a vidéki akadémiák visszakapták státusukat, így a Keszthelyi Mezőgazdasági Akadémia is (*21/1954. ET tvr.*). A végzettség előbb agrónómus, később mérnök megnevezést kapott. A kiváló iskolaszervezői képességgel bíró Giber Jánosnak is erkölcsi és szakmai sikert hozott ez a döntés, ő lehetett a régi-új Akadémia első

főigazgatója, és az Állattenyésztési és Tejgazdasági Tanszék vezetője.

Őt sem kerülte el a régi időkől érkezett vezetők sorsa, bentlakásos ideológiai tanfolyamon kellett részt vennie 1952-ben Zsámbékon, ahol a tanfolyam vezetői tisztázatlan okból nem kívánták javasolni további vezetői alkalmazását. Erről az esetről egy szemtanú tesz említést visszaemlékezései között:

„Többek között olyan helyzetbe került Giber János is, aki az 1930-as években a karcagi Mezőgazdasági Szakiskola igazgatója volt. Következetes, jó vezető egyéniségnek mondták, akik régebből ismerték. A tanfolyam politikusai állítólag őt is »selejtezésre« szemelték ki, amit azonban ő időben észrevett. Sikerült éjszaka kiszöknie a »táborból« a kerítésen keresztül. És felvette a kapcsolatot a feleségével. Felesége... (és) ismerősei segítségével, közbenjárásával megmenekült az elbocsátástól.”

Az 1956-os forradalom napjaiban passzív maradt, igyekezett az intézmény rendtartását érvényben tartani. Emiatt állása veszélybe is került, mondván, hogy konzervatív, nem foglalt állást egyértelműen. Végül is a helyén maradt, és még két évet töltött hivatalában. Részt vett a 4 éves képzés bevezetésében, de az Akadémia és a Délnyugat-Dunántúli Kísérleti Intézet összevonását nem várta meg, 1958-ban nyugállományba vonult.

Nagyon keservesen viselte leánya, Katalin megsebesülését a mosonmagyaróvári sortűzben. Katalin is részt vett a felvonuláson, és rokkantságot eredményező, súlyos sebesülést szenvedett. Giber János még 10 évet élt, családja körében hunyt el 1968-ban.

Giber Katalinnal – dr. Zsinka Józsefné dr. Giber Katalin egyetemi adjunktussal – Gödöllőn, az ATE Tanárképző Intézetében találkoztam, ő volt a konzulensem a szakdolgozatom készítésében. Csendesen örült, hogy a Karcagi Mezőgazdasági Szakközépiskola történetét kívánom feldolgozni. Áhítattal mesélt gyermekéveiről, amelyeket Karcagon töltött, csodálni való édesapjáról, saját sorsáról. Kifejezte reményét, hogy idővel édesapja is talán szó-

cikk lehet egy kibővített változatban, egy arc-képvázlatban. Most egy akkor ki nem mondott ígéretet teljesítek.

Munkái:

- Kisbéri német nemesített sertésenyésztés. Állattenyésztők Lapja, 1924. 8. sz. 127. o.
- Egy újabb tejjvizsgálati eszköz. Köztelek, 1926. 10. 21. 84. sz.
- Tiszántúl legjobb tehenészete. Köztelek, 1933. 05. 28. 43-44. sz.
- Termesszünk őszi zabosbükkönyt! Köztelek, 1939. 07. 30. és '40. 01. 14.
- A sertéshízalás mai kérdései. (Előadás) Nemzeti Sport, 1940. 12. 05.

DR. VÁCZI IMRÉNÉ
Karcag

GYÚRÓ IMRE (Hajdúdorog, 1929. február 10. – Nyíregyháza, 2009. augusztus 22.) kántortanító, földrajz–biológia szakos tanár, tanácselnök-helyettes

Édesapja és édesanyja szolid, kisvárosi emberek voltak, akik gyermekeikre a család, a munka szeretetét és a tudás vágyát hagyták örököül. Szülővárosában végezte alap- és középfokú iskoláit, 1948-ban a helyi Magyar Görögkatolikus Kántortanító-képző Intézetben szerzett kántortanítói képesítést. Pedagógiai pályáját **Penészleken** kezdte, majd **Nyírbélteken** folytatta. Miközben tanította a

gyerekeket, maga is tanult az Egri Tanárképző Főiskola földrajz–biológia szakán.

Felesége, Kiss Julianna (1929–2005) 1944-ben, a II. világháború befejezése után kezdte meg a tanulmányait Debrecenben, a Svetits Intézetben szerzett pedagógus oklevelet, majd a penészeleki általános iskolában tanított, ahol valamikor maga is tanult. Itt ismerkedett meg Gyúró Imrével. Imre és Julianna 1951. július 10-én házasodtak össze. **Nyírbéltre** helyezték őket, itt született meg 1953-ban fiuk, Imre (villamosipari kutatómérnök, 5 gyermek apja). Akkori kollégájuk, *Muszta János* így emlékezik: „1954-ben kerültem kapcsolatba vele és feleségével Penészeleken. Kiváló pedagógus volt, megtalálta a kapcsolatot az emberekkel.” Nagyon szeretett tanítani Gyúró Imre, azt tartotta, hogy a magyar nyelv egyik legszebb szava a „tanító”. A gyerekek között érezte igazán jól magát, akár az iskolában, akár azon kívül is. Véleménye szerint jó volt akkor pedagógusnak lenni, mert a rendezvényeket mindenki egyforma izgalommal várta: a szülő, a gyerek, a tanító.

Feleségével falusi tanítóként Penészeleken (1956)

1956 szeptemberében áthelyezték a **Nyírgelsei Általános Iskolába** igazgatónak. Új korszak kezdődött az életükben, kényelmes lakást kaptak a tanácstól, az állam a pedagógusok fizetését megemelte, javultak az életkörülményeik. 1961-ben lányuk született, Júlia (mérnök–közgazdász, 3 gyermek anyja). Feltöltődve, lendülettel kezdtek dolgozni a kis-

falusi településen. Sikerült itt is hamar elfogadtatni magukat a lakossággal. Beindították a felnőttek oktatását is azoknak, akiknek nem volt módjuk elvégezni az általános iskola nyolc osztályát. Esténként volt úgy, hogy a fél falu ott ült az iskolapadban. Nagyon bensőséges viszony alakult ki a szülők és a nevelőtestület között. Kulturális esteket rendeztek, színelőadásokat tanultak be, együtt szórakoztak, ünnepeltek.

A Nyírgelsén töltött évekre visszaemlékezve emlegette, hogy 1956 és 1966 között került ki a faluból a legtöbb, később értelmiségivé vált ember. Nyírbéltre visszagondolva pedig elmondta, hogy a negyvenéves osztálytalálkózón derült ki, hogy akik akkor, a szegénység miatt nem tudtak továbbtanulni, megtették azt később, a munkapad mellől szereztek érettségi bizonyítványt, és a gyerekeik túlnyomórészt főiskolát, egyetemet végzett emberek lettek.

Az 1966-os tanácsválasztás során Gyúró Imrét a **Nyírbátori Járási Tanács VB.** elnökhelyettesévé választották. Öt év múlva változott ismét az életük, a **Szabolcs-Szatmár Megyei Tanács VB.** elnökhelyettese lett. Ezt a megbízatást 1971-től a rendszerváltásig, egyben nyugdíjba vonulásáig töltötte be. Felesége alsó tagozatos szakfelügyelőként teljesítette hivatását a megye iskoláiban.

Megegyező tevékenysége egybeesik az általa vezetett művelődésügyi szakterület látványos megújulásával. A felelősségteljes besztásban is törekedett arra, hogy jó vezetőket neveljen ki maga mellett, tehát mindvégig tanító maradt. Számos korábbi munkatársa neki köszönhette karrierjét. Ő maga mondta, hogy nagyon szép időszakban kapott fontos tisztséget, olyat, ami hasznára vált az egyénnek, a szűkebb és tágabb közösségnek egyaránt. Az alkotásra, a jobbításra jutott elég ideje és ereje. Az ország más területeihez viszonyítva érzékelhető volt a lemaradás a kulturális és az egészségügyi intézmények terén. A feladat így önmagától adódott: a hiányzókat létre kell hozni! Ezek szellemében került

sor többek között a Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár új épületének és a Váci Mihály Művelődési Központnak a felépítésére.

Csendes szavakkal érvelt egy-egy, a megyeszékhelyet gazdagító intézmény érdekében. Így segítette az önálló társulatú Móricz Zsigmond Színház létrehozását. Vidéken a közoktatás színvonalának javítása, új általános iskolai épületek emelése fűződik nevéhez. Olyan beruházásoknak is lelkes támogatója volt, mint a Sóstói úti megyei kórház-komplexum százégyes részlegének megvalósítása és a Nyíregyházi Tanárképző Főiskola kialakítása, amely ma Nyíregyházi Egyetem néven működik. Az egészségügyi főiskola érdekében egy fél évet dolgozott azért, hogy a Debreceni Orvostudományi Egyetem a saját intézményének, Egészségügyi Karának ismerje el azt, s annak megfelelően vegyen részt a működtetésében. A megyeszékhelyen ma ez a két oktatási intézmény a legnépszerűbb. A közösen elért sikerek sorába tartozik a Művészeti Szakközépiskola megteremtése is.

Megyei tanácsi elnökhelyettesi munkája hozzájárult a külföldön is ismertté vált Nyírbátori Zenei Napok rendszeressé válásához, és ahhoz, hogy a Kisvárdai Várszínház elvállalta a határon túli magyar színházak évenkénti fesztiváljának megrendezését. Támogatta az akkoriban alapított Kölcsény Társaságot, amely a megye szellemi életének színvonalát volt hivatott emelni, és a falunapokat, amelyeket egyre több és több helyen tartanak meg vizsztatéró rendszerességgel a mai napig is.

Mind munkája során, mind szociális érzékenysége révén igen hamar felismerte, hogy a térség, a megye fejlődése nemcsak új intézmények létrehozásából áll, hanem szükség van a területi különbségek mérséklésére, az általános fejlődés során időnként le-lemaradó megye és a benne élők sorsának javítására is. A szociális gondok felismerése, azok megoldása új távlatokat nyitott tevékenységében. Mint elismert, aktív tanácsi vezető vonult nyugalomba 60 éves korában. Éppen a rendszerváltozás idején.

Egykori jogász munkatársa, *Takácsné dr. Fonalka Erzsébet* mondta: „Megyénkben a rendszerváltozás szinte földindulásszerű társadalmi változással járt. Ennek a talán legnagyobb vesztesei a nyugdíjas korúak voltak. Nyíregyháza köztisztviselteknek örvendő, humán értelmiségi vezetői a '90-es évek elején a

A Nyugdíjasélet jubileumi címlapja (2015)

METESZ-ben elhatározták, hogy létrehoznak egy pártoktól független civil szervezetet értelmiségiek számára. Ez volt az 1995 februárjában megalakult Dialóg Nyugdíjas Egyesület, amelynek pedagógus, mérnök, orvos, jogász, közgazdász tagjai voltak. A Dialóg kapcsolatot teremtett a már működő egyesületekkel, klubokkal, és szervezte, támogatta az új kezdeményezéseket. Együttműködést épített ki a megyei és helyi önkormányzatok vezetőivel. Szeptemberre létrehozták a megyei ernyőszervezetet, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Nyugdíjas Szervezetek Érdekvédelmi és Érdekképviseleti Szövetségét. Olyan vezetőt, elnököt kerestek hozzá, aki ismertsége, kapcsolatrendszere és kiváló egyéni tulajdonságai alapján alkalmas ennek vezetésére. Ő volt

Gyúró Imre, s örömkre – nem kis mértékben a felesége ösztönzésére – el is vállalta, és kitűnően megoldotta az indítás, majd az irányítás sokrétű feladatait. Bebizonyosodott, hogy tanítómesterévé vált a nyugdíjas-mozgalomnak, sőt országos tekintélyt vívott ki e tevékenységével. Mi, akik mellette, vele dolgoztunk, csodáltuk alkotó gondolkodását, igazságkeresését, a tudományos társadalompolitikai elveken nyugvó törekvéseit, megoldásait, szervező- és vezetőképességét.”

Feleségével és öt nagyobb unokájával (2004)

Gyúró Imre ezt írta akkoriban: „A megyében élő több tízezer nyugdíjasban – a tisztesség és megbecsülés diktálta érzéssel – elődeinket látom. Azokat az embereket, akik egy élet munkájával a hátuk mögött korántsem élvezik azt a boldog és nyugodt életet, amit megérdemelnének. A ma nyugdíjasainak nem volt módjuk és lehetőségük, hogy aktív korukban gazdaggá váljanak. Korunk se szolgáltatott nekik igazságot. Életük ma is küzdelem, gyakorta nélkülözés, az élet keskeny ösvényén való egyensúlyozás jegyében zajlik. A nem könnyű idős évek ellenére megyénk nyugdíja-

sai mégis példamutatóak számunkra. Ki tudja, honnan van erejük, de megőrizték derűjüket nemzedékek okulására. Megőrizték mély hazaszeretetüket mindannyiunknak példát mutatva.” Ezen gondolatait már ismerték vezető társai, amikor megválasztották elnöknek. Nevéhez fűződik a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Nyugdíjas Szervezetek Érdekvédelmi és Érdekképviseleti Szövetségének első 13 esztendeje.

A Szövetség még indulásának évében havi újságot is indított *Nyugdíjasélet* címmel, amelynek első számában az elnök megfogalmazta a szövetség és a lap főbb céljait: „Rendszeres információval és tájékoztatással segíti elő az érdekvédelemben részt vevő szervezetek működését, módszereik megismertetését, átadását. A nyugdíjasok és időskorúak érdekeinek feltárása, megfogalmazása és képviselete. A megyei, városi és községi önkormányzatok döntéseinek, intézkedéseinek, tevékenységének befolyásolása és segítése a hatékony érdekérvényesítésre.” A máig folyamatosan megjelenő újság bizonyítja Gyúró Imre céljainak teljesülését.

Tevékenységről egykori munkatársa, Makrai László, a Szövetség alapító tagja, évekig elnökhelyettese mondta: „A mezőgazdasági szövetkezeti mozgalomból kerültem a megalakuló nyugdíjas szövetségbe. Jól ismertem a szabolcs-szatmár-beregi parasztság sorsát, életét, így örömmel csatlakoztam Gyúró Imréhez, látva, hogy őértük is tevékenykedik, amikor klubokba, egyesületekbe igyekszik szervezni a nyugdíjas korú falusi embereket, ezáltal nyitva lehetőséget számukra a világ teljesebb megismerésére, mint a régi jó falusi tanító, aki nemcsak a gyermekek tanításával foglalkozott. Együtt jártuk a falvakat. Néhány év alatt közel másfélszáz jól működő egyesületet segített a Megyei Szövetség körébe vonni, támogatni. Igyekezett megismerni, átvenni és terjeszteni az országos tapasztalatokat. Jogsegélyszolgálatot szervezett. Felmérte a tagság anyagi nehézségeit is, és tanácsaival erősítette a nyugdíjrendszer országos elveinek

fejlesztését. Engem bízott meg például a rendkívüli egyéni nyugdíjemelések sok aprómunkával járó támogatásával. Országos elismerést szerzett a megyei és kistérségi nyugdíjas-találkozók színvonalas megszervezésével, amelyek nemcsak szórakoztató alkalmak, hanem színvonalas ismeretterjesztő fórumok is voltak. Nagyon sokat segített neki és a mozgalomnak a felesége, Julika, aki szintén falusi pedagógus volt, és nyugdíjazása után tanácsaival, támogatásával nagymértékben hozzájárult férje vezetői érdemeinek kiteljesítéséhez.”

Négy cikluson át – 2008-as lemondásáig – töltötte be a Szövetség elnöki tisztét Gyúró Imre. Gondoskodott a szervezet működéséről, dolgozott erejét nem kímélve a nyugdíjasok érdekében. Jankovits György, a Nyugdíjasok Országos Szövetségének elnöke (2002–2011) így jellemezte: „Gyúró Imrét mint közvetlen munkatársat hat éven át tudhattam magam mellett országos elnökhelyettesként. Ő volt az, aki a mozgalmunk minden fontos kérdésében kezdeményező és véleményformáló volt. Mértékadó bölcsesség és széles tapasztalati bázison nyugvó higgadtság az, ami megszólalásait jellemezte. Mély emberisége, közvetlensége, őszinte szigora egyetemesen becsült és elismert vezetővé tette a hazai nyugdíjas mozgalomban. Értékeit számba véve mintaként szoktuk említeni a szabolcsi példát.”

50 éves házassági évfordulás köszöntésük (2001)

Feleségével együtt örömmel fogadták 50 éves házassági évfordulójuk alkalmával a megyei nyugdíjas közösség köszöntését azon a karácsony előtti megyei ünnepségen, amelynek hagyományát ő teremtette meg. Egészsége romlása miatt adta át a jelképes stafétabotot a fiatalabbaknak, miközben a szövetség az örökös tiszteletbeli elnöki címmel honorálta

tevékenységét. Kedvenc időtöltése volt unokái dédelgetése és a kertészkedés.

A munkájáért kapott fontosabb elismerései: a Munka Érdemrend arany fokozata, a Nyugdíjasok Országos Szövetsége aranygyűrűje (2008) és a Nyíregyháza Megyei Jogú várostól 2000-ben kapott Életmű díj.

ERDÉLYI TAMÁS
Nyíregyháza

H

DR. HOLLÓS LÁSZLÓ (Szekszárd, 1859. június 18. – Szekszárd, 1940. február 16.) tanár, gombakutató, akadémikus, Szekszárd díszpolgára

Hollós László (születési nevén 1887-ig Schwartzkopf László), a magyar mikológia (gombatan) egyik legjelentősebb alakja, a magyarországi föld alatti gombák, különösen a szarvasgombák világszerte elismert kutatója. 1904-től a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, 2009 óta Szekszárd Megyei Jogú Város posztumusz díszpolgára. A szarvasgombák gyűjtői és termesztői (közismert idegen és régi néven: triflászok, triflakterek gondozói) számára jól ismert a munkássága.

Nagyapja Linzből került Tolnába mézeskalácsos mesterként. Édesapja Schwartzkopf Alajos ügyvéd (1827-1906), az 1848/49-es szabadságharc főhadnagya, aki a nevét 1887-ben magyarosította. Édesanyja Czieger Anna. Elemi iskolai tanulmányait szülővárosában végezte, de járt iskolába Székesfehérváron, Kalocsán, Baján is. Pécssett fejezte be a gimnáziumot 1875-ben a főreáliskolában, majd 16 évesen Budapesten folytatta tanulmányait a műegyetemi előkészítő két osztállyal. Fiatal felnőttként előkelő családoknál nevelősködött.

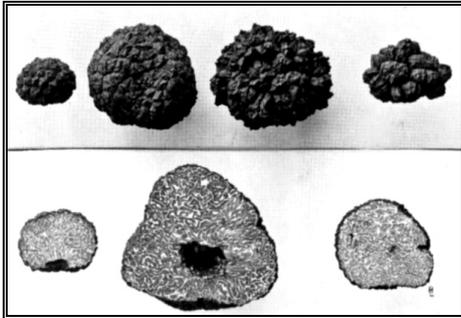
A **Budapesti Tudományegyetemen** 1890-ben szerzett természettani (fizikai) és vegytani (kémiai) tanári diplomát. Rövid ideig tanársegédként tevékenykedett az egyetem **állattani tanszékén**, majd helyettesítő tanárként kezdte meg munkásságát 1891-ben **Kecskeméten**, ahol azután nyugdíjazásáig dolgozott. A reáliskolai tanításból ebben az időben törölték a kémiát, ezért végzettségének megfelelően nem tudott elhelyezkedni, és csak igen csekély fizetésért taníthatott.

Növény-, ásvány- és vegytanból 1892-ben alig 33 évesen bölcsész tudori (doktori) oklevelet szerzett. Doktori értekezése *Adatok a ranunculaceák rhizomáinak alak- és szövettanához* címmel Kecskeméten jelent meg nyomtatásban. Ezután még egy földrajzi témájú diplomadolgozatot is készített, de a tanári vizsgát már nem tette le, mert nem szeretett volna diplomahalmozóvá válni. Hollós László önmaga választotta az egyedüllétet, mert nem akarta, hogy feleség vagy gyermek megakadályozza abban, hogy nemzete büszkeségévé váljon. A természet – és különösen a növények nagyon vonzották érdeklődését. Az 1890-es években a tudományos lapokban több esetben publikált régészeti, növénytani, geológiai tanulmányokat. A Kecskemét című lapban szépirodalmi írással is próbálkozott. Idézet *A boglárkafélék földalatti szára* című munkájából (1892):

„A fiúcska szétforgácsolja a sípot, a lovas katonát, játékszerét, hogy megtudja, mi van benne. Majd a bokorban fészket keres, a sötét erdők titkait kutatja, később pillangót tűzdel, növényeket szárít, gyönyörködik bennük, kíváncsi rájuk. Ez a kíváncsiság ösztönzi az embert férfikorában is, de ekkor már öntudatosan

rontja-bontja a természet tárgyait. Az állatot, a növényt boncolja, az ásványt olvasztja, főzi, s kutat a belső lényeg után, mert tudja, hogy a természet készítményeinek legkisebb részecskéibe helyezte az alkotó erő titkát. A legszebb örökifjú hölgynek, a természetnek titkait kutatja a fiúcska férfikorában. Keresi a rejtett igazságot.”

Fiatal tanárként az Eperjesen élő Hazsinszky Frigyes országosan elismert gombaszakértő javaslatára a gombákat, majd később különös részletességgel a föld alatti gombákat kezdte el tanulmányozni. Felkérésre a millennium tiszteletére tudományos alapossággal feltérképezte Kecskemét földrajzi viszonyait és élővilágát. Elkészítette 1895-ben a város monográfiájának geológiai és növénytani fejezetét. Botanikusként vett részt 1898 nyarán Déchy Mór tudományos kutatóútján a Kaukázusban, és „*Úti jegyzetek a Kaukázusból*” címmel meg is írta élményeit.

Hollós László szarvasgomba-fotói

Napközben az iskolai tanítás lekötötte minden idejét, így a tudományos munkát nagyrészt éjszaka végezte. Az iskolai szünetekben és a hétvégeken rendszerint gyűjtőmunkát folytatott. 1903-ban megjelent a „*Magyarország Gasteromycetái*” című dolgozata, melyhez az illusztrációkat tudományos alapossággal és művészileg is értékelhető módon saját maga rajzolta meg. Ezt a könyvét sokáig a mikológiai könyvtárak ékszereként tartották számon.

Munkásságát a nemzetközi tudományos élet is elismerte. A Magyar Tudományos Akadémia 1904-ben a levelező tagjai sorába választotta.

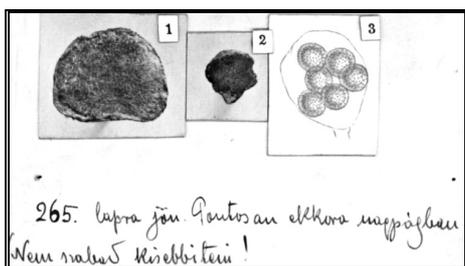
Hollós igazi szaktekintélyként dolgozott. Nemzetközi szakfolyóiratok, múzeumok és híres külföldi egyetemek fordultak hozzá, segítséget kérve a különböző gombák meghatározásának pontosításához. Nemezszer cserépdányt is kértek tőle az ekkorra már nagygyá és híressé duzzadt gyűjteményéből. Levelezési kapcsolatban állt neves olasz, német, svájci, orosz, román, svéd, dán, sőt afrikai, kaliforniai, brazil és perui kutatókkal. Mindezek ellenére nem kapott önálló kutatói állást, így továbbra is a tanításból élt. Szerette a gyermekeket.

A Magyar Tudományos Akadémia 1905-ben megbízta Magyarország föld alatti gombáinak gyűjtésével és tudományos igényű feldolgozásával. A föld alatti gombák felkutatása köztudottan nehéz feladat, hiszen egy kis kapán kívül mást aligha lehet igénybe venni, nehogy a fák gyökerei megsérüljenek. Hollós László nagyon tisztelte és szerette a természetet, az erdőt, ezért gondosan és pontosan látta el ezt a nagy türelmet igénylő feladatot. Az egész országot bejárta, és munkájának eredményeként az addig ismert hazai fajok leírása 16-ról 68-ra nőtt. Dolgozott a budapesti, a bécsi, a berlini múzeumokban is, hogy minél több eredeti példányt láthasson. Idézetek *Dr. Szántó Kálmán visszaemlékezése Hollós Lászlóra* című dokumentumból: (Szekszárdi füzetek 2. Wosinsky Mór Megyei Múzeum, Szekszárd, 2009.):

„A nap nem tudott olyan korán kelni, hogy Hollós Lászlót már mikroszkopjánál ne találja, s csak késő alkonyat állította fel dolgozó asztalától. A tanítási órákat leszámítva, ha csak gyűjtő kirándulásra nem ment, minden idejét kora hajnaltól késő estig a laboratóriumban töltötte, egy időben még ebédjét is ott költötte el. Megható egyszerűségben tudott élni. Nemcsak pontos és lelkiismeretes tanár volt, hanem valóságos művésze a tanításnak. Halk hangon, tagolt beszéddel tanított, magyarázataival lelkesedést tudott kelteni tanítványai-ban tárgya iránt, és a nagy természetnek több és őszintébb híve egy iskolából sem került ki,

mint az ő keze alól... A fiúknak csak úgy ragyogott a szeme, ha egyszer-egyszer kirándulásra vitte őket, az meg éppen kitüntetés számba ment, ha valamelyiket nagy ritkán saját kutatásaihoz magával vitte."

Hollós László kutatásai során felfigyelt a szarvasgombák gyakorlati értékére is, és ráirányította a figyelmet a magyarországi fajok lehetséges gazdasági hasznára. Méltán világhírű gyűjteményes monográfiája *Magyarország föld alatti gombái, szarvasgombaféléi* címmel 1911-ben jelent meg. Az egyetemen ez a könyv mind a mai napig alapl műnek számít, és nemzetközi szinten is használják a mikológusok, tanárok és természetkutatók.

Hollós László szarvasgomba mikroszkópos rajza

Nyugdíjba vonulásáig **Kecskeméten az Állami Főreáliskolában** tanított, és a kutatásait is itt alapozta meg. Az iskola akkori fiatal igazgatója, Kacsóh Pongrác azt a döntését közölte a tudóssal, hogy a páratlan értékű és ekkorra már európai hírű gombagyűjteményét az iskolán kívül kell elhelyeznie, mert a szertárból tantermet alakítanak. Az évek alatt benne felgyülemlt megaláztatások, meg nem értések hatására nagyon elkeseredett, és 40 ládányi gyűjteményének jó részét a szemébe dobta, a szárítmányokat pedig tűzre vetette. Az esetből országos botrány kerekedett, de a helyzetten ez már nem változtatott.

Hollós László 1911 őszén visszaköltözött szülővárosába, Szekszárdra, és nyugdíjasként folytatta tudományos kutatásait, most már teljes erejét a gombáknak szentelve. Erről így vallott: *„Két évtizeden át tanárkodtam, míg végre 1911 őszén hazajöttem szülőföldemre, Szekszárdra, megpihenni. Nem akartam töb-*

bé semmit sem dolgozni. A következő év tavaszán kimentem azokba az erdőkbe, ahol boldog gyermekkoromban is lepkét, virágot gyűjtöttem, ahol megtanultam a természetet imádni és a szabadságot szeretni. A titokzatos erdő csodás világa újra megragadta egész valómat, ismét megszerettem az egyetlen igaz könyvet, a természet könyvét, mely nem emberi tákolmány, még egyszer olvasni, gyönyörködni akartam benne, újra gyűjtő lettem. A tudomány tiszta forrásánál akartam enyhülést keresni a mindennapi élet keserűségekben, és az igazságnak keresése, minden gyakorlati haszon nélkül, a tudomány művelése lett újra életem egyedüli öröme."

Tanártársai levélben búcsúztak tőle. Némi elégtételt jelentett, hogy 1912-ben a kultuszminiszter címzetes igazgatónak nevezte ki. Ő sem fukarkodott, és egy 4800 darabos természetrajzi gyűjteményt ajándékozott a kecskeméti iskolának, továbbá 2000 forintot fektetett egy alapítványba, hogy segítse a botanikát legjobban tanuló diákokat.

Az 1913-ban megjelent *Kecskemét vidékének gombái* című dolgozatában közel 2000 gombát ismertetett, közöttük 300-nál több új fajt is leírt. Ezzel Kecskemét és környezete az ország legjobban feltérképezett térségévé vált. A következő években szülővárosában is folytatta a kutatást, aminek eredményeként 1926-ban napvilágot látott az *Új gombák Szekszárd vidékéről* című tanulmánya, majd 1933-ban (74 éves korában!) megjelent a *Szekszárd vidékének gombái* című könyve. Mintegy 1400 gombafajt azonosított 1910–1930 között. Munkássága nyomán beigazolódtott, hogy a síkvidéki „*semmire sem jó*” homokos puszták gombavilága sokkal gazdagabb, mint azt korábban hitték. A közel 480 általa fölfedezett új gomba méltán őrzi emlékét. Tiszteletének adózva több gomba- és növényfajt is elneveztek róla (például: *Hollosia vertesensis*, *Camarosporium hollosii*, *Disciseda hollosiana*, *Hypnum hollosianum*, *Seimatosporium hollosii*).

Hollós László életének utolsó hónapjai magányosan teltek. A Róth család vette gondozásba.

Szekszárdon hunyt el, ma is ott nyugszik. Akkor sem a város, sem az Akadémia nem képviseltette magát a temetésén. A sírját ma szépen gondozzák, és síremlékét, valamint a szülőházán elhelyezett márványtáblát a hálás szekszárdiak és az ide látogató gombászok évente megkoszorúzzák.

Szekszárd 1959-ben és 1970-ben tudományos ülésszakkal emlékezett meg róla. Idősebb Szakály Ferenc a múzeum jóvoltából 1989-ben könyvvel tisztelgett munkássága előtt. Az első Hollós László emléknapot 2002-ben szervezték, amihez 2003-ban csatlakozott az emlékgyűjtemény megnyitása, 2004-ben pedig egy környezetvédelmi konferencia.

Születésének 150. évfordulója tiszteletére 2009. június 18-án a Magyar Tudományos Akadémia nemcsak egy emlékülésen méltatta munkásságát, hanem szarvasgombás ételekkel és borkóstolással tisztelgett emléke előtt. Ez alkalomból Szekszárd Megyei Jogú Város Önkormányzata posztumusz díszpolgár címmel emelte ki tudományos és tanári rangját, és festett portréja felkerült az önkormányzat dísztermének a falára. Az erről szóló okiratot – leszármazottak hiányában - a Tolna Megyei Levéltár őrzi. 2009 óta Szekszárdon rendszeresen a Hollós László tiszteletére szervezett emléktúrák, vers- és prózamondó versenyek, szellemi vetélkedők. Egy erdei gombász tanösvény is őrzi a nevét.

A Magyar Mikológiai Társaság Pécsi Csoportja (alakult 1975-ben) az ő nevét vette fel. Jászszentandráson (a szarvasgomba fővárosában) nemcsak a helyi szarvasgombász egyesület viseli a nevét, hanem az Első Magyar Triflász Emléktár is méltó teret szentel munkásságának. A Magyar Szarvasgombász Szövetség a róla elnevezett emlékérmét adományozza a kiemelkedő munkát végzőknek.

Tanítványa, a jeles tudógyógyász, aki tisztelete jeléül vette föl a Hollós nevet, így emlékezett meg róla: „A gyermekek igaz barátja, aki magára semmit sem költött, de kisdíkjait saját költségén vitte tudományos kirándulásra, szegény tanulóknak ruhát, könyvet, pénz

adott, és igazi típusa az emberszerető, mély tudású tanároknak.”

Dr. Hollós László méltó arra, hogy tudós tanárként is megőrizzük az emlékét!

Forrás:

- Az anyag a két szerzőnek a módosított hungarikumokról szóló 2012:XXX. tv. alapján létrehozott Települési és Megyei Értéktár számára 2016-ban készített két előterjesztéséből készült, amely alapján Hollós László életműve a Szekszárdi Települési Értéktár Bizottság 7/2016 (X. 20.) számú és a Tolna Megyei Értéktár Bizottság 6/2016. (XI. 16.) számú határozata alapján bekerült a helyi és a megyei értéktárba.
- <https://hu.wikipedia.org/>
- <http://www.hirosnapar.hu>

KOPASZ ÁRPÁD Szolnok
PÓCS MARGIT Szekszárd

HORICSÁNYI LÁSZLÓNÉ Józsi Erzsébet (Döge, 1934. február 23. – Páty, 2015. október 21.)
tanító

Gyergyai Albert szavai segítenek megrajzolni egyéniségét pályafutása felidézésekor: „A tanári pálya minden más pályánál tágasabb; mint a Nílus termékeny vize, túlrad saját partjain. A jó tanár nem csak pedagógus, hanem kertész, filozófus, esztétikus, lélekbúvár, művész és mesterember egy személyben, s

nemcsak tudását közvetíti – bár ez sem kevés -, hanem példát ad, jellemet formál, ültet, gyomlál, vet és szemez, mint a kertész.”

Erzsikének a családi indíttatás és a benne rejlő értékek: a tehetség, a hit adták az alapot ahhoz, hogy tanítói munkája során egy személyben mindez lehetett.

1934. február 23-án született Döge községben. Szülei nagyon rendes, becsületes földműves emberek voltak. Édesapja sok éven át volt a gyülekezet presbitere, négy gyermeküket református hitben nevelték. Erzsike a harmadik gyermek volt a családban. Már 1. osztályos kora óta rendszeresen járt a vallásos összejövetelekre, 14-15 éves korától a szomszédos települések evangelizációs alkalmaira is eljárt barátnőivel. (Ezt az indíttatást a halála után előkerült visszaemlékezéseiben olvashattuk.)

Tanulmányait szülőfalujában a református iskolában kezdte, majd az 5. elemi elvégzése után írták be szülei a kisvárdai polgári iskolába. Minden vágya az volt, hogy továbbtanulhasson, s ezt a kisvárdai iskola tette lehetővé. Középiskolai tanulmányait ugyanitt, Kisvárdán, a Pedagógiai Gimnáziumban végezte, majd az érettségi bizonyítvány megszerzése után **Pap** községben tanított gyakorlótanítóként. A gyakorlóév elteltével képesítő vizsgát tett, tanítói oklevelet szerzett. Itt 1953 júliusától 1958. augusztus 15-ig tanított. Ekkor saját kérésére **Nyírtassra** helyezték, ahol 6 évig tanított. 1959 márciusában házasságot kötött Horicsányi László mezőgazdasági mérnökkel.

Nyírtasson születtek gyermekei: 1961-ben László, majd két év múlva Attila. (László ma jogász Budapesten, Attila erdőmérnök, Egerben él)

Férfjét 1964-ben kinevezték a **nagyrábéi Mezőgazdasági Szakmunkásképző** igazgatójának, és a kis család 6 évig élt ebben a Hajdú-Bihar megyei faluban.

1970 szeptemberében férjét **Hajdúszoboszlóra** helyezték. Erzsike a **2. sz. Általános Iskolában** – a későbbi **Thököly Imre Általános**

Iskolában – kapott állást. Itt tanított 1991-ig, nyugdíjazásáig.

Nyugodt, megfontolt ember volt. Véleményét vitás helyzetben is higgadtan, okos érvekkel alátámasztva fogalmazta meg. Szakmai és magánéleti problémák megoldásában mindig lehetett rá számítani. Kollégái számára követendő példaként szolgált, a gondjaira bízott gyermekeket pedig szerető édesanyaként gondozta. Gyermekszeretete jóságos szigorral, következetességgel párosult.

Nagy munkabírási ember volt. Sokszor feltettük a kérdést: honnan veszi az erőt, a fáradhatatlan kitartást, hogy naponta helytálljon kis tanítványai szeretett tanító nénijeként, gyermekeit okos szigorral nevelő édesanyaként, derűt és lendületet sugárzó közösségi emberként.

Megyei szinten is ismert és elismert tanítónő volt, akiért versengtek az első osztályba menő gyerekek szülei, hogy gyermekük az ő kezei alatt kezdhesse el iskolai tanulmányait. Mesteri módon tanított minden tantárgyat, de szívéhez az anyanyelvi tárgyak és a matematika tanítása állt legközelebb. Jellemző volt, hogy szünet végén a gyerekek rohanva sorakoztak matematikaóra előtt.

Megalkotta a saját módszertanát, nagyon tudta, mi az, amit csak az első osztályban lehet és kell megtanítani. Betonlapot rakott az építendő várfalak alá. Órái érdekesek voltak, a gyerekek szinte játék közben tanulták meg a legnehezebb dolgokat is. Le tudott hajolni a botladozóhoz, de szárnyakat adott a repülni vágyóknak is.

Mint az alsó tagozatos kollégák munkaközösség-vezetője tudását, tapasztalatát szívesen megosztotta kollégáival éppúgy, mint a gondjaira bízott tanárjelöltekkel. Az évek során vezetőtanárként 19 leendő pedagógust készített fel, akik útmutatásai alapján példát kaptak az igazi tanítói hitvallásból is.

Okos meglátásai és építő kritikái segítették egy híresen jó iskola építését. Egykori igazgatója, *Márton Józsefné* így jellemezte munkáját:

„Továbbra is az iskola élenjáró nevelői közé tartozott. A korszerű eljárásokat, módszereket – ahol szükséges – eredményesen ötvözte a régi, célravezető eljárásokkal. Tanítványait nagyon hamar jól nevelt közösséggé formálta. Tanítási óráin az eredményes munkavégzés minden feltételét megteremtette, s a tanulók munkáltatását az óra első percétől az utolsóig igen magas szinten biztosította. Nagy gondot fordított a lemaradó tanulók felzárkóztatására. Osztályaiban szinte soha nem fordult elő bukás. Korrepetáló munkájában az eredmény elérésre törekedett.

A debreceni **Felsőfokú Tanítóképző Intézetnek** gyakorlatvezetője. Az egyhónapos gyakorlatra kikerült tanítójelöltek nagy elismeréssel nyilatkoztak gyakorlatvezetői munkájáról. Módszerben, hivatásszeretben is sokat kaptak tőle a hallgatók.

Osztálya szülői munkaközösségével rendkívül jó kapcsolatot tudott kialakítani. Szülői értekezletei s egyéb rendezvényei szinte minden szülőt vonzottak. Követelményrendszerét ismertette a szülőkkel, és megtanította őket az elemi segítségnyújtás helyes módszereire is.” (Kiegészítő minősítés 1984. szeptember 10.)

Kolleganője, egykori tanítójelölt, Losonczy Etelka így emlékezik:

„Horicsányi Lászlóné Erzsikével 1982 februárjában ismerkedtem meg, amikor az egyhónapos szakmai gyakorlaton vettem részt a Thököly Imre Általános Iskolában Hajdúszoboszlón.

Két hetet az ő 2. a osztályában töltöttem hospitálással és tanítással. Kezdetől fogva nagy szeretettel fogadott, s mindenben támogatott, biztatott, ha kellett. Segített az elméleti ismereteim gyakorlati megvalósításában. Nemcsak szavakkal, magyarázatokkal, hanem személyes példájával, teljes személyiségével.

Bevezetett az adminisztrációs teendőkbe is, mint osztálynapló, ellenőrző könyv, törzslap, bizonyítvány, stb. vezetése, tanmenetek, óravázlatok, taneszközök, vizuális és audiovizuális eszközök használata. Már az első hét

vége felé javasolta, hogy tartsak órát, hogy minél több tapasztalatot szerezhessenek.

Az 1982/83-as tanévben három első osztályt indított az iskola. Erzsike az 1.a, én az 1.c osztályt kaptam. Mivel tisztában voltam azaz, milyen nagy felelősség első osztályt tanítani, már a nyári szünidőben konzultáltam vele.

Váltott műszakban tanítottunk. Én az első héten hospitáltam az ő óráin, mielőtt megkezdtem az önálló munkát. Később is bármikor fordulhattam hozzá, ha segítségre volt szükségem, vagy kétségeim támadtak.

A mentori szerepe később kollegiális, baráti viszonyra mélyült, s tartott egészen élete végéig.

Amikor szívem alatt hordtam gyermekemet, és az orvos tanácsára abba kellett hagynom az akkori első osztályom tanítását – ez lelkiismereti problémát okozott nekem –, ő vette át, és folytatta a megkezdett munkát. Ez megnyugvással töltött el engem.

Figyelmessége, együttérzése abban is megnyilvánult, hogy anyák napjára üdvözlötet küldött a volt osztályom, és az év végi fényképezésre is meghívtak.

Lelkiismeretes szakmai munkája mellett nagy figyelmet, gondot fordított családjára. Csodálattal szemléltem azt az odaadást, tördelést, munkabírást, amellyel megnyilvánult irányukban.

Mindig nagy örömmel és büszkeséggel számolt be gyermekei szakmai sikereiről, a magánéletükben bekövetkezett változásokról, unokái kiváló tanulmányi előmeneteléről; és nagy boldogsággal mutatta meg a tőlük kapott, saját kezűleg készített ajándékokat.

Szívesen mesélt iskolai, táboroztatási, kirándulási emlékeiről, élményeiről, és hogy melyik egykori kedves tanítványával vagy annak gyermekével találkozott.

Sokat köszönhetek neki, és hálás vagyok mindazért, amit tőle tanultam: emberi és szakmai tisztességet.”

Czinege Ferencné, aki számos nyári tábor szervezője és aktív résztvevője volt, így idézi fel közös munkájukat:

„Erzsike kiváló szakmai tanítói munkája mellett az úttörőcsapat táborainak szervezésében és aktív életében is tevékenyen részt vett. Ő volt az egyik legfontosabb vezető, a pénzügyminiszter. Bár kicsiket tanított, mégis inkább az úttörők táborait szerette, az ott dolgozó tanártársaival tudott jól együttműködni. »Közösen költöttük« az ismert népdalokra a tábori indulókat (Hej Rárórsra...) és tanítottuk meg már útközben a vonaton vagy autóbuszban. Nagy nótafa volt, szeretett énekelni és énekeltetni. Táborunk mindenütt híressé vált a nagy nótázásról: leginkább az akkori – 70-es 80-as évek – általunk ismert vicces diákdalairól. Benne volt az esti körjátékokban (Ég a gyertya, ég ..., Perdülj, fordulj ..., vagy a cipős játék, stb.).

Nagyon vidám volt, sokat neveltünk, jó hangulatot tudott teremteni. Legtöbb táborhelyen – ami jóval több volt, mint tíz – étkezést is kaptunk, de a korai vacsora után a kis táborlakók még megéheztek. A konyháról ezért megkaptuk a pótvacsorára való egész kenyereket, zsírt, lekvárt, és este Erzsike irányításával szeleteltünk és kentünk. A gyerekek aztán jó étvágygal mindent elfogyasztottak. Táborainkban szokássá vált, hogy szerenádokat adtunk a szakács néniknek, vagy ha iskolában volt a szállásunk, az iskola igazgatójának, amit nagy-nagy szeretettel fogadtak.

Minden táborban volt egy egész napos nagytúra (volt 25 km-es is hegyi terepen), ahol Erzsike anyai szeretettel gondoskodott a gyerekek útravalójáról. Az éjszakai programok közül az éjszakai riadó volt a legizgalmasabb. Úgy éjjél körül Erzsike olyan élethűre szervezte, hogy még mi is megijedtünk, pedig tudtuk, hogy nem komoly.

Nagyon sokoldalú, jó közösségi ember volt, annyira, hogy a tábor befejeztével meghívott mindnyájunkat a saját kertjükbe egy flekken-sütésre, beszélgetésre.

Nagyon szép időszak, sok jó év volt mindnyájunk életében.

Férje – akivel több mint 46 évig éltek boldog házasságban – 2005 októberében meghalt. Ez nagyon megviselte őt. Egészségi állapota erősen megromlott, de a betegség terhét, nyűgeit belenyugvással, erős lélekkel viselte. Erőt és vigasztalást nyert gyermekei, unokái szeretetéből, büszke volt azok munkahelyi, illetve iskolai sikereire.

2015 októberében bekövetkezett halála váratlan és fájdalmas volt családjá és mindannyiunk számára.

Páty község temetőjében nyugszik szeretett férje mellett. Temetésének perceiben megkondultak a hajdúszoboszlói református templom harangjai is. Így küldték utolsó üzenetüket itthonról az egykori kollégák, barátok és ismerősök Horicsányi Lászlónénak, mindannyiunk szeretett Erzsikéjének.”

Elismerései, kitüntetései:

- * 1957. november 7. Dicsérő Oklevél Kiváló Úttörő Munkáért;
- * 1978. június 4. Kiváló Munkáért;
- * 1980. január 25. Törzsgárda Oklevél;
- * 1989. június 2. Thököly-plakett (az iskola által alapított kitüntetés);
- * 1989. június 2. Pedagógus Szolgálati Emlékérem.

Munkatársai és barátai,
PÁL FERENCNÉ – CZINEGE FERENCNÉ –
LOSONCZI ETELKA
Hajdúszoboszló

DR. HORVÁTH EMILNÉ Gyimóthy Zita (Devecser, 1938. március 31. – Salgótarján, 2016. augusztus 23.) általános iskolai tanító, igazgatóhelyettes

Devecserben született egy becsületes, tisztességes, munkaszerető családban. Édesapja a bányánál irodai alkalmazottként dolgozott, édesanyja háztartásbeli. Egy fiútestvére volt. A szülők fontosnak tartották, hogy mindkét gyermekük tanuljon és képezzék magukat. Zita álma, hogy tanító legyen, a Pápai Tanítóképzőben valóra vált. Itt lett tanító 1959-ben jeles eredménnyel.

A család már 4-5 éves korában felfigyelt arra, hogy Zitának határozott elképzelése van a jövőjéről. Tanító akart lenni! Erről így mesélt: *„A falu szélén, ahol akkor laktunk, volt egy kőkereszt. Ide összegyűjtöttem a szomszéd gyerekeket, és itt »tanítgattam őket«. Verset mondtunk, énekeltünk, jeleneteket adtunk elő, csak úgy szabadon, óvodai élményeim alapján.»* Zita elkötelezettségét a tanítóképzőben is észrevették tanárai, ahol „segédtanítóként” aktívan tevékenykedett. Tudta, hogy ez a hivatás, nem csak egy szakma a sok közül, hanem egy elkötelezettség, ami egy életre szól.

Első munkahelye **Dabronyban** volt. Az ottani közösség tovább erősítette őt abban, hogy jó úton jár. Bár összevont osztályban tanított, maradt ideje, ereje a közösség szervezésére is. Csapatvezetői feladatai mellett könyvtárosként is dolgozott, tánc-, valamint színjátó-szakkört szervezett. Hite, hogy jól választott életpályát, a dabronyi négy év alatt to-

vább erősödött. *„Tudtam, hogy ez a pálya az életem”*– vallotta életrajzi bemutatkozásában (Pedagógusok civilben, Salgótarján: MPT Nőgrád Megyei Tagozat, 2015.).

Négy év után kérte áthelyezését **Devecserbe**: *„Devecserbe azért kértem az áthelyezésemért, mert férjhez mentem. A férjem itt dolgozott a Járásbíróságon mint bíró. Mikor Zoltán, a kisfiam megszületett, a szüleim nagyon sokat segítettek a gyermeknevelésben. Így a közösségépítő munkát mint úttörőcsapat-vezetőhelyettes, járási kisdobosvezető folytathattam. A Devecseri járás megszűnése után újabb váltásra kényszerültünk, így kerültünk **Salgótarjánba**. Jó döntés volt! Innen aztán nem mozdultunk. A férjem 1982-től átjárt Balassagyarmatra a Másodfokú Bíróság bírósági tanácselnökéeként, majd bírósági tanácsnokként dolgozott haláláig.”*

Zita **Salgótarjánban** sem tagadta meg önmagát, itt is bizonyította rátermettségét. Nyugdíjazásáig a **zagyvapálfalvai** városrész többször átnevezett **általános iskolájában** tanított nyugdíjazásáig (ma **Arany János Tagiskola**). Harminc évig volt tanító, 1977-től általános igazgatóhelyettes, rajvezető, csapatvezető-helyettes. Eközben mindig tovább képezte magát (alsó tagozatos, igazgatói, úttörővezető, komplex képzéseken).

Zita a mindenkori városvezetés bizalmát is élvezte, szakmai, közösségépítő munkáját számos *kitüntetéssel* is elismerték. Amire a legbüszkébb volt:

- * az Oktatásügy Kiváló Dolgozója;
- * Csiki Jolán–Csiki Mária Alapítvány díja, Salgótarján.

Kollégái így emlékeznek rá:

„Számomra Zita néni egy jelenség volt és maradt nekem a mai napig. Reggeltől estig, éjt nappallá téve dolgozott, tevékenykedett, szervezett, beszélgetett a kollégákkal, gyermekekkel, szülőkkel és velünk, óvó nénikkel – és, ami fontos –, mindig mosolygott. Még mindig látom az iskola hatalmas napsütéses tanári szobáját, ahol és ahogyan beszélget a kollégáival.” (Horváth Edit óvodavezető)

„Zita néni 1964 és 1994 között tevékenykedett az Arany János Általános Iskolában, 1977-től igazgatóhelyettesi beosztásban. Mindig megújulásra törekedett, és lelkesedése minket is magával ragadott. Gyermekszerete, a gyerekek feltétel nélküli elfogadása számunkra egész életre szóló, követendő példát adott. Nagy részben neki köszönhető iskolánk alapítványának létrehozása. A szülői munkaközösséggel közösen szervezte a jó hangulatú alapítványi bálakat.” (Kispál Tiborné igazgatóhelyettes, Feketéné Rózsási Erika tagintézmény-vezető)

Nyugdíjas éveiről Zita így vallott: „Nyugdíjazásom után egy rövid időre a családnak volt szüksége rám. Ugyanis megszülettek a nagyon várt iker unokáim, és én a világ legboldogabb nagymamája lettem. Minden szeretettel, erőmmel őket vettem, vettük körül. Aztán megözvegyültem.

A gyerekek – két lány, egy fiú – lassan felnőttek, a családnak öröme. Aki tevékeny volt egész életében, az nem tud nyugdíjasan sem tétlenkedni. Így csatlakoztam egy jól működő egyesülethez a **BEBESE**-hez (Belső Beteg Salgótarjáni Egyesülete) 2001-ben. Ezt követően 2003-tól 2011-ig itt elnökként dolgoztam. Emellett a **Magyar Pedagógiai Társaság** Nógrád Megyei Tagozatában is közel húsz évet tevékenykedtem. De a **Társadalmi Egyesületek Országos Szövetségében** (TESZ) és ennek a Nógrád Megyei Ügyvivő Testületi tagjaként ma is végzem a rám bízott feladatokat.”

A BEBESE közössége

„Dr. Horváth Emilné elnökként nyolc éven át – 2003-2011 között – sokat tett azért, hogy

a **BEBESE** alapszabályában megfogalmazott alapelvek magas szinten érvényesüljenek:

- az egészségnevelés fontosságának tudatosítása,
- a kiemelkedő jelentőségű rendezvények sikeres szervezése,
- a közhasznú tevékenység kibontakoztatása,
- széles körű kapcsolatrendszerünk kialakítása és megerősítése.

A fenti alapelvekben megfogalmazottak egyben az egyesület mindennapi munkáját is jelzik. Zita munkájával segítette, hogy az egyesület városi, városkörnyéki – esetenként országos – tekintélyt, elismerést szerezzen. Nevéhez fűződik a sikeres salgótarjáni egészségnapok megrendezése. Határon átnyúló kapcsolat alakult ki a Füleki Vis Vitalis Egyesülettel, valamint a Miskolci Pax Corporis Egyesülettel. Szívesen emlékezünk a parlagfű-mentési akciókra, az egészségügyi dolgozókkal való szoros együttműködésre, a sok hasznos előadásra. Sajnos betegsége miatt lemondásra kényszerült. Az eltelt években sem hagyta magára az egyesületet, a mai napig, ahol tud, segít.” (Pipicz Sándorné BEBESE-elnök visszaemlékezése)

Tari Ottó TESZ elnök így ír róla: „Dr. Horváth Emilné, Zitát a Belső Beteg Salgótarjáni Egyesülete vezetőjeként ismerhettem meg. A BEBESE egyik alapító tagjaként végezte társadalmilag hasznos, széles körben elismert tevékenységét. A főként egészségügyi felvilágosítással és prevencióval foglalkozó egyesület vezetőjévé 2003-ban választották. Egyesületi elnökként történő megválasztásához, majd ezt követően hosszú időn át végzett, sikeres, közösséget irányító és összetartó tevékenységéhez jelentősen hozzájárult közvetlen, kapcsolatteremtő személyisége, kreatív és innovatív képessége, empátikus magatartása. Egyesületének az irányításával elért eredményei a Társadalmi Egyesületek Országos Szövetsége (TESZ) megyei tagozatának figyelmét is felkeltették. Ezért nem véletlen, hogy 2005-ben szövetségünk Ügyvivő Testületének tagjai sorába választottuk.

A testület aktív tagjaként végezte feladatait. Kitarása, dinamizmusa példaértékű szűkebb és tágabb környezete számára egyaránt. Fáradhatatlan tevékenységéért több alkalommal részesült a TESZ részéről megyei és országos szinten elismerésben.”

Zita 2015-ben a salgótarjáni kiadványban így summázta életét: „*Elégedett, boldog ember vagyok, talán szerencsés is, mert mindig azt csináltam, amit szerettem.*”

Egy boldog ember emlékére

A derű jött vele, ha fényes mosollyal belépett
Mindenkihez volt egy kedves szava,
mikor megérkezett

Személyisége, jellegzetes hangja,
nyugalma erőt sugárzott
Megjelenése, tartása, biztosságot,
optimizmust árasztott.

A problémában az embert látta és
mindig a megoldást kereste
Így a közösség motorjaként gazdag,
tartalmas lett élete

Humora akkor sem hagyta el,
ha kórházi történeteit mesélte
S azon kevesek közé tartozott,
aki soha nem panaszkodott,
ereje fogytán a családja és a
közösség szeretetéből táplálkozott
Legyen éltető erő élete, kapaszkodó,
számunkra pedig példa.

Mert ő augusztusban tartalmas,
boldog életét végleg lezárta.

Mi itt maradtunk és nekünk
mosolyogva azt üzeni:

Ne szomorkodjatok, ne kókadozzatok!

Nem kell sírni!

Minden rendben, csak előre mentem,
itt is szervezem a civileket.

Azért nem kell sietni!

Én foglalom a helyeteket.

SZABÓ ISTVÁNNÉ
Salgótarján

DR. HORVÁTH GYÖRGYNÉ Kiss Éva (Sopron, 1925. – Győr, 2008.) ipariszkolai tanító-műhelyoktató, gyors- és gépíró tanító, gyors- és gépíró szaktanár

Kiss Éva édesapja Kiss Lajos, a növények iránt érdeklődő nyúli tanító később Sopronba kerülve a Selmecbányáról áttelepült erdészeti egyetem botanikusa volt.

Édesanyja, a csornai származású László Mária tanítónő Sopronban találkozott férjével. Házasságkötésük után az édesanya az akkori polgári szokások szerint alig tanított, mert a három gyermek nevelése volt a feladata. Testvérei: Aliz (1928) és Iván (1934), mindketten orvosok lettek.

Éva elemi és polgári iskolai tanulmányait Sopronban végezte, majd beiratkozott az Isteni Megváltó Leányainak Női Felsőkereskedelmi Iskolájába.

A felső kereskedelmiben meghatározó volt a magyar, a német és a francia nyelv tanulása, valamint a kereskedelmi szakma elsajátításához szükséges gyors- és gépírás; számtan, áruismeret, általános irodai tudás. A tanári kar az iskola legfontosabb céljaként „*a katolikus és magyar leány eszmei és gyakorlati típusának kialakítását fogalmazta meg*” olvashatjuk az évkönyvben. Éva minden tanév végén valamennyi tantárgyból kiváló eredményt ért el.

A tanulás mellett lelkesen kapcsolódott be az intézményben működő Lisieux-i Kis Szent Teréz önképzőkör munkájába. Az önképzőkör keretein belül az iskolai ünnepélyeken rendszeresen szerepelt, negyedéves korában ifjúsági elnök lett. Évenként bekapcsolódott a

Magyar Gyorsírók Országos Szövetségének rendezésében működő egyesített gyors- és gépiró versenyekbe, ahol mindig díjazott volt. A diákok sikeres versenyeredményei alapján a soproni női kereskedelmi intézményt Magyarország legjobb gépiróiskolájaként tartották számon.

1943-ban jelesen érettségizett. Az érettségit követően szakmai képesítés megszerzésére nyílt lehetőség. Éva úgy döntött, hogy folytatja a tanulást. 1946–1947-ben női szabósegéd, majd női szabó mesterlevelet kapott; 1948–1949-ben ipariskolai tanító–műhelyoktató képesítést szerzett.

Munkáját műhelyoktatóként kezdte a **Szent Orsolya Rend Győri Leánykollégiuma** tanintézetében, ahol ipari középiskola és nőipariskola működött. Az abban az időszakban a fenti intézményben tanuló Miletics Ilona – akinek félévi bizonyítványát Kiss Éva mint műhelygyakorlat–vezető és osztályfőnök írta alá – szeretettel emlékezik osztályfőnökükre. Magas szintű gyakorlati tudást szereztek, s bár az intézmény érettségit nem adott, a lakosság körében nagyon népszerű volt. „*Cérnaegyetem*” néven ismerték. Az ott végzettek közül az 1960-as és 1970-es években többen az általános iskolai gyakorlati kézimunka oktatásában vállaltak szerepet.

Közben Kiss Éva a Polgári Iskolai Tanárképző Főiskolán gyors- és gépiró tanítói oklevelet, majd Budapesten a Pénzügyi és Számviteli Főiskolán gyors- és gépiró szaktanári oklevelet szerzett. Emellett középfokú, később felsőfokú német nyelvvizsgát tett.

1954-ben férjhez ment dr. Horváth György bőrgyógyászhoz. A fiatal tanárnőt az 1951–1952. tanévben a **Győri Állami Közgazdasági Leányközépiskolához** helyezték, 1952-től a győri Gárdonyi Géza úti **Közgazdasági Technikum** Ipari tagozatára került. Az intézmény névváltozással **Szamuely Tibor Közgazdasági**

és Kereskedelmi Szakközépiskolaként lett ismert, mai neve **Baross Gábor Közgazdasági és Két Tanítási Nyelvű Szakközépiskola**.

Tanári pályafutása alatt két alkalommal volt osztályfőnök: 1959 és 1967 között.

Az iskolában és osztályaiban gép- és gyorsírást tanított. A gyorsírási ismeretek keretében a tanulók elsajátították a gyorsírás alapjait, sajátosságait, speciális jelöléseit. A gyorsírás rendszerének alapja a magánhangzó-jelölés egyszerűsége és következetesen keresztülvitt rövidítési rendszere. Kiss Éva különösen nagy figyelmet fordított a jelölési módok, alapvető rövidítések, jeltanulás, szabatos sztenográf-olvasás megtanítására, a helyes szóképzésre, a hallott vagy olvasott szövegek pontos leírására és az információk rendszerezésére.

A gépirás tanításánál a tanterv alapvető célként határozta meg a tízujjas vakírás készségszintű elsajátítását. Mivel a tantárgy a diákok részére komoly fizikai megterhelést is jelentett, a tanárnő nagy gondot fordított pihentető mozgás beiktatására. Minden tanítási óra a kéz, az ujjak, a fej izmainak edzésével kezdődött, munka közben is rövid pihenéssel, tornáztatással szakította meg a foglalkozásokat.

A gyors- és gépirás tantárgy keretében lehetőség nyílt a különböző speciális készségek és képességek fejlesztésére. Ezek: mozgásügyesség, koordináció, figyelem-koncentráció, fegyelmezettség, türelem, kitartás, monotoniatűrés, pontosság, precizitás, tartós emlékezet, önállóság és együttműködési, helyesírási, formaalakító készség.

Éva néni különös figyelmet fordított arra, hogy tanítványai képességeik fejlettsége alapján alkalmasak legyenek leendő munkahelyükön az elvárások teljesítésére. Megtanította az üzleti kommunikáció, illem, etikett, protokoll szabályait is.

Mintaszerű osztályfőnök volt. Évente feljegyzést vezetett minden tanulója személyiségfejlődéséről, ez diákjaira vonatkozó nevelési intézkedéseket is tartalmazott. Így tudta konkrétan meghatározni, hogy milyen módszerrel közelítsen a tanulókhöz. Felkészültségük alapján javasolt számukra jövőjüket meghatározó munkakört vagy magasabb fokozatú iskolai tanulást.

Éva néni egykori tanítványa, *Kőrösi Istvánné*

készség, a lelkiismeretesség, az alaposág, a pontosság, a maximalizmus, a szolgálat és az alázat volt a jellemző. Nemcsak a szakma megtanítását, átadását végezte lelkes odaadással, de ugyanolyan fontosnak tartotta az udvarias viselkedés, az emberi kapcsolattartás helyes normáinak megmutatását, a becsületes helytállásra nevelést is. Vakációk előtt igazi jutalomként könyvelhették el azokat a tanórákat, amikor szép és tartalmas külföldi

Tabló (1963)

Karcagi Katalin szerint a tanárnő a titkárnői feladatokra felkészítő tantárgyak oktatása során mindig figyelt a munkavégzés pontosságára, az írásmunkák (pl. levelek, jegyzőkönyvek) kifogástalan külalakjára, az esztétikum fontosságára. Valamennyi tanítási óráján pontosan és felkészülten jelent meg. Gyors és gépírás óráit gyakran színesítette az irodalomból hozott szép, tanulságos vagy éppen a témakörhöz kapcsolódó idézetekkel: „*Hospitálusom alkalmával tanításvezető oktatóm, iskolatitkári, majd később tanári munkám során felettesem, valamint egy felejthetetlen tantestületi párizsi kiránduláson idegenvezetőm volt. Valamennyi szerepkörére a segítő-*

útjai néhány hangulatos, kedves élményét osztotta meg velünk. Mély emléket hagyott bennem, ahogy a Sajna-parton üldögélő és gitározó fiatalokról mesélt. Felkeltette az érdeklődésünket a különböző népek szokásainak és kultúrájának megismerése iránt. Bizonyára ezen felejthetetlen óráknak köszönhetően is osztályunkból többen rendszeres nagy utazók lettek. Később – amikor megtudtuk, hogy gyakran vezet csoportokat a fények városába – kapva kaptunk az alkalmon, és teljesen természetes volt, hogy az ő vezetésével akartuk a lehető legtöbbet megtudni Párizsról. Az autóbuszban Párizsról szóló filmet vetített nekünk, a hangulatot csodálatos

francia sanzonokkal fűszerezte. Tökéletes volt a »ráhangolás«, majd az a tavaszi szünetbe sűrített négy nap, ami alatt Éva néni fiatalokat meghazudtoló frissességgel és tempóban kalauzolt bennünket. Megmutatta Párizs és Versailles valamennyi szépséges történelmi emlékét, illetve építészeti remekeit.”

1967-től igazgatóhelyettesi beosztást kapott, ezt a feladatkört töltötte be egészen nyugdíjba vonulásáig. Ez a pozíció rendkívül sok szervezési munkát jelentett az oktatási intézményben. A felülről jött utasítások végrehajtása, az órarend humánus megalkotása, a nevelők és tanulók munkájának összehangolása tapintatot, komoly szakmai és emberi tulajdonságokat kívánt.

1970-ben az Oktatásügy Kiváló Dolgozója lett. Az iskolai élet szervezése és a tanítás mellett szívügye volt az iskolai vöröskeresztes munka vezetése is. A Magyar Ifjúsági Vörös-

képviselhetette a győri közép fokú oktatási intézményeket tanítványaival.

Egykori kollégája, Takács Zoltán ma is rokonszenvvel emlékezik rá: „Kereken húsz évet tanítottunk együtt. Ez nemcsak mennyiségben számottevő, de minőségében is meghatározó jellegű, máig ható lélekformáló időszak. Amikor az 1960-as évek elején betoppant az akkori Gárdonyi utcai nehéz tölgyfakapun, hét kezdő – vagy alig tapasztalt – tanár köszöntötte. A protokolláris ismerkedés után Éva az otthonias, családias légkör szelíd segítőkészségével, a gondoskodás útegyengető szeretetével vett minket körül. Mi nagyra törő titánként világmegváltó álmaink éppen soron következő részletével foglalatoskodva álmatlan szőttünk, s Éva tudta, hogyan mozgósítható a lényegünk mélyén szolidan meghúzózó igazi énünk.”

1977-ben idegenvezetői, 1978-ban ország-

Osztályával (1966)

kereszt fennállásának 50. évfordulója alkalmából az ifjúsági vöröskeresztes tevékenység fejlesztésében hosszú idő óta végzett kiemelkedő munkájáért 1971-ben oklevelet kapott Budapesten. 1981-ben, a 100 éves a Magyar Vöröskereszt soproni megyei ünnepségén ő

járás-vezetői szakvizsgát tett. Képzettsége megszerzését követően alkalomszerűen vállalt idegenvezetést. Ez a tevékenysége a tanári pálya befejezése után rendszeressé vált.

Önéletrajzában ez olvasható: „1981. november 1-jétől mint nyugdíjas szerződéssel az IBUSZ-nál és a Ciklámen Touristnál dolgoztam

idegenvezetőként. Eseti megbízással tevékenykedtem, és továbbra is tanítottam a **Kereskedelmi és Idegenforgalmi Továbbképzőben**, majd 1993-tól a **Quantum Magániskolában**, valamint a **City Collegeben**, ahol idegenforgalmi földrajzot, az idegenvezetés módszertanát és a városnézés gyakorlatát oktattam.”

Ezekben a képzési formákban a tantárgyak felölelték azoknak a területeknek szinte teljes körét, amelyeknek kapcsolata van az idegenvezető munkájával. Művészettörténet, vendéglátói, idegenforgalmi és szállodai ismeretek, konferencia- és rendezvényszervezés, társadalmi ismeretek elnevezésű témakörök tették teljessé az idegenvezető-képzés órarendjét. Az idegenvezetés módszertana című tankönyvet ő írta, oktatta még az országismeret, idegenforgalmi földrajz és a városnézés gyakorlata elnevezésű tantárgyakat is. Győri idegenvezető kollégái körében kedvelt személy volt, ma is szívesen emlékeznek rá: „Éva nénit az 1980-as évek elején ismertem meg. Már fiatalon, ötvenes éveiben is »nénizték« nemcsak diákjai, hanem felnőtt ismerősei is. Köztisztelőben állt; komoly tudásának, széles körű ismereteinek köszönhetően. Ismereteit állandóan bővítette. Gyermekük nem lévén férjével, Gyuri bácsival sok időt és pénzt áldoztak az akkoriban sokak által irigyelt, nehezen elérhető extra utazásokra. Később az állandó utazás és az állandó tanulás Éva néni nyugdíjas éveinek fő programjává lett. Mi, IBUSZ-dolgozók, az utak szervezői, örömmel vettük együttműködő jelenlétét irodánkban; együtt lelkesedtünk cégünk jó üzletmenete és utasaink megelégedése miatt. Türelmes partner volt a munkában, féltékenység nélkül átadta tudását, tapasztalatait. Segített felkészülni a mi útjainkra is, hiszen Párizs, Velence, Bécs, sőt egész Ausztria területén ismert szinte minden görbe fát! Rendszeresen tartott bemutató sétákat, előadásokat a győri idegenvezetők számára. Tudom, boldog lenne, ha most még láthatná rajongva szeretett városunk fejlődését, szépülését. Hiányzik egy-

szerű, szerény, kedves lény. Talán nem csak nekünk, volt kollégáinak, de a városnak is.” (Marsiné Csordás Éva idegenvezető)

„Munkája közben valamennyiünk számára példamutató volt egyénisége, tanítása, segítőkészsége, mindenre kiterjedő figyelme szeretett városában, Győrben, Magyarországon és külföldön egyaránt. Magyarul, németül felsőfokon, franciául középfokon vezetett. Munkáját nagy szaktudás, alaposág, valamint kiváló emberismeret jellemezte. Lenyűgöző tudásával, széles látókörével, nagy munkabíráásával nagyszerű vezetési stílusával az igazi idegenvezető típusának egyik megszemélyesítője volt.” (Horváth Mária idegenvezető)

A Kisalföld megyei napilap többször is tudósított az idegenvezetők egyik legkiválóbbjáról, Éva néniről. Imre Béla újságíró kérdésére, aki 1991-ben utasa volt, így nyilatkozott: „Könyvtáramból mindent elolvasok és kijegyzetelek, ami a városra, az országra vagy a tájra jellemző. Örömmel veszem, ha útítársaimtól a meglátogatott városra, országra vonatkozó, általam addig nem ismert érdekességet hallok. Megköszönöm és feljegyzem. Hiszem és vallom, az idegenvezető olyan, mint a jó pap, holtig tanul.”

Éva néni – mint tanár és idegenvezető egy személyben – a 20. század emancipált nőitípusát jelenítette meg kortársai és az utókor számára. Példaképpül szolgált igényes értelmiségi életével, miközben vezetői feladatokat látott el, tanított, tanult, nyelveket beszélt, olvasott, utazott, kulturális eseményeket látogatott. A győri Múzeumbarátok Körének éveken át vezetője, szervezője volt. Élete párjával, dr. Horváth György főorvos úrral Győr város ismert közéleti személyiségének számítottak.

2008-ban, temetési búcsúbeszédében kollégája, Takács Zoltán a következőket mondta: „Itt vannak Éva néni egykori osztályainak tanulói, akiknek jelenléte igazolja el nem fogyó és türelmes szeretetét. Itt vannak kollégái is, akik évtizedekig kamatoztatták segítő szándékú javaslatait. Éva lelkiismerete és soha

nem hivalkodó emberi tartása elismeréseként emléket volt tanárkollégái és tanítványai szívünkben őrizzük.”

Emlékét egykori iskolája, a Baross Gábor Közgazdasági és Két Tanítási Nyelvű Szakközépiskola mindig megbecsüléssel fogja őrizni. Tiszteletére az iskola évente gépíró szakmai tanulmányi versenyt rendez.

Forrás: A részletesen kidolgozott pedagógus-arckép 2015-ben, a „*Jeles pedagógusok Győr-Moson-Sopron megyében*” című emlékkönyvsorozat VI. kötetében jelent meg. A könyv kiadója az „Emelj fel emléket!” Alapítvány (9029 Győr, Gát u. 13.).

DR. KÖRÖS ERZSÉBET
Győr

HORVÁTH IMRÉNÉ Kunkli Julianna
(Hajdúszoboszló, 1929. április 4. – Debrecen, 2016. szeptember 24.) biológia–rajz szakos tanár

*„A fény csak abban
válík áldássá,
aki másnak is ad belőle”*
(Hamvas Béla)

Horváth Imréné, Édesanyám Hajdúszoboszlón született. Szülei dolgos, becsületes, földműves emberek voltak. Ebben a szellemben nevelték 6 gyermeküket is, szeretetteljes, de szigorú légkörben nőttek fel. Sok szeren-

csétlenség érte a családot: az apát németes neve miatt az oroszok „malénkij robotra” vitték; két év múlva került haza, betegen. Tífuszt kapott a táborban. A megpróbáltatásnak nem volt vége: az ötvenes években kuláknak minősítették a sajátját művelő néhány holdas 6 gyermekes parasztembert. A sok nehézség ellenére a szülők mind a hat gyermeket taníttatták, az elemi iskola után a polgárit is el kellett végezniük. Édesanyám többet akart, tovább akart tanulni, s a szülők segítettek ebben. Beiratkozott a debreceni Kereskedelmi Iskolába. Ennek elvégzése után, álma beteljesedett: felvették az Egri Tanárképző Főiskolára rajz-biológia szakra.

Életének egyik legszebb korszaka ez a négy év volt: jó eredménnyel végezte el a főiskolát, közben sportolt, életre szóló barátságokat kötött. Már akkor is igazi közösségi ember volt, színes egyéniségével, kedves közvetlenségével mindenkit megnyert. Itt ismerkedett meg édesapámmal, Horváth Imrével (Pedagógusok arcképcsarnoka 2013. évi kötet). Házasságuk példaértékű volt. Még a főiskola befejezése előtt összeházasodtak azért, hogy egy helyre kerüljenek, ha végeznek. Így kaptak állást mindketten **Balmazújváros**on. Közel 20 évig tanítottak itt, rajzot és biológiát. Hamarosan megszületett a bátyám, István, majd én, Marianna. Édesanyámat jó ideig napközibe osztották be. Bár szerette ezt a munkát is, de akkor örült igazán, amikor régi vágya teljesült: rajzot és biológiát taníthatott abban az iskolában, ahol mi, a gyermekei is tanulunk. Eleinte féltem, hogy nem lesz jó az, hogy édesanyám a tanárunk is! De tévedtem: kivételezés helyett talán még többet követelt tőlünk. Ráadásul ennek köszönhetően – így utólag megítélve – közelről láthattam és tapasztalhattam, mennyire jó tanár volt, és ezt nem csupán én állítom! Mindent áthatott a lelkesedése, rendkívüli kreativitása. Még az általa írt, rajzolt biológiai feladatlapot is öröm volt kitölteni. Fontos volt számára, hogy érdekesek legyenek az órái, hogy szívesen

tanuljunk. Rajzórakon a legkülönbébb technikákkal ismerttettem meg minket, a magas követelményeknek szinte észrevétlenül megtudtuk felelni, miközben engedte szárnyalni a fantáziánkat. Jó néhány gyermekrajz-pályázaton, de biológiai tanulmányi versenyeken is sikeresen szerepeltünk.

A hetvenes évek legelején Édesapám a Debreceni Ybl Miklós Építőipari Műszaki Főiskolára került, ott tanított. Így Édesanyám is **Debrecenben** keresett állást; a **Mester utcai Általános Iskolába** vették fel, ott tanított egy évig. De a szerencsés véletlennek köszönhetően végül szakmai pályafutásának csúcsára került. Az történt, hogy Kincses Gyula, az akkor épp alakulóban lévő **Gyengénlátók Általános Iskolája és Nevelőotthona** megteremtésének gigászi munkáját végezte, a tantestületét szervezte. Édesapámmal próbálta felvenni a kapcsolatot, akiről tudta, hogy korábban megyei rajzszakfelügyelő volt, így jól ismerte a rajzszakosokat. Meg akarta keresni azzal a céllal, hogy ajánljon valakit az új iskolájába. De Édesanyámat érte csak el, aki miután megtudta, hogy rajztanárt keres az igazgató úr, „magát ajánlotta”. A tréfás indítás komolyra fordult, és Édesanyám a következő, 1972-es tanévet már a Gyengénlátók Általános Iskolájában kezdte. Ez aztán az igazi kihívás volt, neki való munka! – gondolta. Szerencsére Kincses Gyula igazgató úrban rendkívüli munkaadóra talált, aki legmesszebbmenőkig támogatta az egészen speciális helyzetű, rajz és gyakorlatifoglalkozás-tanítás feltételeinek, módszereinek kitalálásában és kidolgozásában. Nagy hasznát vette a budapesti testvériskolában tanító kollegák tapasztalatainak és annak is, hogy korábban részt vett a Képzőművészeti Főiskola Vizualis Tanszéke által szervezett tanfolyamon, melyet Balogh Jenő professzor vezetett.

Édesanyámat az nem zavarta, hogy gyengénlátó gyermekeket kellett rajzoltatnia. Már akkor 19 éve volt rajztanár, s így tudta, hogy az ábrázolásban a szem csak a nyersanyagot

szolgáltatja, a látottak elemzésére, értelmezésére, a technikai megoldások sokféleségére a rajztanárnak kell megtanítani a gyermekeket. Speciális iskolában, a látássérültek intézetében mindent másképpen kellett csinálni, legalábbis más módszereket, más eszközöket kellett alkalmazni. Legfontosabb volt felismernie a látássérültek problémáit, nehézségeit, a gyengénlátásból adódó sajátosságokat.

Bevallotta az egyik visszaemlékezésében, hogy az első órákon csalódást érzett: a gyerekek szinte féltek a rajzolásától. Pedig tudvalevő, hogy majdnem minden gyermeknél már jóval az írásbeliség előtt jelentkezik a rajzolás igénye, s ezt az igényt – hogy később is megmaradjon –, ébren kell tartani. Ezt a folyamatot nem látta az első órákon. Ezek a tanulók az előző iskolákban, óvodákban – többnyire – mellőzve voltak a rajzórakon olyan megfontolásból: „úgysem látnak jól”, tehát nem is tudnak jól rajzolni. Olyan gyermek is volt, akit felmentettek rajzból. Fel kellett oldani a gyermekek gátlásait; sok türelemmel, dicsérettel szeretetteljes légkört kellett teremtenie az óráin, a foglalkozásain. Az egyik újságíró arról faggatta Édesanyámat: mi a legfeltűnőbb különbség az előző és a mostani rajztanítási módszerei között? Így válaszolt: *„Éppen az a csodálatos a gyengénlátó gyermekek rajzolásában, ami voltaképpen természetes. Ők a nagy foltokat érzékelik először, a formákat. A színeket néhány tanuló egyáltalán nem ismeri, vagy téveszti. Tónusukról (élesebb, tompább) különböztetik meg a pirosat a zöldtől... Ennek ellenére ezek a gyerekek csodálatos színes világot jelenítenek meg képeiken. A gyengénlátó gyermek így bizonyítja, hogy az élet fontos mozzanatait éppúgy képes felfogni, mint az éplátó. A rajzolásal megtalálja, kifejezi önmagát.*

A gyerekek nemcsak megszerették a rajzolás és a gyakorlati foglalkozást, de az 1975-től működő rajzszakkör is egyre népszerűbb lett. A szándékosan nyitva hagyott ajtajú rajzterem és benne a sok színes

rajzeszköz becsalogatta a gyermekeket, felkeltette érdeklődésüket, s egyre többen jelentkeztek a rajzsakkörbe. S később itt születtek meg a díjnyertes munkák. Hazai és nemzetközi pályázatokon sok-sok elismeréssel gazdagodott az iskolai galéria, Bulgáriától Indiáig kiállították gyermekeink díjnyertes képeit.”

De egy sikeres tanárnak, aki nem csupán tanított, embert is formált, s meghatározó személy lett egy gyermek és a későbbi felnőtt életében. Az elismerések mellett tanítványainak felé áramló szeretete, hálája, köszönete talán még nagyobb öröm, nagyobb ajándék volt.

Visszaemlékezések, tanítványok vallomásai: „Gondolatban ott vagyok újra a rajzsakkörön, látom Juci nénit, aki kedves, nyugodt mosolyával próbálja gyermeki fantáziámat megmozgatni, kihozni belőlem a lelkem mélyén szunnyadó érzéseket, s azokat képben rögzíteni.” (Pirik János)

„Hogy egy kisgyerek 8 évesen pályát választ, az nem ritka. Többnyire változnak az álmok az életkorral. Az enyém nem változott. Azért nem, mert élő példaképem volt: Horváth Imréné Juci néni. Valami olyat kaptam tőle, amit addig senkitől: a személyiséget megerősítő siker állandó élményét. Valószínűleg tényleg egy nyitott teremajtóval kezdődött. Egy bizonytalan kis kéz kaparászik rajta, csalogatják a színek, a nagy rajzlapok, beleszimatol a terpentín szagú levegőbe, aztán belép. Csalogatja a kedves hang is. Juci nénié. Egyszer többen lettünk rajzsakkörösök. Orrunk egy centire a papírtól, hiszen a világból

keveset láttunk. De milyen sokat tudunk róla! Gyerekfantáziánk összeszövi a képzeletet a valósággal, és ezzel akaratlanul is rátalálunk az igazi művészet lényegére: átgyúrni a valóságot a saját képünkre és hasonlatosságunkra. Nem az a fontos, mit látunk, hanem az, hogy hogyan. Juci néni mosolyog. Tetszik neki a szemüveges tehén, a lap egyik sarkától a másikig feszülő nagy, színes formák, gyerek, kutya, virág. Mi pedig dolgozunk, egyre lelkesebben. Juci néni tudja a titkot. A gyerekek is. És cinkos összeesküvésük nyomán pályázatok sorát nyerik. Minden mást is tanulunk persze a rajzórán: axonometriát, művészettörténetet, de a nagy szerelem a rajzsakkör marad. A gyerek kamasz. Beleszeret az iskolába. Olyan erővel érzi, hogy vérvé vált, amit látott, hogy tudja, tanár lesz! Rajztanár. Így lett! És Juci néni kedves, vékony, mosolygós arca bólint, amikor a tanítványaimat dicsérem, mert már én is tudom, amit ő: a gyerekek ösztönösen sűrítik a világot. Hagyni kell őket rajzolni! A pályámat köszönhetem Juci néninek. Azt a színes, vidám, csodaszép világot, ami azóta is körülvesz.” (Szél Viola)

A számtalan nemzetközi és hazai első díj, az újságcikkekben megjelenő riportok felkeltették a szakma érdeklődését. A Magyar Tudományos Akadémia felkérésére előadást tartott Édesanyám a vizuális nevelés kiemelkedő eredményekhez vezető szakmai tapasztalatairól, módszereiről. Tudását, tapasztalatát szívesen megosztotta másokkal. Sokszor jelentek meg cikkei szakfolyóiratokban, napilapokban is. (Tapasztalatok a gyengénlátó tanulók rajzsakköri tevékenységéről, *Gyógypedagógia* 1979/5. sz.)

Nyaranta rajztáborokat vezetett, ő maga is részt vett a nyári művésztáborokon. Érdekelte a népművészet, kedvtelésből tanulta meg a kosárfonást. Tanfolyamokon hivatásos textiltervezőktől és népművészekről sajátította el a szövés tudományát. Egyszer szebb szöttesek kerültek ki a keze alól. Ő szervezte meg a Debreceni Kölcsey Ferenc Művelődési

Központban a felnőttek és a gyermekek szövőszakköreit is.

Sikereiben gazdag, gyermekek és felnőttek szeretetétől övezte pályája 1984-ben véget ért. Nyugdíjba ment. Szürkébb lett a világ az intézetben nélküle. De ő ezt nem akarta. Utolsó közös nagy művük kedves tanítványával a csodálatos színekben tündöklő, gyermekek rajzaiból készült mozaikfal, ami az intézet földszintjén még ma is szívet-lelket gyönyörködtet, sugallja Édesanyám üzenetét: *az Élet szép, tedd még szebbé, színesebbé!*

A szövőszakköri és a tábori munkában még egy ideig részt vett, tartotta a barátokkal, volt kollegákkal a kapcsolatot. De az energiája fogyott, így ezután már csak a családjára, elsősorban öt unokájára, majd dédunokájára fordította minden idejét. Hozzáértően segítette édesapám fejta-kutatásait, azok feldolgozásában, összerendezésében is részt vett. Rendkívül aktív, újító-javító szemléletű, tevékeny szellemi és fizikai frissességgel élte a nyugdíjas éveit, egészen a halála bekövetkezése előtti 2-3 évig, amikor – bár küzdött ellene – az egyre elhatalmasodó betegsége véget nem vetett gazdag, tartalmas, szép életének. 2016-ban meghalt.

Kollégái így emlékeznek: *„Színjátészó szakkört is vezettem a 70-es 80-as években. Gyengélátó gyerekekkel színházasdit játszani! – gondolták sokan. De én mégis elkezdtem. Olyan kreatív, lelkes közösségben dolgoztam, itt mindannyian hittünk abban, amit az egyik tanítványunk felelt egy újságíró kérdésére:*

»Csak az igazán fogyatékos, akinek a lelke sánta«! Így én sem tartottam lehetetlennek a színjátszást, a látássérült gyermekek színpadi szereplését, sőt hatásos személyiségfejlesztés színterének véltem. De eleinte sehogy sem boldogultunk egymással: én és a gyerekek, a gyerekek és a szerepek. Vagy állóképpé meredtek, vagy ha előjátszottam, utánoztak. Aztán megtaláltam a megoldást. Jucikánál volt a »bölcsék köve«. Besettenkedtem hozzá, próbáltam rájönni a titkára, ő hogy éri el azt, hogy minden gyerek »kioldja« magát, képekben fejezi ki érzéseit. Önmagukat adják és nem a felnőtt kicsinyített mását. S megtaláltam a magyarázatot: nem kötötte gúzsba a fantáziájukat, nem irányította direkt módon őket, tudta, hogy a fantázia szárnysegettése magában hordozza a személyiség elszürkülését. Hagyta őket szabadon alkotni! S rájöttem, hogy nekem is ezt kell tennem! Játsszunk együtt! Köszönöm, Jucika!» (Háryné Papp Gizella)

„Én a derűjét, az őszinteségét csodáltam. Soha nem mondott senkiről rosszat, mindenki meg látta a jót.” (Dr. Emődy Judit)

„Fáradhatatlan volt, neki nem a déli kicsengetéssel fejeződött be a munkaideje; sokszor késő délutánig válogatta a gyermekek rajzait, postázta, vagy rakta fel a paravánokra az iskolai galéria számára.” (Szakács Zsuzsa)

„Felnéztünk rá, igaz embernek tartottuk, büszke vagyok ma is, hogy barátnője lehettem!” (Soltész Istvánné)

„Horváth Imréné, Jucika rajz-biológia szakos tanár 1972-től nyugdíjazásáig az intézetünkben dolgozott. Alapító tagja volt a testületnek, s egyhamar fényforrása is lett. Kiváló pedagógiai és lélektani módszerei, szakmai tudása, gyermekszerepete útmutatóként szolgált elsősorban az intézetünkben, s későbbiekben a hazai és külföldi oktatási intézményekben, ahol látássérült gyermekek vizuális nevelése folyt. Eredményei ismertté váltak. Több mint 15 országból hoztak el tanítványai egy-egy rajzpályázatról arany és ezüst okleveleket. A mindennapi tevékenysége mellett az én tudományos

munkámat is segítette. Pedagógiai megfigyeléseket, s hozzáértő elemzéseket végzett, melyek segítségével kerestük a választ a kutatómunkámban feltett kérdésre: »A nystagmus betegség, vagy kompenzációs tevékenység?« Kiváló munkája elismerésül kapta meg az Apáczai Csere János-díjat. Akik vele dolgoztunk, s akiket tanított, nevelt, szerencséseknek mondhatjuk magunkat.

*»Sok van, mi csodálatos,
de az embernél nincs semmi
csodálatosabb.«*

(Szophoklesz)

Ő az volt! Csodálatos ember!”

(Kincses Gyula)

Kitüntetései:

** A Szocialista Kultúráért 1977, Székely Bertalan emlékérem 1982, Apáczai Csere János-díj 1983.*

Fejfáját Galánfi András, a Népművészet Mestere faragja majd. Biztos méltó lesz Édesanyám emlékéhez. De a szép fejfa sem őrizheti úgy emlékét, mint a gyermekek, felnőttek szívébe vésett képe. S hogy ez így van, hadd idézzem az egyik legkedvesebb tanítványát, aki már maga is rajzszakos tanár egy általános iskolában: „Az én álmomban az iskolai rajzterem mindig templom marad egy kicsit. Tömjén helyett terpentin illattal.”

Lánya,

HORVÁTH MARIANNA

Budapest

HÁRYNÉ PAPP GIZELLA

Debrecen

J

JANURIK JÁNOS (Szarvas, 1945. március 2. – Székesfehérvár, 2007. szeptember 4.) középiskolai német-országi szakos tanár, lektorátusvezető

Üzenete: „Egyszer mindent elér az ember, /Azt is, mi most még messze cél, /Csak küzdj és áldozz, ne csüggedj el, /S győzelmed lesz a hősi babér.” (B. Brecht)

Apja, Janurik János és anyja, Medvegy Zsuzsanna házasságából született egyedüli gyermek. Miután édesapját új szolgálati helyre, Mezőkovácsházára rendelték, általános iskolai tanulmányait is ott kezdte el.

Visszatérve Szarvasra folytatta elemi iskolai tanulmányait, majd 1959-ben felvételt nyert a helyi, nagyhírű Vajda Péter Gimnáziumba. Közben 1959–61 között eredményesen látogatta a békéscsabai Bartók Béla Zeneiskola helyi zongora szakát, s tett eleget a szolfézs követelményeinek is. A gimnázium orosz tagozatú osztályában az általa igen tisztelt és szeretett Czinkótszky János volt az osztályfőnöke. Az orosz nyelvet Vízhányó Ferenc, a német nyelvet pedig Tóth Kása Gyuláné tanította az osztálynak. Később büszkén sorolta fel a Békés megyében osztatlanul elismert helyi tanárokat megnevezve pl. Kovács Béla

testnevelőt, aki tornászként 1936-ban részt vett a berlini olimpián is, vagy dr. Palov József biológus szakfelügyelőt, aki egyben a Tessedik Sámuel Múzeum igazgatója is volt, vagy dr. Vajda Aurél magyar szakos szakfelügyelőt.

Felsőfokú tanulmányait Szegeden, a József Attila Tudományegyetem BTK orosz–német szakán végezte. Ösztöndíjasként a greifswaldi egyetemre is eljutott. Szegeden legnevesebb tanára Halász Előd professzor volt, akinek Thomas Mann Varázshegy c. regényéről szóló előadásaira más szakok hallgatói is bejártak, holott ekkor intézményesen még nem létezett áthallgatás. Így emlékszik férje államvizsgájára felesége, *Halász Irén*, aki erre az alkalomra elkísérte őt: „Németből Halász Előd professzor úr vizsgáztatta, akinek Thomas Mann volt a kedvence, ahogy a férjemnek is. A szakdolgozatát is Thomas Mann *Buddenbrook ház című regényéből írta, ami a professzor úrnak is nagyon tetszett. A vizsga után férjem élménybeszámolót tartott nekem, amikor a professzor úr odalépett hozzánk. Bemutatkoztam, Halász Irén vagyok – mondtam. Mosolyogva válaszolta, hogy nem csodálkozik a sikeres (jeles) német államvizsgán, ha a »Halászsok« vették kézbe a fiút.”*

János első munkahelye **Jászladányon** volt, ahol egy tanévet oktatott, majd a **simontornyai Vak Bottyán Gimnáziumba** érkezett, ahol főleg német nyelvet tanított. A szomszédos Pincehelyen született 1974-ben első gyermeke, János. Ő német szakos tanár lett, s ma már ausztriai munkahelyen dolgozik. 1977-ben a család jobb megélhetése érdekében Székesfehérvárra költözött a család, ahol János az **Alba Regia Építőipari Vállalatnál** humánpolitikai munkakörököt töltött be.

Bár fő munkaterülete nem az oktatás volt, figyelemmel kísérte a szakirodalmat, fejlesztette elméleti pedagógiai és nyelvészeti ismereteit. 1978-ban születtek meg ikerlányai, Eszter és Irénke. Mindketten diplomások: Eszter tanítónő, majd pszichológus, Irénke népművelőnek tanult, de később államigazgatási főiskolát végzett.

1984-ben végre ismét oktathatott, ekkor került az **Erdészeti és Faipari Egyetem** helyben működő **Földmérési és Főiskolai Karára**. Mind orosz, mind pedig német nyelvből készített az oktatást-, illetve a tanulást közvetlenül segítő lexikai, nyelvtani segédanyagokat. Oroszból főleg a hangsúly szerepét vizsgálta az egyes szófajok esetében. Német nyelvből a főnév neme-száma-esete közötti összefüggést kutatta a tanulás megkönnyítése érdekében.

Gyermekeivel, 1982

Később így emlékezett Janurik János példamutató munkájára *dr. Engler Péter* a Geoinformatikai Kar tanszékvezető docense: „*Gyorsan beilleszkedett a kollektívába, megtalálta a közös hangot nyelvtanár társaival, majd velünk, szaktanárokkal is. Munkáját rá oly jellemzően csendesen, megbízhatóan, lelkiismeretesen és precízen végezte. Természetes volt, hogy van, hogy tette a dolgát azzal a felelősségtudattal, hogy tudta, a nyelvtanítás a jövő generáció számára mennyire fontos. Nem volt könnyű dolga, hiszen a hallgatók sokszor a szaktantárgyakra figyeltek inkább, az idegen nyelvet háttérbe szorították. Ezt látva és tapasztalva úgy igyekezett feloldani a*

gondot, hogy új és új eszközöket és módszereket vetett be, a videótól az internetig.”

1990 februárjában a Karon létrejött az **Idegen Nyelvi Lektorátus**, melynek természet-szerűleg Janurik János lett a vezetője. Ő maga is tapasztalta, hogy a hallgatók körében „...*a nyelvtanulás vonatkozásában az egyéni ambícióik, a családi ráhatások és támogatási lehetőségek nem a legjobbak. Az első időszakról kezdve már az intézményi záróvizsgánál bevezetett alapfokú, általános „C” típus követelményeit is nehezen tudták teljesíteni. A külső akkreditált nyelvvizsga ezt a nehézséget növeli még tovább*” – írta egy kari beszámolóban. A rendszerváltástól kezdve az angol és német nyelvet választók aránya hasonlóan alakult. Nyelvvizsgával a hallgatók kb. 10 %-a érkezett a karra.

Beosztottjaival emberségesen bánt, az új nyelvtanároknak segített a beilleszkedésben, bevonta őket az általa folytatott kutatásokba. A továbbképzésekben is példát mutatott, nyári egyetemi kurzusokon vett részt Chemnitzben és Freiburgban. Közművelődési és angol nyelvi tanfolyamokon szélesítette a tudását. Vezette a Közművelődési Bizottságot és a kari TIT-szervezet titkáráként is tevékenykedett. Tervezte, hogy a Thomas Mannhoz kapcsolódó kutatásait disszertációvá fejleszti. Tanulmányi versenyeket szervezett, tevékenyen részt vett a **Kari Tanács** munkájában.

A hallgatókkal szemben igényes és segítőkész volt. A legtehetségesebbeket állami nyelvvizsgára készítette fel. Tanítványai tisztelték, kedvelték. Álljon itt magántanítványainak, *Kész Ottónak* és ikerlányainak hálás visszaemlékezése: „*A számunkra »János bácsiként« ismert és szeretett némettanár Székesfehérváron tanított bennünket, két generációt is. Órái mindig nagyon hasznosok voltak, s nemcsak az idegen nyelvvel ismertetett meg minket, hanem a germán nyelvterület szokásaival is. Felkészültségére a maximalizmus volt jellemző, megválaszolatlan kérdést soha nem hagyott hátra. Szerteágazó, rengeteg*

területet felölelő lexikális tudásával kivívta mindannyiunk elismerését és nagyrabecsülését. Miközben nagyon szerény, barátságos és közvetlen jelleme iránta való szeretetünket is

Feleségével, Irénkével

elnyerte. János bácsi nemcsak mint pedagógus volt jelen egykor életünkben, hanem családi barátként is hozzánk tartozott. A közvetlen és kötetlen együttléteink során nemcsak intellektusával brillírozott, hanem hihetetlen humorával is. Kiegyensúlyozott, higgadt, mindig jó kedélyű személyisége a körülötte lévőkre nagy hatással volt. A Tanár úrból áradt a nyugalom. Sok év elteltével is jó szívvel és mosolyogva emlékezünk rá. Soha nem feledjük.”

Valljuk, itt maradt kortársak, rokonok, barátok, hogy nem hal meg az, kinek tetteit, apró mozdulatait a mindennapok emlékezete még ma is folytonosan ébren tartja. Visszatérve Engler Péter tanár úr búcsúszavaihoz, ő így emlékezett Jánosra: „Tavasszal [2007] büszkén mutatta unokájának fényképét. Mostantól, sajnos, ez nem így lesz. Nyitott ember lévén tudott örülni mások sikereinek, tisztelte munkatársai tudását. Feleségével együtt három diplomás gyermeket neveltek fel, akik tovább fogják vinni János tiszta szívből jövő csodálatát és szolgálatkészségét az emberi képességek és alkotások iránt. Hacsak lehe-

tett, ő mindenkinek segített. Rajta nem tudott segíteni senki, a gyilkos kór magával ragadta... Jánost egyénisége, emberi tulajdonságai, szakmai felkészültsége alapján lehetett nagyon tisztelni, szeretni és elismerni. Számunkra ő nem halt meg, csupán előre ment.”

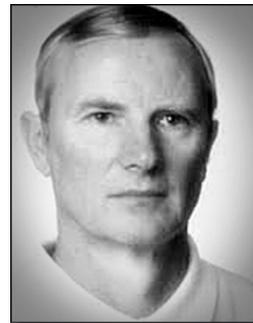
Források:

- Idegen nyelvi lektorátus (Janurik János). In: 25 éves a Földmérési és Földrendezői Főiskolai Kar, Székesfehérvár, 1997.
- Idegen Nyelvi Lektorátus (Janurik János) In: A GEO 30 éve, Székesfehérvár, 2002.
- Búcsú Janurik Jánostól. Vivat Academia. A Nyugat-Magyarországi Egyetem lapja, 2007. 6. sz.

DR. SZALAI KÁROLY – JANURIK JÁNOSNÉ HALÁSZ IRÉN
Székesfehérvár

JÁRMEZEI TAMÁS (Nyíregyháza, 1946. november 26. – Nyíregyháza, 2012. március 14.) matematika–fizika szakos általános iskolai tanár, számítástechnika szakos középiskolai tanár, közoktatási szakértő

Édesapja, Jármzei Pál karosszerialakatosként dolgozott, édesanyja, Pokoraczkai Zsuzsanna varrónő volt. Felesége, Csujna Judit szociálpedagógus, aki a versenyek szervezésében is kitartó társa volt, magára vállalta a

jutalmak beszerzését, a kísérő tanárok programjának szervezését, vezetését.

Gyermekei: Judit gazdasági informatikus, Ditta pedagógus, ő szintén részt vett a versenyek szervezésében, megrendezésében. Édesapja halála után pedig főszervezővé lépett elő, ezzel is ápolva édesapja emlékét. Fia, Tamás nyomdászként a könyvkiadó működtetését viszi tovább.

A nyíregyházi Kossuth Lajos Gimnáziumban érettségizett 1963-ban, majd a helyi Tanárképző Főiskolán szerzett matematika-fizika szakos általános iskolai tanári oklevelet. Később a Kossuth Lajos Tudományegyetem számítástechnika szakos középiskolai tanári szakát végezte el, 1997-től pedig közoktatási szakértő lett.

Tamás a főiskolán a 2+2 képzésben vett részt, az első két év után a második két évben **Ongán** tanított. Ezután rögtön **Nyíregyházán**, az akkori **10. sz. Általános Iskolában** tudott elhelyezkedni (ma Petőfi Sándor Általános Iskola Borbányán). Itt a saját készítésű szemléltető eszközökkel magával tudta ragadni a gyerekeket, be tudta őket vonni a kísérletezésbe mind órai keretek között, mind szakköri foglalkozásokon. Elsősorban a fizika tárgy tanítása vonzotta. Később a versenyekre való felkészítés, a feladatok összeállítása, az informatikába való elmélyülés és tanulás erősen lekötötte idejét. Mindezek mellett szintén **Nyíregyházán**, az **Apáczai Csere János Általános Iskolában** a 2001/2002-es tanév második félévében elvállalta a fizikaórák helyettesítését, s ezzel együtt a szakvezetői munkát is. **Borbányán** öt évig **Művelődésiház-igazgató** is volt a tanítás mellett.

A futballozás kisgyermek kora óta lelkesítette. Olyannyira, hogy 15 évig játékvezető is volt a harmadosztályban, és egész életében minden héten focizott a barátaival, kihagyhatatlanul. Huszonévesen, sportpisztollyal való lövészetben meglőtte az akkori **olimpiai csúcsot**, de anyagi okok miatt nem tudott kijutni az olimpiára. Ezután évekig **sportlövő edzőként** is tevékenykedett.

Többször elmondta, hogy a fizika után a magyar nyelv szeretete a legfontosabb az életében, és egy időben nagy dilemmája volt, hogy melyiket válassza. A nyelv iránti vonzódásáról árulkodott az is, hogy több fizikaversenyen versírás is szerepelt az előfeltételek között.

Egy kiváló pedagógus jutalmazása

Tanítványai jól szerepeltek az aktuális fizikaversenyeken. Volt olyan tanítványa, aki bejutott az Öveges József Országos Fizikaverseny döntőjébe is.

Pályafutása alatt az eddigi 3 évtizedes múlttal bíró Fizikatanári Ankétok csaknem mindegyikén részt vett, sokszor kiállítóként is. Saját készítésű kísérleti eszközeivel, számítógépes oktatóprogramjaival több alkalommal lett az ankét legjobb kiállítója, közönségdíjasa.

1996-tól szervezte és irányította Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében az általános iskolai fizikaversenyeket (Lakatos István, Öveges József, Jedlik Ányos verseny). Már az első évtől kezdve minden évben elkészítette az éves versenyfüzetet, melyben megtalálhatók az adott évi versenyeken kitűzött feladatok és megoldásaik, eredményjegyzékek, az iskolák, a legsikeresebb tanárok listája. 49 matematika-fizika tárgyú feladatgyűjteményt készített: Átdolgozta Öveges József: „Érdekes fizika” című könyvét SI mértékegységrendszerbe. Kiadta Horváth Árpád: „A varázsinga” és „A megkésített világhír” című könyveit.

Feladatokat tűzött ki a KöMaL-ban, a Fizika Évében nagyszerű kísérleti bemutatót tartott.

1999-től pedig már a Jedlik Ányos Társaság és a Megyei Pedagógiai Intézet erkölcsi és anyagi támogatásával a Jedlik Ányos Országos Fizikaversenyt is szervezte, amelyen évente több ezer tanuló vett részt. A versenyfüzet tartalmazta az esemény lebonyolításának főbb mozzanatait, melyeket szinte egy személyben végzett, és amelyek egész éves folyamatos munkát igényeltek. A teendők kibővültek a „Fizika-iskola” 100 feladatának összeállításával, a felkészüléshez szükséges, illetve ajánlott irodalom megnevezésével, a verseny meghirdetésével. Mindezek ellenére a versenyek technikai (feladatok összeállítása, postázás, sokszorosítás, értesítés, vendégek meghívása stb.) teendőit, a gazdasági feltételek megteremtésének (anyagi fedezet) gondjait, a díjak előkészítését szívesen vállalta tanítványai érdekében. Hitte, hogy a nyakba akasztott, különböző színben csillogó érem örökké tartó nyomot hagy a versenyzők lelkében. Halála előtt két héttel még büszkén mutatta az előkészített érmekeket.

Elmondhatjuk, hogy a Jármzei Tamás által életre hívott Jedlik Ányos Országos Fizikaverseny a tehetséggondozás igazi formája, mert az első fordulóra kiadott feladatsor egész évben folyamatos munkára ösztönzi a tanulókat, így a megméretés és kiválogatás mellett a tehetségek fejlesztését is szolgálja. A feladatsorok feladatait saját maga tervezte.

A feladatok stílusa egyéni, más feladatokhoz nem hasonlítható. Alapvetően gondolati elemzésre sarkallnak, kevésbé igényelnek komolyabb matematikai apparátust, inkább a gondolkodásra készítetnek.

A diákok és tanárok körében nagy népszerűségnek örvendő Jedlik Verseny jelenleg is öt korcsoportban zajlik. Figyelemre méltó a több mint 200 tanulóval lebonyolított döntő jó hangulata.

A döntők három napjának versenyen kívüli időszakában az egész családját bevonta a

szabadidő tartalmas és színvonalas kitöltésébe. Mindezt önzetlenül, megszállottan végezte. Halála előtt azt kérte családjától, hogy az országos döntőt hozzá méltó módon bonyolítsák le, és hogy folytassák a következő években is – szakmai segítséget kérve – megkezdett munkáját!

Díjátadás a Jedlik Ányos Országos Fizikaversenyen

Raffay Zoltánné így emlékezik rá:

„Egy nagyon visszahúzódo valaki volt az évfolyamtársaival szemben, mindig töprengett valamin. A matematika éppen úgy érdekelte, mint a fizika, amikor ama bizonyos »Forrayné«-féle módszer futott a matematika-tanításban akkor ő lelkes képviselője volt annak, s matematikából is »gyártotta« a feladatgyűjteményeket.

Nagyon szeretett egyébként focizni, ez volt az úgynevezett levezető sportja.

Tamás működtetett egy Jedlik-Oktesz Kiadót, s ezen keresztül kerültek nyomtatásba és kiadásra a Pedagógiai Társaság értekezleteinek »Pedagógushivatás« címszó alatti előadásai. (Pl.: Erőszak az iskolában; Dr. Kiss Lajos; Apáczai Csere János; Biblia és Pedagógia.)”

Ferku Imre visszaemlékezése:

„Az országosan is elismert alkotó ember, a matematika, fizika és számítástechnika oktatására hivatott szakértő tanár tevékenysége

megyénket gazdagította. Diákjait a nyíregyházi Petőfi Sándor Általános Iskolában »elvarázsolta« saját készítésű fizikai kísérleteivel és számítógépes programjaival, amelyeket szakmai fórumokon is bemutatott. Életművének értékét a Magyar Tudományos Akadémián átvett rangos kitüntetések is jelzik: a Jedlik Ányos Társulat »Mayer Farkas«-díjban részesítette, s az Ericsson cégtől »a matematika és fizika tehetségeinek gondozásáért« alapított elismerést vehette át. Másfél évtizedig töretlen lelkesedéssel szervezte a – Pedagógiai Intézet támogatásával indított – Jedlik Ányos Országos Fizikaverseny programsorozatát.

A diákok és tanárok körében határainkon túl is népszerű Jedlik-verseny a tehetséggondozás klasszikus formája. A kreatív gondolkodásra serkentő, gyakorlati jellegű feladatgyűjteményeit saját maga készítette, a dolgozókat javította és az eredményeket – betegsége ellenére – kitartó szorgalommal tette közzé.”

Ericsson díjasok 2008

Kitüntetései:

- * 1986 Kiváló Munkáért;
- * 2008 Ericsson-díj.

Művei:

Számtalan kiadvány, könyv szerzője, társszerzője. Ezek közül néhány:

- Évenkénti Jedlik Ányos Országos Fizikaverseny feladatsorát írta, szerkesztette és nyomtatta;
- Jármzei Tamás - Dr. Szabó Gyuláné: Kérdezz fizikát és kémiát! Felelek. (Nyíregyháza), 1991;

- Öveges József: (Átdolgozta: dr. Mándy Tihamér és Jármzei Tamás): Érdekes fizika; Átdolgozott kiadás OKTESZT; Nyíregyháza; 2001;
- Jármzei Tamás – dr. Mándy Tihamér: 100 feladat a Jedlik Ányos Országos Fizikaversenyre Nyíregyháza; 2001/2002;
- Jármzei Tamás: Szórakoztató matematika Nyíregyháza, 2004;
- Számításos feladatok fizikaversenyre, középiskolába készülőknél (Általános iskola 6-8. osztály).

Emlékére, tiszteletére nevével fémjelzett díjat is alapítottak:

Jármzei Tamás-díj: A FIZIKA TEHETSÉGEINEK GONDOZÁSÁÉRT fizikatanárok elismerésére.

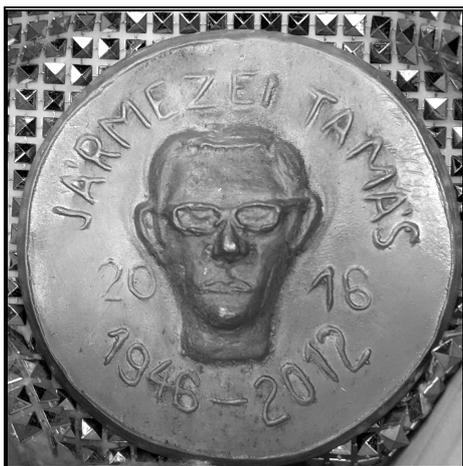
A Jármzei Tamás-díj (eredetileg Jedlik-díj) a fizika tehetségeinek gondozásáért kitüntetés a Jedlik Ányos Országos (összszemzeti) Fizikaverseny szervezőinek kezdeményezésére a Jedlik Ányos Társaság és a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Pedagógiai, Közművelődési és Képzési Intézet közösen alapította 2009-ben általános- vagy középiskolásokat tanító tanároknak, melyet eredetileg az MTA tagjáról, bencés szerzetes természettudós feltalálóról, a kísérleti fizika kiváló művelőjéről Jedlik Ányos-díjnak nevezett el.

Jármzei Tamás tanár úr, a Jedlik-verseny alapítójának halála után, a díjat az ő tiszteletére és emlékére, 2015-től Jármzei Tamás-díjnak nevezik.

„A szakmai díj a kimagaslóan sikeres tehetséggondozó tevékenység elismerését szolgálja. A kitüntetettek igazoló oklevelet, érmet és ajándéktárgyat kapnak. Az érem előlapját Jármzei Tamás arcképe díszíti.

A díj átadására évente egyszeri alkalommal kerül sor Nyíregyházán, a Jedlik-fizikaverseny országos döntőjén. Annak a tanárnak ítéltetű oda, akinek a tanítványai az országos felfutású fizikaversenyeken több éven át sikeresen szerepelnek. Előnyben részesülnek azok a tanárok, akiknek legalább 15 tanítványa bejutott országos fizikaversenyek (Jedlik, Öveges, Mikola-verseny stb.) döntőjébe, több éven át

részt vesznek a zsűri munkájában, a regionális versenyek szervezésében, lebonyolításában.”

Forrás:

http://www.szig.hu/index.php?pg=news_13_426

JANÓCZKI JÓZSEF Debrecen
VARGA ISTVÁN Ajak

JÓNÁSNÉ DR. SZILÁGYI KATALIN (Debrecen, 1945. április 15. – Debrecen, 2017. június 20.) történelem–földrajz szakos középiskolai tanár, főiskolai docens, iskolaigazgató

Munkáscsalád gyermeke. Szülei – Szilágyi Dezső mozdonyvezető, MÁV tisztviselő, a DVSC alapító elnöke és Bancsi Ilona háztartásbeli – 2 gyermekük, Ilona és Dezső születése

után nagy szeretettel várták az újabb jövevényt. Boldogságuk csak fokozódott, amikor meglátták, hogy szép, egészséges kislánnyal gyarapodik a család. Bár kicsi gyermekként megismerte Katalin a háború komor utószelét, de szülei és testvérei szeretete boldog gyermekkort biztosított számára.

Általános iskolai tanulmányait a Petőfi Általános Iskolában végezte, kiválóan tanult. A mozgalmas gyermekélet szép emlékeket hagyott, miközben a szolfézs-, a zongoratanulás, a torna és a kosárlabda színesítette ezt az időszakot. 10 évesen négykezesest játszott tanítójával egy iskolai ünnepélyen. A zene iránti szeretetének köszönhető, hogy középiskolai tanulmányait Debrecenben, a Zeneművészeti Szakközépiskolában, későbbi néven a Kodály Zoltán Szakközépiskolában végezte. Tagja volt a Csenki Kórusnak, fiatalon nemcsak az országot, hanem más népek zenéjét is megismerhette. A középiskola elvégzése után egy év munka következett, majd a Kossuth Lajos Tudományegyetemen folytatta tanulmányait. 1969-ben történelem–földrajz szakon diplomázott.

1968-ban férjhez ment Jónás Lászlóhoz. Debrecenben alapítottak családot, ebben nagy segítségükre voltak a szülei. Házasságukból két gyermek született, 1970-ben Judit, 1974-ben László.

Katalin Debrecenben, a **Szoboszlói Úti Általános Iskolában** kezdte, majd a **Bányai Júlia Általános Iskolában** folytatta tanári munkásságát. Nagyfokú hivatásszeretettel, lelkiismeretesen oktatta-nevelte tanítványait, magas szintű tudást nyújtott a történelem és földrajz tantárgyak tanításával. Az ott töltött nyolc évet jól sikerült kirándulások, néprajzi anyagok gyűjtése és a szaktantermi rendszer beindítása – amelynek során szorosán együttműködtek a muzeológusokkal – tették emlékeztessé. Nagy elismerés érte oktatói tevékenységét, amikor tanítványai, szakkörösei országos versenyen első helyezést értek el. Mindig mosolygó arccal, gond nélkül végezte munkáját, példát adva ezzel gyermekeinek is.

Kiemelkedő tanári tevékenységét ismerték el a 80-as években, amikor megkapta a Kiváló Munkáért, majd a Kiváló Pedagógus kitüntetések.

1983-tól az **Ybl Miklós Főiskolán** folytatta tanári munkásságát, ahol tanársegédként, adjunktusként, majd docensként társadalomtudományi tantárgyakat oktatott. Erre az időszakra esik újabb diplomaszerezése is az ELTE-n, ahol a kiegészítő előadói szak végzése során újabb ismeretekre tett szert. 1985-ben doktorált, értekezésében a református egyházon belüli keresztényszocialista eszmékkal és mozgalmakkal foglalkozott. Emberi lényé erőt, biztatást, kitartást sugárzott a hallgatók és a vele kapcsolatba kerülők felé.

„Gondolkodásomat, személyiségemet átformálta az alkotómunka végtelen öröme, egy hit abban, hogy lesz átalakulás” – vallja erről az időszakról. Amikor a Humánpolitikai Tanszék vezetésével bízták meg, rövid idő múltán egy régen dédelgetett álmának – miszerint szívesen szervezne, vezetne egy iskolát – engedett inkább. 1990-ben megpályázta és elnyerte a **Dózsa György Általános Iskola** igazgatói munkakörét.

Nagy örömmel vetette bele magát az új feladat körbe. Vezetésével elkészült az iskola pedagógiai programja, amelyben egy tehetség-gondozó és személyiségfejlesztő iskola képe rajzolódott ki. Olyan pedagógiai folyamat megvalósítása volt a céljuk, melynek során szuverén egyéniségük kifomálódásához segítették tanulóikat. Az, hogy az ott végzett gyerekek többsége a középiskolákban egyből felvette a ritmust és helytállt, az alsó tagozattól induló versenyszellemnek volt köszönhető – amit egyébként az országos tanulmányi versenyekben elért dobogós helyezések tucatjai is visszaigazoltak. Az iskola névadójának felvállalható és követhető személyiségjegyeit nevelési célokká formálta a nevelőtestülettel egyetértésben. Ezek a következők:

- a változáshoz szükséges bátorság, kockázatvállalás;
- másokért vállalt felelősség;

- jó ügy melletti kiállás, akarat erő, kitartás;
- gyengébbek felkarolása, szociális érzékenység;
- küzdeni tudás;
- elviselni a megpróbáltatásokat, kudarckezelés;
- hit az összetartozás erejében.

A sikeres iskolakép megvalósítása sajátos ismeretek és tantárgyak bevezetését jelentette: pl. számítástechnika, dráma (személyiségfejlesztő program), média (szempontok a környezeti hatások megértéséhez), idegen nyelvek, testnevelés-egészségnevelés (mindennapos testmozgás bevezetése). Fontosnak tartotta a munkatársak folyamatos továbbképzését, az önképzést. A közoktatás minden szintjén tapasztalatokat szerzett pályafutása alatt, de szemléletében a tanáraitól kapott útravaló érvényesült: *„a tanulóknak, a kollégáknak az embert kell tisztelni!”* Elhivatottan teljesítette mindazt, amit tervezett, amit Németh László így fogalmazott meg: *„...a napok apró vésőütéseivel valami szépet hozni ki nem kőből, hanem az élő anyagból.”*

A Dózsa Iskola testvériskola-kapcsolatot alakított ki a Gyergyóalfalvi Sövény Elek Iskolával, erről így írt *Balázs József* ottani rajztanár:

„A történet Rácz Jánostól indul, aki az erdélyiek támogatója, felesége, Zsóka a debreceni Dózsa György Általános Iskola tanárnője. Bejön a képbe Bartókné Anikó és dr. Szilágyi Katalin igazgatónő. Ez az a »szentháromság«, a három biztos pont, amely meghatározza azt a sítot, amelyre felépülhet két iskola barátságának, testvériségének katedrálisa. Aztán látogatások és viszontlátogatások. Ha az iskolánk előtt megáll egy magyar jelzésű autó, és abból ölben hordják be a könyvtárunkba a felbecsülhetetlen értékű ajándékokat, akkor már mindenki tudja, hogy testvéreink szeretettel gondolnak ránk, és mi boldogan mormoljuk magunkban, hogy »Dózsa György unokája vagyok én ...«. Citeraszóval, kórushanggal köszöntjük testvériskolánk gyermekeit, tanárait és az évtáron a szülők szemébe

is könnyeket csalunk. A szeretet és a meghatottság könnyeit. (...) Köszönjük a szentháromságnak, Kati néni nagy szellemiségének, energiát sugárzó lényének és rátermett vezetőkétségének. (...) A millicentenáriumi parkban a hét kopjafa egyike ezt a feliratot őrzi: Debrecen – Gyergyóalfalu.”

A Bányai Júlia Általános Iskola nyolcadikosai 1972.

Munkatársai, tanítványai visszaemlékezései: Kovácsné Balogh Erzsébet, a Dózsa György Általános Iskola intézményvezető-helyettese így gondol vissza tanárára, kollégájára:

„Kati nénivel először diákként találkoztam a Bányai Júlia Általános Iskolában, ahol a történelmet szeretettette meg velem, és tanári egyénisége felkeltette érdeklődésemet a pedagóguspálya iránt. Kapcsolatunk nem szakadt meg, mert a Dózsa György Általános Iskolában gyermekem igazgatója volt, később a kollégája lehettem.

»Aki hisz a pedagógiában, az csak optimista lehet« – számomra Németh László idézete őt jelenti.”

Hunyadiné Pintér Andrea a Dózsa György Általános Iskola tanítója emlékei:

„Kati néni számomra »örök«. Amikor végzős főiskolás voltam, akkor a Dózsába kerültem tanítási gyakorlatra. Közös volt bennünk a zene iránti szeretet. Nagyon örült, mikor megtudta, hogy énekből lesz a zárótanításom. A véletlennek és szerencsémnek köszönhettem, hogy állást ajánlott nekem, és azóta is itt tanítok.

Ha jó kedve volt, akkor vagy nevetésétől, vagy a dúdolásától volt hangos a folyosó. Ha rossz kedve volt, ...azt is tudtuk.

Új korszakot teremtett az iskolavezetésben. Új ötletek, korszerű szemlélet jellemezte. Az ötleteinket támogatta, a gyerekek tehetségét mindenek elé helyezte. Franklin D. Roosevel

gondolata jellemezte őt: »Nem építhetjük mindig a jövőt az ifjúságnak, de építhetjük az ifjúságot a jövőnek.«”

Magánemberként és földrajztanárként is fontos volt számára az utazás, tájak, országok megismerése. Már gyermekkorában édesapjával az ország minden zegét–zugát bejárta, majd későbbi utazásainak köszönhetően Európa, Ázsia, Afrika nagyon sok országát megismerte családjával, barátaival. A személyes élményeken túl jól kamatoztatta tudását, és mindazt továbbadta tanítványainak. A nevelés specifikus területei foglalkoztatták, mint a személyiség – test, lélek, szellem – egységének megismerése, fejlesztése, önismeret.

A Dózsa György Általános Iskola 8. a osztálya tanáraikkal (1999.)

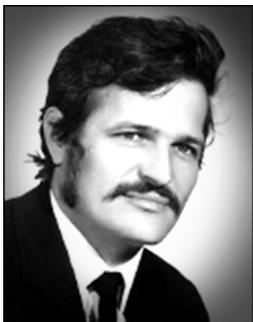
Katalin elégedett ember volt pályafutását és egyéni életét tekintve is: férjével, fiával és Németországban élő lányával – három unokával – harmonikus családként élt. 2000-ben nyugdíjba vonult, családjának, unokáinak élt, ám egészsége megromlott. Elveszítette férjét, és 72 évesen a gondos ápolás ellenére gyenge szíve örökre megpihent.

SÜTŐ JÓZSEFNÉ – KÁLMÁN ANTALNÉ
Debrecen

JUHÁSZ IMRE (Nyírlugos, 1938. december 10. – Mátészalka, 2015. február 6.) középiskolai tanár, szakfelügyelő

*„Csak ember vagyok!
Az ember fensége és tragikuma.”*
(Kamarás István: Ime, az ember!)

Édesapja, Juhász Miklós 1945 előtt földbér-
lő, majd egyéni gazdálkodó, 1964-től gyári
munkás. Édesanyja, Molnár Julianna háztar-
tásbeli. A három fiúgyermek között Imre a
középső.

Általános iskoláit szülőfalujában, a közép-
iskolát Mátészalkán az Esze Tamás Gimnázium-
ban végezte. Katonai szolgálata után gyárban
dolgozott, majd a Tiszalöki Járási Tanácsnál
pénzügyi előadónaként.

1961-ben nyert felvételt a Testnevelési Fő-
iskolára, levelező tagozatra. 1963. január
1-től – az alapszigorlatai után – már a **máté-
szalkai Esze Tamás Gimnáziumban** tanított.
Sikeres államvizsgája után 1966-ban kapta
meg középiskolai tanári diplomáját. 1977-től
– az iskola szétválása miatt – a **mátészalkai
Gépészeti Szakközépiskola** tanára volt.

Felesége, Horváth Piroska szintén a Gépé-
szeti Szakközépiskola tanára. Nyugdíjazásukig
mindketten ott dolgoztak.

1999 decemberében ment nyugdíjba. Két
éven át még a **Baross László Mezőgazdasági
Szakközépiskola** óraadója volt. Házasságuk-
ból három gyermekük született, akiket fele-
lősséggel, nagy szeretettel, gondnal neveltek
fel: Csaba, Imre és Aliz. (Alizt 4 évig tanítot-
tam magyarból, tehát Juhász Imrét, mint
édesapát is ismertem.)

1975-től 1983-ig szakfelügyelőként dolgo-
zott. Tanítványai a tanár urat Mesternek szó-
lították. Munkásságát hitelesen tükrözik a
volt tanítványok emlékezései. Méltatására áll-
jon itt néhány volt tanulója írása.

Mónus Eszter így emlékezik tanárára: *„Azt
tudnám elmondani a MESTERRŐL, hogy én na-
gyon sokat köszönhetek neki. Példaértékű,
ahogy fogadtak engem akkor, amikor én na-
gyon magam alatt voltam! Azt hiszem, ha
Mester nem áll mellém, akkor belőlem nem
lesz semmi! Azt a természetes elfogadást,
amivel segítette a beilleszkedésem, ahogy se-
gítette meglátni magamban az értékeket, ki-
hozta belőlem mindazt, amiről magam sem
tudtam... Ezt csak olyan pedagógus képes
közvetíteni, aki szereti a diákjait, aki szereti
a hivatását! Akkor szidott, amikor kellett, ak-
kor dicsért, amikor megérdemeltem! Nem
a vasszigor volt a fegyvere, de nagyon tudta,
hogyan fogja erős kézzel az osztályt. Jó szív-
vel, meleg szeretettel gondolok rá. Minden
diáknak kívánok olyan osztályfőnököt, diák-
éveket, amilyen az enyém volt!”*

A sport szívügye volt. Nagy odaadással sze-
rettette meg tanítványait. Több tanítványa
lett testnevelő tanár, illetve aktív sportoló.
Közös tanítványunk, *Borbély Attila*, a Gépé-
szeti Iskola testnevelő tanára ezekkel a gon-
dolatokkal emlékezett rá az iskola lapjában:

*„Juhász Imre tanár úr, a MESTER 25 évig
tanított itt, a Gépészeti Szakközépiskolában.
De miért is lett ő mester, és kik lehetnek mes-
terek? Olyan szakemberek, akik szakmájukat
jól ismerik, tudják, értik, és sok éves tapasza-
lat, valamint a mestervizsga után megérde-
melten viselhetik a kitüntető címet.*

*A mester az, akitől tanulni lehet, sőt igazán
csak a mesterektől érdemes tanulni, hiszen ők
nemcsak könyvekből merítik tudásukat, ha-
nem rengeteg szakmai, gyakorlati tapasztalat
áll mögöttük. A pedagóguspályán nem volt
mestervizsga, és a címet, a nevet Juhász Imre
tanár úr nem is egy állami bizottságtól kapta,
hanem a legfontosabb emberektől, akiktől
a tanár visszajelzést kaphat: a tanítványaitól.*

Atlétáktól, tornászoktól, röplabdásoktól, kézilabdásoktól, labdarúgóktól, tanítványaitól az iskolában, a sportpályán, és mindazoktól, akik ismerték.

Ballagás a Gépészeti Szakközépiskolában (1991)

A mester szakmai tudása szerteágazó volt. Mindegy volt, milyen sportágban volt rá szükség a városban, ő elvállalta a feladatot, lehetett rá számítani, megbízni benne akkor is, ha a kieséstől kellett megmenteni egy csapatot, és akkor is, ha bajnokságot kellett nyerni. Ezért lett ő sok testnevelő tanárnő és tanár példaképe. Mi megpróbálunk nyomába érni, és nyomdokain lépdelni, de utolérni soha sem fogjuk...”

Dr. Szászi István, volt tanulója, sportolója emlékező sorai a gimnázium évkönyvéből: „Az utolsó edzés után másnap hajnalban 13 álmos kézilabdázó a mester vezetésével elindult Győrbe, ahol a középiskolák kézilabdabajnokságának országos döntőjét rendezték. Nyolc csapat két négyes csoportban küzdött. Nagy városok neves gimnáziumának csapatai voltak jelen... Nekünk a magunk játékát kel-

lett játszani. Ez volt az egyetlen elvárása a csapattal szemben... A fináléban mi a kiskunhalasiakkal küzdöttünk. Jobb gólkülönbségünk miatt mi az aranyért játszhattunk, ők a bronzéremért küzdöttek. Hatgólos győzelmünk azt jelentette, hogy 1974/75-ben a mátyásfalvai Esze Tamás Gimnázium és Szakközépiskola fiú-kézilabdacsapat nyerte a középfokú tanintézmények országos bajnokságát. A vonaton állva, vagy a peronon ülve utaztunk haza. Kit érdekelt ez akkor, hisz mi letünk a bajnokok!”

Régi diákja, Kocsis Irma így emlékezik osztályfőnökére: „1987 szeptemberében, középiskolás éveim elején kaptunk egy testnevelő tanárt, aki már nem a fiatalabb generációhoz tartozott a tanáraink között.

Eleinte csak egy szigorú és a sporton kívül más iránt nem nagyon érdeklődő tesitanárt láttuk benne! Majd véletlen fordulatként egy fél év múlva ő lett az osztályfőnökünk.

Minden megváltozott! Az osztályfőnöki órákon keresztül megismerhettük a másik oldalát is, a rólunk gondoskodó pedagógust. Folyamatosan próbált bennünket a tanulás és egyben a sport felé is irányítani. Számtalan esetben állt ki minden egyes problémásabb diákja mellett. De ennek ára volt! Ha valami csintalanságon kapott bennünket, a büntetés nem maradt el. Délutáni sportolásként konditerem-takarítás, távolugrógödör-gereblyezés, tornaterem-rendezés stb. Velünk, lányokkal (hárman voltunk az osztályban) sem bánt másként, mint a 19 fiúval. Embernek akart bennünket nevelni. Becsületesnek, egyenesnek, mint amilyen ő is volt. A következő években a kirándulások, az almaszedések, a közös programok alatt mintha a második apánk lett volna.

Folyamatos jó tanácsai, az élethez való hozzáállása megtanított bennünket arra, hogy kitartó, szorgalmas munkával mindent el lehet érni.

Soha nem felejtjük el őt, Juhász Imrét, a gépészes tanárt, és ahogy mindenki ismerte és ismeri, a »MESTERT«.

Folyamatosan képezte magát, rendszeresen továbbképzéseken vett részt. Több alkalommal a testnevelő tanári továbbképző tanfolyamon (1978/79, 1986/87), munkahelyi testnevelési központi oktatási tanfolyamon (Budapest 1967), TF Továbbképző Intézet által szervezett egy éves tanfolyamon (1980, 1988-ban), nemzetközi testnevelő tanári továbbképző tanfolyamon, Közoktatási Testnevelési és Sport Konferencián (1994) képezte magát.

Hitte, hogy a testnevelő tanár feladata a sport adta lehetőségeken keresztül megtanítani a rábízott gyermekeket az akadályok legyőzésére. Sokoldalú érdeklődését, szerteágazó tudását, a sport iránti végtelen odaadását bizonyítja, hogy atlétikából, röplabdából, kosárlabdából, futballból, kézilabdából edzői minősítése volt, kosárlabdából és kézilabdából játékvezetői minősítése is. Mindegy volt számára, hogy a sportágak melyik területén volt rá szükség, ő mindenütt helytállt.

A focicsapat edzőjeként

Az MMTK-nak két alkalommal is volt edzője. A felnőtt férfi-kézilabdacsapat is szép eredményekkel büszkélkedhetett irányítása alatt.

Még egy emlékezés *Borbély Lajos* részéről: „Tisztelettel és szeretettel így emlékezem *Juhász Imre tanár úrra!*

Kiváló pedagógus volt! Pályafutása alatt nagyon sok gyerekkel, diákkal szerettette meg a sportolást. Az általa tanított sportágakon keresztül megismertette sportolóival a küzde- ni tudást, kitartást, koncentrációt és mindazt,

amit a mozgás szeretete adhat. Tisztelet vette körül, jó tanárként lehetett hozzá fordulni tanácsért, a véleményeket meghallgatta, mindig meg lehetett vele beszélni.

Jómagam a gimnáziumi éveim alatt, 1962-től ismertem meg. A tornászcsapat tagjaként az országos gúlabajnokságon 3. helyezést értünk el, természetesen tanár úr készítette fel és kísért el minket. A tornán kívül atlétikában, kézilabdában, kosárlabdában, röplabdában, labdarúgásban, súlyemelésben, asztaliteniszben is nagyon szép eredményeket értünk el, értek el tanítványai.

A középiskola befejezése után sem szakadt meg a kapcsolatunk, a tanár-diák viszony később barátsággá alakult. Büszke vagyok rá, hogy tanítványa lehettem, nagyon jó embert ismertem meg személyében, örökké a szívembe zártam.”

Pedagógusi munkája mellett karitatív tevékenysége is jelentős volt. A Mátészalkán működő Máltai Szeretetszolgálat csoportjának alapításától aktív segítője. A csoport tagjaként részt vett a kölni és az acheni zárandokutakon is. 2009-ben a Magyar Máltai Szeretetszolgálat megalakulásának 20. évfordulóján Kozma Atyától kapott elismerést.

Kimagasló pedagógiai munkája elismeréseként több kitüntetésben részesült:

- * A Testnevelés és Sport Kiváló Dolgozója, 1966
- * A Testnevelés és Sport Érdemes Dolgozója, 1975
- * az V. Országos Sportnapok sikeres megrendezéséért kitüntetés, 1978
- * Esterházy Miksa Emlékérem a testnevelés és sport érdekében végzett kiemelkedő munkájáért, 1996
- * Mátészalka Város Érdemes Pedagógusa, 1998
- * Mátészalka Város Képviselőtestülete Pro Urbe díjjal jutalmazta 2008-ban.

LOSONCZI LÉNA
Mátészalka

K

KABÁN FERENCNÉ Bernáth Annamária (Egeres [ma Románia], 1928. július 1. – Kolozsvár, 2017. január 18.) természetrajz szakos középiskolai tanár

Bár születési helye Egeres, a család Kolozsváron élt. Édesapja, Bernáth Gyula vármegyei tisztviselő. Édesanyja, Bernáth Gyuláné Mikla Anna háziasszony volt. Férje, Kabán Ferenc (1926–1988) természetrajz szakos középiskolai tanár, egyetemi évfolyamtársa volt. 1952 áprilisában kötöttek házasságot. Gyermekük: Mózesné Kabán Annamária egyetemi docens és Kabán Ferenc fényképész.

Tanulmányait a kolozsvári Augusteumban kezdte, majd az állami 7-es Elemi Iskolában folytatta. 1938-tól a kolozsvári Marianum Leánynevelő Intézet kereskedelmi tagozatára iratkozott be. Két év után átiratkozott az iskola gimnáziumába. 1947-ben érettségizett. 1948 és 1952 között a kolozsvári Bolyai Tudományegyetem természetrajz–földrajz karán természetrajz szakot végzett. 1952-ben államvizsgázott.

1952 szeptember–októberében a **Bolyai Tudományegyetem Állattan Tanszékén** dolgozott, férje kulákká minősítését követően,

1952 novemberétől a kétéves **Speciális Iskolának** a tanársegéde az iskola megszűntéig. A következő öt évben, 1955 és 1960 között a kolozsvári **7-es Általános Iskola**, 1960 és 1962 között a **13-as Általános Iskola**, ezután 1962-től 1983-ig, nyugdíjazásáig a **3-as Líceum**, illetve egy ideig a **19-es Általános Iskola** tanára.

Oktató-nevelő munkája során nagy figyelmet fordított a legújabb, legkorszerűbb természettudományos eredmények megismerésére és megismertetésére. Nagy odaadással és beleélő képességgel tanított. Szeretett tanítani. Fontosnak tartotta a pedagógiai módszerekkel való állandó kísérletezést is. Ilyen irányú elkötelezettségét bizonyítják a líceumi tematikus módszertani napok keretében tartott előadásai.

A nevelőmunkában, amint visszaemlékezésében maga is vallja, fontos célnak tartotta a tanulók művelt emberhez méltó környezet-tudatos magatartásának a kialakítását, a múlt értékeinek a megbecsülését. Osztályában ünnepeket, közös kirándulásokat szervezett. A kirándulásokon a természet szépségeinek, a táj földtani, földrajzi jellegzetességeinek, növény- és állatvilágának megismertetése mellett mindig figyelt arra is, hogy az adott terület népviseletét, népszokásait is megismerjék a tanulók. Hét végén a város környéki erdőket járták, de többnapos kirándulásokat is szervezett például Kalotaszegre, Székelyföldre, illetve a Bucsecsbe, a Retyezátba, a Nyugati-Kárpátokba, a Vigyázóra, a Gutinra.

Tanítványai tisztelték és szerették. Kitüntetése alkalmával *Péter Rozália* kémia szakos tanár, volt tanítványa a következőképpen emlékezett meg oktató-nevelő munkájáról:

„Elsősorban tanár volt! A mai napig élénken élnek a diákok emlékezetében az általa tartott biológia- és kémiaórák. Ő volt az első kémiatanárom, és még abban az évben a megyei versenyen második díjat kaptunk. Emlékszünk pontosságára, rendszeretetére, logikus, színes magyarázataira. Mindezeket olyan kiváló érzéssel továbbította, hogy közel éreztük magunkhoz. Nagyon igényesen tanított. Megszerettette velünk a biológiát és a kémiát. Diákjai bátran vettek részt tantárgyi versenyeken, és közülük sokan folytatták tanulmányukat ezeken a szakterületeken.

Szeretett osztályfőnök lenni. Odaadással, felelősséggel végezte ezt a munkát, ahogy Antoine de Saint-Exupéry fogalmazta: »Mindörökké felelőssé válsz azért, amit megszelídítettél. Felelős vagy a rózsáért...« Tudta, hogy mi a nagy titok a nevelésben: »...az idő, amit reá vesztegetted, teszi oly fontossá a rózsádat.« Tanítványai szerint a biológiát hitelesen tanította, nagy fokú természetszeretettel egészítette ki. Igazi természetrájonónak ismerték meg, és azzá nevelte diákjait is. Iskolájában a vakáció azzal kezdődött, hogy a tanulók kirándulni indultak a Kárpátok valamelyik vonulatához. Tudott élményeket szerezni a diákjainak, és közben megtanulták a növényeket azonosítani, ásványokat, kőzeteket felismerni, és annyi népdalt énekelni, hogy egy egynapos túrán ne hangozzon el kétszer ugyanaz a népdal. Megtanított tanulni, gyökereinket tisztelni, ápolni és szeretni a természetet.”

Vörös Alpár, az Apáczai Csere János Elméleti Líceum jelenlegi igazgatója a következő szavakkal emlékezett vissza munkásságára: „Huszonegy éven át volt az Apáczai-líceum jogelődjének, a 3-as számú Líceum, majd utóda, a 19-es számú Általános Iskola biológia szakos tanára. A hatvanas években kiváló tanáregyenységek mellett fejlődhetett. Ez volt az iskola egyik legvirágzóbb periódusa. Igényes és lelkiismeretes tanárközösségben, tanulni vágyó diákok között folytathatta biológiatanári tevékenységét. Tevékenységének periódusához hozzátartozott az akkori állami kisebbségellenes politika, amely a magyar tan nyelvű tanintézmények elsoványítását tűzte ki célul. Így fokozatosan csökkent a magyar nyelvű osztályok száma, majd a középiskolai tagozatot is megszüntették. Ebben az embert próbáló korszakban igyekezett minél többet nyújtani diákjainak.

Szaktanárként és osztályfőnökként is a szerető igényességet vallotta magáénak. Szeretetét minden diákja felé éreztette, kinyilvánította. Ugyanakkor a biológia oktatását rendkívül precízen, korszerű módszerek alkalmazásával és igényesen végezte. Ennek eredménye, hogy tanítványai közül sokan választottak természettudományos, illetve tanári pályát. Mindannyian hálásan gondolnak vissza egykori tanárukra, és sok tekintetben példaként tekintenek rá a mai napig. A kiváló csapatként együtt dolgozó kollégákkal rendkívül gazdag tudományos, kulturális és szabadidős programokat szervezett az iskola diákjainak számára.[...]

Örömmel vett részt az iskola munkájában nyugdíjazása után is, rendszeres résztvevője volt az Apáczai-napoknak. Együtt tudott örülni velünk az iskola minden sikerének.”

Mindig büszke volt tanítványaira, akik közül számos neves — Erdélyben, Magyarországon és Nyugat-Európában egyaránt megbecsült — orvos, tanár, tudományos kutató került ki.

Három fontosabb módszertani előadását említjük, amelyeket nyomtatott műsorfüzet is rögzít: *Problémahelyzetek a biológia tanításában* (1973), *A tanár-tanuló kapcsolat ártékelése a felfedezettő oktatás feltételei között* (1974), *Csoportmunka laboratóriumi órákon az 5. osztályban* (1978), illetve fontos az Apáczai Csere János Elméleti Líceum évkönyvében 2010-ben megjelent *Visszaemlékezés* is, nemcsak a saját, hanem a kollégái oktató-nevelő tevékenységére is.

Egyetemi éve alatt az évfolyam turisztikai, majd tanulmányi felelőse, tanárként hosszú ideig az ifjúsági munka irányítója volt. 1968-tól tagja lett a Romániai Természettudományi

Társaságnak. 2008-ban a Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége *Kiváló oktatói-nevelői díj*ban részesítette az anyanyelvű oktatásban kifejtett színvonalas munkájáért, a magyar iskolaügy felkarolásáért. 2010-ben az Apáczai Csere János Elméleti Líceum fennállásának 90. évfordulója alkalmából díszoklevéllel ismerte el oktatói-nevelői munkásságát.

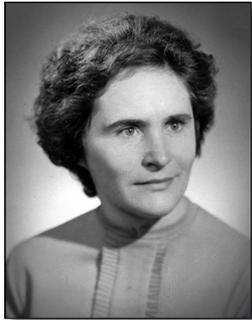
A mai Apáczai Csere János Elméleti Líceum jogelődjéből ment 1983-ban nyugdíjba, mint I. fokozatú tanár.

MÓZESNÉ KABÁN ANNAMÁRIA

Miskolc

KÁDÁR LÁSZLÓNÉ Karádi Terézia (Jászberény, 1930. március 2. – Debrecen, 2017. november 25.) tanító

1930. március 2-án született Jászberényben. Szülei Karádi András és Csirke Mária, egyszerű de tudástisztelő emberek voltak. Édesapja szőlőtermesztéssel foglalkozott. 3 testvére volt, ma már senki sem él közülük. Szüleik szerették volna, ha gyermekeik mindegyike elvégzi a gimnázium vagy a polgári iskola 4 osztályát. Ez meg is történt. Leány polgári iskolába járt, és utána még tovább akart tanulni, mert a tanítónői pályát szerette volna választani. Ahogyan elmondta és leírta: *„Ami engem illet, nem tudtam másnak elképzelni magam, csak tanító néaninek”.*

Jászberényben nagyon sokféle iskola volt. A lányok és a fiúk akkor külön iskolába jártak, majd csak később engedélyezték a koedukációt. Városukban volt ugyan tanítóképző, de oda csak fiúkat vettek fel. Szülei érdeklődtek, hogy hol van legközelebb tanítóképző – ez bizony messze esett tőlük – Zsámbékon volt, és drága intézetnek bizonyult. Nagy erőpróbát jelentett a család számára, de azért mégis eljutott édesanyám az intézetbe, ahol igen művelt, tanári képesítésű apácák tanítottak. Sajnos, a tanítást másfél hónap után be kellett fejezni, mert a német katonai parancsnokság lefoglalta magának az egész intézetet. Az igazgató apáca értesítette a szülőket, hogy menjenek a gyermekeikért, és vigyék őket haza. Így fejeződött be a tanítás 1944. október 15-én, éppen a névnapján. Nagy volt a család bánata, mert hiába hoztak anyagi áldozatot, nem volt mit tenniük.

Közben 1944 novemberébe fordult az idő, és az orosz csapatok erősen nyomultak előre hazánk területén. November utolsó napjaiban Jászberény is orosz kézre került. Az első hetek zűrzavarai után nagyon lassan kezdett helyreállni a városban a régi rend, de az orosz városparancsnok tanult ember lévén, igényelte az iskolák újra kinyitását, és engedélyezte a koedukált tanítást a tanítóképzőben is. Így sikerült édesanyámnak, nagy örömeire beiratkozni, és helyben megkezdeni a tanítóképzőt, amely 5 éves volt. A tanulók különböző életkorúak voltak, mindösszesen 70-en. Az első évben hiányos volt a tantermek bútortáza, nem voltak könyvek, füzetek, a krétát a tanulók vitték. Nagyon kellett figyelni minden órán. Ahogy teltek az évek, volt már minden szükséges dolog a tanuláshoz. A harmadik évfolyamtól kezdve lejártak az intézet gyakorlóiskolájába az első és második osztályba, figyelni az ott oktató idős tanító óráit. Aztán elérték azt is, hogy közülük jelöltek ki egy személyt minden nap, aki 1 órát önállóan tanított, megfelelő felkészítés után. Édesanyám először éneket tanított a 2. osztályban. Kötelező volt a zenetanulás, ő a

hegedűt választotta, és az intézmény vegyes karában is énekelt. Sok Bartók- és Kodály-művet tanultak meg. Lassan eltelt az 5 év, és elérkezett a ballagás. Nagyon készültek rá, hogy szép legyen, hogy mindig örömmel gondolhassanak rá. A tanítói oklevelet 1949. június 23-án vette át boldogan, mert teljesült az álma. 19 éves volt akkor. *Redler Lászlóné Kóródi Jolika* néni a csoporttársa volt édesanyámnak a főiskolán. Ő így emlékezik rá: *„A névsorban egymás után következünk, jó barátság alakult ki közöttünk, és segítettünk egymásnak a matematika és az ének tanulásában. Akkor kezdett elterjedni a Kodály-módszer, sok műsort szerveztünk, sokat énekelünk, jártunk a közeli falvakba.”*

A sors szétszórta az ifjú tanítókat, *„mint szél a port”* Jász-Nagykun-Szolnok megye városai-ba, tanyavilágába. Őt még messzebbre fújta a szél, Hajdú-Bihar megyébe. Az első munkahelye **Berettyószentmártonban** volt. Fél évig tanított ott, majd 1950. szeptember 1-jén áthelyezték **Bihartordára**. Az akkori tordai tanterület mind fiatal nevelőkből állt, igazgatójuk Daday Ákos idős tanító volt, aki az erdélyi Désről került Bihartordára. Mellette édesanyám 4 évig igazgatóhelyettes is volt. A felső tagozatban kezdte a munkát, 14 évig tanított irodalmat, nyelvtant, történelmet, éneket és testnevelést. Részt vett a falu kulturális életében. A színjátszó csoport mellett megalakult a leány-néptáncsoport is. Szép ruháik voltak, a táncok lépéseit együtt állították össze. Ő is részese volt a táncsoportnak. Szeretett közöttük lenni. Elhatározták azt is, hogy előadják a János vitéz című színművet, ez sikeres is lett.

1951-ben mindkét szülőjét elvesztette, nehéz időszak volt ez az életében. Testvérei és a munkatársai próbáltak segíteni gyászában. Ahogy teltek az évek, az emberek is megismerték a munkáján keresztül, és ő is próbálta elfogadtatni magát, ami sikerült is.

1958-ban kötött házasságot Kádár László gépészműszakkal, egy évvel később születtem én, egyetlen gyermekük, Éva. 1960-61-ben megépült a családi házuk, életüket Bihartor-

dán képzeltek el tovább folytatni. Saját kérésére 1965-től az alsó tagozatba került, ott is az első osztályba. Nevelte-tanította és nagyon szerette a minden évben új, 6-7 éves gyerekekből álló osztályokat. Mese vagy játék a tanulás mellett minden nap volt. Szerette a szülői értekezleteket és a családlátogatásokat. A szülőkkel együttműködve sok szép iskolai ünnepélyt rendeztek az első osztályosok bevonásával is. Amíg tudta, segítette a túlkoros, rossz anyagi körülmények között élő gyerekeket, hogy tanszereik legyenek, és lépést tudjanak tartani a többi gyerekekkel. Év végére ők is megtanultak olvasni, írni, számolni és viselkedni, ahogy első osztályos gyermekhez illik. Az évek múlását nem mindig figyelve, 1985. március 2-től nyugdíjas lett. Ez mérföldkő volt az életében. Megállást parancsolt. A tanévet még végigvitte az első osztályban, sőt még egy ráadás év is következett, és ekkor lett igazán nyugdíjas pedagógus. A mindennapokat át kellett szervezni egy nyugalmasabb életre. Többet lehetett otthon, több idő jutott a családra. Lánya 1985-ben kötött házasságot, és pszichológus-diplomát szerzett. 1986-ban megszületett Gergely unokája, akihez különösen kötődött, várta mindig az érkezésüket, sokat készült rá. 1988-ban megözvegyült, a családja és a jó barátok figyelme segítette átvészelni a nehéz időszakot. 1996-ban megszületett a második unokája, Dominika, és gyakoribbá váltak a hazalátogatások, melyek oldották az egyedüllétét. 2014-ben váltak komolyabbá az egészségügyi problémái, a kórházi ápolás és a bihartordai betegápolás után Debrecenbe költözött lánya családjához, mert gondozásra szorult, ahol jól érezte magát, sok szép közös élményben volt része több mint 3 évig. Legutóbb, amikor kétszer egymás után kórházba került, már nem tudták megmenteni az életét. 2017. 11. 25-én meghalt. A kicsi, törékeny, de vasakaratú tanító néni örökre megpihent.

Volt igazgatónője, *Jakabné Sugár Eszter* ma is szeretettel beszél róla: *„Amikor Terike Bihartordára érkezett tanítani én 2. osztályos*

tanuló voltam. Osztálytársaimmal rögtön szívközebe zártuk a légies termetű, halk szavú, a mi szemünkben »kisasszonyos«, művelt tanító nénit. Iskoláim elvégzése után kollégák lettünk. Példamutatón végzte oktató-nevelő munkáját. Soha nem késett, táppénzen sem volt. Minden gyerekből igyekezett kihozni a maximumot. Generációkkal ismertette meg az ábécét, a számolás alapjait. Munkáját az iskolavezetés, a szülők és a tanulók is elismerték. Mint szakszervezeti vezető kiállt a kollégák érdekeiért, bátran, de emberi hangon mondta el a véleményét. Őszintén érzem, amit utolsó üzenetként írtam neki: Köszönöm a sorsnak, hogy tanítványod, kollégád, barát-nőd lehettem.”

Kitüntetései:

- * 1983. június 5. Pedagógusnap alkalmából „Kiváló Munkáért” elismerés;
- * 1984. SZOT-oklevél, a mozgalomban végzett eredményes munkáért;
- * 1985. június 2. Pedagógus Szolgálati Emlékérem – a szocialista nevelés-oktatás érdekében végzett több évtizedes áldozatos munkájáért;
- * 2007. augusztus 19-én a Polgármesteri Hivatal és a képviselőtestület döntése alapján Életmű-díj és Bihartordáért bronz emlékérem kitüntetésben részesült.

Kitüntetéseit végtelen szerénységgel, de hatalmas örömmel fogadta. 25 évig volt a bihartordai iskolának a szakszervezeti bizalmija. A helyi tanácsok megalakulása után 2 ízben volt tanácsstag. Részt vett a népesség-összeírásokban. A helyi választások alkalmával szavazatszedő bizottsági tag volt. Az első osztályos munka mellett sokat segített a képesítés nélküli fiataloknak. Alsó tagozatos tanítóként munkája során sok új irányzatot ismert meg a továbbképzéseken olvasás-írás, matematika és környezetismeret témákban. A faluban sokáig klubkönyvtár-vezetőként dolgozó Papp Istvánné Papp Margit így emlékszik rá:

„Ma is magam előtt látom törekeny kis termetét, ahogy apró léptekkel, sietve jön

elém. Mindig őszintén érdeklődött a munkám, a családom, kislányaim dolgai iránt. De az ország sorsa, a világ eseményei is foglalkoztatták, és mindig »képben« volt. Sokféle újságot olvasott, válogatva tévét nézett, és nagyon szerette a könyveket. Nagy örömmel, szeretettel, néha aggódással mesélt Debrecenben élő családjáról: Évikéről, egyetlen gyermekéről, aki pszichológusként sokat dolgozott; a férjéről, Sanyiról, akinek hálás volt a sok segítséggel; és persze a két szép drága kis unokáról, akiknek legújabb fotóit mindig boldogan mutatta. Értelmes elfoglaltságokat keresett a magányosság ellen. Évtizedekig gyűjtötte a Bihartordával kapcsolatos újságcikkeket a Hajdú-bihari Naplóból. Eljárt a könyvtár rendezvényeire (író-olvasó találkozók, kiállítások, előadások, nőnap, idősek napja) és a településen rendezett ünnepségeken is mindig részt vett, amíg egészsége engedte. Terike néni nagyon szeretett olvasni. Amíg tudott, ő jött a könyvtárba, amikor megbetegedett, én kerestem fel az otthonában. Amikor magához vette a családja Debrecenbe, telefonon tartottuk a kapcsolatot. Utolsó névnap-i köszöntésnek még nagyon örült 2017 októberében. Könnyek között hallgattam halk szavait... a búcsúzás hangja volt ez. December 2-án, a születésnapomon végső búcsút kellett vennünk. Kisiskolás korom óta ismertem mint kedves tanító nénit. Aki mindig rendezett, szolid külsejével, magabiztos megjelenésével, jószágos lényével, tiszteletet és szeretetet ébresztett mindannyiunkban.

Ő nem csak írni, olvasni, számolni tanította meg a gyerekeket, hanem az egyéni sorsukat is figyelemmel kísérve nevelte, segítette, és a lelkiüket is ápolta, kivételezés nélkül. Kiváló pedagógus, igazi tanító néni, hűséges feleség, odaadó édesanya, szerető nagymama és nagyra becsült bihartordai lakos volt. Az önzetlen szeretet, a tisztelet, a becsületesség, őszinteség, határozottság, lelkiismeretesség és a tiszta jószág példája. Hálás vagyok, hogy ismerhettem, hogy a bizalmába fogadott, és megtisztelt a barátságával.”

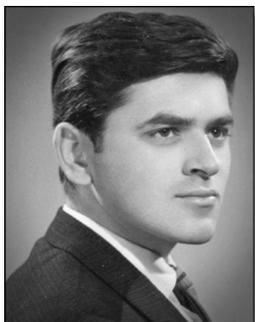
Ő maga így összegezte saját munkásságát: *„Ha még egyszer pályát kellene választanom, én újra a tanítói pályát választanám az első osztállyal, mert így lenne újra teljes és boldog az életem.”*

Ehhez csak annyit fűzök hozzá, hogy TANÍTÓNŐ volt csupa nagybetűvel, és az én Édesanyám.

KOTÁNNÉ KÁDÁR ÉVA
Debrecen

KAKUCSI GÉZA (Nagyvárad, 1943. április 1. – Debrecen, 2016. október 15.) általános iskolai tanár

Pedagógus szülei – Kacsics Géza és Fényi Piroška – első gyermekeként született. A szülők békés, nyugodt családi légkört teremtettek gyermekeik számára, szeretetteljes, gondoskodó szülői közelség kísérte őket nevelésük során.

Géza gyermekkorát a II. világháború utáni nehézségek és a Magyarországra menekült szülei otthon- és álláskeresése kísérte: Békéssámson, Újkígyós és Pétfürdő után Debrecenben találtak végleges otthont maguknak. Vidám alaptermészetű, örökmozgó, eleven gyermek volt, szülei és nagyszülei kedvence. Nyitottságával, barátságos közvetlenségével már diáktársai körében is központi, irányító szerepet töltött be. Emberszerető, társaságot

kedvelő, derűs jelleme elkísérte élete végéig. Szülei példája, műveltsége és hivatásszerete őt is a pedagóguspályára vezette. Húga, Katalin szintén a pedagóguspályát választotta.

Debrecenben a Fűvészkert utcai Általános Fiúiskola 8. osztályából elballagva a Tóth Árpád Fiúgimnázium humán tagozatán folytatta középiskolai tanulmányait, ahol aktívan részt vett az iskolai diákéletben. Az irodalmi színpadi tevékenysége során tapasztalatokat szerzett az igényes népművelői munkáról, melyeket később eredményesen használt mind az iskolai nevelésben, mind a felnőtt-nevelésben.

Miután a Tóth Árpád Fiúgimnáziumban sikeres érettségi vizsgát tett, 1961-ben jelentkezett a Kossuth Lajos Tudományegyetem biológia–földrajz tanári szakára, ahova 1962-re előfelvételt nyert. A közben eltelt egy év alatt mint képesítés nélküli nevelő a **Püspökladányi Általános Fiúiskolában** vállalt munkát. Végre „saját” tanítványai lehettek, akiket nagy lelkesedéssel vezethetett a világ felfedezésének útján. *„Ekkor szerettem meg tulajdonképpen a nevelői-közművelődési munkát”* – írta önéletrajzában. A tanítást, a tudás átadását, a gyermekek nevelésének nemes hivatását tekintette élete céljának, ezért kitartó szorgalommal és akarral önmaga is fejlesztette tudását.

1967-ben a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem és a Nyíregyházi Tanárképző Főiskola kombinált tagozatának biológia-földrajz szakán végzett tanulmányai befejeztével általános iskolai tanári oklevelet szerzett. Az említett képzés lehetővé tette, hogy már 1965-ben tanári kinevezést nyerjen a **Derecskei 1. sz. Fiúiskolába**, ahol 1969. december 31-ig tanított. Az iskola és a község életében aktívan részt vett, felettesei megaláztatással nyilatkoztak munkájáról, egyre több feladattal bízták meg. Tagja lett az iskolatanácsnak, az úttörő-csapattanácsnak, és kivette részét a pedagógus szakszervezet munkájából is.

1969. május 30-án a Derecskei Járási Tanács népi ülnöknek választotta. Itt kezdett el

foglalkozni a gyermeknevelésnek ezen nem könnyű ágával, az ifjúságvédelemmel.

Szerette a tanári-nevelői munkát, amelyet mindvégig lelkiismeretes odaadással, nagy szorgalommal és elkötelezettséggel, a gyermekek iránti szeretettel és türelemmel végzett. Derűs aktivitással és céltudatossággal adta át tudását, és segítette diákjait személyiségük fejlődésében. Soha nem a látványos sikerekért, vagy az elismerésért dolgozott, számára tanítványai tisztelete, a feléje irányuló bizalom mindennél többet jelentett. Diákjai sokszor felkeresték már felnőttként is, bárhol találkozott velük, szeretettel, hálával a szívükben üdvözölték. Sokan a tanácsait kérték, megköszönték a munkáját. Ez a legszebb kitüntetésnél is többet jelentett számára.

A derecskei ballagó osztályával együtt (a képen látható) 1969-ben hagyta el a községet, az iskolát. Derecskén ismerkedett meg Magyarai Ilonával, akivel egy életre szóló házasságot kötöttek. Sajnos, lakásproblémájukat ott nem tudták megoldani, így Katalin lányuk születése után visszatért családjával Debrecenbe, a szülői házba, ahol második gyermekük, Géza születéséig együtt éltek a népes családdal.

Derecskén a ballagó osztályával (1967)

Debrecenben a **108.sz. Ipari Szakmunkás-képző Intézetben** nevelőtanári állást kapott, majd 1971-ben a **Vasutas Szakszervezeti Klubkönyvtár** vezetője lett. Kiváló szervező-készségével, őszinte emberi kapcsolatokra nyitottan és a közművelődés területén szerzett tudással, tapasztalatokkal felvértezve kezdte meg ezt a munkát. Kiállítások, előadások, klubfoglalkozások szervezésével nagyban

hozzájárult a város kulturális életének alakításához.

1973. június 1-től a Hajdú-Bihar Megyei Tanács V.B. **Gyermek- és Ifjúságvédő Intézetben**, mint hivatásos pártfogó felügyelő dolgozott. Munkája nagy részét a megelőző és utógondozó ifjúságvédelmi tevékenység jelentette. Igen nagy felelősséget érzett a rábízott gyermekekért, ezért még kötelező feladatain túl, társadalmi munkában, önkéntes rendőrként is segítette a kallódó gyermekek visszatérését a családjukba, iskolájukba. Ezért az áldozatos munkáért több alkalommal kapott pénz- és tárgyjutalmat, főkapitányi dícséretet, kitüntetést.

1981 szeptemberétől a debreceni **Dolgozók Általános Iskolájában** folytatta a fiatalok nevelését mint ifjúságvédelmi felügyelő és oktató. Nem volt könnyű feladata, hisz sokszor reggeltől estig tartott a munka, mellette mégis jutott ideje rendszeres szakmai képzésre, kutatómunkára. Az 1981/82. tanévben meghirdetett pedagógiai pályázaton „*A család és a fiatalok bűnelkövetés*” c. munkájával II. helyezést ért el.

Iskolája vezetői, kollégái és tanítványai által megbecsülve és a munkáját megköszönve 2003-ban nyugdíjazták. *Ábel Lajosné* igazgató a következő szavakkal búcsúzott tőle: „*Látványos sikereket nem értél el munkásságod során, de nem egy tanítvány köszönheti azt, hogy olyan indíttatást kapott az életre, hogy a helyét ma is megállja. S vajon nem ez az igazi siker?*” Ezzel életének fontos része zárult le, melyet a munkahelyi helytállás, a pedagógus hivatás teljesítése, a tisztességgel, fáradhatatlan energiával, szívvel és lélekkel végzett munka jellemezte.

Életében kiemelt szerepet töltött be a család, a családról való gondoskodás felelőssége, a hozzátartozói iránt érzett szeretet. Szüleit és nagyszüleit életük végéig szerette és tisztelte. Katalin húgához egymást kölcsönösen megértő, segítőkész, őszinte, meleg testvéri és szoros családi kapcsolat fűzte, s ez elkísérte haláláig. Gyermekeiket féltő szeretettel és

gondossággal nevelték, támogatták tanulmányaikat.

1984-ben felesége súlyos fejsérülést szenvedett és az agyműtétet követően hosszú éveken keresztül segítségre, ápolásra szorult. A családfő mindent átvállalt, gondoskodott a gyermekekről, és nagy türelemmel ápolta feleségét, segítette a gyógyulás útján, elősegítette felépülését.

Örömmel segítették gyermekeik felnőtté válását, családalapítását. Géza nagypapai büszkeséggel fogadta a 4 fiúunoka érkezését. Mindannyiukat nagyon szerette, tanítgatta, nevelgette, figyelemmel kísérte életüket.

Nyugdíjas éveit is az aktivitás, az életszeretet, a tartalmas életmód jellemezte. Párjával együtt szeretetben, egymást segítve éltek, sajnos csak 49 évig. Édesapja halála után ő fogta össze a közvetlen rokonságot, s gondjaik során elsőként segített. A barátokkal is szoros kapcsolatot ápolott.

Szinte soha nem volt beteg. 2016 márciusában derült ki, hogy szervezetét súlyos daganatos betegség támadta meg. A család és ő maga is reménykedett a gyógyulásban. Kitaró akarattal küzdött, de a betegséget már nem tudta legyőzni, október 15-én szíve megszűnt dobogni. Családja, barátai, tisztelői október 27-én kísérték utolsó útjára.

Kitüntetései:

* Önkéntes Rendőri Szolgálatért kitüntető jelvény (Belügyminisztérium) 1978., 1981., 1986.

* 30 éves Jubileumi Jutalom 1994.

*Testvére,
PÁLNÉ KAKUCSI KATALIN
Debrecen*

DR. KECSKÉS MIHÁLY ZOLTÁN (Vasmegyer, 1931. július 31. – Budapest, 2013. augusztus 24.) mikrobiológus, egyetemi tanár

Kecskés Mihály Zoltán a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Vasmegyeren született. Édesanyja, Lengyel Vilma háztartásbeli, édesapja jegyző volt szülőfalujában. Felesége, Szabó Iringó Katalin (1942) angol–pszichológia szakos középiskolai tanár, 1966 óta az Akadémiai Kiadó angol nyelvi szerkesztője. Három fiúgyermekük született: Kecskés Mihály László 1968-ban, Kecskés Bálint István 1969-ben és Kecskés Balázs Gábor 1970-ben.

A nyíregyházi Kossuth Lajos Gimnáziumban érettségizett 1949-ben. A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen folytatta tanulmányait: a TTK biológia–kémia szakos hallgatója volt 1949–1952 között. Az ELTE Föld- és Élettudományi Karán általános biológus oklevelet szerzett 1954-ben. A mezőgazdasági tudományok kandidátusa lett 1962-ben, majd a biológiai tudományok doktora 1978-ban.

Egy esztendeig voltam tanítványa mint akadémiai aspiráns, de életének további éveiben mikrobiológus tanítványként közel engedett magához, terelgette tudományos életemet, és némi barátság-szeletet is nyújtott magából. Találkozásaink, közös munkánk, hosszú beszélgetéseink idején megengedte, hogy betekintsek életének titkolt, imádott, máskor féltett mozaikjaiba. A látottak olyan erős benyomást tettek rám, hogy megkedveltem a professzort (talán ő is engem) mint magánembert: a féltő, gyermekeiért remegő édesapát, a munkáját, munkatársait tisztelő,

elkötelezett, segítő tanárt, a kutatót, az elhunyt szüleiért, megtépzott szülőföldjéért rajongó embert.

Egy alkalommal sétánk közben betértünk a nyíregyházi temető épített falai mögé. A temető elárvult szegletében, a már vaduló bokrok között egy síron rózsaszínselymes virágernyő nyílt. Csodálatos volt: szomorú és magányos. A széttárló apró, halvány virágok megérintették ennek az embernek szívét, s arcán lefutott egy könnycsepp. Láttam, éreztem érzelmének megnyilvánulását édesanyja sírja felett: az alkonyat árnyékhomályán a sír szürke köve és a „gyermek” egymásra omoltak, s hangtalan zokogás vett erőt rajta. A vaskemény ember kilépett hétköznapi mivoltából, szívében sötétvörös vágy uralkodott, ahogy átadta magát édesanyja emlékének, soha nem múló, szenvedélyes szeretetének, imádatának. Láttam szemében, hogy lelkéről talán minden heg levált, s mint sértetlen, dacos kisfiú, kihúzta magát, a szeretet virágát eligazította a síron, jelezte: induljunk tova!

Szívesen mesélte társaságban – de nekem is – a régmúltba nyúló emlékeit. Nagyon frissen, nagy lelkesedéssel, családapai büszkeséggel említette történelmi léptékű „örökségét”, amikor Kárpátaljáról hazajött. *„Talán nem is 180 éve, hanem a jelen időkben mentünk volna el, olyan hatalmas belső érzés kerített hatalmába, s uralkodik rajtam, amikor fiammal álltunk a hajdani Bereg vármegye, Hetyen községbeli, több mint kétszáz éves templomának úrasztalánál, s többször, hangosan olvastuk a lapjára vésett sorokat, ami imígyen volt beróva: Ketskés János uram tsináltatta, szíves indulatából. Anno 1773.”* Lelkes volt Kecskés Mihály professzor úr, jókedvű, s méltán büszke! Majd folytatta: *„Az ősokeket kutatni mentünk e kárpátaljai szintiszta magyar településre, ahol az 1200-as évekből fennmaradt írásos emlékek léteznek, de nemcsak az apai elődök nyomaira, hanem olyan igazi barátokra, távoli rokonokra is ráleltünk, mint a Balogh, Cselle, Ferenc, Tiba és Tóth családok.”* A ráismerés, a találkozásuk

egy életre adott élményt Kecskés professzornak és családjának. A megtalált régi-új kapcsolatot a további években – haláláig – felelősséggel, szeretettel ápolta. Elgondolkodtam családi emléken, hisz’ egy sors beteljesülni látzott, rászolgált e szép, nesztelen teljességre.

*Mikrobiológiai Konferencia résztvevői
(Nyíregyháza, 1990)*

Soha el nem múló emléke volt gyermekkorra, ifjúságra. Első találkozásunkkor – a néhai Prof. Dr. Vörös József jóindulatából – már a Gödöllői Agrártudományi Egyetem Mikrobiológiai Tanszékének vezető professzora, Ausztáliában is jól ismert kutató és oktató volt. Egyik alkalommal azon tűnődött, hogy milyen elhagyottan áll gyermekkori világának szeszélyes hajlatán. Gondolataiban ifjúkora időszakán kutakodott, s mohón idézte emlékeit. Alig-alig múlt tízéves, amikor 1942-ben a szabolcsi településről, Vasmegyerből Nyíregyházára költöztek szüleivel. A Kossuth Lajos Gimnázium tanulója volt ekkor már egy esztendeje. A Rothermere Diákotthonban lakott, a Kállói úton (ma Szent István út). Büszkén mondta: *„Egész életemre meghatározó, gyönyörű szép gyermekkorom volt, ami nem csupán a természethez, hanem a szabolcsi földhöz való kötődésemet is eredményezi. Életem legnehezebb időszakaiban is a családi és iskolai indíttatásom adott töltést, erőt a megrázkódtatások elviseléséhez. Látod, István, gyákorta gondolok rá, ha itt a dacos ősz, a csöndes, nehéz pillanat, a dülő megpróbáltatás. Ezek mind a múltamba szenderítenek, és ízelem az elmúlt időt. Maga éli életét az élő,*

ha nincs, aki megkínálja a jóval, a reménnyel, s önnön lényébe menekül.”

Megértem őt, hisz' kimondhatatlan lelki kínokat cipelt, örök férfiúi terhét viselte tagadóan, leplezetten, aggódóan az ápolatlan gyökerű szerelemben. Egy-egy mámoros, zenével kísért estén – büszkeséggel dalolta el szíve nótáját, s egy pillanatra mindent feledett, így: „*Horthy Miklós katonája vagyok, legszebb katonája...!*”

Kecskés professzor az Ungvári Állami Egyetemtől „honoris causa doktora” címet kapott.

Amikor édesapja elhunyt, már az utolsó évét végezte a gimnáziumban, ahol kitűnő tanárok formálták az ifjúságot, a jövő nemzedékét. Gyakran emlegette tanárai nevét, akikre mély tanítványi, emberi hálával emlékezett: Adriányi László, Pazonyi Béla és Belohorszky Ferenc. Belohorszky tanár úr különös helyet kapott emlékeiben, szívében: nemcsak életre szóló, gazdag útravalót adott a fiatal Kecskés Mihály Zoltánnak, az iskolán kívül is közeli, emberbaráti kapcsolatot tartottak fenn. Az egykori diákkotthoni igazgató – aki atyai barátságáról biztosította nemzetközileg elismert tanítványát, a tudóst – gyakran volt vendége Budapesten. Hajdani tanítványai által szervezett, megyebeli, vagy az onnan elszármazó diákok összejövetelén mindig tisztelétét tette, hogy beszámoljon, előadást tartson szűkebb szülőföldjéről. Kecskés Mihály Zoltán ezért is vallotta: a szél cibálhatja, elröpítheti, mégis mozdulatlan marad az ér-

zés szülőföldje iránt. Pontosan kimért hely ez, minden indulatban, s minden időben meghatározó egy érző ember életében.

Az érettségét követően az orvosi egyetemre felvételizett, teljes sikerrel, ám a hatalom urai a vasmegyeri jegyző gyermekét 1949-ben eltanácsolták az orvosi tanulmányoktól mint „osztályidegen” származásút, átirányították a Kossuth Lajos Tudományegyetemre, biológusi pályára. Három év után, 1952-ben az Eötvös Loránd Tudományegyetemre került, speciális kutatóbiológusi szakra.

A Professor úr gyakran emlegette, hogy ha elmegy a Debreceni Református Kollégium mellett, elérzékenyül mint volt debreceni diák, mert otthont, menedéket, széles körű tudást, ismeretet nyújtott számára, mint igazi „univerzitas”. De ugyanolyan áhítattal, kedvességgel szólt világhírű mikrobiológus professzoráról, Fehér Dánielről, akinél aspiráns volt Sopronban. Tanított s intett bennünket: az ébredésre – amely hirtelen itt lesz – készülni kell! S ne feledjük, hogy csodát csoda, s fényt gyakran borulat követ.

Budapestre költözött, az **MTA Talajtani és Agrokémiai Kutatóintézetének** lett munkatársa, majd 1963-ban ösztöndíjat nyert 14 hónapos időtartamra **Ausztráliába, Sydneybe**. Az ausztráliai hónapok meghatározóak voltak életére. Utána megismerte feleségét, s házasságukból három fiuk született. Tudományos pályafutása is új lendületet kapott: 1983-ban sikerrel védte meg a „biológiai tudományok doktora” címét. Ezután újabb egy évre kapott meghívást Ausztráliába, a Melbourne-i egyetemre mint vendég-professzor. Hazaérkezését követően nevezték ki a **Gödöllői Agrártudományi Egyetem Mikrobiológiai Tanszékének** vezető professzorává.

A tudományos és oktatói munka mellett nélkülözött tudományszervező elképzelései megvalósításához. Rendkívül tehetséges, nagyszerű szervező volt, fáradságot nem ismerve, önfeláldozóan dolgozott a közösségi célokért. Megszervezte a Magyar Mikrobiológiai Társaság Mezőgazdasági és Élelmiszer-mikrobiológiai

Szekcióját, amelynek elnöki tisztét is hosszú időn át betöltötte. Nevéhez fűződik a Magyar Professzorok Világszövetségének megalapítása, melynek jelenleg 5 kontinens 26 országából több mint 800 tagja van. A GATE (SZIE) Egyetemi Tudományos Diákköri Konferenciáján bevezette a Mikrobiológiai és Talajbiotechnológiai Szekciót (1985–93), ez ma is kiválóan működik. Kezdeményezője, megszervezője, majd több ciklusban elnöke volt az MTA Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Tudományos Testületnek (1992–től).

Kiemelkedő tudományos, oktatási és tudományos szervezői tevékenységét számos kitüntetéssel és díjjal ismerte el a szakma. 1986-ban elnyerte a Magyar Mikrobiológiai Társaság Manning Emlékérmét. 1993-ban az Ukrán Eredeti Ötletek Akadémiájának rendes tagjává választották. Elnyerte továbbá a *Szentgyörgyi Albert díjat*, a Debreceni Egyetem Mezőgazdasági Kutató Központjának *Westsik Vilmos díját* és a Miskolci Egyetem „*Signum aureum universitatis*” elismerését. Az Ungvári Állami Egyetemről „*honoris causa doktora*” címet kapott. Életművét 2001-ben a *Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztje* kitüntetéssel ismerték el.

A hazai egyetemisták mellett az ősi szülőföld fiataljait is istápolta: kezdeményezésére kártyaljai diákok ingyenes képzést kaptak magyarországi egyetemeken és főiskolákon. Kecskés professzor úr ennek fejében egyetlen feltételt szabott: diplomájuk megszerzése után térjenek haza szülőföldjükre, s ott segítsék a magyar falvak mezőgazdaságát!

Kecskés Mihály Zoltán professzor úr tanítványaként nem idézem föl azt a napot, s azt a forró fényverést, amit nekem nyújtott, mert csak szomorú lesz a holnapom! Idebent emlékek és álmódás, de kint már soha többé nem találkozhatunk.

Tanítványa, DR. LENTI ISTVÁN
Nyíregyháza

KÉGLY SZERÉNA (Nyíregyháza, 1868. május 2. – Nyíregyháza, 1953. április 28.) ipariskolai szaktanító, igazgató

Gazdag birtokos család gyermekeként született, második leányként a családban. Édesapja Kégly Gusztáv, édesanyja Osváth Jola tanítónő. Alsó fokú iskoláit Nyíregyházán, középiskoláit Debrecenben végezte. Ipariskolai szaktanítói oklevelet Budapesten szerzett. Ennek birtokában tanítói állást kapott **Nyíregyházán**, a Jótékony Nőegylet által 1885-ben alapított **Nőiipariskolában**. Az iskolát az 1846-ban létrejött Általános Nőegylet teremtette meg a lányok továbbképzésére. Kezdetben vezető tanítóként, majd folyamatosan igazgatóként tanított 20 éven át, 1912-ig. Az iskola akkor még csak 7 éve működött, amikor reá – az akkor még nagyon fiatal, Budapesten vizsgázott, szakmailag jól felkészült tanítónőre bízták a vezetést.

Ferencz Miklósné (Pedagógusok arcképcsarnoka, 9. kötet, 2010) 2008-ban Kégly Szeréna születésének 140. és halálának 55. évfordulójakor rendezett temetői megemlékezésén a következőket mondta: „Sokoldalú személyiség és nagyon értékes ember volt, ismertem. Jól választott a nőegylet, mert Szeréna néni jó ízléssel bír, tehetséges, szorgalmas, mindennel és mindenkivel törődő, az iskolát kitűnően vezető igazgató lett, és volt 20 évig, 1892-től 1912-ig. Kiváló tanító volt, az iskola az ő vezetése alatt érte el a fénykorát. Művészi érzékét és kiváló ízlését hirdeti a város – ma már megkopott – díszszőlője, melyet a millenniumi év emlékére adományozott

a városnak a Jótékony Nőegylet. A csodálatos zászló szalagján ez olvasható: »Légy hű múltadhoz!« és »Küzdj a jövőért!«

Felsorolni sem lehetne annak a sok egyesületnek a zászlaját, amely a nőipariskolában készült. Sok templom ereklyéi közt őrzik azokat az oltár- és úrasztal-terítőket, amelyek a Kégly Szeréna vezetése alatti iskola művészi munkái. Kézimunka-tanítói vizsgákra is felkészített az iskola. Én, a 60 évig működő Nőiipariskola utolsó, de még élő tanítója, jó szívvel azt mondhatom, a derék, szorgalmas, kitűnő eredményeket elért, mindig példát mutató jó embernek, Szeréna néninek mindnyájunk nevében, hogy emlékezete legyen áldott.

Az iskolában a város minden intelligens leánya megkapta tanulmányainak a kiegészítését. Az oktatás érdekessége, hogy két lépcsőben folyt: az egyik lépcsőben tehetősebb lányokat tanítottak finomhímzésre, míg a másikban a szegényebb családok leánygyermekait fehérneművarrásra. Már ekkor gondoltak a szegényebb családok gyermekeire is.

Kégly Szeréna 43 évesen a Nyíregyházi Leányegylet elnöke, majd később díszelnöke lett. A szegények megsegítése „mozgalma” során többször rendezett jótékonsági bálót a Korona Szállóban, ahova személyesen hívta meg a gyermekeket és azok szüleit. A befolyt összeget segélyezésekre fordította. Az iskola történetében is nevezetes események voltak az általa rendezett előadások, amelyek minden alkalommal tekintélyes összeggel növelték az iskola mindig szűkös jövedelmét. Az iskola értesítője is büszkén számolt be az iskola tevékenységéről: „11 éve állott már fenn iskolánk, mikor 1896-ban az ország fővárosában a millenniumi kiállításon Kégly Szeréna helyet kért a kiállítók között. Itt aratta első, de szinte példátlan sikerét. A minisztériumban is felfigyeltek ekkor iskolánkra, s annak a szép sikernek lett az eredménye az ott nyert elismerő oklevél, s az 1900-ban megkapott évi 500 forint államsegély. E kiállítást később több is követte. 1906-ban díszoklevél, 1910-ben aranyérem stb...”

1907-ben alapította meg a **Városi Leányegylet**, melynek kebelében működött később a szegény és árva gyerekek üdültetése.

1912-ben nyugdíjazását kérte, de nem azért, mert pihenni vágyott, hanem, hogy más helyen még többet áldozhasson a jótékonság oltárán. Mindig új munkaterületekre vágyott. Az első világháború alatt megszervezte a vármegyei főispán feleségével, a vármegyei és városi vezetők hathatós támogatásával a hadikórház felállítását, üzemeltetését. Itt önkéntes ápolónőként a sebesülteket ápolta. Ennek elismeréséül 1916-ban megkapta a Ferenc József császár és magyar király által alapított *Ezüst Díszérmét hadiékítménnyel*. 1914-ben kezdeményezte a szegény családok gyermekeinek nyaraltatását. Karitatív munkája, ami a szegény családok felé irányult, ekkorra már mozgalommá fejlődött. Folyamatosan voltak segélyezések, jótékonsági bálók, a Kossuth téren felállított „mindenki karácsonyfájánál” ruha-, élelmiszer- és ajándékosztások.

A mai strand területén található legrégebbi öltöző volt a Mosószóda gyár. Az üzem tönkremenetele után Kégly Szeréna itt kezdte meg a szegény és hadiárva gyerekek üdültetését. Az ő kezdeményezésére és közbenjárására, részben saját vagyona és részben közadakozásból épült fel az az épület, ahol két-három turnusban, 3–4 hétig lehettek ott a gyermekek, akiknek Szeréna néni volt a patrónusuk. 1927-ben a Leányegylet átadta a városnak az épületet. A város vette kezelésbe, a Burger-alapítványból korszerűsítették és bővítették az épületet. Ekkoriban a bejáratnál márványtábla hirdette, hogy a megújult üdülő ebből a nemes hagyatékból folytatja áldásos munkáját. (Az alapítványt a köztisztviselőben álló nyíregyházi földbirtokos, Burger István tette, aki 1920. december 18-án, 29 éves korában egy fegyverszerencsétlenség áldozata lett.) Az üdültetési tevékenység újraindításakor vette fel az épület a „Szeréna-lak” elnevezést. Az épület mindig nemes feladatot töltött be, egy időben a sóstói művésztelepnak is helyt adott, 1997-ben bontották le.

Kégly Szeréna neve, a városi cserkészmozgalom két világháború közötti történetéről szóló könyv lapjain arany betűkkel tündöklök. Különösen egybeforrt a neve az 1924-ben alapított, iparos ifjakat tömörítő „952-es Baross Gábor” cserkészcsapatéval. A fűvös zenekaráról híres csapat 1926 nyarán tartotta zászlószentelési ünnepségét. Az ekkor felavatott lobogó „*annak a munkásifjúságnak büszkén lengő zászlója, amelyet körülfog a polgárság szeretete és felemel támogatása, mert ezek az ifjak abban az eszmekörben nevelkednek, amely a polgári társadalom fenntartó ereje: hazafiúi érzésben, vallással áthatott testvéri szeretetben.*” Ennek a lobogónak volt az egyik, különös szeretetben részesített zászlóánya Kégly Szeréna, akinek nagy szerepe volt e zászló költségeinek előteremtésében. Annak volt híve és tettekre váltója, amit hirdetett a cserkészek liliumával ékesített zöld selyemzászló egyik oldala: „*Magyar munkában a magyar föltámadás.*” Nem véletlenül nevezte őt 10 évvel később az iskola igazgatója a „csapat édesanyjának”. A cserkészfiúk mellett 1928-ban ott bábáskodott a leányegylet kebelében megalakuló cserkészlányok csapatának megalakulásánál is.

Egyik volt patronáltja – *Diczházy Istvánné* – így emlékezett rá 2008-ban: „*Trianon után Pozsonyból kerültünk Nyíregyházára, s egy gyermekelőadáson ismertem meg Szeréna nénit, akinek jótékonykodása széles körben közismertté vált. Számos gyermekelőadást szervezett, melyeknek bevételeit jótékony célra fordította. Magánvagyonából is erre áldozott. Minden tevékenysége széles társadalmi összefogással, adományok révén valósult meg társadalmi, felekezeti különbség nélkül. A gyermekek iránti szeretete vezérelte munkáját, ehhez megnyerte a vármegyei és városi vezetők támogatását. Önzetlen munkájához nagyszerű segítőtársakat talált. A II. világháború alatt, hogy itt maradt családját megóvja, Balkán-Abapusztán lévő birtokára menekült, majd ismét visszakerült Nyíregyházára. Egy bérlakásban élt a Szarvas utcán. Edit nővérem,*

Margit testvérem és mi igyekeztünk segíteni, de mindannyian a háborút követően nehéz helyzetbe kerültünk.”

Kégly Szeréna utolsó éveiben elég nehéz körülmények között élt. A családi birtokukat a háború során elvesztették, illetve a családi házukat kifosztották. Értékeinek elvesztése mellett szeme világát is elvesztette. 87 éves korában még mindig nagy tisztelettel adóztak neki, tekintélye és sok barátja volt. Az általa támogatott és már felnőtt korban lévő, valamikori gyermekek támogatták őt idős napjaiban. Sírhelye az Északi temetőben található, melynek újbóli megváltását a temetést követő 25. évben Diczházy Istvánék, az 50. évben a Kégly Szeréna nevét viselő gyermekotthon igazgatónője intézte.

A már említett ünnepségen többen is méltatták Kégly Szeréna munkásságát. *Seszták Oszkár* a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgyűlés elnöke: „*Csak az hal meg, akit elfelednek. Mi, akik ma ezen az ünnepségen megjelentünk, nem akarjuk őt elfeledni. Szeretnénk, ha ez a szép, új síremlék még hosszú időn keresztül segítene felidézni nemes lelkű, önzetlen személyét.*”

Szarkáné Kövi Márta a Megyei Vöröskereszt volt elnöke: „*Kégly Szeréna jótékony lelke nemcsak a Jótékony Nőegyletben és az egylet keretében alapított Nőiipariszola igazgatói munkakörében mutatkozott meg. Galamblelke, önzetlensége, segítőkészsége elvitte a Vöröskereszt nyíregyházi szervezetébe is. Az életére is kiható háborúk, forradalmak időszakában önkéntesként ott dolgozott sok nyíregyházi hölgytársával együtt a vöröskeresztes munka élvonalában. Az első világháborúban Nyíregyházán létesített vöröskeresztes kórházak egyikében ott volt látható törekeny alakja a sebesült katonák körül forgolódo ápolónők között. 1915 őszén az áldozatos munkát kifejítő önkéntes ápolónők közül első három személy között ismerték el munkáját a „Vörös Kereszt Ezüst Díszérme hadiékítménnyel”. Sok magyar katona kapott tőle jó szót, biztató, gyógyító mosolyt és szakszerű ellátást.*

A háborút követően tevékenyen működött közre a megyei Ifjúsági Vöröskereszt megteremtésében. A Kállay Miklósné irányításával működő megyei vezetőségben az egyesület karitatív

munkáját szervezte amellet, hogy az általa egykor irányított iskolában is példamutatóan működött az Ifjúsági Vöröskereszt csoport. Ilyen irányú jótékony közéleti tevékenységét már mint nyugalmazott nőipar-iskolai igazgatót ismerték el, s kapta meg 1928-ban a Vöröskereszt ezüst emlékérmét és vele az oklevelet. Reá emlékezve egy olyan embert állítunk az utókor elé példaként, aki önzetlenül szolgált az elesett, rászoruló embereket szakképzett ápolónőként, iskola-igazgatóként, jótékony nőegyleti aktivistaként.”

1966-tól a Sóstófürdőn több néven jegyzett gyermekintézmény 2003. június 1-jétől Kégly Szeréna néven működött. Szervezeti változások következtében azonban a gyermekotthon önálló jogi személyisége megszűnt, így a névviselés is, de a ma még élő, egykoron ott élők, dolgozók nem felejtik névadójuk önzetlen, mindenkin segítő személyét.

Nyíregyháza Megyei Jogú Város 2006. január 26-án rendeletet hozott a „Nyíregyháza Gyermekéiért és Ifjúságáért” „Kégly Szeréna-díj” létesítéséről. Ez a kitüntetés a városban a gyermekekért, a fiatalokért lelkiismeretesen, önzetlenül, hosszú éveken át végzett segítő, pártfogó és érdekvédelmi tevékenységért adományozható. A kitüntetést először 2008-ban, majd ezt követően két évente a Gyermeki Jogok Világnapját követő közgyűlésen egy személy kaphatja. A kitüntetett adományozást igazoló oklevelet és bronz plakettet kap.

2008. április 28-án emléktáblát lepleztek le a városháza belső udvarán Kégly Szeréna emlékére.

Forrás:

- Kégly Szeréna élete és munkássága Nyíregyháza 2008. Kiadó: Nyíregyházi Városvédő Egyesület

RAFFAY ZOLTÁNNÉ
Nyíregyháza

KERÉKGYÁRTÓ LÁSZLÓ (Debrecen, 1939. október 5. – Debrecen, 1987. szeptember 14.) magyar-történelem szakos tanár, középiskolai testnevelő, sportvezető, atlétaedző

Édesapja jó nevű fodrász, üzlete a Fazekas Gimnáziummal szemben volt. A város fiatalságának jó része és a Loki-drukkerek is oda jártak, a meccsek megbeszélése állt a központban, a sport mindennek felett. Mindig sokan voltak, várni kellett. A kislány itt tanulta meg a kemény munkát, de az önértet is, ahogy az apa a türelmetlenkedőket leinti: „Ne higgye, hogyha bejön, egy fodrász rögtön a nyakába ugrik!”

Édesanyjának, bár szintén fodrász végzettségével be-besegített férjének, inkább a háztartásvezetés volt a dolga. Nagyon szeretett beszélgetni, kiváló beszédkészségét az egész családja örökölte. László nővére a

tornászválogatottságig vitte, jó nevű gyógytornász hírében áll. Öccse nem sportolt, autószerelő szakmában dolgozott, korán elhunyt.

Kerékgyártó László (Kerék) a Fazekas Gimnáziumban érettségizett 1958-ban. A KLTE magyar-történelem szakán szerzett diplomát 1964-ben. Az egyetem elvégzése után a **sárándi általános iskolában** kapott állást, ingázóként. Hetenként két este a dolgozók iskolájában is tanított. Ilyenkor a tanítás után futva jött haza Sáránдрól Debrecenbe. Akkor még nem voltak láthatósági mellények: egy sárga melegítőfelsőt vett fel. Útközben a kocsmák ajtajában álldogálók kinevették és cikizték: Hajrá, tanár! Őt azonban ez nem tántorította el céljától, nagyon nagy esőnek vagy csúszós útnak kellett lennie ahhoz, hogy lemondjon az esti edzéséről. Az iskola igazgatója ekkor Bokor Gyula volt, a Color együttes alapító tagjainak, a Bokor-testvéreknek az apja. A fiúk lemezüket kedves tanáruknak (Keréknek) is dedikálták.

Tíz évig tanított Sárándon, aztán a **Megyei Tanács Művelődési Osztályára** kapott meghívást. Munka mellett végezte el Nyíregyházán a testnevelés szakot, és ezután került a **Tóth Árpád Gimnáziumba**, amelynek haláláig testnevelő tanára volt.

Sem a középiskolában, sem az egyetemen nem tartozott a kiemelkedő tanulók közé, mivel közben is folyamatosan atletizált, majd edzősködött, hétvégeként versenybíróként dolgozott, vagy versenyekre vitte tanítványait. Az atlétikában bárkinek bármilyen eredményéről volt szó, azonnal tudta másodpercre vagy centire pontosan. Ezek a dolgok, amelyek érdekelték, rögtön megragadtak a fejében, legyen szó nemzetközi vagy magyar eredményekről, vagy a saját környezetében lévő sportolókról. Az egyetem elvégzése után, 1964-ben házasságot kötött Török Zsuzsánával. Házasságukból született Éva lányuk. Később újránősült. Ujhelyi Máriával való házasságából született Judit és Gábor.

Kerékgyártó László sportpályafutása kezdetén sok sportágat kipróbált: úszás, torna, ví-

vás, foci, ökölvívás (ennek nyomát az orrán viselte), de már a középiskolában atletizált. 1953-ban került a DEAC-hoz. 400-1500 méteres távokon versenyzett 1953-tól 1970-ig. Edzője, Rajkai Tibor óriási hatással volt rá, először tanítványa volt, később segédedzőként dolgozott mellette. Halála után a nyomdokaiba lépett, és átvette a Mester csapatát. Tisztelete jeléül indította el a mára nemzetközi hírnevűvé vált Rajkai-emlékversenyt 1973-tól Kecskeméti Jánossal, az Agrártudományi Egyetem testnevelő tanárával.

Edzőként a DASE, majd a DUSE atlétikai szakosztályában dolgozott. Kiemelkedő tanítványai: Ujhelyi Mária (második felesége), Szebenszky Anikó, Sári Elek, Mester János, Lovas Miklós, Fülöp János, Hajdú Károly, Dombi Imre. Mai szóhasználattal élve igazi coach volt. A sporteredmények mellett fontosnak tartotta, hogy tanítványai az élet más területein, a tanulásban, a munkában is megállják a helyüket. Ebben határozottan segítette, támogatta őket.

Eredményes edzői munkája mellett többször szervezett edzőtábort az akkori Csehszlovákiába, Donovalyba. Ide sokszor a családok is elkísérték az atlétákat.

Nemcsak Debrecenben és Hajdú-Bihar megyében állt elismert edző hírében. Néhányszor meghívták a válogatott utánpótláskeret nyári edzőtáborának vezetésére, Mátraházára is, ahol csodálatos természeti környezetben, magas szintű ellátás mellett dolgozhatott. Családját ide is magával vitte.

Nemcsak szavakban hirdette: „Ép testben ép lélek!”. Abszolút egészségesen élt, rengeteget mozgott. Mindenki csodájára járt annak, hogy antialkoholista, antinikotinista és antikoffeinista volt. Viszont szeretett jókat enni, az édességet hihetetlen szenvedéllyel fogyasztotta. Süti, csoki, bármilyen mennyiségben!

Betegségét csodálatos lelkiezővel viselte, szinte az utolsó percig tartott edzéseket, atlétái feljártak Pestre a kórházba tanácsokért, edzéstervekért.

Tanítványait igazi csapatná kovácsolta özsze, ösztönösen tudta, mi a „csapatépítés”. Közös szilveszterek, szalonnasütések, házibulik, az utolsó pár évben meglepetés-szülinapok edzés után, közös sífutások, szánkózás a Nagyerdőn.

A Kerékgyártó-tanítványok ma is összetartanak, tudnak egymásról, és szeretettel őrzik egykori edzőjük emlékét halála után évtizedekkel is.

Kerékgyártó László a lánya szemével:

„Kicsi korom óta könyörögtem neki, hogy járassak edzésre, de mindig azt mondta, nem szabad korán kezdeni. A korán kihajtott tehetségek kiégnek – vallotta. Szereznek néhány serdülő-érmét, és megutálják az egészséget. Végre tizenegy évesen megengedte – a válása után –, gyanítom azért, hogy a közelében lehessenek. Eleinte csak játszottunk, alig egy-két kisebb versenyen indultunk. Mire 18 éves lettem, és komolyan nekiveselkedtünk volna, hogy jöjjenek az eredmények, amit 7 év munkájával megalapoztunk, meghalt. Máig

fáj, hogy csak a »végére« derült ki, hatalmas a monotónia-tűrésem, és imádom hosszúkat futni. Más edzővel megpróbálkoztam, de senki nem jöhetett utána. Viszont valami lehetett az edzésmódszerében, mivel még 48 évesen is futok félmaratoni, maratoni távokon.

Edzéseken csodás hangulat volt, pedig szerelmek, csalódások, családi problémák is voltak a fiatalok közt. Nagyon fontos volt számára az atléták további sorsa. Az éjszakába nyúló edzésterv-osztás során belevette a tervbe az illető vizsgáit, fontosabb családi eseményeket, utazásokat is. Ültünk körülötte a pici irodában az Agráregyetemen, és hallgattuk, vártuk, hogy sorra kerüljünk.

Rajkai Tibor bácsi után ő vezette be az erdei edzéseket, ahol a »Nagykört« centire kimérték. Ott állt a kis Trabant, ő az elmaradhatatlan baseball-sapkában, nyakában 2-3 felhúzó analóg stopperórával. Közép- és hosszútávfutókat edzett, Láposi Gyula is nála készült az akkor még csak szárnyait bontogató ultratávversenyekre. Tájfutók atlétikai edzéseit is elvállalta, kedvelte ezt a sportágat is. Néha belekóstolt a triatlonba, duatlonba, némelyikünket indított egy-két kisebb versenyen.

Számára az atlétika minden sportok alapja, a sportok királynője, számomra Ő pedig az atlétika hercege volt.

Egyszer egy egész osztályt kihívott 45 perces futásra: aki legyőzi, kap egy habos mákost és fordítva. Máig nem tudom, hogy evett meg annyi sütit, az egész osztályt lekörözte.

Határozottságával, lehegerlő szövegével egyszerűen nem adott teret a renitenskedésnek. Amikor tájfutó versenyt rendezett a suliban, velem vegyes párosban, persze megint habos mákosban hívta ki a tanítványait. Fantasztikus volt vele futni, bár 30 évvel idősebb volt nálam, csodás volt az erőnléte, nyílegyenesen futott rá a pontokra, és végig motivált. Mi nyertük a versenyt, a habos mákosokkal együtt.

Bár sose volt osztályfőnök, vérbeli tanár volt. Nemcsak tanított, oktatott, nevelt is. Harmadikban egy osztálytársam egy időre

elköltözött otthonról, hol itt, hol ott aludt, nem volt pénze. Apu egy reggel összefutott vele. Semmit nem kérdezett, csak behívta a srácot a Kossuth utcai tejbárba, és megreggeliztette. A srác ma orvos, még most is elérezkenyült, amikor elmesélte.

Sáránról komoly gyűjteményt szedett össze: népművészeti tárgyak, gyönyörű régi kardok. Ezeket egy debreceni közsőrűs restaurálta neki, a fegyverek közt egy rézveretes, 300 éves pisztoly is volt. És persze ott is atlétika: abban az időben minden bajnokságot megnyert az iskola.

A nőkkel abszolút udvarias volt, számára természetes volt az egyenjogúság, részint otthonról a nők teljes tiszteletét hozta, részint edzésen látta, mit hoznak ki magukból a tanítványai.

Szerette a természetet, az állatokat. Ez örökletes lehet, én biológus és biológia-kémia tanár lettem, a féltestvéreim szintén a biológiánál maradtak: Jutka orvosi, Gábor kertészeti egyetemet végzett. Az sem véletlen, hogy mindketten az egyetemig magas szinten versenytáncoltak. Mi a sportra vagyunk »determinálva«.

Egy filmfelvétel van róla, de nem tudom megszerezni. 1983-ban vagy 84-ben a Hódosban tartották az OSN-t (Országos Sportnapok). A TÁG is fellépett, Apu a Régi idők tornája című múlt század eleji tornaóra-paródiával. A jelenet végén ki akarták vinni a zongorát. Apu segített emelni, eltört egy bordája. Így derült ki, hogy beteg.

Pedig egyszer már megsuhintotta a halál: versenyről jöttek haza vonattal, több nyíregyházi és debreceni atléta, és rossz vágányra terelték a vonatot. Szembejött egy másik, a mozdonyvezető 87-ről vészfékezett 60-ra, majd kiugrott a vonatból a fűtővel együtt, egyenesen egy oszlopnak. Iszonyú ütközés volt, Tibor bácsi olyan szörnyű fejsérülést szerzett, amiből soha többé nem gyógyult fel. Egy díszkoszvető feszítette ki az összeroncslódott ajtót. Nemhogy mobil, vezetékes telefon is alig volt akkoriban, egy közeli bakter-

házból a MÁV vonalán hívták ki a mentőt. Amint megjött, Apuék kitépték a mentősök kezéből a hordágyat, és rohantak Tibor bácsihoz, majd a mentőhöz: »Őt vigyétek elsőknek!« Miután minden sérültet elvittek, Apu és pár tanítványa, köztük Sári Elek, elindultak egy-kük édesanyjához. Úgy negyven percet gyalogoltak, felcsengették a hölgyet. Körbeülték az asztalt, egyszer csak Apu elzöldült, majd lefehéredett, és leesett a székről. Kiderült, kemény agyrázkódása volt, csak nem törődött vele, amíg mindenki biztonságban nem volt. Napokig feküdt kórházban, élete végéig vére maradt a szeme. Soha nem beszélt nekem erről a napról.

Imádott Mestere halála után elkezdte szervezni a Rajkai emlékversenyt, amely az utolsó őszi erdei cross-verseny volt a magyar atlétikai versenynaptárban. Ha ősz, akkor Rajkai, később Rajkai-Kerékgyártó. A TÁG-ban mind a mai napig van Kerékgyártó emlékverseny is.

Azt hiszem, ha van Mennysország, ők ketten Tibor bácsival kikönyörögtek egy erdőt, susogó fákkal, őzekkel, nyuszikkal, madarakkal, ruganyos talajú ösvényekkel, mellette egy cukrászdával. Ott állnak egymás mellett a kutyánkkal: Apu fején baseball-sapka, nyakában a két felhúzó stopper, és mosolyog.” (Kerékgyártó Éva, „Kiskerek”)

Kerékgyártó László két kisebb gyermeke, Jutka és Gábor is szeretettel emlékezik:

„Én hároméves voltam, amikor Apa meghalt. Tisztán él bennem a kép a temetéséről. Anya sírva kivitt minket Gáborral a sírhoz. Emlékmorzsaím vannak, ahogy lefeküdt mellem és mondókázott. Én is szeretem a mondókákat. Miatta. A másik kedves emlékem a vonatok és a Nagyállomás. Egyszer vitt ki vonatokat nézni, de nekem akkor az lehetett a minden. Büszke vagyok rá, hiszen annyian szerették, tisztelték. Nagyon hálás vagyok a Gondviselésnek, hogy kaptam egy testvért. Sokan mondják, Gábor kiköpött Apa. A féltestvérem, Éva, sokat mesél róla. Köszönöm, hogy személyében kaptam egy nővért és egy példaképet, aki másokat megszégyenítve az

gyarapításában. Fizikai tanműhely létesítésével elsőként vezette be a „kézügyességi munka” rendkívüli tantárgyat. Tanítványaival maga készítette el és kapcsolatai révén szerezte be a szükséges eszközöket. Ritka újdonságként laboratóriumi gyakorlathoz demonstrációs röntgenkészüléket alkalmazott. A városban és környékén tudományos ismeretterjesztő előadásokat tartott.

Gazdag szakmai és közéleti tevékenységének bizonyítékai:

- Természettani szertár őre;
- Matematikai és Fizikai Társulat tagja;
- Országos Református Tanáregyesület tagja;
- Máramaroszigeti Tanügyi Kör tagja;
- Máramaros megyei Közművelődési Egyesület tagja;
- Lyceum (jogakadémia, főgimnázium és internátus) pénztárnoka;
- Máramaroszigeti Szabadkőműves „Tisza” Páholy tisztségviselője;
- Városi Villamosművek felügyelőbizottsági tagja, üzemvezetője;
- Máramarosi Tanítók Hitelszövetkezete igazgatósági tagja;
- Városi képviselő-testületi tag.

1904. aug 9-én Ricsén (ma Turricse) házasságot kötött a református pap leányával, Csépké Mariskával. Érdekesség, hogy Kisgyörgy Jánost apósa, Csépké Péter – korábban matolcsi káplán – keresztelte meg. Feleségével 4 gyermekük felneveléséről és taníttatásáról – „alapérték a tudás megszerzése” szerinti hitvallásukkal – példamutatóan gondoskodtak.

Sokakkal ellentétben „Trianon” után nem hagyta ott lakóhelyét, iskoláját, tanítványait. Nem hitt a határok véglegességében. Arra gondolt, hogy ez a politikai döntés csak rövid, átmeneti ideig tartó tévedés lehet, ezért vállalta a kisebbségi lét küzdelmét. Az akadályoztatott (bezárt, rövid időre újranyitott) 1920/21. tanévben nem tett hűségesküt, ezért eltiltották a tanítástól. Az önálló magyar gimnázium további működéséért küzdött. Többszöri felterjesztésre biztató válasz érke-

zett. Őt, egy másik tanárral együtt felkérték, szervezzenek szakszerű és megbízható tanári kart. Több tanártársával együtt úgy döntöttek, hogy vállalják a honosítás követelményeit (hűségeskü, román nyelvvizsga). Az 1921/22. tanév, késéssel ugyan, **román gimnáziumként** nyílt meg, **magyar tagozattal**. Négy év után azonban a magyar tagozat megszűnt.

1925-ig a magyar tagozaton vállalt tanári állást, 1936-ban történt nyugdíjba vonulásáig a román iskolában tanította zömmel a magyar anyanyelvű gyerekeket. Nyugdíjas korában szabad idejét hasznosan töltötte. Lakásán tanulókat készített fel a Szatmárnémetiben lehetségessé vált magyar nyelvű érettségire. Házi barkácműhelyében hegedűt készített, villanyórákat javított, de a gimnázium történetének megírásával is foglalkozott. Részletesen feljegyezte a Trianon okozta időszak történéseit.

Említésre érdemes értékmentő munkája. Először az első világháború idején „harctéri közveszély” miatt segített a tanintézmény fontos értékeinek (irattári, könyvtári és dokumentációs anyagok) menekítésében. Később a líceum gondnokaként, vagyonekobjási (tulajdonjog-megszerzési) törekvések megnehezítése érdekében – időhúzást kieszközölve – lemásoltatta és biztonságba helyezte a líceum anyakönyveit. Visszaemlékezés szerint kezdeményezésére ez történt a környék református falvainak egyházi anyakönyveivel is.

A magyarság melletti két évtizedes kitartása eredményt hozott. A terület visszacsatolása után az egyházi és állami vezetéstől igazgatói megbízást kapott a (400 éves) gimnázium újjászervezésére.

Két hónap elteltével, 1940. november 3-án megnyitotta a **református gimnázium** az 1940/41. tanévet. Iskolaszervezői munkájára felfigyeltek, az országból több magas rangú hivatalos látogató tette nála tiszteletét. Két tanév után gimnáziumi igazgatóként 1942. szeptember elején nyugállományba vonult. Révész Imre püspök és az igazgatótanács teljes elismerését, háláját és köszönetét nyilvánította

érdemes szolgálataiért. Az általa befejezett iskolai évről kiadott évkönyvben ismertették életrajzát, méltatták eredményes tanári és igazgatói munkásságát.

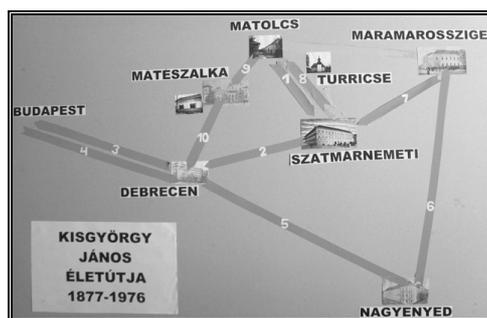
Az ismét szülőhazájához való tartozás a közéleti és szakmai munkakedvét is felélénkítette. 1940-42 között tagja volt Máramaros megye törvényhatósági bizottságának, az iskolán kívüli népoktatás megyei és városi választmányának és a levente-egyesület megyei tagozatának. Az itt eltöltött nyugdíjas éveiben még igazgatótanács tagként és pénztárnokként is igényelték tapasztalatait.

A második világháború harcainak közvetlen veszélye miatt menekülnie kellett. 1944 őszén szülőhelyére, a rokonokhoz költözött. Az ismét határon kívülre került közeli gimnáziumokba (Nagykároly, Szatmárnémeti, Beregszász stb.) járó diákok továbbtanulásáért aggódott. Ismerte az iskolaügyi szervezetet, tudta, hogy 1920 után csonka Szatmár-Bereg megye területén – többszöri próbálkozás ellenére – nem létesült gimnázium, pedig erre nagy szükség lett volna. Tisztában volt vele, hogy a háború alatt sokat szenvedett országnak fontosabb feladatai vannak, mint itt egy gimnázium gyors felállítása.

1945 elején a Mátészalkán létrehozott új megyei közigazgatásnak felajánlotta segítségét. A tankerülettel (és általa a minisztériummal) korábbról fennálló jó kapcsolata, valamint a mátészalkai illetékesekkel kialakított bizalmi viszonya lehetővé tette, hogy elfogadják az általa javasolt, célravezető átmeneti megoldást: magánjellegű (költségtérítéses) gimnáziumi előkészítő tanfolyam szervezését, működtetését. 1945 nyarán, az 1945/46. és 1946/47. iskolai évben az általa vezetett „gimnáziumi előkészítő tanfolyamok” eredményeként 1947 szeptemberében megnyílt a Mátészalkai Állami Gimnázium.

1954 júniusáig matematika-óraadó tanárként foglalkoztatták. Idős korára tekintettel természetesen ő már nem lehetett a gimnázium igazgatója. Iskolateremtő munkájának elismeréseként utódai „alapító igazgató”

megnevezéssel tüntették ki. Előkészítő tevékenysége a gimnázium történetének szerves része.

Visszaemlékezések sokasága méltatja szerény, de kivételes egyéniségét. Szentimrei Jenő nagyenyedi, Zilahy Lajos, Büky György máramarosszigeti, Galgóczy Árpád, Kiss Ernő volt tanítványai és mások az iskolai évkönyvekben, érettségi- és öregdiák-találkozókon emlékeztek meg mátészalkai időszakáról. 1963-1976 között szűkebb családtagjai körében Debrecenben töltötte életének utolsó időszakát.

Sajátos karaktere, kisugárzása, szaktudása és követelményrendszere alapján alakja beivódott a köztudatba. Az idő távlatából a vele kapcsolatos élmények igazi értékévé váltak. Mátészalkán, szülőhelyén és a leszármazottak körében méltóképpen emlékeznek rá. Megérdemli, hogy „arcképvázlata” a kiváló tanár-emberek között fennmaradjon.

Publikációi iskolai évkönyvekben, folyóiratokban jelentek meg.

Forrás:

- Szabó Menyhért: Az alapító igazgató. Kisgyörgy János életére emlékezve. Mátészalkai Művészetbarát Egyesület. 2016. 61, (22) o.

SZABÓ MENYHÉRT
Mátészalka

KOPASZ ÁRPÁDNÉ Papler Erzsébet (Püspökladány, 1948. május 28. – Szolnok, 2003. november 7.) tanár, oligofrén gyógypedagógus, igazgatóhelyettes

Apja Papler Tibor egyéni gazdálkodó, később főagronómus, majd főállattenyésztő. Anyja, Paróczay Erzsébet háztartásbeli. Mindketten debreceni családból származtak.

Az általános iskolát 1955-1962 között az ország több helyén végezte (Debrecenben, Táplánypusztán, Mecséren és Karcagon), ahol az apa éppen dolgozott a termelőszövetkezetek megerősödésének időszakában. Karcagon érettségizett 1966-ban, a Gábor Áron Gimnázium, Öntözési Szakközépiskola és Kereskedelmi Szakközépiskolában, majd a karcagi Felsőfokú Mezőgazdasági Technikum növénytermesztési szakának nappali tagozatán folytatta tanulmányait 1966-1968 között.

Eztán – diplomáját félretéve – képzés nélkül kezdett tanítani **Besenyőtelken**. Mielőbb szeretett volna tanári diplomát, ezért az Egri Tanárképző Főiskola biológia–mezőgazdasági ismeretek szakának levelező tagozatán tanult 1969-1973-ban, ahol okleveles biológia–mezőgazdasági ismeretek és gyakorlatok szakos általános iskolai tanári diplomát kapott.

További képzést szerzett a Bárczy Gusztáv Gyógypedagógia Tanárképző Főiskola levelező tagozatán 1976-1978 között, mert Egerben olyan munkahelyet kapott, ahol erre volt szükség, és ez a hivatás hamar felkeltette az érdeklődését. Innentől 25 éven át okleveles oligofrénpedagógia szakos gyógypedagógiai tanárként működött.

A Szocialista kultúra és közművelődés speciális tanfolyamot továbbképzésként végezte el 1980–1982-ben. Mint gyakorlatvezető vett részt 1986-ig a Ho Si Minh Tanárképző Főiskola Neveléstudományi Tanszékén az úttörővezetők gyakorlati képzésében.

Munkahelyei, beosztásai: 1961. szept. 1-től Állami Általános Iskola, **Besenyőtelek** – tanító képzés nélkül; 1968. dec. 22-től Állami Általános Iskola, **Mezőtárcsány** – tanító képzés nélkül; 1975. márc. 1-től **Gyermekváros Eger** – nevelőtanár; 1975. szept. 1-től Heves megyei **Kisegítő (Foglalkoztató) Iskola és Nevelőotthon Eger** – tanár; 1988. jún. 23-től **Óvoda, Ált. Iskola és Diákotthon Eger**, tanár; 1996. szept. 15-től Jász-Nagykun-Szolnok Megyei **Gyermek- és Ifjúságvédő Intézet Szolnok**, – tanár, 1997. febr. 1-től 2003. nov. 7-én bekövetkezett haláláig igazgatóhelyettes, otthonvezető.

A tanyasi születés akkor nem számított rendkívülinek, átmenetileg mégis nehéz volt a család helyzete. Kisleányként egyik fontos feladata – a gyermekkori torokgyíkiból történő felépülése után – sokat betegeskedő édesanyja támogatása, segítése volt, beleértve a két kisebb testvér nevelését is. A három gyermek több év különbséggel jött a világra, mindvégig gondoskodó, jó testvérként segítette a fiatalabbakat. Ezzel az általa nagyra tartott és szeretett apját is tehermentesítette, aki éles eszű férfiként, mérnöki és matematikai képességekkel megáldva otthon is sokat dolgozott. Mindent kiszámolt fejben, sakkozni és kártyázni tanította a gyerekeket, később az unokákat is. Édesapja – a munkájának, hivatásának élő családfenntartó – büszke volt a gyermekekre. Életében az 1961-től Karcagon töltött évek meghatározóak voltak. A fiatalabb testvérek hathatós segítése és az ekkor éppen sokat betegeskedő édesanyja támogatása komoly feladatot jelentett. Lassanként így vált életelemévé a másokkal való törődés. Apja munkája miatt sokat költöztek, „belakták” szinte az egész országot Debrecen-től Győrön át Dunaújvárosig. Jó tanuló volt,

élete végéig hatalmas tudásszomj, őszinte kíváncsiság és olvasási szenvedély élt benne. Ugyanerre sarkallta lányait is – eredményesen.

Gimnazistaként ismerkedett meg a párhuzamos fiúosztályban tanuló leendő férjével, akihez – minden tanári tiltás ellenére – második osztályos korától őszinte szerelemmel kötődött. Gyűrűvel az ujján, eljegyzett menyasszonyként érettségizett, jeles eredménnyel. Valószínűleg a két nagyapa korábbi társadalmi helyzete (rendőr-, illetve banktisztviselő) miatt nem vették fel a debreceni egyetemre.

Miután a férjét egyetemi előfelvételiként katonai szolgálatra bevonultatták, hogy ne veszítsen időt, beiratkozott a Karcagi Felsőfokú Mezőgazdasági Technikumba. A „tekóban” is jól tanult, csak a gyakorlati képzéssel voltak kisebb nehézségei, mert kevés volt az erőnléte egy SZ 100-as lánctalpas traktor működtetéséhez.

Friss oklevelével képesítés nélküli tanítóként először **Besenyőtelken** kezdte meg, majd **Mezőtárkányban** folytatta a „nagybetűs Életet”. Előtanulmányai alapján értelemszerűen biológiát és mezőgazdasági ismereteket taníthatott. Férjével együtt folyamatosan tanultak, ő 1969-től az egri főiskolán, a férje 1971-től a Rendőrtiszti Főiskolán. A tanulmányok ideje alatt születtek szeretett lányaik: Réka 1969-ben, Enikő 1973-ban.

A Ho Si Minh Tanárképző Főiskola levelező tagozatán szerezte meg tanári diplomáját biológia–mezőgazdasági ismeretek és gyakorlatok szakon. Már az általános iskolai tanítása során gyakran találkozott különféle fogyatékosokkal, és akkor fogalmazódott meg benne, hogy a falusi iskolákban jó lenne a tanárokat gyógypedagógiai ismeretekkel is felvértezni.

A frissen végzett rendőrtiszt férj a Heves megyei Rendőr-főkapitányságon kapott munkát, így **Egerbe** költözésük után a Május 1 utcai **gyógypedagógiai intézetben** helyezkedett el: az értelmi fogyatékkal élő gyerekek tanítása itt vált igazi hivatásává. Elvégezte a Bárczy Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskola levelező tagozatán az oligofrénpedagógia szakot.

Megmásíthatatlanná vált az életútja, és nagyon büszke volt rá, hogy neki a középsúlyos értelmi fogyatékos gyerekek fejlesztése jutott élethivatásul. Apósa, Kopasz Sándor református igazgató-tanító, akit rajongásig tisztelt és szeretett, 86 éves korában, még az első gyermekvárása idején megerősítette benne, hogy: *„Bármi történjen veletek az életben, te csak mindig maradj Erzsike tanító néni! Te pedagógusnak születtél!”*

Az egri évek 1974-től a szakmai kibontakozást jelentették a házaspár számára. Szépen cseperedtek egészséges, szorgalmas, jó magaviseletű lányaik, akiket féltő gondnal öveztek, hiszen mindketten nap mint nap találkoztak veszélyekkel és a társadalom periferiáján élő emberekkel. Ez időnként félelmetes, időnként megható, de mindenképpen cselekvésre buzdító volt számukra. Az akkori elvárások szerint sok társadalmi feladatot vállaltak. Részt vettek a mozgalmi munkában, az úttörők segítségével, a KISZ Ifjú Gárda alegységek támogatásában.

Egerben kiváló úttörővezetővé vált. A Magyar Úttörők Szövetsége Országos Tanácsának Dicsérő Oklevelét vehette át 1981. június 2-án. Ilyenre ma már nem divat hivatkozni, pedig az akkori úttörővezetők munkája mögött jó lélekkel, őszinte szeretettel, hatalmas elszánással végzett önzetlen szolgálat feszült.

A kezdetektől fogva igyekezett mind a szakmai munkába, mind a közéletbe bekapcsolódni. Egerben, a Szalapart utcai intézetben számos, korábban nem gyakorolt tevékenységet alakított szokássá: a hazaszeretetre nevelés jegyében a Kisasszony temetőben Lenkey János 1848/49-es hős, magyar honvédtábornok sírját értelmi fogyatékkal élő úttörőkkel gondozták rendszeresen. A korábbi vörös nyakkendőös úttörőcsapatot átszervezte zöld nyakkendőssé, bátran erősítette a környezet- és természetvédelem fontosságát, megőrizve a közösségi összetartó erőt.

Kis állatkertet tartott fenn az intézetben, és a fogyatékkal élő neveltek segítségével a vadon élő, szülő nélkül maradt fiókák felnevelését is

biztosította részben otthon, részben az iskolában. A háztartásvezetés, konyhai műveletek gyakorlaltatása nem egyszer a saját lakásukban folyt a legeredményesebben, mert így lehetett leginkább megtanítani a személyre szabott, családi és főleg gazdaságos működést.

A nagyon tartalmas egri évek után 1996-ban a férj főkapitányi beosztást kapott, ezért **Szolnokra** költöztek. Új állomáshelyén nagy lendülettel, eredményesen látta el a nevelőszülők felkészítését, valamint a nem megyeszékhelyi intézményekben az ellenőrzés és a tanácsadás is szívesen végzett tevékenysége volt. Az itteni Gyermekvédelmi Intézetben (a „GYIVI-ben”) is jól érezte magát, ahol az érkezését követő évben, 1997. február 1-jétől igazgatóhelyettesi kinevezést kapott. Az örökbefogadások irányítójaként és felelőseként vett részt 2000-ben a PRIDE-FIKSZ trénerképzési programban az Országos Család- és Gyermekvédelmi Intézet szervezésében.

Munkája során kitüntetésnek vette családja szeretetét, az örökbe adott kisgyermek és boldoggá tett örökbefogadó szülők őszinte örömét, mosolyát. Ez jelentette számára a legnagyobb elismerést, amit csak kaphatott. Folyamatosan bővítette az ismereteit, konferenciákra járt, tanult, szakdolgozatot írt, és fontosnak tartotta a napi gyakorlat folyamatos fejlesztését, az örökbefogadók és a nevelőszülők magas színvonalú képzését. Sok feljegyzést készített a gyermekekről, gyarapodásukról, a velük kapcsolatos tennivalókról. Ezek nem pusztán szakmai ízű hivatalos jegyzetek voltak, hanem sokszor nagyon is emberi megjegyzések arra vonatkozóan, hogyan is szeressünk feltételek nélkül egy másik embert akkor is, hogyha fogyatékkal él.

Életének vezérlő elve volt a szeretet. Felismerni egy másik élőlény (nem csak ember!) valós igényeit, életszükségeit, és különösen jó érzéke volt az ezzel kapcsolatos feladatok gyakorlati megoldásában. Az élet nagy dolgairól tett sokszor találó megjegyzéseit kegyelettel őrizzük. A gyermek – az értelmi fogyatékkal

élő is – próbálgatja, hogy meddig mehet el, és gyakran túllép az elfogadható határon. Súlyos következménye lehet ennek a szándékos tűz-okozás, a személyi sérülés, sokszor az önpusztító magatartás. Mit lehet ez ellen hatékonyan tenni? Ez volt az egyik olyan dolog, amin szívesen töprengett, és amire gyakorlati megoldásokat keresett. Az ő tapasztalata szerint az egyetlen jól működő megoldás a „bekattanó” fogyatékkal élő gyermeket még lehetőleg időben visszazökenteni a valóságba. „*Tudod, kicsi fiam, hogy nálam ez a magatartás nem megy!*” – ez volt az egyik szívesen alkalmazott mondása. A gyerekek tudták, hogy a szigorúság után mindig egy nagy ölelés következik, ezért bizalommal elfogadták azt. Az ember megalázását mélyen elítélte.

*Szolnokon, a Tisza partján szeretett neveltjeivel
(A kép jobb oldalán áll mosolyával)*

Korán felszínre tört belőle az a kivételes tanári tehetség, amivel pár perc alatt képes volt elvarázsolni a fogyatékkal élő gyermekekből álló, néha elég nagy létszámú osztály egészét. Nem véletlenül becézték az egri intézetben „Kopasz anyu”-nak. Ez nagymértékben hatást gyakorolt idősebb lányára is, aki már nagyon fiatalon elhatározta, hogy követi őt, és a tanári

hivatást választja. Eredményekre törekvő pedagógusi munka és önzetlen szeretet – számára ez volt az élete lényege. Őszintén belevetette magát a feladatok teljesítésébe, és minden áldozatot meghozott a siker érdekében. Nála nem volt igazán fogyatékosnak tekintett gyermek, csak „csillagszemű” vagy kicsit „réveteg” tekintetű.

Nem élt hosszú életet. Már érettségi előtt „beprogramozta”, hogy nem szeretne elbuktatottan hosszú öregkort megélni. Egyetlen dologtól félt igazán, hogy kiszolgáltatottan, rákos betegként, tehetetlenül várja a véget. Végül mégis ezt kapta az élettől! 72 napig mozdulatlanul várta türelmesen a megváltó halált. Szerény, szeretetteljes, jó emberként úgy ment el, hogy nem hagyott lezáratlanul semmit. Kerek egész, teljes életet élt. Fiatalon bekövetkezett halála akkor mindenkit nagyon megrázott, nem csak a családjában. Nagy tömeg búcsúzott tőle a szolnoki temetőben, szereteteivel együtt megfogadva, hogy megőrzik áldott emlékét. Hamvai ma Egerben nyugszanak a Kisasszony temetőben. Számunkra ő a pedagógus tanári hivatás példaképe. Az arcképvázlat születése 70. évfordulójának emlékére készült.

KOPASZ ADRIENN RÉKA Eger
KOPASZ ÁRPÁD Szolnok
SZÖLLŐSI ENIKŐ Telki

KOPASZ SÁNDOR (Törökszentmiklós, 1883. augusztus 11. – Kunmadaras, 1970. február 23.) igazgató-tanító

Törökszentmiklóson született, édesapja ott igazgatta az iskolát. Tőle kapta az indíttatást, hogy legyen pedagógus, vigye tovább ezt a gyönyörű hivatást.

Apa (mindenki csak így hívta, de később családjában ő lett a Nagyapa) 1904-ben, alig 21 évesen, mint kántortanító került ki a híres Debreceni Református Kollégiumból. Egy év **Bácsfeketehegyen** töltött próbaidő után 1905-ben **Kunmadarasra** került, és 65 évvel később itt is adta vissza halhatatlan lelkét Teremtőjének, akitől nagy feladatokat kapott. Huszonevésen rádöbbsent, hogy a falu, ahova jó sorsa vetette, nagyon is fejlődőképes, csak bátran hozzá kell nyúlni a gyermekszívekhez, mert ebben lehet a jövő záloga. Az első napoktól fáradhatatlan erjesztője lett a változásoknak az akkor még mindössze 6 fős tantesületben. 1912 márciusában megszervezte az *iskolai zászlóalj*t, amely a későbbi leventeegységek, majd az úttörőcsapatok nagyon korai előfutárának tekinthető. Egy biztos, rendre és fegyelemre szoktatott, és közösségi szintet biztosított. Először Kunmadaras történetében a pedagógusok nevelve tanítottak, testet és lelket egyaránt alakítottak, formáltak. Az iskolai tanév eredményességének demonstrálására bevezette az *évváró tornaünnepélyeket*, hogy a szülők és a lakosok is meggyőződhesenek róla, hogy egy tanév alatt mennyit ügyesedett, erősödött a jövő nemzedék.

Még ebben az évben a most már 10 főből álló tantestület legfiatalabb férfi tagjaként egyházi döntés alapján szóban kinevezték vezetőnek, hogy aztán 25 éven át viselje az igazgatói munka minden terhét, amit a szó legnemesebb értelmében szolgálatnak tekintett.

Részben már az ő fennhatósága alatt épült fel 1912 augusztusára a ma is eredeti állapotában pompázó *fiúiskola* téglapülete. Ennek a végében húzódott meg az igazgatói lakás, amelyben felnőtt az első feleség (szintén pedagógus) által világra hozott 3 gyermeke, és itt cseperedett fel az én későbbi édesanyám is, aki tanyasi tízgyermekes parasztember lányként – főleg télvíz idején - nem tudott folyamatosan iskolába járni, ezért állandó ottlakásra befogadták, amolyan mindenekislánynak. Később, 30 évesen vállalta, hogy engem kihord a szíve alatt, és világra segít mint egyetlen gyermekét.

Azután 1914-ben minden addigig megváltoztatott a Nagy Háború. Kopasz Sándor 1914. július 28-án vonult be Isaszegen tényleges katonai szolgálatra, innen ment a frontra. 1916 januárjában a Délvidékről az orosz frontra vezényelték, majd négyévi helytállás után Budapestre küldték tisztii iskolára. A távozása után pár héttel zajlott le az első piavei csata. Az egyházi vezetők kérelmére felmentést kapott a további katonai szolgálat alól, így szeptemberben már újra otthon kezdhette meg a tanítást.

Közben 1915-ben megszületett a **Népiskola**, így annak első 25 éve is döntően az ő nevéhez fűződik. Fárastzó, de számára boldogító, kiteljesedést jelentő évek voltak ezek. Mindig merészen és bátran hirdette az újat, a jobbat, az emberibbet, a szebbet. Közadakozásból jött létre a **Népkönyvtár**, amit ebben az időben szintén ő vezetett. Rendszeresen szerepelt a műkedvelő színi előadásokban, ami ekkor nagy divat volt Kunmadarason is. Ha nem volt elég cigányzenész, akkor beállt akár hegedülni, akár nagybőgőzni, akár brácsázni.

1918-ban – a háborúból hazatérve – megalapította élete nagy álmát, a **Népotthon**, amelyre ezután a tanítóskodás mellett a legtöbb idejét szentelte.

A Kopasz család (1913)

Komolyan hitt benne, hogy a mély istenhit az emberi lélek személyes dolga, az igazi testvéri szocializmus (nem az, ami később lett belőle!) pedig a társadalmi együttélés megvalósítható közösségi módja. Ennek megfelelően is élt. Szívesen odaadta bármijét a szegényebbeknek, segített, amiben csak tudott, és a református egyházban a presbitérium egyik vezető egyéniségeként nyíltan hirdette Isten igéjét akkor is, amikor ennek nem örültek a hatalmon levők. Neki valahogy eltűrték. Így történhetett, hogy a háborús „Ferenc József Vaskereszt” és „Ferenc József Ezüst Érdemkereszt” után megkapta az új rendszertől a „Tanácsköztársaságért Emlékérem” kitüntetését is. Az emberségét értékelték és nem a politikai hovatartozását. Soha nem volt semmilyen pártnak tagja, és nem is hirdetett nyíltan politikai nézeteket, mégis az egész élete az „Isten által egyenlőnek teremtett emberiség” politikai hitvallása volt.

1919 januárjában az egyik falusi bálon így beszélt a céljairól: „*a szívem tele van vágygal, tele van munkakedvvel, amikor fiatal erőm úgy szeretne szépet, nemeset alkotni, amikor szívem minden dobbanása arra ösztökél: dolgozz! Mikor hallom az ész parancs-zavát: adj a lelked ideáljaiból a gyermekeknek, a felnőtteknek, az embereknek! Mondd el nekik, hogy mit akar a szíved, mire buzdít*

a lelked: Tanítsd szeretni a hazát, tanítsd szeretni embertestvéreidet, tanítsd mindenre, ami nemes, a község lakóit!”

A település lakossága megértéssel, sőt itt-ott nem titkolt lelkesedéssel fogadta a fáradhatatlan igazgató ötleteit, és részt kívánt mindabból, amit ő önként felajánlott. Ekkor történt, hogy a későbbi TIT-előadások mintájára bevezette az úgynevezett *Szabadoktatást*, melynek résztvevői – egyszerű parasztemberek, kisiparosok, szakmunkások – a téli vasárnapok délutánjain az ő vezetésével beszélgettek, vitatkoztak, eszmét cseréltek, elmondták termelési tapasztalataikat. A munka, a mindennapi élet, sőt időnként a politika is terítékre került. 1922 januárjában így nyitotta meg a *Szabadoktatást*: „*Munkálkodni, egymást segíteni, felemelkedni, építeni, előre törni, lelkünket nemesíteni, tudásunkat gyarapítani, ez a cél!*” A visszaemlékezők szerint is ő ezért a célért éjt nappallá téve képes volt dolgozni. Előadásokat írt, amelyekből jó pár részletes vázlat megmaradt az akkor elterjedt *Hangya*-füzetekben, amelyeket ma is féltve őrzök, mert nekem igazi kincs nem csak a tartalma, hanem a stílusa, sugárzó lelkisége is. Utólag elolvasva is érzem belőle, hogy ezek az együttlétek, ünnepélyek bensőséges hangulatúak, mindig aktuálisak, mindig sokatmondóak lehetnek. Később „*Népművelés*” címen folytak tovább ezek az előadások.

Munkája hivatalos elismerésül 1925-ben Kunhegyesen a Tavaszai Egyházmegyei Gyűlés Tanügyi Bizottsága kitüntette a „*Heves-Nagykunsági Egyházmegye legkiválóbb tanítója*” címmel, amire – emlékszem – nagyon büszke volt. Egy „legkiválóbb tanító” mindig bátran szót emelhet a céljai megvalósításáért – mondta többször még nekem is az 50-es években.

A szüntelenül gyarapított tudását önzetlennül osztotta meg kicsik és nagyok, gyerekek és felnőttek között egyaránt. Sose felejttem el, hogy a gyepszéli házunk előtt a szemtelenkedő cigány gyermekeket – akkor már betegen – egy kis süteménnyel odacsalogatta az ab-

lakhoz, és a Nagy Pallas Lexikonból fennhangon felolvasta nekik, hogy kik is a cigányok, honnan jöttek, és mire lehetnek büszkék. Többet soha nem volt baja az utcagyerekek viselkedésével, szófogadásával.

A kunmadarasi tantestület (1907)
A kép jobb szélén áll.

Sajnos, nem tartott hosszú ideig az önfelelt alkotó állapota. A Magyarországon ezrével áldozatokat szedő tébécé az ő egészségét is megtámadta. A gyógyulásba vetett hite, dolgozni és élni akarása azonban rendre visszavitte az emberek közé. A teljes gyógyulást meg sem várva, megmetszett gégével, beteg tüdővel, de megújuló erővel tovább beszélt az apró gyermeklábak által felkavart poros levegőjű iskolaudvari ünnepségeken, a százak által befüstölt szűk előadótermekben és a zsúfolásig megtelt református templomban, ahol gyakran tartottak iskolai ünnepségeket. 1930-ban a jobb oldali tüdőcsúcsát is megtámadta a kór, de csakhamar ismét visszatért tanítványaihoz. Talán a korábbinál is nagyobb erővel folytatta munkáját, hogy tehesse a dolgát, amíg csak a betegsége engedi. 1935-ben sajnos, pedagógus kartársai és a község szomorúságára, az egész tüdejét megtámadta a tébécé, amelyet többé már nem is tudtak kiirtani a testéből. Három és félévi mellkasfeltöltés után ugyan valamelyest javult az egészségi állapota, de súlyos betegségére tekintettel 1938-ban nyugdíjazták. Nagyon fájdalmas volt számára ez a kényszerpihenés. Annál boldogí-

több, hogy nem hívták be katonának, sőt még munkaszolgálatra sem. Érezte, tudta, hogy két világháborút harcoló alakulatnál aligha lehet túlélni. Öten éltünk a faluszéli négyszobás polgári házban: ő, mint családapa, a második felesége, aki az anyám volt, a fiatalabb leánya, aki elvált tanárnőként a fiával együtt lakott velünk, és én. Apa önként vállalt kötelezettségként külön szobában élt inkább, hogy véletlenül se fertőzzön meg bennünket a rettegett tébécével. Sokat mesélt nekem, a kerti munkákat is tőle tanultam.

Zenekarban

Érdekes színpoltja volt életének, amikor 1959. március 15-e tiszteletére az akkori kormány a Tanácsköztársasági Emlékrmet adományozta neki, amelyet pár alkalommal eredetiben is büszkén viselt. Emellett ugyanilyen büszkén járt velem vasárnaponként a református istentiszteletekre, ahol engem is a segítségre neveltek.

Sajnos, a kiújuló tébécé újra és újra ágnak döntötte. 1960 márciusában ugyan még mesélt nekünk – akkori hetedikeseznek – egy osztályfőnöki órán az 1919-es időkről, de aztán már nem vállalt több ilyen szereplést.

Küzdelmes, de mégis boldog és teljes életére még egy szép alkalom tette fel a koronát (akkor én éppen frissen érettségizett és a debreceni egyetemre felvett boldog, katonai szolgálat előtt álló előfelvételi diák voltam): 1966. szeptember elején a 60 éves tanítói szolgálata jutalmául *Gyémánt Oklevéllel* tüntették ki. Meghatódva, őszinte örök-gyermeki

örömmel vette át a kis csomagot, amely egy szinte semmitmondó pici jelvényt tartalmazott, és amit ő inentől szinte nap mint nap elővett, nézegetett, forgatgatott, mint ártatlan játékszerét a kisgyerek. Sokat olvasott, tanult ezután is még, mintha csak kevesellené a 60 év tapasztalatát, életbölcességét. Még jókat vitatkoztunk Istenről, a világúrról, az úr-be fellőtt Lajka kutyáról, életről, halálról, megváltásról. Sose felejttem el – hogy is felejthetném! – akkori intelmeit: „Te csak mindig úri ember légy, kicsi fiam!” „Ha nagy leszel, tégy meg mindent annak érdekében, hogy ne lehessen többé háború!”

Akiket tanított, akiknek beszélt, szintén élénken emlékeznek rá. Nem felejtik el azok sem, akiket szeretett, és akik tanújelét adhatták szeretetüknek. Az én leány évfolyamtársaim már csaknem 70 évesen ma is emlegetik, hogy amikor bejárom diákként hazafelé mentek a vonattól, és a mi házuk előtt vitt az útjuk, gyakran kaptak egy-egy szál rózsát igazgató úrtól, aki tisztelte őket mint nőket, jövőendő anyákat is, és mint egész nap szorgalmasan tanuló diákokat is. Volt vagy száz tő rózsánk a kertben, jutott belőle minden arra járónak, persze, csak ha kiérdemelte. Főleg, ha tudósították őt arról, hogy mi történt aznap velem a gimnáziumban, kollégiumban. A sors fintora, hogy az ő sírjára éppen nem jutott friss rózsza, hiszen 1970 februárjában, fagyban, hóban búcsúztattuk. Nagy megnyugvást jelentett számára, hogy elsőszülött lányomat, az ő drága kis unokáját még a karjába vehette, és még lélekből mosolyoghattak egymásra, ahogy csak nagyapa és unoka képes erre. Ekkor még nem gondolhatta, hogy ezen a kései családi ágon folytatódik majd tovább a pedagógushivatás.

Halála a község társadalmi életében nem okozott pótolhatatlan törést, hiszen az az áldozatos munka, amit elkezdett Kunmadarason, már az 1960-as évekre kiteljesedett, és erős kezekben, fiatalabb, jobban képzett emberekkel folytatódik tovább napjainkban is.

A mi korosztályunk és a jóval korábban végzettek (a mai 85 évesek) is még élénken emlékeznek Kopasz igazgató úrra.

KOPASZ ÁRPÁD
Szolnok

KORMOS AMBRUS GYÖRGY (Miskolc, 1928. április 27. – Karcag, 1999. november 19.) kántortanító, általános iskolai tanár, diákotthonvezető, iskolaigazgató, festő, gazdálkodó

Tősgyökeres miskolci parasztcsaládban született. Szülei – Kormos Ambrus és Balázdsi Szabó Zsuzsanna – gazdálkodással, szőlőtermesztéssel, borászattal, állattartással foglalkoztak. A hét gyermekből Ambrus volt a legidősebb. A nagycsalád megélhetése a 2. világháború viszontagságai közepette nagy megpróbáltatást jelentett. Apja katonai szolgálatra való behívásai miatt legnagyobb gyermekként felnőtt férfi erejét meghaladó munkákat kellett elvégeznie a kisebb testvérek, a család érdekében. Feladatait felelősségének teljes átérzésével vállalta és végezte, miközben az apa éveket töltött a fronton. Ez a család iránti felelősségérzet egész életében végigkísérte.

Iskoláit Miskolcon végezte. 1948-ban a Miskolci Evangélikus Tanítóképzőben szerzett kántortanítói oklevelet. Kiváló tanárai voltak, akik megszerettették vele az ének, a rajz és a ter-

mészettudományi tantárgyakat. Később két leánytestvére is tanári pályát választott.

Bánhorvátiban, egy festői környezetben lévő faluban kezdett tanítani 1948-ban. Ambíciója hajtotta, minél több tudást akart szerezni, ezért jelentkezett a Szegedi Tanárképző Főiskola pécsi kihelyezett tagozatára, ahol a biológia–földrajz és a mezőgazdasági ismeretek szakokat végezte el. Itt ismerkedett meg későbbi feleségével, Sántha Erzsébettel, akit házasságkötésük után, 1951-ben követett Karcagra. Az új tanévet már a **karcagi Zádor úti Általános Iskolában** kezdte, ahol egy évet töltött. Nehezen fogadta el az Alföldet, a helyi mentalitást, évekig vissza akart térni a szülővárosába. Mégis maradt, elismerést, barátokat szerzett, s a következő tíz évet a **Vasút utcai Általános Iskolában** töltötte, ahol kiváló igazgatónő – Újházi Béláné – mellett dolgozott. Szigorú tanárként emlékeznek rá az akkori diákok. Már ekkor megmutatkozott jó szervezői, vezetői és szónoki képessége, határozottsága; a konfliktusok vállalása; elveiért, meggyőződéséért való kiállása.

1963-ban, az akkor még Karcaghoz tartozó **Berekfürdőre** helyezték. Kezdetben az általános iskola igazgatóhelyettese, majd 1967-től az igazgatója lett. Az iskola elmaradott infrastruktúráját korszerűsíteni kellett, a növekvő számú diákság miatt szükség volt új tantermek építésére, de megoldatlan volt a testnevelési órák helyzete is. Maga mellé tudta állítani a tantestületet, a községi és városi vezetőket, a helybéli üzemek irányítóit. Társadalmi munkák szervezésével sok pénzt megtakarított, mert ezekben a közös, segítő tevékenységekben a tantestületből, a község vezetői és a szülők közül is sokan részt vettek. A fizikai munkából ő is részt vállalt, gyakran saját autójával szállította a dolgozókat. Így készült el a vizes helyiségek korszerűsítése, három új tanterem és a fedett sportszarnok. Sikerei, eredményei annak is köszönhetőek voltak, hogy nagy gondot fordított a jó kapcsolatok kialakítására, igazi közösségi ember volt, a társaság központi személyisége tudott

lenni. Nemcsak a diákok részére szervezett kirándulásokat a Balatonra vagy a neki kedves Miskolc környéki, mátrai és bükki kirándulóhelyekre, hanem a tantestülettel is sokat túrázott, ilyenkor az ő borát fogyasztották, és természetesen mód adódott anekdotázásra, közös éneklésre is.

Sokat fotózott, saját készítésű nagyítószerkezettel, előhívó eszközökkel sokszorosította az általa készített kirándulási képeket a diákok vagy más résztvevők számára.

A családi hagyományt folytatni akarta, s mivel szerette és ismerte a mezőgazdasági munkát, ezért 1957-ben szőlőt és gyümölcsöst telepített feleségével a Karcag melletti Kisvénkertben. Ez komoly lehetőség volt gyermekei munkára nevelésében, és követendő példának bizonyult más karcagi családok számára is.

Köpeczi Béla miniszter bejegyzést ír az iskola emlékkönyvébe (1984)

A sikeres berekfürdői tíz év után **Karcagon** az **Általános Iskolai Diákotthon** vezetői feladatával bízták meg, amihez egy 2000 adagos konyha is tartozott. Ettől kezdve már nem kellett ingáznia, és szokatlan, újfajta munkák vártak rá. Felügyeletet, otthont kellett biztosítani több száz vidéki diáknak és közben nevelni őket. Méltó alázattal, a diákok iránti empátiával végezte ezt a munkát is. Hogy szakmai tudását tovább bővítse, jelentkezett a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem pedagógia szakára, ahol 1977-ben kapott diplomát. Módszeres megfigyelő, elemző munkába fogott munkatársaival, eredményeiket pályáza-

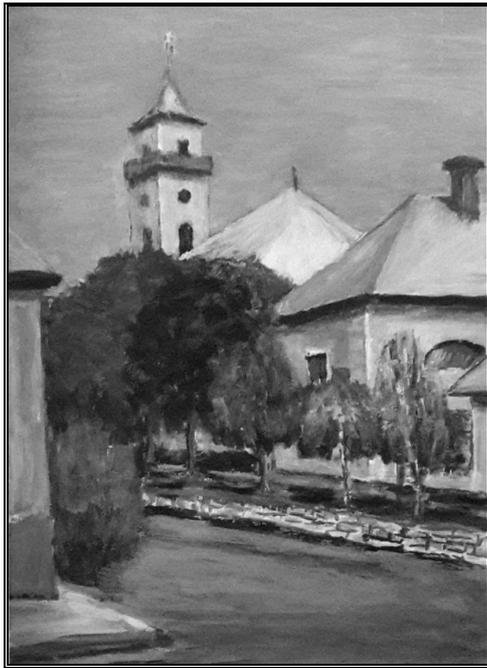
ton mérették meg, ahol díjat nyertek. (Kormos Ambrus, Nagy Mihályné, dr. Révai Ferencné: Iskola-előkészítő tanfolyam a diákotthonban. In: Pásztor István: Iskola és diákotthon. Tankönyvkiadó, Bp., 1977. 33-37.). Ennek a munkának a továbbfejlesztése lett a diplomamunkája. A fenti kötetben jelent meg egy önálló cikke *Az iskola és a diákotthon együttműködésének elvi alapjai* (7-14. o.) címmel. Vezetése alatt lelkes, pezsgő kollégiumi élet folyt, megkapták a megyei báziskol-légium címet is.

A város tekintélyes pedagógusának számító szakembert az **1. számú Általános Iskola** vezetőjének nevezték ki az 1980/81-es tanévtől. Az iskola Győrffy István nevét vette fel. Ez az iskola a templom tövében van, meglehetősen körülhatárolt adottságokkal rendelkezett, de Kormos Ambrus elérte, hogy térkihasználással, átalakítással sportudvara lett a zárt épületnek. Előrelátásának köszönhetően az 1981/82-es tanévtől angol speciális nyelvoktatást indított az iskolában. Ebbe az osztályba a város legjobb tanulóit (25-26 fő) vették fel, a foglalkozásokat a hivatalos órák után heti hat órában tartották meg. A képzés végén bizonyítványt kaptak a diákok, ami előnyt jelentett számukra a továbbtanulás és az elhelyezkedés során egyaránt. Az itt tanulókból többen nyelvszakos tanárok lettek.

A városnak később lehetősége nyílt az iskola bővítésére egy nagyobb, új iskolaépület és sportcsarnok építésével, aminek átadására 1982/83-ban került sor. Az alsó tagozatosok a régi épületben maradtak, a felsősök az újba kerültek.

Kormos Ambrus a szaktantermek díszítésében is tevékenyen részt vett, a biológia terem falát szakrajzzal festette ki. Nyitott volt az új dolgok iránt: az 1986/87-es tanévben elindították az informatikai képzést az iskolában, ami akkor még újdonságnak számított. A döntések meghozatalában körültekintő volt, kikérte a munkaközösségek véleményét, az általuk összeállított felméréseket és értékeléseket, s mindezek alapján objektív döntéseket

tudott hozni. Nagy gonddal választotta ki a nevelőtestület tagjait. Támogatta a munkatársait, segítette a fiatalokat, és kiállt értük. Módszeréhez tartozott a folyamatos óralátogatás, ha kellett, kritikus véleményt mondott vagy dicsért, jutalmazott. Mindent meg lehetett vele beszélni, segítőkész volt. Nem tűrte a rosszindulatú, alaptalan megjegyzéseket, nyíltságot várt el. A nevelési értekezletek továbbképzés jellegűek voltak, ez is hozzájárult az intézmény szép eredményeihez. Az iskolák közötti versenyben mindig jól szerepeltek diákjai.

Régi iskola

Egy interjúban a festés mellett a kertészkedést nevezte meg kedves foglalatosságának. Ugyancsak büszke volt saját telepítésű szőlőjükre, saját kezelésű borukra. A róla szóló újsághírekben található olyan asztalost, aki Kormos Ambrus modellező szakkörében szeretett bele a famunkába. Postagalambjaival 7 éven keresztül versenyzett, gyakran 2-3. helyezettek lettek hosszú távú (500-700 km), napokig tartó versenyeken.

Két gyermekük született: Erzsébet matematika–fizika szakos tanár volt Hajdúszoboszlón,

2003-ban autóbalesetben elhunyt. (*Pedagógusok Arcképcsarnoka. 2017. Elek Tiborné*) Fiuk, György agrármérnök, családjával Szolnokon él.

1988-ban 60 évesen ment nyugdíjba, ettől kezdve több ideje maradt a családra és kedves foglalatosságaira. Aktivitása nem csökkent. Festett, kertészkedett, ami a kert mérete miatt sok munkát jelentett. Ifj. Szabó Mihály népi iparművész műhelyében agyagtányérokat, szobrokat készített, közben megbeszélték a világ dolgainak alakulását. A képzőművészet iránti affinitása már a tanítóképzőben megmutatkozott; tanárai: Remete Márton és Reineccer Ferenc hatására, biztatására készítette munkáit. A tanári tevékenység is adott lehetőséget az alkotásra: agyag szemléltető képletek alkotása földrajzi fogalmak, jelenségek bemutatására Berekfürdőn; szakmai szakrajz tanítása az ácsoknak és asztalosoknak a szakmunkásképzőben. Közben is adódtak alkalmak, pl. táborok, önképzőkori találkozások, ahol a festészet szeretetének élhetett. Voltak csoportos kiállítások, ahova jelentkezett képeivel, majd 1986 tavaszán már önálló kiállításon – munkáival teljes terem betöltve – állt az érdeklődők elé.

„A karcagi szakmunkásképző intézet kollégiumában az egyik szobácska falán képek lógnak. Akvarellek, olajjal és temperával készült képek: az Alföld, a Hortobágy és a Nagykunság egy-egy szeletnyi táját megörökítő színes – kedvesen ismerős és mégis a múltba vesző életformát tükröző – képek. Gémeskút, öregtanya, birkanyáj és a szilaj szürkék vontatta hétökrös szekér; a volt betyárok és a nehéz paraszti élet küszködésekkel teli, ma már szabadnak tetsző világa köszönt ránk a festményekről. És még valami: a régi karcagi utcák és zugok képei: a Pernyés- és a Fan zug kicsi házaival, a Győrffy István és a Kálvin utca, az Ókatolikus temető, amit így nemsokára unokáink, de talán mi magunk sem fogunk látni.” (A szépség ígézetében – Kormos Ambrus titka. Szolnok Megyei Néplap, 1986. április 3-5.o. –bálint-)

1994-ben már a szép, új iskola könyvtárában nyitotta meg Pánti Ildikó, az új igazgató az immár nyugdíjas Kormos Ambrus kiállítását a Győrffy-napok kiemelt eseményeként. (Győrffy-napok Karcagon. Új Néplap, 1994. február 14. 2. oldal) Összefoglaló, áttekintő kiállítására halála után másfél évvel a Győrffyekre, a névadó Győrffy Istvánra és fiára, Győrffy Györgyre, a MTA professzorára emlékező ülés keretében került sor iskolájában, 2001 februárjában. Egyik kifejező képe sajátos életre kelt az egymást értő, értékelő és becsülő pályatársak körében. Nyugdíjas pedagógustársa, Kárpáti Jenő (*Pedagógusok arcképcsarnoka. 2012*) trilógia írásába kezdett életéről, az első kötet címe: *Keserves*. Kormos Ambrus azonos című festménye került a borítóra. Maga a kép is, de Rideg István méltató írása is jelentős esztétikai élménnyé vált.

„Látjuk, amint a *Keserves* kép háttérében, a horizont mélyén az »otthon maradt« tanya egyedül árválkodva lapul a két jegenyefa mögött. És az előtérben egy lovas kocsi igyekszik valahova, talán a vásárba. A gazda és felesége egymás mellett ülnek a bakon, egy fehér ló és egy pej húzza (inkább gebeszkedve vonszolja a sárban) a lócsős kocsit, aminek a saroglyájához egy boci van kötve. Ő az áldozat? Ő talán az utolsó reménységük: ha eladják, megváltódnak?! A képen egyszerre él a »kiszolgáltatott« sors és az »egyetlen« reménység. A fény, nem tudni, honnan jön: és ez a létállapot sajátosan sejtelmessé teszi. De ha mindezt nem is látjuk bele a képbe – mert talán nem is ismerjük ezt a tájat és embereit –, az igyekvés vészterhes nehézségeit mindenképpen érzékeljük. A Kormos Ambrus-mű, az

1990-es keltezésű *Keserves expresszív kifejező ereje éppúgy népballadai tömörségű, súlyos egyszerűségű, mint valaha Tornyai János Bús magyar sorsa 1910-ben. A századelőn és a századvégen mindkettő a genius loci »önéletrajza«.* Ahogyan Tornyai mondaná: *a lelkét inkább, mint a külsejét.*” (Rideg István: Amikor egy könyvnek lelke van.../Kárpáti Jenő: *Keserves. Életrajzi regény.* Karcag Város Önkormányzata, Karcag, 2006. /In: Jászkunság, 2008. 01. 02. 185-190. oldal)

Kormos Ambrus gondolatainak, tetteinek meghatározó motívumait felesége így foglalta össze egy méltató kéziratban: *„A család, a haza, a természet, a föld szeretete mindennél fontosabb volt számára. A helytállás, a hűség volt életeleme. Mindezekért a jó Istennek adott hálat és köszönetet, hogy megérhette gyermekeiben és unokáiban életének gyümölcsét.”*

KORMOS GYÖRGY Szolnok
DR. VÁCZI IMRE Karcag

KOVÁCS GYULA (Nyírbátor, 1925. szeptember 12. – Salgótarján, 1999. szeptember 16.) matematika-fizika-kémia szakos tanár, igazgató

1925. szeptember 12-én született Nyírbátorban. Édesapja, id. Kovács Dániel kisbirtokos, édesanyja, Katona Ida háztartásbeli. Testvérei: Kovács Jolán és – édesanyja halála után

apja újbóli házasságából született – ifj. Kovács Dániel.

Az általános iskola első négy osztályát a Nyírbátori Református Elemi Népiskolában végezte, majd a Polgári Fiúiskolában folytatta, melyet 1939-ben kitűnő eredménnyel fejezett be. Főiskolai tanulmányait a Nyíregyházi Magyar Királyi Állami Elemi Népiskolai Tanítóképző Intézetben végezte kitüntetéssel. 1944. április 22-én kapta meg a népiskolai tanító oklevelet.

1944. júniusától kötelező munkaszolgálaton volt a sárospataki munkatáborban, majd 1944. szeptember 11. és 1944. november 30. között katonai szolgálatot teljesített a sümegi tábori tüzérségnél mint hangbemérő, innen 1944. november 30-án Hajmáskérre került. Ott gépjárműszolgálati szerelőként szolgált, majd 1945. április 26-án hadifogoly lett, Égeren (Csehszlovákia) és Gross-Bornon (Lengyelország) át végül a franciaországi Strasbourgba került. Két sikertelen szökési kísérlet után tért vissza Kaposvárra a 7. rohamtüzér osztály „Szittyá keret”-ébe mint karpaszományos szakaszvezető. 1946. június 11-én honvédként szerelt le. Pedagógiai tevékenységét 1946 szeptemberében kezdte meg a **nyírbátori Református Elemi Népiskolában**. 1948. március 16-án házasságot kötött Hadházi Lenke tanítónővel, Hadházi István földműves-kisbirtokos és Makrai Erzsébet nyírbátori lakosok gyermekével. Házasságukból két gyermekük született: Gyula Dániel (1949) matematika–ábrázoló geometria szakos középiskolai tanár, Katalin (1954) matematika–fizika szakos középiskolai tanár lett. Lenke néni 1945. július 14-én kapta meg a népiskolai tanító oklevelet Debrecenben. 1945. július 14-től kiegészítő helyettes tanerő (német nyelv) a Nyírbátori Református Elemi Népiskolában, majd 1947. február 26-tól tanító. 1967. június 4-én a Művelődésügyi Minisztérium „Kiváló Tanító” oklevéllel tüntette ki. 1983. március 12-én hunyt el Balassagyarmaton.

Kovács Gyula 1948 novemberében úttörő-csapatvezető tanfolyamot, 1951–1954-ig

szaktanítói tanfolyamot végzett Debrecenben és Budapesten. 1953 augusztusától oktatókádér (szakfelügyelő). 1953. november és 1954. július között kitűnő minősítéssel végezte el az Egri Pedagógiai Főiskola Természettudományi Karának matematika–fizika szakát. 1954. július 31-én tette le szaktanári államvizsgáját matematika–fizikából kitüntetéssel. Itt találkozott először Öveges József professzorral, aki csak azzal a feltétellel adta meg a jeles minősítést, ha fizika tanulmányait az egyetemen folytatja. Később a professzor fizika eszköztárának nagy részét a nyírbátori általános iskolának adományozta, amit arra is felhasznált, hogy felszereljen egy korszerű fizika előadó-tantermet.

Bertók Csaba emlékei: „Édesapám, Bertók Ferenc 1925-től tanítója, majd 1935-től az iskolák államosításáig a Református Elemi Iskola tanító-igazgatója volt. Gyula bácsi oda járt iskolába és édesapám tanította is, akit őszintén tisztelt. Talán ennek, talán az önzetlenül segíteni szándékozó gondolkodásmódjának köszönhetem, hogy osztályidegen származású létemre továbbtanulhattam. Ő juttatott be az Ózdi 11. sz. Technikumba 1951 nyarán, amikor a továbbtanulási papírjaimat valahol elszüllyesztették, és már úgy látszott, hogy kitűnő tanulóként nem mehetek középiskolába. A mai napig hálás vagyok érte.”

I.sz. Általános Iskola tanári karában (1957)

1961. szeptember 2-től tanulmányi felügyelő, az osztályfőnöki és a számtan–fizika munkaközösség vezetője lett. Elnökségi tagja volt a Magyar Szovjet Baráti Társaságnak, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulatnak, a KISZ MB Ipari Tanácsának. A Nyírbátori Ifjúságvédelmi Tanács vezetője az Úttörőszövetség

elnökségi tagja volt, matematika–fizika továbbképzést vezetett. 1962. november 7-én megkapta a Magyar Úttörőszövetség „Kiváló Úttörővezető” kitüntetését. Elvégezte a politéchnikai és ipari tanulói szakot szerszámlakatos szakmában. Tagja volt a Szabolcs-Szatmár megyei Nevelő folyóirat szerkesztőbizottságának is. Egy ideig vezette az iskola úttörőzenekarát. Az Újító Mozgalom tagjaként 24 elfogadott és felterjesztett újítása volt. Többek között mosógépet szerkesztett. Elfogadott újítása volt egy „Készülék a váltakozó árammal kapcsolatos gyakorlatok alkalmazására” (1974. június 13.). Rendszeresen járatta az Élet és Tudomány, valamint az Ezeremester folyóiratokat. 1963. június 1-jétől a **Nyírbátori Járási Tanács** művelődési osztályának vezetője lett. 1964. március 20-án kitüntető oklevelet kapott a polgári védelmi oktatás terén végzett eredményes munkájáért. 1965-ben – amint akkor az sokaknak kötelező volt –, elvégezte a Marxizmus-Leninizmus Esti Egyetemét. 1965. szeptember 1-jétől a **Nyírbátori I. sz. Általános Iskola** igazgatója lett. 1965. december 31-én elfogadták egyetemi szakdolgozatát „*Szindinamika alapelvei a tantermek szinkondicionálásában*” témakörben.

Leánya, *Katalin* emlékeiből: „*A 60-as években még kevés olyan jól felszerelt fizika-szaktanterem volt az országban, mint a miénk. Apa még riasztóberendezést is csinált, amivel védte Öveges professzor eszközeit. Az órákon azokat a kísérleti eszközöket használtuk, amiket mi készítettünk fizikasakkörön. Egyszer még hazugságvizsgáló gépet is készített, amit először otthon rajtunk tesztelt sikerrel. Mikor az iskolában híre ment, hogy az igazgató bácsinak hazugságvizsgáló gépe van, a tettesek azonnal feladták magukat, előkerült minden lopott holmi, és még azokra is fény derült, amikről a tanárok nem tudtak. A gépet nem is kellett használni. Azt hiszem, azért volt jó pedagógus, mert a legrosszabb gyerekekben is meglátta a jót.*”

Egy másik volt tanítványa, *Vadon Lujza* így emlékszik: „*Sok kedves emléket őrzök róla*

iskolaigazgatóként, táborvezetőként és nem utolsósorban fizikatanárként. Fizikasakkörön tranzistoros rádiót építettünk. Minden gyerek saját rádiót. Szuper volt, mikor az utolsó simítások után bekapcsoltam, és megszólalt a Petőfi rádió hangja. Most is látom magam, ahogy parádézok vele a szünetben az iskola udvarán. Mintha megnyertem volna a lottófőnyereményt. Nem voltam ügyes, de ő mindig elmagyarázta, miért és mit nem csináltam jól. Türelmét nem veszítette el, még a hangját sem emelte fel. Végül is úgy épített nekem egy rádiót, hogy a siker élményét nekem ajándékozta. Mikor a gyerekeim kicsik voltak, én a tőle tanult módszert alkalmaztam. Bevált!”

1968-tól a Magyar Pedagógiai Társaság tagja lett. 1970–1971 között elvégezte a komplex vezetőképző tanfolyamot. Szakdolgozatát „*A gyermek és a pedagógus kapcsolatában kialakult érzelmi viszony az iskola 8. osztályában*” témakörben írta. 1971. április 25-től a **Nyírbátori Nagyközségi Tanács** tagja lett. 1971. június 19-én lemondott az igazgatói munkaköréről, mert a kötelező párttagságot már nem tudta vállalni. 1971. július 31-től a **Nyírbátori I. sz. Általános Iskola** matematika–fizika szakos tanáraként dolgozott, 1973. április 16-tól pedig a Nyírbátori Városi Tanács tagja lett.

Így emlékezik *Farkas László*, akinek osztályfőnöke, matematika–fizika tanára és később kollégája volt: „*Gyula bácsi élményszámba menő kísérletekkel tette emlékezetessé a fizikaórákat. Így a fizikai törvényeket nem a tankönyvből tanultuk meg, hanem az elvégzett kísérletek alapján vontuk le a következtetéseket. A gyakorlatot tapasztalatból kiindulva mutatta be, amivel aztán az elméletet könnyen meg lehetett tanulni. A matematika és fizika tantárgyak oktatása és az osztályfőnöki teendők mellett hetente kétórás fizikasakkört szervezett, ahol először különféle papírtékokat készítettünk. Ezt követően a faesztergálás tudományával ismertetett meg bennünket. Ezt a munkát csak igen fegyelmezett körülmények között végezhetjük. Később*

papírsárkányokat, majd úgynevezett dobozos sárkányokat készítettünk, melyekben ötvözni kellett a papír- és famunkát. Olyan kis villanymotorokat szereltünk össze, amelyeknek minden alkatrészét saját kezűleg készítettük. Következtesen figyelte a tanítási órákon és a szakkörön végzett tevékenységünket. A fizikaórán bemutatott kísérletek és azok magyarázata után felhívta figyelmünket arra is, hogy a könyvtárban és a könyvesboltban hol találunk leírásokat. A sors különös érdekessége, hogy hét év elteltével a régi iskolámba hívtak tanítani matematikát, fizikát, műszaki ismeretek és gyakorlatok tantárgyat. Akkor már Gyula bácsi volt az iskola igazgatója. Ki mondott volna nemet erre a felkérésre? Hisz a felkérés magától Gyula bácsitól érkezett. Ekkor már az iskolának komplett fizika-szaktanterme volt. Ilyen körülmények között álom volt tanítani a gyerekeket. Gyula bácsi a kérdésekre és az igényekre mindig korrekt, valós válaszokat adott; a lehetőségeket mindig tudatta tanítványaival és munkatársaival egyaránt; irányítása alatt igazán jó, aktív tantestület működött. Nemcsak a mindennapi munkában voltunk jó közösség, hanem a nyári szünetekben is együtt táboroztattuk a gyerekeket a Duna-parton és a Zempléni hegységben. (Korábban a Balatonnál és a Mátrában is voltak úttörőtáborok.) Számomra meghatározó volt a Gyula bácsi által alkalmazott oktatási módszerek sokasága. Az iskola az ő irányítása alatt kivívott egy olyan elismerést a járásban, amelynek sokan csodájára jártak. Úgy érzem, hogy számomra a diákevek élményei, majd a Gyula bácsi tantestületében eltöltött időszak meghatározó volt, ugyanis elvégeztem a fizika szakot is. Így lehetőségem volt a tőle kapott gyakorlati tudást és a tapasztalatokat a tanulók mellett a főiskola hallgatóinak is átadni. Így rajtuk keresztül Gyula bácsi örökségével egyre több kisdíáknak adhatott maradandó élményt a fizika világának felfedezése.”

1975 augusztusában Karancsberénybe költözött feleségével a helyi általános iskola

szolgálati lakásába. Tanári pályáját a **Karancslapujtői Állami Általános Iskolában** folytatta, ahol matematikát, fizikát és kémiát oktatott. 1977 szeptemberében készült el az új lakása Karancslapujtőn. 1980. november 28-án az „Érdemes Társadalmi Munkás” kitüntetésben részesült. 1981. június 1-jén a Művelődésügyi Minisztérium „Kiváló Munkáért Érdemérem”-mel ismerte el tevékenységét. A Művelődési Minisztérium Tudomány-szervezési és Informatikai Intézete 1981. február 6-án országos szintű hasznosításra elfogadta a „*Tanulókísérleti atommodell az általános iskolai kémiában*” szemléltető eszközét. Leírása megjelent a Kémia Tanítása c. folyóirat 1980. XIX. évfolyam 6. számában.

1985. október 1-jén vonult nyugdíjba. Karancslapujtői házát a fűtéstől a villany- és vízszerezésig – a kőműves és ács munkák kivételével – saját maga tervezte és kivitelezte. Külön műhelyt (a nyírbátori mintájára) épített, amelyben a fűrő- és esztergagéptől kezdve különféle szerszámokon át minden megtalálható volt. Szabadideje nagy részét itt töltötte. Unokáinak egy teljes játszóteret épített gyermekmedencével, és számukra az elektromos kis autóig mindenféle játékot készített.

Unokái – Kovács Boglárka és Dániel – így emlékeznek nagyapjukra: „*Gyerekkorunkban rengeteg hétvégét és nyári szünetet töltöttünk Lapujtőn. Papa állandóan ügyködött valamiben, vagy a műhelyében barkácsolt, vagy az állatokat gondozta, vagy a kertben tevékenykedett. Mindent megtermelt vagy elkészített, amire csak szükség volt a háztartásban. Minket mindenbe belevont, mindent elmagyarázott, megindokolt. Szinte olyan volt, mintha technikaórán lennénk. Nekünk a kertben külön terület részünk volt, amit mi műveltünk. Ezt a tevékenységünket figyelemmel kísérte és tanácsokkal látott el. A kémiát a kémiai atommodelllel szeretett megvelünk, amelyet közösen készítettünk. Most is szeretettel gondolunk vissza azokra az időkre.”*

Homolay Ágnes: „Számomra nagyapuék háza volt a békesség szigete. Kicsi volt, egyszerű berendezéssel, de számomra a boldogság helyszíne. Gyermek jobb nagyapát nem is tudna elképzelni. Ezt már gyermekként éreztem, felnőttként pedig teljes bizonyossággal tudom, és értékelem az áldozatos munkát a családjáért. Mindig kitalált számunkra valami játékot, ami úgy lenyűgözött bennünket, hogy még a tévzés sem jutott eszünkbe.” Homolay Kinga: „Gyerekként a nagyapuénál eltöltött szünidő maga a boldogság volt számomra. Lehetett tél vagy nyár, sosem unatkoztunk: vagy kinn játszottunk, vagy a kerti teendőkben segítettünk. Ha a házi feladatban elakadtam, nem volt olyan, amiben nagyapu ne tudott volna segíteni, legyen az matek vagy történelem. Felnőtt fejjel, ma már csak a fényképeket nézegetve értem meg igazán, hogy milyen jó is volt nekünk, unokáknak.”

Emellett, a kerten kívül 2,5 hektár szántóföldön gazdálkodott. Ide egy saját maga által épített kis traktorral járt ki, ami közúti közlekedésre is alkalmas volt. Aktívan részt vett a község közösségi életében. Megszervezte a művelődési ház asszonykórusát, amellyel több fellépésük volt megyszerte. 1985. június 2-án kitüntették a „Pedagógus Szolgálati Emlékérem”-mel. 1983-ban megözevgyült, s két év múlva feleségül vette Kincses Irént, akivel haláláig boldog házasságban élt.

Élete és munkássága példa lehet a felnövő pedagógus nemzedék számára, hogy a pedagóguspályát ne foglalkozásnak, hanem hivatásnak tekintsék.

KOVÁCS GYULA DÁNIEL
Pér

KOVÁCS ISTVÁN (Jánkmajtis, 1942. május 29. – Nyírtelek, 2016. szeptember 29.) tanító, általános iskolai tanár, igazgató, tanfelügyelő

Az általános iskolát Fehérgyarmaton végezte. 1956 szeptemberében iratkozott be a Nyíregyházi Tanítóképző Intézetbe, ahol 1960-ban érettségizett. Gyakorló éveit a **Nagycserkesz Halmos–Debrő-bokori kisiskolában** töltötte. 1961. július 1-jén képesítő vizsgát tett, megszerezte a tanítói oklevelet. A tanulást nem hagyta abba, 1962 szeptemberében – sikeres felvételi után – a Nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola biológia–mezőgazdasági ismeretek és gyakorlatok szakos hallgatója lett. 1966-ban megszerezte általános iskolai tanári oklevelét. Közben 1964-től 1970-ig tanított Halmos–Debrőben, összevont osztályokban. Ezen időszak alatt tagiskola-vezetőként is irányított.

1964-ben nősült. 1965-ben született meg fiúgyermekük, 1969-ben pedig lányuk.

1971-től már a **Nagycserkeszi Általános Iskolában** kezdett dolgozni, ahol igazgatóhelyettesnek választották. Ezt a tisztséget 1977 júliusáig töltötte be. Az 1977/78-as tanévtől igazgató lett. Majd 1978. szeptember 1-jétől kinevezést nyert a **Nyíregyházi Járási Hivatal Művelődésügyi Osztályára**, ahol általános tanulmányi felügyelőként tevékenykedett 1983. augusztus 31-ig. Volt technika szakos szakfelügyelő is. 1984. január 1-től kinevezést kapott a **Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Művelődési Osztályra** általános felügyelői munkakörbe. Fő feladata a megye oktatási intézményeinek, gyermek- és ifjúságvédelmi munkájának a segítése, koordinálása, ellenőrzése.

Hozzá tartozott a megye nevelőotthonainak a felügyelete, segítése, irányítása is. Közben a családja is elkötelezte magát a gyermekvédelmi munka mellett nagyszerű és szép feladatokkal. Felesége a Gyermek-és Ifjúságvédő Intézet főelőadója, lányuk ugyanott nevelőszülő-tanácsadó lett a főiskola szociális munkás szakának elvégzését követően.

1991-ben újabb fordulat állt be az életében. Sikeresen megpályázta a **Nyírteleki 2. sz. Általános Iskola** igazgatói állását. Az igazgatói munkakört két és fél cikluson keresztül folyamatosan 2004. június 30-ig töltötte be.

Vezetői tevékenysége alatt lett a 2. számú iskolából **Herman Ottó Általános Iskola**. Megkapták a kiváló nevelői közösségi munkáért a Közoktatási Közalapítvány kitüntető oklevelét. A megyében elsők között építették ki az intézményi minőségbiztosítási rendszert.

Nyírteleki lakosként részt vett a nagyközségi, majd a városi közéletben mint önkormányzati képviselő. Az oktatási bizottság elnöke volt nyolc éven keresztül. 2004. június 1-jén lett nyugdíjas.

A pedagógus szakmával folyamatosan szoros kapcsolatban állt. Tagintézmény-vezetőként dolgozott a SZILTOP Nonprofit Oktatási Kft. által fenntartott és bérelt **Kölcsey Ferenc Gimnázium Nyírteleki Tagintézményében**. 2000 óta szervezte a középfokú felnőttképzést Nyírteleken. Ez idő alatt 291 felnőtt szerzhetett érettségi bizonyítványt. Kiváló szakmai, gimnáziumi tanári kart érezhetett maga körül, akik a nyíregyházi középiskolákból jáltak ki tanítani, és akik elkötelezettek voltak a felnőttek képzése iránt.

Munkáját mindig önzetlenül segítette a családja.

Kovács István emlékeit *Hivatásérzettel, kedvvel, s teli reménnyel* című írásában foglalta össze: „1960 augusztusában kaptam kinevezést mint gyakorlóéves tanítójelölt a Halmos-Debrő-bokori iskolába Földesi István megüresedett helyére. Akkoriban szüleim Sulyán-bokorban laktak, édesapám ott volt tanító. Nem volt tömegközlekedési eszköz, így min-

den nap kerékpárral jártam át földutakon, de igen erős hivatásérzettel, kedvvel, tele reményekkel. A tanítói hivatásérzetet a régi nyíregyházi fiútanítóképző rendkívülien elkötelezett tanárai, édesapám szakmaszeretete és a szorgalmas tanyai emberekhez való kötődés erősítette bennem.

1961-ben a szigorú képesítővizsga letételét követően kaptam meg a kitűnő minősítésű tanítói okleveletem. Három iskolaépületben tanítottunk: Halmosban, Debrő-bokorban és a kisdebrői iskolában. 35–40-es létszámú összevont osztályok voltak, az iskola összlétszáma akkoriban 130–140 fő volt. Nagycserkeszen volt a központi »anyaiskola« és az igazgatóság.

Gyakori látogatója volt a tanítási óráimnak Bélteki Károly igazgató és Czibula Antal megyei alsós felügyelő. Sokat tanultam tőlük is. Nagyon szerettem a gyerekeket, s ők is engem. Sokszor jöttek élém gyalog Markó-bokorból a Tiszavasvári kövesútig, s kísérték Halmosig. A 60–61-es évek igen hideg zord téli időszakában vállukon tarisznyában hoztak tüzelőt, fát, kukorica- és napraforgókórót, mert nem volt az iskolában elegendő tüzelő.

A úttörő mozgalom keretein belül nagyon sok, az egész tanyavilágot megmozgató rendezvényeink voltak. Majálisok Markóban, a Krajecz féle réten Debrőben. Sok társadalmi munkát végeztünk a Halmosi téveszben is. A Halmostól Bedőig meglévő út mellett valamennyi diófát a gyerekekkel ültettük 1961-ben. Táboroztunk Sóstón, Kemencepatakon, ahol a szülők és a termelőszervezet biztosították a feltételeket. Kirándultunk Budapestre, Kőkapura, horgásztunk a gyerekekkel a Nyírteleki mai sportpályán, a vasút mellett. Biológiai szakkörünk volt már akkor.

Bekapcsolódtunk a programozott oktatásba, oktatáspedagógiai kísérletekbe, egyszóval mozgalmas élet folyt a kisiskolánkban. Esti felnőttoktatást szerveztünk, petróleumlámpával, maxilámpával világítottunk, mert nem volt villany. A felnőtt lakosság bevonásával színjátszó kört működtettünk. A »Kocsonya Mihály házassága« című színművel bejártuk a

környéket. Élet zengte be a tanyát. A kollégáink Krajcsovics Mihály, Olenyovics Ilona, Bánszki János, Szakál Sándor, Hulvey András és neje igazi, odaadó pedagógusként tették a dolgukat.

1964-ben megnősültem, feleségül vettem a helyben lakó Molnár Máriát, aki ifivezetőként is segítette munkámat. Szülei, nagyszülei kényszerből áttelepítettek voltak az Érsekújvár melletti Andód községből. Közvetlen rokonságban voltak Czuczor Gergellyel, akire a család büszke volt és az máig is. 1966-ban befejeztem az 1962-ben kezdett főiskolai tanulmányaimat, biológia–mezőgazdaságtan tanárként végeztem. Visszakerülvén Halmosba tagintézményvezetőként dolgoztam 1970-ig. Ezt követően Nagycserkeszre költöztünk, s ott igazgatóhelyettesként, majd igazgatóként dolgoztam 1978-ig. Ekkor bekerültem a Járási Hivatal Művelődési Osztályára tanulmányi felügyelőnek.

Szép emlékek kötnek Halmos és Debrő bokorhoz, áldja meg a sors az ott lakókat és utódaikat, volt tanítványaimat, akik már nagyapák, nagymamák, orvosok, mérnökök, szorgalmas fizikai dolgozók.”

Kovács István az évtizedek alatt számos rangos elismerésben részesült.

Munkájának elismeréseként 1982-ben és 1987-ben megkapta a Kiváló Munkáért, 1989-ben a Kiváló Tanácsi Munkáért kitüntetést. 1996-ban a Megyei Nyelvi Közalapítvány díját és az iskolai Herman Ottó-díjat vehette át. 1999-ben kapta meg a Magyar Köztársaság Ezüst Érdemkeresztjét. 2004-ben a város önkormányzata a Nyírtelekért kitüntetető címet adományozta számára. 2011-ben pedig dr. János Zoltántól, a nyíregyházi főiskola rektorától vette át aranydiplomáját.

„A pályámon eltöltött éveket sikeresnek tudhatom, s köszönhetem a sorsnak, hogy megélhettem azt a 42 évet, melyet állandó gyermek, és azt a 10 évet, amit pedig felnőtt mosolyban tölthettem, feledve a nehézségeket” – vallott Kovács István. „Az unokákkal való foglalkozás tölti majd ki mindennapjaimat, a családban felmerülő hétköznapi fel-

adatokkal, tennivalókkal kiegészülve. Egészségünk megőrzése, ápolása is fontos” – folytatta. Majd a jelenlegi nyírteleki oktatásról érdeklődtem tőle. „Úgy tapasztalom, jó kezekben van a nyírteleki oktatás, hisz elkötelezett, szakmailag hozzáértő vezetőkkel és nevelőtestületi közösséggel találkozhatunk, egy igen otthonos belső és külső környezettel rendelkező intézményben, ahol fenntartható a fejlődés” – értékelt elismerően.

Önkormányzati ülésen

Pista bácsi – nyugdíjba vonulásakor – egy Révai-idézettel üzent kollégáinak, tanítványainak. „Most már elvonulhatok, utódaimra hagyva a munkát és a vele járó kötelességeket, hogy tovább tartsák fent és gondozzák, védjék, ápolják a közösen megteremtett értékeinket.”

Magyar László, egykori tanítvány, polgármester Gyerekszerető tanító bácsink volt írásában is emlékezik: „Kovács Istvánnal több mint ötven éves ismeretség kötött össze. Fiatalkorban, pályakezdő tanítóként az első tanítványaim egyike voltam. A velünk órákon át együtt focizó tanító bácsit hamar megkedveltük. Számos iskolai, táborozási kedves emlék köt hozzá. Gyerekszerető tanító bácsink volt.

A szomszédságunkba nősült tanító bácsival jó kapcsolatunk az iskola utáni évtizedekben is megmaradt. Később tanfelügyelő, több iskola igazgatója lett.

Az élet úgy hozta, hogy az aktív munkássága végén, polgármesterként, kiváló munkakapcsolatban még éveken át együtt dolgozhattam Pista bácsival. Nyugdíjba vonulásakor nekem jutott az a megtiszteltetés, hogy munkásságáért én adhattam át neki a »Nyírtelekért« kitüntetető címet.

Az elmúlt év végén felkértem, hogy az Örökségünk Halmosbokor c. könyvbe írjon a halmosbokori emlékeiről. Akkor még nem gondoltam, hogy ez lesz az utolsó publikált írása.”

Nyugdíjba vonulásakor, 2004-ben, Magyar László polgármester, az egykori tanítvány adta át a „Nyírtelekért” kitüntető címet

Ratkos Mihályné Búcsú Kovács István Igazgató Úrtól című írásában többek között így emlékezett az igazgató úrra: „Szomorúan kezdem el az írást, tudom, emlékezni jó, emlékezni kell, de ez sokszor fájó. Fájó akkor, ha olyan emberre emlékezünk, aki már nincs közöttünk. Kovács István Igazgató Úr, Igazgató Bácsi, Pista Bácsi, a Kolléga, a Barát, Nyírtelek ismert és elismert pedagógusa, sajnós, eltávozott közülünk.

Ki is volt Ő? A szó igazi értelmében vett tanító volt. Oktatta, nevelte a gyerekeket először osztatlan tanyasi iskolában. (...) A pedagógusi munkától sohasem szakadt el, ez volt az élete.

1990 óta nyugdíjazásáig a Herman Ottó Általános Iskola igazgatói feladatait látta el. Az ő munkássága alatt kiváló oktató-nevelő munka folyt az intézményben. Ez idő alatt aranykorát élte a Herman Ottó Iskola. Nagybetűs IGAZGATÓ volt. Azt vallotta: a házban (iskolában) a kötelesség mellett szent a gyermek joga, személyisége, a szülői közösség

igénye, a gyermek és a pedagógus autonómiája.

Hagyta a pedagógusokat dolgozni, kibontakozni, segítette a fiatal pályakezdőket, megbecsülte, elismerte az idősebb kollégák munkáját. Törődött a testülettel minden szinten, akár magánéleti, akár szakmai dologról volt szó. Mindig számíthattunk rá. A szülőket is partnerként, társként kezelte. Nemcsak emberként volt nagyszerű, hanem szakmai felkészültsége is kiváló volt. Irányt mutatott, de mindig figyelembe vette a testület ötleteit, javaslatait, így kimagasló szakmai programjait a közösséggel meg tudta valósítani. Ha távolról nézzük, lehet, hogy ezek nem nagy dolgok, de mi, a közelében élők és dolgozók nagyra tartottuk, becsültük. (...)

Mindig a gyerekeket, az iskolát tekintette elsődlegesnek, ezt képviselte az önkormányzatnál is, hiszen több cikluson keresztül volt képviselő.

Sok-sok emlék kavarog, ha rá gondolunk, a felejthetetlen kirándulások, ahol az elmaradhatatlan harmonikájával jó hangulatot varázsolt. A szülők bálja, a farsangi multságok alkalmával megmutatta felszabadult, »bohém« énjét is.

Nemcsak szűkebb pátriájában volt előremutató egyéniség, de vitte hírnevünket is, sok előadást tartott a környezeti nevelésről, amely az ő idejében az iskola fő profilja lett. Ez nem csupán szavakban testesült meg. Országos hírű előadókat, szakembereket hívott a továbbképzésekre, az országban elsőként rendezhettük meg a Herman Ottó iskolák találkozóját, melynek nagy visszhangja volt.

Sajnos a profil és a hagyomány is elveszett az iskolák összevonásával, és neki is menni kellett. Nyugdíjazása után sem szakadt el a pedagógiától, megszervezte az esti gimnáziumot, ezzel hozzájárult Nyírtelek várossá válásához.

Sok-sok felnőtt köszönheti neki érettségijét. Élete, munkássága értékeket hordozott. Nem vész el, nem vész el az az összefogás, összetartás, ami igazgatósága alatt kialakult a

Herman Ottó Iskolában. Ennek ékes bizonyítéka a 2015-ben megrendezett hermanos tanárok találkozója, ahová mindenki eljött, aki érezte az őáltala kialakított szellemiséget, azok is, akik több száz kilométerre kerültek, azok is, akik több éve máshol tanítanak. Örülünk, hogy ezt a boldog találkozást megérhet-e körünkben.

Egy ember életét nem lehet néhány mondatban teljes valójában összefoglalni. Arra jó ez az emlékezés, hogy megköszönjük neki, hogy munkatársai, kollegái, ismerősei, barátai lehettünk.”

FINTOR GÁBOR
Nyírtelek

KOVÁCS LAJOS (Piliscsaba, 1949. november 3. – Dorog, 2017. október 9.) tanító, tanár, igazgató, író, helytörténeti kutató

Még gyermekként családjával Dorogra költözött, itt végezte általános iskolai tanulmányait a Petőfi Iskolában. Itt különösen Döbrössy József, a kiváló magyartanár, az irodalmi szakkör vezetője volt rá pályát formáló hatással: „*Költő lesz-e minden versíró gyerekből? Természetesen költői a kérdés, vagyis tudjuk a választ, nem lesz az. Csak hát nem mindegy, hogy kapnak-e esélyt a próbára, segítségét, támaszt a megmérettetésre az indulás pillanatában*” – írta a rá rendkívül jellemző

szójátékos szellemességgel az indíttatását az irodalom és a pedagógia irányába meghatározó iskolai élményekről.

Középiskolai tanulmányait Esztergomban, az István Gimnáziumban folytatta. 1971-ben szerezte meg tanítói diplomáját, és ekkor kezdett tanítani a Fejér megyei **Perkátán**. Hamarosan visszakerült azonban a Dorogi járásba: **Tát-kertvárosban** kapott állást, hamarosan igazgatóhelyettesé nevezték ki. Bekapcsolódott a szegedi folyóirat köré szerveződő Kincskereső-mozgalomba. Ekkor figyelt fel a Zsolnai József által elindított nyelvi, irodalmi és kommunikációs programra. 1978-ban szerzett magyartanári oklevelet Pécsen.

1982-ben került a **dorogi Zrínyi Ilona Általános Iskolába**. Kezdetben igazgatóhelyettes, majd 1990-től húsz éven át az iskola igazgatója volt.

Igazgatói kinevezése egybeesik a Zsolnai József által kidolgozott Értékközvetítő és Képességfejlesztő Program (ÉKP) iskolai indulásával. Ezt a Nyelvi, irodalmi és kommunikációs (NYIK) program már működő elemeire építve, a pedagógusokat felkészítve, a vezetés teljes elkötelezettségével érte el.

Bevezette iskolájában az ÉKP teljes tantárgyi rendszerét. Megjelent a sakk, a bábozás, a furulyázás. Új elemekkel is gazdagította a kínálatot, egy időben nagyon népszerűvé vált a fafaragás is – köszönhetően dr. Kovács József népi fafaragó művész szakköri és táborigazgatói sorozatainak. Beépítette az iskolai programba a nagyszerű énekkari hagyományokat is megújult formában. Minden évben, az adventi időszakban a Szent József templomban tartotta a nemzetközi sikereket is arató koncertjét a kóruscsalád Kovácsné Földi Krisztina karnagy vezetésével.

A helyi értékeket középpontba állító pedagógiai attitűd megjelent az iskola külső képében is. Az iskola kertjében emlékszobrok, emlékpádok létesültek neves dorogi alkotókat megidézve. Elkészült az ódorogi Árpád-kori első templom makettje, emlékeztetve a helyi közösség egyik legfontosabb összetartó

tényezőjére. A folyosókon a kollégák, a dorogi gyűjtők tárgyi néprajzi anyagai, a település újabb történetéhez kapcsolódó képek, dokumentumok láthatók ma is. Egy folyosórészen a „Zrínyi állomás” arcképcsarnoka az iskola történetének jeles tanítványaival ismertet meg.

Egyik igazgatói kezdeményezése volt, hogy valamennyi tanterem, szaktanterem Doroghoz köthető, vagy Dorogon született neves személyiségről kapja nevét. Így lett a magyarterem Németh László-terem, hiszen a jeles író Dorog mellett, Sátorkőpusztán töltötte nyarait, és itt írta Tanú című folyóiratát.

2000-ben Kovács Lajos vezetésével az intézmény megkapta a „kutatóiskola” címet, 2002-től a Pannon Egyetemhez kapcsolódóan az iskola a „szakvizsgáztatás dunántúli konzultációs központjának” címét is elnyerte.

Rendszeres résztvevője, valamint szekcióvezetője, előadója volt az évente rendezett konferenciáknak. 2000-ben Dorogon rendezte meg az egyik legalaposabban átgondolt országos ÉKP-s konferenciát, amelynek alap gondolata jól kifejezte az iskola pedagógiai törekvéseit: „Alkotó gyerekek és felnőttek az alkotó iskolában. Az alkotásra inspiráló környezet.” A 2006-ban Orosházán megrendezett 9. ÉKP-s Konferencia már nem kis mértékben a dorogi műhely helyismereti munkájának elismeréseképpen a lokális identitás-tudat fejlesztésének lehetőségeit vizsgálta. Az egyik fő előadást Kovács Lajos tartotta.

Már kezdő tanárként és igen fiatalon kezdő íróként bekapcsolódott a Kincskereső című Európában is páratlan szegedi gyermekirodalmi folyóirat tehetséggondozó munkájába: az országos táborok állandó szakcsoportvezetője lett Szegeden, majd Kecskeméten.

Kovács Lajos 1984-ben megszervezte a megyei Kincskereső-tábort Esztergomban, ahol a város gazdag története jelentette a kutatási témákat a gyerekek számára. Nyilvánvaló volt a holisztikus pedagógiai törekvések mögött húzódó szándék: a négy szakcsoportban (szépirok, riporterek, illusztrátorok, színjátékosok) folyó alkotó munkában minden tanuló

találja meg a neki legjobban tetsző önkifejezési lehetőséget. A hét táborát megélt sorozat teljes sikert ért el. Valamennyi meg tudta jelentetni a Tábort Kincskereső című füzetét (TK 1984-1990).

A táborsorozat pedagógusai többször is jelentkeztek a pedagógiai tanulságok elemzésével különböző szakmai fórumokon, szakkiadványokban.

Később folytatta a tanulókkal végzett alkotómunkát iskolai keretek között is. Előbb a Hírharang című dorogi gyermekhíradót alapította meg, majd egy iskolai alkotótábort indított útjára kollégáival 1992-től, amelynek keretében Pilismaróton, Dorog gyermeküdülőjében immár saját városuk múltját kutathatták a tanulók. Ebben a táborban a német nyelvi szakcsoport fordította le először a magyar művelődéstörténetben Grundl Ignácnak, a 19. század második felében Dorogon működő plébánosnak bécsi szaklapokban megjelent botanikai tanulmányait.

2000-től indult meg Zsolnai József tudománypedagógiai koncepciója alapján az ÉKP keretein belül a tudományos diákkörök általános iskolai programja. *„Még 1972-ben – tehát 33 évvel ezelőtt – tettem szóvá a magyar pedagógustársadalom lapjában, hogy az iskolákban már korai életkortól kezdődően ne csupán a tudomány eredményeivel próbáljuk szembesíteni a fiatalokat, hanem azzal a folyamattal is, ahogyan a tudomány születik”* – idézte 2005-ben megjelent nagyszabású megalapozó művében a NYIK és az ÉKP kidolgozója egy régebbi gondolatát. Erre a koncepcióra épült a gyakorlati megvalósítása a később a Kutató Gyerekek Tudományos Konferenciája néven folyó vetélkedőnek.

A Zrínyi Iskola azonnal indult a vetélkedőn. Két esztendővel leszámítva mindig volt országos döntőbe jutott és ott helyezést elért tanítvány az előző több mint másfél évtizedben. Többször is előfordult, hogy három-négy díjazott volt. Kovács Lajos pályafutása alatt összesen 35 prezentációt tartottak az általa felkészített tanulók a budapesti döntőben. Ebből 20

dolgozat első díjat nyert, köztük 11 kiemelt első díjat, amit a zsűri csak igen ritkán adományozott. Rendkívüli alapossággal és rendszerességgel készítette fel tanulóit az iskolai tanulási gyakorlattól élesen eltérő feladatra. Mindig figyelembe vette tanítványainak sajátos érdeklődését, felkészültségét, ismeretháttérét. Nagyon hamar ráértett arra, hogy a tanulók egyazon kutatási területen egymásra épülő témákkal több éven keresztül is sikeresek lehetnek.

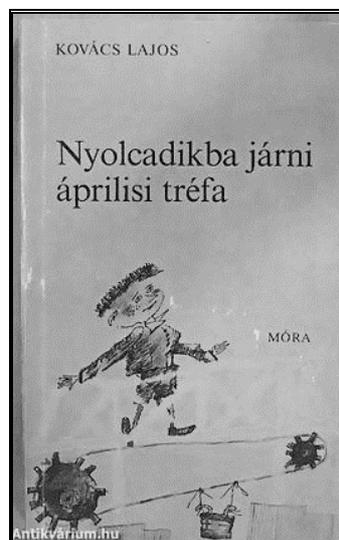
Kovács Lajos rendkívül eredményes tehetséggondozó példája követőkre talált iskolája és a másik két dorogi iskola tanárai, tanulói körében is. 2014 óta minden júniusban a Tudomány Napja rendezvény keretében valamennyi országos döntőbe került dorogi tanuló bemutatja előadását.

2011-es nyugállományba kerülése után is segítette az iskola szakmai munkáját: továbbra is részt vett az ÉKP-s konferenciákon, előadója volt a budapesti Tudomány Napja rendezvényeinek, újabb sikereket ért el tanítványaival a Kutató Gyerekek Tudományos Konferenciája című vetélkedőn.

Szépirodalmi munkássága is sokrétű és igen gazdag. Irodalmi műveit megragadó stílusa, eredeti képalkotó nyelvezete, helyzetteremtő ereje és mindenekelőtt a gyermeknyelvből táplálkozó humora tette népszerűvé, máig aktuálissá. Ott lappang minden gyermekeknek írott művében pedagógiai humanizmusa: hit a személyiség fejlődésében, remény a világ jobbra fordíthatóságában. És mindezt nem tanmeseszerűen fogalmazta meg, hanem izgalmas cselekményben mondta el. Jellemzője volt egész pályáján a rendkívüli műfaji gazdagság: versek, novellák, kritikák, esszék, helytörténeti írások, szociográfiák, irodalmi portrék, interjúk egyaránt gazdagították életművét. Önálló kötetei gyermekirodalmi műfajokban jelentek meg. Ezek a munkák a magas színvonalú hazai gyermekirodalom első vonalába tartoznak. Műveiben elkerülte a gyermekekhez való leereszkedés csapdáját, és a gyermekek világát a maga összetettségé-

ben tudta ábrázolni, ahogy az igazán jó pedagógus tud közelíteni tanítványához.

Önálló kötetei: Nyolcadikba jární áprilisi tréfa (1981), Megmarad a meseház (1984), Ez mind az én kutyabajom (1987), Anyák napján szeretettel apának (1990), Rádásnap a szupersztárok cirkuszában (1993), Fülbemászó mesék (1998).

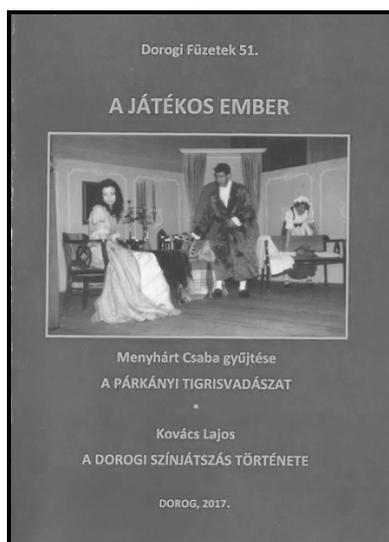

Aktív közéleti ember volt. Két irodalmi folyóirat szerkesztőségében is dolgozott: Kincskereső (1985-1993), Új Forrás (1988-2005). Pedagógiai, művészeti, tudományos munkájával összefüggő szervezetekben számos tisztséget töltött be. Alapítója Dorog Város Barátai Egyesületének. Dorog Város képviselőtestületének 1990-2006 között volt tagja. Vezetőségi tagja volt a Magyar Pedagógiai Társaság Komárom-Esztergom megyei tagozatának.

Elismerései:

- * Szocialista kultúráért (1985);
- * Pro Urbe: Kincskereső Alkotótábor csoportos (1998), egyéni (2000);
- * Dorogiak Dorogért Alapítvány Emlékérme (2000);
- * Komárom-Esztergom megyei Prima Díj (2011);
- * Mester és Tanítványa díj (2011);
- * Komárom-Esztergom Megyéért Díj (2012);

- * Bonis Bona - „a nemzet tehetségeiért díj” (2015);
- * Dorog Város Díszpolgára (2017).

Szerkesztette, írta a „Dorogi füzetek” című, több mint 50 kötetből álló helytörténeti sorozatot. A „dorogimedence.hu” weboldal „Dorogi barangolások” című sorozatába 20 folytatást ő írt. Publikációinak száma meghaladja a százat. Kutatásaival, írásaival kapcsolatosan így fejtette ki véleményét, tapasztalatait:

„Levéltárak, könyvtárak, családi dokumentumgyűjtemények, fotók, levelek, naplók, művészeti alkotások a legfőbb irányadói a kutatásoknak. Az internettel csínján bánok, ott bizony több forrást is át kell olvasni ahhoz, hogy megtaláljam a hiteles munkát. A számítógép hatalmas információhalmazt zúdít ránk, és ez veszélyes. Gyakran látom, hogy valaki egyszer rossz információt adott közre, és szinte megfertőzte a témában felületesen keresgélő személyek tudását. Dorog története is tele van ilyen tévedésekkel. Tervezek egy olyan kötetet, ahol a legfőbb »csalások« – a jó szándék ellenére – kitörölhetetlenül terjednek a múltunkról.”

Kovács Lajos pályafutásának összegzése:

Pedagógusi pályáján a kutató gyerekekkel elért sok siker jelentette a szakmai csúcst: az egyéni fejlesztés keretei, a folyamatos alko-

tásra ösztönzés, a komplexitás és az interdiszciplinaritás taneszközökön túli tematikája mind-mind azoknak a pedagógiai elveknek a megvalósítását jelentették, amelyeknek jegyében egész életében tevékenykedett. Számára talán megadatott, hogy pályája valamennyi fontos területén egy-egy alkalommal átélhette az alkotó ember legnagyobb örömét: a teljesség érzését. *„Megmarad a meseház”* – utalhatunk szép könyvének címével egész életművére.

DANKÓ JÓZSEF
Dorog

KOVÁCS MIHÁLYNÉ Leiter Magdolna (Nyíregyháza, 1931. május 19. – Hajdúszoboszló, 2017. március 22.) magyar-történelem szakos általános iskolai tanár

Nyíregyházi gazdálkodó egyetlen gyermekeként született. Édesapja a 2. világháborúban eltűnt. Édesanyja szakácsnő volt egy panzióban. Magdolna 1947-ben fejezte be elemi iskolai tanulmányait Hajdúszoboszlón. Utána felszolgálóként dolgozott 1949-ig abban a panzióban, ahol édesanyja. 1949-ben férjhez ment Kovács Mihály villanyszerelőhöz. 1961-ben levelező tagozaton leérettségizett. Egy évig képzés nélküli óvónőként helyezkedett el **Hajdúszoboszlón**. 1962-ben képzés nélküli tanárként alkalmazták a **hajdúszováti általános iskolában**. Tíz évig járt át Hajdúszovátra

dolgozni Hajdúszoboszlóról. Első gyermeke, Gusztáv autószerelő volt, 2004-ben tüdőembóliában elhunyt. Második gyermeke, Magdolna kisgyermeknevelőként dolgozott.

Magdolna a tanítás mellett sikeresen felvételizett Szegedre a József Attila Tudományegyetem bölcsészkarára, és 1969-ben magyar-történelem szakon végzett. 1972-ben a hajdúszoboszlói 3. számú Általános Iskolá-

- * 1984-ben Kiváló Úttörővezető kitüntetést kapott;
- * 1986-ban Pedagógus Szolgálati Emlékéremmel ismerték el munkáját;
- * 1987-ben a város vezetősége Gyermekéinkért emlékéremmel jutalmazta.

Részt vett közösségi tevékenységekben is. Több évig énekelt a városi pedagógus énekkarban. Vöröskeresztes tag volt. Sokat segített

ban kapott állást. Itt tanított 1989-ig, nyugdíjba vonulásáig. Mindvégig osztályfőnök is volt. Az 1974-75-ös tanévben kiválóan megfelelt minősítéssel elvégezte az általános iskolai osztályfőnöki komplex szemináriumot. 17 évig a szakterületének (magyar-történelem) munkaközösség-vezetője volt. Folyamatosan képezte magát. Kiváló szinten felelt meg az iskolai követelményeknek.

Munkáját mindenkor lelkiismeretesen, nagy hozzáértéssel, becsületesen végezte. Ennek elismeréseként a nevelés-oktatás terén végzett munkáját kitüntetésekkel is elismerték.

a rászoruló családokon. Nyugdíjba vonulása után tagja lett a pedagógusok nyugdíjasklubjának. Rendszeresen részt vett a foglalkozásokon és rendezvényeken, amíg egészségi állapota megengedte.

Magdika elismertségét jelzi az is, hogy szinte nem lehetett „leállítani” volt tanítványait, mikor megtudták, hogy visszaemlékezés készül volt tanárukról. Sokan akartak írni a tőle kapott élményekről.

Egyik volt tanítványa, Jeges László így emlékszik rá:

„Sok év távlatából nehéz felidézni, ki milyen

ember volt. Főleg akkor, amikor még gyermekszemmel és -ésszel próbáltuk megérteni a világot. De Kovácsné Magdi tanár nénire szívesen emlékszik az ember. Ő magyar nyelvet és irodalmat tanított nekünk. Kedves, szeretetreméltó volt, de tekintélyt is tudott érvényesíteni. Mindig arra törekedett, hogy a legjobb tudással hagyjuk ott az iskolát, és sokat tett azért, hogy minél szebb, gazdagabb életpályára állítson minket.”

Egy másik volt tanítványa, Dihenné Acél Mária ezeket írta róla:

„Nyolcadik osztály második felétől volt osztályfőnököm Magdika néni. Addig nem tanított, de természetesen ismertem prózamondó-, versmondó-, Kazinczy-versenyekről. Mosolygott mindig. Ha haragudott is, csak felemelte a hangját, de a szeme mosolygott.

Egyszer egy nyelvtanórán felelés közben teljesen leblokkolt az agyam. Azt a szót sem tudtam felírni a táblára, hogy »együtt«. Leültetett, látta rajtam a teljes ürességet, de nem írta be a rossz jegyet.

Egy másik alkalommal arról beszéltem neki, hogy egyszerűen nem bírom elolvasni A kőszívű ember fiai című regényt. Azt mondta, nem baj, olvassak mást. Ezen nagyon meglepődtem, mert egy magyartanártól nem ezt vártam. És én olvastam mindent, ami a kezembe került.

A maga csendesen mosolygó módján kísérte figyelemmel a gyerekek útját. Nem csak az iskolában, de 8. után is, amikor találkoztunk, mindig érdeklődő volt és segítőkész.

Számomra nem pedagógus volt, hanem Tanár, nagy T-vel, aki nemcsak az olvasást szerettette meg velem, hanem egyik példaképem is lett.”

Czeglédiné Kukucska Katalin, aki hálás tanítványa, majd kolléganője volt, így gondol vissza az együtt töltött időkre: „Mindenki életében vannak meghatározó emberek, családtagok, kollégák, tanárok. Nekem olyan szerencsém volt, hogy az egyik ilyen ember egyetlen személy volt, Kovács Mihályné Magdika néni. Négy évig általános iskolai osztályfőnököm, magyar- és történelemtanárom volt. Később

ugyanitt, a legendás **3. sz. Általános Iskolában** kollégája is lehettem. De talán abban a 4 évben több is volt, mint tanár. Egy kicsit barát, egy kicsit anya. Amolyan többfunkciós reneszánsz ember, mikor melyikre volt szüksége kamaszodó lelkünknek.

Remek tanár volt, nem emlékszem, hogy bármikor is unatkoztunk volna az óráin. Olyan élményszerű, »elvarázsolós« órákat tartott, hogy azoknak is fenntartotta az érdeklődését, kíváncsiságát, akik nem a legjobb jegyeket kapták ezekből a tantárgyakból. Ugyanis keményen és következetesen megkövetelte tőlünk a rendszeres tanulást.

Sokat példálózott, hogy »Majd meglátjátok, az életben az boldogul, aki ...«, akkor nem feltétlenül hittünk el neki mindent. Évek múltán az ő bölcsességei a mi szánkából köszöntek vissza gyerekeinkre, tanítványainkra, mintegy elégtételt adva neki: »Ugye megmondtam!«

Nagyon olvasott ember volt. Sok-sok olyan könyvet vettem a kezembe később, amelyekről ő legendákat zengett akkor, és igaza volt.

Amikor a főiskola elvégzése után kollégák lettünk, talán azért is volt könnyű a beilleszkedés abba a tantestületbe, ahol sok volt tanárom tanított még, mert szeretettel fogadtak, biztattak. És Magdika néni ismét kicsit barát, kicsit anya, a tapasztalatok átadásában kicsit tanár is volt. Olyan volt, mintha hazaérkeztem volna...”

Pásti Edit egykori tanítvány visszaemlékezése: „Magdika néni 1968-tól 1972-ig volt az osztályfőnökünk. A tanárnőt az év kezdése után azonnal megszerettük. A bemutatkozáskor elmondta, hogy ő egy kicsit szigorúbb, mint az alsós tanító nénik voltak. De ha az osztály magatartása, szorgalma jó lesz, akkor észre sem fogjuk venni a szigorúságát. Nagyon jól összetartotta az osztályt. Arra kérte a jobban tanuló diákokat, minket, hogy a gyengébb tanulókat karoljuk fel, és segítsünk nekik a tanulásban. A mai napig tartjuk a kapcsolatot egymással, boldogan találkozunk, osztálytalálkozók alkalmával is örülünk egymásnak. Köszönhetjük ezt a jó osztályfőnökünknek, Magdika néninek, aki a találkozókon is jól

érezte magát közöttünk. Sajnos, a 45 éves találkozókat már nem érhettem meg. Nyugodjon békében!”

Dr. Nagyné Zabos Gyöngyi egykori tanítvány gondolatai:

„A tanárnő, osztályunk osztályfőnökeként és történelemtanárként ötödiktől 8. osztályig 1981–1984 között tanított bennünket. A történelmet logikusan felépítve, érdekességekkel tűzdelve oktatta számunkra. Figyelembe vette az osztály tempóját, az egymásra épülő témakörök átvezetésével alapos, sokrétű tudásanyagot kaptunk tőle. A számonkérésnél szigorú, következetes, de ugyanakkor igazságos értékelést kaptunk tudásunkhoz mérten. Osztályfőnökként vidám, nyitott, kedves személyisége miatt minden apró-cseprő vagy nagyobb problémával fordulhattunk hozzá. Mindig körültekintő és megnyugtató választ kaptunk.

Ezzel együtt személyiségünkhöz és tinédzserkorunkhoz igazodva, sok-sok szeretettel terelgetett bennünket a négy év során. Visszatekintve emlékezetesek maradnak azok a percek, amikor a közösségünket formálva vezetett bennünket a diákélet során felmerülő gondok, problémák megértésében. Sok-sok vidám percet töltöttünk együtt, amelyek hangulata szeretettel teli emlékező formájában az osztálytalálkozókon is jellemző volt. Tanárként és emberként is kiemelkedő példát mutatott számunkra, ami miatt hálásak voltunk, hogy osztályába járhattunk. Hálával és szeretettel gondolunk rá.”

Pusztafi Ferencné, volt kolléganője ezeket írta Magdikáról:

„Attól a naptól kezdve ismertem és tiszteltem őt, amióta dolgozni kezdtem a 3. sz. Általános Iskolában Hajdúszoboszlón. Magdika magyar-történelem szakos tanár és a kollektíva társadalmi munkaközösségének vezetője volt. Emlékszem, milyen odafigyeléssel, segítőkészséggel fogadott már az első napokban. Mint tapasztalt nevelő segített alkalmazkodni az új körülményekhez. Akkor kezdtem először tanítani magyar nyelvet és irodalmat. Kezdő pedagógusként örültem és hálás voltam neki,

hogy mintegy mentorként mellettem állt, segített, megkönnyítette a beilleszkedésemet. Átadta a pedagógiai tapasztalatait, megmutatta a mindennapok gyakorlatában rejlő apró-cseprő teendőket. Meghívott az otthonába is, a rendben tartott kertes házba, ahol a családjával élt, ahol idős édesanyját is gondozta. Együtt készítettük el a szükséges pedagógiai munkaterveket, az aktuális tanmeneteket az éves munkához. Mindezeket jó hangulatban, mert nemcsak kedves volt, hanem vidám is. Sokat nevettünk, pedig tudtam, hogy sok gondja van az egészségével, a szívével. Mégis mindenben helyt tudott állni: munkájában, hivatásában, az otthonában, szeretett családja körében. Később is, az évek folyamán megmaradt ez a jó kapcsolat köztünk, szerettem és tiszteltem őt. A többi kolléga is becsülte pontos, megbízható munkájáért, vidám természetéért.

A Gyermekünkért kitüntetés átvételekor

Helytállt akkor is, amikor az élet kegyetlen csapásokat mért rá, amikor egymás után bekövetkező családi tragédiákat kellett átélnie. Sokat szenvedett, de szerető és szeretett családja mellett még nyugdíjasan is a munkában lelt vigaszt: korrepetálta az erre rászoruló gyerekeket.

Nemcsak ő szerette a gyerekeket nagyon, hanem a gyerekek is őt. Osztályfőnökként közel került a lelkükhöz, iskolai gondjaikhoz, bajukhoz és örömeikhez is. Gondos, figyelmes, anyáskodó volt velük. Különösen nagy gonddal óvta, nevelte a hátrányos helyzetű, nehéz sorsú gyerekeket. Sokan hálásak neki ma is ezért.

Már én sem vagyok kezdő, fiatal pedagógus, hiszen nyugdíjas vagyok, de mindig szeretettel és hálással gondolok azokra a régi-régi évekre, a kedves Magdikára. Emlékét kegyelettel őrzöm egykori munkatársaként.

Nyugdíjasként többször vissza-visszahívták tanítani, hogy kisegítse iskoláját. A tanítás, a gyerekek nevelése, oktatása volt élete értelme. Hivatástudata, a gyermekek iránti szeretete egész életén át elkísérte. Mindenkor a gyermekek érdekét képviselte. Egyengette útjaikat. Tanítványaitól követelt, szigorú volt, de mindig érezték szeretetét, számíthattak támogatására, segítőkészségére. Életútjukat, felnőtté válásukat figyelemmel kísérte.

NÉMETNÉ DÁVID IRÉN
Hajdúszoboszló

KÖRMENDI LAJOS (Karcag, 1946. június 6. – Karcag, 2005. január 1.) magyar nyelv és irodalom szakos középiskolai tanár és népművelés szakos előadó, költő, író

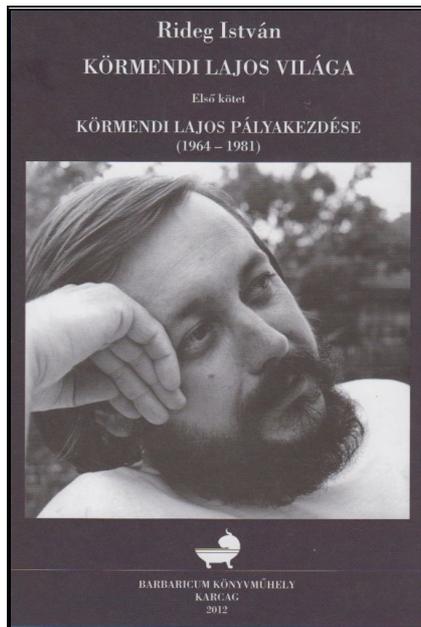
Jó tudni, hogy Körmendi Lajos, a Nagykun-ság legnagyobb írója, költője, irodalmi-lelki szervezője (1995-től a Barbaricum József Attila-díjas mindenese) többek között tanár is volt Karcagon.

1977. szeptember 9-én kezdte el a magyar—népművelés szakot levelező tagozaton, majd hét év után, 1985. március 8-án az ELTE-n

megkapta diplomáját, amelyben magyar nyelv és irodalom szakos középiskolai tanárnak és népművelés szakos előadónak nyilvánították. Felvetődött benne, vajon milyen tanár lenne, ha lenne. A *Művész Pista huszonegye* (1978) című elbeszéléséből és a *Nyers hús* (1979) című kisregényéből tudjuk, hogy nincs valami jó véleménnyel a pedagógusokról. A diákkori, békéscsabai emlékei sem voltak rózsásak: 1960 és 1964 között a békéscsabai Vásárhelyi Pál Út-, Híd- és Vízműépítési Technikumba járt, és szerzett ipari technikus oklevelet. 1985 tavaszán azonban íróként látogatást tett egykori, karcagi felnevelő iskolájában. A Zádor úti Állami Általános Iskolában már lélekemelő módon beszélt a nevelői munkáról. Egyetlen emberről, a néptanító Dede Kálmánról szinte rajongva emlékezik: *„aki engem nem tanított (és ezt nagyon sajnálom), de az ő élete, munkája örök példa az én számomra. Ő nemcsak a jeleseit és a szekundáit jegyezte nagyon szeretett tanyasi gyermekeinek, hanem a súlyát, magasságát, ápoltságát is. Ha valamelyik nebuló elmaradt a többiektől növésben, már szaladt a szülőkhöz, hogy ezt meg azt adjanak a gyerekek enni. Tanulóit dolgozni is megtanította, rajtuk keresztül a tanyasi embereket is nevelte. Volt szeme felismerni az apró jelekben a megmutatózó tehetséget.*

Körmendi cím és dátum nélkül fennmaradt, kézzel írt kiselőadása olyan céltudatos magaslatra érkezett el, amelyet bármelyik fiatal, kezdő tanár bármikor példának tekinthet. Lehet, hogy már a saját magáét fogalmazta, és eljátszott a gondolattal, ha egyszer mégis tanár lesz, mit csináljon az erejével? *„Dede Kálmánhoz mérném magam. Mert a középszerűbe, a szürkébe nem lehet belenyugodni. A legtöbbet kell akarni, bármit csinál az ember! A pedagógushivatást (...) talán a legszebb hivatásnak gondolom, és itt a hivatás kifejezést hangsúlyoznám, ami nem tévesztendő össze a foglalkozás fogalmával. Ha én hivatásszerűen tanítanék, akkor fontosnak tartanám, hogy az adott szaktárgy megtanítása mellett, de*

legalább ennyire fontosnak tartva, emberség-re, magyarságra, a szűkebb pátria tiszteletére, szeretetére, a kishaza értékeinek felfedezésére, önmagunk becsületére neveljem a reám bízott új generációkat. A tanulás igénye mellett kötelességemnek tartanám fölkelteni a jövődő felnőttekben egy demokratikus, szabad, teljes élet utáni igényt, megtanítanám őket az anyagi értékeken kívül a szellemi, etikai értékek tiszteletére is. Ha én tanítanék, igyekeznék tudós tanárrá képezni magam.”

Megjegyezzük: újabb időkben nem biztos, hogy akár az erősen szelektáló tankönyvek is (például Pethőné Nagy Csilla irodalomkönyvei a középiskolásoknak) ilyen Körmendi-féle öntudatra, nemzeti tudatra, hazafiságra, az érzelmi és értelmi nevelés együttműködő összhangjára íródtak! Körmendi viszont még ötletet is ad, hogyan válhat valaki tudós tanárrá.

„Ha nem lennék kiemelkedő képességű, tehetségű pedagógus, akkor persze nem Petőfi-ről és Adyról írnám tanulmányaimat, ezt a munkát úgyis elvégzik a hozzájuk hasonló formátumú irodalomtörténészek. Viszont kereshetnék teljesen elfeledett, hozzám mérete-

zett kismestereket, akiknek a feltárt munkássága ugyan nem változtatja meg a magyar irodalom összképét, értékrendjét, de színesíti, gazdagabbá teszi ezt a hatalmas tablót, teljesebbé teszi egy korszakról szerzett tudásunkat, ezáltal önismeretünket.”

Körmendi két évig, 1985. augusztus 28-tól 1987. augusztus 15-ig tanár lehetett teljes állásban a **karcagi Gábor Áron Gimnázium, Egészségügyi Szakközépiskola és Kollégiumban**. Ugyanott fél évig, 1987. szeptember 1-től 1988. június 15-ig másodállásban szerződéses tanár, illetve öt hónapig, 1989. január 1-je és 1989. május 31-e között szerződéssel diákzsinpad-vezető lett.

Körmendinek ekkor már országos hírneve volt. Karcagon óriási sikernek számított a *Barbaricum* verseskötetének bemutatója 1982. március 10-én a város kultúrpalotájában. (A *Barbaricum* egyszerre jelenti főleg a kishaza: Karcag, a Nagykunság, a Tisza-vidék, de a nagyhaza, vagyis Kelet-Közép-Európa táját, népét is.) És 1985-ben újabb kötete jelent meg: a *Boldog emberek* szociográfiai portrészorozata. Szerencséjére a gimnázium igazgatónője, Szalainé Kegyes Margit felismerte tehetségét, és feltétlen híve lett a kezdetektől fogva. A diákjai is tűzbe mentek volna érte. Körmendi a tanári munka elkezdéséről azt jegyezte le 1990. január 1-jén a *Telefax a Megváltónak avagy IV. Louis Bejgliumban* (1995) című naplórégénye bevezetőjében (*Egy régi tavasz*), hogy „A nyolcvanas évek közepén megszületett V. Júlia, taníthattam a gimnáziumban - olyan volt, mint a mennyország.”

Körmendi Lajos attól a pillanattól kezdve, hogy a karcagi gimnázium teljes állású tanára lett, meg akarta valósítani a jó pedagógusról elképzelt álmait, hiszen igazi nevelő, „terelgető” egyéniség volt. A Déryné Művelődési Központ vezetőjét, Kása Erzsébetet és a gimnázium igazgatóját megnyerte annak az ügynek, amit barátja, Mándoky Kongur István, a karcagi származású turkológus hatására már régóta dédelgetett magában, hogy tudniillik egy szakkört, egy műfordítói műhelyt kellene

létrehozni a két intézmény támogatásával, amely Mándoky gyűjtése, iránymutatása alapján „lefordítaná” a rokon türk népek szépirodalmát. Az iskola adná a diákokat és a tanárokat, a Déryné a helyet. Így is történt. A közös munkálkodásból aztán 1988-ban *Szent forrás* címen egy szép és fontos karcagi kiadvány született.

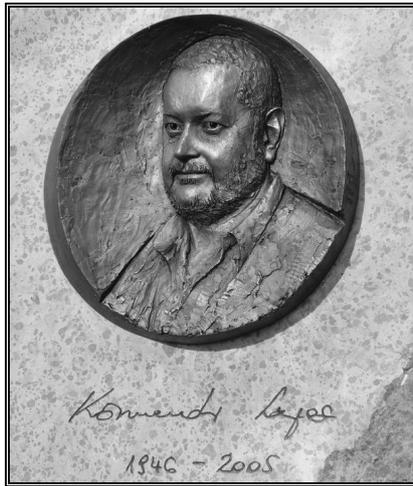
Körmendi 1986-ban az öt dátumversén kívül nem írt semmit. Tanított. Pedig válságos volt ez az éve, hiszen a fiuk születése előtt a felesége veszélyeztetett terhes lett. A kisfiát többször műtötték. A szülők szinte hihetetlen lelkiismeretével, intelligenciával kezelték a IV. Louis körüli családi válságot. És akkoriban az édes-apa a „mennyországban” egyetlen zokszóval sem sajnáltatta magát, pedig a „pokoli időszaknak” nem akart vége szakadni. Valaki azt gondolná, hogy a megpróbáltatások és gyermeke féltése közepette Körmendi a gimnáziumban könnyedén, lezseren vette a tanári munkáját. Nem, hanem például feltűnően jól, igen kiemelkedően működtek a szakkörei. A „törökből” készült fordításokat Mándoky is ellenőrizte. És Körmendi valóságos tehetség-gondozó forradalmat vitt be a gimnáziumba, nemcsak a délutáni szabad idő eltöltése vonatkozásában, hanem az óráit is pontosan megtervezve és hatásosan kivitelezve.

Tanári munkájáról Körmendi maga vall a Lázár Fruzsínának adott interjújában (*Séta bölcső-helyem körül: „Nekem az Ég Oltára a Nagykunságban van.”* Magyar Katolikus Rádió, 2004. december 19. 23.). Az osztályában az egyik lány ideges volt. „*Utánanézttem. Kiderült, hogy az apja alkoholista, az anyja többször öngyilkosságot kísérelt meg. Rájöttem, hogy nagyon okos lány, és elkezdtem vele külön foglalkozni. Könyveket adtam neki, ezt olvasd el, azt olvasd el... Először az osztály előtt bizonyította be, hogy igenis valaki ő, tud. Utána az egyik kolleganőm megkért, hogy hadd jöjjön be egy órámra, mert hallott a diákoktól a tanítási módszeremről, ami abból állt, hogy ha mondjuk az illető harmadikos volt, akkor a három év anyagából először vil-*

lámkérdéseket tettem fel, ezekre ugyanilyen röviden kellett válaszolni. Ez volt a belépő a feleléshez, utána aztán kapott egy témát, amit részletesen kifejtett. Mondtam neki, jöjjön nyugodtan, azt csinálom, amit mindig. Minden órán feleltettem, mondtam, most is fogok, egy gyengébbet, egy közepeset és egy jobbat. Amikor odaértem, hogy a jobbat, akkor ezt a lányt szólítottam fel. Dante volt a téma, ami nem könnyű. Kérem szépen, ez a lány elolvasta még Boccacciónak a Dantéről írott könyvét is. Meg egyebeket. Azt is tudta, hogy Dante nagyapjának ki volt a szomszédja. Amikor vége volt az órának, a tanárnő jött mellettem a folyosón, és azt mondta: Lajos, ez egyetemi szint, amit ez a lány tudott, annak a felét nem tudtam volna. Ez a lány lett az, aki utána eljátszotta a színpadon a Rómeó és Júliában a Júliát. Aki elsírta magát az osztály előtt, aki nem tudott megszólalni. Idáig jutott. Egészséges ember lett belőle. Ezt tartom a legnagyobb sikeremnek tanárként.”

Körmendi jó szándékú, segítőkész közösségi ember volt tanárnak is. Mind a tanári, mind a tanulói alkotó munka inspirálására 1986 januárjában azt javasolta, hogy a KISZ-vagyonból alapítsanak díjakat a diákoknak Karcag híres embereiről elnevezve. Így született meg 1986-ban a híres turkológus egyetemi tanárról elnevezett Németh Gyula-díj a nyelvtanulásban kiemelkedő eredményeket elért tanulók jutalmazására. Továbbá az iskola egykori tanáráról, a kitűnő irodalomtörténészről elnevezett Zsigmond Ferenc-díj azoknak, akik az iskola kulturális életében játszottak meghatározó szerepet. Aztán az iskola híres igazgatójának, a későbbi klasszika-filológus professzornak az emlékéét őrző Gaál László-díj, amelyet a Nagykunságra vonatkozó helytörténeti munkáért kaptak a tanulók. A kitűnő gyógyszerész-orvosról, az 1873-as kolerajárvány kormánybiztosáról elnevezve Kátai Gábor-díjat is alapított az iskola, amelyet az egészségügyi szakközépiskolások kaphattak a kiemelkedő teljesítményükért. Így lett az iskola – Körmendi szavaival élve – „*a díjak*

iskolája.” A tanulók pénzjutalmakat kaptak, az I. díjas ezen felül megkapta a Győrfi Lajos szobrászművész készítette bronz plakettet is, amely a díjnak nevet adó híres ember arcképet ábrázolta. Ez a rendszer 21 évig működött. 2007-ben, amikor az iskola felvette a Karcagi Nagykun Református Gimnázium, Egészségügyi Szakközépiskola és Kollégium nevet, eltörölték ezeket a díjakat, helyébe egyetlen újat alapítottak: a Karcagi Református Középiskoláért díjat.

Körmendi 1987-ben a diákjaival az iskolában addig soha nem látott országos sikereket ért el. Megalapította a Yorick Kht színjátszó csoportot. Ez a szabadelvű kör hamarosan már 40 tagot számlált. Körmendi senkivel nem fogott mellé, amikor szerepeket adott diákjainak, mert nem válogatott, hanem ráértett emberi mivoltukra, megfigyelve: ki milyen belülről. Neki voltak ötletei, ami köré felépítette a produkció vázát, ő hozta a koncepciót, a gyerekek hozták a poént. Vele még iskolán belül is tegező viszonyban voltak a tanítványai. Mester volt, nem tanár. A csendes szavú művészember soha nem adott negatív kritikát, mindig tudta arra biztatni a barátait, hogy vállalják fel önmagukat. Szellemi hadserege lett a kör. Körmendi megjelenése az iskolában a jó értelemben vett liberalizálódás kezdetét jelentette. Például többet nem volt

játékos, vicces, megalázó avatás sem a gimnáziumban – a Yorick hatására.

Körmendi 1987-ben megírta színjátászoinak *Az Y Diákszínház esete a Rómeóval* című posztmodern paródiáját, amelynek forgatókönyvét tizenhárom évvel később meg is jelentette az *Esőben* (2000. tavasz 26-30.) Bárki elolvashatja tehát ma is, és bárkik újra eljátszhatják. E művel megnyerték az országos diáknapokat! Vagyis Csurgón aranyérmesek lettek. Karcagon 1987. október 28-án mutatták be a város nagyközönségének. Tomboló sikerrel. November 9-én pedig a fővárosi Operettszínházban. Részt vettek egy felnőtt kamarafesztiválon is, ahol pedig *A helység kalapácsát* adták elő. Körmendi erről is beszámol Lázár Fruzsínának. „*A Rómeó és Júliának azért volt óriási sikere, mert beszédtechnikai gyakorlatokkal mondták el a gyerekek mindazt, amit az eredeti színdarabban a szereplők mondanak. Hihetetlen humorforrás volt. A közönség dőlt a röhögéstől. Olyan sikerük volt a gyerekeknek, hogy olyat még nem éltek. A televízió is közvetítette. A helység kalapácsában az volt a nagy ötlet, hogy a szemérmes Erzsóktól Haranglábig egyetlen szereplő játszott el a huszonvalahány szerepet, és a nyílt színen változott át egyikből a másikba.*” *A helység kalapácsa* színésze Váradi Szabolcs volt. De ő volt Rómeó is. Júlia pedig Fekete Judit. Szabolcs a Nagykunság fővárosából, Karcagról Somogyország fővárosába, Kaposvárra került. 2010-ben *Váradi Szabolcs* mint a kaposvári Csiky Gergely Színház segédrendezője Karcagon a Kunhalom Polgári Kör meghívott vendégeként így nyilatkozott: „*A darab zsenialitása abban rejlett, hogy Körmendi bebizonyította, hogy a nyelv, a nyelvi játék mire képes. Mennyi mindent ki tud fejezni az ember hablaty-nyelven.*”

Bizony, egykor talán csak Csokonain csüggtek akkora hódolattal a tanítványai Debrecenben vagy Csurgón, mint Karcagon Körmendin!

Körmendi nagyon büszke volt irodalmi színpadára. 1988-ban a *Betűlábnyomok* című antológiában sem felejtette el megemlíteni, amikor bemutatkozott. „*Édes gyermekeim: egy leány (4 éves), egy fiú (kétéves), valamint a Yorick KHT.*” Körmendi mihelyt tehette, mihelyt

helyzetbe jutott, nyomban publikálta ifjú barátai alkotásait. 1994-ben a Jászkunság folyóirat 40. évfordulójára – főszerkesztőként – megkérte Vasy Géza irodalomtörténészt, szerkessze meg *A szelek útja* című antológiát. Ebben a 37 alkotó között hárman is szerepelnek az egykori yorickosok közül: Hangyási Attila grafikáival, Váradi R. Szabolcs öt versével és Zárug Péter Farkas (a későbbi kitűnő politológus) négy versével.

Nemrégiben, 2017. július 7-én megdobogtatta a szívem egy Varga Mihály miniszter úrtól kapott levél, amelyhez 2017. március 31-én 16 órára esedékes meghívó volt mellékelve. Olvasom a borítóján: „Az Y Színház esete Rómeóval - zenés-táncos vígjáték két felvonásban.” Belül pedig: „A darabot írta Nagy Eleonóra Boglárka és a 7.b osztály Körmendi Lajos azonos című darabja nyomán.”

Közölnöm kell a miniszter úr levelét is, annyira tanulságos. „Tisztelt Tanár Úr! Ismerem Körmendi Lajos munkásságával való törődésedet. A mellékelt lapot ezért küldöm el. Hátteréről annyit, hogy az óbudai Árpád Gimnázium minden évben tart egy estét, amikor az osztályok műsort adnak elő, erre még speciális műsorlapot is készítenek. Nagy örömmel láttam, hogy az egyik osztály Lajos darabját adja elő. Nem is volt rossz! Üdvözlettel: Mihály.”

Meghatottan látom, hogy Körmendi Lajos barátom e műve tehát még él, él még 30 év után is! Az író nem halt meg 2005-ben! Rég rájöttem: a legtöbb diák tanárfüggő, ezért tehát nem mindegy, ki hogyan és mire tanítja őket.

Barátja és kollégája,
RIDEG ISTVÁN
Karcag

KUTI ISTVÁN (Budapest, 1926. március 19. – Miskolc, 1988. május 5.) tanító, matematika-fizika szakos tanár, iskolaigazgató

A családban két lánytestvérével együtt nevelkedett. Iskoláit Miskolcon végezte. Itt képezték az Evangélikus Tanítóképző Intézetben. Aktívan, jó eredményekkel atletizált. Álma a festészet, a helyi festőiskolának ígéretes fiatalja volt. A matematika-fizika szakos tanári oklevelét Egerben szerezte.

Kuti István akár otthon is elleshette a nevelés fortélyait, kedvet kaphatott a pedagógusi pályához, hiszen rajta kívül öt testvérét nevelte az édesanyja. Apja, kenyérgyári munkásként kevesebb időt tölthetett el a gyermekeivel, de a büntetések kiszabása — mint a legtöbb családban — őrá maradt. Ő döntött a felől is, hogy a legkisebb gyerek, István tizenkét éves korában a bányában dolgozzon, lovakat vezessen a tanulás mellett/helyett. Továbbtanulásra se küldte volna a már kenyérekészre fogható fiút, ha rá nem beszél a tanító.

„Korbacska Lászlónak, egykori tanítónak köszönhetem, hogy apám végül is beiratott a miskolci Földes Ferenc Gimnáziumba. Addig járt hozzánk agítani, amíg célt nem ért. Érettségi után tanítóképzőbe mentem, és csak később, már munka mellett végeztem el a főiskolát. Tanárim többségéről szép emléket őrzök, nagy szerepük volt e hivatás kiválasztásában. És aki egyszer belekóstol ebbe a munkába, az többé nem tudja abbahagyni.”

Pedagógusi pályáját **Szögligeten** kezdte, majd **Múcsony-Alberttelepen** lett igazgató.

Sportpályává alakította az iskolaudvart, társadalmi munkában a szülőkkel tornatermet épített, a helyi kultúrházban a felnőtteknek színjátszó kört vezetett.

1950-ben kötött házasságot Dankovics Margit tanítónővel. Ebből a házasságból két gyermeke született: 1953-ban István és 1958-ban Mária. István a Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kar tanszékvezető egyetemi docense, Mária általános iskolai tanár.

Kuti István 1963-tól a **19. sz. Általános Iskola** igazgatója lett **Miskolc-Perecesen**. Beindította a szülőknek a Dolgozók Iskoláját 1-8. osztályig.

Megkezdte a szaktantermek kialakítását. Először alakított ki olyan szaktantermeket (amelyek nem csak nevükben voltak azok), ahol a maga tervezte szekrényekben a tanár és gyerek mindent megtalált, ami a tanításhoz szükséges.

Miskolcon az Úttörőházban tartott kísérleti bemutató

A városi, megyei szakfelügyelők ide hozták a pedagóguskollégákat tapasztalatszerzésre. A hír terjedt. A nyíregyházi, egri, pécsi tanárképző főiskolák is ide hozták a hallgatóikat.

„Kuti István iskolája olyan, mint egy oktatási laboratórium. Itt a pedagógusok is új tanítási eljáráson, a jelenleginél könnyebben kezelhető és az ismeretek megértését is jobban szolgáló taneszköz megszerkesztésén törik a fejüket. A szaktantermekben, a szekrényekben szinte naponta bukkanhat új képre, táblára, gépre vagy oktatócsomagra az ember. Különösen fizikából, amit az igazgató is tanít, akinek eddig százharminc újjítása nyert valamilyen díjat, közülük harmincat országos elterjesztésre javasolt a bírálóbizottság. Legutóbb a környe-

zetismeret új tantervének tanításához készített egységcsomagokat. Bemutatta ezeket a Magyar Tudományos Akadémián rendezett kiállításon is, ahol a Tanért megvette tőle, és most angol, német, illetve orosz nyelvterületeken árusítja.

Kuti István amolyan pedagógiai zárandokhelyé formálta ezt az iskolát. Főként a szaktantermi oktatás iránt érdeklődők jönnek el ide. Azok, akik – miként az igazgató is – a tevékenység, a munkáltatás közbeni ismeretgyarapításban hisznek a legjobban. És persze a sokoldalú szemléltetésben, az alkotómunka emberformáló erejében.” (Köznevelés)

Hogy miként lett Kuti István a hazai szaktantermi mozgalom apostola? Ez egy kicsit a véletlenen is múlt. Pályakezdőként, 1952-ben Szögligeten, majd Alberttelepen tanított. Ez utóbbi településen vezette a színjátszó- és a sportkört, sőt az iskola úttörőcsapatát is. A kultúra és a sport révén került kapcsolatba az egyik szovjet iskolával, és a nyári szünetben a tanítványaival együtt ellátogatott Beregszászra. Itt látott először szaktantermet.

„Menten elhatároztam, hogy hazatérve szaktantermet csinállok az iskolánkban. Kapóra jött, hogy fölvettek az egri tanárképző matematika–fizika szakára és kineveztek igazgatónak Múcsonyba. Hozzáálltam a szaktantermek kiépítéséhez, de az igazgatás, a szakkörvezetés, a tanulás, a konzultációkra, a vizsgákra utazgatás hátráltatta a munkát. Múcsonyban tehát nem tudtam teljesen valóra váltani az elképzeléseimet. Később Miskolc-Perecesen igen, noha itt a tantestület fele, amint értesült a terveimről, rögtön itthagytam. Egyébként 1962 szeptemberében kerültem ide, és decemberben már igazgató voltam, az vagyok ma is. Egy olyan iskolában, ahol a nevelők ma már velem együtt örülnek a szaktantermeknek.

Persze a szaktanterem szinte soha nem lehet tökéletes, mindig akad valami, amit ki kell cserélni, fel kell újítani. Ezenkívül igazodni kell a tantervek, a tankönyvek, a tananyag

változásaihoz is. Ezért is töri a fejét az igazgató új és új taneszközökön, tanítási eljárásokon.

Azt szeretném, ha a tanulók még könnyebben jutnának alapos tudás birtokába. Ezért föl kell kelteni és ébren tartani az érdeklődésüket. Például jó taneszközökkel, a tanuláshoz kedvező körülményeket kínáló szaktantermekkel. Ha vannak jó segédanyagaink, akkor a differenciált oktatás könnyen megoldható, vagyis egyaránt fejleszthetők a tehetséges és gyengébb képességű gyerekek.

Az OPI (Országos Pedagógiai Intézet) is itt indította be a 3-4. osztályos tantárgycsoportos kísérleti tanítást, a negyedikes osztályfőnöki órák kísérleti oktatását.

Az új tanterv bevezetése előtt az OPI irányításával beindult első osztályban (később folytatódott felsőbb osztályokban is) az "új matematika" oktatása.

Az MTA tudósának, dr. Marx Györgynek a kezdeményezésére beindult az alsó tagozatban a természetismeret tanításának kísérleti szakasza. A munkafüzeteket dr. Pálffy Györgyné, a PTE tanára állította össze. A munkafüzetekhez a gyerekek életkorának (8-10 év) megfelelő eszközök összeállítására Kuti Istvánt kérték fel, ezek évről évre el is készültek. Az eszközök tálcák rekeszeibe rendezve kerültek a tanulók kezébe. Ezek segítségével a gyerekek megfigyeltek, kísérleteztek, tapasztaltak, alkottak, tanultak. Folyt a sikeres „munkáltató” oktatás.

Az országos szaklapok – Fizikai Szemle, Köznevelés, Tanító, Újítók Lapja – óraleírásokat kértek a nevelőktől, és sorozatban közölték is azokat.

A TANÉRT az eredmények láttán legyártotta az 1-3. osztályos tálcákat. Minden iskolának leszállította 16-os csomagolásban. Egy-egy eszközcsoporttal 2 gyerek dolgozott.

A felső tagozat szaktantermibe a lelkes szaktanárok is ilyen tálcarendszerrel könnyítették meg az ismeretszerzést. Saját maguk készítették az eszközöket, átvéve az igazgató elhivatottságát. Újításokkal nyertek, cikkeket írtak, bemutató tanításokat tartottak.

Budapesten a BNV külön kiállító helyiséget biztosított az iskolának. A kilenc eszközcsoporttal sok szakember ismerkedett. A TANÉRT színes diafilmen mutatta be az eszközök tanulók általi használatát. Az eszközöket több államban kiállították és forgalmazták.

1977-ben az I. Általános Iskolai Fizikatanári Ankéton dr. Marx György személyesen adta át Kuti Istvánnak a Mikola Sándor-díjat. Akkor ott megválasztották az Általános Iskolai Szakcsoport első elnökének.

Fizikatanári Ankéton

Ebben az évben három napon át forgatott az iskolában az MTV. 1978-tól az Iskolatelevízió két részben leadta a tanulók munkáltató oktatásáról szóló felvételeket „Jó szerencsét, Perces!” címmel. A Magyar Rádió is felvételt sugárzott a munkáról.

Újabb kitüntetésekben részesült. Megkapta a Munka Érdemrend Ezüst Fokozatát, az Aranykoszorús Újító I. fokozatát. Az ELFT országos első díját Hanga Mária adta át neki. Szívesen dolgozott az Eötvös Loránd Fizikai Társulatban. Tagja volt a Bolyai Matematikai Társulatnak, a Tanító szerkesztőségének, a Tanért Kutatási Főosztályának.

A Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemre látogató japán pedagógusok egész napot töltöttek az iskolában.

Találón írta Novák Gábor „Aki a rend szépségéhez igazodik” című cikkében a Köznevelés folyóiratban: „igazi pedagógus zarándokhely”, „a hazai szaktantermi mozgalom apostola”.

Az iskoláról írt cikkeknek se szeri, se száma. Napilapokban, szaklapokban sok írás jelent

meg neves újságírók tollából az itt folyó nevelőmunkáról.

Nem volt hiábavaló a nevelőtestület erőfeszítése, hogy az ingerszegény környezetből jött gyerekek (98%-ban bányászszülők gyermekei) tudásszomját felkeltse. Egyre több tanuló tanult tovább felsőbb iskolákban, s büszkén mutatták be év végén bizonyítványukat az osztályfőnököknek (osztifőnek) és Pista bácsinak.

Ma már sok-sok „igazi” szakmunkás, orvos, gyógyszerész, ügyvéd, tanár, egyetemi oktató büszke arra, hogy a tudásvágyát ilyen tantesültétől, a 19-es iskolában kapta.

„Az iskolát, a tantermet látva azt vélhetnénk, hogy Kuti István az eszközök bűvöletében él. Nincs így. Tanítványt, kollégát könnyen magával ragadó, szuggesztív egyéniségű pedagógus, aki katedra, pad és tanterem híján is példamutatóan bánik a gyerekekkel. Sokszínű személyiségét, empátiás készségét jól állítja a pedagógiai munka szolgálatába.” (Köznevelés)

1986-ban vonult nyugdíjba, s két év után, 1988. május 5-én meghalt.

1994-ben az iskola többek között a szülők – köztük sok korábbi tanítványa – javaslatára felvette a nevét, **Kuti István Általános Iskola** lett.

Ő így vallott pedagógiai munkájáról:

„Mindig szerettem a csöppnyi csibészéggel is megáldott, szerényebb körülmények között élő, nehezebben kezelhető, de jó eszű gyerekeket. Ma is könnyen szót értek velük. A mi iskolánkba a bányásztelep munkásainak gyerekei járnak, akik között sok a „vagány”, ám éles elméjű gyerek. Csak nem teszketet kell eléjük rakni, hanem olyan kísérleti vagy szemléltető eszközöket, amelyeket sokféleképpen szedhetnek szét, rakhatnak össze. Időnként magam is meglepődöm a váratlan, jobbnál jobb ötleteken. Fantáziájuk azonban gyakran cserbenhagyja őket, ha a munkáltatás helyett az absztrakciók világában akarunk velük együtt dolgozni. Különösen az iskolai évek kezdetén.

Észre kell venni azt is, hogy ezek a gyerekek nem azért harsányak, udvariatlanok, olykor durvák is az iskolában, mert a tanárokat akar-

ják bosszantani. Nem tanították meg őket viselkedni, nem ismerik a társas érintkezések szabályait. Meg kell tanítani nekik az iskolai magatartást éppen úgy, mint az olvasást, az írást. És holmijuk rendben tartását is. Példaképelem, Madame Curie, amikor hat-nyolc éves gyerekeket tanított, csak akkor volt mérges, ha valamelyikük asztalán rendetlenséget látott. Ilyenkor azt mondta nekik, mindig rendnek kell lenni, mert a rend maga a szépség. A tanulóasztalon és a fejekben is. Ehhez tartom magam én is.”

Az iskolát 2007-ben bezárták. Az eszközöket más iskolák széthordták. Hogy használják-e? Aligha! A valamikori „Kuti-iskolának” a falai üresen ásitának. Pedig micsoda iskolamúzeum lehetett volna belőle!

Kitüntetései:

- * 1954. DISZ KV Aranykoszorús jelvény;
- * 1955. Oktatásügy Kiváló Dolgozója;
- * 1957. Oktatási Miniszteri Dicséret;
- * 1977. Mikola Sándor-díj;
- * 1978. Munka Érdemrend ezüst fokozata;
- * 1978. Aranykoszorús Újító I. fokozat.

Forrás:

- Köznevelés, 1986. május 2.

JANÓCZKI JÓZSEF
Debrecen

L

DR. LENKEY BÉLA (Miskolc, 1943. november 15. – Debrecen, 2016. június 3.) középiskolai tanár, egyetemi docens, tanszékvezető, a Kossuth Lajos Tudományegyetem Baráti Kör elnöke

„Valakire hatni..., egy fiatal elmében maradandó nyomot hagyni, van-e ennél magasabb halhatatlanság.” (Dr. Hankiss János)

Lenkey Béla édesapja, Lenkey Pál asztalosmester volt, édesanyja, Járdánházy Anna a családról gondoskodott. Mindkét szülői ág Borsod-Abaúj-Zemplén megyéből (a valamikori Gömör vármegyéből), a Felvidékről eredeztethető, a Lenkeyek 1365-ig feltalált elődökkel. Lenkey Pál és Járdánházy Anna házasságából két fiúgyermek született, István és Béla. Putnokon nőttek fel a családi házban. A háború utáni általánosan nehéz években szülei áldozatos szeretettel, református hitben nevelték és tanították fiaikat. Mindketten egyetemi diplomát szereztek. István református lelkész, Béla középiskolai tanár lett. A szülői háztól kapott indíttatás határozta meg Béla jó kedélyű, közvetlen természetét, nyitottságát, segítőkészségét, ugyanakkor következetes céltudatosságát, a családnév szabta külső és belső tartást, kötelezettséget.

Még nem volt hatéves, amikor elkezdte általános iskolai tanulmányait Putnokon. Már kiskamasz korában igyekezett hasznosan tölteni szabad idejét. A helyi erdészetben dolgozott nyaranta, itt formálódott természettudományok iránti érdeklődése, játszva gyarapodtak biológiai ismeretei, és gazdagodott a közösséghez tartozás élményeivel is.

Ózdon a József Attila Gimnázium diákja lett 1957-től 1961-ig, ahol nagy tudású, igényes tanároktól kapott biztos alapokat felsőfokú tanulmányaihoz. Biológia–kémia szakos tanára, Szentjóni Attila hatására teljesedett ki benne az elhatározás, hogy ő is erre a pályára lép. Gimnáziumi éveiben is fontos volt számára a közösség, annak aktív tagja volt. Élete során végig tartotta a kapcsolatot az ózdi gimnáziummal, bronz emléklakettet készíttetett a jeles tanárok kitüntetéséhez, volt tanárai felkeresték, diáktársaival rendszeresen találkozott, egyetemi oktatóként segítségükre volt.

A sikeres érettségi vizsga után eredményesen felvételizett Debrecenben a Kossuth Lajos Tudományegyetem Természettudományi Kar biológia–kémia tanár szakára, egyetemi polgár lett, és az is maradt 55 éven át, élete végéig. Élvezte az egyetemi diákéveket, a terep gyakorlatokat, az építőtáborokat, a kollégium közösségét, a focimeccseket, aktívan részt vett az ifjúság közösségi életében. Szabad idejében tanítványai voltak, nyaranta dolgozott. Eredményeivel a negyedik és ötödik évfolyamon kiérdemelte a Népköztársasági Ösztöndíjat. Biológia–kémia szakos középiskolai tanári oklevelét jeles eredménnyel 1966-ban vette át. Volt évfolyamtársaival folyamatos jó viszonyt ápolt, szervezte találkozóikat még 2016-ban is.

Első és egyben egyetlen munkahelye a **Kosuth Lajos Tudományegyetem/Debreceni Egyetem volt** (1966–2016). Az akkor megalakuló **Biokémiai Tanszéken** kezdetben tudományos gyakornokként, később mint tudományos segédmunkatárs, 1972-től tudományos munkatárs, majd tudományos főmunkatárs, 1985-től mint címzetes egyetemi docens haladt pályáján. Közben 1984-ben megbízott tanszékvezetői tisztséget töltött be. Mestere, Nánási Pál professzor úr mellett a gyógynövények hatóanyagainak bioszintézisét tanulmányozta in vivo és in vitro kísérletekben. Egyetemi doktori dolgozatát kutatási területe eredményeiből, a „Lanatozid glikozidok bioszintézisének tanulmányozása” címmel készítette, és téziseit 1972-ben védte meg. A biológiai tudományok kandidátusa címet 1984-ben nyerte el, értekezésének címe a „Digitaisz glikozidok és aglikonok biokonverziója”. Ennek a munkának elismerése eredményezte számára a kétéves amerikai meghívást a **Wisconsin Állami Egyetem Biokémiai Intézetébe** (1986–1987), ahol a D-vitamin metabolizmusának tanulmányozásába kapcsolódott be. A biológiailag aktív szteránvázis vegyületek kutatásának folytatásaként választotta további munkahelyéül a **Mikrobiológiai és Biotechnológiai Tanszék**et, ahol 1989-től dolgozott egyetemi docensi beosztásban, majd megbízást kapott tanszékvezetői feladatok ellátására 2000–2003 között. Itt először a szteránvázis vegyületek mikrobák általi biokonverziójával foglalkozott, később pedig a humán patogén *Candida albicans* élesztő rezisztenciájának tanulmányozását végezte. Fiatalon, 48 évesen bekövetkezett súlyos szívinfarktusa, az azt követő nyitott szívműtét és a későbbi évek további kardiális eseményei ambíciói átgondolására készítették.

Tudományos közleményeinek száma 67, továbbá az „Eljárás vízben rosszul oldódó vegyületek biokémiai átalakítására alkalmas mikrobák gyors kiválasztására” szabadalom kidolgozója. Kutatási eredményeiről nemzetközi konferenciákon számolt be (Brüsszel,

Drezda, Prága, Groningen, Washington DC, London, Washington Crystal City, Tampa, Budapest). Hazai és külföldi tanulmányutakon szélesítette szakismereteit (Budapest, Szeged, Prága, Pozsony, Halle, Moszkva, Haridwar (India), Madison (USA WI)).

Oktatói tevékenységét még egyetemi hallgatóként mint demonstrátor kezdte a Debreceni Orvostudományi Egyetem Orvosvegytani Intézetében. Itt készítette szakdolgozatát „A glükóz-1-foszfát preparálása és tisztítása” címmel (1966). Bár kutatóként kezdte pályáját, a kezdetektől kiemelten fontosnak tartotta az oktató-nevelő munkát. Kutatásaiba bevonta a doktori-, PhD- vagy diplomadolgozatot készítő hallgatókat. Szak- és diplomamunka irányítását több mint 40 alkalommal végezte, doktori-, illetve PhD-témavezető öt esetben volt. Rendszeresen vezette hallgatók tudományos munkáját, részt vett az Országos Tudományos Diákköri Konferenciákon, ahol eredményesen szerepeltek tanítványai, amint azt az elismerő oklevelek tanúsítják.

A „60 éves TTK” kiállítás látogatói között (2009)

Egyetemi pályafutása során biológia szakokon, kémia tanárszakon, a vegyészképzésben órarendi főkollégiumai a biokémia, farmakognózia, mikrobiológia, biotechnológia tárgyak voltak. Speciálkollégiumokat is rendszeresen tartott, melyeknek látogatottsága kiemelkedő volt. A legsikeresebb ilyen előadássorozat a „Gyógyszerek története” és a „Mikrobák és a történelem” című volt. Elméleti és gyakorlati képzés, a hallgatók tudományos és társadalmi tevékenységének sokrétű irányítása fémjelzték

tanári munkáját. Nyugalomba vonulása (2006) után is aktív előadója maradt szakterületének.

A hallgatók oktatásának szervezésében sok évtizeden át dolgozott, korábban 10 éven át évfolyamfelelős tanárként (1972–1982), majd szakfelelősként irányította, formálta az ifjúságot. Pártfogolt évfolyamai „Átlag fölötti tanulmányi és közösségi munkájukért” rendszeresen dékáni támogatást nyertek. Jelentős érdemei voltak a Természettudományi Karon bevezetett kreditrendszer kidolgozásában, működtetésében. A biológushallgatók (ökológus, molekuláris biológus, biotechnológus, tanár szakos, kiegészítő tanár szakos levelező hallgatók) követelményrendszerének kidolgozásában kiemelkedő szerepet töltött be, ennek folyamánként lett a biológushallgatók szaktanácsadója is.

Lenkey Béla a Biológiai Tanszékcsoport titkáraként a Természettudományi Kar Tanácsa és az Egyetemi Tanács több ciklusban választott tagjaként szakbizottságokban bizalmat kapott a Kar és az Egyetem irányításában való részvételre. Szervezte a BSc és MSc képzés kereteinek kidolgozását az egyetemek közötti koordinációs tanácsban és a Természettudományi Karon a Hefop munkabizottság tagjaként. Kezdetektől szervezte a levelező oktatást, és az egyetemi beiskolázást segítő „Tehetségmozgalom” egyetemi vezetője volt 1988-tól. A biológustanárok továbbképzését koordinálta és vezette. Több éven át irányította a kari Oktatási Bizottság munkáját, az egyetemi Oktatási Bizottság tagja volt egy cikluson át. A Biológiai Tanszékcsoport, majd Intézet titkári teendőit látta el 1977–1983 és 1989–2005 között, ez lehetővé tette, hogy a tanszékcsoport jól megtervezetten, hosszú távú koncepció alapján működjön. Mint tanszéki titkár szervezte a tanszékcsoport hagyományosnak tekinthető tudományos napját és ennek írott formában történő megjelenését, az ő ötlete alapján és szerkesztésében készültek a „Biológus ki kicsoda” tanszékcsoporthoz kiadványok, amelyek az egyesült egyetemi

rendszerben feltétlenül hasznosnak bizonyultak, de szélesebb körben is nagy jelentőségűek lettek. Az ő elgondolásának és szervezésének eredménye a Természettudományi Karon egyedülálló tanszékcsoporthoz kitüntetett emléklakett, a „*Biológus Emlékérem*” kivitelezése. Ő szorgalmazta és szervezte a Botanikus Kertben álló Soó Rezső emlékmű elkészítését és felavatását, melynek emléktáblája a Soó Rezső Kutatóházat is díszíti Síkfőkúton, és a székelyudvarhelyi szülőháza is felkerült. Az egyesült Debreceni Egyetem első évnnyitójára megszervezte a „Volt egyetemi oktatóink, tudós tanáraink” emléktábla elhelyezését a főépületben. Ezen szervezői kvalitások kapcsán lett a Természettudományi Kar ötvenedik évfordulója eseményeinek fáradhatatlan szervezője, kari kitüntetés, jubileumi emléklakett tervezője, a Természettudományi Kar ötven évét bemutató könyv tényleges szerkesztője. Majd tíz év múltán, 2009-ben a 60. évforduló emlékkönyvének társszerkesztője és a 60 év eseményeit dokumentáló nagyszabású fotókiállítás megálmodója, megvalósítója. Hagyományőrző tevékenységek kimunkáljaként aktív részese volt az egyetemi 2012-es centenáriumi ünnepek, kiállítások létrehozásának, részt vett az egyetemi múzeum előkészítésében és az 1956-os emlékbizottság munkájában.

Jutott ideje gimnáziumi biológia tankönyvek lektorálására is. Későbbi éveiben rendszeresen érettségi elnök és 20 éven át, 2016-ig a Nyíregyházi Főiskola Záróvizsga Bizottságának elnöke volt.

Bélában mindig erős volt a közösségi érzés. A korszak szervezeti lehetőségei között dolgozott környezetében. Az Abádi-Nagy Zoltán, akkori rektor által kezdeményezett, Nánási Pál elnöke alatt 1994-ben megalakult Kossuth Lajos Tudományegyetem Baráti Köre (KLTE BK) társaság munkájában a kezdetektől részt vett, majd Nyirkos Istvánt követően a Kör elnöke lett 2004–2015 között. Ebben kiteljesedhetett önzetlen, aktív személyisége. Elnöksége alatt az egyetem köz-, illetve kulturális életét gazdagító,

színvonalas programot dolgozott ki és valósított meg. Egyik célja az alma mater múltbeli értékeinek megismertetése és megőrzése volt. Kezdeményezésére, és jórészt a gazdasági feltételeket is előteremtő szervező munkája eredményeként a KLTE Baráti Kör és a tudós utódok, adományozó tanítványok, számos maradandó emléket állítottak a jeles elődöknek az egyetem területén. Ennek eredményeként díszítik az egyetemi épületek falait Zilahi Sebes Géza, Földvári Aladár, Haraszty Árpád, Gyires Béla, Varga Ottó, Juhász Nagy Pál, Szarvas Pál, Bognár Rezső, Rapcsák András, Imre Lajos és Woynarovich Elek professzorok emléktáblái. Javaslatára a Campuson előadótermek, sétányok, emlékfák őrzik az alapító tudósok emlékét. Ugyancsak szervezésében domborműves emléktáblát kapott a Szalay Sándor utca és a Magyar Fűvész Könyv kiadásának 200. évfordulóján a Fűvészkert utca is. Javaslatára Gyires Béla matematika professzorról utcát neveztek el a Kertvárosban. A Kossuth Egyetemen végzetek és a még tanuló ifjúság összefogására és okulására szervezte a Kossuth Klub rendszeres előadásait: a „Debreceni diák voltam” témakörben, felkutatva és felkérte a sikeres vagy különleges pályát befutott korábbi diáktársakat, életútjuk vagy megjelent írásaik, kiadott versesköteteik ismertetésére, a „Világjárók, világlátók” sorozatban a világ különleges tájain tett utazásuk élménybeszámolójára. Az „Alkotó tanárok” évenkénti eseményén rangos képzőművészeti és fotókiállításokon mutathatták be alkotásaikat a volt és jelenlegi hallgatók. Évente a jubileumi oklevelek átadásához csatlakozó öregdiák-találkozó és nagyszabású bál rendezését tette hagyományossá az egyetemi főépület díszudvarán. Itt került sor a Baráti Kör legjelesebb támogatóinak kitüntetésére a Kör saját Kossuth Lajos Emlékérmének átadásával. A frissen végzetek, a leendő öregdiákok számára formailag megújítva felélesztette a Kossuth-gyűrű hagyományát. Fáradhatatlan munkássága eredményeként a programok látogatottsága sokszo-

rosra nőtt. Tíz éves elnöksége után egy összekovácsolódott baráti közösséget hagyott hátra, amely ma is az általa kidolgozott programot követi Gaál István elnöklete alatt. Ez a közösség őrzi a magyarság, az egyetem klaszszikus értékeit, hogy továbbadhassa azt a minket követő nemzedékeknek.

Munkáját *elismerés* kísérte: Oktatási Miniszter Eredményes Munkáért Dicséret (1978),

Természettudományi Kar Emlékplakett (1979), Természettudományi Kar 50 Éve aranyérem (1999), *Tudományegyetemi Karok Elismerő Oklevele* (2005), *Arany Katedra Díj* (2006), *Tudományegyetemi Karokért Emlékérem* (2007), *TTK Jubileumi Emlékérem* (2009), *Bölcsészettudományi Kar Emlékérme* (2014), *Kossuth Lajos Tudományegyetem Baráti Köre Aranyozott Kossuth Lajos Emlékérem* (2015), *Gyémánt Katedra Díj* (2016). A Biológiai Tanszékcsoporthoz két alkalommal is méltónak találta felterjeszteni a Magyar Köztársaság Ezüst Érdemkeresztje kitüntetésre.

A tudós tanárral, egyetemi vezető oktatóval, a KLTE Baráti Kör elnökével interjúk készültek, amelyeket a Hajdú-bihari Napló, Egyetemi Élet, DEJavu oldalain olvashattunk, vagy a Debrecen Rádió, Debrecen TV csatornáin láthattunk, hallhattunk. A Baráti Kör programjairól rendszeresen értesültek az olvasók a Hajdú-bihari Naplóban, a DTV-ben, az Egyetemi Életben.

Házasságot 1967-ben kötött Gasztonyi Ágótával, aki a Debreceni Egyetem Klinikai Központ, Laboratóriumi Medicina Intézet, Izotópdiaosztikai Laboratórium vezetője volt. Társak voltak jóban-rosszban. Házasesetük 49 éve mély vonzalomban, feltétlen bizalomban, tiszteletben telt. Házasságukból három gyermek született, Barna (1968) Kanadában él, Péter (1970) és Zsuzsanna (1979) Magyarországon. Mindhárman egyetemet végeztek, sikeres életutat futnak be. Házasok, három leány és négy fiúunokával gazdagították az összetartó családot.

Béla tisztelte és szerette a szüleit, megövegyült édesanyjáról és felesége édesanyjáról

is évtizedeken át gondoskodott. Gyermekait végtelen szeretettel, következetesen nevelte, akik biztonságos, élményekben gazdag, boldog gyerekkorra emlékeznek. Édesapjuk révén az ismeretek széles tárháza állt nyitva előttük, szerető jó akarattal. A hét unoka révén Béla boldogan élte újra az ifjú szülői feladatokat. Unokáinak kedvence lett.

Lenkey Béla Aradon október 6-án koszorút helyez el (2014)

Béla életéhez hozzátartoztak az utazások. A szakmai utakat kivéve feleségével, és ha tehette gyerekeivel, unokáival együtt bejárta a világot. Szervezőképességével, széles körű műveltségével, humorával gazdaggá és felelhetetlenné tette az utakat, unokáira hagyva örökségül az érték ismeretét, amelyet egy szerető család közössége jelent.

Vallotta, hogy a múlt megbecsülése nélkül nincs jövő. Szerette a hazáját, nem frázisokkal, hanem tettekkel, magánemberként, a Baráti Kör keretein belül, Debrecen város Önkormányzata és a Honvédség elismerő támo-

gatásával a városban is. Az aradi vértanú tábornokok nevét viselő: Knézich Károly, Vécsey Károly, Kiss Ernő, Láhner György, Török Ignác, Nagysándor József, Schweidel József, Lenkey János utcákban emléktáblákat, emlékkövet, emlékfát avatott. Tervbe vette, hogy a kirándulások sorában öregdiák társaival körbe járja az elszakított országrészeket, ez a célja élete utolsó nyarán, 2015-ben teljesült. Egy felelhetetlen horvátországi utazással bezárult a kör. Közvetlen szülőföldjéhez is hűséges volt. Nem felejtette a gyökereit, a gömöri kis falut, még ott élő rokonait. Öt magyarországi unokája az Alsósuhai Református Templomban részesült a keresztség szentségében. Putnok város megkeresésére adománnyal segítette a Trianon 90. évfordulójára ott készülő emlékmű megvalósítását.

Büszke volt a Lenkey névre. A kardforgató ősök emléke előtt tisztelegve, ifjabbik fiával, Péterrel, 2007-ben létrehozták a Lenkey Társaságot. Még abban az évben, Egerben összehívták a világból a Lenkeyeket egy sikeres találkozóra. A társaság tagjai bejárták az 1848-ban a Kárpátokon Túlról a haza hívó szavára a Monarchia seregéből dezertáló Lenkey század útját. Emlékükre Máramaroszigeten emléktáblát avattak. Ellátogattak a család névadó településére, Sajólenkére (ma Szlovákia, Lenka). Egerben Lenkey János '48-as tábornok szülőházát bronz domborművel jelölték, és elérték, hogy a város emlékmúzeum céljára megvásárolta a 200 éves házat. Kezdeményezésükre 2017. október 6-án Eger belvárosában teret neveztek el Lenkey János tábornokról, ahol a Lenkey Társaság adományából méltó ünnepség keretében felállították a tábornok bronz mellszobrát, Kutas László neves szobrászművész alkotását, melynek Lenkey Béla még modellje lehetett.

Béla mint tanár meghatározó nyomot hagyott tudományos tevékenységével, de igazán elévülhetetlen érdeme a szaktudás átadásán kívül az a példa, amelyet 50 éven át mutatott fiatal hallgatóinak, elsősorban a jövő nemzedéket nevelni készülő leendő tanároknak.

Mert ő tanár volt a szó legnemesebb értelmében. Elhivatott, követendő, ahogy ő is követte példaképeit: Nánási Pál, Haraszty Árpád, Woynarovich Elek professzor urakat. Megtisztelte hallgatóságát felkészültségével, élvezetes színes előadásmódjával, emberségével, megjelenésével. Minden alkalmat megragadott, hogy környezete gazdagodjon széles körű tudása által. Mert vallotta: „Csak az oktatás, a munka hozhat felemelkedést mind az egyén, mind pedig a közösség számára.” Tanítványai elmondása szerint következetes szigorral oktatott. Egy egykori Kossuth gimnáziumi diák, ma orvosprofesszor mondta róla: „Amikor Lenkey tanár úr vendékként kémiaórát tartott a gimnáziumban, meglepődve tapasztaltam, hogy a kémiát is lehet érdekesen tanítani.” Egy fogorvos-hallgató megköszönve témavezetői munkáját idézte Hankiss Jánostól a mottóban olvasható sorokat. Volt diákjai szerte a világban a legváratlanabb helyeken köszöntek rá örömmel és tisztelettel, és ő mindig tudta, hogy kivel találkozott. Halálhírére a korszerű információközlés csatornáin százsámra áramlott tanítványaitól, kollégáitól, barátaitól, volt diáktársaitól a megdöbbent gyász, tisztelgő méltatás, szeretetteljes emlékezés.

Álljon itt néhány sor, volt tanítványaitól:

„Évfolyamfelelős tanárunk volt. Nagyon sokat jelentett nekünk. Szerettük, tiszteltük őt. Megbízhatóságot, kedvességet, segítőkészséget, empátiát, okosságot jelentett a neve számunkra.” (Kenyeres Zsóka)

„Nem hinném, hogy dr. Lenkey Béla keserű dolgokkal búcsúzna az élőkől. Nem a lehangoltság, beletörődés vagy feladás jellemezte. Pontosan ezek ellen harcolt, tanított, oktatva vizsgáztatott, igyekezett minden tapasztalatát átadni a következő generációnak. Az a fajta alázat és következetesség, amelyet a tudomány és környezete felé közvetített, mindnyájunk által követendő példa. Nem Lenkey Béla halálát, hanem örökségét szeretném hirdetni!” (Lestár Zsombor)

Volt tanítványa, kollégája *Molnár V. Attila*, aki a Béla által az 1960-as években Szuhafő temetőjében látott bíboros koskort fél évszázad múltán ott megtalálta, kutatói blogja 2016. szeptemberi számában ezt írta: „*Lenkey tanár úr igazi közösségi ember volt. Hálás szívvel gondolok vissza rá, ezúton is köszönöm támogatását.*”

Debreceni Egyetem Dísudvarán

A Debreceni Nap 2016. június 3-i számában olvashattuk a következőt: „*Lenkey Béla a Természettudományi Kar ismert, sokaktól nagyra becsült oktatója volt. Önkéntesen vállalta önzetlen hagyományteremtő küldetését.*”

Gaál István, a KLTE Baráti Kör elnöke a *hallgató.com* debreceni hallgatói portálon, a Debreceni Egyetem Alumni Portál 2016. június 15-i számában, majd az Egyetemi Élet 2016. szeptemberi számában az életút ismertetése után így jellemezte leköszönt „*legenda*” elődjét: „*Élete utolsó szakáig derűsen és aktívan dolgozott. Nagy úrt hagyott maga után. Amit tett, azt nem kötelességből tette, hanem mások javát szolgálva, azért, mert mindez saját személyes szívügye volt. Ahogy Móricz Zsigmond írta: »Vannak lelkek, akikben energia terem, mint kagylóban a gyöngy.«*”

Béla ilyen varázslatos személyiség volt. Remek diplomáciai érzékkel, könnyedén oldott meg nehéz helyzeteket. Finom humorával gyakran csalt mosolyt hallgatósága arcára. Nevettetett, de sohasem mások kárára. Anekdotázó kedve kiapadhatatlan volt. Nem gáncsolt, nem csörtetett, mégis a legtöbbre

jutott, elnyerte az emberek tiszteletét, becsülését, szeretetét. Még tele tarsollyal ment el.

Érdemeire való tekintettel a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kara, valamint Természettudományi és Technológiai Kara dr. Lenkey Bélát saját halottjának tekintette.

*Felesége,
DR. LENKEY ÁGOTA
Debrecen*

LUKÁCSI LÁSZLÓ (Jászjákóhalma, 1920. június 10. – Jászsalsószentgyörgy, 1981. május 14.) magyar-történelem szakos középiskolai tanár, népművelő, művelődésiház-igazgató

Édesapja, Lukácsi Mihály szegényparaszti családból származott, édesanyja, Csőke Katalin elszegényedett csizmadia lánya volt. Két nincstelen kelt egybe, amikor 1910-ben házasságot kötöttek. Három gyermekük született: Mihály, aki a második világháború áldozata lett a Don-kanyarnál, Imre, aki 4 éves korában halt meg skarlátban és László. A család a mérhetetlen nyomor miatt 1925-ben Budapestre költözött, ahol a családfő embertelen küzdelmek árán egy kis étkezdét nyitott. A nagy gazdasági válság után némi javulás állhatott be a család életében, így László az elemi iskola elvégzése után továbbtanulhatott a Hernád utcai polgári iskolában. Itt mindjárt az első évben több irodalmi versenyt

nyert meg, és sokszor szavalt az önképzőkörben, valamint a különböző ünnepeken. A jó tanulók között kezdték emlegetni. Később az önképzőkör elnöke lett.

Lukácsi László két pálya iránt vonzódott: elsősorban tanító szeretett volna lenni, vagy pedig gyógyszerész. De az akkori viszonyok miatt egyik álma sem teljesülhetett, ezért a gyógyszerészettel rokon szakmát választott, elszegődött Korn Antal Baross tér 17. szám alatti drogériájába. A drogista gyakornokok nem tanonciskolába, hanem a Budapesti Drogista Szakiskolába jártak. Itt igen magas szintű, a szaktárgyakból a középiskolai színvonalat meghaladó oktatás folyt. Ő ezt az iskolát nagyon szerette, jó eredménnyel végezte el, s ezért 1938-ban az iskola jutalomból álláshoz juttatta a Teréz körúton működő drogériában.

1943-ban vonult be katonának az 1. számú helyőrségi kórházba, ahol a nagy bombázások során többször került életveszélybe maga is. Egészségügyi katonaként sok embernek mentette meg az életét. 1944 karácsonyán alakulatával megkezdte a „tervszerű visszavonulást”. Ez a „rugalmas elszakadás” a szovjet csapatoktól egészen Passauig tartott. Itt amerikai fogságba került, de néhány társával együtt megszökött, és elindult gyalog hazafelé. 1945 karácsonyán már Budapesten volt, ahol a házuk helyén csak egy bombatölcscért talált. Szülei szerencsére életben maradtak, még a bombázás előtt Jászsalsószentgyörgyre költöztek a rokonok segítségével bízva.

Lukácsi Lászlót 1946 tavaszán a jászsószentgyörgyi községében alkalmazták kisegítő írnokként. Csakhamar adóügyi jegyző, majd községi főjegyző lett belőle. 1947-ben nősült meg, felesége, Törőcsik Margit szintén a községében dolgozott mint írnok. Házasságukból két gyermek született: László 1949-ben, majd jóval később, 1965-ben Margit. László magyar-könyvtár szakos tanár, könyvtáros és helytörténész, Margit a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Olasz Tanszékének tanára, műfordító. Lukácsi László a háború alatt kapott tüdőbetegsége miatt bekerült a szolnoki tüdőkórházba, ahol

súlyos műtétet hajtottak végre rajta. De már 1951-ben ismét dolgozott. Akkoriban nagy szükség volt a tanult, műveltebb emberekre, mert belőlük óriási hiány volt az országban.

Lukácsi Lászlót előbb Pusztamonostorra, majd Jánoshidára helyezték. Vezető jegyző, később a tanács titkára lett. Szervezete és idegrendszere azonban nem bírta az akkori nagy hajszát, ezért lemondott állásáról. Kinevezték a jászapáti bankfiók vezetőjének. Ám ő megelégedte a családtól való állandó távollétet, és 1954-ben hazajött Jászalsószentgyörgyre földművelésszövetkezeti ügyvezetőnek. 1956 tavaszán kiújult tüdőbaja, és egy évre újra kórházba kellett mennie. Időközben beiratkozott a Szolnoki Közgazdasági Technikum levelező tagozatára, ahol 1960-ban végzett jó eredménnyel.

Fordulópontot jelentett életében, amikor 1957. szeptember elsejei hatállyal a **jászalsószentgyörgyi kultúrotthon** igazgatójának nevezték ki. A kultúrotthonban hosszabb idő óta semmilyen tényleges munka nem folyt, és meglehetősen romos épületet örökölt, mégis sikerült a kulturális életet újra beindítania. Lukácsi László népművelősége nem volt előzmények nélkül: korábban feladatként kapta, hogy előadásokat tartson a Szabad Föld Téli Estéken, itthon és a szomszédos településeken. Az ötvenes évek elején, a „színházi korszak” idején volt idő, amikor műkedvelő színész, sűgő, rendező és háziszervő volt egy személyben. Elmondható, hogy mindig ott dolgozott, ahol szükség volt rá. Kiváló szónok volt, s így esküvőkön, temetéseken, ünnepeken rendszeresen szerepelt. Emellett szépírói tevékenységet is folytatott. Több verse, novellája jelent meg a Szolnok Megyei Néplapban, a Tiszatájban. Műveit színészek adták elő irodalmi esteken és a szolnoki Damjanich Rádióban, egy ízben pedig a Jelenkor című folyóirat országos pályázatán második díjat nyert novellájával.

Lukácsi László nevéhez fűződik az új művelődési ház felépítése 1962-ben, majd ennek bővítése klubhelyiséggel, kerthelyiséggel 1964-ben.

Az új épületet József Attiláról nevezték el, s jelszóul egy tőle vett idézetet választottak: *„Én egész népemem fogom nem középiskolás fokon taní-tani!”*. József Attila szellemében arra kívántak törekedni, hogy magas színvonalú kultúrát adjon a művelődési ház a tömegeknek, szem előtt tartva a költő mondását: *„A mindenséggel mérd magad”*. De meg akarták teremteni a kulturált szórakozás feltételeit is. 1963-ig csoportok, körök egész sorát alakították meg. A Jászágban itt jött létre elsőként irodalmi színpad, nők akadémia, ifjúsági klub, termelőségvetkezeti akadémia. Beindult a zeneiskola zongora és szolfézs szakon. A legtöbbet az általános és szakműveltség fejlesztéséért tettek a művelődési ház dolgozói. Olyan értékes munkát végeztek, melynek eredményeként szinte együtt lélegzett az egész falu.

1963. augusztus 20-án a Művelődési Minisztérium Kiváló Népművelő kitüntetéssel tüntette ki Lukácsi Lászlót, elismerve azt a példaértékű munkáját, amellyel Jászalsószentgyörgy kulturális élete nagy fellendüléssel ment keresztül. Ezekben az 1960-as években kellett Lukácsi Lászlónak a legtöbbet harcolnia azért, hogy kialakuljon a községben a kultúrára való igény. Elmondható, hogy ezt sikerült elérnie. A népművelői munkát ekkor már nem csak egy-két lelkes aktív támogatta, hanem a társadalmi szervek, az intézmények is. A népművelés tömegmozgalmá terebélyesedett.

Népművelőnek, a falu tanítójának lenni állandó szellemi készenlélet követel. Csupán a művelődési ház irányítása is egész embert kívánt, nem beszélve a falu egész népművelésének irányításáról, a gazdasági szervek, a tömegszervezetek kulturális segítségéről, patronálásáról. Lukácsi László napi 15-16 órát dolgozott. A kötelességtudat és a cél elérésének vágya hajtotta, pedig meglehetősen rossz volt az egészségi állapota. Ennek ellenére nem tett le arról, hogy megszerezze a tanári diplomáját. 1961-ben felvételt nyert a Szegedi József Attila Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karára.

Államvizsgáját jeles eredménnyel tette le, magyar nyelv és irodalom–történelem szakos középiskolai tanári diplomáját 1967-ben szerezte meg.

1964-ben a **törökszentmiklósi Székács Elemér Mezőgazdasági Technikum Jászalsószentgyörgyön** beindította a kihelyezett levelező tagozatát. A tagozat szervezését Lukácsi László végezte. Ebben az évben taníthatott először mint magyar-történelem szakos tanár, vagyis 44 éves volt, mire gyermekkori álma, hogy pedagógus legyen, teljesült. Ugyanebben az évben a **Jászalsószentgyörgyi Általános Iskola** gimnáziumi nappali és levelező tagozattal bővült, amelyeken 1967. február 1-től szintén tanított. Emellett a dolgozók esti iskolájában is, mert akkoriban bizony sok felnőttnek még nem volt meg az általános iskolai végzettsége sem. Az itt végzetkezőből kerültek ki aztán a mezőgazdasági technikum hallgatói is, hiszen többségük a helyi termelőszövetkezetben dolgozott. A technikum 1964-től 1969-ig működött a községben. A művelődési ház mellett, hogy helyet adott az oktatásnak, tekintélyes anyagi áldozatot is vállalt az iskoláért, s igen nagy szervező munkát folytatott azért, hogy eredményesen működjön, és minél többen szerezzék meg a munkakörükhöz szükséges végzettséget. A négy évfolyamon évente több mint harminc helyi és vidéki tanuló szerzett mezőgazdasági technikus képesítést.

Az Általános Iskola és Gimnázium léte nagyon sokat jelentett az ott tanulóknak, hiszen nem kellett más településre utazniuk a tanulásért, helyben szerezhettek középiskolai végzettséget. A gimnáziumban nemcsak a községből, hanem Jánoshidáról, Alattyánból és más környező településekről jártak diákok mind a nappali, mind az esti tagozatra. Az évek teltével azonban egyre nagyobb lett a követelmény a gimnáziumi oktatásban, főként a tárgyi feltételek tekintetében, amit a község elegendő anyagi forrás hiányában már nem tudott teljesíteni. A Jászalsószentgyörgyi Gimnázium nappali tagozata 1973-ig, levelező

tagozata 1976-ig működött. Mégis elmondható, hogy abban az időszakban nagyon sok fiatal elindíthatott olyan életpályán, amelyhez különben, más körülmények között talán nem jutottak volna el. A nappali tagozaton ez alatt az idő alatt 157 fiatal szerzett érettségi bizonyítványt, a levelező tagozaton 103. Lukácsi László szervező munkájának köszönhető, hogy évről évre mindig volt elég jelentkező a levelező tagozat beindításához. S hogy milyen tanár volt? Érdemes idézni az 1969. június 17-én megtartott érettségi vizsgán készült jegyzőkönyvből. Lukácsi László történelemből készítette fel érettségire a levelező hallgatókat. A vizsgaelnök véleménye így szól:

„A jelöltek tárgyi tudása megfelelő, felkészültségük mögött nagy szorgalom és sok-sok segítség van. Feleleteiket vázlat alapján adják elő, törekszenek a kor általános bemutatására, az ok-okozati összefüggések feltárására. A magyar történelem fejlődésének fő vonalait ismerik, az újkor és a legújabb kor történelmében a legjártasabbak. A szaktanár a jelölteket logikus gondolkodásra, a fő fejlődésvonalak meglátására, a történelem szeretetére nevelte. Ebben nagymértékben felhasználta az irodalmi alkotásokat, azok tanulságait a tanulók feleleteikbe beillesztették. Általában tapasztalható volt, hogy a szaktanár a tankönyv anyagát jóval meghaladó ismeretanyaggal vértette fel tanítványait.”

Lukácsi László egészségi állapota miatt 1970-ben kénytelen volt nyugdíjba vonulni. Kisebbségi agyvérzést kapott, ízületi gyulladás is kínozta, ezek miatt hónapokra kórházba került. Bámulatos akaraterejével ismét legyőzte a betegséget, és újra dolgozni kezdett. Továbbra is tanított a gimnázium levelező tagozatán. Bátran mondhatjuk, hogy neki a tanítás volt a gyógyszer. Óráira mindig lelkiismeretesen felkészült, tanítványai rajongva szerették, és még évtizedek múltán is emlegettek közvetlen személyiségét, segítőkészségét, humorát. Élete utolsó éveiben az Idősek Napközi Otthonában vezetett klubfoglalkozásokat, és kedvenc hobbijának, a fotózásnak élt.

1981 májusában szívinfarktus következtében hunyt el. A Művelődési Ház és az Általános Iskola saját halottjának tekintette.

Életében számos újságcikkben méltatták munkásságát. A *Szolnok Megyei Néplap*, a *Népművelés* című folyóirat rendszeresen beszámolt arról a kulturális fejlődésről, ami Jászsalsószentgyörgyön végbement ebben az időszakban. Lukácsi László maga is írt felkérésre módszertani cikkeket a *Népművelés* c. folyóiratba, és a *Köznevelés* is közölte néhány elemző hozzászólását a közoktatással kapcsolatban. A *Népszabadság* 1970. augusztus 28-i számában, mely Jászsalsószentgyörgyről készült cikksorozatot közölt, vele is készült egy hosszabb interjú, melyből álljon itt egy részlet, hiszen ez a gondolat az ő ars poeticájának is felfogható:

„Aki tanítani akar, annak mindig tanulnia kell, és sokat. De aki feljebb akarja segíteni a lépcsőn a többieket, annak arra is vigyáznia kell, hogy sohase engedje el a még lejjebb lévőket kezét, sohase szakadjon el tőlük.”

Édesapánk élete és munkássága példaértékű. Az ő szellemiségének köszönhetően választottuk mindketten a pedagógusi pályát.

Fia,
IFJ. LUKÁCSI LÁSZLÓ
 Jászsalsószentgyörgy
Lánya,
DR. LUKÁCSI MARGIT
 Budapest

M

MADARÁSZ TIBORNÉ Gecse Ágnes (Jászberény, 1930. január 14. – Szolnok, 2017. június 27.) tanító, általános iskolai tanár

Apai ősei, a Gecsék a XVII. században Gömörből települtek a Jászságba, Alattyánba. A faluban földet vettek, amit jó gazdaként gyarapítottak. Így a család tagjai az idők során jelentős szerepet játszottak a falu életében.

Gecse Árpád és Pataki Veronika elsőszülött gyermeke volt Gecse Ágnes. Édesapja a Képzőművészeti Főiskolai tanulmányait követően hosszabb tanulmányútra ment külföldre. 1926 őszén a Szolnoki Művésztelepre került, ahol sok olajfestményt és rézkarcot készített. Veronika asszony nemcsak feleség és anya volt, hanem a Jászság festőjének műzsája is. 1929-től Alattyánban éltek.

Gecse Ágnes ízig-vérig alattyáninak vallotta magát. Életének legfontosabb eseményei Alattyánhoz, Jászberényhez, Túrkevéhez és Szolnokhoz kötődnek. Alattyánhoz fűzi a szülői ház és a boldog gyermekkor. Jászberényben járt gimnáziumba és szerzett népiskolai tanítói oklevelet 1949-ben.

Tanítóként **Túrkevére** helyezték a **puszta - túrpásztói** tanyasi iskolába, ahol az összevont 1–8. osztály 96 tanulója várta.

Általános iskolai tanári oklevelet magyartörténelem szakon 1954-ben szerzett a Szegeci Állami Pedagógiai Főiskolán. Ezt követően **Szolnokra** került az **Újvárosi Állami Általános Iskolába**, ahol magyar nyelvet és irodalmat tanított. 1964-ben a **Koltói úti Általános Iskolába** helyezték, ahol 1985. évi nyugdíjazásáig magyart tanított.

Madarász Tiborral 1957-ben kötöttek házasságot Szolnokon. Családi házat építettek. Közös életükben nemcsak szakmájukkal foglalkoztak, hanem mindketten művészet-, zene- és irodalomkedvelők is voltak. Rendszeresen jártak színházba, operába és hangversenyekre. Szerettek utazni, gépkocsival bejárták Európa legtöbb országát. Együtt írták meg a *Gecse Árpád élete és művészete* című könyvet. (Hamza Múzeum és Jász Galéria Közalapítvány, Jászberény, 2010.)

Gecse Ágnes saját pedagógiai munkásságára visszatekintve azt írta, hogy szerencsés volt, mert olyan igazgatói voltak, mint Madarász Károly Túrkevéen, Tóth Józsefné Szolnokon az Újvárosiban, majd Bertalan Imréné a Koltóiban. *„Tőlük hivatástudatot, a szakma szépségét és szeretetét, valamint emberi tartást tanulhattam. Mindezeket igyekeztem tanítványaimnak továbbadni.”*

Az Újvárosi Általános Iskolában az 1955 szeptemberében kezdődő tanévben több új és fiatal tanár kezdte meg pedagógusi munkáját, köztük Gecse Ágnes. Az iskola tanári kara nagyon jó pedagógusokból állt, a többségében idősebb tanárok is nagy szakmai várakozással és örömmel fogadták kezdő kollégáikat. Mi mint kiskamaszok nagyon kíváncsiak voltunk, kik és hogyan fognak majd tanítani az új tanévben. Gecse Ágnes az 1955–1956-os

tanévben tanította osztályunkat. Nyolcadikosok voltunk, 33 fiú, a tanulmányaink befejezésére és a továbbtanulásra készültünk. Egyrészt félelemmel vártuk az új tanárnőt, mert arra gondoltunk, hogy nagyon szigorú lesz. Másrészt örültünk, mert csinos és fiatal volt, továbbá sok jót is hallottunk róla. Számomra szép és jó emlék maradt bemutatkozása az első óráján. Figyelmet felkeltő volt, amikor és ahogyan belépett a tanteremünkbe. A szokásos óra előtti zaj fogadta, de amint a tanárnőt megláttuk, szokatlan csend lett. Egyénisége, megjelenése már az első pillanatban hatással volt ránk, néznünk kellett és figyelni őt. Csinosan, arcán kedves mosollyal állt meg a katedrán. A legtöbbször kellemes és örömteli érzést váltott ki személye és hangja. Halkan és szépen beszélt. Viszonylag keveset mondott magáról és előző munkahelyéről. Szeretettel szólt volt tanyasi iskolai tanítványairól. Szívesen emlékezett vissza a nyíltszívű, jó szándékú tanyasi emberekre, a tisztelettudó, szorgalmas gyermekeikre.

Fénykép az 55 éves találkozásról (2011)

Sokkal többet közölt tanítási módszereiről és főleg elvárásairól: szorgalmat és megfelelő szintű tudást követelt. Ezek hallatán egy kicsit meg is széppentünk, hogyan fogunk megfelelni a követelményeinek? Óra után végül is szerencsésnek érezhettük magunkat, hogy ő lesz a magyartanárunk.

Irodalomórái élményszámba mentek, érdekesen ismertette az írók, költők életrajzeit, a tankönyvben olvashatóknál többet, emberi érdekességeket mondott. Kiemelte hazasze-

retetüket, példaként állította elé. Nagyon nagy figyelemmel hallgattuk, amikor részleteket olvasott fel különböző művekből vagy verset adott elő. Fontos – hangsúlyozta –, hogy értsük és érezzük, amit a szerző mondani akar művével. Mintegy két hónap telt el, amíg megtanultunk a tanárnő elvárásainak megfelelően felelni. Bővíteni kellett szókincsünket, nehézséget jelentett a folyamatos, önálló gondolkodás és beszéd. Kötelező és egyéb olvasmányainkról naplót is vezettünk, ez sokat segített felkészültségünk erősítésében.

Nekem és az osztálytársaim többségének sok problémát jelentettek a tollbamondások, a fogalmazások, a tartalom és a külalak. Az írásaimban kezdetben hiba hiba hátán volt, a külalak pedig macskakaparáshoz hasonlított. Társaim is, de én különösen helytelenül használtam a rövid és a hosszú magánhangzók ékezetét, valamint az írásjeleket. Ezért többször is kaptam egyes osztályzatot. A tanárnő türelmesen és következetesen követelte: ahová pont kell, oda pontot, ahová vessző, oda vesszőt kell írni. Lassan lassan, de javult a helyesírásunk. Még az enyém is. Presztizst csináltunk belőle, hogy egyre inkább megfeleljünk igényes tanárnőnk elvárásainak. Következetesen szigorú volt, a beszéd- és íráshibáinkat mindig kijavította, ösztönzött a szorgalmas és gondos, pontos munkára. Egyszerre volt kedves és szigorú. Számomra sokáig felfoghatatlan volt ez a tanári magatartás. Később megértettem, szerette és tisztelte tanítványait, valamint a tanított tantárgyat. A tananyagon kívül folyamatosan nevelt a kulturált viselkedésre a szünetekben és a tanteremben egyaránt. Kamaszkorunkra tekintettel rendszeres téma volt a lányokkal kapcsolatos viselkedés. Megengedhetetlennek minősítette, hogy a szünetekben rohangálás közben felöltöztünk a lányokat, illetve meghúztuk copfjukat. A második félévben már az ún. kísérettségire készültünk. Sok időt fordítottunk tudásunk gyarapítására. Az ő és tanártársai eredményes munkájának is köszönhetően 1956

májusában, a fiúosztályban 33-an sikeresen fejeztük be általános iskolai tanulmányainkat.

Mészárosné Galsi Anna így emlékezik a tanárnőre. „Mi, kislányok, felső tagozaton kíváncsian, érdeklődéssel vártuk a sok új tanárt, hiszen az alsós osztályokban csak egy-egy tanítónk volt. Gecse Ágnes tanár néni sajnos csak 8. osztályban tanított minket. Örömmel fogadtuk, a jó híre megelőzte. Előzőleg is bá-

szúltséggel tanított. Éreztük a szeretetét, élvezettel fogadtuk be a tudást, amit átadott nekünk. A magyarórán boldogság érzetünket még a gyengébb osztályzatok sem csökkentették. Megszerettük az irodalomtörténetet, a prózát és a verseket, a nyelvtantól sem nagyon idegenkedtünk. Ha esetenként rendetlenek voltunk, vagy nem jól feleltünk, elégedetlen volt, kifejezte, az így nincs rendjén.

multuk szépségéért, egyszerű, választékos, színes és ízléses öltözködéséért. Azokban az években családjainkban és az iskolában is szegényes, egyszerű életviszonyok között éltünk. Gecse Ágnes színes személyisége, vidám fiatalosága és főleg színvonalas tanári munkája üdítő, kellemes jelenség volt számunkra.

A tantermünkbe szinte előkelően lépett be. Mindig nagyon csinos és mosolygós volt. Nagy szemekkel néztük, figyelemmel hallgattunk az óráin. Örömmel, szívvel és nagy felké-

Nem kiabált, senkit nem bántott meg önértékben. Ismételten és ismételten elmondta: jól nevelten, kulturáltan kell viselkednünk, szorgalmasan és alaposan, rendszeresen kell az órákra készülnünk. Sokoldalúan felkészült volt, élvezettel hallgattuk előadásait, magyarázatait.

Nagyon szerettem, amikor verset mondott. Tártott szájjal figyeltem, csüngtem a szavain. Engem szinte elvarázsolt, amikor előadta a verseket. A magyar irodalom egész életemben kedvencem lett. A tanárnő hatására is készültem tanítónak és

oktattam, neveltem a kisdíákokat negyven éven át. Tapasztalataim, élményeim és érzéseim alapján 70 éves koromban gyermekeknek szánt több verset írtam, amelyeket Gecse Ágnes lektorált, és támogatta kötetként való kiadását.”

Deák Jánosné Csontos Mária visszaemlékezése: „A 8. osztályban, amikor Gecse Ágnes vette át osztályunkat (35 lány), az első órák tapasztalatai alapján nem volt elégedett a tudásunkkal. A tanárnő igényes volt, tanítványainak magas követelményeknek kellett megfelelniük. Év végén kísérettségit kellett tennünk, tételt kellett húznunk, szóbeli vizsga várt ránk irodalomból. Az elérhető osztályzatainkra és a továbbtanulási esélyeinkre gondoltunk. Nekem 5-ös volt a célom. Emlékeim szerint Gecse Ágnes az első találkozásunkkor fiatalosan, mosolyogva üdvözölt bennünket. Előttünk állt a törékeny alkatú, szép arcú tanárnő, szolid öltözetben, majd leült a tanári asztalhoz. Kedvesen, halkán, határozottan, szép kiejtéssel beszélt és magyarázott. Az órákon a tananyag vázlatát lediktálta, ez volt a lényeg, ez képezte a minimumot, amit mindenkinek tudnia kellett, természetesen a tankönyvből is készültünk. A verset szó szerint, pontosan, értelmezve kellett felmondani. Megtanított tanulni és szépen beszélni. »Nyugodtan, folyamatosan, szépen beszélj! Őzve, nyögdecselve nem beszélünk« – mondta. A fogalmazásoknál megkövetelte, hogy ne a tankönyv szövegét másoljuk, hanem a saját gondolatainkat kellett leírni. Szerettem a magyarázókat és Gecse Ágnes tanárnőt is. Felnőtt koromban főleg levelezés útján kapcsolatot tartottam vele évtizedeken keresztül. Tisztelettel és örömmel köszöntöttem minden születés- és névnapján, valamint gyémánt- és vasdiplomái átvétele alkalmából.”

Az általános iskolai tanulmányainkat befejezve az osztályok tagjai szétszóródtak az élet és az ország legkülönbözőbb területein. Az évek teltek egymás után, édesanyák, édesapák lettünk, ma pedig már nagyszülők. Felnőtt korunk legszébb élményei közé tartoznak a kezdetben 5, majd 2-3 évenként megtartott általános iskolai találkozásaink. Ezekon szinte minden alkalom-

mal részt vett Gecse Ágnes tanárnő. A lányok osztályfőnöke Török Rózsa, a fiúk pedig Kézér Gyula volt. Ők, sajnos, viszonylag korán elhunytak, ezért 1996 után Gecse Ágnes vezette a közös osztályfőnöki órákat. A találkozásaink az 1830-ban alapított Újvárosi Általános Iskolában, ameddig lehetett, addig a régi tanterünkben kezdődtek. Néhányszor részt vettünk az iskola tanévzáró ünnepségén is. Az igazgató, a tanárok és a diákok képviselői kedvesen, apró figyelmeségekkel fogadtak. A találkozók minden esetben jó hangulatú ünnepi ebéddel záródtak.

Gecse Ágnes 2005 februárjában levelében a következőket írta az őt köszöntőknek: „Még hatva olvastam 75. születésnapomra küldött üdvözlő lapjaitokat. Nagy örömet szereztek nekem, egykori magyartanároknak. Egyenként felidéztem kedves gyemekarcotokat. Boldog érzés töltött el, hogy ennyi idő, 49 év után is ilyen ragaszkodással és szeretettel gondoltok rám. Pedagógust nem érhet nagyobb kitüntetés, mint tanítványai szeretete és elismerése. Ez azt is jelenti, hogy munkám nem volt hiábavaló a magyarázókon, megtanultátok és megszerettétek a magyar nyelvet és irodalmat”.

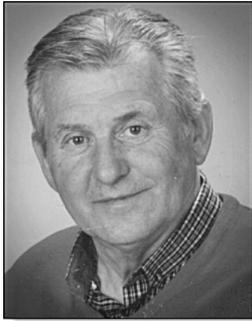
2011-ben az 55 éves találkozóinkra egy 356 oldalas dokumentumkötetet állítottunk össze: *Kisdíákok voltunk a Szolnoki Újvárosi Általános Iskolában (1948–1956)* címmel (Szolnok, 2011. június). A 60 éves találkozóinkon, 2016. június 18-án Gecse Ágnes még részt vett. Befejezés-kor így búcsúztunk egymástól: „Jövőre ugyanígy együtt, ha lehet...” A 2017 júniusában tartott találkozóinkon már nem tudott jelen lenni megromlott egészségi állapota miatt.

Madarász Tiborné Gecse Ágnes néhai magyartanáruk művelt, nagy szakmai tudású pedagógus, közkedvelt, tiszteletre és szeretetre méltó ember volt. Hálával gondolunk rá és szeretettel őrizzük emlékét.

Volt tanítványa, DR. BARANYÓ GYÖRGY
Csobánka

MARKOVITS LÁSZLÓ ISTVÁN (Nagyvárad, 1951. október 10. – Körösszegapáti–Körmösdpusztá, 2015. július 23.) testnevelő tanár, labdarúgó mesteredző

Édesapja, Markovits László Gyula kereskedő (Budapesten született), édesanyja, Gallovits Magdaléna Irma könyvelő volt. Fiuk egyedüli gyermekként született a családban. László elemi iskoláit Nagyváradon végezte el. Mivel jó tanuló volt, középiskolába írták be szülei. A IV. számú gimnáziumban nyelvészet szakon tanult tovább. Ez az intézmény magyar nyelvű volt. A nyelveken kívül nagyon szerette a történelmet, de sokat sportolt is, különösen a labdarúgást kedvelte ebben az időben.

Hogy honnan származik a sport, különösen a labdarúgás szeretete, mely egész életének meghatározó alapja lett, erre a kérdésre a következőt válaszolta: „1956-ban először látogattam meg nagyszüleimet Budapesten. Ekkor történt egy olyan esemény, ami rányomta bélyegét futballista karrieremre. Apám kézen fogva kivitt Pesterzsébetre, egy labdarúgó-mérkőzésre, ott egy jóképű labdarúgó megszögölte a fejem és azt mondta: *Öcskös! Legyél nagyobb futballista, mint én vagyok!*” Ez a gondolat végigkísérte egész életét.

1970-ben már olyan szinten focizott, hogy tagja lett a román ifjúsági labdarúgó-válogatottnak. Magyar anyanyelvűként bejutni egy ilyen csapatba – ráadásul nagyon távol élve a román fővárostól – nagy szó volt abban az időben. Így jutott ki mint fiatal labdarúgó Franciaországba egy turnéra. Az ottani szakemberek tehetséget láttak benne, mert azt

ajánlották neki, maradjon kint, ott focizzon tovább. Ő úgy döntött, nem hagyja magukra szüleit, nem marad külföldön. Ezt a lépést, amikor nehezen ment sora Romániában, többször felemlgette.

A középiskola elvégzése után Bákóban kezdte el a testnevelési főiskolát 1973-ban labdarúgás szakon, melyet Nagyváradon fejezett be 1977-ben. Már főiskolás korában is magas szinten rúgta a labdát (az egyetemi csapatban).

1974-ben feleségül vette Mikuska Annát, akinek könyvelő volt a foglalkozása. 1976-ban megszületett egyetlen lányuk. Mindent elkövettek azért, hogy gyermekük tanuljon, hogy felnőtt korában megállja a helyét. Ez sikerült is, Kinga Mónika orvos lett, Komáromban dolgozik, két gyermekét, Márkot és Tímeát neveli.

A testnevelési főiskola elvégzése után **Nagyváradon** abba a **középiskolába** került testnevelést tanítani, ahová évekkkel ezelőtt ő is járt. 1978-ban labdarúgó, 1981-ben pedig teniszedzői engedélyt szerzett.

Pedagógiai tevékenysége mellett komoly labdarúgó csapatok tagjaként mint leigazolt labdarúgó (1972–1974. Arad, UTA, 1974–1976. Nagyvárad) játszott.

Később a labdarúgás iránti lelkesedése alábbhagyott. Meglévő szakmai tudását ezután mint pedagógus és szakmai vezető kamatoztatta.

1977-ben kihelyezték vidékre, **Sera** településre (Bihar megye), ahol testnevelést tanított. Itt dolgozott 1979-ig. Ezt követően 1982-ig újra egy Bihar megyei településre került, **Borozelbe** (magyar neve Kis-Baród). Ebbe a községbe úgy lehetett eljutni abban az időben, hogy a hegyek közt 8 km-t gyalog kellett megtenni. Nem volt valami kellemes fiatalként ott élni, de vigasztalta, hogy nagyon szerették az emberek.

1982-től **Nagyváradra** került, testnevelést tanított a **Nyelvészeti-történelmi Gimnáziumban**.

1987-ben házassága megromlott, elvált feleségétől. Továbbra is testnevelést tanított Nagyváradon 1992-ig. Ekkor egy nagy lépésre

szánta el magát, kilépett a tanügyből, és magánvállalkozásba kezdett. Létrehozta az első privát focicsapatot Juventus–Oradea néven. Az általa szervezett és vezetett közösségben 6-10 éves gyerekekkel foglalkozva a labdajátékok alapjait tanította, gyakoroltatta. Ezek a gyerekek keze alatt megtanulták a labdarúgó sport alapvető fortélyait, később közülük nem egy komoly labdarúgó pályát futott be. Ők is, de régebbi tanítványai is szeretettel emlékeznek rá, emlegetik azokat az élményeket, ese-

Munkája során igyekezett olyan feltételeket biztosítani, ahol az általa támasztott követelményeknek a legjobban eleget tudtak tenni a tanítványok, ezért műfüves pályát építtetett. Erre a tevékenységére mások is felfigyeltek, hisz ezt a feladatát is igyekezett az elvárásoknak megfelelően legjobb minőségben elvégezni. Később felvette a kapcsolatot a Magyarországon, Debrecenben működő (Global Sport) céggel, s közös tevékenységükkel több labdarúgó és tenisz műfüves pályát építettek.

Berekböszörmény Általános Iskola

ményeket, melyeket közösen éltek át.

2006-ban újra megházasodott, Oláh Margaréta fizika–kémia szakos tanárnőt vette feleségül. Együttlétük harmonikus és boldog volt. Egy bánata maradt Lacinak: nem született fia, akit taníthatott volna a labdarúgás minden fortélyára.

2006–2010 között Forsport céget hozott létre, ahol mintegy nyolcvan gyerekkel foglalkozott, főleg 6-14 éves fiatalokat edzett. Nagyon szeretett ezekkel a gyerekekkel foglalkozni, azok is imádták őt.

2010-ben feleségével nagy elhatározásra jutottak: Magyarországon, Körösszegapáti–Körömspuzstán házat vettek. 2011-től 2015-ig mint testnevelő tanár tevékenykedett **Körösszakál, Komádi és Berekböszörmény általános iskoláiban**. Közben Körösszegapáti település vezetői a helyi sportvezetéssel egyetértésben a Sportegyesület elnökének kérték fel, valamint labdarúgóedzői feladatokkal bízták meg.

A labdarúgás alapjait a legkisebektől kezdte, akikkel sikerült hamarosan megszerettetni ezt a sportot (nem volt nehéz dolga). Figyelemmel kísérte a serdülő és ifjúsági labdarúgó

csapatok edzéseit, mérkőzéseit. A felnőtt csapatnál igyekezett olyan légkört kialakítani, amelyben természetessé vált a rendszeres edzés, az egészséges életmód. Ebből következően az eredmény sem maradt el, a körösszegapáti labdarúgó csapat három év alatt a Megyei Bajnokság III. osztályának szintjéről előbb a másodosztályba, majd az első osztályig jutott el.

Körösszegapáti Ifi csapat

Közben a Magyar Labdarúgó Szövetség az utánpótlás biztosítása céljából országosan beindította a Bozsik-programot 2002-ben, amelyhez a dél-bihari iskolák is csatlakoztak. Tavasszal és ősszel a különböző korú fiúk között szervezett csapatok küzdöttek egymással érmeért, oklevelekért, különböző ajándékokért. Mindezek szervezője, igazi irányító motorja volt Markovits László testnevelő tanár. El is nevezték a tanár urat a gyerekek „Bozsik bácsinak”. Ez az elnevezés az igazi tisztelet és szeretet jele volt részükről. Ezt a szeretetet számtalan jótettel viszonozta is tanítványainak.

Állandóan képezte magát, hisz tudta, hogy csak akkor tud eleget tenni a munkavégzése során tapasztalt újabb és újabb elvárásoknak, ha megismeri részletesebben a legújabb fogásokat. Ezért 2014 januárjában az MLSZ „Grassroots C” labdarúgóedzői minősítését is megszerezte.

A foci mellett szeretett túrázni. Eleinte kerékpárral, majd kocsival igyekezett bejárni családjával vagy barátaival Székelyföld szép tájait, és felfedezni a magyarországi kisvárosok nevezetességeit. Szeretett jó labdarúgó mérkőzéseket nézni a televízióban. Nagyon

szerette volna legalább egyszer látni az FC Barcelona csapatot élőben a saját pályáján, de sajnos ezt már a sors nem adta meg neki.

Nagy élmény volt viszont számára, amikor 2014-ben letette a magyar állampolgársági esküt. Mindig is magyarnak érezte magát, de ez a hivatalos megerősítés is fontos volt számára.

Lassan közeledett a nyugdíjba vonulásának ideje, amit meggyorsított az a tény, hogy 2014 októberében súlyosan megbetegedett. A betegség elvette minden erejét, majd 2015. július 23-án elhunyt. Nem akarta, hogy Nagyváradon temessék el. Magyar állampolgárként magyar földön akart nyugodni. Kívánsága teljesült. Családjának tagjai, kollégái, sok-sok sportoló barátja, volt tanítványai kísérték utolsó útjára a körösszegapáti-körmödszpusztai temetőbe.

Markovits László élete nagyon eseménydús, mozgalmas élet volt. Amit tett mint sportember és mint pedagógus, két embernek is dicsőségére vált volna.

Munkájának igazi elismerése, sajnos, nem történt meg életében. Ennek oka egyrészt az volt, hogy Romániában nem volt jellemző magyar anyanyelvű embert dicséretben részesíteni, másrészt az, hogy amikor már Magyarországon dolgozott, nem töltött el itt annyi időt, hogy tevékenységének eredményeit időben észrevegyék, mindössze egy pár lassan sárguló újságcikk őrzi emlékét.

VMIRJÁNCKI JÓZSEF
Körösszegapáti

MIKÓ ISTVÁNNÉ Loós Mária (Hajdúszoboszló, 1945. szeptember 27. – Hajdúszoboszló, 2010. január 8.) biológia–testnevelés szakos általános iskolai tanár

„Tanárember nem az utókorban, lelke derűjében keresi, ha keresheti elismerését; annál szebb, ha a véletlen, egy kiváló tanítvány, mégis vet egy fénypázmát feledésnek szánt nevére” (Németh László)

Hajdúszoboszlón született. Szülei Loós Sándor és Kiss Piroska voltak. Hatan voltak testvérek: három lány és három fiú. Édesapja a város megbecsült gazdálkodója, majd munkavállalója volt. Édesanyja a hat gyermek gondozását, nevelését látta el.

Általános iskolásként a helyi leányiskolába (később 2. sz. Általános Iskolába) járt. Gyermekkorától kezdve keményen kivette részét a család munkájából. A ház körüli munkákban és a földművelésben is részt vett, amire később jó szívvel, de keserű szájjal emlékezett. Ez adta neki az indíttatást, hogy tovább kell tanulnia, s ha lehet, könnyebben keresni a kenyeret, és nevelni a jövő nemzedékét. Gimnáziumi tanulmányait a hajdúszoboszlói Hőgyes Endre Gimnáziumban végezte.

A sors nem volt kegyes hozzá, mert 1961-ben, 16 évesen elveszítette az édesanyját, s két év múlva jött az újabb csapás: 1963-ban az édesapja is meghalt. Ekkor már három idősebb testvére önálló életet élt, így Marika egy idősebb és egy fiatalabb fiútestvérével maradt, akikre mosott, főzött, takarított. Ennek ellenére 1964-ben sikeres érettségi vizsgát tett.

1964 szeptemberében képesítés nélküli nevelőként helyezkedett el **Egyeken**. Még ebben az évben felvételt nyert az Egri Tanárképző Főiskola biológia–testnevelés szakára levelező tagozaton. Tanított, tanult és családot alapított, s közben még a két Hajdúszoboszlón lakó testvére is jutott az erejéből. Kimondhatatlan hite, ereje és kitartása volt.

Férjével, Mikó Istvánnal már 1963 óta ismerték egymást, és 1967-ben kötöttek házasságot. Két évig még Egyeken éltek. 1969-ben **Hajdúszoboszlóra** költöztek a legfiatalabb testvér, Gyula lakásába, aki éppen katonai szolgálatát töltötte. 1970-ben megszületett első gyermekük, István Zsolt, aki ma gépészmérnök. Telket vásároltak, építkeztek, s 1971 őszén beköltöztek a még félkész házba.

Tanítványaival (jobb oldalt Farkas Jánosné)

Szülővárosában a **2. sz. Általános Iskolában** kezdett el tanítani. 1972-ben megszületett második gyermekük, Ákos, aki ma gépésztanár.

Pedagógusi munkáját szakértelemmel, lelkesen végezte. Gyakran osztályfőnöki megbízást is kapott. Tanulóit szívesen és eredményesen készítette fel a sportversenyekre is. Nem volt „szakbarbár”. Azt értékelte, hogyan

viszonyulnak tanítványai a testneveléshez, hogyan teljesítenek képességeik szerint.

1972-től, iskolai átszervezés miatt, a **helyi 5. sz. Általános Iskolába került**. Majd 1990-ben kérte áthelyezését az akkori **6. sz. Általános Iskolába** (ma Thököly Imre Általános Iskola), mivel ez jóval közelebb volt a lakásukhoz, s így több ideje jutott arra, hogy az unokáival is foglalkozzon.

Nagyobb szakmai elismerést ugyan nem kapott, csak a Pedagógus Szolgálati Emlékérmet, de munkáját felettesei megbecsülték, és pénzjutalmakkal ismerték el.

Az 1997-ben végzett 8. b osztály

2001-ben vonult nyugdíjba. Felszabadult idejét a családjának szentelte. Örömmel töltötte el az unokák fejlődése. Sokat foglalkozott velük. Mikor megkérdeztem a férjét, hogy mi volt Marika hobbjaja, csak annyit válaszolt, hogy az iskolai munkája és a család ellátása mellett már nem volt ideje arra, hogy szabadidős tevékenységet folytasson. Nem tudta sokáig élvezni a nyugdíjas éveket. 2008-ban súlyos betegséget kapott, melyet hősiiesen viselt, de 2010-ben szervezete feladta a rákkal szemben a harcot.

Erdei Gyula a Thököly Imre Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola igazgatója így emlékszik rá vissza: „Nálunk csak rövid ideig tanított. Én három évig voltam igazgatója. Nagyra becsültem a munkáját. Nagyon szorgalmas pedagógus volt. Munkáját maradéktalanul és nagyon lelkiismeretesen végezte. Kollégáival jó kapcsolatot ápolt. Értékes tagja volt tanszékünknek.”

Egykori középiskolai osztálytársa, *Tanyi Lászlóné (Gara Lujza)* így gondol rá vissza:

„Marika igen fiatalon, még középiskolás korunkban elvesztette szüleit. Ettől kezdve két fiú

testvérének is ő lett a gyámolítója. Talán ebből is fakad a felnőttkorában is megmaradó aggódó, rendkívül odaadó, gondoskodó anyai szerep. Mindig nagyon lelkiismeretes, precíz ember volt a tanulásban, később a munkájában is. Becsületes, megbízható barát és barátnő volt. Imádtá a gyermekeit. Nagyon várta az unokáit, s miután megszülettek, ők lettek a »szeme fényei.« Közösségben szolid, visszahúzódó volt. Kerülte a feltűnést, igyekezett mindig egyszerű, őszinte embernek maradni. Inkább a mások, elsősorban a családja érdekeit helyezte a sajátja elé. Súlyos betegségét méltósággal, nagy-nagy türelemmel viselte.”

Czeglédiné Kiss Veronika, volt kolléganője visszaemlékezése:

„Szinte a kezdetektől fogva, az 5. Sz. Általános Iskola (jelenleg Pávai Vajna Ferenc Általános Iskola a neve) megalakulása óta sok éven át együtt tanítottam Mikóné Marikával. Személyében egy jó pedagógust ismertem meg, aki szívvel-lélekkel végezte a munkáját. Testnevelő tanárként a tanulók fizikai állapotának javítását tartotta szem előtt, sokat tett a tömegsportért. Az OSN (Országos Sport Napok) egyik fő szervezője volt éveken át. Lelkesen támogatta a sportversenyeket. Nagy szigorúsággal, következetesen nevelte a tanítványait. Párhuzamos osztályok osztályfőnökeként jól együtt tudtunk működni. Jól kiegészítettük egymást, hisz övé volt a »sport«, enyém az irodalmi rész. Kollégái is tisztelték segítőkészségéért, őszinteségéért.”

Juhász Péterné Eta, volt kolléganője így emlékezett:

„1972-1990-ig volt iskolánk alapító tanszéktagja. 1976-77-ben úttörőcsapatvezető is volt. Biológiát és testnevelést tanított. Tanítványai és kollégái egyaránt szerették. Energikus, jókedvű, segítőkész egyéniség volt. Munkájában fegyelmezett, gondos, pontos volt.”

Egy volt tanítványa így idézte meg alakját:

„A nevem Farkas Jánosné. Tanítónő vagyok a Pávai Vajna Ferenc Általános Iskolában. Gyermekként 1974-ben léptem be az akkori

5. sz. *Általános Iskolába.* Az alsó tagozat elvégzése után 1978-ban találkoztam Mikó Istvánné Marika névvel. Ő lett az osztályfőnököm. Nekünk testnevelést tanított. Nagyon határozott, emberi, szeretetteljes személyiség volt. A lányokat különösen szerette az osztályunkban. A testnevelés tanítása során a határozottsága mutatkozott meg, amire a szertelen fiúcsapatunkban szükség is volt. Nekünk, lányoknak gyakran segített a feladataink elvégzésében. A gyakorlati órán meg kellett tanulnunk varrni, kötni is. Felajánlotta, hogy segít a begyakorlásban, hisz ő is tud kézimunkázni. Mi négyen, (a lányok) olyan szívesen tanultunk tőle, hogy még a lakására is meghívtott. Ott tanultuk az új kötésfajtákat. Megismerkedtünk a férjével és a fiaival is.

Gyermekkorom nagy élménye volt, hogy eljuthattam az »Őrsvezető« újság által szervezett táborba, ahová a pályamunkámat az ő segítségével készítettem el. Ezenkívül segített eljutnom Zánkára, sőt a Szovjetunióba is. Sajnos, mire a főiskolán végeztem, már nem tanított az iskolánkban. Kollégaként így már nem dolgoztunk egy helyen. Én mindig szeretettel és hálával gondolok rá, és mindig nagyon bánt, hogy ilyen hamar itthagyt bennünket. Jó lenne, ha érezhetné, hogy egykori tanítványai nem felejtették el, emléke sokáig él még bennük! Köszönjük, Marika néni!”

NÉMETNÉ DÁVID IRÉN
Hajdúszoboszló

MOLNÁR ISTVÁN (Pécs, 1939. március 15. – Nyíregyháza, 2015. június 5.) tanító, középiskolai testnevelő tanár, mesteredző, főiskolai tanár

1945 után édesapját üldözték, majd eltűnt. Édesanyját, aki tanítónő volt, csendőrtiszt-helyettes apja miatt állandó hátrányos megkülönböztetésben részesítette az akkori hatalom. A Vajdaságban, Topolyatanyán a második világháborút követő vérengzések során kivégzőosztag elé állították őket, de jó szándékú szerbek megakadályozták a lemészárlásukat. Ezt követően rokonokhoz, a Borsod megyei Gibártra költöztek.

Édesanyja javaslatára Sárospatakon elvégezte a tanítóképzőt, majd Ózdra, a **III. kerületi Általános Iskolába**, egy többségében cigánytanulókat nevelő intézménybe került. Ettől az időponttól szűnt meg a család nélküli lét. A halmozottan hátrányos helyzetű és sok esetben nehezen kezelhető gyermekekkel és szüleikkel hatékony nevelőkapcsolatot alakított ki, így az ott eltöltött időszak kellemes emlék volt számára.

Felesége, Czuczor Judit középiskolai testnevelő tanár volt. Két gyermekük van: Péter, a tanárképző főiskola testnevelés-földrajz szaka után a Testnevelési Egyetem tanári szakát végezte el. Tamás, sokszoros magyar válogatott atléta, tagja volt a barcelonai olimpiai játékokra utazó magyar válogatottnak. Több-szörös magyar csúcstartó, Nebraskában a Lincoln Egyetemen és Kansas Cityben szerzett diplomát.

Molnár István a Sárospataki Tanítóképzőben 1953-tól 1958-ig tanult. Az 1956-os forradalom eseményei miatt egy évvel hosszabb ideig tartott az ott eltöltött idő. 1959-től 1963-ig a Testnevelési Főiskola tanár-edző szakát végezte el. 1971-ben szerezte meg a Testnevelési Főiskolán az atléta szakedzői diplomát. 1963-tól 1966-ig **Ózdon a József Attila Gimnázium** testnevelője volt, egyben a város Kohán Sportegyesülete atlétaedzői feladatait is ellátta. 1966 és 1970 között **Nyíregyházán**, az akkori **gyakorlóiskolában** dolgozott szakvezető testnevelőként. 1970-ben Gaál Lajos tanszékvezető a **Nyíregyházi Tanárképző Főiskola Testnevelési Tanszékére** hívta tanársegédi munkakörbe. 1971-től adjunktusi, 1982-től docensi, 1992-től főiskolai tanári beosztásban dolgozott.

Akik személyesen is ismerték Molnár István tanár urat tanítóként, gyakorlóiskolai szakvezető tanárként, főiskolai oktatóként, atlétikai mesteredzőként és sportvezetőként egyaránt tisztelték. Abba a szerencsés helyzetbe kerültem 1969-ben (mint e visszaemlékezés írója), hogy együtt dolgozhattam vele egy tanévet. Akkor még mint pályakezdő közvetlen közletről tanulhattam tőle a tanítói, a testnevelő tanári, a szakvezetői és a nevelőtestületi tagsággal együtt járó szakmabeli, viselkedési és magatartási normákat. Személyisége tanítványaiiban és munkatársaiban elismerést és tiszteletet váltott ki. Molnár István a tanári, edzői szereppel járó szakmai tudása és metakommunikációs jelzéseinek összhangja következtében sikeres volt, függetlenül attól, hogy kisiskolásokkal, felsősökkel, középiskolásokkal vagy főiskolásokkal foglalkozott. Önmagával és tanítványaival szembeni elvárásai egyformák voltak, a szerepekből adódó egyenlőtlenségeket diákjai szeretettel és tisztelettel fogadták. Hamiskás mosolya, nyílt tekintete, kifinomult, a helyzethez alkalmazkodó kritikai érzéke megteremtette számára az ideális személyi hátteret. Emberként fogadta el diákjait, versenyzőit, de tanárként, edzőként határozottan megfogalmazta elvárásait. Az

együttműködésre alapozó pedagógiai kapcsolatai, konfliktusmegoldásai megbecsülést és tiszteletet váltottak ki.

Szakmai sikerei elsősorban edzői tevékenysége révén ismertek. A nyíregyházi atlétikai élet megteremtője volt – válogatott szintű versenyzők nevelésével és foglalkoztatásával. Három évtized alatt 38 válogatott atlétát nevelt, akik 30 országos csúcst értek el. Tanítványai közül a legkiemelkedőbbek olimpiai résztvevők lehettek: Kiss Mária 1968-ban Mexikóban 80 m gátfutásban és 100 méteres síkfutásban; Szabó Ildikó 1976-ban Montrealban távolugrásban (5. helyezett) és 200 méteres síkfutásban; 1980-ban Moszkvában Petrika Ibolya a 4x400 méteres váltó (5. helyezett) tagjaként; Molnár Tamás 1992-ben Barcelonában 400 méteres síkfutásban.

A Nyíregyházi Főiskola oktatójaként testnevelők továbbképzéseiben, sportszakmai konferenciákon mutatta be az atlétika oktatása és edzése terén felismert új elméleti ismereteit és gyakorlati megoldásait. Tanítványai révén vallotta, hogy az általános érvényű edzésméleti, sportlélektani és pedagógiai törvényszerűségeket minden egyes versenyző egyéni körülményeit figyelembe véve, egyedi módon kell alkalmazni. Hallgatói körében elérte, hogy bármilyen sportági beállítódásuk ellenére az atlétikát az alapképességek fejlesztése egyik meghatározó sportmozgásának tekintsék. A különböző iskolatípusok testnevelői között tekintélyt szerzett állásponjtjának a gyakorlatban történő bemutatásával. Számtalan cikkéről és előadásairól nem vezetett nyilvántartást.

A nyíregyházi atlétikai élet fellendítése érdekében vezetői, szervezői és szakmai ismeretterjesztést vállalt. 1966 és 1975 között a **Szabolcs–Szatmár-Bereg Megyei Atlétikai Szövetség** főtitkára volt. 1975-től létrehozta a ma már nemzetközi hírű Atlétikai Sportbázist a Nyíregyházi Főiskolán. E létesítmény egy fedett atlétikai csarnokból és egy – a szabványoknak megfelelő – rekortán borítású 400 méteres futópályából áll. A jelentős anyagi forrásokat igénylő beruházás megvalósítása

mellett egyedülálló szervezőkészséget igénylő megállapodásokat hozott tető alá. A futópálya a Sóstói erdő védett részét képező területre esett, így olyan megoldás született, hogy a fákat csak a futópálya nyomvonalán szedik ki. Az egyedülálló látvány mellett a mindig friss erdei levegő is az atlétikai komplexum része.

Magánélete és hivatásának gyakorlása egybefonódva történt: tanított a főiskolán, edzői feladatait látta el a sportpályán, otthon pedig feleségének, Jutka néninek segített a gyereknevelésben. A feleség szakmai társ is volt, aki ugyancsak atlétaedzőként részese lett versenyzői sikereinek. Nyugállományba vonulását követően családjának élt. Hobbija: a zenélés és a kertészkedés, ezekre szánt időt és energiát. Derűs természete, jó kedélye és bölcsessége miatt nagy szeretet vette körül.

Molnár István bemutatását olimpikonjai tehetik meg a leghitelesebben.

Kiss Mária: „A házunk kertjében felástam a földet, és kukoricából állítottam magamnak magasugró »állványt«, azon gyakoroltam. Aztán középiskolába kerültem, ahol a testnevelőm, Molnár Pista bácsi atlétikával foglalkozott. Milyen az élet! Később ő tanárom és edzőm is volt a Nyíregyházi Főiskolán.

Pista bácsi a középiskolában rendezett egy rajtversenyt, ahol észrevette, hogy gyors és robbanékony vagyok. Mindjárt mondta, hogy menjek atletizálni hozzá. Csak a stadion és a lakásunk legalább négy kilométerre volt egymástól. Iskola után hazamentem, ebédeltem, és nem igazán volt kedvem két órát edzeni majd utána tanulni. Nem jártam edzésekre. Erre eljött hozzánk, és mondta apukámnak, hogy tehetséges vagyok, és atletizálnom kell. Apukám pedig azt mondta: »Ha egy tanár azt mondja, akkor járni kell!« Hát, elkezdtem járni edzésekre. Sprintert akart belőlem nevelni. Száz és kétszáz méteren indultam versenyeken. Nekem viszont nagyon megtetszett, ahogy a fiúk gátat futottak. Edzés végén, mikor Pista bácsi már elment, titokban felállítottam magamnak két-három gátat, és úgy gya-

koroltam. De ő észrevette, és jól leszidott. Mondván: Ne tanuljam meg rosszul a technikát. De csak nem hagytam abba. Egyszer mikor megint rajtakapott a gyakorláson, azt mondta, »Mari, most felállítom mind a tíz gátat, és ha végigfutod három lépéssel a gátközöket, hét végén Miskolcon elindulhatsz gátfutásban is.« Végigfutottam a nyolcvan méteres távot három lépésre. Miskolcon második lettem. No, így kezdődött. Érettségi után Nyíregyházára jelentkeztem biológia-testnevelés szakra, fölvettek és újra együtt dolgozhattam Molnár Pista bácsival, aki akkor már eljött Ózdról, és a főiskolán tanított. Másodéves főiskolás voltam, mikor beválogattak az 1968-ban Mexikóban megrendezett olimpia magyar csapatába. Nagyon boldog voltam, hogy olimpián vehetek részt. Jó futással a 15. helyen végeztem. Rajtszámomat azóta is őrzöm.”

Molnár István halála után két évvel beszélgettem Szabó Ildikóval, aki a következőket mondta: „Pista bácsi egy nehezen körülírható edző-egyéniesség volt. Mindig a maximumot tervezte, így a versenyzőjével is a lehető legtöbbet végeztette. A versenyek előtti viselkedése megnyugtatóan hatott: soha sem győzelmi paranccsal látta el tanítványait. Nem hajszolta görcsösen az eredményeket. A versenyek után mindig kielemeztük a történeteket, de soha nem volt számonkérés. A versenyekre való felkészülés embert próbáló megterheléséről inkább más edzők versenyzőitől hallottam. A zongorával kísért másfélórás képességfejlesztő edzés észrevétlenül telt el, inkább sajnálkoztunk, hogy már vége. A zenével eredményesen emelte magas szintre a ritmusérzékét, és valamennyi sportképességet. Rendkívül következetes volt: ő soha sem hiányzott edzésről. Ha a sportolónak elmaradt edzése, azt mindig pótolta. A versenyzőkhöz való viszonyában volt egy szeretetbe, mosolyba, jókedvbe burkolt szigorúság, amelyet mi örömmel elfogadtunk.”

Petrika Ibolya Újfehértóról költözött be a családdal, és a 2-es Számú Gyakorlóiskolában

a szerencsések közé került: Molnár István testnevelő tanár felfigyelt a futónak született gyerekekre.

Úgy nyert hatvan méteren, hogy öt méter előnyt adott az ellenfelének. Jó társaság jött össze, sülve-főve együtt voltak a váltócsapat tagjai: Kovács Ági, Cserhalmi Juci, Kasza Blanka és Ibolya. Barátságok szövődtek, együtt kirándultak, az iskolán kívüli munkában is segítették egymást.

Molnár Tamást egészen apró korában vették a szülei magukkal délutánoként az edzésekre. Előbb csak nézte a „nagyokat”, hamarosan azonban ő is beállt, és edző-édesapja felfedezte benne a kiváló adottságokkal rendelkező versenyzőt. Mi sem természetesebb, minthogy ő maga is nekilátott a kemény edzéseknek. Sokáig az édesapja volt az edzője, ám a számos előny mellett megvolt ennek a hátránya is: nehéz feladat volt a gyermeki, az élversenyzői, az edzői, a szülői szerepeket csúcsteljesítményekben megjeleníteni.

„Életem három legcsodálatosabb évét töltöttem Nebraskában. Európa-bajnokságnak is beillő egyetemi bajnokságon vettem részt. Több alkalommal szereztem meg ezeken a második, harmadik, negyedik helyezést. A 400 méteres síkfutásban és a 4x400 méteres váltóban álltam rajthoz és nem egyszer fordult elő, hogy fehérként egyedül kerültem a legjobbak közé.”

Molnár István személyiségformáló nevelői hatásáról álljon itt egy rövidített történet, amely megjelent az *Erdő sori iratok* című kötetben:

Előzmények: Pista bácsi úgy ment be az iskolába, hogy előtte egy influenzás betegség utóhatásaként elment a hangja. A tornateremben felsorakozott tanulók osztálykapitánya szokás szerint jelentett. Ma nem volt felmentett, de még hiányzó sem. Pista bácsi a jelentés után a torkára mutatott, s integetett a kezével, amiből nyilvánvalóvá vált az amúgy már mindenki előtt ismert tény, hogy ma nem lesz tanári beszéd. Pista bácsi elindult a sziárajtó felé, ahol az otthonról behozott zon-

gorája állt. Leült mögéje, majd mutatta, hogy kell neki egy fiatalember, akinek a mozgása alapján történik majd a bemelegítés. Gergő keze lendült a leghamarabb a legmagasabbra. Így ő állt az élre, s lassú futással kezdtek. Pista bácsi pedig a zenét szolgáltatta hozzá. A futás befejeztével, amíg a gimnasztikához felálltak, a *Nem leszek a játékszered* című sláger zongorazenéje hallatszott egészen halk előadásban. A gimnasztika Gergő vezetésével véget ért. Szakszerűségét, a rávezető gyakorlatok precízességét, a hibajavítást és az intenzitást Pista bácsi a folyosón már bemutatott tettségjellel honorálta. Négy csapat alakult. A szekrényugróknál Pista bácsi tartózkodott, ügyelve arra, nehogy baleset legyen. Az óra vége felé a két osztály között tűzharc volt. A levezető járás és a kivonulás a *Föl-föl vitézek a csatára* kezdetű Klapka induló zenéjére történt. Az öltözőben, a szokás szerinti tanári látogatásra érkező Pista bácsit Gergő beintésére az osztály a következő csatakiáltással fogadta:

– Jobbulást kívánunk Pista bácsinak!

Szaktudását, tehetségét, eredményességét, emberi kvalitásait a környezete felismerte, kitüntetésekkel honorálta: *Sportérdemérem arany fokozat; Szabolcs–Szatmár–Bereg Megye Ifjúságáért és Sportjáért díj* (1994); *Magyar Egyetemek és Főiskolák Sportjáért Universitas díj; Bessenyei Emlékérem ezüst fokozat* (2005); *Kiváló Oktató-Nevelő Munkáért; Nyíregyháza Város Sportjáért* (1999); *Mesteredző* (1991).

Mi, akik ismertük, szerettük és csodáltuk Molnár Istvánt – a tanítót, a testnevelő tanárt, a mesteredzőt, a főiskolai tanárt –, életvitele, életműve alapján Gárdonyi Géza gondolataival valljuk, hogy *„A tanító olyan lámpás, mely minél inkább világít másnak, annál inkább fogyasztja önmagát.”*

KOVÁCS LÁSZLÓ
Nyíregyháza

N

ID. NAGY LÁSZLÓ (Kunhegyes, 1816. június 7. – Budapest, 1875. május 6.) tanár, tanítóképző intézeti igazgató, királyi kormánytanácsos, tanfelügyelő

Édesapja „borsovai” Nagy András (1786-1831) tanítóként dolgozott. Édesanyja, Szalós Julianna. Gyermekeveinek színhelye és otthona neki és testvéreinek a kunhegyesi „felsővégesi” lányiskola szolgálati lakása volt. Kunhegyesen végezte el az elemi iskolát, és a latin nyelvben való jártasságot is itt szerezte meg.

1829-től Debrecenben folytatta gimnáziumi tanulmányait. Édesapja 1831-ben kolerajárványban meghalt, édesanyját pedig 1832-ben tüdőbetegség vitte el, ami mélyen megrendítette, s anyagi források hiányában kétségessé vált tanulmányainak folytatása is. Ebben Lajos bátyja segített, aki ekkor már negyedéves volt Debrecenben: elhalt apja helyébe lépett tanítóként, és vállalta árva testvéreinek gondozását.

1832-től a nagykőrösi főgimnáziumban szerzte meg a középfokú képzéshez kapcsolódó bölcséleti tudást. Szigeti Waga János volt ekkor a nagykőrösi főgimnázium igazgatója, akitől neveléstudományt tanult, ami nagy hatással volt rá későbbi munkásságában. Tud-

juk még ezekről az éveiről, hogy a főgimnázium dalegyletének elnöke volt. Jogi és hittani tanfolyamra Debrecenbe tért vissza, s ott végzett 1838-ban.

Ezután három évig volt Érmihályfalván rektor, majd magántanárságot vállalt a Bihar megyei Gencsy családnál. Szabadidejét a nevelés- és tanítástan elméleti és gyakorlati tanulmányozására fordította. 1852-ben meghívták a **kisújszállási algimnázium** igazgatótanárának, ahol kezdetben egyedül tanított. Sikeres szervezőmunkájának eredménye lett a négyosztályos algimnázium, melyben megvalósította a szakrendszerű oktatást, s ami- ben végül hatodmagával tanított. Rá a számtan és fizika, a görög és a német nyelv jutott. Itt alapított családot, feleségétől, a kisújszállási „ónodi” Veres Máriától itt született két gyermeke: Dezső (1855) és ifj. Nagy László Gergely (1857-1931), utóbbiból – apja nyomdokain haladva, s őt túlszárnyalva – nemzetközileg elismert pedagógus lett. Később családja Nagykőrösön tovább bővült Mária (1859), Vilma Terézia (1861), Géza (1863), Irén (1865) megszületésével.

1858-ban a **Nagykőrösi és Dunamelléki Református Tanítóképző Intézet** igazgatójává választották meg. Ez az intézet az ő vezetése alatt az ország elsőrangú pedagógiai intézeteinek egyike lett. Heti 13-15 órában tanított mennyiségtant és természettudományt, magyar nyelvet és nevelést. Nagykőrösön Szigeti Waga János és Nagy László iskolavezetői munkássága indította el a protestáns pedagógiai alapokon nyugvó tanítóképzést. A következőket olvashatjuk erről az időszakról: „...Nagy László gimnáziumi tanárt a tanítóképző élére

meghívják. 1860-ban elkészült a tanterv, amely a képzést 3 évre felemelte, így figyelembe vette Eötvös 1868. évi törvénycikkét. Két év múlva létrejön a tápintézet.” (Szenczi Árpád) Szabályozta az oktatás körét, tartalmát, a gyakorlati képzést, az oktatás nyelvét, az előadás módját, a fegyelmi elveket, a felvételi eljárásokat, a kibocsátás feltételeit, az éves rendet, a tankönyvek használatát, az igazgató, a tanárok és tanulók jogait és kötelességeit: „...oly népiskolai tanítókat képezni, kik a népiskolai nevelésben (...) a nép erkölcsi művelődésére nemesítőleg, értelmi fejlődésére előmozdítólag hatni képesek legyenek.” (Szenczi)

Nagy tekintélyt szerzett magának a tanítók képzése érdekében írt tankönyveivel: a *Beszéd- és értelemgyakorlatok a helv. hitv. Népiskolákban használatra. Tanítóknak vezérkönyvül, tanmódszeres modorban.* 1863-ban

egyetemes tanbizottsága első díjjal jutalmazta, és tankönyvül fölvette az összes népiskolába. Ennek a műnek 1869-ben az átdolgozott változatát a közoktatási kormány is elfogadta, államdíjjal jutalmazta, s tankönyvvé nyilvánította országosan a szerző által hozzácsatolt *Vezérkönyvvel* együtt.

Szerkesztőként is sikeres volt. Először a református tanítóképző intézet értesítője kapcsolódott a nevéhez, melyben jeles pedagógiai tanulmányokat olvashatunk, egyebek közt az általa írt Pestalozzi-féle nevelési eszmékről (1858/59), később a Protestáns Népiskolai Közlönyben (1866), elsősorban neveléelméleti cikkei jelentek meg, melyekből a Néptanítók Lapjának is juttatott. Tankönyveit évtizedeken át használták a népiskola I-IV. osztályában, s lefordították német, szlovák és vend nyelvre. Ballagi Károllyal együtt készítette a magyar történelmi kézikönyvet.

Nagy László haláláról (Vasárnapi Újság, 1875)

Sárospatakon megjelent munkája olyan sikeres lett, hogy 1865-ben a helvét hitvallásúak

A népiskolai törvény (1868) kidolgozásában és végrehajtásában részt vett Gönczy Pál államtitkár

barátjával együtt. A tanfelügyelői intézmény megszervezése után báró Eötvös József felhívására átvette a **Tolna-Baranya megyei tankerületek** vezetését. 1872-ben a Pest megyei tanfelügyelőségre helyezték át, és emellett 1874-től megbízták a **Jászkun kerületi tanfelügyelőséggel** is, miközben királyi tanácsos címmel tüntették ki.

Korának jeles személyiségeivel széleskörű magánkapcsolatban állt. Iskolatársa, tanártársa és barátja volt Arany Jánosnak. Egykori tanítványai és tisztelői Barabás Miklóssal festették meg életnagyságú arcképét. 1875. május 6-án halt meg Budapesten. Haláláról a Vasárnapi Újság címlapján vezércikkben számolt be, és munkásságát méltatta a következőket megállapítva: *„a túlságos munkateher is siettette végét”*. Igazgatói és pedagógusi tevékenységéről summás elismerést olvashatunk a Paedagógiai Encyclopédiában (1886): *„Ezen előítéletes korban Nagy László kitűnő szolgálatot tett a magyar népnevelés emelése érdekében...”*

A kunhegyesi Gimnázium és Híradástechnikai Szakközépiskola 1989. június 2-án – dr. Szabó Lajos igazgatósága idején – ünnepélyes keretek között vette fel Nagy László nevét. Öt évvel később, 1994-ben a róla elnevezett kunhegyesi középiskolában – dr. Szabó Lajos igazgató és országgyűlési képviselő kezdeményezésére, minisztériumi támogatással – domborművel tisztelegtek emlékének, melyet a gimnázium előcsarnokának falán helyeztek el. (Alkotója *Czobor Sándor* kisújszállási képzőművész.)

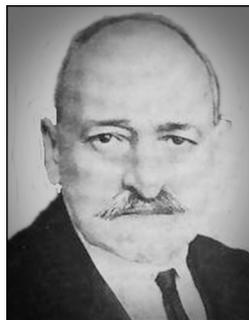
Forrás:

- Szabó Lajos: 1000 éves a magyar iskola: Adatok a kunhegyesi iskola redempció utáni történetéhez. In: Kunhegyesi nagykun kalendárium 1996. 77-103. oldal.
- Szenczi Árpád: A nagykőrösi tanítóképzés szellemiségének történeti rekonstrukciója (PhD. disszertáció) Veszprém, 2008.

VÍG MÁRTA
Kunhegyes

IFJ. NAGY LÁSZLÓ GERGELY (Kisújszállás, 1857. június 27. – Budapest, 1931. február 25.) tanítóképző intézeti tanár, igazgató, szakfelügyelő, gyermekpszichológus

A borsovai Nagy család ősi fészke a Tiszahát, ahol a dédnagyapja még jómódú gazdálkodó volt. A nagyapa, Nagy András már Kunhegyesen a lányokat tanította. Az apa, idősebb Nagy László kitűnő pedagógus és tanügyi író, tanfelügyelő, királyi kormánytanácsos. Édesanyja, Veres Mária a kisújszállási főbíró és birtokos leánya volt.

Nagy László elemi iskoláit Nagykőrösön végezte, középiskolai tanulmányait a Budapesti Református Főgimnáziumban folytatta, ahol 1875-ben jeles érettségit tett. Egyetemi tanulmányait Budapesten fejezte be 1878-ban, ezután rövid ideig a borsodi Bottlik családnál nevelősködött, és 1879–80-ban a budapesti állami gyakorló főgimnáziumban gyakorló tanítóként működött. Diplomáját végül 1881-ben szerezte meg, és még ez év szeptemberében kinevezték a **Budapesti II. Kerületi Magyar Királyi Állami Tanítóképezde** tanárává.

1886-ban családot alapított, feleségül vette Lumniczer Saroltát.

Az 1889-ben megalakult Tanítóképző Intézeti Tanárok Országos Egyesülete (TITOE) főtitkárául választotta meg, e megbízatást 9 évig töltötte be. 1890-ben megválasztották a **Magyar Tanítóképző** szerkesztőjének. 17 évig tartó munkája nyomán A *Magyar Tanítóképző* Magyarország egyik legértelmesebb és legtekintélyesebb pedagógiai lapjává lett.

1894-től előbb meghívott szakértőként, majd 1906-tól rendes tagként állandóan részt vett az Országos Közoktatási Tanács tanítóképző intézeti tantervi munkálataiban. Az Országos Tanszermúzeum tagjaként közreműködött a tanítóképzés felszerelési jegyzékének összeállításában. 1896-ban megszervezte a millenniumkor tartott II. Országos és Egyetemes Tanügyi Kongresszust, amely Magyarország legnagyobb pedagógiai kongresszusa volt 4900 taggal és 19 szakosztállyal.

1896-ban a király Nagy László számára a tanítóképző intézeti igazgatói címet adományozta. Kartársai 1900-ban rokonszenvük jeléül arany tollal tüntették ki a következő felírással: „*A tanítóképzés bátor harcosának.*”

Nagy László 1900-ban tett németországi útja után kezdett el gyermektanulmányozással foglalkozni. 1906-ban munkatársaival együtt megszervezte a Magyar Gyermektanulmányi Társaságot, melynek öt tudományos osztálya és 13 vidéki fiókja volt.

Az országos egyesület 1906-ban tiszteletbeli tagjává választotta, itt a következő fontosabb előadásokat tartotta: 1900-ban *a tanítóképesítő vizsgálatok reformja*; 1902-ben *a tanárképzés reformja*; 1904-ben *a gyermektanulmány*; 1908-ban *a tanítóképzés szervezete*; 1910-ben *a kísérleti lélektan tanítása a tanítóképző intézetekben* témákban.

1908-ban a **VI. kerületi Állami Tanítóképző Intézethez** helyezték át, ahol a pedagógiai tárgyak előadója volt. 1909-ben itt szervezte meg az első pedagógiai lélektani laboratóriumot.

1910-ben a zártkörű Gesellschaft für experimentelle Psychologie rendes tagjává választotta. 1911-ben munkatársaival együtt megalapította a Gyermektanulmányi Múzeumot. 1911-ben vezetésével a magyar gyermektanulmányozók részt vettek a brüsszeli első nemzetközi gyermektanulmányi kongresszuson, ahol csaknem húsz előadást tartottak, és nagy megbecsülést szereztek a magyar gyermektanulmányozásnak.

1912-ben tudományos működése elismeréséül a képviselőház 600 korona működési

pótlékot szavazott meg számára. A költségvetés indoklása: „*Egyik tanítóképző intézeti c. igazgató részére, aki hazánkban az első pszichofizikai laboratórium vezetője, és aki ezen a téren elismerésre méltó érdemeket szerzett magának nemcsak a hazai tudományosság terén, hanem ezen bűvárlatok eredményei és ezek irodalmi feldolgozása és közzététele által a magyar tudományosságnak a külföldön is becsületet és elismerést szerzett, fáradozásának nem jutalmazására, hanem csak némi elismeréséül évi 600 K működési pótlékot állítottam be a költségvetésbe.*”

1913-ban hazai kongresszussal emlékeztek meg a magyar gyermektanulmányi mozgalom tízéves múltjáról, ennek keretében ünnepelték Nagy Lászlót, munkatársai *Nagy László Emlékkönyvet* jelentettek meg a tiszteletére. Erre így emlékezett: „*1913-ban volt tanítványaim és munkatársaim egy nagyszabású emlékkönyvvel, a »Nagy László Emlékkönyvvel« leptek meg. E műben annyira dicsérnek tanítványaim, hogy resteltem azt itt bemutatni.*”

A háború sem törte meg energiáját, a nehézségek dacára is ébren tartotta a Magyar Gyermektanulmányi Társaságot. Nagy sikerű adatgyűjtést szervezett, amelynek az volt a célja, hogy feltérképezze, milyen hatással van a háború a gyermekek lelkére. A kutatás eredményéről könyve született, amely a gyermekek értelmi, erkölcsi és érzelmi fejlődéséről szól.

Gyermek-fejlődéstani elveire alapozva jött létre 1915 szeptemberében Domokos Lászlóné vezetésével a *Gyermektanulmányi Társaság Új Iskolája 6-14 éves fiú- és leánytanulók számára*. Az iskola az elemi oktatást kívánta biztosítani első négy osztályában, a következő négy osztály pedig a középfok alsó tagozatát adta. Ezzel befejezett oktatást adott azoknak, akik kereskedelmi, ipari, gazdasági vagy művészeti szakiskolába készültek.

1916-ban az **Apponyi Kollégiumban** a kísérleti lélektan előadója lett. 1918-ban tanítóképző intézeti szakfelügyelővé nevezték ki. Akkora érdeklődést keltett a Társaság munkája és a gyermektanulmány iránt, hogy 1920-ban

már tíz fiókköre volt. Ez a nagy munka az ország összeomlásával szinte megsemmisült, a pozsonyi, a kassai, a nagyvárad, a Szepes megyei, a belényesi, a nagybecskereki fiókkörök elvesztek, s a gazdasági helyzet állandó romlása következtében a kezdeti számra csökkent a létszám. Mindezek ellenére Nagy László két kiállítást hozott létre tehetséges gyermekek munkáiból (1922, 1926), és egy kongresszust szervezett.

Nagy László kisújszállási emléktáblája

A TITOE, majd a *Közalkalmazottak Országos Szövetsége Tanítóképző Intézeti Szakosztálya* Bizalmi Tanácsának elnökeként, és a Gyermektanulmányi Társaság ügyvezető elnökeként az 1918–1919-es forradalmak idején jelentős szerepet játszott az egységes, demokratikus, a nagyobb társadalmi mobilitást és a fejlődéslélektani szempontok érvényesítését elősegítő közoktatás és a felsőfokú tanítóképzés koncepciójának kidolgozásában. 1919-ben megalapította *A Gyermekek* című folyóiratot, az abban megjelenő német és francia, majd az angol melléklet révén a magyar pedagógiai mozgalmakról az egész világ tudomást szerezhetett.

1919. február 1-jén minisztertanácsi végzés alapján tanítóképző intézeti szakfelügyelővé nevezték ki. Ebben az időszakban a testneveléssel kapcsolatos problémák foglalkoztatták, mert arra a megállapításra jutott, hogy a testnevelésben elhanyagolják a tanulók egyéniségének fejlesztését.

1919-ben kérte, hogy helyezték vissza a VIII. kerületi állami tanítóképzőbe, a megbízást azonban a háta mögött másnak adták át, és erről őt nem értesítették, amit nagyon megaláznak érzett. A proletárdiktatúra ideje alatt tett bizonyos terminológiai és szervezeti engedményeket, de semmi olyat nem tett, amiért a Tanácsköztársaság bukása után vizsgáztatható lett volna.

Hatvanöt évesen egyre romló életfeltételek közé került, amit felesége betegsége is súlyosbított. 1922-ben nyugdíjazták, de ő fáradhatatlanul dolgozott tovább. A húszas évek második felében megszervezte és vezette a **Fővárosi Pedagógiai Szemináriumot**, melynek továbbképző kurzusain előadóként szerepelt 1931. február 25-én bekövetkezett haláláig. Sírja a Kerepesi temetőben, emléktáblája a budapesti Üllői úton található. Halála után nagyon gyorsan megfeledkeztek róla: az 1941. évi *Magyar tanítók lexikonában* már nem találunk címszót róla. Az 1960-as évektől azonban elfoglalta az őt megillető helyet a magyar pedagógiatörténetben.

Művei:

- A gyermekek koraérettségéről. 1900;
- A gyermektanulmányozás mai állapota. 1907;
- Fejezetek a gyermekrajzok lélektanából. 1905;
- A gyermek érdeklődésének lélektana. 1908; A háború és a gyermek lelke. Adatok a gyermek értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődéséhez. 1916;
- A gyermek lelki fejlődésének egyik fő törvénye. 1919;
- Didaktika gyermek-fejlődéstani alapon II. rész. 1921.

Németül megjelent művei:

- 1. Die Entwicklung des Interesses des Kindes. 1919;
- 2. Beiträge zur Geschichte der seelischen Entwicklung des Kindes. 1915;
- 3. Ergebnisse einer Umfrage über die Auffassung des Kindes vom Kriege. 1916;
- 4. Das Konvergenzgesetz der seelischen Entwicklung. 1919.

Külföldi szereplései:

- 1906-ban Berlin, 1909-ben Hamburg, 1911-ben Brüsszelben az I. Nemzetközi Gyermektanulmányi Kongresszuson főelőadó; 1912-ben Berlin, 1913-ban Boroszló; 1914-ben Berlinben és Londonban (a nemzetközi népjóléti kiállításon), 1913-ban Lipcsében a nemzetközi „Nyomdai és Grafikai Kiállításon” gyermektanulmányi kiállításon szerepelt. 1913-ban előadást tartott a szentpétervári orosz családi nevelési kongresszuson „A gyermek lelki fejlődésének egyik fő problémájáról”, 1921-ben előadást tartott Helsingforsban a turáni népek pedagógiai kongresszusán „A gyermek erkölcsi és szociális fejlődése” címmel.
 - 1921-ben Ballai Károllyal együtt rendezte a Magyar Gyermektanulmányi Társaság és a Gyermektanulmányi Múzeum kiállítását a Nagaszaki japán városban rendezett nemzetközi pedagógiai kiállítás számára.
 - Igazgatósági tagja volt: a nemzetközi gyermektanulmányi kongresszusok bizottságának.
 - Egyik elnöke volt a brüsszeli gyermektanulmányi kongresszusnak, valamint a Genfben székelő J. J. Rousseau Intézet intézőbizottságának.
- A legfontosabb források:*
- Donáth Péter: Adalékok Nagy László pályájához 1918-1922. Bp., Trezor K. 2007.
 - Köte Sándor: *Egy útmutató pedagógus. Nagy László élete és munkássága.* Tankönyvkiadó, Budapest, 1983.
 - Mérei Ferenc: *Nagy László élete és munkássága. Tanulmányok a neveléstudomány köréből.* 1966. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1967.

- *Nagy László válogatott pedagógiai művei.* Tankönyvkiadó, Budapest, 1972.

VÍG MÁRTA
Kunhegyes

DR. NAGY ZSUZSANNA (Buj, 1939. augusztus 11. – Nyíregyháza, 2016. május) tanító, általános iskolai tanár, kémia szakfelügyelő, főiskolai docens

Nagy Zsuzsanna Bujon, a Lónyai-csatorna ölelésében fekvő, kedves szabolcsi községben született. Érdeklődése a szülőfaluja és a buji emberek sorsa iránt végigkísérte életét.

8 éves volt, amikor édesapja Nagy Mihály – kerékgyártó- és asztalosmester, szakmájának kiváló ismerője – meghalt. A szerető, szorgalmas, dolgos édesapa elvesztése pótolhatatlan hiányt okozott egész életében. Emlékezetében viszont elevenen éltek édesapja ügyes mozdulatai, szép termékei, munkadarabjai, a számára készített gyerekjátékok, a műhely precíz rendje. Biztos ez is hozzájárult szépérzéke és jó gyakorlati képessége kialakulásához. Minden, ami keze alól kikerült, esztétikus volt, legyen az írás, rajz, kép vagy kísérleti berendezés.

Édesanyja, Bálint Veronika szülésznő volt, a faluban közismert, tiszteletreméltó, tájékozott asszony. Egész életét lányának szentelte.

Legfontosabb az volt számára, hogy lánya továbbtanuljon. Szeretetteljes, féltő szigora követendő példa volt lánya számára, hogy tanítványaival szemben ő is következetességgel párosul, szerető szigort tanúsítson, de mindig észrevegye, ha tanítványai segítségre szorulnak. Ha hibát látott, bátran szóvá tette nemtetszését, de haragja csak az adott pillanatnak szólt, olyan hamar elpárolgott, mint kánikulában a záporosó.

Zsuzsanna az általános iskolát Bujon végezte, és a nyíregyházi Zrínyi Ilona Gimnáziumban érettségizett 1957-ben. Szorgalmas, lelkiismeretes, jó tanuló diák volt. Nagyon szeretete a gyerekeket, és az volt az álma, hogy gyermekgyógyász orvosnő legyen. Helyhiányra hivatkozva nem vették fel.

Akkoriban nagy volt a pedagógushiány Szabolcs-Szatmár megyében, és ezért az érettségizettek számára kétéves kiegészítő képzést hirdettek a tanítóképző intézetek. Zsuzsanna 1959-ben tanítói oklevelet szerzett. Első munkahelye a **Buj melletti Nagytanya** volt, ahová 1963-ig télen-nyáron, hóban-fagyban biciklivel jutott el. A gyerekek és a szülők egyaránt megszerették a fiatal tanítónőt.

A következő lépcsőfok az Egri Tanárképző Főiskola volt, ahol 1965-ben matematika-kémia szakos általános iskolai tanári oklevelet szerzett. Ekkor már **Bujon**, az **általános iskolában** tanított (1963–1970). Tanítványaival sikerült megszerettetnie a kémiát, amelyhez a szakmai tudása, a színvonalas órái, a bemutatott érdekes kísérletek és feladatok is hozzájárultak. Később tanítványai közül többen választottak kémiával kapcsolatos hivatást.

Barta Vincéné Román Magdolna kémiatanár, aki Bujon az általános iskolában Nagy Zsuzsanna tanítványa volt, mesélte el a következő történetet: „A 60-as évek egyik nagyon kemény, fagyos téli napján, amikor az utak annyira járhatatlanok voltak, hogy sem vonat, sem autóbusz nem indult, mentőautó sem volt a láthatáron, történt a következő eset. Osztályunkban a régi cserépkályha füstölni kezdett, a tökéletlen égés miatt a termet

elárasztotta a szénmonoxid. Több gyerek rosszul lett, elalélt. Zsuzsa gyorsan a tetek mezejére lépett. Egy parasztszekér lovakkal hamarosan az iskola előtt termett, és a nyíregyházi kórházba szállította a mérgezést szenvedett gyerekeket. Egy-két nap múlva mindenki öröme a gyerekek egészségesen újra otthon voltak.”

Zsuzsanna következő állomáshelye 1970-től 1973-ig a **Nyíregyházi 2. számú Állami Általános Iskola** lett, és ezzel párhuzamosan édesanyjával Nyíregyházára költöztek.

Következetes, eredményes, igényes szakmai munkájára, széles érdeklődési körére felfigyeltek, és 1968–1970 között mint járási kémia szakfelügyelő tevékenykedett, kinevezték a megye általános iskolai vezető kémia szakfelügyelőjének. Ezt a feladatot 1975-ig látta el. Ez a feladatkör egy tanár számára széleskörű tapasztalatszerzésre, módszertani fejlődésre ad lehetőséget.

1973–1975 között a **15. számú Általános Iskolában** dolgozott.

Szakmai törekvései a Kossuth Lajos Tudományegyetemre vitték, ahol 1974-ben kémia szakos középiskolai tanári diplomát kapott.

Fejlődésének előbb vázolt lépcsőfokai alkalmassá tették arra, hogy 1975-ben az akkor még **Bessenyei György Tanárképző Főiskola** (jelenleg Nyíregyházi Egyetem) **Kémia Tanszékére** kerüljön adjunktusi beosztásba a kémia szakmódszertan oktatójának. Így lett a kémiatanár a jövő kémiatanárainak kémiatanára. A tanszéken dolgozó kollégáival együttműködve eredményesen szolgálták a nyíregyházi kémiatanár-képzés ügyét, a kémia tárgy színvonalas oktatását, és formálták a hallgatók szellemét és jellemét.

Az élet, a munkahely és a Nagy Zsuzsanna örökös önművelő lényéből fakadó igényesség és szorgalom következő jelentős dokumentuma a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen 1981-ben megszerzett egyetemi doktori fokozat, az értekezés címe: „A kémiatanítás komplex tervezése és hatékonyságának vizsgálata”. Munkájáról többek között a következő

közleményekben számolt be: Audiovizuális Közlemények, Acta Academiae Paedagogicae Nyíregyhaziensis, Pedagógiai Technológia, Felsőoktatási Szemle, A Kémia Tanítása, Módszerek és Eljárások (Kémia Szakmódszertan, KLTE), Módszertani Közlemények stb.

Nagy Zsuzsanna a következő 20 esztendőben, 1975–1995 között a kémia szakmódszertan aktív alakítójává vált, akire tágabb hazánkban is felfigyeltek. A főiskolai kémiatanárképzés egy új, színvonalas kémia szakmódszertani tankönyvet igényelt, így 1980-ban a Tankönyvkiadó gondozásában megjelent *A kémia korszerű tanítása az általános iskolában*, majd 1988-ban a *Kémia tantárgy-pedagógia* is, és Nagy Zsuzsanna mindkét könyv társszerzője volt. *Feladatgyűjteményt* is összeállított a 7. és 8. osztályos kémia tananyaghoz. Munkafüzetet és tanári útmutatót készített a 8. osztályos Kémia Tudománybaráti Körök számára.

A következő években a kémiatanítás, a kémiatanárképzés korszerűsítésén munkálkodott, foglalkozott a tananyag elemzésével, a pedagógiai jártasságok, készségek, képességek fejlesztésével és a modern taneszközök alkalmazásával. Vizsgálta a matematika szerepét a kémiai ismeretek felfedezésében. Egyik kutatási pályázatában a modern kémia szakos tanárképzés feltételrendszerének összehasonlító vizsgálatát végezte el a hazai és külföldi tapasztalatok alapján. Nagy figyelmet fordított a tanítási-tanulási folyamat tervezésére, a tanmenet, a tanterv készítésére. Ezenkívül a hallgatóktól megkövetelte, hogy ezeknek az ismereteknek alapos tudói legyenek. Munkájának alaposságát, precizitását egy példa mutatja. Úgy gondolta, nem elegendő, ha az ismereteket a hagyományoknak, a tapasztalatoknak megfelelő időbeli sorrendben oktatjuk. Abból a célból, hogy az ismereteket időben a legoptimálisabb sorrendben tanítsuk, a tananyagegységekből el kell készíteni egy, a tapasztalatoknak, a hagyományoknak megfelelő empirikus sorrendet, majd azokat gráf alakjában elrendezni. Ez megmutatja azt, hogy melyik tananyagegység készíti elő a má-

síkat. A gráfból mátrixot szerkesztünk, amely bináris jelekkel tünteti fel az elemek közti kapcsolat meglétét vagy hiányát. Végül egy algoritmus alkalmazásával mátrix-transzformációt alkalmazunk, és megkapjuk az ismeretek leghelyesebb időbeli sorrendjét.

A 70-es és 80-as évekre az új technikai vívmányok behatoltak az oktatásba. Bár Zsuzsanna a kémia tárgy számára a tanári demonstrációt és a tanulói kísérletezést továbbra is elsőrendű fontosságúnak tartotta, gyorsan felismerte az új elveken működő taneszközök előnyeit, és jó gyakorlati érzékkel, sikeresen kombinálta a régóta alkalmazottakkal. Hangosított diákat készített és a Tanért számára írásvetítő transzparencsorozatot a 7. osztályos anyagból. A polarizációs transzparencsek is rögtön figyelmének előterébe kerültek. Ezekbe a munkálatokba mindig bevonta a hallgatókat. Időt, energiát nem sajnálva foglalkozott velük.

Az audiovizuális eszközökkel (képmagneton, filmfelvevő) készült felvételeket eredményesen alkalmazta a kémia tantárgy-pedagógia oktatásában, mert azok nagy hatású pozitív vagy negatív mintaként szolgáltak. A felvételek ismételt megtekintése lehetőséget adott arra, hogy egy-egy tanórán látott mozzanatot alaposan elemezzenek. A számítógép mint oktatási eszköz is hamarosan beépült a kémiatanítás már ismert és alkalmazott eszközrendszerébe, és új, a számítógéppel szervezhető munkaformák, módszerek, eljárások kidolgozására adott lehetőséget. Ezek az ismeretek hamarosan megjelentek a tantárgy-pedagógiai gyakorlatok tematikájában, a szakdolgozatok címeiben, a tudományos diákköri munkákban. 1987-ben kinevezték főiskolai docenssé.

Zsuzsanna további pozitív vonása a kiváló szervezőképesség volt. Több évig kézben tartotta, szervezte és a Kémia Tanszéken dolgozó munkatársaival közösen valósította meg a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei általános iskolai kémiatanárok továbbképzését, időnként a középiskolai tanárokat is. A kémia iránti érdeklődés és fogékonyság a 13–14 éves életkorban alakul ki, és ennek folyamatában a kémia

tanulmányi versenyek is fontos szerepet játszanak. Nagy Zsuzsa két verseny szervezéséből vette ki a részét. Az egyik a Kis Kémikus Baráti Körök tanulmányi versenye, amelyet először 1983-ban (majd utána minden évben) megrendezett a Bessenyei György Tanárképző Főiskola Kémia Tanszéke a Jurányi Lajos TIT-szervezet közreműködésével. A másik a Hevesy György Országos Kémiai Tanulmányi Verseny a Magyar Természettudományi Társulat, a Jurányi Lajos TIT-szervezet és a főiskola szervezésében (1993, 1998).

Dr. Nagy Zsuzsanna a matematika–kémia szakos hallgatókkal 1982-ben.

Nagy Zsuzsanna a különböző korosztályok tehetséggondozásának is aktív művelője, szervezője volt. Ezt a kémia tanszéki kollégáival közösen valósította meg. A tehetséggondozás nemcsak az említett tanulmányi versenyeken résztvevő diákok felkészítésében nyilvánult meg, hanem a tanszék kémiai kísérleti délutánokat is szervezett középiskolások részére, valamint tehetséggondozó önképzőkört is, ahol az általános és középiskolás diákokat főiskolai hallgatók és középiskolai tanárok is patronálták. (A *Tehetséggondozás kémiai önképzőkörökben tanárjelöltek és középiskolai tanárok bevonásával* című pályázat alapján.)

Zsuzsanna fáradhatatlan munkabírásiának további eredményei közé tartozik a tehetséggondozás legszebb területén, a tudományos diákköri mozgalomban végzett munkája. Számos dolgozatnak volt a témavezetője, időt, energiát nem sajnálva, fáradtságot legyőzve foglalkozott a hallgatókkal, akik a Tu-

dományos Diákköri Konferenciákon eredményesen szerepeltek, díjakat szereztek.

Jó közéleti ember is volt Zsuzsanna. A következő szervezetekben dolgozott: a Kémia Tantervi Bizottság tagja, a TIT Kémiai Választmány vezetőségi tagja, a TIT megyei Kémia Szakosztálya titkára, a Jurányi Lajos TIT Centrum elnökségi tagja, a Magyar Kémikusok Egyesületének tagja volt.

Kitüntetései is mutatják eredményes munkáját: Kiváló Munkáért, Hevesy György emlékérem, Arany Koszorús TIT-jelvény, Pedagógus Szolgálatért Emlékérem.

20 éve tanított a főiskolán, amikor 1995-ben a Bokros-csomag érintettje lett, és 56 éves korában, ereje teljében, sok-sok tervvel a fejében nyugdíjazták. Ezután még 5 évig mint óraadó teljes aktivitással dolgozott a tanszéken.

Édesanyjának hosszú életet, 99 évet adott a Teremtő. Ez az utolsó pillanatig tartó gondos ápolásnak, odafigyelésnek volt köszönhető. Halála után az egyedüllét miatt megszorított napok megbetegítették Zsuzsannát. 2016 májusában meghalt. Temetése június 3-án volt.

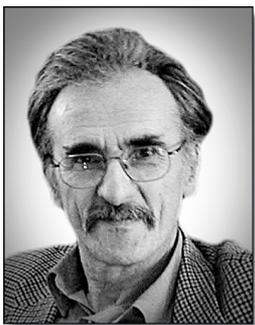
Nagy Zsuzsanna a folyton tanulni akaró diák, az örökös önművelő, a kémiatanár-képzés ügyének fáradhatatlan, szakavatott mestere, a nyíregyházi klasszikus tanárképzési modell lassan-lassan elfogyó sorának egyik jelentős képviselője volt. Élete, tevékenységének legjava számtalan szállal kötődött a Bessenyei György Tanárképző Főiskolához, a városhoz, a megyéhez.

Forrás: unokatestvére Nagy Erzsébet, a NYE irattára

*Tanszéki kollégája, szobatársa,
HARGITAINÉ DR. TÓTH ÁGNES
Nyíregyháza*

DR. NÉMEDI DÉNES (Debrecen, 1942. augusztus 23. – Vác, 2010. november 1.) középiskolai tanár, egyetemi professzor, szociológus

Értelmiségi családban született. A család az 1900-as évek elejétől debreceni kötődésű: a Református Kollégium apai ágon, a Dóczy anyai ágon két generációnak volt alma matere és munkahelye. (A *Pedagógusok arcképcsarnoka* 2005. évi kötetében meg van örökítve Koncz Aurélné, a Dóczy egykori igazgatónője, Dienes János festőművész, a Dóczy rajztanára, Némediné Dienes Éva tanár és könyvtáros portréja, és a 2010-es kötetben Némedi Lajos egyetemi professzoré.)

Némedi Dénes korai gyermekévei is Debrecenben teltek, még itt volt elsős elemista. Amikor 1949-ben a Debrecenben alapított Pedagógiai Főiskolát (amelynek igazgatója édesapja, Némedi Lajos volt) Egerbe helyezték át, a család követte az intézményt. Így Némedi Dénes csak 1960-ban, az egri Dobó István Gimnáziumban letett érettségi után egyetemistaként került vissza Debrecenbe. Ahogy ő írja, érdeklődését és a családi hagyományokat követve lett bölcsész a Kossuth Lajos Tudományegyetemen, miképp néhány év múlva a húga, Eszter is. Sok minden érdekelt: volt affinitása a nyelvekhez, a művészettörténethez, a filozófiához. Vonzódásáról az építőművészet, a várostervezés iránt árulkodnak azok az aprólékos kivitelezésű, dekoratív rajzai, amelyeken fiktív városok, régiók térképeit tervezte. Végül magyar-történelem szakra jelentkezett. Mivel két év alatt világossá vált, hogy tehetsége alkalmassá teszi a

kutatói, tudósi pályára, az első szigorlat után tanulmányait egyszakos történészként folytathatta. Mikorra kitűnő eredménnyel elvégezte az egyetemet, kirajzolódott érdeklődése az új- és legújabb kori történelem, főleg az eszmetörténeti kérdések iránt.

A diplomát 1965-ben már nős emberként vette kézbe. Felesége évfolyamtársa, Kiss Adrien lett. Mindketten **Debrecenben** kezdtek el tanítani, majd 1974-ben Budapestre költöztek. Közös életük utolsó évtizede a Duna menti Gödhez kötődik. Gyermeük nem született.

Némedi Dénes számára az indítást az intellektuális családi környezet adta azon az úton, amelyen később maga „*formálta lankadatlan szorgalommal, szüntelen munkával azt a tökéletességre igyekvő, igényes tanárembert, azt az elmélyült tudós professzort, iskolateremtő mestert, akinek mindannyian ismertük őt*” – emlékezett kollégája, barátja, Kovács I. Gábor.

Két évig (1965–1967) a **KLTE Gyakorló Gimnáziumában** tanított történelmet, és osztályfőnök is volt. Fialtanárként a város egyik legkitűnőbb gimnáziumába kerülni szakmai és pedagógiai kihívást jelentett. A szaktárgya iránti elkötelezettségével, imponáló tudásával, a tanórákra való példás felkészültségével, a gimnáziumi korosztály iránti megértő figyelmével elnyerte tanítványai elismerését. A tanítás mellett anyagot gyűjtött doktori disszertációjához. 1967-től állást változtatott, a **Debreceni Orvostudományi Egyetemen** oktatott filozófiát. Nem volt könnyű megküzdenie az orvostanhallgatók tárgy iránti közömbösségével, ennek ellenére akadtak tanítványai, akik számára tárgyát vonzóvá tudta tenni. 1970-ben a KLTE-n védte meg *A Magyar Szemle revíziós nacionalizmusáról* írt doktori dolgozatát. 1972-ben szüleihez hasonlóan őt is kitüntetéses doktorrá avatták.

Mivel a hatvanas évek végétől érdeklődése mindig a történelem, a filozófia és a szociológia határvidékén mozgott, 1973-ban „bekopogtatott” az **ELTE** akkor alakuló **Szociológiai Tan-
székére**, ahol az értelmiség- és elittörténeti kutatásokba kapcsolódott be. Ezen az úton jutott

el a harmincas évek népi szociográfiájának tudomány-, eszme- és értelmiségtörténeti szempontú vizsgálatához. Az eredmény az 1982-ben megvédett kandidátusi disszertáció, amely *A népi szociográfia* címmel 1985-ben könyv formában jelent meg. Párhuzamosan foglalkozott nemzetközi szociológiatörténettel, -elmélettel és tudásszociológiával. Szisztematikusan kutatta a klasszikus szociológia korát, és 1980-tól „belevágott” a szociológiatörténet oktatásába. (Nem önmagukban a német, francia, amerikai alkotók érdekelték, hanem a „szociológia mint társadalmi képződmény”, a szociológia intézményesülése, a szaktudományosság megteremtődése.) Közben részt vett egy, az értelmiségi diskurzusokat, az ünnepi kommunikációt, a hazai nyilvánosság szerkezetváltozásait elemző tanszéki kutatásban.

1984-től kezdve érdeklődése középpontjában a német társadalomfilozófus Habermas és a francia Durkheim állt. 1991–92-ben, amikor 9 hónapot egy párizsi kutatóintézetben (CSEC) töltött, eredeti forrásokat olvasva intenzíven elmélyülhetett a durkheimi életműben, így 1994-ben benyújthatta akadémiai doktori értekezését, amelyet 1996-ban védett meg. A még ugyanebben az évben *Durkheim. Tudás és társadalom* címmel könyv alakban megjelenő monográfiájában a durkheimi tudásszociológia rekonstrukciójára vállalkozott. 2000-ben kiadták *Társadalomelmélet – elmélet-történet* című könyvét, amelyben másfél évtized elmélet-történeti tanulmányait a klasszikus Durkheim és a kortárs Habermas köré rendezve gyűjtötte össze. E kötet előszavában Némedi Dénes olyan gondolatokat is megfogalmazott, amelyekkel a saját tudósi-emberi arcát is megrajzolta. Rokonszenves volt számára a két tudós erkölcsi-politikai beállítottsága, a világgal szembeni álláspontja: „*az ún. liberális kapitalizmus bírálata, a racionális megfontolásokon alapuló szociális reformok melletti érvelés, a morális individualizmus és az egyéni szabadságjogok védelme ugyanakkor, amikor a társadalmi szolidaritás lehető-*

ségeit is kutatják. Mindketten bizalmatlanok a feltétlen tiszteletet követelő tradíciókkal szemben.” A szerző megvallja, hogy a rólu k szó-ló írásaiban kifejeződik az ő vonzalma az általuk képviselt német, illetve francia nyelv és kultúra iránt is, hiszen mindkét gondolkodó „*mélyen a maga nemzeti kultúrájába ágyazott.*”

A két évtizedes szociológiatörténeti tanulmányait összefoglaló, 2005-ben kiadott könyvének (*Klasszikus szociológia 1890–1945*) megalkotásához hozzájárult az a három hónapos kutatómunka is, amelyet a Fulbright Commission támogatásával 2003 őszén a Yale egyetemen (USA) végezhetett. A kézikönyv nemcsak Némedi Dénes „munkásságának csúcsteljesítménye”, de „*a magyar elmélet-történeti kutatás eddigi legjelentősebb hozzájárulása az egyetemes szociológiatörténet-hez.*” (Rényi) – Mindemellett 2003 és 2006 között vezetője volt egy OTKA Tudományos Iskolák kutatási programnak, amelyhez tehetséges, ambiciózus fiatalokat nyert meg. Közös munkájuk eredménye egy 2008-ban napvilágot látott impozáns tanulmánykötet, a *Modern szociológiai paradigmák*, amelyre Némedi Dénes nagyon büszke volt. Közben nagy ambícióval készült a művelődés-, kultúrtörténeti óráira, amelyeken teret kaphatott az irodalom és művészetek iránti vonzalma.

1980-tól fokozatosan emelkedett az egyetemi ranglétrán, az adjunktusitól a 2001-ben elnyert egyetemi tanári fokozatig. 1990-től részt vett a szociológiai PhD-képzés előkészítésében, koordinálásában. 2000 októberétől megbízást kapott az újonnan szabályozott doktori iskola vezetésére, és ebben a minőségében irányított egy Felsőoktatás Kutatásfejlesztési Programot. 1996–98 között kontraktora egy hét egyetemet érintő TEMPUS projektnek, 1997–98-ban a francia–magyar „Balaton program” magyar vezetője.

Magyar és nemzetközi tudományos társaságok tagja volt. Két ízben elnöke a Magyar Szociológiai Társaságnak. Közreműködött a Szociológiai Szemle szerkesztésében, három

évig főszerkesztőként. Tagja volt az OTKA Társadalomtudományi Szakkollégiumnak. Volt elnöke az MTA IX. Osztálya mellett működő Szociológiai Szakbizottságnak, a MAB Társadalomtudományi Szakbizottságnak, az OTKA Szociológiai és demográfiai zsűrijének. 1984-től vett részt az International Sociological Association Research Committee on the History of Sociology munkájában; kapcsolatban volt a francia és brit Durkheim-kutatókkal, a British Center for Durkheimian Studies több konferenciáján vett részt, tanulmányköteteikben publikált. Kétszer volt vendégelőadó Párizsban és Kolozsváron.

Mindeközben ellátta adminisztratív-vezetői kötelezettségeit is: volt a Szociológiai Intézet (nemzetközi kapcsolatait és oktatási tevékenységét szervező) igazgatóhelyettese, igazgatója; az Elmélettörténeti Tanszék vezetője; tagja volt az Egyetemi Tanácsnak, választott tagja a Szenátusnak.

1997–2001 között Széchenyi Professzori Ösztöndíjban részesült, 2006-ban megkapta a Magyar Köztársasági Érdemrend Tiszti Keresztjét.

Némédi Dénest „*kivételes szerénysége szinte taszította a közszerepléstől*” (Hovanyecz), de aktívan részt vett a magyar szociológiai közéletben, a mai magyar szociológia legfontosabb intézményeinek a megteremtésében és működtetésében. Mindenekelőtt azonban kutató és tanár volt. „*Fiatal és idősebb szociológusok nemzedékei számára ő testesítette meg [...] nemcsak a szociológiatörténetet, [...] hanem az egész szociológiát is. [...] Óráira, lenyűgöző felkészültségére és alaposágára tisztelettel gondolnak vissza még azon kevesek is, akik nem különösebben érdeklődtek ezen tantárgyak iránt, és vizsgáira enyhe borzongással még azok is, akik kitűnően teljesítettek óráin, vagy akik Némédi Dénes előadásaiból egész szakmai pályafutásukat meghatározó ismereteket szereztek.*” (Rudas) Kollégái az önmagával és tanítványaival szemben is igényes, szigorú, pontosságot, gondolati fegyelmet követelő tudós tanárt mint a „*klasszikus professzor*” archetípusát emlege-

tik. Tanítványa, *Mikó Anna* rá emlékezve azt emelte ki, hogy tanáruk nemcsak gondolkodásukat formálta, de arra is törekedett, hogy hallgatói ne csak a szociológia elméletét, történetét ismerjék meg, hanem értelmiségihez méltó átfogó ismeretei legyenek az európai kultúrtörténetről. Ő maga egy interjúban így beszél hivatásáról: „*Sajnos, az egyetemi pályának, a tanításnak van egy átka: az ember szakbarbár lesz, mert egyre kevesebb ideje jut más dolgokra [...]. Mentségemre szóljon, hogy annak, amit csinállok, van kulturálisan és erkölcsileg is szép oldala.*”

Kollégája, *Rudas Tamás*, emberi és gondolkodói tisztességéről is említést tesz: „*Újra és újra megtapasztalhattam, hogy Némédi Dénes nem ismer megalkuvást. Származzék a nyomás egy szakmai csoporttól vagy hivatali felettéstől, Dénest ily módon befolyásolni nem lehet. Olyan bátorság ez, melyről sokan azt gondolják, hogy nem teszi könnyűvé a tudományos vagy hivatali előmenetelt. [...] Másik tapasztalatom [...] elképesztő tájékozottsága a szociológia általa nem művelt ágaiban és határterületein [...]. Soha nem tapasztaltam nála a szociológián belüli különböző áramlatokkal szembeni féltékenységet, szűkkeblűséget, hanem ismét ugyanannak a szempontnak a következetes képviselését: minőség, minőség, minőség...*” Maga Némédi Dénes a sokféleséggel szembeni toleranciát mint a „tudományosság garanciáját” fogalmazza meg, amikor a doktoranduszoknak publikációs lehetőséget biztosító, először 2003-ban megjelent évkönyvet (*kötő-jelek 2002*) bemutatja, annak címét értelmezi: „*Nincsenek kezünkben a mindenre választ adó univerzális egyenletek, de értelmes kapcsolatokat találhatunk a dolgok, a megfigyelések között. Iskolánkban és az Intézetben sem érvényesül egyetlen irányzat dominanciája, nem törekszünk valamiféle hamis egyetemes tudományosság eszméje nevében mindenkit azonos formára faragni. Módszerbeli, elméleti és értékbeli különbségek jellemzik iskolánk oktatóit és hallgatóit is [...].*”

A kemény vitapartner, az öntörvényű, értékeit ismerő, de soha nem önelégült tudós tanár nem volt mentes belső kételyektől, vívódásoktól. Az alapjában szelíd, érzelmeit lelke mélyére rejtő, zárkózott egyéniség a családi, baráti, hivatali összefüggéseken megmutatta könnyed, szellemes, derűsen mesélő társasági arcát is. Személyisége legfontosabb karakterjegyeként Kovács I. Gábor „*az intellektuális öröm megélését*” említi, amelyet „*nemcsak a tudományban, hanem az élet apró dolgaiba rejtve is*” megtalált. A Debrecenhez köthető családi hagyományok megélésében, a körülötte felnövő gyermekek, ifjak kibontakozó értelmében, a szeretettel ápolt virágaiban, kertjében, az ember és a természet alkotta szépségekben. Nem lehet megmondani, a városok vonzották-e jobban vagy a Duna méltósága, a tenger határtalansága vagy a Tátra, az Alpok fenséges magaslati. Talán mégis: a hegymászás csodája, amikor az apró szépségek, kisebb távlatok után a csúcson kibomlik az ember előtt a teljes panoráma, ahol az elme a részletek után a szintézis örömeit élheti meg, a lélek az univerzummal, a végtelennel találkozik.

A korai halál megszakította Némedi Dénes alkotói pályáját. Emléke a Magyar Szociológiai Társaság 2012-ben Némedi Dénes-díjat alapított, 2015 tavaszán az ELTE Társadalomtudományi Karának Könyvtárát (amely Némedi Dénes hagyatékát is őrzi) Némedi Dénes Könyvtárnak nevezték el.

Felhasznált források:

- Némedi Dénes szakmai életrajzai, utolsó, 2010 októberében honlapjára feltett ön-életrajza, interjúja a Szoc-hálónak 2004. (letöltve: 2011. 07. 16.)
- Kovács I. Gábor temetői búcsúbeszéde (2010. 12. 03.) – kéziratban
- Mikó Anna: *In Memoriam Némedi Dénes*, 2010. 11. 04.
<http://elteonline.hu/oktatas/2197/in%20memoriam%20nemedi%20denes>
○ (letöltve: 2011.07.)

- Hovanyecz László: *Némedi Dénes (1942-2010)*. Népszabadság, 2010. 12. 03.
- Rényi Ágnes: Utószó. A tudástermelés Némedi-féle módja. In: Némedi Dénes: *Szociológiai és társadalomelméleti tanulmányok*. (Posztumusz) Szerk. Rényi Ágnes. Bp., ELTE Társadalomtudományi Kar – ELTE Eöt-vös Kiadó, 2011.
- Rudas Tamás: Köszöntő Némedi Dénes 60. születésnapjára. In: *Forrásvidékek. Társadalomtudományi tanulmányok Némedi Dénes 60. születésnapjára*. Szerk. Felkai Gábor [et al.]. Bp., Új Mandátum, 2002.

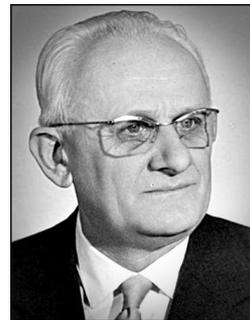
Felesége, NÉMEDIKÉ KISS ADRIEN

Testvére, NÉMEDI ESZTER

Debrecen

NEMES JÁNOS (Kápolnásnyék, 1905. május 6. – Budapest, 1968. április 15.) középiskolai tanár, gimnáziumigazgató
„... ki nem lélekből tanító, nem tanító.”
(Gönczy Pál)

Apjának, Niedermahr János cipészmasternek 13 gyermeke született, négyen érték meg a felnőtt kort. Nehéz anyagi helyzetükben gyermekeiket taníttatni nem tudták, János hat elemi végzett, majd a polgári iskolai IV. osztályát jeles eredménnyel fejezte be. Ipari tanuló

lett, önmagát eltartotta, majd gimnáziumi különbözeti vizsgát tett. Cégtáblafestői segédvizsgát is szerzett, ezzel anyagi helyzete javult, szüleit is tudta támogatni. *„Megfeszített erővel dolgoztam, este, éjszaka, ünnepnap, hogy továbbtanulásom anyagi feltételeit megteremtsem, mert mindenáron tanulni akartam.”* 1925-ben kezdte meg tanulmányait a Bajai Állami Tanítóképző Intézetben, amit 1930-ban fejezett be. Esténként, hétvégeken cégtáblafestőnél és asztalosnál dolgozott. Szegénysége miatt megalázások érhatték: mesélte, hogy a tanítóképző alapítási ünnepségén az ablakban kivilágított évszámokban a gyertyák cserélgetését bízták rá. Tanulmányai alatt többször kapott segílyt.

Kérelmezte nevük magyarosítását. Az engedélyt megkapták: *„Kiskorú Niedermahr János nevének Nemes névre kért átváltoztatása 1926. évi belügyminiszteri rendelettel megengedett 1926. május 12-én mindkét fiútestvérével együtt”.*

1930-ban a **Fövenypusztai Állami Népiskolában** kapta meg első helyettes-tanítói állását. 1932. XII. 26-án megnősült, felesége, Vajay Mária a székesfehérvári apácák tanító-nőképzőjében végzett. 1933-ban a közeli **Tácsra** került segédtanítónak, egy egytantermes iskolába. Fia, György ott született 1934-ben. Az akkor épülő katolikus templomban a főoltár feletti Krisztus-szobrot ő készítette, mivel nagyszerűen szobrászkodott és festett. 1937-ben pályázat révén került **Velence-Újtelepre** egy kisiskolába segéd- és kántortanítói állásba, ahol nyáron nem kapott fizetést, „hiszen nyáron nem dolgozott”. 1940-ben született lánya, Éva, aki az ELTE-n matematika szakos tanár lett. A tanteremben a vasárnapi szentmisén harmóniumon játszva működött közre. 1938. november 3-tól átminősítették rendes tanítónak.

1940. augusztus 30-án Erdélyt visszacsatolták, ott tanítóokra, tanárookra volt szükség. 1941-ben tanítóképző-intézeti gyakorlóiskolai tanítói szakvizsgát tett kitűnő eredménnyel.

Pályázat révén került a **Marosvásárhelyi Tanítóképző gyakorlóiskolájába**.

Az elemi iskola 1-2. osztályában engem is tanított. Kiadott egy kis könyvet az elemi iskolai tanítóknak: *„Szavalókórusok az iskola ünnepeire”* címen. Ezt jobban szerette, mint az énekkart, mert ebbe minden gyerek bevonható volt, nemcsak a jó énekhangúak. Tanfelügyelőként járta a vidéki iskolákat. Újra pályázott 1943-ban a **Nagyvárad** **Tanítóképzőbe**. Átköltöztünk. Utolért bennünket a háború, volt bombázás, láttunk tömegtemetést. A család – a közeledő front elől – a Fejér megyei rokonokhoz utazott, a berendezett lakásunk az ő festményeivel, szobraival, zongorájával együtt örökre ottmaradt, elveszett.

Apám SAS behívót kapott. 1944-ben léghárító tüzéri kiképzése folyt Nyugat-Dunántúlon. A családok is követték az alakulatot, egyre nyugatabbra menekülve a szovjet csapatok elől ágyúkkal, vontatókkal, teherautókkal; rajtuk élelmiszer, dohány, cigaretta. Az ágyúdörgés hangja egyre erősebb lett, voltak kisebb bombázások is.

Állami Tanítóképző gyakorlóiskola I. osztály (balján György fia) Marosvásárhely, 1942.

A háború legnehezebb éveiben sem szűnt meg apám érdeklődése a pedagógia iránt. Hiányzott neki a pedagógiai folyóiratok olvasása. Naplót írt, ami szerencsére megmaradt, így könnyebb volt rekonstruálni a háború alatti időszakot. Részletek:

„Végül az osztrák-német-cseh határszögletben megálltunk, letáboroztunk egy kis faluban: Ober-Schwarzenbergben. Itt több tanítóval,

tanárral együtt szövetkeztünk oktatás kezdésére, hogy az iskolások ne legyenek évvesztesek.” Ezt ő a többiekkel szemben nagyon komolyan vette, bántotta, hogy nem mindenki érezte így.

„Június 4. hétfő. Jó idő. 10–11-ig számolás, mese; 11–12-ig fizika. D.u. angol, német tárgyalási óra. A hallgatók egyre fogynak, a német órákról fele már elmaradt.”

Június 6. Jó idő. Órák voltak a népiskolásokkal, 1. óra a kisiskolásokkal. Petőfi: Tisza, tollbamondás.”

Órák tart az alsósoknak Ober-Schwarzenbergben

Tulajdonképpen itt választották szét a családokat, a civileket katonai teherautókkal a princesteini magyar táborba szállították. Mi hazaindultunk, a férfiakat hadifogolyként gyalog ismeretlen cél felé indították, majd mivel nem volt tiszt, egy ukrán – civilben tanár – tolmács segítségével hazaengedték. 1945 szeptemberében apám is megérkezett Kápolnásnyékre, kopott katonaruhában, két bottal járva, nagyon lefogyva, de élve! Budapesten „leigazolták” a minisztériumban, a **Kőszegi Állami Tanítóképzőben** lett állása szeptember 27-től. Ekkor kezdte nulláról a család körülményeinek újraépítését. 1946 végén az általa nagyon vágyott **Budapesten** kapott állást a **Csalogány utcai tanítóképzőben**. Kiszegre kaptunk lakást, Kőszegről a kevés holmink és bútorunk egy része érkezett meg, mert a vagont kirabolták. Budapesten sok volt a rom és a sérült cégtábla, ezért apám cégtáblafestést vállalt. 1948 szeptemberében az

akkor létesült **Pedagógiai Főiskolára** hívták meg oktatni, majd kérésére 1951. január 1-jén a **Kiss János altábornagy utcai tanítóképzőbe** került. 1953-ban március 1-jén magasabb osztályba sorolták, mert a 2 éves pedagógiai tanfolyamot elvégezte, a záróvizsgát letette. A tanítóképzőn kívül órákat adott a **Műszaki Tanárképző Főiskolán, a MOM iparitanulósiskolájában**. Az ELTE kérésére magyar nyelvet is oktatott nálunk tanuló görög és kubai diákoknak. Az „Iskolai Útmutatás”-ban társszerző volt, ő írta a fogalmazási és számolási fejezetet. Sokoldalú volt: a szakmai anyagokon, tankönyveken, bírálatokon, előadásokon kívül pl. verseket, meséket is írt.

1954 májusában Budára költöznünk, egy padlásteri szoba-konyhás lakásba. Apám ott sokat írt a háborút átvészelt írógéppel. A Magyar Rádióban 71 (!) részes sorozata volt: „Szülőknél nevelésről” címen.

Részletek önéletrajzából: „Pedagógiai írásaim jelentek meg a Köznevelésben. A K.M. két alkotó-munkaközösségének tagjaként felkérésre tankönyveket írtam, bíráltam. Részt vettem az Általános Iskolai Rendtartás írásában, felülbírálásában. 1950-ben előadó voltam a tanítók továbbképző tanfolyamán.” TIT-tagként előadásokat tartott, a tévében sokat nyilatkozott. Semmilyen pártnak nem volt soha tagja.

A háború által évekre megtört, megszakított saját továbbképzését nagy szorgalommal és céltudatosan folytatta annak reményében, hogy teljesül régi vágya „pedagógiai szakos gimnáziumi tanár lehetek”. Ezt hosszú küzdelem után el is érte. Soha nem mutatta, de lelkiileg a szakmai előmenetelért vívott küzdelem, a háború során átélt életveszélyes, kilátástalan helyzetek megviselték. A hadifogság testi és lelki megpróbáltatásai, a pótolhatatlan anyagi veszteségek nyomokat hagytak benne, alattomosan öröklék szervezetét.

1956-ban újabb lelki megerhelést okozott, hogy IV. éves medikus fia a forradalomban dolgozott mint sebesültszállító, műtétéknél asszisztált, amikor a szovjetek látszólag kivonultak,

gyógyszert, élelmiszert szállított Sopronból Budapestre. November 4-től az utakon nem lehetett szabadon közlekedni a visszatérő szovjet csapatok miatt. Ekkor bementek társaival a győri szovjet parancsnokságra iratokért, de ottfogták őket. November 8-án gyűjtőtáborba indították a csoportot, teherautón, páncélszállító kísérettel „veszélyes” ellenforradalmárokként. Pannonhalmánál bányászfelkelők félórás csata után kiszabadították a foglyokat. Szülei kétségbeesve keresték, félelem, aggodalom lett úrrá rajtuk. Értesíteni őket csak november 9-én tudta. Végül hazajutott.

Televízióban riportalányként

A Bajai Tanítóképzőben az 1930-ban képesítőzötteknek találkozója volt 1963. június 22-23-án. Ezen nem akart részt venni, nem kedvelte osztálytársait, szegénysége miatt megalázások érhatték. Rábeszéltem, hogy menjen el. Elkísértük. Végül is tanulással, szorgalommal középiskolai tanár, igazgató lett. Pályafutása révén kiemelkedett közülük, nagy tisztelettel vették körül; úgy láttam, rehabilitálódott.

Budapest belvárosában igazgatóhelyettes lett az **Apáczai Csere János Gimnáziumban**, IV. osztályban nagy kedvvel tanított logikát és lélektant. Érettségi elnök volt több alkalommal. Szakmai pályafutása végre beteljesült. Ekkor váratlanul nyugdíjazták. Ez nagyon megviselte, beteg lett: magas láz, fejfájás, mentő. Bevittük munkahelyemre a Traumatológiai Intézet intenzív osztályára, sikerült jó állapotba hozni, bár nem derült ki, mi a betegsége. Otthon is infúziókat adtunk, visszaesett, ismét intenzív, légzése elégtelenné vált, lázas, zavart lett. Lélegeztető gépre tettük, de

nem javult. Elhunyt 1968. április 15-én, húsvéthétfőn. Véget ért egy nehéz korszakokat átvészelő – (I. világháború, Tanácsköztársaság, II. világháború, 1956-os forradalom és 1945-től haláláig a kommunista uralom) –, törekvő és szakmailag hihetetlen produktív élet. A sors fintoraként a Magyar Pedagógiai Társaság elnökségére a felkérés későn érkezett, elhunytja után egy héttel.

Orvosként töprengve halálának okán, a ritka poszttraumás stressz-zavarra (Post Traumatic Stress Disorder) kell gondolni. A halmozott pszichikai sérülések az átélt traumák után bizonyos idő elteltével jelennek meg. Az események magukban hordozzák a pszichésen elszenvedett veszteségeket is, ezek hosszú távon képesek fennállni. Ha krízishelyzeteket él át valaki, szembesül a halállal, a testi fenyegetettséggel, kiszolgáltatottsággal, nagy az esélye, hogy „megtörjön”; még a legerősebb személyiségűek is összeroppanhatnak.

*Kis-Velencén a IV.,V.,VI. osztály, 1940-ben
(György fia mellette áll, ölében Éva lánya)*

Irodalmi munkássága kiterjedt, nagyszámú volt, ennek teljes felsorolása lehetetlen, néhány közülük:

- *Szavalókórusok az iskola ünnepeire. Kiadja: Nemes János 1942, 1948.*
- *Magyar Rádió: Szülőknek nevelésről (hetente, 71 alkalommal) Petőfi-Kossuth Rádió*
- *Nemes János: 5 fejezet. In: Öröm és gond a gyermek. Szerk.: Putnoky J. Gondolat, 1958, 1961.*

- *Nemes János: Az iskolaérettségről (267-269. o.) A balkezes gyermekről. (300-304. o.) In: Élet és Tudomány, 1966.*
- *Továbbá írásai jelentek meg : Felsőoktatási Szemle, Nevelők Fóruma, Módszertani lap 1964, Pedagógusok Lapja, Pedagógiai Szemle, A földrajz tanítása (1966.2 sz.) Neveljünk Együtt stb.*

PROF. DR. NEMES GYÖRGY
Szentendre

NÉMETI TIBORNÉ Turi Katalin (Gyalóka, 1942. február 17. – Sopron, 2000. június 12.)
testnevelő tanár, igazgatóhelyettes

A Győr-Moson-Sopron megyei Gyalókan született. Édesapja szaktechnikus, édesanyja háztartásbeli volt. Nővére, Irma tanítónő, Sopronban tanított a nyugdíjazásáig. Katalin iskoláit Sopronban végezte, a Martos Flóra Gimnáziumban érettségizett. Már általános iskolában bajnoki szalagot akasztottak a nyakába távolugrásban. A középiskolában pedig csapattársaival bajnokságot nyertek, emellett a kosárlabda sportágban országos III. helyen végeztek. A Magyar Testnevelési Főiskola /TF/ NB I-es kosárlabdacsapatának is oszlopos tagja volt irányító játékos poszton. Az Országos Főiskolai Bajnokságon III. helyezést vívtak ki.

Főiskolás társával, Németi Tiborral kapcsolatuk a TF szalagtűző bálján kezdődött. A diploma megszerzése után kötöttek házasságot, és közös életüket Debrecenben folytatták. A fiatal tanárnő a debreceni **Bethlen Gábor Közgazdasági Szakközépiskolában** kezdte pályáját testnevelőként. Az évek során igazgatóhelyettesi beosztást érdemelt ki. Élete végéig hűséges maradt első munkahelyéhez.

Tanári munkája mellett aktívan vett részt Debrecen sportéletében. A Diáksport Bizottság (DSB), valamint a Magyar Testnevelők Országos Egyesülete (MTOE) elnökségi tagjaként is számítottak szakértelmére. A Debreceni Virágkarneválok állandó résztvevőjeként az iskola diákjaival lelkesen tervezte, díszítette az iskola virágkocsiját, és betanította a hozzá kapcsolódó produkciók koreográfiáját a fellépő tanítványoknak. Éveken keresztül szervezte és bonyolította le az Országos Sportnapok (OSN) kiemelkedő rendezvényeit.

Mindig nagyon fontos volt számára a család. Testnevelő férjével nagy szeretettel nevelték gyermekeiket. Mindkettő Budapesten él családjával. Tamás fiuk az ELTE Jogtudományi Karán szerzett diplomát, felesége pszichológus. Nekik két gyermekük van, Liza és Félix. Anita lányuk a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Karán végzett angoltanári szakon, férje marketing területen dolgozik.

Németi Tiborné munkáját mindig nagyra értékelték pályafutása során. *Fontosabb elismerései:*

- * Miniszteri Dicséret, Kiváló Munkáért kitüntetés;
- * A Testnevelés és Sport Kiváló Dolgozója;
- * Az Ifjúsági Súlyemelő VB szervezéséért Sportérdemérem ezüst fokozata;
- * Az Ifjúsági és Sportminisztériumtól Eszterházy Miksa-emlékérem;
- * Pedagógus Szolgálati Emlékérem (Posztumus).

Kitüntették a Bethlen tanárát címmel így adott hírt a Hajdú-bihari Napló is az 1999. július 5-i számában:

„A Bethlen Szakközépiskola testnevelő tanárát és igazgatóhelyettesét, Németi Tibornét több évtizedes kiváló munkájáért Eszterházy Miksa-emlékéremmel tüntették ki.

A testnevelő tizennyolc éves koráig Győr-Sopron megyében élt. A soproni Martos Flóra Gimnázium testnevelője, Juhász Imréné indította el a pályán. A Testnevelési Egyetem elvégzése óta a debreceni Bethlenben dolgozik immáron harmincötödik éve. Munkássága meghatározó jelentőségű az iskola sorsának alakulásában, emellett hangsúlyos szerepet vállalt a testnevelés helyi és országos keringésében. Éveken át volt tagja a Testnevelők Országos Egyesülete helyi elnökségének. Öt éve dolgozik tevékenyen a debreceni diák-sport-bizottság vezetőségében.

A kiváló testnevelőt aggasztja a fiatalok fizikai képességeinek csökkenése. »Heti két testnevelésórán nem lehet szárnyaló eredményeket elérni« – szögezi le a szakember. »Nem jut idő az esztétikai nevelésre, az egyre szaporodó lelki sebek és testi betegségek gyógyítására. Pedig egy pedagógus ezernyi eszközzel képes formálni tanítványát.«

Leánya, Anita így emlékezik vissza édesanyjára:

„Anya fontosnak tartotta az életen át tartó tanulást. Rendkívül művelt és olvasott volt, így az irodalom iránti szeretetét ugyanúgy, ahogy a sport iránti rajongását, igyekezett átadni a gyermekeinek és a tanítványainak is, akiket szabad gondolkodásra és az élet szeretetére nevelt. Gyakran mondta, hogy a kínáló lehetőségeket ki kell használni, a tehetséget pedig ápolni kell. Az utolsó utáni pillanatokban is lehetett számítani a segítségére, soha nem adta fel, és mindig volt egy »B« terve.

Az általa kiválasztott tehetséges tanítványok hosszú éveken át állandó fellépői voltak a Debreceni Virágkarneválnak. Jó néhány fényképarchívum őrzi emlékét annak, amikor diákjai az általa kitalált és betanított ritmikus sportgimnasztikai elemekkel tarkított produkciókban szerepeltek. Szabadidejében szívesen

sportolt, kirándult és járt színházba. Nemcsak a kosárlabda, de a kötöttű mestere is volt, kreativitása a család legnagyobb öröme nem ismert határokat. Imádta a divatot, a szép ruhákat és az igényességet, alkotni tudása ezeken a területeken is megmutatkozott. Igazi örökmozgó sportolóként mindig mozgásra inspirálta a környezetét. Szenvedélyesen szeretett utazni, a mai napig meghatározó élmény életünkben a közös utazások, a számtalan kaland és a sok bolondozás emléke. A virágok nagy szerelmeseként egyértelmű volt nála egy vidéki kertés ház vásárlása, ahol apukámmal, a családdal és a barátokkal együtt szívesen töltötte a hétvégéket. A kertészkedésben is ugyanolyan pontosan, precízen végezte el a feladatokat, akárcsak az iskolában. A családot és a barátokat is ellátta csodás terményekkel, és ő nyerte el a »Család legjobb lekvárfőzője« címet. Nagy becsben tartott és ma is használt szilvalekvárijából kizárólag a karácsonyi süteménybe teszünk néhány kanállal. Nagyon szívesen élt társadalmi életet: a barátokkal és a családdal töltött születésnapok, összejövetelek, közös főzések és nagy mesélések mindig emlékeztetnek maradnak. Az ünnepek szeretete központi helyet töltött be életében, fontosnak tartotta, hogy a család együtt töltsen ezt az időszakot. Gondosan ügyelt arra, hogy a szeretteit, akik az ország két végében laktak, összetartsa, és ezzel sikerült megteremtenie azt a meghitt, biztonságos, szeretetteljes légkört, amelyben nevelkedtünk. Számtalan szép emlékem van a gyermekkoromból, szívesen újraélném valamennyit.

Diákjai szerették és tisztelték, nála az esetenélőbb nebuló is kaphatott ötöst testnevelésből, mert akárcsak a tornateremben és a pályán, életében is mindig azt értékelte, amit az egyén a saját képességeihez mérten elért. Számos tehetséget karolt fel és indított el különböző életpályákon, akik közül sokan még az iskolás évek után is visszajártak hozzá tanácsot kérni. A diákok, barátok és kollégák mindig fordulhattak hozzá kérdéseikkel,

problémáikkal, örömmel segített. Karakán jelleme, segíteni akarása, empátiája és tudása révén vált igazgatóhelyettesé abban az iskolában, amelynek hírnevét és szellemét kiváló vezetőként tovább öregbítette, s ahol sok évvel korábban megkezdte pályafutását.

Két unokája, Liza és Félix, akik közül csak az idősebbet, Lizát ismerhette, szintén örökölte sportos alkatát és a sport iránt táplált szeretetét.

A betegséggel bátran vette fel a harcot, mindvégig keményen küzdött, amivel példát mutatott a környezetének. Az utolsó pillanatokig hitt abban, hogy meggyógyul. Betegsége alatt a kórházban is segített az arra rászorulókon.”

Németi Tibornét a család, a tanárok, diákok, barátok, sporttársak, ismerősök kísérték utolsó útjára. Sírjánál Pallás György igazgató mondott búcsúbeszédet:

„Szomorúan állunk kolléganőnk, Németi Tiborné, Kati néni sírhelye/sírja előtt. Nehéz a beszéd, kevés a szó, szorongató a gondolat, hiszen a hirtelen halál hihetetlen, elfogadhatatlan és sokáig feldolgozhatatlan lesz. Az ő hiányával múlt el az iskolai tanév.

Szilágyi Domokos mondja, hogy az ember legfőbb erénye, ha hiányozni tud. Márpedig Kati egész betegsége alatt hiányzott mindnyájunk számára. Hiányzott a munkája, személyisége, hiányzott, ha beléptünk az igazgatóhelyettesi irodába, a tanári szobába, hiányzott a dohányzószoba megszokott légköréből, hiányzott a francia tanulmányútról, mert hiszen minden eddigi belső és külföldi továbbképzésen részt vett. Hiányzott s hiányozni fog, mert az iskolában eltöltött 35 év alatt meghatározó jelentőségű kollégánk volt. Szerette a Bethlent, elsősorban hagyományait, melyért ő maga is sokat tett, s mindazt, ami a hagyományos értelemben vett bethlenes légkört jelentette. Kereste, tudatosan védte az iskola régi értékeit.

Inkább szubjektíven, érzelemmel élte át a bethlenes jelent, s vezetőként is gyakran a szívére hallgatott. Az utóbbi időben gyorsan

fogyatkozó régi bethlenes gárda egyik utolsó képviselője volt.

A több mint három évtizedes korszakot gazdag tevékenység jellemezte, amely az iskola sorsát döntően alakította. Ugyanakkor alapvető hatást gyakorolt a társintézmények, a város és a régió oktatási-nevelési, valamint sportéletére is.

Évtizedeken át volt egyidejűleg osztályfőnök, a testnevelési munkaközösség vezetője és DSK elnök. Az iskolai, városi és megyei elismeréseken túl plakettek, emlékérmek sorozatát nyerte el a diáksport területén végzett eredményes munkájáért. Tanítványai rendszeresen sikerrel szerepeltek városi, megyei és országos bajnokságokon és bemutatókon. Az utóbbi két évtizedben a Bethlen Szakközépiskola igazgatóhelyetteseként még szerteágazóbb, felelősségteljesebb munkát végzett – kiemelkedő színvonalon. Még emellett is képesnek bizonyult meghatározó súlyú szerepet vállalni a testnevelés helyi és országos vérkeringésében.(...)

Testnevelő tanárként, iskolavezetőként és (mindezeketől elválaszthatatlanul) közéleti emberként döntően hozzájárult a szakmai szervezetek, s mindenekelött iskolánk megbecsülésének, tekintélyének elmélyüléséhez. (...) Kedves Kati! A kezdeményezéseket felkaroló, a feszültségeket enyhítő lényed nehezen pótolható majd. S az értékeket, a hagyományörző bethlenes igényességedet próbáljuk átmenteni, továbbvinni. Megőrizzük azt a szellemiséget, amellyel a Bethlenben maradandót alkottál, s erre mindig emlékezni fogunk. Pihenj békében!”

KISS ERZSÉBET
Debrecen

O

OROSZ SÁNDOR ÁGOSTON (Sátoraljaújhely, 1915. november 14. – Zemplénagárd, 1979. február 27.) középiskolai és főiskolai tanár, bazilita szerzetes

Ágoston atyának messziről indult a pályája. Sátoraljaújhelyen 1915. november 14-én született egyszerű családban. Hét nap múlva meg is keresztelték Orosz László és Kohut Mária negyedik gyermekeként. A szent keresztességben két nevet kapott: Sándor és József lett, amihez a későbbiekben még az Ágoston szerzetesi név is társult. A szép családot bőségesen megáldotta a jó Isten, hiszen vele együtt tizenhárom gyermek született benne. Így a szülők nem sajnálták a negyediket papnak adni, sőt szerzetespapnak, mert a többi gyermeküknél számíthattak az unokák sokaságára. Bárcsak ma is hatna a jó példa!

Orosz Sándor a gimnáziumot szülőhelyén, Sátoraljaújhelyen végezte 1926 és 1933 között. Mivel felébredt benne nemcsak a papi, hanem a szerzetesi hivatás is, a teológiát már a rendi főiskolán tanulta. Erre előbb – az akkori körülményeknek megfelelően – a lengyelországi Krisztinopolban adatott neki lehetőség, ahol 1936 és 1938 között tanult, majd Ungváron 1938 és 1939 között. Azonban a

pedagógusi életpálya is vonzotta. Így 1939 és 1942 között a debreceni egyetemen pedagógiát tanult, majd teljessé tette tanulmányait 1944 és 1948 között, megszerezve a magyartörténelem szakos tanári oklevelet. Ez lehetőséget adott neki, hogy széles körű nevelői munkát folytasson. Előbb a bazilita rend, majd pedig az újonnan (1950-ben) alapított **Nyíregyházi Görögkatolikus Hittudományi Főiskola és Papnevelő Intézet** keretei között tette ezt.

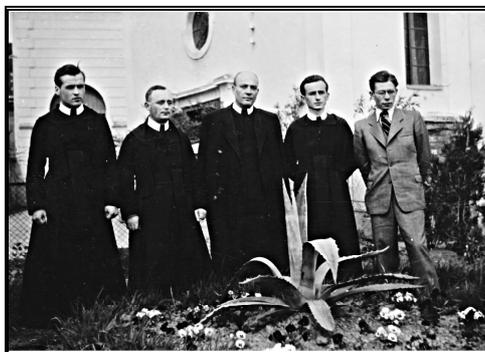
Előtte azonban még élete nagy eseményei vártak rá. Mindenekelőtt az, hogy 1935-ben belépett a bazilita rendbe /OSBM/. A következő évben letette az egyszerű szerzetesi fogadalmát, azután Máriapócson 1940-ben már végleg, egész életre szólóan elkötelezte magát a szerzetesi élettel. Ezek után kérhette a pappá szentelését, ami szintén Máriapócson történt 1941. november 16-án. Rendtársa, az ugyancsak bazilita szerzetes, dr. Dudás Miklós püspök végezte a szertartást. Orosz Sándor ekkor papi jelmondatának Szent Ágoston híres mondatát választotta: „*Magadnak teremtettél minket, Uram, és nyugtalan a mi szívünk, míg csak Benned meg nem nyugszik*”. Ekkor még nem tudta, hogy ez a másokért élő szív – ami pedagógiai munkájában is örökös nyugtalanságra, mindig többre sarkallta –, fogja őt kiemelni a földi életből.

Ismeretes, hogy a szerzetes nem maga dönt a sorsáról, mindenben alárendeli magát az előljárója akaratának, és az ő szavában Krisztus szavát hallja. Így a fiatal, örökfogadalmas szerzetes és újszentelt áldozópap – felsőbb rendelethez – azonnal bekapcsolódott az oktatói és nevelői munkába. 1942-ben **Ungváron a gimnáziumi internátus** prefektusa lett.

Majd innen tovább került, és 1944-ben **Munkács-Csernekhegyen a monostorban** a novíciusmagiszter (az újoncok nevelője) segítőtje lett. Ezt a feladatkört csak rövid ideig látta el, mert már ugyanebben az esztendőben újabb kinevezést kapott. Ez újabb helyváltoztatással is járt, 1944-ben novíciusmagiszter lett **Hajdúdorogon** – ahol ezt az oktatói-nevelői feladatot már önállóan végezhetette –, és ezt a tisztségét egészen 1950-ig viselte. Egyik volt növendéke (*Véghseő Dániel*) így emlékszik vissza: „Megkezdődött tehát a komoly tanulás. Kis kurzusunk rektora P. Liki János házfőnök volt. Spirituális P. Orosz Ágoston novícius mester vagy ahogyan szólítanunk kellett: »Magiszter atya«... A tanterem és a nappali stúdióterem egyben volt a hálóval. Emeletes ágyakat kaptunk. Ez a rész kívül esett a klauzúrán. A rekreációk idején gyakran együtt lehettünk a novícius testvérekkel, sőt ők egy-egy előkészítőt patronáltak is. Figyeltek a kiválasztottra az aszkézis területén, csoportba osztva énektanulásban vettünk részt. Liturgikus dallamokat és rítust tanultunk. Ezek a foglalkozások többnyire tanári vezetéssel folytak.” Ebben kapott fontos szerepet a magiszter atya.

Orosz Ágoston atya ezen az új helyén azonnal bekapcsolódott a lelkipásztori munkába is. Ugyancsak 1944-től kezdett tanítani az 1942 szeptemberében megnyitott **hajdúdorogi Líceum és Tanítóképző Intézetben**. Ugyanakkor „az intézet lelki életének irányítója is volt” a szerzetesi és papi tevékenysége mellett. Igaz, hogy a tanév 1944. szeptember 1-jével megkezdődött a fiatal tanár számára, szeptember 8-án megvolt a „Veni Sancte, az iskolai év ünnepélyes megnyitása” is. Ám szeptember 25-től „háborús okok miatt a tanítás megszakadt”. És ez – sajnos – így volt december elsejéig, a front átvonulásáig, amikor is „a tanítás újra megkezdődött” az intézetben, (amint az évkönyv rögzítette az eseményeket). Mint ahogy azt is, hogy Orosz Ágoston „magyar-történelem szakos hallgatóként” folytatta az újrakezdett munkát, ugyanis ek-

korra már beiratkozott a debreceni egyetemre a felsőfokú diploma megszerzése érdekében. Nem lehetett könnyű számára a többretű tevékenység: magiszterként oktatni-nevelni a szerzetesjelölteket, segédlelkészként ellátni a parókiai szolgálatot, tanárként tanítani a tanítóképzőben, közben pedig végezni felsőfokú tanulmányait. De – úgy tűnik – bírta erővel, hisz minden területen helytállt.

Bazilita atyák Ungváron 1941-ben
(Balról jobbra: Orosz Ágoston, Liki Imre,
Legeza Tivadar, Regős Dénes)

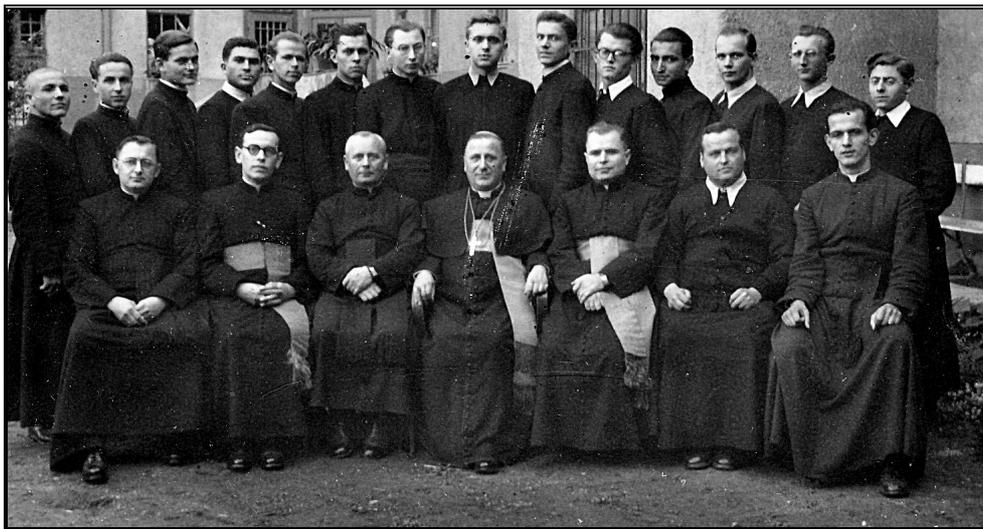
Nem sokáig tudott itt tanítani az új tanár, mert az államosítás a hajdúdorogi intézetet is elérte, mérhetetlen kárt okozva a magyar görögkatolikus egyháznak, illetve vele együtt a magyar görögkatolikus oktatásügynek is. Az 1989-es rendszerváltozás előtt írt egyik beszámolóban olvasható az, ami Orosz atyát is érinti: „A testületből kivált P. Liki János dr. [...] és P. Orosz Ágoston. A helyükön maradt tanárok a megváltozott állami jellegnek megfelelően tovább folytatták a munkájukat.”

Miután Orosz Ágostonnak távoznia kellett a tanítóképzőből, és a bazilita rendet is feloszlatta az állam, a megyéspüspök gondoskodni kívánt róla. A kiváló történelemtanárt az 1950. október 1-jén indított **Nyíregyházi Görögkatolikus Hittudományi Főiskola és Papnevelő Intézetbe** nevezte ki, amely a város első (!) felsőoktatási intézménye lett. Mivel már nagy gyakorlata volt a szerzetesnövendékek nevelésében, ugyanekkor kinevezte a papnövendékek lelki vezetőjévé is. Így lett Orosz Ágoston bazilita szerzetesből Orosz

Sándor főiskolai tanár és szemináriumi spirituális. Egyik volt növendéke (*Oláh Miklós*) így jellemzi: „*Szangvinikus, derűs, közvetlen stílusu ember volt, jó kapcsolatteremtő képességű... Ismert és becsült nevelő volt.*” A főiskolai jegyzőkönyv megőrizte a tantárgyak elosztását, s ebből látható, hogy melyek jutottak Orosz atyának: „*egyháztörténelem, patológia, szertartás, aszketika*”. Ezek összesen hét órát jelentettek hetente a főiskolai oktatásban, a kispapok nevelése viszont napi huszonnégy órát.

gáztatást. Azt csak elképzelni lehet, milyen fájdalmat okozott ez neki, az izzig-vérig pedagógusnak.

Újabb életszakasz következett az atya életében. Ám egy pillanatra sem hagyott fel neves céljával, az oktatással. Ha nem tehetette a főiskolai katedrán, megtette a legkisebb gyermekek hitoktatásával! Ezt először **Máriapócs**on végezte, ahová 1951. október 30-tól kapott segédlelkészi kinevezést. Mivel szerzetesként nem működhetett, elsődleges feladattá lett a gyermekek hitoktatása, amit 1952-ig

Orosz Ágoston (ülő sor, jobbról a második) az újonnan alapított nyíregyházi szeminárium spirituálisaként 1950-ben

Egykori növendéke (*Obbágy Miklós*) írta róla: „*Ki kell jelentenem, hogy korosztályunk, illetve kurzusunk igen sokat köszönhet a bazilita szerzeteseknek. Tanultunk tőlük imádkozni, egyszerűen az ima szeretetét... A bazilita novíciusok hozzánk kerültek a szemináriumba. Ők a lelki életben lépéselőnyben voltak a novícius évekkel.*”

Sajnos, itteni működése sem tarthatott sokáig, csupán egy évig. A második tanévet éppen csak elkezdte az oktatásban, a főiskolai törzskönyvben és a leckekönyvekben még szerepelnek a tantárgyai, de már a szemeszter elején el kellett hagynia a katedráját, s más folytatta helyette az oktatást és a vizs-

végzett, a következő évben **Fábiánháza**ra küldte a püspöke, ahol hat esztendőn át szolgálta a híveket, oktatta a hittanos gyerekeket.

Majd következett utolsó lelkipásztori állomáshelye, **Zemplénagárd**, ahová 1958. szeptember 1-jével kapott kinevezést. Érdemes idézni a szomszédos parókián szolgáló kollégája, egyben volt növendéke (*Virányi György*) visszaemlékező sorait: „*Nagy buzgósággal és lelkesedéssel kezdte meg papi munkáját. Bodrogközi áthelyezését nem tekintette az Állami Egyházügyi Hivatal büntetésének, amit abban az időben a szerzeteseknek osztogattak, hanem a tőle megszokott alázattal és kedvességgel kezdte el a munkáját. Végigjárta a falut,*

kereste a hívekkel a kapcsolatot, katolikusokkal és nem katolikusokkal egyaránt. Így hamar elnyerte az emberek bizalmát. A falu vezetősége is hamar elfogadta meggyerő egyéniségéért. A helyi római katolikus és református lelkészársakkal is csakhamar jó barátságba került. Szertartásait és prédikációit is nagyon megszerették.” Nemcsak az egyházközségét, hanem a hozzá tartozó filiát is (**Réveányvár**) nagy buzgósággal látta el lelkipásztori szempontból. Többen emlékeznek még rá, hogy milyen sokat motorozott abban az időben.

Zemplénagárdi működése közben kapott komoly figyelmeztető jelet. Csaknem pontosan húsz évnyi itteni szolgálat után, 1977. augusztus 16-án súlyos szívroham érte. Bekeült a sátoraljaújhelyi kórházba. Felgyógyulását illetően bizakodó volt. A következő év tavaszán utókezelésre ment a balatonfüredi szív-kórházba, amiről optimistán írt a püspökének: „Egészségi állapotom javult, minden hivatásbeli kötelességemnek eleget teszek. Ez az utókezelés arra lesz jó, hogy megközelítőleg megállapítsák a teherbíró képességemet, és esetleg a fizikai munkát is engedélyezik.” Közel két esztendő tudott még szolgálni. Aztán az esperese 1979. február 27-én táviratban jelentette a Püspöki Hivatalnak: „Orosz Ágoston tegnap este meghalt”.

Életének szép összefoglalását adja az a nekrológ, amely az egyházmegyei körlevélben jelent meg róla. Különösen figyelemre méltó az, hogy ez az írás meglehetősen hosszú terjedelmű, amely a szerzetespapok esetében szokatlan volt abban az időben, a kor kényserítő körülményeit figyelembe véve. Különösen részletezően méltatja pedagógusi hivatását, papi munkáját: „Papi életét különösképpen végigkísérte a tanítás és nevelés szolgálata. Ungvári és hajdúdorogi működése során az ifjúság nevelésében; nyíregyházi szolgálatában a leendő papi nemzedék lelki formálásában; fábiánházi segédlelkészi beosztásában a tiborszállási közösség életképes egyházközséggé formálásában tett Krisztus

Egyházának felbecsülhetetlen szolgálatot. A halál pillanata is a jövő nemzedék lelki nevelése: hitoktatás közben érte.”

Orosz Sándor Ágoston atya életében soha nem kapott semmiféle kitüntetést. Igazi szerzetesként nem is törekedett erre.

Megbízatást is csak egyszer adott neki a püspöke, amely viszont országos jellegű volt: 1948 decemberében kinevezte „az Actio Catholica Hajdúdorog-egyházmegye női ifjúsági lelkészévé”. Élete példaadó, csendes szolgálatban telt, bárhol is kellett azt végeznie.

Irodalom:

- B. Papp János 1988. *Hajdúdorog iskolatörténete (1638-1948)*. Hajdúdorog
- *Catalogus Ordinis Basiliani S.ti Josaphat, Nr. 14 (1983), Anni centesimi reformationis Dobromylensis occasione*, 1983. Romae
- *A Hajdúdorogi Magyar Gör. Kat. Fiúliceum és Tanítóképző Intézet Évkönyvei*
- *Görög Katolikus Püspöki Levéltár*. Nyíregyháza
- Ivancsó István 2017. „Orosz Sándor Ágoston bazilita atya élete a forrásaink tükrében”. Nyíregyháza
- Ivancsó István 2017. „Orosz Sándor Ágoston tanári és spirituális működése”. Nyíregyháza
- *Magyar Katolikus Lexikon 2005*. Budapest, X.183.

DR. IVANCSÓ ISTVÁN
Nyíregyháza

P

PÁLNAGY BALÁZS (Hajdúböszörmény, 1927. május 18. – Debrecen, 2012. január 7.) tanító, rajz–testnevelés szakos általános iskolai tanár, festőművész

Édesapja, Pálnagy Zsigmond, jónevű festőművész, aki kiválóan képzett volt, európai tanulmányok és festői tapasztalatok birtokában alkotott. Magas szintű képzőművészeti tevékenysége, valamint városa iránti hűsége elismeréseként 2008-ban posztumusz „Hajdúböszörmény Város Díszpolgára” címet adományozta számára az önkormányzat képviselő-testülete. Édesanyja, Nagy Erzsébet, városházi tisztviselő. (Pálnagy Balázsnak anyai ágon az összes férfi felmenője és számos oldalági rokona pedagógus volt. Őse a 10. generációban Porcsalmi András, Apáczai Csere János tanítója, a Kolozsvári Református Kollégium első igazgatója.)

Felesége, Nagy Matild 1933. április 12-én született Püspökladányban. Orosz–testnevelés szakos általános iskolai tanár. A hajdúböszörményi II. Rákóczi Ferenc Általános Iskolából ment nyugdíjba 1988-ban. Gyermekük: Balázs 1963. május 11-én született Hajdúböszörményben, 15 évig dolgozott a Kecskemétfilm Kft.-ben. Jelenleg a kecskeméti Kondor

Béla Képző- és Iparművészeti Szakközépiskolában tanít rajzot és grafikát. Ildikó 1968. július 8-án született Hajdúböszörményben. Alkalmazott grafikus. Jelenleg az Egyesült Államokban él.

Pálnagy Balázs jó férj volt és a gyermekeit nagyon szerető édesapja, akihez gyermekei is végtelenül kötődtek. Az ő családi neveltetését tekintve: édesapja szigorú ember volt, nagy volt a tekintélye fia előtt, aki őt nagyon tisztelte művészete és embersége miatt. Az akvarellfestészetet két okból választotta: ez állt hozzá legközelebb, és nem akarta, hogy összehasonlítsák édesapjával. Édesapja szeretetteljes szigorral, édesanyja nagy-nagy szeretettel nevelte. Nagyon megviselte szülei elvesztése. Apja korai halála után jó ideig nem tudott bemenni a műterembe. Az elemi iskoláit a hajdúböszörményi Kálvin téri Általános Iskolában végezte. Nyolcosztályos gimnáziumban érettségizett 1945-ben, a Hajdúböszörményi Református Bocskai István Gimnáziumban. Ezt követően az 1945/46-os tanévben joghallgató volt a Debreceni Tudományegyetemen, majd felvételt nyert a Debreceni Református Kollégium Tanítóképző Intézetébe, ahol 1948-ban tanítói oklevelet kapott. Ezután 1949. március 28-ig tanított a **hajdúböszörményi Középkerti Általános Iskolában**, majd három évig katonai szolgálatot teljesített Budapesten. 1954-ben felvették az egri Állami Pedagógiai Főiskola testnevelés szakára, ahol 1956-ban általános iskolai tanári diplomát szerzett. Ugyanitt 1961-ben rajzszakos általános iskolai tanári oklevelet vehetett át.

Tanári pályáját a debreceni **Kálvin téri Általános Iskolában** kezdte 1952. március 16-tól, majd a következő tanévtől a debreceni **Péterfia**

utcai Zenei Általános Iskolában folytatta. Közben óraadó volt a református gimnáziumban. 1976-ban kezdte meg működését az újonnan épült **Vénerkeri Általános Iskolában**, ahová a Péterfia utcai iskola tantestületének jelentős része is átment. Itt tanított főleg rajzot, testnevelést is, és innen ment nyugdíjba 1988. január 1-jén.

Pálnagy Balázsnak a Péterfia utcai Zenei Általános Iskola tantestülete, tanulói és azok szülei voltak a legkedvesebbek. Itt, a családi légkör és az összetartás egy-egy nemes cél érdekében – a tantestület, a gyerekek, a szülők és az iskolát patronáló szervek részéről – volt a legfőbb jellemző, melyben Pálnagy Balázs „nagyszívű” pedagógusegyénisége leginkább ki tudott teljesedni, és melyben nagyon jól érezte magát.

A vénerkeri iskolában is hasonló volt a közérzete, mert a gyerekeket nagyon szerette, és ők is nagyon szerették tanárukat. Közel állt hozzá az általános iskolai korosztály, jól értett a nyelvükön, nagyon tudta őket lelkesíteni. Szigorúan megkövetelte, hogy képességei szerint mindenki teljesítse feladatát az órákon, foglalkozásokon. Az óráközi szünetekben oldott hangulatban beszélgetett a tanulókkal, problémáikat meghallgatta. Szívügye volt a tehetséggondozás. A kollégákkal is nagyon jó kapcsolatot tudott kialakítani. Szerették derűjét, nagyra értékelték magas szintű szakmai, pedagógiai tevékenységét, művészetét. A szülőkkel, családokkal való kapcsolata is bensőséges volt. Hallgattak rá, igényelték tanácsait. Ez nagyon színvonalas iskola volt, magas szinten alkotó pedagógiai közösség, ahol ő nagyon jól megállta a helyét. Művésztanári tevékenysége szinte egyedülálló volt a maga nemében. Legkiválóbb rajzosai rendszeresen részt vettek a különböző országos és nemzetközi versenyeken. Különleges hangulatú rajzóráin, felszabadult alkotó légkörben egyaránt jól érezte magát tehetséges és kevésbé tehetséges gyermek. A testnevelésóráin is ehhez hasonló légkör uralkodott. A futószámokban voltak jó versenyzői. Jól teljesített fiú- és

lány-kosárlabdacsapata is, különösen a Péterfia utcai működése idején. Az 1972-ben Debrecenben megrendezett VIII. Országos Nyári Úttörő Olimpián (ahol váltófutói aranyérmesek lettek) végzett kiváló munkájáért elismerő oklevelet kapott.

Tanórán kívüli tevékenység keretében folyamatosan és eredményesen vezette a sport- és képzőművész-szakköröket. Szervezte és vezette egy nyomdással közösen a nyomdászszakkört, ahol ő a rajzot és a linómetaszt, a nyomdász pedig a szakmai részt oktatta. Mindezzel nagyban elősegítették a pályorientációt és az utánpótlás nevelését. 18 évig vezette a szakkört, ebből 8 évet nyugdíjasként.

Rendszeresen részt vett a tanulók táboroztatásában (különösen a Péterfia utcai iskolában), melyhez széleskörű támogatást kapott a szülőktől, patronálóktól – különösen a honvédségtől. Legkedvesebb táborhelyeik voltak: Füzér, Salgóbanya, Szántód.

Zeleméri virradat (1984 akvarell)

Családjuknak a Pilis, ezen belül is Csobánka volt a kedvenc nyaralóhelye. Külföldi útjai: Ausztriában, Szlovákiában, Lengyelországban (Krakkóban, Zakopánében) és Romániában (Erdélyben) voltak. Legkedvesebb hobbija a festészet volt, mely szabad idejének jelentős részét kitöltötte. Emellett szeretett a családjával, barátaival, tanítványokkal, kollégákkal kirándulni, tárlatokat látogatni, képzőművészeti könyveket, albumokat olvasni, tanulmányozni,

sportközvetítéseket nézni, bélyeget gyűjteni és barkácsolni.

Melegszívű, önfeláldozó barát volt. Baráti köre legfőbbképpen a volt gimnáziumi osztálytársak (az érettségi találkozók „végállomása” rendszerint Pálnagyéknál volt) és a kollégái közül kerültek ki. Több család is a baráti körükhöz tartozott, akik közül *Szitovszky József* így nyilatkozott arról, hogy milyen volt a barátsága Pálnagy Balázzsal: „*A hatvanas évek végén, eleinte szakmai, művészeti kérdésekről történő beszélgetésekkel kezdődött, majd egyre inkább beavatott napi gondjaiba. Elfogadta segítségemet édesapja születési centenáriumi emlékkiállításának megrendezéséhez. Barátságunkat meghatározta az őszinteség, a tisztelet és a megbecsülés.*”

Részletek *Ternyei András*nak, a debreceni Vénkerti Általános Iskola igazgatójának Pálnagy Balázsról írt minősítéséből: (Db.1981. XI. 13.) „*Az egész iskolaközösség ismerője. Pedagógiai felkészültsége kiváló. Magas szintű a képzés és önképzés megnyilvánulása. Korszerű óravezetése következtében tanulói sokoldalú meglátással ábrázolják a valóságot. Értékelése reális. Céltudatosan érvényesíti a tantárgyi koncentrációt. Évenkénti kiállításai is példázzák a tanári munka sikerét, szolgálják a tanulók érdeklődésének további felkeltését. A testnevelés tantárgy keretében az eredményességre törekszik. Különösen atlétikában (sík és váltófutásban) országos első és további helyezéseket értek el tanítványai. A városi és vénkerti közművelődési és sportéletben aktív szerepet játszik. Mint pedagógus és mint művész példaadó az iskolaközösség minden tagjára.*”

*Juhász Sándorné*nak, a debreceni Vénkerti Általános Iskola volt igazgatójának, korábbi helyettesnek és régi kollégának a véleménye Pálnagy Balázsról: „*Nyílt, őszinte egyéniség volt. Tanóráit az alkotó légkör hatotta át. Minden tanuló érdeklődéssel fordult felé. Biztosította számukra az önkifejezés szabadságát és az önálló alkotás örömét. Sajátos művészi látásmódját közvetítette feléjük. Biztos tudással kezelte a különböző képzőművészeti*

stílusokat. Színes, széles skálán mozgó művészi technikákat mutatott be a gyermekeknek. Megadta a lehetőséget arra, hogy minden tanuló megtalálja a számára legmegfelelőbb kifejezési módot. Művészi igényességgel végezte ösztönző értékelését. Rendszeresen foglalkozott az alkotó gyermekekkel, de nem mondott le a kevésbé tehetségesekről sem. Az iskolai kiállításokon látható csodálatos képei a képzőművészeti nevelést szolgálták. Jó barát és jó kolléga volt. Tanítványai nagyon szerették, mert tőle a szaktárgyi ismereteken túl emberséget, tisztességet, kitartást, önértékelést és egymás elfogadását is tanulhatták.”

*Martinez Csabáné*nak a véleménye Pálnagy Balázsról, akivel a Péterfia utcai és a vénkerti iskolában is együtt tanított: „*Magas termete, hatalmas bajusza, nagy méretű cipői láttán és sztentori hangja hallatán kicsik és nagyok is megilletődtek, de aztán – közelebb kerülve – hamar rájöttek, hogy micsoda nagy szív tartozik Balázs bácsihoz. Soha nem tett különbséget gyermek és gyermek között. Érezték végtelen szeretetét. Mindkét szakoráján remek hangulatot tudott teremteni. Egyformán ambicionálta tanítványait a jobb teljesítményre, azokat saját adottságaikhoz hasonlította. Büszke volt váltófutó csapatára. Eredményes nevelési módszerei közé tartozott, hogy került a beírásokat, inkább óra után elbeszélgetett a renitensekkel. A szülők is tisztelték és követték tanácsait. Én is így ismertem meg szülőként is a kiváló kollégát. Szeretettel emlékszem rá.*”

Ádám Károly hangszerész, volt tanítvány írja a három Pálnagy honlapján: „*Kedves Balázs bácsi! Örömmel találtam rá honlapjukra. Jó érzés volt nézegetnem azokat az akvarelleket, amelyek így tizenhét év távlatából, a vénkerti iskolai rajzórák hangulatát és Balázs bácsi kedves személyét idézik. Soha nem lehet elfelejteni azt a szerető gondoskodást, kedves szigort, amit kisiskolásként azokon a derűs hangulatú, tempera illatú órákon kaptunk. Balázs bácsit mindig gyerekek hada vette körül, ahol jólesett a dicséret, egy jó szó, és kitüntetés volt a »barack a fejre.« Molnár Zsolt*

gordonkaművész, volt tanítvány írta ugyanitt: „Ha van igazi pedagógia, akkor amit ő tanári mivoltában értünk tett, az vele példázható.”

A szintén volt tanítvány, dr. Zeke László ügyvéd mondta a Vénkerti Általános Iskola megalakulásának 20. évfordulóján elhangzott beszédében: „Pálnagy Balázs órái a feltétlen béke szigetét jelentették számomra, ha tesiről, ha rajzról volt szó, akkor is. Egy szenzációs humorú, igazi szeretetreméltó embert ismertünk meg benne.”

Kertem (akvarell 1982)

Művészetének fő tartalmát és formáját saját művészi hitvallása fejezi ki leginkább: „Szerelem a harmóniát, a színek összhangját és a fények játékát. A legszebb harmóniákat a természet nyújtja, és én innen merítem az erőt.” Pálnagy Balázs közelképei a bennünket körülvevő természetről, vagy különböző hangulatú tájképei a folt, a szín, a forma és a vonal könnyed együtteséből adódnak. Akvarelljei üdék, lendületesek, derűsek. Dr. Tóth Ervin írja festészetéről: „Az ember jelenléte, az emberi kéz munkája minden ecsetvonásán nyomon követhető. Mondandóit közvetlen természetességgel, vonzó líraisággal tárja a néző elé. »Megnyugtató tárlat«” – olvasható az elismerések sokaságát tartalmazó vendégkönyvben, bizonyára, mert festészete közvetlen kapcsolatokra és érzelmekre épül. Alkotásai által méltán foglal helyet a jelentős akvarellisták körében.

1960-ban kezdte bemutatni képeit. Ezt követően folyamatosan voltak önálló és közös

kiállításai. Rendszeresen részt vett az ország különböző részein megrendezett pedagógusképzőművész telepeken. Legszebb környezetben, a gödöllői felújított királyi kastélyban láthatták képeit 2005. IV. hó 6. és 29. között. Itt került bemutatásra a Pálnagyok három nemzedékének műveiből álló „Három Ecsettel” című jelentős kiállítás, melynek megnyitóján dr. Bereczky Lóránd, a Magyar Nemzeti Galéria akkori főigazgatója ekképpen méltatta a művészek alkotó munkáját, elhivatottságát: „Ők mindhárman hisznek abban: a művészetnek, illetve a tehetségnek a művelése felelősséggel jár, s hogy egyetlen dolog van, ami mérceként meghatározza tevékenységüket, és ez a minőség.”

Szülővárosához mindhalálig hű maradt. Alapító tagja volt a hajdúböszörményi „Hajdúsági Nemzetközi Művésztelepnek”. Munkásságát 2002-ben a „Hajdúböszörményért” kitüntető díjjal ismerték el, és méltatták szűkebb hazájában.

Személyiségének legfőbb jellemzői: igazság-szerető ember, családszerető édesapa, áldozatkész jó barát volt. A rábizott tanítványokat apjukként szerető, köztük különbséget nem tevő, velük tartalmas és emlékezetes tanár-diák kapcsolatot alakító és tartó, legendás pedagógus volt. Szellemisségével, kiváló humorával, magas szintű szaktudásával jelentős hatást gyakorolt a gyermekekre, kollégákra, a szülőkre, az iskolaközösségre és annak tágabb környezetére egyaránt.

A természet szerelmese volt, az ihlette leginkább festészetét. Munkája révén élete nagy részét Debrecenben töltötte, melyet szeretett, de legalább annyira lokálpatrióta is volt, hű volt szülővárosához. Hazaszeretetével nem hivalkodott, de egész munkásságával, csodálatos művészetével azt magas szinten kifejező, igaz magyar ember volt.

Erős szervezete és élni akarása sem tudta legyőzni a rátörő, súlyos betegséget. A kiváló művésztanár 2012. január 7-én, a debreceni Kenézy Kórházban meghalt. A hajdúböszörményi köztemetőben helyezték örök nyugalomra

a város által adományozott dízsírhelyre 2012. január 20-án.

Forrás:

- A Hajdúböszörményi Hajdúsági Múzeum „Kinek hínak? Hol lakol?” című rendhagyó képzőművészeti és családtörténeti kiállítása, amelyet ifj. Pál Nagy Balázs és felesége, Vörösmarty Rita rendezett.

KOVÁCS ANDRÁS
Debrecen

DR. PÁLOS GYÖRGY (Miskolc, 1908. június 15. – Budapest, 1987. október 11.) matematika–fizika szakos középiskolai tanár

Édesapja, Pálos (Palesch) Béla a MÁV főmérnöke, főtanácsosa, édesanyja, Szabady Jolán háztartásbeli volt, nővére Knézy Lászlóné (Etelka). A családban a gyermekek vallásos nevelésben részesültek, ami meghatározta világnézetüket, és befolyással volt további életvitelükre.

Középiskoláját Budapesten, az Állami Szent László Reál Gimnáziumban végezte, ahol 1926-ban érettségizett.

A középiskola után 1929-ig a Budapesti Központi Általános Tejcarnoknál dolgozott tisztviselőként. 1929-ben felvételt nyert a Budapesti Magyar Királyi Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karára, ahol 1933-ban végzett, és tanári diplomát

szerezett matematika–fizika szakon. Még ebben az évben nevét Paleschről Pálosra magyarosította.

1934. szeptember 1-től elnyerte a **Szarvasi Ágostai Hitvallású Evangélikus Vajda Péter Gimnáziumban** az internátusi felügyelő és bejáró tanári állást. Emellett óraadó tanárként dolgozott a **Tessedik Sámuel Középfokú Gazdasági Tanintézetben** és a **Szarvasi Evangélikus Tanítónőképzőben**.

Bekapcsolódott a 180. számú Kárpát cserkészcsapat munkájába, ahol tisztjelölt lett. 1935 és 1939 között háromszor is behívták katonai szolgálatra.

Internátusi felügyelő tanárként 1938 nyaráig dolgozott. Szigorú fegyelmet követelt meg a bentlakó diákoktól.

Az egyik diákja, *Görgey Endre* így emlékezik vissza erre az időszakra: „1934 szeptemberétől *Gasztonyi József tanár úr az internátus igazgatója, Pálos tanár úr pedig felügyelő tanára lett. Pálos tanár úr új időbeosztást vezetett be számunkra. A reggeli ébresztő után fél 7-kor nyáron tornanadrágban, télen nadrágban és ingben mentünk a közeli tornaterembe 10 percre reggeli egészségügyi testmozgásra és masszírozásra. Utána mosdás, öltözködés, majd sorban állás egy evőkanál csukamájolajért és egy fél kockacukorért. Nem örültünk ennek, de kötelező volt. Innen mentünk reggelizni, azután a könyvekért vagy 3/4 8-ig rögtön a tanterembe. 8–13 óráig tanítás, majd gyülekezés volt az internátusban, ezt követően átmentünk ebédelni. 14–16 óra között szilencium, azaz »csendes tanulás« következett. Beszélgetni tilos volt. Tanár úr sértült a folyosón, ha valamit nem tudtunk, kérdezhettünk, ő segített. Szigorúan figyelte, hogy a tanulási idő alatt mással ne foglalkozunk. Vacsora után tanulás, mosdás, lefekvés. Tanár úr bevezette az esti olvasást. Tóth Tihamér ifjúsági írótól egy felsős olvasott fel, utána imádkozás, és 9-kor villanyoltás. Nyolcadikos gimnazista volt a szobafelügyelő. Beszélgetni ekkor sem volt szabad. Reggel kezdődött minden előlről.*

Ha valaki intőt kapott, megkérdezte: »Hogyan intézzük el? Elküldöm a szülőknek aláírásra, vagy én írom alá, de annak következménye lesz«. Én algebrából kaptam intőt. Beleegyeztem, hogy a tanár úr írja alá. Ezután 1 órát sarokban kellett a folyosón állni arccal a fal felé. Ilyenkor a vasárnapi kimenőt is letiltották. Volt, hogy 2-3-an is néztük a sarkot.»

Iskolai munkája mellett számos társadalmi munkát is végzett: a Szarvasi Luther-szövetség választmányi tagja lett, a Szarvasi Levente Egyesület oktatója és csoportparancsnoka, a Turul Szövetség Szarvasi Szabolcska Mihály Törzsének törzsfője.

Közben helyettes tanári, majd rendes tanári kinevezést kapott. Ő lett a fizikai gyakorlatok vezetője.

1939. július 2-án nősült meg. Felesége, Hantos Karolina tanítónő, aki a Szarvasi Evangélikus Tanítónőképzőben szerzett diplomát. Házasságukból 4 gyermek született: Eszter az Egészségügyi Minisztérium Könyvtárának lett vezetője; Béla közlekedési mérnökként a mátyásföldi Ikarus Karosszéria- és Járműgyárban, majd a budapesti Industrialexport Vállalatnál különböző vezetői beosztásokban dolgozott, György villamosmérnöki képesítéssel a csepeli Papíripari Vállalatnál, majd a svájci-svéd ABB cégnél vezető beosztásban és külföldön is dolgozott; Attila közgazdasági végzettséggel a könyvkiadásban, majd a Kultúra Külkereskedelmi Vállalatnál gazdasági igazgatóként, utána a magánszférában tevékenykedett.

György öcsém így emlékezik vissza apura: „Nem sokkal vagyok fiatalabb most, mint amikor apu meghalt. Sok-sok év telt el halála óta, ezért nagyon sok minden feledésbe merült. Ha valakiről mintázni lehet egy pedagógust, még jobban pontosítva egy középiskolai tanárt, az apu volt. Magas alakja, megjelenése, kiállása, meggyőző viselkedése, tiszteletet parancsoló kisugárzása, mind-mind nevelő hatással volt az ifjúságra. Magatartásukat pozitívan kialakítani tudó ember volt. Nemcsak mint pedagógus, hanem mint cser-

készparancsnok is nevelte és formálta az ifjúságot.

A gyereknevelési, főleg fiúnevelési módszerei nem mindig találkoztak a mi elképzelésünkkel. A gyakorlat az volt, ha nem fogadtunk szót, későn jöttünk haza, vagy ha anyunak feleseltünk, fenyítésben volt részünk. Ezek, ha nem is sűrűn, nem egyedi esetek voltak, de én soha nem éreztem haragot apám iránt, hanem azt, hogy megérdemeltem.

Rengeteget dolgozott, amibe beletartozott, hogy pár hold földet vett, és itt természetette meg a kenyérhez való búzát és a disznóhizláláshoz szükséges kukoricát is. A Rákosi időszak alatt volt, hogy saját magának kellett lekaszálni a több holdnyi termést, mivel a rendszer nem engedte meg, hogy bér munkást alkalmazzon. Apu ilyenkor agyondolgozta magát. De inkább ott esett volna össze a földön, minthogy feladja, és befejezetlen maradjon a munka. A kukoricakapálásba és törésbe mi, gyerekek is besegítettünk (bátyám és én, mondanom sem kell, hogy utáltuk).

Apunak mindig voltak korrepetálandó tanulói. Ez végigkísérte az egész életét. Elkezdte 2-3 gyerekkel az év elején, majd év végére felszaporodtak 8-10-re is. Apunak mindig volt pénze, és mint gyerekeket sokszor kisegített bennünket. Hobbija a sakk volt. Természetesen, mind a négy gyerekét megtanította sakkozni. Apu rengeteget sakkozott barátaival és sporttársaival. Ha vesztett, abszolút rossz napja és hangulata volt. Emlékszem, egyszer Béla nyert állásból elrontotta és elveszítette a partiját a sakk-kör legjobb sakkozójával szemben, ezután két napig nem lehetett apuval beszélni.

Anyu és apu előttünk soha nem veszekedtek. Láttunk olyan jeleket, hogy fagyos a hangulat, de mi soha nem tudtuk, mi a probléma. Azt hiszem, egy nagyon harmonikus házasság volt, ami az ifjú szerelem után a kölcsönös szereteten és tiszteleten alapult. Ezek talán sablonos szavak, de ez apu és anyu esetében biztosan így volt.”

A gyerekek iskolai taníttatása komoly megterhelést jelentett a családi kasszára. Ennek ellenére mindenkinek segített, aki hozzáfordult segítségért, vagy látta, hogy segítségre szorul. Ezt még akkor is folytatta, ha anyagi áldozattal is járt részéről.

Néhány esetet említve:

Az internátusból kiszorult vidéki diákok közül – több éven keresztül – 2-3 diáknak térítésmentesen biztosított szállást lakásában annak, aki vállalta az általa megszabott feltételeket. Ezek nagyrészt az internátusban megkövetelt feltételek voltak.

biztosított részére, beíratta a Vajda Péter Gimnáziumba, ahol a fiú le is érettségizett. Vállalta tetteinek abban az időben nem kis kockázatát.

Számtalan olyan diák volt, akit ingyenesen korrepetált, és készített fel dolgozatírásra, vizsgára, érettségire.

Az 1938/39-es tanév végén az intézményben igazgatóváltás történt, ekkor Pálos György osztályfőnöki megbízást kapott.

Erre az időre így emlékezik vissza volt diákja, dr. Misur György (nyugalmazott római nagykövet): „Sok gyakorlatias dologra meg-

Budapesti nagynénjét és férjét 1953-ban Szarvasra költöztette, hogy megmeneküljenek a kitelepítéstől. Több mint egy éven keresztül szállást és ellátást adott nekik térítés nélkül.

Egy jó ismerősnek a fiát 1956 novemberében – miután az ország összes középiskolájából eltanácsolták – áthozta Tatáról. Szállást

tanított bennünket. Morális példabeszédeket tartott, hihetetlen sok jóság áradt belőle. Integráns ember volt, megfontolt, nem sokat beszélt, a Bibliára és az evangélikus erkölcsi felfogásra gyakran hivatkozott.”

A tanítás mellett közéleti szerepeket is vállalt. A Szarvasi Turul Sportegyesület ügyvezető alelnöke lett. 1942-ben megalakult a Szegény

Tanulókat Segítő Egyesület, amelynek ő lett az elnöke. A MOVE Sportegyesület főtitkára, a Nemzetpolitikai Szolgálat helyi megbízottja, a Magyar Vöröskereszt Szarvasi Fiókjának főtitkára, az iskola felügyelőbizottságának tagja volt, és ezzel párhuzamosan a pénztárosi és gondnoki feladatokat is ellátta. Megválasztották az Ifjúsági Vöröskereszt elnökévé. Presbiter volt a Szarvasi Evangélikus Gyülekezetben. Megszervezte az Ifjúsági Luther-szövetséget.

1943-ban a kolozsvári Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem az államtudományok doktorává avatta.

Hihetetlen nagy kitartása, elszántsága és fegyelmezettsége sportteljesítményeiben is megmutatkozott:

1936-ban két barátjával kerékpárral indult el a berlini XI. nyári olimpiára. Egyik barátja Győrbe, másik barátja Bécsbe visszafordult. Egyedül folytatta kerékpáron az utat Berlinbe. Figyelembe véve az akkori kerékpárokat, ez igen komoly teljesítmény volt.

Egy nemzetközi maratoni futóversenyen 30 km után egyik lábán cipője vérről tört, amely miután felszakadt, tele lett vérral a cipője. Levéve azt, az utolsó 10 km-t fél pár cipőben tette meg, ennek ellenére második lett a versenyen.

1948-ban államosították a szarvasi gimnáziumot. Ez az intézkedés változást hozott az iskola és apu életében is. Társadalmi tevékenységét jelentősen visszafogta, elsősorban az iskolai munkájára koncentrált. Tagja volt a szarvasi Bástya sakk-körnek, ahol vezető szerepet is vállalt, és ő irányította az iskolai sakkkört is. A sakkcsapattal jelentős sikereket ért el. De jó eredményeket értek el a diákjai különböző matematikai versenyeken is. Emellett továbbra is vállalt osztályfőnöki munkát.

Volt diákjai így emlékeznek róla:

Zinkóczkiné Gyurcsik Olga: „Pálos tanár úr tárgyi tudásáról ennyi év távlatából is csak elismeréssel lehet említést tenni! Személyiségét tekintve: született »intellectuel«. Emberileg kedves, finom modorú »úri ember« volt, aki az ún. diákcsínyeket is higgadtan, indulatok nélkül tudta kezelni személyiségéből adódóan.”

Szigeti (Szpisják) Antal: „Pálos tanár úr szálfa természetével, egyenes gerincével, fegyelmezett magatartásával és nem utolsósorban tudásával mindig példakép és tekintély volt és maradt számomra. Ő volt az első és igazi osztályfőnökünk, akit tiszteltünk és szerettünk, mintha második apánk lenne, úgy tekintettünk rá. Úgy gondolom, nagyrészt neki is köszönhetjük, hogy a mi osztályunk mind a mai napig összetartó, egymást elfogadó és tisztelő közösséggé formálódott. Minden 5. évben megtartottuk az érettségi találkozónkat, amelyre mindenki eljött, aki csak tudott, és mindig nagy örömmel köszöntöttük egymást. Számomra különösen emlékezetes az első ilyen érettségi találkozó 1966-ban. Szinte mindenki friss diplomával a tarsolyában jelent meg ezen a találkozón a régi IV. B osztályteremben, és számolt be arról, hogy mi történt vele az elmúlt 5 évben, hol tanult, mit végzett. Mérnökök, tanárok, egyetemest, főiskolát végzett diplomások sorakoztak egymás után. A névsor vége felé került sor az én beszámolómról, melyben elmondtam – minden bizonynyal sokak megrökönyödésére –, hogy belőlem katolikus pap lett. Némán, csendben hallgattak osztálytársaim. Talán erre senki sem számított. Beszámolómat befejezve tanár úr megszólalt: Tóni, te lettél a legderekebb az összes többi között, mert a legszebb hivatást választottad. Ezek a szavak mélyen lelkembe vésődtek, soha nem fogom elfelejteni. Tudtam, hogy ez az elismerés nem a személyemnek, nem a képességeimnek szólt, hiszen csak amolyan közepes tanuló voltam. Ez az elismerés hivatásomnak szólt, amit a tanár úr azzal is megerősített, hogy annak idején ő is lelkes szeretett volna lenni. Bátor hitvallás volt ez részéről azokban az időkben, amikor nem volt előnyös egy tanárnak hitéről tanúságot tenni. Ez az epizód még inkább megnövelte bennem tanár úr iránti tiszteletemet és nagyrabecsülésemet. Az osztályunkba járt a fia, Béla is. Tanár úr soha nem tett különbséget a fia és az osztály többi tagja között. Szigorú, de igazságos volt. A gyengébb tanulókat soha nem

alázta meg, a jobb tanulókkal sem bánt úgy, mint kedvenceivel. Emlékeimben megmarad kiváló tanárnak és nagyszerű embernek.”

Minden gyermekét támogatta tanulásban és sportolásban. Sporttevékenységünk sikeréhez nagyban hozzájárult, hogy a szarvasi lakásunkhoz egy 950 négyszögölös udvar és kert tartozott, ami kitűnő lehetőséget biztosított különböző sportokhoz. Számtalan gyerek fordult meg nálunk nap mint nap. Különféle versenyeket szerveztünk (fejelés, futball, asztalitenisz, sakk stb.).

1959-ben a gimnáziumot másik épületbe költöztették. Ez együtt járt egy igazgatói váltással is. Ezeket a változásokat édesapám nehezen tudta feldolgozni. Csak megerősítettek abban a tervében, hogy a család költözzék el Budapestre. Ennek fő oka az volt, hogy Eszter és György már Budapesten élt albérletben, én pedig előreláthatólag 1961 őszétől kerülök oda. Ez már túl nagy megterhelést jelentett volna a családi kasszára. Ahhoz, hogy Budapesten lakhassunk, és ott kaphasson állást, egy évig Pest megyei lakosnak kellett lennie és ott dolgozni. Sikerült megszervezni és elérni, hogy 1960. augusztus 1-től áthelyezzék **Szentendrére, a Móricz Zsigmond Gimnáziumba** matematika–fizika tanárnak.

A Pálos család

1962 júliusában az egész család beköltözött a már elkészült budapesti lakásunkba.

Édesapám kétévi szentendrei tanítás után kérte áthelyezését, így került a **budapesti, Mester utcában levő Fáy András Gimnázium-**

ba. Emellett a **József Attila Dolgozók Esti Iskolájában** is oktatott.

Ezt a pluszmunkát anyagi helyzetének javítása céljából vállalta. A budapesti lakás építésének jelentősen megnövekedett költsége és a felvett kölcsönök időre történő visszafizetése szükségessé tette, hogy mindkét iskolában tanítson.

Nyugdíjazása után még gyakran vállalta diákok korrepetálását, érettségire, vizsgára vagy felvételre való felkészítését. Ezt édesanyám nyugdíjazásáig, 1973-ig folytatta. Ezután már többnyire csak hobbijainak élt. Korrepetálta, sakkozni tanította öt unokáját. Összetartotta a családot. Minden gyermekét hozzásegítette önálló lakás vásárlásához. Hétvégi telket vásárolt. Itt folytatta a még Szarvason abbahagyott gazdálkodását, kertészkedését. Hetente többször is kijárt a Budapesttől nem messze fekvő telekre dolgozni. Édesanyámmal többször utazásra is befizettek a részükről preferált utakra (Olaszország, Görögország, Spanyolország). Szarvasra többnyire csak temetések alkalmával utazott. Sok régi tanítványával tartotta a kapcsolatot részben személyes találkozókön, részben levelezésen keresztül.

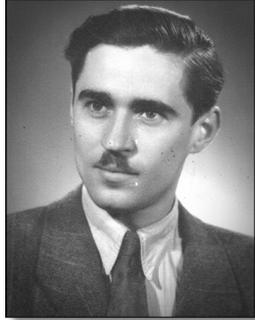
Súlyos betegsége 1985-ben kezdődött, amely 1987-ben legyűrte.

*Fia,
PÁLOS BÉLA
Budapest*

PAPP GYULA (Újfehértó, 1925. december 8. – Nyíregyháza, 2017. október 14.) görögkatolikus kántortanító, tanár, iskolaigazgató

*„Gömbre írt szívárvány
egykor az valék:
Isten szalmaszárán
szappanbuborék.”*
(Buda Ferenc)

Újfehértón született, egy hétgyerekes család első gyerekeként. Édesapja fiatalon a Diósgyőri Gépgyárban géplakatosként dolgozott. Egy üzemi balesetben az egyik karját elveszítette, ezért átképezte magát, és Újfehértó–Nagymicske tanyán gazdasági intéző lett. Már két gyerekkel költöztek a Nyírbátorhoz közeli Nyírvasváriba, a feleség falujába, ahol a család földjein gazdálkodtak. Az édesanya 37 évesen tüdőbetegségben meghalt. A gyerekek közül öten érték meg a felnőttkort. Az egyedül maradt édesapa nagy szigorúsággal és nehézségek közepette nevelte gyerekeit tanult, diplomás emberekké. Szigorú értékrendje, munkaszeretete, egyenessége és egyszerűsége életre szólóan gyermekei lelkébe vésődött.

Édesapám iskolai tanulmányait Nyírvasváriban kezdte a két tantermes, osztatlan görögkatolikus iskolában, ahonnan öt év után különböző vizsgával a nyírbátori polgári iskola 2. osztályába került. Három falubeli barátjával három évig napi nyolc kilométert gyalogolva jártak iskolába. A négy fiú 1940-től a Nyíregyházi Líceumban együtt tanult tovább, életre szóló barátságot kötve. Barátai, Sarkadi József és Siket János szintén tanárok, iskolaigazgatók

lettek, P. Nagy József egyetemi tanár a BME-en. Édesapám két évig bejáró volt, mert az internátus díját nem tudta a nagycsalád kigazdálkodni. Nyíregyházára naponta oda-vissza 80 kilométert utazott, jó időben sokszor kerékpárral, máskor Nyírbátorig kerékpárral, onnan vonattal. Ezek az évek a szünidőkben végzett otthoni kemény fizikai munkával együtt egy életre megedzették. Édesanyja halála után, 1943-ban szociális alapon már bekerülhetett az internátusba. Tanítóhiány miatt a líceumot közben tanítóképzővé nyilvánították, így két év hosszabbítással 1945-ben tanítói oklevelet kapott.

Közben zajlott a háború. 1944 nyarán katonai behívóval néhányukat repülőter-építésen dolgoztatták a németek Sárospatakon. Ugyanabban az évben ősszel a Nyírvasváriba bevonuló román katonák falhoz állították, egy székely tiszt mentette meg az életét. Egy hónappal később az oroszok a falu felnőtt férfilakosságának egy részével „malenkij robotra” hajtották. Embertelen körülmények között sikerült kalandos úton hazaszöknie egy hónap után még határon belülről, télidőben, kimerülten. Mivel akkor a képző is szünetelt, januárban egy hónapot tanított a helyi iskolában a képző újraindulásáig. Az osztály már nem a régi névsorral indult, de a képzős évek összességében, együtt a régi és az új barátok, kitörölhetetlen emlékeket, ismereteket adtak. Dohanics János igazgató, dr. Kiss Lajos osztályfőnök, a példamutató tanári kar nemzeti érzelmet, tartást és igényességet nevelt a fiúkba. Az osztály névsorát a sorra értelmét veszítő elérhetőségekkel, a tanári kar listájával együtt haláláig az íróasztalán tartotta mint szent emléket. Osztálytársait második családjának tekintette. A hetvenes-nyolcvanas években járó osztálytársak családostól már évente találkoztak az ország különböző pontjain, ahol a kiváló pedagógus osztályfőnökük is haláláig jelen volt. A találkozások nem múltak el üzenetet hordozó versidézetek és nagy éneklések nélkül. A rubindiplomát 2015-ben már csak egyedül vette át az osztályból.

A Nyíregyházi Egyetem parkjában az első tanítóképzős évfolyam emlékét emléktábla és emlékfá őrzi. Mára ez az utódok évenkénti találkozóhelye.

Tanévzáró a hatvanas években

A tanítói oklevél többségüket további tanulásra ösztönözte, orvosok, mérnökök kerültek ki az osztályból. Édesapám repülőtisztai pályáról álmódott, de a vesztes háború után ez nem valósulhatott meg. A sors szülőfalujába, **Újfehértóra** irányította, ahol szigorú egyházi szolgálattal is járó kántortanítói álláshoz jutott. Munkájáért abban az időben hol kapott fizetést, hol nem. A falu természetben fizetett az egyházi szolgálatokért. Az ottani görög katolikus iskola tanári kara és egyházi környezete vezette abba az irányba, hogy mégis a pedagóguspályán maradt. Itt láthatott bele az éppen szétverésre kárhozott egyházi, polgári életformába, amely későbbi életéhez példaként szolgált. Az iskolák államosításakor a három év kántortanítóskodás után **Encsencs-Sőreföld** tanyaközpontba helyezték, ahol a tanyasiakkal együtt készítették az iskolapadokat, és tették lakhatóvá a nem igazán komfortos egyszerű lakhelyet a tanító úrnak. Osztatlan (1–4) rendszerben írni és olvasni tanította a tanyasi gyerekeket és a felnőtteket. A büntetésnek szánt áthelyezés közelebb vitte falujához és a szintén Nyírvásváriban lakó menyasszonyához, akivel 1950-ben házasodtak össze. Felesége, Almási Irén a Kiszárdai Katolikus (végzéskor már állami) Líceum után végezte el a Nyíregyházi Tanítóképzőt.

1950-től mindketten a **Nyírvásvári Általános Iskolában** kaptak tanítói állást, és onnan is mentek nyugdíjba 1989-ben.

Viszonylag nyugalmasabb évek következtek, a családalapítás éve. 1951-ben született István fiuk, aki agrármérnök lett, és két unokával (Ágnes elhivatott középiskolai nyelvtanár, István ügyvéd) ajándékozta meg a családot. 1952-ben született Mária, aki a Debreceni Egyetemen a botanikus-tanár hivatást választotta. Édesanyánk az iskola tanítónőjeként a falu lakosságát írni, olvasni tanította. Tökéletességre törekvő szerény lény és az a meggyőződése, hogy a vezető feleségének – és gyermekeinek is – másoknál többet kell dolgozni, hogy férje hitelesen és biztos háttérrel állhasson a tantestülete, a tanítványok és a falu közössége előtt, méltó társá tette. Mindketten életük végéig érezték a falu megbecsülését és szeretetét.

A nyírvásvári pedagógusszolgálat az ötvenes évek szellemében a görögkatolikus többségű faluban kezdetben sok gyötrelmes feladattal járt. A tanároknak le kellett a szülőket beszélni arról, hogy a gyerekeiket hittanórákra írassák, sőt jelentést és listát készíteni a titokban templomba és hittanra járókról. A tantestület férfi tagjainak részt kellett venni a téeszkek szervezésében helyben és a környező községekben is, a meggyőzésre kiszemeltekhez beköltöztetve. Esténként tanyákra is kijárva felnőtteket tanítottak írni, olvasni. Sok szomorú emberi történet maradt meg a családban ezekből az évekből. Édesapám 1952-től igazgató-helyettes volt 1957-ig, amikor egyházi és ellenforradalmi tevékenységére hivatkozva leváltották. Később, 1993-ben kárenyhítést kapott. Közben 1955-ben Pécsen, majd 1962-ben Egerben testnevelés, illetve mezőgazdasági ismeretek szakokon tanári oklevelet szerzett. 1964-től 1986-ig, nyugdíjba vonulásáig 22 éven át volt az iskola igazgatója. Édesanyám nyugdíjazását megvárva, 1989-ig mint tanár dolgozott tovább.

A faluban 1950-ben 435 tanuló a falu két pontjára, összesen négy tanterembe járt iskolába

délelőtti és délutáni tanítással. Ebben nagy változást hozott az, hogy a község szélén, egy nagy parkban álló – 1944-ig báró Kargl Györgyné tulajdonában lévő lakókastéllal alakított – egykori vadászkastély emelete 1952 karácsonyán leégett. Újjáépítése után 1953-ban ide költözött az iskola. A földszinten hat tantermet, az emeleten két szolgálati lakást alakítottak ki, amelyet 1953-ban birtokba vehettek. A járás legkedvezőbb adottságú iskolája jött ezzel létre. Ettől kezdve a falu gyerekei vagy az „ócska iskolába” (a falu központjában egy ideig megmaradt két tanterembe), vagy a „kastélyba” jártak. A Papp család is a kastély emeletére költözött. Ezért a család élete 18 évre egyé vált az iskolával, első helyen mindig az iskola és a kötelesség állt. A vezetőknek korlátok között, de nagy lehetőségek nyíltak meg. A kastély melléképületeiből további tantermeket, később napközit alakítottak ki. A park háború után megtépázott faállományát újra lehetett telepíteni, sportpályákat kialakítani és virágoskertet a kastély elé. Mindezt egy lelkes, elhivatott tantestület végezte el hétvégeken a gyerekek és a falu lakosainak segítségével. A kastély földszintjén a két legnagyobb tanterem összenyitható volt (a bárónő idejében bálterem) és egy emelt színpadi résszel meghosszabbítható, kijáráttal egy szép nagy teraszra. A tantestület önkéntes színjátszó köre emlékezetes előadásokat tartott itt, de eljuttattak a szomszédos községekbe is. Iskolai rendezvényeknek is emlékezetes helyszíne volt, az énekkar, a néptáncsoport, az országosan elismert bábcsoport, a cigány táncsoport fellépéseinek. A falu mozijában is telt házas kulturális rendezvények voltak meghívott előadókkal, művészekkel. Ezekben az években járt többször Martin György Nyírvasváriban, és tette híressé a faluban gyűjtött cigánytáncokat. Ebben a lelkes, pezsgő életben édesapám irányító szerepet töltött be, igazi népművelő volt. Ezért 1965-ben megkapta a *Szocialista Kultúráért* kitüntetését. Sok más kitüntetése mellett erre az egyre volt

büszke, kiérdemeltnek gondolta, hiszen a falu lakóinak életét tette szebbé és gazdagabbá. Egész életében kulturális munkával és közösségi tevékenységekkel – járási szakszervezeti titkárság, népfrontmunka – igyekezett „feledtetni”, hogy nem lépett be a pártba, holott ez akkor a vezetőknek szinte kötelező volt. Említést érdemelnek még a március 15-i ünnepek. Kevés település lehetett az országban, ahol az 50-es években is meg merték tartani március 15-ét minden évben, együtt emlékezve az iskola és a falu. A nagy ünnep hagyománya mai napig megmaradt. Ezt éllette és segítette az is, hogy Vasvári Pál Nyírvasváriban nevelkedett. Komoly hagyományörzés indult meg, amely még akkor is a hazaszerepre tanított, ha egy időben a *Forradalmi Ifjúsági Napok* cím alatt valósulhatott meg, és ezzel túlléphetett a falu határain, összegyűjtve a régió fiatalságát sport- és más versenyekre, fellépésekre. Vasvári Pál tisztelete a rendszerváltozás után is töretlen, a helyi polgári egyesületnek köszönhetően ma már Vasvári Pál Múzeum van a faluban.

Édesapám jellemétől távol állt a harsányság, csendes példamutatással tette a dolgát. Igazgatósága alatt mindvégig olyan tanári kart épített ki, amellyel a térség legjobb iskolái közé kerültek tanulmányi és sportteljesítmények alapján. A tantestületben családias légkör uralkodott, ahogyan az iskolában is. Emellett rend, fegyelem és odafigyelés. Nagyszerűen működött a „kastély” pincéjében létrehozott műhely, ahol a fiúk számára hasznos gyakorlati foglalkozások folytak, a gyalulástól a villanszerelésig. Ezeket az órákat szívesen vállalta magára apukám, de tanított testnevelést, és örömmel helyettesített történelmet, irodalmat és énekórákat is. A lányok pedig sütni, főzni, hímezni, háztartást vezetni tanultak. Az iskola kertjében tekintélyes gyakorlókert volt, szervezett nyári munkával, a termelt zöldségeket az iskola napközije használta fel. Édesapám igazgatósága végén került sor az iskola teljes felújítására, további tantermek és tornaterem építésével. Nyugdíjazásának

évében 305 diák tanult az iskolában, 12 tanteremben, 18 tanár irányítása alatt. Napjainkban a tanulók száma alig több mint száz, de eleven élet folyik egykori tanítványa igazgatásával is.

A nyugdíjas évek a faluban felépített családi házban aktívan teltek. Szüleim nyugdíjazásuktól újra nyíltan megélhették hitüket, minden vasárnap templomba mentek. Később már csak egyedül édesapám, de halála évéig volt ereje hozzá. Szívesen dolgozott gyümölcsösében, barkácsolt, faragott, kisebb bútorokat készített a családnak. Ezerestersége és több szabad ideje jól jött a gyarapodó családnak. Meleg bariton hangja nemcsak az istentiszteletekről volt ismert. Alapító tagja volt a nyírbátori Tinódi Vegyes Karnak, ahol évekig énekelt. Ahogyan fiatal korában is, legszívesebben énekórákra ment helyettesíteni, ami a diákok elmondása szerint mindig különleges élmény volt.

Haláláig példaértékűen részt vett a falu életében. Szívesen adott tanácsot, ha kérték, az iskolával, de a falu vezetésével kapcsolatban is. 2001-ben megkapta a falu díszpolgára kitüntető címet. A község minden rendezvényén, ünnepségén részt vett. Javaslatára valósult meg a falu főterére felállított hármastölgyfakeszt, amelynek maga tervezte a faragott népi motívumait. Az országgyűlési választásokon haláláig elnöki feladatot látott el. De olvasott meséket gyerekeknek, zsűrizett az iskola évenkénti területi egyházi versmondó versenyein. Felesége korai halála után sokat olvasott. Végigolvasta Márai Sándor és Vass Albert korosztályuktól elzárt műveit, ezenkívül sok verset és – kedvenc történelmi korszakáról, a Rákócziak koráról – mindent, amihez hozzájutott. Megadatott neki, hogy 1976-ban rokonok meghívására feleségével egy hónapot Kanadában tölthetett. Ma is különös, hogy hogyan kaptak rögtön vizumot, persze hazaérkezésük után a meghallgatásuk nem maradt el. Erőnléte megengedte, hogy felesége halála után lányával bejárhatta az elcsatolt egykori magyar területeket, majd 88

évesen nagy álmom válhatott valóra, elzárándokolhatott Rómába és a Szentföldre. Gyakran mondta, megbékélve a fiatalkori nehézségekkel, hogy őt a Jóisten a tenyerén hordta. Szerény, önfeláldozó egyéniségével évtizedeken át példát adott emberségből, magyarságból és szeretetből. Teljes életet élt szellemi frissességben, bölcs derűvel, sikerekkel, vívódásokkal, örömmel. Szolgált egy közösséget, amelytől mindent visszakapott tiszteletben és szeretetben. Temetésén Reményik Sándor versének refrénje szövege: „*Ne hagyjátok a templomot, A templomot s az iskolát!*” Iskoltársának, Váci Mihálynak az alábbi négy sorát gyakran adta útravalóul tanítványainak:

*„És érezzék egy kézfogásról rólad,
Hogy jót akarsz, és te is tiszta jó vagy:
S egy tekintetük elhitesse véled:
– szép dolgokért élsz – és érdemes élned.”*

Lánya, DR. PAPP MÁRIA
Debrecen

PÁSZTOR GÉZA (Szolnok, 1930. március 12. – Szolnok, 2017. augusztus 8.) kémia–biológia szakos középiskolai tanár, egyetemi tanársegéd, munkaegészségügyi szakember

Pásztor Géza vasutas családból származott. Édesapja, nagyapja és egyéb felmenői is MÁV alkalmazottak voltak. A MÁV biztos megélhetést

jelentett, a munka után tisztességes jövedelem, majd nyugdíj is megillette őket.

A Pásztor család régi szolnokinak tekinthető, a nagyjaja szülei az 1800-as évek közepén telepedtek le ebben a városban. A férfiak vasútnál végzett munkájuk mellett a város közéletében is részt vettek különböző területeken: 1910-ben a Szolnoki MÁV Sportegyesületének és a Mozdonyvezetők Otthonának alapító tagjai között voltak. Pásztor Géza valószínűleg a génjeiben hordozta a család, az emberek és a város szeretetét, tiszteletét.

Apja, Pásztor István, első feleségének korai halála után másodszor is megnősült, így összesen négy fiút neveltek fel nagy szeretetben. Testvérei: István (1914–1995), Jenő (1926) és Endre (1930), Géza ikertestvére, akivel összetéveszthetők voltak, ezzel sokszor idéztek elő tréfás eseményeket. A testvérek valamennyien diplomás emberek lettek.

Pásztor Géza Szolnokon a Konstantin úti iskolában végezte elemi tanulmányait, majd a Verseyhy Ferenc Gimnáziumban érettségizett. Debrecenben szerzett tanári oklevelet 1953-ban. Az egyetemen a **Növénytan Intézet** élettani részlegén tanársegéd volt 2 évig. Édesanyja hívó szavára egyetemi karrierjét otthagyta, és leendő feleségével Szolnokra költöztek a szülőket támogatni. Testvérei Budapesten alapítottak családot.

1954-ben megnősült, felesége Matuszka Margit (Gita), akivel haláláig élt boldog házasságban. Felesége vegyésztechnikus végzettségű, pár évig osztatlan falusi iskolában tanított. Elkezdte a tanítóképző iskolát, de közben jött a második gyermekük, ezért a tanulmányait abbahagyta. Két lányuk született: Hajnalka (1956) és Csilla (1962). Összesen 5 unokájuk van, ők is egyetemi végzettséget szereztek.

A fiatal házások saját házat szerettek volna, ezért építkezésbe kezdtek. Családi, rokon és baráti segítséggel a ház elkészült Szolnok Kertvárosban, a Tisza és a Holt-Tisza között. A házaspár nagyon szerette a természetet és a vízi sportokat.

Pásztor Géza középiskolai tanári munkáját 1954 novemberében a **Verseyhy Ferenc Gimnáziumban** kezdte, biológiát és kémiát tanított. 1956 szeptemberében osztályfőnöki megbízást is kapott, az első évfolyamon egy reáltagozatú osztályt (I/B), 42 tanulóval. Az osztályt, az osztályomat a nagy létszám mellett a tanulók egyéniségének sokfélesége is jellemezte, főleg tanulmányi eredményeink, családi helyzetünk és magatartásunk szerint voltunk nagyon különbözőek. Szeptember végére „kivívtuk” magunknak a legrosszabb magatartású és a leggyengébben tanuló osztály minősítést. A tantestületből senki nem irigyelte osztályfőnökünket. Pásztor Gézának az első tanítási naptól kezdve sok-sok gond, konfliktusos helyzettel, a tanulók egyéni problémáival kellett megküzdenie. Sokan voltak, nem tiszteltük a 125 éves gimnáziumot, a tanárokat és egymást sem. Nem tanultunk, nem írtuk meg a házi feladatokat, nem törődünk az iskolai rendszabályokkal, fegyelmeztetéseket kaptunk.

Pásztor Géza osztályfőnöki bemutatkozása során igyekezett tudomásunkra hozni: vagy alkalmazkodunk, vagy nem leszünk a gimnázium tanulói. A figyelmeztetés ellenére a szeptemberi tanítási napok mozgalmasan, zűrös eseményekkel teltek. Mindenféle „baromságot” elkövettünk: lógtunk az órákról, a földszinti tantermünk ablakán kiugráltunk az utcára, és még sokáig lehetne sorolni tetteinket. Osztályfőnökünk erélyes fiatalemberként, határozott kiállásával, tekintélyt parancsoló megjelenésével, szigorú és egyértelmű elvárásaival általában fegyelmet teremtett. Az egyik napon azonban, amikor elhagyta a tantermet, újból kiabáltunk, szaladgáltunk, dobáltuk a táblatörlő szivacsot. Amikor pár perc múlva az osztályfőnök ismét belépett a tanterembe, mindenki meglepődött: „mi lesz most?”. A csendet „Felállni!” halk, de parancsoló felszólítás követte.

Megszéppentünk. Mozdulatlanul és szótlánul álltunk vagy öt percig. Többnek éreztük. Lehiggadtunk, a tanár úr nyugodtan, érthetően

ismételten elmondta, viselkedjünk rendesen. Naponta megjelent a szünetekben az osztályunkban, éreztük, szinte folyamatosan rajtunk tartotta fegyelmező tekintetét. Azt is tudta, hogyan viselkedtünk más órákon, ki felelt, milyen osztályzatot kapott. Nem lehetett büszke ránk. Főleg rosszakat hallott rólunk: rendetlenek, nem tanulnak – mondták a tanártársak. Pásztor Géza külön beszélgetéseket folytatott egyes tanulók szüleivel, néhány diáktársunk rövid időn belül kimaradt az iskolából. Lassan a javulás jeleit mutattuk.

viselkedtem vele. Kaptam egy nagyon nagy pofont. A meglepetéstől szinte meg sem tudtam szólalni. A mindkettőnk számára egyébként elképzelhetetlen helyzetet néhány percig drámai csend követte, majd gyorsan mentünk a dolgunkra. Az utána következő napokban és később is úgy viselkedtünk, mintha semmi rendkívüli esemény nem történt volna közöttünk. A pofon jótékony hatással volt egész életemre. A történet után több mint hatvan évvel is azt mondom, megérdemeltem, amit kaptam.

Október elején a tantermünket is kifestettük néhány szülő segítségével. A gimnázium életébe való beilleszkedésünk végül – főleg osztályfőnökünk emberséges, de szigorú és következetes számonkéréseinek köszönhetően – jól haladt. Kezdtünk viselkedni és tanulni.

Pásztor Géza sohasem kiabált, a legidegesítőbb, legfeszültebb helyzetekben is nyugalmat mutatott és követelt. Egy alkalommal, amikor kettesben voltunk a kémiaszertárban, túl sokat engedtem meg magamnak, tiszteletlenül

Pásztor Géza kitűnő felkészültséggel, érhetően és eredményesen oktatta szaktantárgyait. Mindig öltönyben, nyakkendőben állt a katedrán, figyelni kellett rá. Egyszerűen magyarázott, rendszeresen ellenőrizte, értjük-e az elmondottakat. Előadásai során rövid kérdéseket tett fel, ha kellett, többször is megismételte a számunkra nehezen felfogható tananyagot. Az osztály többségének a kémia szinte megtanulhatatlan és megszerethetetlen volt. Féltünk a feleltetésektől és a dolgozatok

írásától. Amikor válaszként valami hülyeség hangzott el, az osztály felröhögött, ő csendet parancsolt, rezzenéstelen arccal, elfojtott mosollyal vezette rá a felelőt a helyes válaszra. Egyre jobban tiszteltük és becsültük, kezdtük megkedvelni a kémia tananyagot is. Nagyon érdekesek és látványosak voltak a bemutatott kísérletek, élveztük a laboratóriumi gyakorlatokat. Ezeken az órákon különösen nagy fegyelmet tartott tanár úr a balesetek elkerülése végett. A katedrán tanúsított emberi és előadói magatartásának hatására az osztályunkból és más osztályokból is többen lettek biológia- és/vagy kémiatanárok.

A havonta tartott osztályfőnöki órákról regényt lehetne írni. A mi osztályunk létezése rendkívül eseménydús volt. Első osztályos korunkban több, soron kívüli órát is tartott Pásztor tanár úr. Ismétlődő téma volt az osztály közösségének alakulása, magatartásunk az órák alatt, a tanterem tisztasága, a diáksapka hordása, a házi feladatok elkészítése, az otthoni tanulás. Megtanította, hogyan készüljünk az órákra. Harmadik osztályban egyik nagy és kényes téma volt a lányokkal szembeni viselkedés, a diákszerelem általában és egyes osztálytársaim esetében konkrétan. Nagyon izgalmas csoportos- és egyéni beszélgetéseket folytatott a témában. Külön foglalkozott a ruházatunkkal (néhányan farmernadrágban mentünk az iskolába). Engem is többször hazaküldött átöltözni. Sok munkát jelentett osztályfőnökünknek a továbbtanulásra való jelentkezések előkészítése. Egyénenként beszélte meg a terveket, a képességeket és a lehetőségeket. Osztályfőnöki munkája során alaposan előkészítette és jól levezényelte az évenkénti osztálykirándulásokat. Sok szép élményben volt részünk.

Osztályfőnökünk egészen az érettségig vezette osztályunkat. Negyedik osztályos korunkban is olyat produkáltunk, ami példa nélküli volt a gimnáziumunk történetében. Kisfilmet forgattunk osztályunk iskolai életéről. Nagy felfordulást csináltunk, kábelek, fény-

szórók stb. Tízperces filmünk címe: „Mi 28-an”. Büszkék voltunk és vagyunk alkotásunkra.

Az érettségi vizsgák alapján nem lettünk a gimnázium legjobb eredményeket elérő osztálya, de 28-an befejeztük a középiskolai tanulmányainkat. Az osztályunkból (IV. A) a későbbi években 18-an végeztünk egyetemet, illetve főiskolát.

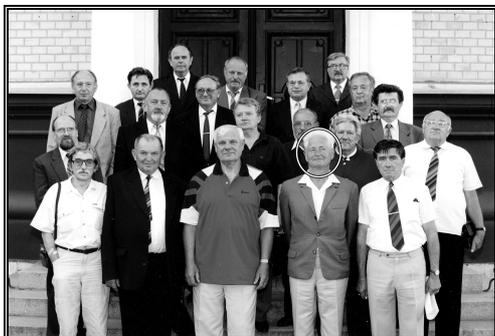
Az érettségit követő időben a hagyományoknak megfelelően megtartottuk az öt-évenkénti osztálytalálkozókat. 1965-ben és 1970-ben a rendezvényünkön részt vettek: Hack Márton igazgató, Csanád Vilmos magyartanár, Komlóssy Albert matematikatanár és Géza bácsi, az osztályfőnökünk.

Pásztor Géza az általa szeretett iskolát és a pedagóguspályát 1962-ben elhagyta, a **megeyei Közegészségügyi és Járványügyi Állomásra** hívták. Bár nagyon szeretett tanítani, még jobban szerette a laboratóriumi munkát. Biológusként dolgozott, majd megszervezte a munkaegészségügyi kémiai laboratóriumot, amelynek a vezetője lett. Munkája során ipari és humán toxibiológiával, enzimotológiával, pormérésekkel és klímavizsgálatokkal foglalkozott. Szaklapokban publikált, és gyakran tartott előadásokat tudományos fórumokon. Nyugállományba 1990-ben vonult, de még tíz évig biológiai- és kémiai szakértőként dolgozott. Ezt követően boldog nyugdíjas éveit töltötte feleségével, aktív pihenéssel.

Pásztor Géza az 1970. évet követő érettségi találkozóinkon is részt vett. Több alkalommal is meghívott bennünket családi otthonába, ahol feleségével együtt szívélyes vendéglátásban részesültünk. Levetítettük a filmünket, majd beszámoltunk osztályfőnökünknek egyéni életünk alakulásairól. Örültünk egymás sikereinek, többnyire elismerésben részesültünk, de volt, akinek megfontoltabb magán- és hivatali életet javasolt Géza bácsi.

Számunkra különös és nagy élmény volt az érettségünk 50 éves évfordulója alkalmából megtartott találkozó, amelyen az 1960-ban végzett három osztály tanulói (78) közül 52-en vettünk részt, többnyire hozzátartozóinkkal

együtt. Az osztályfőnöki órák keretében osztottuk ki az „Értésítőkönyv” című 224 oldalas kötetünket. A dokumentumok, a fényképek és az életrajzok jól érzékeltetik azt a történelmi–társadalmi közeget, amelyben mi, egykori gimnazisták tanultunk, majd dolgoztunk, éltük életünket, és – sajnos – nem kevesen meghaltak.

55 éves osztálytalálkozó (2015)

Pásztor Géza az Értésítőkönyv Köszöntők című fejezetében a következőket írta: „Örömmel írom e sorokat volt tanítványaim felkérésére. Örömmel azért, mert egyrészt jóleső érzéssel gondolok arra a négy évre, amelyet mint osztályfőnök kedves diákjaimmal eltöltöttem. Másrészt, mert mint a kémia és a biológia tanára igyekeztem a természettudományok egy részének csíráit elvetni. Az előbbieket mellett a legfontosabbnak tartom az emberi magatartásformák humanisztikus kifejezését, amelyet végtelen megelégedésemre – állíthatom – szívet-lelket melengetően sikerült kiépíteni.

Mint egykori diákjaim tisztességes, becsületes, hazánkat és embertársainkat szerető emberekké váltatok. Ha ennek a folyamatnak a kialakulásában nekem is részem volt, örömmel könyvelem el a bevétel oldalán. Mint volt osztályfőnök, hálásan gondolok kedves ragaszkodásokra, amelyet folyamatosan és állandóan érzek, mind az egész osztály részéről, mind egyénileg megnyilvánuló szeretetből.

Biztos vagyok benne, hogy az »Értésítőkönyv« mindannyiunk örömére szolgál. Sikeresen bizonyítja az egykori osztálytársak egymás iránti figyelmét, megbecsülését, szeretetét és – ha

szabad arra gondolnom –, talán a hozzám fűződő szeretetteljes ragaszkodást is szimbolizálja.”

Osztályfőnökünk 2016-ban már csak kevés időt tudott velünk tölteni a találkozókon. Ameddig egészségi állapota engedte, 2017 májusáig telefonon tartottuk vele a kapcsolatot.

Pásztor Géza felejthetetlen, nagyra becsült osztályfőnökünk, kiváló tanárunk volt. Meggyőzően, szép szóval, következetes szigorral fegyelmezett, kulturált magatartásra nevelt. A tudás elsajátítására oktató, és az általános műveltség megszerzésére ösztönzött. Tisztelettel és hálával gondolunk példamutató emberi tartására, eredményes tanári munkájára. Fegyelmet, szorgalmat, tudást, helytállást, becsületességet és tiszteletet követelt. Puritán, jószágos, nagy tudású, ízig-vérig tanár, nagyszerű férj és édesapa volt. Az otthonában hunyt el.

Emléke bennünk él.

Tanítványa, DR. BARANYÓ GYÖRGY
Csobánka

PETROHAI FERENC (Debrecen, 1948. szeptember 1. – Debrecen, 2003. augusztus 11.) biológia–rajz szakos tanár, növénytermesztési üzemmérnök

Édesapja jó hírű asztalosmester, édesanyja jó kézügyességű háziasszony volt. Általános- és középiskolai tanulmányait Debrecenben végezte. Felsőfokú képesítését a Nyíregyházi Tanárképző Főiskolán szerezte: biológia–rajz

szakon. Később a Szarvasi Mezőgazdasági Főiskolán növénytermesztési üzemmérnöki diplomát kapott. Végül a pedagóguspályát választotta, amit rendkívüli odaadással művelt. Tanított **Nyírmártonfalván, Bélapátfalván és Komádiban** a gyermekotthon általános iskolájában. Az itt eltöltött 27 év alatt tanított fizikát, technikát, rajtot. Egyéb képességei: Keskenyfilmű moziüzemi üzemvezető és gépkezelő (1968-tól), úttörővezető (Magyar Úttörők Szövetsége 1974-től – 1978-ig), művészeti oktató (1980-tól), lövészetvezető (1980-tól), internet-számítástechnikai oktató (2000-tól). Képzőművészeti szakkört is vezetett. Szívesen volt együtt tanítványaival, segítette megoldani ügyes-bajos dolgaikat. Egyéniségét sokoldalúság jellemezte. Foglalkozott növénytermesztéssel, kereskedelemmel, antik bútorok restaurálásával, fafaragással, intarzia-készítéssel. Nagy méretű faintarziája a komádi házasságkötő terem falát díszíti. Szívesen olvasott, kedvelte a verseket, maga is próbálkozott versírással. Ha tehette, sokszor utazott családjával Magyarországon kívülre, több európai országba is eljutottak. Gyermekei: Ferenc, Balázs és Éva.

1976-ban, ugyanabban az évben kerültem én is a Komádi Nevelőotthonba, mint a kedves Petrohai házaspár. Csupán annyi volt a különbség, hogy ők nyáron érkeztek, én pedig télen. Először nevelőként dolgoztam, majd később én is tanítottam, de mindig megvolt a bensőséges munkakapcsolat köztünk. Feri nagyon sokszor készített dekorációkat olyan rendezvényekre, amiket én szerveztem. Pl. a farsang és a Ki mit tud? Dekorációi frappánsak, ötletesek és nagyon szépek voltak. Mint a Nevelőotthoni Honvédelmi Klub titkára sokszor találkoztam vele, amikor lövészetet tartottunk a gyerekeknek. Nyári szünetekben izgalmas programokat szervezett a gyerekeknek, a nagy fiúk mindig ott voltak körülötte, szerették nagyon, ha ő van szolgálatban.

Sajnos, őt is legyőzte a gyilkos kór, a rák. Hiányzik mint ember, mint munkatárs, mint barát.

Gondolatok

*„Sivár, lelketlen most a táj,
- nem érzi, nekem mi fáj.
Fekete gyászszalagok lobognak,
Egy páran nevetnek, sokan zokognak.
De ő többé már nem nevet,
Elszállt egy élet közületek.

Ennyi lenne csupán az élet?
Csupa kacagás, vagy csupa gyász?
Holnap is élsz, úgy kell élned,
Ezért mindenre jól vigyázz!”
(Cserép Imre)*

Tanítványainak emlékezései

Pálóczi Zsolt: „1986-ban kerültem a Komádi Gyermekotthonba. Feri bácsi nekem a felső tagozatban tanította a fizika, technika és a rajz tantárgyakat. Visszaemlékezve az órák izgalmasak és egyben viccesek is voltak. Mindig odafigyelt a gyermekekre, még azokkal is szót értett, akik rosszabbak voltak. A gyerekek nagyon szerették őt, mert megértő volt és sokat segített, illetve kiállt a diákokért. A technika-órák nagyon jók voltak. Én kimondottan ezt szerettem, mert sok mindent készítettünk, és ő is nagyon szeretett velünk együtt dolgozni. Nagyon sok mindent megtanított nekünk, olyannyira, hogy még a saját lakására is elvitt, ahol büszkén mutatta meg nekünk, amiket ő készített. Én benne egy nagyon jó tanárt és embert ismertem meg. Nagyon sajnálom, hogy már nincs köztünk, a nagy tudását nem tudja már átadni senkinek.”

Jeremiás Ágnes: „Szívesen emlékszem vissza Feri bácsira, hisz ő volt az osztályfőnököm. Fantasztikus tanár volt, tele kedvességgel és jószívúséggel.

Viszont ha úgy kellett, szigorú is volt. Szeretett nevetni, sokat beszélgetni és szerette a gyerekeket. Nagyszerű nevelő volt, sokat lehetett tanulni tőle.”

Cseke Tünde: „Mint tanár, mint ember, mint osztályfőnök nagyon kedves, aranyos, gyerekszerető volt. Jól elmagyarázta a tananyagot, türelemmel tanított mindenkit.”

Szijjártó Tamás: „Nagyon jó ember volt. Nagyon szerettem én is és a többiek is beszélgetni vele. Nagyon vártuk, hogy nyári szünetben ő legyen velünk, mert vele mindig jól teltek el a napok, programok, beszélgetések. Meghallgatott minket. Sokat tanultunk tőle kint a gyakorlókertben, ami mindenkinek a hasznára vált. Türelmesen próbált mindenkit taníttatni. Osztályfőnökömként is szerettem.”

Iszák-Santing Katalin (Hollandiában él.): „Drága Feri bácsi! Drága osztályfőnököm!

Már nagyon régen volt, de mintha tegnap lett volna. Emlékeim még tiszták, de sajnos csak ezek maradtak. Hogyan is tudnék szavakat formálni, mikor a szavak pont most nem igazán akarnak jönni. Ha most lehetne olyan lehetőségem, hogy beszélgetni tudnánk, elmondanám Feri bácsinak, hogy köszönöm, amit tetszett adni nekünk, kis diákjainak, hogy a tanácsai, frappáns szavai mennyi mosolyt csalogattak elő, amikor épp dolgozatírás előtt álltunk.

Az a bizalom, amit tetszett nyújtani felénk s a fegyelem! Reménykedem, ezek mind megmaradnak, s továbbadhatjuk mi is azoknak, kik sokat jelentenek nekünk.”

Varga Irén: „Az osztályfőnököm volt a gyermekotthonban. Mindig szívesen emlékszem vissza rá. Nagyon kedves volt velem, türelmesen és szeretetteljesen tanított! Sok segítséget kaptam tőle, bármilyen gondom volt, meghallgatott és – ha tudott – , segített.”

Az osztályával és a feleségével (1989)

Szabó Józsefné Marika, volt kolléganője így emlékezik: „1978-ban kerültem Komádiba. Első perctől kezdve jó barátságba kerültem a Petrohai házaspárral, ugyanis a volt párom, Kovács Gyula (ő sem él már) vezető szakfel-

ügyelő, rajztanár berettyóújfalui stúdiójában szervezett foglalkozásokon a bihari térség rajztanárai is mind együtt voltak. Így kerülünk családi kapcsolatba. Mint emberről csak pozitívumokban tudok Feriről beszélni: nagyon toleráns, szakmailag, emberileg kifogástalan ember volt. Mi együtt kertészkedtünk, együtt jártunk a rajztanári stúdióval kirándulni, nagyon jó kapcsolat alakult ki köztünk. Mint rajztanár is igen tehetséges ember volt, de a famunkát különösen nagyon szerette, ezt bizonyítja a Komádi Önkormányzat Házasságkötő termében lévő intarzia. Munkája, ami 25 év óta is megállja a helyét és példamutató lehet azoknak a fiataloknak, akik itt kötnek házasságot, és esetleg a famunkával szeretnének foglalkozni.”

A tantestület tagjaival (1989)

Seprenyi Dánielné Iluka: „Az együtt megélt több mint 30 év alatt, a Drága Feri felejthetetlen Kolléga és Barát volt számomra.

Ő a gyermek és a felnőtt szemében is a születt tanárember tulajdonságaival volt megáldva. Nagy tudású, sokoldalú, segítőkész, mély érzésű művész volt, aki a tudását, emberségét úgy tudta átadni, hogy itták a szavait nemcsak tanítványai, de az én két gyermekem is. Szeretettel, csodálattal emlékeznek rá ma is. Tanóráit a csend, az elmélyülés, az öröm, az együtt lenni jó érzése töltötte be. Így ébresztgette a gyermekotthon nehéz sorsú lakóinak képességeit, apaszerepet nyújtva számukra. Mellérendelt kapcsolatban, elfogadó szeretettel és következetességgel tudott hatni környezetére. Kollegiális kapcsolatunk évek során mélyült egymás megértésén és tiszteletén

alapuló kölcsönös bizalommá, őszinte barátsággá.

Egy csillag volt ő mint barát. Hamvas Béla szavai hűen fejezik ki érzéseimet: »Valami érthetetlen kapcsolat van a barátság és a csillag között. Miért csillag a barát? És miért barát a csillag? Mert olyan távol van és mégis bennem él? Mert az enyém, és mégis elérhetetlen? Mert az a tér, ahol találkozunk, nem emberi, hanem kozmikus? Mert nem kíván tőlem és én sem kívánok tőle semmit? Csak azt, hogy legyen, és így ahogy van; és ő van, és én vagyok, ez kettőnknek tökéletesen elég? Nem lehet rá válaszolni. Nem is kell. De, ha nem is lehet, barátom iránt azt fogom érezni, hogy csillag, a világegyetemnek rám ragyogása.« Barátságában megnyugvást talált egy barát. Összekötött bennünket a magasabb értékek iránti igény, szellemiség. A közös nevelői feladatok, a családjainkkal örömben együtt töltött szabadidő, nyaralás, közös célok megvalósítása. Akinek van/volt barátja, az tudja, mit jelent a léte és a hiánya. »Értőbben olvasunk, tisztábban emlékezünk, jobban élvezzük az élet kínálta örömeit, ha van egy barátunk, akivel mindent megoszthatunk.« (Pam Brown) Petrohai Feri mély nyomot hagyott a velem együtt élők szívében. Szeretettel emlékezünk rá.»

Kitüntetései:

- * KISZ Központi Bizottsága Dicsérő Oklevél (1980);
- * Pedagógusok Szakszervezete KV Elnökségi kitüntetés (1985).

CSERÉP IMRE
Komádi

DR. PILISHEGYI JÓZSEF (Léva [ma Szlovákia], 1943. március 29. – Szarvas, 2015. december 14.) magyar–történelem szakos középiskolai tanár, főiskolai docens, tanszékvezető, szerkesztő

Szülei Pilishegyi József és Gócze Ilona. A második világháborút követő lakosságcsere miatt családját a mai Magyarország területére telepítették át. Édesapját még a háború idején elveszítette. Özvegy édesanyja két kicsiny gyermekével – nővére 1940-ben született – Drégelypalánkra került. Így általános iskoláit Drégelypalánkon, középiskolai tanulmányait a balassagyarmati Balassi Bálint Gimnáziumban végezte. Érettségi után két évig dolgozott, ugyanis nővére ekkor már a szegedi József Attila Tudományegyetemen tanult, ahol magyar–történelem szakos tanári oklevelet szerzett.

Pilishegyi József 1963-ban nyert felvételt a szegedi József Attila Tudományegyetem magyar–történelem szakára, ahol 1968-ban szerezte meg tanári diplomáját. Már egyetemi éve alatt bekapcsolódott az újságírásba, aktív munkatársa volt a Szegedi Egyetem című lapnak.

Házasságkötése révén került **Szarvasra** 1968-ban. Felesége, Győri Erika matematika-ábrázoló geometria szakos tanár, ugyancsak a **Vajda Péter Gimnáziumban** tanított pályakezdésétől nyugdíjazásáig. 1976-ban született gyermekük, Péter, közigazdász, politológus, a Debreceni Egyetemen dolgozik: az egyetem Hallgatói Kapcsolatok és Szolgáltatások Központjának igazgatója.

Pilishegyi József 1968–71 között a Vajda Péter Gimnázium tanára volt.

Pályakezdésének időszakára így emlékezik vissza egykori tanítványa, *Tusjak Lászlóné Galla Mária*: „*Pilishegyi tanár úr pedagógusi erényei között a következetesség és a szigorúság mindig érzékelhető volt. Világossá tette számunkra, hogy céljainkat csak úgy érhetjük el, ha meg tudunk felelni azoknak az egyre magasodó követelményeknek, melyek a felsőfokú intézmények felvételi vizsgáin élénk tornyosulnak. Ezt a valóságban is megtapasztaltuk. Hálaival gondolunk az ő előrelátására, reális helyzetmegítélésére. Sikeres felvételi vizsgám magyarból és történelemből is ezt igazolja.*

Figyelemmel kísérte pályánk alakulását és az életben történő helytállásunkat. Első gimnáziumi osztálya voltunk. Fialat pedagógusként jó kapcsolatot alakított ki velünk, mely kölcsönös volt, s haláláig tartott.

Meghatározó szerepe volt abban, hogy magam is a közösségért munkálkodó, tevékeny felnőtté váltam egészen nyugállományba vonulásomig, sőt azon túl is. Nagy örömmre szolgált, hogy Szarvas Város Barátainak Köre ügyvezető elnökeként én is közreműködhettem abban, hogy – sajnos, csak posztumusz – kitüntetéssel ismerhettük el Szarvas városának oktatásáért, közéleti, kulturális életében kifejtett aktív, sokoldalú tevékenységét. Példája így kísért évtizedeken át.”

Dr. Darida Andrásné Gémes Katalin, akinek osztályfőnöke, majd két évtized múlva már kollégája volt, így emlékezik: „A gimnáziumi évek a legtöbb esetben meghatározzák egy életív alakulását. A mi osztályunk esetében sem történt ez másképp. Amikor 1968-ban beiratkoztunk az akkor már több mint 160 éves, országos hírű szarvasi Vajda Péter Gimnáziumba, jó néhány, már idősebb, nagy tudású tanáregyéniség »kezei közé« kerültünk. Azonban Pilishegyi József fiatal, pályakezdő pedagógusként lett az osztályfőnökünk. Sokoldalú műveltsége, lelkiismeretes tanári tevékenysége az alig tíz év korkülönbségből adódó nehézségeket feloldotta.

A ma igen divatos követelményt, a tantárgyak közötti átjárhatóságot tanár úr már ak-

koriban lényegesnek tartotta, kinyitotta szemünket az összefüggések felismerésére a művészetek, a magyar, a történelem tantárgyak közt. Rendkívüli olvasottsága minket is a könyvek szeretetére sarkallt.

A pályaválasztásnál a 33 fős osztályból tizenhárman a történelem tantárgyat is megjelölve készültek a felvételi vizsgára, és mindannyian sikeresen felvételiztek.

A történelmi ismereteink bővítése nem maradhatott el az évenkénti osztálykirándulások során sem. Úgy választotta a helyszíneket, hogy ott a történelemőrak egyik-másik anyaga kézzelfoghatóvá váljon.”

Pilishegyi József 1971-ben került a **Debreceni Agrártudományi Egyetem szarvasi Mezőgazdasági Főiskolai Karára**, ahol 21 éven át oktatott. A Főiskolán tanársegéd, adjunktus, majd docens lett. 1973-ban közgazdaságtan kiegészítő szakon szerzett oklevelet, s még ebben az évben egyetemi bölcsészdoktori vizsgát tett filozófia tárgyból a szegedi József Attila Tudományegyetemen. 1974–92 között a személyzeti vezetői tisztséget is betöltötte. 1987–91 között a **Társadalomtudományi Tanácsék** vezetője volt.

Főiskolai kollégája, *dr. Bukovinszky László* így idézi fel első találkozásuk emlékét: „*Még az előző munkahelyemen (ahol egy mezőgazdasági nagyüzem főmérnöke voltam) keresett meg 1974 tavaszán, a Kar Tanácsa megbízásából. Az általa készített környezettanulmány már sejtette egy leendő kolléga és a kari személyzeti vezető közötti szimpátia első jeleit. Néhány hónap múlva – feleségemmel együtt – kezdtük meg új munkánkat, új követelményekkel, teljesen más környezetben. A beilleszkedéshez nagyon sok, ma sem feledhető segítséget kaptunk Pilishegyi Jósikától. Más-más szakterületet műveltünk, de a kari közösségépítésben, a városi közéletben, a helyi pedagógus társadalommal ismerkedésben ő, a karon, a városban ismert és elismert ember igen hasznos tanácsokat, gyakorlati segítséget adott.”*

Tanári munkássága példamutató volt. A politikai gazdaságtan tantárgy oktatásán keresztül

igyekezett a jövő mezőgazdasági szakembereit felkészíteni a gazdasági élet várható kihívásaira. A diszciplináris kutatásaiban, eredményeinek publikálásában a precizitás jellemezte, emlékezik vissza a régi kolléga, dr. Bukovinszky László. Saját ismeretei bővítésén túl a hallgatók épülését is szolgálták társadalomtudományi és iskolatörténeti vizsgálatainak eredményei. Néhányat emeljünk ki az általa művelt, diplomadolgozatok témavezetésével is összekapcsolt *kutatási témákból*:

- Munkaerő-ellátottság és taglétszám-vizsgálatok szarvasi termelőszövetkezetekben;
- Politikai gazdaságtan és különböző szaktárgyak viszonya és kölcsönös kapcsolata;
- Körös-parti Főiskola – mezőgazdasági üzememlékek-képzés;
- Adott mezőgazdasági nagyüzemek működésének vizsgálata.

1992-től 2004-ig, nyugdíjba vonulásáig ismét a Vajda Péter Gimnázium tanára volt. *Pécsváradi Antal* gimnáziumi tanár, aki a kilencvenes évektől kezdve lett kollégája, így ír erről az időszokról: „*Dr. Pilishegyi Józsefet, Jóska*t akkor ismertem meg, amikor hosszú *főiskolai oktatói múlt után visszatért a Vajda Péter Gimnázium és Szakközépiskolába. Pályakezdő tanárként azt gondoltam, hogy nehéz lesz egy másik oktatási szinthez és egy kialakult munkaközösséghez alkalmazkodnia. Biztosan megküzdött ezzel, de nem látszott rajta, tisztességgel – néha a rá jellemző dörmögéssel – végezte munkáját a rábízott diákság javára, ahogy ez a Vajdában mindig is volt, van és lesz. Mivel hozzám képest másik generációhoz, szemléletmódhoz tartozott, így egy-egy történelmi kérdéssről, annak megközelítéséről jól elvitatkoztunk, ami inspiráló egy szakmai közösség számára. Segítőkéss ember volt. Amikor azon keseregtem, hogy vissza akarnak vinni kötelező katonai szolgálatom hat hónapjára, és így nem tudom elballagtatni, leérettségiztetni az első osztályomat, akkor azt mondta, hogy írjam meg a kérelmemet, a többi az ő dolga. Megírtam, elküldtem, feltűnően gyorsan megérkezett a halasztásról*

szóló irat, amiért örökké hálás maradok, most már emlékének. Külön becsültem őt azért, mert a rendszerváltozás éveiben, a nagy áttérések idején is megmaradt értékrendje, élet-szemlélete. Maradt, aki volt: dr. Pilishegyi József, Jóska.”

Érettségiző osztályával, ballagásuk napján (2002)

Szarvasra kerülése után nem sokkal bekapcsolódott a város kulturális vérkeringésébe. Az akkor működő Tudományos Ismeretterjesztő Társulatban (TIT) rendszeresen tartott ismeretterjesztő előadásokat. A szarvasi művelődési ház által működtetett filmmúzeumi vetítések előtti filmismertetései a közönség számára nagyon kedveltek voltak.

Galla Mária erre így emlékezik vissza: „*Tanulmányaimban, filmesztétika órákon, könyvtárosi munkám során is hasznosítani tudtam az itt szerzett ismereteket, nem beszélve arról, milyen élményt jelentett egy gimnazista diáknak minden vasárnap délután régi magyar filmeket, filmklasszikusokat látni.”*

Gémes Katalin is hasonlóképpen vélekedik: „*A TIT keretében folyó vasárnap délutáni vetítéseken a filmtörténet sok nagyszerű alkotását ismerhettük meg. Az élmény a tanár úr vetítés előtti filmesztétikai ismertetésével vált teljessé, gazdagabbá.”*

Az 1982-ben megalakult Szarvas Város Barátainak Köre társadalmi szervezet tagjai sorába az alapítást követően nem sokkal lépett be, aktívan dolgozott az egyesület céljainak, többek között egy városi hetilap elindításának megvalósulásáért.

Az 1986. május 1-jén útjára indult *Szarvas és Vidéke* című hetilap első felelős szerkesztője

volt 1986–89 között. Munkatársaival, közöttük a lap társszerkesztőjével, dr. Ibos Gyulával elévülhetetlen érdemeket szerzett abban, hogy a rendszerváltás előtt – elsőként az országban – városi lap működhetett Szarvason, amely napjainkig megjelenik.

Ugyancsak első munkatársai között jegyeztem nevét az 1988-ban alapított és máig is működő *Szarvasi Krónika*, amelynek felelős szerkesztője egykori kollégája, dr. Kutas Ferenc, aki így emlékezik közös munkájukra: „*Pilishegyi Józseffel több ponton is érintkezett a pályáink. 1971-ben a helyi főiskolai kar tanársegéde lett, helyére kellett a gimnáziumba egy magyar-történelem szakos tanár. Én lettem a »kiválasztott«.*

Mivel mindketten közéleti emberek voltunk, a városi rendezvényeken több alkalommal is munkakapcsolatba kerültünk. Eredményesen lehetett vele dolgozni.

1986-ban az országban alighanem elsőként jelenhetett meg városi hetilap Szarvas és Vidéke címmel. A pártbizottság – szokatlan módon – két személynek adott főszerkesztői megbízást, az egyik az akkor már doktori címet szerzett Pilishegyi József volt. Váratlanul ért, amikor meghívott a szerkesztőségébe, hiszen addig csupán szaklapokban publikáltam. Egy ideig csak lektoráltam, ő biztatott cikkeik írására, és megbízásokat is adott.

Bár mindketten kezdő szerkesztők voltak, az együtt töltött három év alatt gyakorlott szerkesztővé váltak. Nekik köszönhető, hogy a Szarvas és Vidéke sajátos külsőt kapott, és a szerkezete is hamar kialakult.

Szerkesztői munkájuk ma már elképzelhetetlen nehézségekkel járt. A helyi Petőfi Nyomda öreg nyomdagépekkel dolgozott, ólombetűs nyomással készült az újság, a szedés és tördelés manuális eszközökkel történt, a fotókat csak Gyulán lehetett formázni és bevilágítani. Szívós munkával, a két szerkesztő harmonikus munkamegosztással hidalta át a nehézségeket. Szerkesztői tevékenységüknek a rendszerváltás vetett véget, de a hetilap ma is él.

Időközben a városban új kiadvány született, a Szarvasi Krónika című helytörténeti és közművelődési periodika. 1989-ben az alapító szerkesztő váratlan halála miatt felelős szerkesztője lettem. A szerzőgárda kialakítása során felkértem az akkor már jelentős újságírói gyakorlattal rendelkező Pilishegyi Józsefet is. Mindig szívesen állt rendelkezésünkre: elsősorban helytörténeti írásai jelentek meg.

Utolsó találkozásunk alkalmával, 2015 őszén kértem a készülő, Rendszerváltás Szarvason című kötet egyik cikkének megírására, látható örömmel fogadta a felkérést. Röviddel ezután érkezett halálhíre. A készülő írás forrásanyagából kollégája, Földesi Zoltán szerkesztette meg a cikket. A kötet 2017 decemberében jelent meg. Az elkészült írás őrzi nevét és emlékét.”

Pedagógiai tevékenysége mellett rendszeresen publikált a Felsőoktatási Szemlében, a Békési Életben, a Szarvasi Krónikában. Foglalkozott a határ menti térségek, ezen belül főleg Békés megye társadalmi-gazdasági problémáival. Közel 50 tanulmánya jelent meg a témakörben szakmai folyóiratokban.

Tagja volt a főiskolai kar egykori hallgatóit, oktatóit és dolgozóit tömörítő Tessedik Sámuel Öreggazdász Egyesületnek. Már nyugdíjazása után kérte fel az egyesület a szarvasi agrárképzés nyolc évtizedes történetének feldolgozására és a *Nyolc évtized agrárszakoktatás Szarvason 1927–2007* című kötet szerkesztésére. A könyv a jubileumi ünnepek keretében 2007-ben jelent meg. E könyvet dr. Köhler Mihály egyesületi elnök és dr. Bukovinszky László főiskolai tanár, a mű lektora a következő gondolatokkal ajánlja az érdeklődők figyelmébe:

„E jól szerkesztett és tartalmasan megírt kötet a szarvasi gazdászképzés fontos ismereteibe vezet be az olvasót. Reméljük, hogy az Öreggazdász Egyesület által felkarolt munka sok örömet szerez, hasznos ismereteket nyújt mindazoknak, akik a Szarvason folyó agrárszakemberképzés részesei, formálói lettek tanárként, diákként, az oktatás más közreműködőiként,

illetve szimpatizánsai, támogatói voltak a mindig elismert nagy múltú intézménynek.”

Nyugállományba vonulását követően is számos alkalommal jelentek meg hosszabb-rövidebb írásai. A Tessedik Öreggazdász Egyesület 2015-ben kezdte el a szarvasi agrárképzés 90 éves jubileumára készülve *A szarvasi agrárképzés arcképcsarnoka* első kötetének előkészítését, melynek egyik szerkesztője volt, és szerzőként még be tudta fejezni a könyvben vállalt írást.

Fontosabb művei, tanulmányai:

- Váci Mihály költészete (szakdolgozat, kézirat); JATE BTK, Szeged, 1968.
- A tudományos-technikai forradalom kibontakozásának feltételei és hatása az életmód megváltozására, különös tekintettel Békés megye viszonyaira (doktori disszertáció, kézirat); JATE, Szeged, 1973.
- A szarvasi „Táncsics” Mezőgazdasági Termelőszövetkezet harminc éve (1948-1978); Szarvas, 1978.
- Három évtized. A gyomai Győzelem Mezőgazdasági Termelőszövetkezet története; Gyomaendrőd, 1982.
- A szarvasi mezőgazdasági üzemméternök-képzés két évtizede. Szarvasi Krónika 4. sz., Szarvas, 1990.
- Nyolc évtized agrárszakoktatás Szarvason, 1927-2007.; Mezőgazda Kiadó és a Tessedik Öreggazdász Egyesület közös kiadása, Szarvas, 2007.
- Dr. Vincze Ferenc pályája; (P.J. – dr. Szító János) in: A szarvasi agrárképzés arcképcsarnoka I. kötet; Tessedik Öreggazdász Egyesület, Szarvas, 2016.

Kitüntetései:

- * Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója (1977);
- * Munka Érdemrend bronz fokozata (1982);
- * Kiváló Társadalmi Munkáért (1989);
- * Pedagógus Szolgálati Emlékérem (2004);
- * Szarvas Város Barátainak Köre „Szarvasért” Emlékplakett posztumusz kitüntetés (2016).

Források:

- Ki kicsoda? Szarvas 2000-2010.; Szarvasi Krónika Alapítvány Kuratóriuma, Szarvas, 2010.
- Dr. Köhler Mihály egyesületi elnök és dr. Bukovinszky László lektor könyvajánlója a „Nyolc évtized agrárszakoktatás Szarvason, 1927-2007” című kötethez.

Személyes visszaemlékezések:

- Dr. Bukovinszky László ny. főiskolai tanár, ny. főigazgató, Tessedik Sámuel Főiskola Mezőgazdasági Víz- és Környezet-gazdálkodási Főiskolai Kar, Szarvas.
- Dr. Darida Andrásné Gémes Katalin középiskolai tanár, Vajda Péter Evangélikus Gimnázium, Szarvas.
- Dr. Kutas Ferenc ny. középiskolai tanár, ny. igazgató, Vajda Péter Gimnázium, Szarvas; felelős szerkesztő, Szarvasi Krónika.
- Pécsváradi Antal középiskolai tanár, Vajda Péter Evangélikus Gimnázium, Szarvas.
- Tusjak Lászlóné Galla Mária levéltáros; ny. könyvtáros, ny. igazgató, Szarvasi Városi Könyvtár; ügyvezető elnök, Szarvas Város Barátainak Köre.

Felesége, DR. PILISHEGYI JÓZSEFNÉ GYŐRI ERIKA

Szarvas

Fia, PILISHEGYI PÉTER

Debrecen

PRJEVARÁNÉ MIKUS MÁRTA (Gyula, 1956. június 26. – Szarvas, 2017. november 22.)
óvodapedagógus, pedagógia szakos előadó

*„Minden elmúlik, mint az álom
Elröpül, mint a vándormadár,
Csak az emlék marad meg a szívben,
Halványan, mint a holdsugár.”*
(Schiller)

Szülei – Kökény Margit és Mikus Mihály – nagy szeretetben nevelték egyetlen gyermeküket, aki jókedvű, kiegyensúlyozott gyermekként sok örömet szerzett nekik.

Gyulán az 1. sz. Általános Iskolába járt. Már ott elkötelezte magát a zenével, akkor kezdett el zongorázni.

Az Erkel Ferenc Gimnáziumban érettségizett 1974-ben. Akkorra már körvonalazódott az elhatározása, hogy óvónő szeretne lenni.

Érettségi után azonnal felvételt nyert a Szarvasi Óvónőképző Intézetbe, ahol két év elteltével óvónői diplomát szerzett.

Nagyon szerette a diákéletet Szarvason. Igazi motorja lett annak a kis közösségnek, amit hallgatói csoportnak neveznek. A rendezvények aktív szervezője és részese volt. Csoporttársai nagy szeretettel emlékeznek rá, mint programjaik kitalálójára, megszervezőjére. Vidám életet éltek a kollégiumban, és szívesen látogatta társaival a kulturális rendezvényeket. Törzsök Béla ének-zene tanár úr „kedves lánykái” saját szórakoztatásukra is „asszony-kórust” alakítottak.

Közben arra is lehetősége adódott, hogy egy táncoktató mellett zongorakísérő legyen.

Ezzel a tevékenységével zsebpénzét is kiegészíthette, de hasznosíthatta zenei ismereteit is.

Ambicionálta a szakma minél sokrétűbb megismerését. Részt vett gyakorlóóvoda csoportja rendezvényein, speciális kollégiumi munkában. Kórusba járt, mert az éneklés számára nagyon kedvelt elfoglaltság volt. Óvodai gyakorlati tevékenységére úgy tudok visszatekinteni, mintha ma lett volna.

Megismerkedésünkre 1974 szeptemberében került sor. Abban az óvodai csoportban kezdett első éves hospitálóként, ahol én is a pályámat kezdtem.

Az óvodai csoportban együtt töltött év alatt vidám, mosolygós, kiegyensúlyozott, jó kommunikációs képességgel rendelkező hallgatót ismertem meg személyében.

Egy év elteltével a gyakorlati képzés vezetője is lettem. Ez az időszak arról győzött meg, hogy Márta mindig felkészült, alapos, körültekintő, feladataira koncentrálni képes személyiség. Ami még ennél is fontosabb egy óvodapedagógusnál, az a sugárzó gyerekszeretet, koncentrált figyelem és nagyon jó helyzetfelismerő képesség, ami folyamatosan fokozódott a gyerekek között eltöltött idő alatt.

Hamar beilleszkedett az óvodai életbe, kifinomult módszereket alkalmazott. A szülők bizalmát hamar megnyerte.

Hallgatótársai között is kedvelt, népszerű volt segítőkészsége, jó közösségformáló képessége miatt.

1976-ban megszerezte óvodapedagógusi diplomáját. Egy évig gyulai otthonából **Elekre** járt át, ahol **gyermekotthonban** dolgozott. Szívszorító tapasztalatokról számolt be akkori leveleiben.

Szíve egy részét azonban Szarvason hagyta. Hallgatóként ismerkedett meg későbbi férjével, Prjevára Mihállyal, akivel 1977-ben összeházasodtak, majd hamarosan lakást vásároltak **Szarvason**. Visszaköltözött diákévei színhelyére, és elkezdtek optimista tervekkel és néha küzdelmekkel teli, közös életüket.

Amikor munkahelyet keresett és jelentkezett az **Óvónőképző Intézet Gyakorló Óvodájába**,

az óvoda akkori vezetője bizalmat szavazott neki, határozott idejű megbízást kapott, helyettesítói státusra.

1978-ban nagy örömmel várták első gyermeküket, Pétert. Néhány hónappal a születést megelőzően megszűnt a helyettesítói státusza, így kismamaként egy **Szarvas közeli mezőgazdasági központ (Káka) óvodájában** dolgozott másfél hónapot. Nagy érdeklődéssel, lelkesedéssel tette a dolgát, új tapasztalatok, élmények érték.

A GYES után már állandó megbízást kapott a **Gyakorlóóvodában**. Nagy megtiszteltetésnek érezte azt, hogy gyakorlatvezetőként dolgozhat, lelkesedéssel látta el feladatát. Igyekezett megfelelni az elvárásoknak, folyamatosan és tudatosan készült az óvodai és a gyakorlatvezetői munkára. Élvezettel mesélt hallgatóinak és hallgatóiról, örült, hogy részese lehet a felkészülésüknek, felkészítésüknek.

Posztív beállítódása, optimista személyisége minta volt a hozzá beosztott hallgatók számára. Minta és mentor a szó igazi értelmében. Hagyományos értékrend és az új megismerésére törekvés egyaránt jellemezte.

Közben 1984-ben megszületett Gábor fia is. Férjével nagy szeretettel, törődéssel, gondoskodással fordultak a gyerekek felé. Sokat foglalkoztak velük. Amikor otthon voltak, csak rájuk figyeltek, akkor a család volt az első. Felkészülését az esti, éjszakai órákra tette.

A minőségi és az alapos pedagógiai munka érdekében tanult tovább a József Attila Tudományegyetem pedagógiai szakán, ahol pedagógiai szakos előadói diplomát szerzett 1990-ben.

Közben a sors nehézségeivel is meg kellett birkóznia. 1993 tavaszán hirtelen meghalt a férje, így a két fiát egyedül nevelve próbált maradéktalanul minőségi munkát végezni. Nem csüggedt.

1993 szeptemberében megbízást kapott az **Óvónőképző Intézet Gyakorlóóvodája** vezetésére.

Összetett, járatlan út volt számára, de nagy elkötelezettséggel és felelősségtudattal tette a dolgát.

Egy éppen átalakulóban lévő testületet kellett egységes, magas szakmai színvonalon tartani, a kezdő és gyakorlott munkatársak munkamentálisát, feladatait összehangolni, elosztani. Nem volt könnyű a feladat, de nem hagyta el pozitív szemlélete, higgadtsága, helyzetfelismerő képessége. Nem kímélte idejét, erejét, hogy minőségi nevelő-képző munka folyjék az intézményében.

Közben elkezdődött a „gyakorló” átépítése, rekonstrukciója, mely sok szervezési feladatot adott a mindennapokban. A biztonságos napi munka minden résztvevőnek – gyerekeknek, szülőnek, óvodapedagógusnak, hallgatónak, kiszolgáló, segítő munkatársnak – nagyon fontos volt. Ő a célt látta, és kereste naponta a legjárhatóbb utat.

Mindeközben biztatta munkatársait a legfrissebb ismeretek megszerzésére, a kezdő, új kollégák segítésére.

Jellemzően nyugodt, alkotó hangulat uralta – az általa vezetett években – a „gyakorlót”.

1996-ban azonban kérte, hogy térhessen vissza óvodai csoportba, az számára az igazi kihívás. Új lelkesedéssel végezte munkáját.

Szalbotné Kovács Mária szakvezető óvodapedagógus, akivel közel 20 évet dolgozott egy nevelőtestületben, így idézi fel: *„Mártival volt szerencsém néhány évet egy csoportban dolgozni. Igazi kolléga és igazi pedagógus volt. Nem volt olyan kérés, amellyel ne lehetett volna hozzá fordulni. Önzetlenül segített kollégának, szülőnek, hallgatónak, gyerekeknek. Őszinte mosolya megbátorította még a legfélénkbb gyermeket is. Anyáskodó magatartása gyermek és hallgató felé sokak emlékeztét tölti el jó érzéssel.*

Egy évben olyan gyermekcsoportunk volt, ahol a nagyok mellett a csoport másik fele nagyon pici volt. Nem volt számára kérdés a többletmunka, amely lehetővé tette, hogy mindkét korosztály jól érezze magát. Aktívan már néhány éve ugyan nincs közöttünk, mégis mindenkivel próbált élő kapcsolatot ápolni. Érdeklődött, mesélt, panaszkodás nem jellemezte. Szeretettel őrzöm meg emlékezetemben.”

2005-ben szerzett „vezető óvodapedagógus” szakvizsgát a Tessedik Sámuel Főiskolán.

Nem sokkal utána a **Gyakorlóiskola** napközis nevelője lett. Az új kihívás érdekes, más, de mégis felemelő feladat volt, mert látta iskolássá válni az óvodás kicsiként megismert gyerekeket.

A „Szamóca” csoportosok óvó nénijeként

Számára az élet mindig a gyerekekről, hallgatókról és nem utolsó sorban a fiairól szólt. Róluk mesélt, velük ünnep volt az együtt eltöltött idő.

Hallgatóinak, kollégáinak „én üzeneteket” adott át, árnyalatokat, fogásokat, gyakorlati „éleltségű” tapasztalatokat.

Odafigyelt mindenkire akkor is, amikor 2007-ben – egy súlyos betegség után – már csak ideiglenesen tudott visszatérni az aktív munkába.

Követte az általa neveltek – óvodások, iskolások, hallgatók – életének alakulását, munkatársai, hallgatótársai sorsát.

Napi kapcsolatban volt a közben felnőtté vált gyermekeivel. Péter és Gábor főiskolai diplomát szereztek, párt találtak maguknak. Örömmel készült az esküvőre, majd boldogan törődött rajongásig szeretett első unokájával, Hannával. Szinte úgy készült találkozásaira, mint az óvodai munkájára. Hanna felvillanyozta, együtt készítettek játékot, ételt, rajzot. Rengeteget meséltek, mondókáztak, szinte újra élhette óvónői élményeit, tevékenységeit, magasabb fokon, másfajta – nagymamai – szerepben.

Kitörő örömmel fogadta az újabb unoka érkezését. Bence még gazdagabbá tette életét,

boldogan járt hozzá, mesélte nekünk, munkatársainak fejlődésének lépéseit.

Gábor fia vidékre, majd külföldre költözött. Mindig nagy örömmel várta a vele és párjával töltött napokat, heteket.

Az évek során igazi szarvasivá vált. Még aktív dolgozóként bekapcsolódott a **Szarvasi Város és Környezetszépítő Egyesület** munkájába. Nyitott volt mindenre, ami szebbé és jobbá tehetette a városban az életteret. Nem sajnálta az idejét, energiáját sem.

Munkáját több alkalommal jutalmazta aktuális vezetője.

Havonta találkozott az „Óvónőképzős Nyugdíjas Kör” tagjaival, jókedvűen tervezte a kiránduláson való részvételt. Sajnos, 2017 októberében már nem érezte jól magát, kezelésekre járt, mi azonban nem gyanítottuk, hogy mekkora nagy a baj.

Bíró Gyula, a Gál Ferenc Főiskola Szarvasi Gyakorló Általános Iskola és Gyakorlóóvoda igazgatója, főiskolai mestertanár, így búcsúzott tőle: *„Munkáját mindig az a lélektől lélekig áramoltatott »valami« határozta meg, amit mi csak egyszerűen pedagógiának hívunk.*

Visszaemlékezem főiskolás koromra, amikor a Tulipán csoportba először léptem, és Márta kedves szava, feszültségoldó kedvessége egy pillanat alatt tette izgalmassá azt a pályát, ami félelmetes-kíváncsisággal vonz ma is. Kedves szigorúság, következetesség, követelés jellemezte, aminek forrása a tisztelet, a másik ember, a hallgató iránt érzett tisztelete volt. Lenyűgöző pedagógiai tudása, komplex látásmódja, feltétel nélküli gyermekszeretete, szilárd neveléstudományi elméleti és gyakorlati jártassága minden megbeszélő órát feledhetetlenné tett, és észrevétlenül »fertőztek« hallgatóit a szakma szerelmével.

Amikor tizennégy év múlva visszatértem a főiskolára dolgozni, első találkozásunk »mester és tanítvány« néma ölelésében zökkentett vissza bennünket az időben, és hamarosan nagymamaként újra együtt lehettünk, beszélgethettünk, mint remek közösségi ember, és közösséget formáló alkotótárs. Szerettem a

»civilségét«, a tettekészségét, a város közéletében való nem hivalkodó buzgalmát, a kétkezeségét, a család iránti végtelen szeretetét, a mindig érdeklődő mosolyát, biztatását és büszkeségét, hogy közünk volt, és közünk van egymáshoz... Innen is csak teveled.

És most szavakat kellene találnom... nem találok. Lelki virasztás ez a magamba temetett emlékek margóján.

Mikus Márta hatvanegy éves korában hunyt el. Neveltjeiben, főiskolai hallgatóiban tovább él lelkiismeretessége, emberi lüktetése, tudása, örökös adni akarása.”

Kollégákkal, egyesületi társakkal

Villámcsapásként ért a hír, hogy 2017. november 22-én este rosszul lett és meghalt. Nagy úrt hagyott maga után sokunkban. Életére mégis teljes egészésként tekintünk mi, kollégái, közösségi társai, osztozva abban a hiányban, amit nehéz pótolni édesanyja, gyermekei, unokái számára.

„Mondom néktek: mi mindig búcsúzunk
Az álmainktól, mik nem teljesültek,
A lángjainktól, mik lassan kihűltek,
A tűnő tájtól, mit vonatról láttunk,
A kemény rögtől, min megállt a lábunk”

(Reményik Sándor)

Munkatársa,
MONTVAJSZKINÉ BÁTOR ANNA
Szarvas

R

RADA ALADÁR (Kerekegyháza, 1921. január 1. – Nagykáta, 2007. december 22.) középiskolai tanár, igazgató

Rada József rokkantnyugdíjas villamosvezető és Batu Mária első gyermekeként született. Őt még hat testvér követte. Édesapjának korábbi házasságából volt két leánya és egy fia, mikor megözvegyült.

Rada Aladár az elemi iskolát Tatárszentgyörgyön kezdte, majd Szentmártonkátán fejezte be. Szülei kereskedőnek szánták, ezért 6 elemi végzett. Majd mégis beírást a Nagykátai Polgári Fiúiskolába, ahová naponta gyalog járt. Itt kiváló előmenetele biztosította a tandíjmentességet. A tanulmányait a Budapest VIII. kerületi Zrínyi Miklós Reálgymnáziumban folytatta. (1938-ban Horthy Miklós ösztöndíjban részesült.) 1941-ben kitűnő minősítésű érettségi vizsgát tett. Az érettségi után egy évig a szentmártonkátai községházán dolgozott. 1942 őszén beiratkozott a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának matematika–fizika szakára.

1943 októberében behívták katonának, 1944 decemberében alakulatával Nyugatra vezényelték, 1945. május 8-án amerikai hadi-

fogságba esett. A fogság körülményeit, a bizonytalanságot nagyon nehezen viselte.

Töredékek a fogságban írott naplójából: „*Más választás nem volt, lejöttünk a gyűjtőtáborba. Hisz az amerikai ember eléggé humanista, és minket nem is tekinthet ellenségnek. Mi csak az orosz ellen készültünk. Hazánkat akartuk felszabadítani. A jó Isten mást akart. Célunkat nem értük el. Előttünk nem a győzelem, hanem a fogság állt. (...) Teljesen ellentétes érzések váltakoznak bennünk. Minden hír végén a haza áll. Csakhogy milyen ez az otthon? Nem merünk még gondolni sem a valódira, a mostanira. Talán leégett, romokban hever, nincs már otthon senki? Nem, ez irtóztató, ez nem lehetséges.*”

1945. szeptember 21-én érkezett haza. Hazatérése után folytatta egyetemi tanulmányait, középiskolai tanári oklevelét 1949-ben szerzte meg. Ekkor már házas volt: 1948-ban vette feleségül az ugyancsak pedagógus Szerkes Erzsébetet.

Egy évet tanított **Szentmártonkátán**, az **általános iskolában**, ahol korábban maga is tanult. Végzettsége és képessége magasabb fokozatú iskolában való oktatásra jogosította. Korábbi polgári iskolai tanárával, Lewandowsky Tiborral kezdeményezői voltak a Nagykátai járásban az első gimnázium megalapításának, mely szerencsésen egybeesett az MDP oktatáspolitikai irányelveivel.

1950. július 24-én Rada Aladárt a vallás- és közoktatásügyi miniszter a **nagykátai Állami Általános Gimnáziumba** áthelyezte. E rendelet alapján ő volt a gimnázium első tanára. Nagykátán 1950. szeptember 4-én tartották az évnyitó ünnepséget az újonnan alapított gimnáziumban. A tanítás egy-egy első osztályos

leány- és fiúosztállyal indult az általános iskola Vásár téri épületében.

1950. szeptember 21-én Pest Megye Tanácsa Rada Aladár középiskolai tanárt az igazgatóhelyettesi feladatok ellátásával is megbízta, majd 1951. augusztus 24-én kinevezte a gimnázium igazgatójának.

Az első gimnáziumi leányosztály

Az első évben Ali bácsi – a gimnázium igazgatóhelyettese – naponta kerékpárral járt át Szentmártonkátáról. A család 1951-ben Nagykátán telepedett le.

Sorsát évekig meghatározta az aktuális politika és a „disszidens” testvérek.

Egyik öccse Franciaországba került hadifogságba, és ott is maradt. Másik öccse 1948-ban „disszidált”, Angliában telepedett le. Ő mindig felvállalta ezt a „fekete foltot”.

Ezekben az években a politika szeszélye és kiszámíthatatlansága folytán szinte évenként váltották az iskola vezetőit.

Az 1956-os forradalmat követően 1957. február 4-én egy gyászszalagos néma tüntetésre került sor a gimnáziumban. Ezekben a napokban Ali bácsi és kollégái jelesre vizsgáztak emberségből: nem voltak hajlandók kiszolgálni a hatalom megtorló gépezetét. 1990-ben a *Bécsi Napló*ban *Az 1956-os forradalom utóélete – egy hajdani kisdíák emlékeiből* címmel visszaemlékezés jelent meg, melyben álnéven a későbbi nemzetközi hírű tudós, *Geccényi Lajos* meleg szívvvel méltatja osztályfőnöke, Rada Aladár „gyermekmentő” magatartását: „...V.GY. igazgatóhelyettes és R. A. osztályfőnök vélhetően hamarosan tiszta képet kapott az ügyről. Kemény hangú, szigorú

feddésben volt részünk. De emberségüket mi sem mutatta jobban, minthogy a megjelenő nyomozók elől az utolsó pillanatban elégették a vallomásainkról készített feljegyzéseket, és nem voltak hajlandók felvilágosítással szolgálni az ügyről.”

1958-ban átadták a gimnázium új épületét. Az építési munkálatok fázisait, a diákok társadalmi munkáját Ali bácsi mint az 1956-ban indult építkezés krónikása, sok-sok felvétel segítségével őrizte meg az utókornak.

Ali bácsinál a közéletiség nem volt formalitás, hanem a közérdek sokoldalú, magas színvonalú kulturális szolgálatát jelentette. Az 50-es években sport- és játékvezető, egy évtizeddel később újságok külső munkatársa volt, majd ezt követte a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat csillagászati és űrhajózási szakosztályában végzett felvilágosító munka.

1971–76 között ismét Ali bácsi volt a gimnázium igazgatója. Ezekben az években történt meg a mezőgazdasági profil továbbfejlesztése, mely a járás termelő üzemeivel való szorosabb kapcsolat kiépítését igényelte. 1976-ban *Miniszteri Dicséretben* részesült.

Rada Aladár középiskolai tanár 1980-ban kérte nyugdíjaztatását. Ekkor tüntették ki a *Pedagógus Szolgálati Emlékéremmel*. *Aranyoklevelét* 50 éve kezdett pedagógiai munkássága elismeréseként 2000-ben vehette át.

A nyugdíjas lét évtizedei alatt továbbra is korrepetálta az arra rászorulókat, jól érezte magát egyre gyarapodó családjában. 87 éves korában, 2007. december 22-én hunyt el. Temetésére 2008. január 11-én került sor. Síremléke alig száz méterre van a gimnáziumtól.

Részlet a temetésen elhangzott nyugdíjas igazgatóhelyettes, *Dobos Károlyné* búcsúztató beszédből: „...búcsúzunk Rada Aladártól, középiskolánk nyugalmazott igazgatójától, aki a gimnázium alapításától kezdve nyugállományba vonulásáig az intézmény tanára, majd vezetője volt. Élete összeforrott a Damjanich múltjával, sőt még jelenével is.

A sokak által rajongva szeretett és tisztelt kolléga, barát, tanárként nemzedékek számára

vált felejthetlenné a maga kiváló pedagógusi személyiségevel. Életműve a legteljesebb tanári és emberi életmű volt, amelyet az motivált, hogy minél többet adjon tanítványainak a benne rejlő tudásból és emberségből, hogy megmutassa, a tanulás, a tudás érték, amiért áldozatot kell hozni; hogy becsületre, kötelességtudatra, szeretetre nevelje tanítványait.”

2010-ben 60 éves a Damjanich János Gimnázium és Szakközépiskola címmel évkönyv jelent meg. Részletek a könyvből: „A nagykátaiak régi vágya teljesült 60 évvel ezelőtt. (...) A háború után a már 8 osztályos általános iskola tanárai, Lewandowszky Tibor és Rada Aladár, a tanulók ambícióit ismerve a Pest Megyei Oktatási Osztályon kértek segítséget. Nagykáta és a járási központ vezetői mint szülők is látták, hogy a gimnáziumi oktatás az egész térség közös ügye.” (Pető Sándorné nyugdíjas pedagógus és igazgatóhelyettes)

uralkodtak benne: a segítőkészség, a rokon-szenv, a szeretet. Kiváló motor volt, törekény alakjából magával ragadó erő sugárzott. Fáradhatatlanul tette a dolgát. Imádta a fizikát, és mindent elkövetett, hogy ezt a szeretetet átplántálja belénk. Számomra felejthetetlen volt az a szívós, se magát, se minket nem kímélő felkészítő munka, ahogy a vastag példatárakat oldatta meg velünk, egyetemre készülőkkel.” (Dr. László Márta az iskola 1956-ban érettségizett tanulója)

2011. február 19-én, Rada Aladár születésének 90. évfordulóján a munkásságát és a gimnázium első 30 évét bemutató fotókiállítás nyílt *Megőrzött pillanatok* címmel. A kiállítás a Rada Aladár és tanártársai fotóarchívumában megőrzött felvételeket dolgozta fel.

Dobos Károlyné ny. igazgatóhelyettes megnyitó beszédének részlete: „...Ali bácsi számomra a hivatásom és munkahelyem szempontjából is meghatározó személyiség volt.

A nagykátai gimnázium első fiú növendékei (1951/52)

„Rada Aladár neve elválaszthatatlan a gimnáziumétól. Itt kezdte és itt is fejezte be pályafutását. Igazgatóként, igazgatóhelyettesként végezte munkáját, elkötelezett odatartozóként, amit éppen a politikai vezetés engedélyezett. Két lábbal állt a földön a »mindig mindent jól« jelszavával. Tisztalelkű volt, haragot, gyűlöletet, sértődöttséget, irigységet nem tárolt a lelkében. Csak pozitív érzések

Ő terelgetett a pedagóguspálya irányába, majd igazgatóként teljesítette azt a kérésemet, hogy a volt iskolámban taníthassak. Sok tanítványa választotta a tanári pályát, közülük többen kerültek vissza a Damjanich Gimnáziumba, ahol mindig örömmel üdvözölte őket, és egyenrangú társként fogadta...”

Az eseményről Basa László helytörténész számolt be a Tápióskultúra honlapján: „A tárlat

megrendezésének aktualitását az adta, hogy 90 éve, 1921. január 1-én született Rada Aladár gimnáziumi tanár, volt igazgató, s 60 éve alakult meg Ali bácsi hathatós közreműködésével Nagykáta és a Tápió-mente első gimnáziuma.

Nagyszerű a tanár kollégák galériája, a Vásártéri »hőskor« fotói, az új iskola építésének elcsúszott pillanatai. A gimnázium Ali bácsi számára nemcsak a kollégáit jelentette, hanem szinte minden felvételtől ránk néznek a diákok – néhány képen pl. a méltósággal viselt egyensúlyában –, és az intézmény egyéb dolgozói is.”

A kiállítás írásos dokumentumai közül fontos kiemelni Rada Aladár korábbi visszaemlékezését, és egy elsőként érettségiző diák levelét.

Adalékok a nagykátaai gimnázium történetéhez (Részletek): „1950. szeptember 4-én indult útjára a gimnázium. Én naponta Szentmártonkátáról kerékpáron jártam Nagykátára. Eső, hó, szél nem riasztott el. Nagy volt a lelkesedés! Nem néztük az órát, nem kérdeztük, hogy kapunk-e túlóradíjat. Vártuk a tanulókat a járás községeiből. Együtt izgultunk a diákokkal.

A második tanítási évben a gimnázium igazgatójával engem bízott meg a Pest Megyei Tanács.

Együtt élt az iskola és a község, a járás. Labdarúgó mérkőzéseket, színdarabokat, ünnepségeket szerveztek a gimnázium tanárai és tanulói.

1953-ban a Pest Megyei Tanács visszavonta igazgatói megbízását, mert két öcsém kapitalista országban él. Én igazgatóhelyettes lettem. 1971-ben ismét engem bíztak meg az igazgatással.

E változatos megbízatásból is következtethető, hogy jól ismerem az iskolát, a tanári testületet, a község vezetőit is. Tanáraink között már sok volt diákunk is van.

Próbáltam becsületes, kemény, de barátságos munkát megkövetelni.

50 évre visszagondolva kérdezhetem: hová lett az ifjú lelkesedés, önzetlenség, egymás

segítése, a fiatalok iránt érzett felelősség? Az igaz szóba vetett hitem sokszor megingott.

A diákokat megbecsültem, a felnőttek közül sokat csak fenntartással fogadtam és fogadok el.

Az iskola sikeres működését szeretném látni a jövőben is.” (1999. szeptember 25. Rada Aladár nyugalmazott középiskolai tanár)

Faragó Béláné Bajnóczi Erzsébet ny. tanárnő, az egyik első érettségiző Levél tanárainak, osztálytársaimnak, s mindazoknak, akik szerettek! címmel írta:

„Kedves Rada Aladár Úr! – Köszönök mindent. A gimnáziumban eltöltött négy év emberségét. A mai napig tartó példamutatást. Tanárként mindig fülembe csengnek szavai: »mindig mindent jól!« Igyekeztem hosszú pályafutásom alatt ezt követni.”

Rada Aladárné visszaemlékezésének részlete: „Papát 1945-ben ismertem meg. Öccsét, Jóskát korábbról ismertem a vonat tanulócsúcsjából. 1945 őszén boldogan jött oda hozzám: Képzeld, hazajött a bátyám a hadifogságból. Neked is meg kell ismerned!

Kis idő múlva Aladár jelentkezett az egyetemre, amit a katonai behívó miatt hagyott abba. Nővérem, Mária sokat segített neki az egyetemi visszailleszkedésben.

1948. július 3-án esküdtünk meg.

1950 őszén megszervezték a nagykátaai gimnáziumot, és ő átvette tanítani Kátára.

Papa az iskolának élt, minden idejét ott töltötte. Az első évtizedekben reggel 8-tól este 10-ig is bent volt. Nagyon sokan szerették önmagáért, jóságáért és tiszta jelleméért.”

RADA ISTVÁN
Dunakeszi

RADA ALADÁRNÉ Szekeres Erzsébet (Nagykátán, 1926. november 19. – Dunakeszi, 2014. december 20.) tanító, általános iskolai tanár

Édesapja, Szekeres László vasúti váltókezelő, édesanyja, Palásti Mária elismert hímzőnő volt. Egy fiú és egy leánytestvér előzte meg a születésben.

Visszaemlékezéseiben így ír: *„Váratlan vendégként jöttem a világra. Nővérem és köztem egy év a különbség. A kisbabája mellett Anyám nem is vette észre, hogy jön a következő. Nem is bocsájtotta meg.”*

Gyermekként mindig mellőzöttnek érezte magát, és ez egész életére kihatott, ezért szülőként, pedagógusként mindig igyekezett egyenlő mértékben adni, egyenlő mércével mérni.

Az elemi iskola osztályait és a polgári iskolai tanulmányait Nagykátán végezte. Jóllehet nővére Budapestre járt középiskolába, szülei az ő továbbtaníttatását nem tervezték. Azonban a polgári iskolai apácák meggyőzték a szüleit, így mégis folytathatta a tanulmányait. Nagyon szerette a verseket, sokat olvasott. Szeretett rajzolni. Olvasónaplóit mindig sok illusztrációval látta el.

Budapestre a Salvator Római Katolikus Leánylíceum Népiskolai Tanítóképző Intézetbe iratkozott be. Naponta járt Nagykátáról Budapestre vonattal az iskolába. Az utazási feltételek nagyon rosszak voltak a II. világháború miatt. Visszaemlékezéseiben így ír: *„A bejárás minden nap vonattal történt. Tehervagonokban utaztunk egy évig. Reggel 3 órakor indult a vonat, és 8 órára ért a Keletibe. Egy év után javult a helyzet, és később indultunk reggel,*

nagyon öreg lepusztult fapados kocsikban. Viszont ennek is nagyon örültünk.”

A háború után a tanulókocsiban igazi diákélet volt. Itt ismerkedett meg Rada Aladár egyetemi hallgatóval, aki 45 őszén jött haza a hadifogságból. Ő is vonattal járt Budapestre, az egyetemre. A tanulókocsiban többször együtt utaztak. 1946 augusztusában eljegyezték egymást. Így lett 2 évig menyasszony, mert még egy év volt a képzőből, vőlegénye pedig két év múlva végzett az egyetemen.

Népiskolai tanítói oklevelét 1947. június 11-én kapta meg. Tanítói hivatásának gyakorlását **Erdőszőlőn** kezdte meg 1947. szeptember 7-én. Ez egy **Nagykátához** tartozó tanyasi terület volt. Kerékpárral járt tanítani az 5 km-re levő iskolába nagyon rossz földutakon.

Az első tanév Szentmártonkátán

Akkoriban a kezdő pedagógusok először tanyasi iskolákban kaptak lehetőséget a tanításra. A tanítás két tanteremben összevont osztályokkal történt. Áram, vezetékes víz nem volt. A téli időszakban a korai sötétedéskor petróleumlámpával világítottak.

1948. július 3-án férjhez ment Rada Aladárhoz.

1948. szeptember 1-től 1951. augusztus 15-ig **Szentmártonkátán** tanított. Ezekre az évekre így emlékezik: *„Aladárék kilencen voltak testvérek, ebből három fiú. A Rada házban a nyitott gangon volt az otthonunk. Egy dikó szalmazsákkal volt a birtokunk. A tél beálltával az ügynevezett nappaliban kaptunk helyet. Se kályha, sem fűtés nem volt. Az ajtó ujjnyi részén látni lehetett a havat. Mi nagyon szerettük egymást. Az élet viszont nagyon nehéz volt.”*

1951 ősztől **Nagykátán** a Vásár téren tanított az alsó tagozaton az **Epresi iskolában**. Leginkább 1–2. osztályos diákjai voltak, akiket bevezetett az írás, olvasás, számolás rejtelmeibe. Az akkori kicsi gyermekek már mind nyugdíjas nagymamák, nagypapák. A mai napig jó szívvel emlékeznek egykori tanító néniükre.

Az Epresben

1958 ősztől az 1950-ben indított Nagykatái Gimnázium új épületbe költözött. Ekkor felszabadult egy iskolaépület, és az általános iskolát két körzetre osztották. 1-es és 2-es számú önálló oktatási egység jött létre. 1959-től az **1. számú Általános Iskolában** a felső tagozaton mezőgazdasági ismereteket, gyakorlatot és földrajzot tanított. Munkája végzése mellett folyamatosan képezte magát. A Szegedi Tanárképző Főiskolán Mezőgazdasági ismeretek és gyakorlatok szakon általános iskolai tanári diplomát szerzett 1963-ban. Nagyon érdekelte a földrajz, a csillagászat. Az Egri Tanárképző Főiskola földrajz szakán általános iskolai tanári diplomát kapott 1971-ben. A földrajz oktatása során a rendelkezésre álló kezdetleges szemléltető eszközökkel is eredményesen tudta bemutatni a naprendszer felépítését és a bolygók mozgását.

Heimann Győző nyugdíjas iskolaigazgató így beszélt búcsúztatásakor: „Ezekben az években a rábízott leányok a mezőgazdasági munka alapjainak megismerése mellett megtanultak kötni, horgolni, varrni, megismerkedhettek a sütés-főzés titkaival. Tanítványai munkáiból évente rendezett kiállításokat. Tanulói eredményesen szerepeltek a járási, megyei tanulmányi versenyeken is. Személyes példájával is alakíttatta, formálta ízlésüket.

Férje gimnáziumi és közéleti munkáját úgy segítette, hogy igyekezett a családi feladatok nagyobb részét átvállalni.

Fiatalabb munkatársaival is jól boldogult. Kapcsolatukat a kölcsönös megértésen, tiszteleten alapuló együttműködés jellemezte. Annak a nagy nemzedéknek volt egyik kiváló tagja, amely számunkra mindenkor a példát jelentette.”

Kasnya Sándorné Keszei Mária tanártársa, nyugdíjas pedagógus is emlékezik: „1969 szeptemberében kerültem a Nagykatái 1. sz. Általános Iskolába tanítani. Mindenki szeretettel fogadott, idősek, fiatalok egyaránt. Eleinte gondban voltam, hogy az idősebb kollégáimmal hogyan kommunikáljak. Megegyeztünk a tegezésben, de annyit kértem, hogy a nénit hozzátehessem a nevükhöz.

A tanári szoba az utcára nézett, az ablaktól az első hely jutott nekem. A második helyen Rada Erzsike néni ült, akivel 7 évig »székszomszédok« voltunk. Értekezleteken, lyukas órákon, ha volt egy kis időnk, sokat beszélgettünk.

Sok éves tapasztalat volt már mögötte, sokoldalú volt. Gyakorlati foglalkozást, éneket, rajzot és földrajzot is tanított.

Mindig nyugodt, kellemes hangon beszélt, nem hivalkodó, szolid öltözködése, megjelenése tiszteletet váltott ki belőlem.

Szinte fülemben cseng – »Tudod Marikám!« –, mikor valamiről mesélt, családjáról, munkájáról, fiatalságáról. Arra emlékszem, hogy sokat kézimunkázott, vagy rajzokat értékel. Kicsit a szárnyai alá vett mint kezdőt, és mint olyat, aki nagyon távol volt a szüleitől. Vitatkozni, hangoskodni soha nem hallottam, annak ellenére, hogy véleménye volt.

Munkáját pontosság, precízesség jellemezte, sokat tanultam tőle. Kellemes emlékeket őrzök róla.”

Farsang Edit, a Nagykatái 1. sz. Általános Iskolában 1967-ben végzett tanuló visszaemlékezése: „Ennyi idő távlatában, ha feltennék a kérdést: Tanáraid közül ki jut elsőként az eszedbe? – Gondolkodás nélkül válaszolnám: Erzsike néni!

Ő volt szinte az egyetlen, akiből a feltétel nélküli szeretet, gondoskodás és az adni akarás sugárzott. Nem »tanított« –, átadott! Ismertetett! Nem büntetett, nem szidott, nem hangoskodott, egyszerűen Emberként bánt velünk. Szerettem a mosolyát! Megnyugtató. Talán neki köszönhetem a gyakorlókertben szerzett ismereteim után a természet adta föld szeretetét. Köszönöm, Erzsike néni, hogy része lehetett az életemnek!”

Életét a betegségek végigkísérték, korán el-
fáradt.

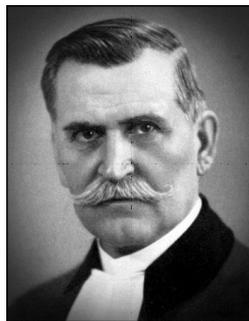
Pedagógusi pályája utolsó hat esztendejét a **2. sz. Általános Iskolában** ismét alsó tagozatos tanítóként töltötte a szőlőtelepi épületben. Csendben élt. Szerényen segítette munkájában szeretett férjét, egyengette két gyermeke útját, sorsát. Boldogon, örömmel, büszkén beszélt unokáiról.

Idősebb fia és férje elvesztése nagyon megtörte. Férje halála után egyedül élt. Idős kora ellenére önellátó volt a saját otthonában. Fia családjának körében töltötte utolsó napjait. 88. születésnapja után egy hónappal fogyott el az életeréje, szép csendben eltávozott.

RADA ISTVÁN
Dunakeszi

DR. RAFFAY SÁNDOR (Cegléd, 1866. június 12. – Budapest, 1947. november 4.) evangélikus teológiai akadémiai tanár, evangélikus püspök, felsőházi tag, egyházi író, teológus, költő, műfordító, hittudós

Cegléden született nehéz anyagi körülmények között élő családban, ahol a jó erkölcs, tisztesség és becsületesség mindent meghatározó szellemiségében nevelkedett testvéreivel együtt. A jó nevelés bizonyítéka, hogy nemcsak Sándor lett híres személyiség a családból, hanem László és Ferenc nevű öccsei is. Szülei: Raffay János és Szokol Judit voltak.

Tanulmányait 10 éves koráig Cegléden, majd a Szarvasi Ág. Hitv. Evangélikus Főgymnasiumban folytatta, ahol 1885-ben érettségizett. Ezt követően a Budapesti Egyetemen jogot hallgatott, ám 1887 őszén a Pozsonyi Evangélikus Teológiai Akadémiára iratkozott be, mert igazi elhívást a lelkészi pályára érzett.

Raffay Sándor idős édesanyja nagyon büszke volt gyermekeire. Ezt írja egyik levelében Pozsonyban élő fiának: „...jól esik lelkemnek, hogy olyan gyermekekkel áldott meg az Isten, amelyek úgyszólván szárnyra vannak bocsátva, és mégsem felejtkeznek meg Isten után a legjobb jól tevőjükről”.

Raffay Sándor Pozsony után külföldi egyetemeken folytatta tanulmányait: Jéna, Lipcse és Bazel volt tanulásának színhelye. Teológiai tanulmányainak befejezésekor 1891 júniusában avatták fel evangélikus lelkésszé.

1892-ben a **besztercebányai evangélikus algimnáziumban** a magyar nyelv és történelem tanáraként kezdte pedagógusi tevékenységét.

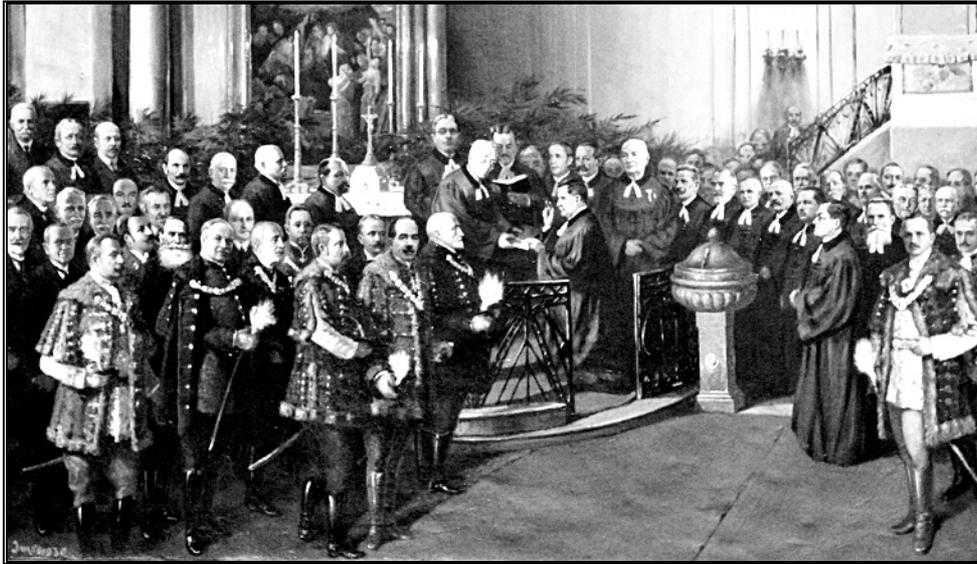
Ezzel párhuzamosan segédlelkészként is szolgált. Itt ismerkedett meg későbbi feleségével, Dillnberger Mariskával.

A következő évben a Tápiószentmártoni Egyházközség választotta lelkészévé. A gyülekezet építése azonban sok akadályt gördített elé, s ezek miatt egyre kilátástalanabbnak érezte szolgálatát. Újabb lehetőséget a **Pozsonyi Teológiai Akadémia** nyújtott számára: 1896 közepén felkínáltak neki egy nyilvános rendkívüli tanári állást, majd 3 év múlva az **Újszövetségi Tanszéken** rendes tanári kinevezést kapott, ezzel párhuzamosan vasárnap

dik az Újtestamentum görögből történő újrafordítása is. A teológiai könyvei mellett tanítóképzők és evangélikus tanítók számára írott könyve – *Az evangélikus népiskolai vallás tanítás módszertana* – igen jelentős, hiánypótló műnek bizonyult.

Teológiai munkásságára így emlékezett vissza: „Tanszékem a lelkemhez volt nőve. Öröm volt minden óra. Gyakran keltem fel 4 órakor, hogy a 10 órakor kezdődő órám anyagát tisztán láthassam.”

Időközben családja is szépen gyarapodott: 1904-ben már 4 gyermeknek örvendhettek.

Püspökké avatása (középen térdel)

délutánonként magyar nyelvű istentiszteletet tartott, hogy Isten igéje Pozsonyban ne csak németül és szlovákul, hanem magyarul is csendüljön föl. Konfirmandusoknak írott tankönyvével pályázatot nyert, és e könyv értékállóságát igazolja, hogy hosszú ideig ebből folyt a konfirmandusok tanítása Magyarországon.

Az Akadémián fő kutatási területe az újszövetségi teológia volt. Több könyve is megjelent, melyek széles látókörrel és elmélyült teológiai tudásról tanúskodtak. Az Újszövetségi Apokrifusok fordítása kora egyik nagy teológiai sikerének számított. Nevéhez fűző-

Tizenkét évnyi pozsonyi szolgálat és tanári munkássága után Raffay Sándor híre **Budapestre** is eljutott, melynek eredményeként a **Deák téri gyülekezet** meghívta lelkészéül. Ez a bizalom számára nem átvonuló hangulatot, hanem erőforrást jelentett, melyből meríthetett. Feladata roppant nagy volt, ugyanis hét gyülekezet tartozott hozzá. Fontosnak érezte a gyermekek hitoktatásának fejlesztését: írt a gyermekek számára bibliai történeteket. Megjelentette a *Budapesti Evangélikusok Lapja* című újságot, melyet azonban gyülekezetének presbitériuma nem nézett jó szemmel. Figyelmet fordított a határon túlra szakadt magyar

evangélikusságra, sőt Amerikában is felkereste az ott élő magyar evangélikusokat, és felajánlotta számukra az együttműködés lehetőségeit.

Az első világháború kitörése nagyon megrengette egész Európát. Erre a megmagyarázhatatlan tragédiára választ keresett, ezért megírta *A világháború és Isten igéje* című könyvét. A szenvedők vigasztalódására pedig az *Én imádságos könyvem* című művét kínálta fel.

1917 végén nagy megtiszteltetés érte: a Debreceni Magyar Királyi Tudományegyetem Református Hittudományi Kara díszdoktorrá avatta.

1918 nyarán a Bányai Egyházkerület püspökévé választották. Ez akkor a Duna-Tisza közét, Tiszántúl Köröstől délre eső részét jelentette, és Budapest is ide tartozott. Ünnepeles beiktatásán – 1918. október 6-án – egyházi és világi méltóságok mellett meghívottként részt vett hön szeretett iskolájának, a szarvasi evangélikus gimnáziumnak küldöttsége is.

Raffay Sándor püspökként olyan korban vezette az evangélikus egyházat, amikor egész Európa forrongott, két világháborút élt meg, és ekkor vették el a trianoni döntéssel Magyarország kétharmadát, ezzel együtt az evangélikus hívek több mint a fele is határon kívül rekedt. Püspöksége alatt többet változott a világ, mint máskor évszázadok elteltével. Újjászervezte egyházunk életét, templomokat építtetett (harminc új templom építését szorgalmazta, támogatta) és új liturgikus rendet készített. Püspökként is a gyülekezete mindennapjaival együtt élő lelkes maradt. Igehirdetéseit *Amit az Úr üzen* címmel adta ki.

Közéleti szereplőként egyháza jogegyenlőségéért harcolt. Éveken át elnöke volt a Magyarországi Evangélikus Lelkészek Egyesületének. Szerteágazó külföldi kapcsolatokat ápolt, jelen volt korának valamennyi jelentős nemzetközi konferenciáján, képviselve egyházát és nemzetét is.

A polgári közélet is igényt tartott munkásságára: az országgyűlés főrendi házában tagja, Budapest törvényhatóságának örökös tagja

volt. Püspökké avatása 20. évfordulóján a kormányzó „a haza érdekében végzett kiváló szolgálataiért” a legmagasabb kitüntetésben részesítette: *magyar királyi titkos tanácsossá* nevezte ki. Címével kapcsolatban azonban lelkészeinek megtiltotta, hogy – a címmel járó – kegyelmes úrnak szólítsák, továbbra is a püspök megszólításhoz ragaszkodott.

Dr. Raffay Sándor áldásos tevékenységére mi, szarvasi gimnáziumi öregdiákok – és a mai diákok is – hálatelt szívvel emlékezünk. 1925. június 20-án a 40 évvel azelőtt érettségizett diákok találkozóján dr. Raffay Sándor püspök – gimnáziumunk volt diákja – magával ragadó beszédben tett vallomást az ősi iskolája mellett, *„ahol szívünk rajongással telt el a szép, igaz és jó eszméi iránt”,* és indítványozta a volt szarvasi diákok egyesületbe tömörítését, mely a Szarvasi Öregdiákok Szövetsége néven meg is alakult, és 1926. május 19-én tartotta első közgyűlését. Céljával az állandó érintkezést, szoros baráti kapcsolat fenntartását tűzte ki a gimnázium volt tanulóinak számára, valamint *„ápolni az alma mater kultuszát, ébren tartani, fejleszteni, nemzedékről nemzedékre továbbadni azt a hazafias szellemet, amelyet onnan vittünk magunkkal az életbe, erkölcsi támogatásban részesíteni a tagokat, támogatni az iskolát, anyagi segílyt nyújtani az arra rászoruló szarvasi diákoknak. És a szövetség, a SzÖSz, tagjai számának évről-évre szaporodása által megizmosodva, örökre szóló, beszédes tanúsítója lesz annak, hogy az 1802-ben Mezőberényben meggyújtott igénytelen kis mécses lángja mily messzire és mily sokakat bevilágított!”* (Ez a gimnázium költözött Szarvasra 1834-ben). Ezen a fentebb említett közgyűlésen 66 különböző évfolyambeli volt szarvasi diák vett részt. Az elnöklő dr. Raffay Sándor megnyitó beszédében elmondta, hogy *„Őszinte vallomás ez a találkozó és a hála érzete az alma mater iránt, melynek szellemét magunkba szívtuk... Szeretet, együttérzés, baráti érzés, mely máig is kérdésessé teszi, melyik diáktársunk milyen vallású és nemzetiségű volt. Ezt formálták belénk áldott*

emlékű tanáraink, és ez az a szellem, melynek hatása alatt oly készségesen jöttek össze ide öregek, ifjak hívó szavunkra”.

A közgyűlésen ekkor választották meg a szövetség „tisztí karát”. Első elnöküknek dr. Bartóky József író, nyugalmazott államtitkárt, a társ-, illetve alelnökök egyikének pedig dr. Raffay Sándor püspököt választották. Az elnök halála után 1929. május 29-én avatták a gimnázium (ma múzeum) falára elhelyezett Bartóky-emléktáblát, melynek avató beszédét dr. Raffay Sándor mondta.

A szövetség tagjainak száma a kezdeti 200-ról folyamatosan emelkedett, s 1930-ban, amikor a gimnázium felvette Vajda Péter nevét, már 600-nál is több tagot számláltak. Nagy érdeme a SzÖSz-nek, hogy a kiváló szarvasi személyiségeknek – Benka Gyulának, Tessedik Sámuelnek – ma is álló szobrokat, a gimnázium jelentős hírnévre szert tevő tanítványainak pedig emléktáblákat helyeztek el. Hálás utódokként éppen napjainkban határoztuk el – mint a Szarvasi Vajdas Öregdiákok Baráti Köre –, hogy a közeljövőben állítjuk fel a gimnázium udvarán dr. Raffay Sándor szobrát, és további terveink közt szerepel Koren István emléktáblájának elhelyezése is.

A szövetség életét mind a második világháborús események, mind az azt követő társadalmi-politikai események megnehezítették. Néhány évvel ezelőtt a gimnázium is visszatért az iskolát megalapító és fenntartó evangélikus egyház védőszárnyai alá, neve Szarvasi Vajda Péter Evangélikus Gimnázium, a szövetség pedig a Szarvasi Vajdas Öregdiákok Baráti Köre néven folytatja a dr. Raffay Sándor által elkezdett áldásos tevékenységet.

A fentiekből is kiténik, de más források is alátámasztják, hogy dr. Raffay Sándor kiemelkedő figyelmet fordított az ifjúság nevelésére, amint ez *dr. Szabó Alfréd* ceglédi helytörténész írásában olvasható: *„A középiskolai reform tárgyában az egységes középiskola mellett tör lándzsát, a humanisztikus képzést kívánja a középiskolai oktatás gerincévé tenni. Igen nagy fontosságot tulajdonít a tanár-*

képzésnek, a fiú- és leánynevelés egységes rendje mellett a különbségek figyelembevételének”.

Szerette a jó tanárokat. 1939. május 21-én Aszódon, a Petőfi-szobor avató ünnepségén ő tartott ünnepi beszédet, melyben kiemelte Petőfi aszódi, majd az ő szarvasi tanárának – Koren Istvánnak – pedagógusi nagyságát: *„Áldott emlékű Koren István, nekem is egykori tanárom, igazi professzor és polihisztor volt, aki az emberi lélek belső titkaiban ugyanolyan jártas volt, mint a tudományok mezején és a természet nagy világában. Tiszta szemmel, világos és bölcs értelemmel, meleg szívvel irányította a reá bízott ifjúság lelkét”.*

Dr. Raffay Sándor haladó szellemű nézeteit bölcs pedagógiai gondolatai is alátámasztják: *„Nem engednék senkit 12 éves kora előtt a középiskolába, vagy pedig nyolc osztályúvá tenném (a népiskolát) olyan módon, hogy a felsőbb két osztályban már ipari, kereskedelmi és gazdasági, a lányokra nézve pedig háztartási tanfolyamokkal látnám el. (...) Szerény nézetem szerint a kultúr színvonal minőségét nem az iskolatípusokban való gazdagság adja meg, hanem a tudás komolysága, az erkölcs megbízhatósága és a nemzetépítő tisztaság munkában való önzetlen készség igazolása. Az egész középiskolai oktatás és nevelés alapjává és gerincévé a humanisztikus képzést tenném”.*

A fiatalok számára a gazdasági ismeretek megszerzése mellett fontosnak tartotta az egyházi életbe való bekapcsolódásukat. Ezt pedig a külföldi példák nyomán megalakítandó népfőiskolák lehetőségeiben látta. Így került sor 1939-ben az első népfőiskola felavatására, melyet dr. Raffay Sándor szentelt fel. Ezt több is követte szerte az országban.

Dr. Raffay Sándornak abban is jelentős szerepe volt, hogy 1943-ban megalakult a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa. Ebben társa volt dr. Podmaniczky Pál evangélikus teológus professzor is. Mindketten fontosnak és időszerűnek tartották a hazai felekezetek egymáshoz való közeledését – miként ez napjainkban is épp ilyen döntő fontosságú.

Dr. Raffay Sándor hatalmas életművét ebben az arcképvázlatban képtelenség teljes terjedelmében feltárni. Lelkeszi, püspöki és pedagógusi nézeteinek rövid bemutatása nyújthat segítséget e nagyszerű ember megismeréséhez.

Hívei között

Életének további szakaszáról olvashatjuk, hogy Budapest második világháborús ostromát betegen élte végig. 1945 elején ezt írta: *„Én már megértem a nyugdíjra. Érzem, hogy időm letelt”*. Búcsúlevelét 1945. június 12-én, születésének 79. évfordulóján bocsátotta ki. Ezt a következő gondolatokkal zárta: *„Nagyon hálás vagyok mindazoknak, akik közéleti munkálkodásom idején szeretettel és jószággal támogattak, és így könnyítették meg jóakaró vergődéseimet. Viszont nagyon kérem azokat, akik szigorúan ítélték és ítélnék felettem, legyenek elnézők, mert én is csak gyarló ember vagyok, aki a legnagyobb vigyázás mellett is tévedhettem. Senkinek nem akartam mással tartozni, csak a szeretettel, ámde az ember esendő. Ha bántottam, és akit bántottam, bocsásson meg, és távozásomkor mondja utánam az áldást: Isten veled! – Az Úr legyen mindnyájunkkal!”*

A róla szóló visszaemlékezések közül kiemelhetjük Keken András evangélikus lelkész

búcsúgondolatait: *„Életének és szolgálatának legjellegzetesebb vonása az, hogy ő az erő embere volt. Szép, férfias magyar arcán az erő nyugalma honolt, s ezt az erőt szimbolizálta a szószék vagy a tanácskozásszal szélére helyezett súlyos ökle is”*. Ravasz László református püspök pedig ezzel a mondattal emlékezett rá: *„Nagyon becsültem Raffayban az őszinteséget, a bátorságot, az akaratot és az önbizalmat”*.

Raffay Sándor igaz ember volt. Kiváló püspök és tudós, teológus, férj és családapa. Büszke volt négy gyermekére: Margitra, Bélára, Mártára és Sándorra.

Mikszáth Kálmánt ő temette 1910-ben a Kerepesi temetőben. 1947. november 4-én bekövetkezett halála után ő is ott nyugszik.

A róla készült életnagyságú festmény a püspöki palota tanácskozó termét ékesíti.

Szülőházán az emléktábla latin felirata magyarul: *„A tudományt és az életet a hazáért”*

A Magyarországi Evangélikus Egyház Déli Egyházkerületei dr. Raffay Sándor kései utódjaként ismét egy szarvasi öregdiákot – Kondor Péter lelkészt – választották püspökké, akinek beiktatására 2018. június 30-án, Szarvason került sor.

Források:

- Zászkaliczky Péter: Aki makacs szeretettel szolgált – Emlékezés dr. Raffay Sándorra (Evangélikus Élet, 81. évf.23. sz.)
- Dr. Perényi Béla: A szarvasi gimnázium tradíciójának őrei: öregdiákjaink (A Vajda Péter Gimnázium Jubileumi Emlékkönyve. Szarvas, 1984.)
- Basa László: Petőfi Sándor emléke a Tápió mentén. – tapiokultura.hu
- Egyéb források az internetről.

KONDACS MIHÁLYNÉ PODMANICZKY MÁRIA
Szarvas

DR. RAJKAI TIBOR (Budapest, 1915. február 16. – Debrecen, 1972. április 1.) középiskolai testnevelő tanár, leventeoktató, történelem–biológia szakos középiskolai tanár, egyetemi tanársegéd, adjunktus, docens, múzeumi tudományos főmunkatárs, posztumusz címzetes főiskolai tanár, atlétaedző, válogatott keret-edző

Budapesten látta meg a napvilágot Himpffner Gabriella és Roszipál Vince negyedik gyermekéként. Édesapja egy Székesfehérvár melletti kis településen, Szilfa majoron volt tanító. A Roszipál nevet 1933-ban magyarosította és változtatta Roszipál György Tiborról, Rajkai Tibor Györgyre.

Amikor a család Abára költözött, itt töltötte gyermekéveit, innen járt Székesfehérvára iskolába, 1926–1934 között. A gimnáziumot a Székesfehérvári Cisztercita Rendi Gimnáziumban végezte. Középiskolás éve alatt került kapcsolatba az atlétikával, és azon belül főleg ugró és dobó számokban jeleskedett. Az első nagy sikert 1934-ben az országos ifjúsági bajnokságon érte el, ahol első helyezett lett rúdugrásban 333 centiméterrel, amely akkor új északnyugati kerületi rekordnak számított². Egy évvel később már a Dunántúl válogatottjaként szerepelt a Stájer–Dunántúl atlétikai viadalon, ahol második lett (325 cm) a győzteszel azonos eredménnyel. A főiskolai évek alatt, 1938-ban, a főiskolai országos bajnokságon második lett (350 cm), a következő évben a 360 centiméteres magasság teljesítése a győzelmet jelentette számára.

A háború megszakította sportkarrierjét. Utolsó versenyére a háború vége után került sor, amikor a debreceni, hajdúböszörményi és kisérszállási fedett pályás atlétika versenyen a D. MEFESZ színeiben indulva győzött 260 centiméteres ugrással.

Kivételes képességeit két szinten kamatoztatta, a tudomány és a sport területén. A kiemelkedő eredmények eléréséhez szükséges tanulmányok elvégzése, az állások betöltése az akkori hatalom engedményeitől függött.

Érettségi után egy évig jegyzőgyakornok volt **Abán**. 1935–36-ban tartalékos hadnagyként szolgált Ipolyságon. 1936–40-ben a Testnevelési Főiskola hallgatójaként szerzett diplomát. Az utolsó főiskolai évét a **huszti Általános Gimnáziumban** töltötte testnevelő tanárként. Diplomás tanári pályáját 1940-ben kezdte a budapesti **Fáy András Gimnáziumban**, és még abban az évben Marosvásárhelyre helyezték a **Római Katolikus Püspöki Gimnáziumba**, ahol a harctéri szolgálat miatt megszakításokkal végezte tanári és leventeoktatói feladatait. Harctéri szolgálatra 1941–43-ban hívták be. Közben 1942-ben megnősült, Ávéd Ilonát vette feleségül, akivel a fronton szolgálók számára lehetővé tett távházasságot kötötték meg, majd leszerelése után megtartották az egyházi esküvőt is. Egy évre rá megszületett a lányuk, Enikő. 1944-ben leszerelték, és visszakerült Marosvásárhelyre, ahol folytatta munkáját 1945-ig, amikor a magyarok elleni atrocitások miatt menekülni kényszerült a családdal együtt. A továbbhaladás március végén egy Kőszeg melletti településen a gépkocsi meghibásodása miatt megszakadt, ekkor megszületett fiuk, György Zsombor, így vissza kellett térniük Abára a szülői házba. 1945–46-ban a székesfehérvári **Cisztercita Rendi Gimnáziumban** kapott testnevelő tanári állást. Innen **Nyíregyházára** helyezték, ahol 1948-ig dolgozott. Újabb állomása a **debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Testnevelési Tanszékén** volt, ahol a hallgatókat „testnevelte” 1950-ig. Ugyanezen az egyetemen Malán Mihály professzor

hívására az Embertani Tanszéken vállalt munkát, tanársegédi, majd adjunktusi fokozatban 1951–63 között. Eközben 1961-től a Hajdú-Bihar Megyei Bíróság antropológiai szakértőjeként alkalmazták. A sporttól sem szakadt el, 1955-ben a Hajdú-Bihar megyei ifjúsági atlétikai válogatott keret edzője is lett. 1963-ban megpályázta és elnyerte a **Nyíregyházi Tanárképző Főiskola Állattani Tanszékének** vezetését docensként. Munkája mellett folyamatosan képezte magát. A debreceni Kosuth Lajos Tudományegyetemen (KLTE) 1959-ben történelem, 1962-ben biológia szakos középiskolai tanári diplomát szerzett. 1960-ban megvédte doktori disszertációját antropológiai témában.

A család (1950)

Hatalmas törést jelentett életében, amikor 1966 őszén (politikai okokból) elbocsátották.³ Miután 1968-ban sikerült állást találnia a debreceni **Déri Múzeumban**, ott dolgozott haláláig tudományos főmunkatársként.⁴

A munkahelye beiskolázta a marxista–leninista esti egyetemre 1969-ben. Ezt halála előtt már betegen végezte el. Eközben elkészítette kandidátusi disszertációját, amelyet az 1972-ben bekövetkezett halála miatt már nem tudott megvédeni. Halálához egy iszo-

nyú vonatszerencsétlenség is hozzájárult, amikor sportolóival egy versenyről utaztak haza. Kiemelendő volt atlétáinak szeretetteljes, áldozatos segítése, gondoskodása a bal eset helyszínén.

Hatalmas életművet hagyott maga után az utókor számára. Pályafutása alatt 38 tudományos cikke jelent meg. Ezeket több esetben más szerzők is használták hivatkozásaikban.

„Az 1950-es évek elején Debrecenben kialakult Malán Mihály professzor antropológiai iskolája, amely abban az időben a hazai növekedésvizsgálatok irányító központja volt. ... Ennek a munkacsoportnak kiemelkedő tagja volt a sajnálatosan korán elhunyt Rajkai Tibor. Kitűnő felkészültsége, szakmaszeretete és nem utolsósorban nagyszerű emberi tulajdonságai, kedvessége szinte predesztinálták őt arra a vezető szerepre, amelyet Malán professzor kényszerű távozása után át kellett vennie.”⁵

- A testfejlődési vizsgálatok gyakorlati vonatkozásaival kapcsolatos módszertani tanulmányában közölt értéket Rajkai-index néven szokták idézni.⁵
- Tudományos vizsgálatai kiterjedtek az alföldi és hegyvidéki gyermekek testi fejlődésének vizsgálatára, valamint a debreceni egyetemi hallgatók testi fejlettsége és a sportteljesítményei közötti kapcsolat elemzésére.⁵
- „Fontos tanulmányt közölt a hajdúsámsoni vizsgálatai alapján az úgynevezett »akceleráció vagy a retardáció megszűnése?» problémához.”⁶
- A debreceni egyetem és a nyíregyházi főiskola hallgatóit is vizsgálta sportantropológiai szempontból.
- Résztvevője volt annak a négyéves vizsgálatnak, amely a testnevelés tantervének megreformálását célozta.
- Tagja volt a Magyar Biológiai Társaság Embertani Szakosztálya vezetőségének, a MTA Antropológiai Témabizottságának és az Antropológiai Közlemények szerkesztőbizottságának.

Pályafutása alatt végig hű maradt az atlétikához. Leghosszabb ideig a DEAC atlétaedzője volt, de a Nyíregyházi Tanárképző Főiskoláról történt elbocsátása után ezt a szerződést is felbontották. Ezután rövid ideig a DVSC, majd haláláig a DASE alkalmazta atlétaedzőként.

Dolgos munkásságát *elismerések, kitüntetések* fémjelzik:

- * A rövid ideig tartó munkája végén Huszton a gimnázium igazgatója elismerését fejezte ki a testnevelésben és a nevelésben végzett kimagasló tevékenységéért, és példaképpé állította a Kárpátalján élők és dolgozók elé. Ezt az elismerést jegyzőkönyvben rögzítették.
- * 1955-ben a „Sportoló ifjúság nevelése” dícsérő oklevéllel ismerték el munkáját.
- * Ugyancsak 1955-ben „A magyar atlétika fejlesztése érdekében végzett kiváló munkájáért” oklevélben részesítették.
- * 1965-ben és 1966-ban is megkapta a „Testnevelés és sport érdemes dolgozója” kitüntetést.

1966 után megszűnt elismerésre méltó ember lenni.

Az 1972-ben bekövetkezett halála évében kiváló tanítványa, Kerékgyártó László, valamint a DATE Mezőgazdaság-tudományi Karának testnevelési tanszéke (Kecskeméti János és Kecskeméti Jánosné) áldozatos munkájának köszönhetően megrendezték az első Rajkai emlékversenyt, amelynek szervezését később a Hajdú-Bihar Megyei és a Debreceni Atlétikai Szövetség (Nagy Tibor, Lipcsei Irén, Nyúl Imre) vette át.

1987-ben a Nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola „Rajkai Tibor tudományos emlékülést” szervezett.

1990. május 31-i hatállyal a Nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola rehabilitációs bizottsága az intézmény fennállásának 25. évfordulója alkalmából „posztumusz címzetes főiskolai tanári címet” adományozott részére.⁷ Ugyanebben a kiadványban a felmondással kapcsolatban ezt találjuk: „Csak annyit közöltek velem, hogy alkalmatlan az ifjú-

ság nevelésére és kommunista tanárok képzésére.”

Rajkai Tibort, az embert, akik ismerték, akik kapcsolatba kerültek vele, kiemelték kiváló szakmai és emberi tulajdonságait.

A munka iránti elköteleződését, habitusát Bényei József⁸ kitűnően írta le, aki alig egy hónappal az elbocsátása után egy terjedelmes cikket jelentetett meg „A munka ereje” címmel. A cikk az elbocsátást követő beszélgetés alapján készült, de a kor „szellemének megfelelően” a főhős megnevezése nélkül jelent meg. Az akkori viszonyok között magának a cikknek a megírása is bátorságot igényelt. Néhány mondat a cikkből:

„Barátom valóban csendes ember. Kiválóan elvégzi a munkáját, minden rábízott feladatot teljesít, ha úgy látja, hogy az a feladat valóban fontos, és összhangban van azzal, amit csinál. Ha nem úgy látja, akkor megmondja a véleményét. Dolgozik. Úgy hiszi, becsülettel dolgozik, nem volt semmi kifogás még a munkája ellen.”

„Barátom csendes ember. Csöndesen él, csöndesen dolgozik. Nincsenek is olyan igazi barátai, akikkel összejárna, s elfecsegnék az időt a világ dolgairól.”

Gőz József⁹ „Hősköltemény prózában elbeszélve” című cikkében részletesen leírja azt a reménytelennek látszó küzdelmet, amelyet Rajkai Tibor a váratlan elbocsátása után folytat a kenyérkereseti lehetőség és nem utolsósorban a becsülete visszaszerzése érdekében. Egy gondolat a cikkből a főiskolai állás elnyerése után: „Három jó év következett be életében. Dolgozott, tanított, diákjaival együtt olyan nagy tömegű mintán, 25 ezer gyermeknél végzett antropológiai vizsgálatokat, mint amilyenek sohasem végeztek annak előtte.”

A sport szerepét az ember életében nagyon fontosnak tartotta, de az embert soha nem rendelte alá a sportsikereknek. Ennek ellenére jó nevű, jó eredményeket elért sportolókat, országos bajnokokat és Gőri István személyében olimpikont is nevelt. Ifjúkori szerelméhez, az atlétikához haláláig hű maradt. A hálás utókor

1973-tól rendezi meg a Rajkai emlékversenyt évente tiszteletére. Egykori tanítványa, *Sári Elek* több különleges csúcstól őriz tarsolyában, és az egyik éppen a Rajkai emlékversenyekhez kapcsolódik, amelyről így vall:

„Középiskolásként a Tóth Árpád Gimnáziumba jártam, és itt fedeztet fel Rajkai Tibor. Irányítása alatt hat évig futottam a DVSC színeiben, és ifiként hét futószámomban (800 méter, 1-2-3000 méteres síkfutás, 1500-2000-3000 méteres akadály) tartottam egyszerre az országos csúcstól, ami még napjainkban is egyedülállóan számít. Emellett váltószámokban 4x800 és 4x1500 méteren is többször megdöntöttem az ifjúsági rekordot. Elhunytá után, amikor bevezették tiszteletére a mezei futásokat, én is bekapcsolódtam a küzdelmekbe.”

Források:

¹ Sajnos a rendelkezésre álló újságkivágások csak néhány esetben azonosíthatók be, ezért ezeket felsorolásszerűen tüntetem fel, illetve ahol az újság neve vagy az időpont beazonosítható, azt szerepeltetem. (Rajkai Zsombor)

² *Új Fehérvár*, 1934. július 10.

³ 1966. szeptember 10-én, írásbeli indoklás nélkül (később sem kapott írásban indoklást), szóban közölve, hogy politikailag nem tud fejlődni, és kevés időt tölt a diákokkal, elbocsátották. Ez utóbbi azért sem volt igaz, mert nem helyben lakó, többször is a kollégiumban töltötte az éjszakát, sokat beszélgetett diákjaival, és antropológiai kutatásaiba is bevonta őket. Az viszont tény, hogy a forradalom tizedik évfordulója előtt több mint ezer oktatót és hallgatót bocsátottak el a felsőoktatási intézményekből.

⁴ Straub F. Brúnónak, az MTA akkori alelnökének nyomására kapott egy „szabadon felhasználható” státuszt, amelyet nem oktatási intézményben használhatott fel.

⁵ Farkas Gyula, Dezső Gyula 1994. *A magyar antropológia története a kezdetektől napjainkig*. Szeged.

⁶ Farkas L. Gyula 1996. *Fejezetek a biológiai antropológiából* I. JATEPress, 16.

⁷ A Nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola „Iskolateremtő professzorok” című kiadvány. 2009.

⁸ Bényei József: A munka ereje. *Hajdú-Bihari Napló*, 1966. október 14. 3. oldal.

⁹ Gőz József: Hősköltemény prózában elbeszélve. *Hajdú-Bihari Napló*, 1990. június 28. 9. oldal.

Kiss Erzsébet: Rajkai emlékverseny, nemcsak profiknak. *Hajdú-Bihari Napló*, 2000. október 25.

Gyermekei, RAJKAI ZSOMBOR és RAJKAI ENIKŐ
KISS ERZSÉBET
Debrecen

REGŐCZI ISTVÁN (Látrány, 1915. október 5. – Budapest, 2013. február 28.) lelkész, hittan-tanár, káplán, gyermekotthon alapító, árvaház működtető, író

Egyszerű, többgenerációs molnárcsalád gyermeke volt. Életét isteni irányítás vezérelte, ahogy magát nevezte: *az Isten vándora*. Balatoni gyermeknyaraltatás kapcsán találkozott egy belga kanonokkal. A külföldi atya Magyarországon prédikált, és a 11 éves kisfiú ministráns lett mellette. Atya-fiú kapcsolat alakult ki közöttük, és amikor a kis Stefán látta, hogy Magyarországon nem tud tanulni, elhatározta, hogy kivándorol Belgiumba. Ott szeretettel fogadták, különösen, mikor megtudták, hogy a

hosszú utat gyalog tette meg. (Később segítettek papi diplomájának megszerzésében is.) *Az Apostolok ünnepén érkezéél, az apostolok lován, azaz gyalog, teljesüljön a kívánságod, tanulj!*- mondták neki. Mikor a gyermek a legnagyobb nyomorból, a legnagyobb jólétbe került, nem felejtkezett el az otthon maradt szüleiről. Flamand nyelven könyvet írt kalandos, 15 napos gyalogútjáról. A mű olyan sikert aratott, hogy az érte kapott pénzzel támogatni tudta szüleit, édesanyjának házat vett Máriaremetén.

Teológiai tanulmányait a belgiumi Bruggeben végezte, 1943. március 28-án szentelték pappá. Ez után mondta el, hogy vissza akar jönni hazájába. Nem tudták lebeszélni, mert azt érezte, hogy itthon nagy szükség lesz rá. Első miséje után félvagonnyi ajándékkal érkezett vissza Magyarországra 1945-ben.

Kezdetben **Máriaremetén** vállalt **hittanári és kápláni** szolgálatot, azután **Vácra** helyezték. Itt megalapította a **Sasfióák** nevezetű **gyermekotthont**, több száz olyan gyermek számára, akik a háborúban vagy az azt követő viszontagságokban veszítették el szüleiket. 1949-ben a kommunista hatalom államosította és feloszlatta az árvaházat, az atyát pedig Kistarcsára hurcolták embertelen körülmények közé.

Szabadulását követően **Máriabesnyőre** került 1953-ban. Lelkipásztori szolgálata mellett újból gyermekotthont létesített illegálisan. Négy év múltán ismét letartóztatták, ezúttal a szabadulása után írt könyvei miatt. Mint politikai foglyot 23 hónap szigorú fegyházra ítélték 1969-ben. Összesen hat évet zárában. A megpróbáltatások ellenére mindig újult erővel látott munkához, pedig számos nehézségbe ütközött, szinte évente más helyen kellett újrakezdenie lelkipásztori tevékenységét.

1968 után nem kapott hivatalos egyházmegyei beosztást. Újbóli szabadulása után **Pest-szentlőrincen** lehetett kisegítő lelkipásztor. Tíz éven keresztül, 1992 és 2002 között **Várcott** szolgált és börtönmisszionáriusként is dolgozott, majd a **XII. kerületben** folytatta

áldásos tevékenységét. Budán látott hozzá a kápolna felújításához. A jelenlegi Kútvölgyi Engesztelő Mária Kápolna őse egy csodatétel emlékére állított kegyhely volt, amelyet 1969-ben Regőczi atya megvásárolt, és hozzáfogott a romos **Boldogasszony-kápolna** felújításához (amelynek már lebontását fontolgatták). Rendbe hozatta, és ezután így az már imaházként működhetett. A kápolna megépítése a rendszerváltozást követően kezdődhetett el. Az 1991-ben felszentelt épület később egy zárándokházzal bővült, s a helyet a magyarság engesztelő központjává tette. A kegyhely egy idő után szűkösnek bizonyult, így jóval nagyobb kőkápolnát építettek, amelyet 1991-ben szentelt fel Katona István váci segédpüspök. A **Kútvölgyi-kápolna** ma is a szentségimádás, az engesztelés, a hálaadás és az imádság helye, amelyben Mindszenty-emlékszobát is kialakítottak.

Az atya érdemeit több rangos kitüntetéssel jutalmazták. Vác díszpolgárává választották 1992-ben. Ugyanezt az elismerést megkapta a hegyvidéktől is 2009-ben. 2000-től a Regnum Marianum elnöke lett. 2009-ben Magyar Örökség díjjal tüntették ki, míg 2010 februárjában a Parma Fidei (hit pajzsa) díjat Mádl Dalmától vehette át. Erdő Péter pedig levelet írt neki. A Magyarok Nagymestere Szent Korona Lovagrend tiszteletbeli nagymestere 95 éves korában lett.

Regőczi atya kiterjedt irodalmi munkássága is elegendő lenne egy kiemelkedő élet reflektorfénybe állításához. Tizenegy magyar nyelven írt könyve méltán aratott sikert értők kezében. Könyveit flamand nyelven is kiadták.

Nem sokkal börtönből történő szabadulása után – *Az én sasfiókáim, Sasfiókák viharban, Mi nem hallgathatunk* címmel írt művei megjelenésekor – újabb elhallgatásra ítélte az akkori hatalom. Az *Isten Vándora* című könyvében életútját írta meg, aminek tartalmi gerincét az árva gyermekek felkarolása és a velük való közös munka adta. Ugyanezzel a címmel 1 óra 43 perces portréfilmet készített életéről és munkásságáról a Mozdó Video Stúdió két szakembere: Széll Péter és Széll M. Vince.

A filmben Regőczi atya örömeiről és azokról a nehézségekről vallott, amelyek sohasem tudták eltéríteni szándékaitól, amelyekhez mindig megkapta az erőt, a lehetőségeket az isteni kegyelem során a Szűzanya közbenjárásával. Arról a meghatározó élményről is beszélt, mikor egyik alkalommal az édesanyja a munkájáért kapott étellel hazafelé tartva megbotlott, és az étel kiborult. Reménytelenül, leborulva sírt az út szélén aggódva azon, hogy mit fog adni éhező családjának vacsorára. Ekkor egy jómódú úr megsajnálva az aszsonyt – akkor nagy pénznek számító – 10 pengőt adott a zokogó anyának. Mikor otthon elmesélte a történeteket, az érzékeny lelkű kis István elhatározta, életét az elesettek támogatásának fogja szentelni.

Fogadalmát megtartva, évtizedeken át maga köré gyűjtötte az árva gyermekeket, és velük árvaházakat, templomokat, kápolnákat épített. Több száz árva életét mentette meg és kísérte életútjukat évekig. Komoly anyagi segítséget kapott terveihez Belgiumból, így összesen hét templom felépítésében vállalható szerepet.

Megszólaltak a filmben azok az atyák is, akik az ő hatására választották a papi hivatást. Önszántából tíz olyan fiataalt tanított ki, aki pap akart lenni. Immár kollégái meséltek arról az időszakról, amit otthonlakóként éltek meg, például amikor az atya reverendában focizott velük. Egyik pappá nevelkedett „sasfiókája” fogalmazta meg, hogy egyszerű-

en nem érti, hogyan tudta megsokszorozni magát, hogy mindenre jutott ideje. Együtt élt velük, a focival és az imával tudott hatást gyakorolni rájuk, képes volt lelkesíteni őket, pótolni a nehéz időkben a szülői gondoskodást. Pedagógiai módszereivel tudta megszelídíteni a betörő és tolvaj hajlamúakat, bevonni őket mindenféle munkába. Egyik alkalommal jelentették neki, hogy hiányzik a Szent Antal perselyből a pénz. Kis idő múlva észrevett az egyik fiú kezében egy vadonatúj fényképezőgépet. *Honnan vetted rá a pénzt?* – kérdezte. *Hát Szent Antaltól – volt a válasz. Jó, akkor tartsd meg.* Ezután feladatokat adott neki, hogy miket örökítsen meg a géppel. Úgynevezett fészekben éltek, ahol versenyeket rendeztek, és a jutalom sem maradt el. Mikor új fiút hallott meg káromkodni, külön elbeszélgetett vele, hogy milyen elítélendő a káromkodás, és követendő példákat állított elébe a szentek életéből. Megtanított mindenkit a kötetlen, személyre szóló imádkozásra, a hála kifejezésére a jótevők iránt. Tudta a kamaszgyerekeket lelkesíteni, elfoglalni őket munkával, és képes volt személyre szólóan foglalkozni velük. Például ahogy az édes Jézushoz vezette a félénkeket, a tolvaj hajlamúakat és börtönmisszióján a bűnözőket. Kedves fogolytársainak szólította őket, és a megtérésre bátorított hivatkozva Jézus megbocsátó szellemére. A zsúfolt cellák lakóinak új életszemléletet tanított a zsebmetsző tanfolyamok elkerülését ellensúlyozva. A kínzókamrák szenvedéseit a gyermekekért és hazájáért viselte el a megtorlás időszakában. Az államosítás idején, amikor a maguk erejéből épített otthonból az utcára kerültek a gyerekek, velük együtt pokrócokba burkolózva aludt a járdán a Városháza előtt.

Paptársai megjegyzései szerint apostoli életet élt, nem látták félni, bátran prédikált, Isten ereje sugárzott belőle. A hívek tisztelték és szerették, a kecskeméti három napos lelki gyakorlatán 1996-ban este hat órától zsúfolásig megtelt a 800 fős terem. Élményszámba

menő prédikációin gyermekáldásra buzdította az embereket. Meg tudta nyerni őket arra is, hogy adakozzanak. Ennek egyik legszebb példája az volt, amikor a Kútvölgyi-kápolna melletti ABC-t megvette azért, hogy a templom mellett ne épülhessen meg az éjszakai szórakozóhely. A licitálás 90 millió forintnál ért véget, és ezt az összeget két hét alatt kellett kifizetni. Az atya ennyi idő alatt össze is gyűjtötte rá a pénzt, mert a hívek hittek benne, hogy a pénz erre a jó célra lesz fordítva.

Regőczi atya legfőbb jellemzőjeként mágneses vonzását emelték ki, amelyben a hálaadás és köszönetet mondani tudás álltak az első helyen. Számtalan embernek adta vissza a hitét. Sohasem látták őt félni, megtorpanni az akadályok előtt, a tett képviselője volt a magyarság jövőjének megalapozásában és felemelésében.

Mint a hit és az imádság átszellemült emberre 94 éves koráig szolgált a Kútvölgyi-kápolnában a flamand Beatrix nővér segítségével. Hosszú, tevékeny élettel ajándékozta meg a Teremtő, 97 éves korában hunyt el.

KISS ERZSÉBET
Debrecen

RÓTH GYULA (Biharugra, 1928. november 13. – Komádi, 2010. július 11.) tanító, magyar-történelem szakos tanár, iskolavezető
„Létünk olyan múltó, mint az őszi felhők. Ha nyomon követjük a születést és a halált, olyan az, mintha egy zenemű felvonásait kísérnénk végig. Az élet nem más, mint egy villámlás az égen. Elszalad, mint egy gyors hegyi csermely.” (Buddha)

Róth Gyula háromgyermekes bihari családból származott. Édesapja Róth Gyula kovácmester volt, aki előbb Biharugrán élt a Tisza-birtokon, majd később Komádiba került. Édesanyja Nagy Irén, szintén bihari, körös-nagyharsányi származású volt, később került Komádiba. Házasságukból három gyermek született. Kálmán hősi halált halt a háborúban. Irén szintén meghalt. Gyula Komádiban kezdte tanulmányait, majd Nagyváradon végezte a polgári iskolát. Különbözeti vizsgát tett, és Csíkszeredába került a tanítóképzőbe. A határrendezések után a debreceni református tanítóképzőben folytatta a tanítói pályára való felkészülést. Az első és második évet ott végezte, majd elkerült Esztergomba a katolikus tanítóképzőbe, ahol 1949. június 25-én fejezte be a tanulmányait. Később Egerben, 1955-ben a tanárképzőt is elvégezte, magyar-történelem szakon szerzett újabb diplomát. Tanítói munkáját tanyasi iskolában kezdte **Őszerdön**, a **Komádi** település nagy kiterjedésű tanyavilágában, egytanítós rendszerben. Az őszerdői iskola 40-50 fős összevont, 1-8. évfolyamos csoportját tanította. Innen vonult be katonának 1950-ben, ahol

súlyosan megsérült, akna robbant fel alatta. Gyógyulása után ismét tanított 1953-tól 1954-ig. A tanyán egy kastély jellegű, nagyon rozoga épületben élt és tanított. A körülményeket jellemezve mesélte el, hogy télen a hó belepte, mire felébredt. Még most is emlegetik az ott végzett munkáját a szemtanúk, tanítványok, a vele szinte egykorúak, akikkel kultúrprogramot is szervezett: színjátszó csoportot, táncestet, szavalóversenyeket rendezett kint a tanyán. Még ma is elismeréssel, szeretettel emlékeznek azokra az estékre.

A tanyasi iskolák megszűntével a **Komádi Nevelőotthonba** került, ahol a 3-18 éves korú, állami gondoskodásba került gyermekek nevelése, oktatása folyt. A gyermekotthonnak védeltséget kellett biztosítani a gyermekek számára, óvodai és általános iskolai ellátásuk is az intézményen belül valósult meg. A nevelés-oktatás mellett kiemelkedően fontos volt a családi nevelés pótlása, az önálló életre való felkészítés is. Ebben volt meghatározó szerepe Róth Gyulának. 32 évig ebben a nevelőotthonban különböző fontos munkaköröket látott el mindig alázattal, nagy szakmai hozzáértéssel. Volt alsós tanító, tanár, nevelőtanár és iskolavezető.

1958. május 10-én kötött házasságot Kiss Ilona tanítónővel, akivel boldog házasságban élt és együtt dolgozott a nevelőotthonban. Így a magánéletük összekapcsolódott a munkájukkal, gyermekeik szinte együtt nőttek fel a gondozott gyermekekkel. Házasságukból két lányuk született: Éva és Ilona, nem véletlen tehát, hogy mindketten – szüleiket követve – pedagógusok lettek. A két unoka – Éva és Péter – is felnőtt már, neveltetésükben meghatározó volt, hogy a gyermekkoruk minden nyarát Komádban töltötték a nagyszülőknél.

Róth Gyula igazi pedagógus, igazi iskolavezető volt, akit tiszteltek, szerettek tanítványai és munkatársai egyaránt. Az anyanyelv ismeretét, az olvasás megszerettetését tartotta fontosnak szaktanárként. Figyelemmel volt a nevelőotthonos gyermekek sajátos élethelyzetére, korábban megélt tapasztalataira,

ezért az irodalmi művek nevelő hatását maximálisan kiaknázta. Baltavári Balázs, a nevelőotthon igazgatója (*Pedagógusok arcképcsarnoka 2012*) igazgatóhelyettesi feladatokkal bízta meg, így 1976-tól 14 éven át irányította a nevelőotthon általános iskolájának munkáját. Minden otthonlakóval kapcsolata volt tanárként, vezetőként. Szívügyének tekintette a nevelőotthonos gyerekek élethelyzetének javítását, jellemük, értelmük csiszolását. Mindig nagy gondot fordított arra is, hogy a gyerekek hogyan viszonyuljanak egymáshoz, a felnőttekhez, a pedagógusokhoz, hogyan viselkedjenek a településen. Még ma is sokan emlegetik, hogy ha megjelentek a vendékek a boltban, a postán vagy bárhol, tudták, hogy ők nevelőotthoni gyerekek, mert úgy viselkedtek, hogy soha nem kellett figyelmeztetni őket, nem vallottak szegényt idegen emberek környezetében sem.

Nyugodt, kiegyensúlyozott feltételeket teremtett a nevelők közösségében, sok programot szervezett a tanulók szabad idejének hasznos eltöltése érdekében. A játékos természetismeretet nagyon fontosnak tartotta. Szerették a gyerekek azokat a rendezvényeket, amikor esti riadós foglalkozásokat csináltak, és igen romantikus feladatokat kellett megoldaniuk.

Táboroztatáskor az irodalmi, történelmi nevezetességeket is felkeresték, megismerték. Minden évben felkészítette a tanulókat szavalóversenyekre, előadásokra. Sok színes programot szervezett a nevelőotthonos gyerekeknek, azok nagyon nagy élményt jelentettek mindegyiküknek.

A város közéletében is aktív szerepet töltött be Róth Gyula, Komádi város lakossága is szerette és tisztelte. Nagyon sokféle megbízásnak tett eleget az évek során: a községben volt árvízvédelmi parancsnok, a tűzoltóságnál rajparancsnok, volt ifjúsági felelős és az Ifjúsági Tsz elnöke is.

Munkatársaival együtt a Nevelőotthonban feltöltötték és kialakították a parkot és a játszótérrel. Több éven keresztül volt tanácsstag,

utcabizalmi. Volt olyan is, hogy nyáron 2 hónap alatt gyerekeket táboroztatott Csillebércen.

Munkatársak körében a Nevelőotthonban

Hobbija elsősorban a versolvasás, irodalom volt. Rengeteg könyvet olvasott, nagyon szeretett fotózni, az iskolai fotószakkört ő vezette. Kedvenc foglalkozása volt a kertészkedés és a kirándulás is. Nagyon szeretett autót vezetni, ezért autóval hosszú távú, több napos kirándulásokat szervezett. Erdélyt, Felvidéket bejárta családjával; Lengyelországba, Cseh-szlovákiába, Horvátországba is eljutott. Nemcsak a családdal szeretett kirándulni, hanem minden nyáron szerveztek úttörőcsapaton belül egyhetes, kéthetes túrákat, kirándulásokat. Bejárták a gyerekekkel Sárospatakat és környékét (volt, mikor egy hónapot is ott töltöttek), a Balaton környékét, a Felvidéket, de a bihari tájon is nagyon sokat kirándultak.

Szegény Erzsébet gyermekfelügyelő így emlékezett Róth Gyula tanár úrra: „Szerény, de határozott emberként ismertem meg, aki a nevelőotthonban minden dolgozóval, diákkal kedves volt. Egy alkalommal meghívott, hogy nézzem meg a fotólabort. Bemutatta, hogyan készülnek a fényképek. Akkor láttam először életemben a fényképkészítés folyamatát. Mivel közel laktunk egymáshoz, így a családját is ismertem. A gyerekei szinte előttem nőttek fel. Kedves, barátságos lénye hiányként él bennem.”

Jeremiás Ágnes egykori tanítványa így jellemezte őt: „Gyuszi bácsi mosolygós, őszinte ember volt, akinek mindig volt egy kedves szava a diákjaihoz. Szerette a verseket, könyveket,

minket is arra sarkallt, hogy minél többet olvassunk. Emlékét ma is őrzöm a szívemben.”

Vadász Gyula, egykori tanítvány így írt róla: „Táborozáskor sokat mókáztunk, vidám, mosolygós ember volt. Sok-sok irodalmi és történelmi nevezetességgel ismertetett meg bennünket. – Nagyon szerette a tanítványait. – Sokat mesélt esténként a tábortűz mellett, amit a mai napig nem felejtettem el. Mindig csak a jóra tanított, és egymás megbecsülésére nevelt bennünket.”

Vezetői, kollégái, munkatársai is elismerték, szerették, sokat tanultak tőle. Munkáját kitüntetésekkel is elismerték.

- * Úttörővezető Érdemérem (1974);
- * Elismerő Oklevél a Komádi Nevelőotthon fennállásának 50. évfordulója alkalmából (1989);
- * Aranyoklevél (1999);
- * Gyémántoklevél (2009).

Bár ismert volt betegsége, mégis váratlan és megdöbbentő volt a halála. Mindenkit vilámcsapásként ért a hír, elment egy lámpás, egy tanító, nevelő, iskolavezető. Részvétellel búcsúztak tőle kollégái, tanítványai:

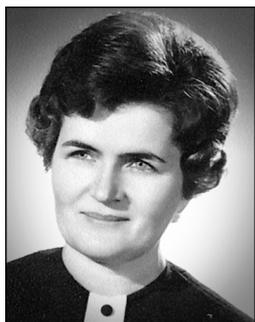
„Emléked bennünk megmarad és egyre nő,
Nem fakul ki soha és nincs az a múltó idő,
Mely kitörölné belőlünk emléked.
Ránk hagyta mosolyodat,
Emberségedet és szép szavaidat.
Ki ismert, soha nem felejthet,
Hiszen sok szívben van örökre rejteked.
Búcsúzunk tőled: Isten veled!”

(Cserép Imre)

RÓTH GYULÁNÉ – CSERÉP IMRE
Komádi

S

SALLAI RÓZSA ILONA (Nyíregyháza, 1932. október 20. – Nyíregyháza, 2016. február 29.) földrajz–rajz szakos középiskolai tanár

Szülei, Sallai Pál kerékgyártó mester és Horányi Julianna nőiruha-varrónő voltak, mindketten hívő evangélikus telepes családból származtak. A családdal élt az anyai nagymama, aki még anyanyelvi szinten beszélt „tótul”, azaz szlovákul. A szülőknek nyolc év alatt négy gyermekük született, akik nagy áldozatok árán egyetemet végeztek: kettő pedagógus, egy közigazdász s egy kertészmérnök lett. Az édesapa a lelkészek és tanítók gyakori segítője volt az egyházközség ifjúsági munkájában, mert elismerten jó pedagógiai érzékkel rendelkezett. Szükség esetén a távoli „bokortanyákon” bibliaórákat és házi istentiszteleteket is képes volt megtartani. A második világháború kitörése után behívták katonai szolgálatra a 12. sz. gyalogezredbe, amelynek tartalékos tizedeseként volt a katonája mint egészségügyis. Bevonulása után szinte azonnal a keleti frontra vezényelték. A Don-kanyarból küldte aztán a „...tintaceruzával írott tábori leveleit” családja minden egyes tagjának, melyekben a gyermekeit a „mamának” való szófogadásra, segítésére, a

tanulásban való igyekezetre ösztönözte. Azután 1943 karácsonya után hivatalos honvédségi értesítés is jött, amelyben csupán annyit közöltek, hogy Sallai Pál tartalékos tizedes „eltűnt” az 1943. január 13-i harcokban.

A szomorú hír a városban és a bokortanyákon élő evangélikusokat nagyon lesújtotta. Az egyházközség presbitériuma azonnal összeült és a család megsegítéséről intézkedett: a Rozsrétről a városban lévő egyházi tulajdonú lakásba költöztette az elárvult családot minden lakbérfizetési kötelezettség nélkül. Az addig csak „háztartásbeli” özvegynek állandó munkát ajánlottak fel, amikor a Luther téri műemlék nagytemplom mindenesévé tették, a két idősebb gyermek az esetenkénti harangozásokért pénzbeli honoráriumot kapott. Az ember sajátja, hogy a gyermek sebei hamarabb gyógyulnak, mint a felnőtté. Így volt ez a Sallai árvák esetében is. Megvigasztalódásukat segítette az, hogy az új otthonuk telkén lakott a nyíregyházi lutheránusok által különösen szeretett és tisztelt Balczó András „nagytiszteletű” lelkész úr népes családjával, s a gyerekek között hamar kialakult a barátság. Abban az időben általában az egész város gyerekeinek kedvelt „kiránduló”, „bandázó” helye a város belterületén lévő „bujtosi” tó és környéke volt. Itt úszni tanulhattak, fürödhetek, pecázhattak, rugdoshatták a labdát, fára mászhattak stb. Balczó Ildikó és Sallai Rózsa barátsága is itt alakult ki, s tartott egy életen át, míg a halál el nem választotta őket egymástól.

A Sallai árvák valamennyien igen jó felfogásúak voltak, amit az első tanítóik is jeleztek a nekik adott népiskolai bizonyítványokkal, ezért az egyházközség lelkészei és presbitériuma

kilátásba helyezte, hogy saját magasabb fokú iskoláikban (Kossuth Lajos Gimnázium, Geduli Henrich Leánygimnázium) ingyenes továbbtanulást biztosítanak számukra. Ernő és Rózsa azonban a városban működő tanító- és tanítónőképző felé tekingettek, nem csupán a gyermekszeretetük miatt, de szükségből is. Minél előbb tanítói oklevelet akartak kapni, és azonnal állandó álláshoz jutni, hogy ily módon könnyítsenek édesanyjuk anyagi terheire. Ernő a nyíregyházi állami tanítóképzőbe nyert felvételt. Rózsa a nyíregyházi állami tanítónőképzőbe pályázott, amely eredetileg egyházi intézmény volt, a Kálvineum tanítónőképzője. Az iskolák államosítása után az intézmények vezetői és tanárai helyükön maradhattak, vállalták továbbra is a tanítást, s a hajdani alapítók szándéka szerint szem előtt tartották az árva és szegény leányok segítségét a tanítónőképzői oklevél megszerzésében. A beiratkozásakor a nagy szigorúság hírében álló Nyulasiné Erzsike néni így fogadta a csendes, félnék Sallai Rózsa: „*Na gyere, a jó híred már megelőzött. Ne félj! Nem eszek növendéket, ahogyan híresztelik a lusta, haszontalan diákok. Ha szereted a szépirodalmat, akkor minden rendben lesz közöttünk.*”

A pedagógia elméleti diszciplináit dr. Romhányiné Arany Irma és dr. Tóth Antal tanította. Irma néni 1929-től mint matematika-kémia-testnevelés szakos tanított a tanítónőképzőben. „*Intézeti érdekből*” a teljes fizetése meghagyása mellett a fenntartó lelkészi igazgatótanács felkérte, hogy menjen el Szegedre az egyetemre, s végezze el a pedagógia szakot és az Apponyi Kollégiumot. Ezzel bizonyította okosságát, rátermettségét, így állásában véglegesítették. Sziporkázóan okos és szarkasztikus modorát tehetséges növendékei különösen élvezték. Hosszú évekig testnevelést is tanított, amiben korszerű újításaival ugyancsak eredményessé vált. Dr. Tóth Antal Trianon miatt a lévai tanítóképző igazgatói székéből repatriált Nyíregyházára. Bár neveléstörténeti tankönyvet írt, de matematikát, zenét, éneket is képes volt tanítani, ha a helyzet úgy

kívánta. A fiatal Pintér Ibolya (később Lőveyné) a testnevelés tanításában folytatta Irma néni korábbi módszereit. „Sallai”, ahogyan ő nevezte Rózsaát, általa lett a „tornakör” kiváló alakja, valamint labdajátékosa. *Diószegi Balázs* művész-rajztanár is felfigyelt rá: „*Sallai Rózsa, ki az, álljon fel!! Maga rajszemmel lát! Rajzoljon szabad idejében, s azokat is mutassa meg nekem, mert maga tehetséges.*” A nevelés és oktatás „*mesterfogásaira*” a titkon vallásos gyakorlóiskolai tanítónők tanították, mint a papfeleség Molnár Bálintné Sárrika néni és Bálint Mihályné Erzsike néni, de említhetnénk másokat is.

A tanítónőképző elvégzésének vége felé közeledvén Sallai Rózsaiban ismét feltört a vágy, hogy még tovább tanuljon. Ezt az édesanyja és Ernő bátyja is megsejtette. Utóbbi már testnevelő tanárként dolgozott a hajdani evangélikus népiskolában, amely az államosítás után a IV. sz. általános iskolája lett a városnak. Anya és fia elhatározta, hogy minden segítséget megadnak a további tanulásra vágyó újdonsült tanítónőnek. Ezek után jelentkezett Egerbe a Pedagógiai Főiskolára földrajz-történelem szakra, ahova 1954-ben iratkozott be. A földrajz-történelem szaknak a természetrajzi részét különösen szerette, sokat túrázott a Mátrában, a Bükkben s az ország más részein is.

A főiskolai éveiben mindvégig kollégista volt. Szobatársai különböző szakosok és évfolyamosok voltak, ami jó hatással volt a közösségben való alkalmazkodó készsége fejlődésére. Több kollégista társával való barátsága a főiskola elvégzése után is megmaradt. 1957-ben szerzett abszolutóriumot, majd államvizsgát tett. 1961-ben ismét államvizsgázott, rajz szakos lett. De még ezek után is tovább kísérte a továbbtanulási vágy: 1965-től a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Természet-tudományi Karán kiegészítő levelező szakon földrajzból középiskolai tanári diplomát szerzett kitűnő eredménnyel, s továbbképzésekre járt a budapesti Képzőművészeti Főiskolára.

Első munkahelye a Szabolcs megyei **Vaja** község **általános iskolája** volt, ahová 1957 augusztusában nevezték ki. E falu lakói magyar református hitükhöz ragaszkodó önérzétes emberek voltak. A régi birtokos család, a Vay grófok úgynevezett kiskastélyában kapott szolgálati lakást a fiatal tanárnő. (A kastélyvár ma múzeum, melynek alapítása Molnár Mátyás igazgatóhelyettes és nagyon művelt felesége nevéhez fűződik.) Az iskolában a tanulók és a pedagógusok egyaránt hamar megszerették, bármikor szívesen vállalta a helyettesítéseket is. Történt pedig, hogy hosszú szabadságolás miatt a testnevelő órákat át kellett rendezni. A tantestületi értekezleten az iskolában tanító testnevelő szakfelügyelő a következő javaslattal könnyítette meg a probléma megoldását: *„Én Sallai Rózsát már tanítónőképzős korában látogatásomkor megfigyeltem, hogy kitűnő tornász és labdajátékos volt. Rendezzék át a tantárgyfelosztást, az órarendet, garantálom, jó testnevelőt találtak benne”*. A kötelező órákon túl „Sallai tanárnő” sportkört is szervezett a tehetséges tornász és atlétikai adottságokkal rendelkező tanulóknak. Mozgósította tanítványait: a szülők és tanulók közreműködésével a kastélyvár parkját kitisztították, fásították, atlétikai pályát létesítettek, s ezzel nemcsak visszacsalogatták a már végzett fiatalokat, példát is mutattak: a szomszéd falvak is kezdtek nagyobb gondot fordítani a fiatalok testkultúrájára.

Érdeklődése a népművészet iránt is Vaján fejlődött ki. A falu varró asszonyai és lányai szeretettel vették körül a tanárnőt a szövő-varró összejöveteleken. Tudása miatt örömmel jártak ide, hiszen Sallai Rózsa egri diplomamunkáját *„Nyírségi szöttesek”* címmel készítette. A későbbi években a férje segítségével felgyűjtötte Erdély, a Tiszahát, Bereg régi, eredeti keresztzemes, írásos kézimunka-mintáit, aztán megvarrta azokat a két lánygyermek unokája kelengyéje számára. A lakásuk minden helyisége eredeti népi kézimunkával, a paraszti fazekasság szép darabjaival van díszítve.

Mindezek közben Sallai Rózsa megismerkedett Szabó József tanítóképző-intézeti tanárral. Házasságuk 1962-ben kötöttet a nyíregyházi anyakönyvvezetői hivatalban, és a miskolci evangélikus templomban. Templomi esküvőjükön csak a vőlegény-menyasszony, s az eskető lelkész volt jelen, aki kulccsal zárta be az ajtót az akkori valláspolitikai miatt, amely a pedagógusokat különösen érintette. Közös életüket **Nyíregyházán** egy garzonlakásban kezdték, amelyet a tanítóképző juttatott férjének. Két fiúgyermekük született, egyik jogász, a másik a postán dolgozik. Jogász fia négy unokával ajándékozta meg, közülük egy fiú és egy lány ikerként született. A nagymama és unokái rajongva szerették egymást.

Vajáról 1963-ban helyezték át a nyíregyházi a **VI.sz. Általános Iskolába**, amelyet akkor egy nagyhatalmú, hírhedten szigorú, *„baloldali”* gondolkodású asszony vezetett, aki így fogadta: *„Hallom, klerikális vagy, de jó pedagógus is. Az utóbbira van nekem szükségem. Az előbbit megbocsátom, ha nem zaklatod vele a kartársaidat, s főleg a tanítványaidat.”* Amikor a tantestület női tagjai összebújva beszélgettek, s az igazgatónő a tanáriba belépve a Rózsa nevet hallotta ki a sugdolózásból, odaszólt nekik: *„Nehogy a nyelvetekre vegyétek azt a jámbor lelket! Mivel ő olyan szelíd, hogy inkább védenünk kell, mint bántani!”*

A **Vasvári Pál Gimnáziumba** 1968 augusztusában helyezték át, amikor az építkezés miatt a Vasvári és Krúdy gimnáziumok tanárai átmenetileg összevont tantestületbe kerültek. A két gimnázium végleges különválásakor a tanároknak megadták azt a lehetőséget, hogy válasszanak, melyik intézményben szeretnék jövőben a munkájukat végezni. Dr. Szabóné „Rózsika néni” a Vasvári Pál gimnáziumot választotta, mert az közelebb volt az otthonához. Nagyon szerette ezt a pedagógus- és diákközösséget, mert szerinte itt az iskolavezetéstől, a tantestülettől, s a diákközösségtől egyaránt távol állt az önteltség, a kivagyiság, a megszólás stb. Különösen elismerte Horváth Judit igazgató korszakát, színvonalas, következetes,

szeretetteljes vezetési stílusát. Öröme volt, hogy a tantestület jó szellemét irigység, áskálódás nem emésztette.

Ballagás a katonajelöttekkel

1979-ben az iskola vezetősége, tantestülete és diákszervezetei elhatározták, hogy az intézmény névadójának tiszteletére emlékművet veretnek, s azt az évzáró ünnepségen annak a személynek adják át, akit a pedagógus és diákközösségek titkos szavazással a tanévi munkája alapján arra a legérdemesebbnek tartanak. Az első érmék egyikét Rózsika néni kapta, akit a váratlan, hangos, örvendező ünnepség annyira zavarba hozott, hogy sírva *fakadt*, s azt mondogatta a titkárról megfélekedve: *„Miért tettétek, engem az én Istenem úgyis megjutalmaz, hisz én mindent az ő dicsőségére teszek, benne bízva cselekszem.”* Ezen őszinte vallomásért később semmi inzultus nem érte.

A hosszú tanári pálya alatt szinte mindig osztályfőnök is volt. Ha egy osztály vagy egyén renitenskedett, a kartársai rendszerint azt javasolták a tantestületi értekezleten a vezetésnek, hogy *„Adjátok csak Rózsikának, majd ő rábeszéli a jóra a bajkeverőt”*. A nagy langaléta katonai tagozatos fiúosztályoknak is volt osztályfőnöke, megmosolyogtató volt, ahogyan járt-kelt, nevelte őket a halk szavú, törékeny, mindig nyugodt tanárnő. A neki

„gyónó” diákot soha nem adta ki sem a hirtelen természetű szülőnek, sem a *„pikkelő”* tanárnak. Mindig maga igyekezett jó útra téríteni a *„tévelygő bárányt”*. Az óráközi szünetekben vagy lyukas órájában gyakran az udvaron sétálgatott, hogy gyenge tüdejét szelőlőztesse. Ilyenkor mellé szegődtek a beszélgetni, vallani akaró lányok, de olykor a fiúk is, mert érezték: Rózsika néni mindent szívvel tesz értük.

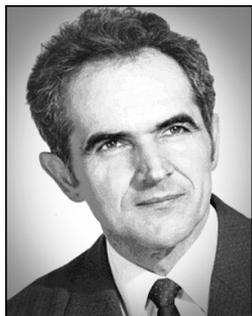
Közéleti tisztséget gyenge egészségi állapota miatt nem vállalt. A szakmai továbbképzésekre eljárt, azokon aktívan részt vett. A fiatal kezdő tanároknak kérésükre szívesen adott tanácsokat, pláne, ha azok a gimnáziumban korábban is a tanítványai voltak. Figyelte a felsőfokú iskolákba pályázókat is, és a felvételi vizsgára ingyen felkészítette őket. Végtelen gyermekszeretettel, sokoldalú tudásával és rátermettségével nevelte fiait, unokáit, tanítványait emberbaráti szeretetre, alkotó, örömteli életre. Példamutatása mindnyájunk számára szépet és jót sugárzó volt.

Munkás élete végén évekig gondozásra szorult. Betegségében a családja vette körül, fájdalomról soha nem beszélt. Nagy lelkierevével elrendezte, hogy az Emmaus templom lelkésze temesse, aki a betegsége idején a lelki gondozója, segítője volt. Azt kérte, hogy a búcsúprédikáció majd ne róla szóljon, hanem a napra kijelölt ígét magyarázza a pap Isten dicsőségére. Urnája elhelyezésekor a római katolikus székesegyház Bárdos Lajos kórusa Händel latin nyelvű rekviemjét énekelte, majd elhangzott a város és tanyák evangélikusainak búcsúéneke: *„Győzelmet vettél, Ó, feltámadott! Dicsőséggel fényes a diadalod....”*

BARTHA DÉNES
Nyíregyháza

SARKADY LÁSZLÓ (Balmazújváros, 1939. július 10. – Debrecen, 2017. január 7.) tanító, matematika–műszaki ismeretek és gyakorlatok szakos általános iskolai tanár

Sarkady László és felesége 1971-ben pályakezdő pedagógusként kezdett tanítani matematika–kémia–műszaki ismeretek és gyakorlatok, illetve matematika–fizika szakos tanárokként a balmazújvárosi **Daru-telepi Általános Iskolában**. Mivel szaktárgyaik egyeztek, rövid időn belül szoros munkakapcsolatba kerültek. Több mint három évtizeden át kölcsönösen segítették egymás munkáját.

Most Sarkady László emberi helyzetéről, életéről, munkájáról írunk, erkölcsi értékeiből tárunk fel néhány jellemzőt.

Sarkady László iparos családból származott, édesapja, Sarkady Gusztáv asztalos mesterként dolgozott a településen. Édesanyja, Tóth Erzsébet háztartásbeliként látta el a család mindennapi feladatait. A szülők féltő gondossággal nevelték három gyermeküket. Laci és nővére a pedagóguspályát választotta, míg bátyja bér- és munkaügyi előadóként dolgozott.

Általános iskolai tanulmányait Balmazújvároson végezte, ezt követően Debrecenben a Csokonai Vitéz Mihály Gimnáziumban kezdte meg középiskolai tanulmányait, ahol 1957-ben érettségizett. Az 1958–1959-es tanévben Debrecenben a Maróthy György Tanítóképző Főiskolán kiegészítő érettségi vizsgát tett.

1959. szeptember 1-től a **balmazújvárosi Daru-telepi Általános Iskolában** kezdett tanítani.

1960-ban tanítói oklevelet szerzett.

Kunkli Péter, akkori igazgatója így értékelte a gyakorló pedagógusjelölt munkáját:

„1959 szeptemberében kezdte meg nevelői munkáját. Az első időkben kiütköztek a pályakezdő nevelőkre általában jellemző nehézségek. A tanév végéig szembetűnő fejlődés mutatkozott. Óráit sikerült változatossá tenni, tudatosan tervezte és vezette ezeket. Megtalálta a hangot a tanulókkal, lendületesebben dolgozott, felismerte a tananyag kínálta lehetőségeket a tanulók nevelésére. A kirándulásokat és a szükséges gyakorlati munkákat megszervezte. Szakfelügyelői megállapítás szerint is sokat fejlődött az év folyamán. A tanult elméleti anyagot jól alkalmazták tanítványai a gyakorlatban is.”

Tanítási gyakorlatát már pedagógusjelöltként is a reális és folyamatos elemzés, magas szintű problémamegoldó képesség jellemezte. Nagy hangsúlyt fektetett szakmai ismereteinek bővítésére.

1961-ben beiratkozott az Egri Tanárképző Főiskola levelező tagozatára, ahol matematika–műszaki ismeretek és gyakorlatok szakos tanári diplomát szerzett.

1968-ban házasságot kötött kolléganőjével, Nótin Erzsébet tanítónővel. Mindketten a darusi iskolában tanítottak. Az iskola szomszédságában kaptak szolgálati lakást, ami nagy segítséget jelentett a fiatal házaspárnak. Harmonikus, kiegyensúlyozott családi életet éltek. Két gyermekük született, akiknek boldog gyermekkort biztosítottak, segítették, támogatták tanulmányaikban őket.

Fiuk, László a Kecskeméti GAMF-on automatizálási gépészmérnök lett. Lányuk, Anita a Miskolci Egyetemen angoltanári diplomát szerzett.

A pedagógus házaspárokra jellemző, hogy otthon is folytatódik az iskolai munka, a feladatok megbeszélése, egymás munkájának segítése. Korszerű és eredményes pedagógiai törekvés jellemezte a Sarkady házaspár mindennapi munkáját.

László évtizedeken át szaktárgyainak megfelelő beosztásban dolgozott.

A matematikatanítás módszertani kérdései foglalkoztatták. A szakmódszertani folyóiratokat rendszeresen olvasta, aminek meg is lett az eredménye, a tanulókkal könnyen sajátította el a tantervi anyagot. Tanítási órái szemléletesek, logikailag jól felépítettek, derűs hangulatúak voltak. Megteremtette a lehetőséget ahhoz, hogy tanulói sikerélményhez jussanak. Nagy gondot fordított a tehetséges, kiemelkedő képességű tanulók fejlesztésére, ugyanakkor felelősséggel foglalkozott a hátrányos helyzetű, gyenge képességű diákokkal is.

1962-ben végzett osztályával a 40 éves találkozón

1972-ben Erdei József igazgató úr így minősítette munkáját:

„A korszerű módszereket alkotó módon továbbfejleszti a pedagógiai gyakorlatban. Munkájában az igényesség, felelősség és következetesség állandósult. Tanítása eredményközpontú, érvényesül a minden tanuló elve. A tanterv alapos ismeretéből adódóan eredményesen valósul meg az egymásra épültség, a koncentrikusan bővülő tantervi koncepció.”

Rendszeresen bekapcsolódott a szervezett továbbképzésekbe. 1984-ben „Matematika komplex szemináriumot” végzett, melyről Fonódi Gyula szakfelügyelő értékelésében így írt:

„A foglalkozásokon aktívan, cselekvően vett részt. Érdeklődése széleskörű, szakmai olvasottsága kiváló. Folyamatos felkészülés volt tapasztalható a szemináriumon. Korreferátuma értékes anyagot tárt a többi hallgatónak, saját tapasztalatait mondta el a témá-

ban. Elméleti és gyakorlati ismeretei jól ötvöződnek.”

A szakfelügyelői jegyzőkönyv pozitívan értékelte az évtizedek munkájával kialakított pedagógiai törekvéseit, annak eredményét.

Irányította, szervezte a matematika szakmai munkaközösség munkáját. Több alkalommal tartott bemutató foglalkozást. Segítette, koordinálta a kollégák munkáját.

Éveken át vezetett középiskolára előkészítő foglalkozásokat a továbbtanuló diákok számára. Visszajelzések igazolták, hogy tanítványai megalapozott matematikai tudással érkeztek a középfokú intézményekbe.

Munkája elismeréseként 1979-ben a művelődési miniszter pedagógusnap alkalmából *Miniszteri Dicséretben* részesítette.

Nagy Istvánné így emlékszik kedves kollégájára:

„A főiskoláról kikerülve életem egyetlen iskolájában a balmazújvárosi Daru-telepi Általános Iskolában úgy adta a véletlen, hogy épp Sarkady Laci egyik szomszédja lettem a nevelői szoba nagy asztalánál. Akkor még lehetett dohányozni a nevelői szobában is. Minden szünetben lerakta az óráról hozott mindent, s beburkolózott a füstfelhőibe, így pihent egy kicsit. Sok eszközzel járt a tanítási órákra – körző, vonalzó, méterrúd –, színes mérőeszközök a matematika, a geometria tanításához, és kréták a zsebben, krétapor a kék köpenyen. Erről lehetett Lacit megismerni. Aztán a szétdobált kockás lapokról, amin szünetben is gyorsan elvégzett egy-egy matematikai műveletet, hogy már az órán kéznél legyen az eredmény. Teljes azonosulás a tárgyával. Azt hiszem, neki nem csak szaktárgya, de mániája, hobija, szórakozása is volt a matematika, a műszaki ismeretek.

A másik nagy mániája a tréfa, amit állandóan magánál tartott, és előhúzott egyet-egyét, ha megfelelőnek találta az alkalmat, a hallgatót, a helyzetet. A legváratlanabb pillanatokban is meg tudott nevetetni bennünket eredeti és senki mástól nem kapható vicceivel. Amikor például egyik hosszúra és unalomba

nyúlt nevelési értekezleten felállt, elindult kifelé, s útközben megjegyezte: »Megnézem már, itt van-e még a kabátom, vagy már hazament...« Mindenki felnevetett és persze megértette a viccet. Hamar be is rekesztettük az ülésézt és indultunk haza, ahol már nagyon várt bennünket a család.

Közben folyamatosan értesültünk arról is, hogy a középiskola nagyon elégedett a Laci keze alól kikerülő gyerekek tudásával, holott mint külterületi iskola igen nehéz szociális háttérrel rendelkező gyerekek fejlesztését, nevelését végeztük mindig. Mégis megtalálta velük a hangot, és megnyerte őket a matematika tudományának. Szerették a tanítványai, nem véletlen, hiszen olyan oldott légkörben, soha el nem maradó humorral tudta mozgatni a gyerekeket a feladatokra, hogy egyszer meg is állapítottam róla: »Laci, te azért nem öregszel meg soha, mert annyira szeretsz tanítani«. Csak mosolygott a közvetlen hangon, nem tudta, mit kezdjen vele. Ő valóban szeretett tanítani. És a gyerekek között lenni. Ez volt a mindene. Persze hogy szerették nemcsak a gyerekek, de a szülők körében is nagy volt az elfogadottsága.

Sokat segített az alsós kollégáknak, nekem is a matematika tanításában. Később tudtam meg, hogy első diplomáját tanítóként szerezte, s mivel felesége is tanítónő lett, hát nagyon szeretett velünk »atyáskodni«. Fontosnak tartotta a szemléltető eszközök készítését. Mindig biztatott erre minket, alsósokat is, és adott ötleteket hozzá. »A közvetlen tapasztalatszerzés sokat segít a matematikai gondolkodás kialakulásában« – erre próbált inspirálni és mutatott jó példát bemutató óráin, vagy az óralátogatási alkalmakkor irányította a figyelmünket egy-egy matematikai probléma megoldási módjaira.

Az új pedagógiai kezdeményezésekre nyitott, önképzésre mindig kész, de a jól bevált módszereket soha fel nem adó remek tanárembernek ismertem meg, akire ma is jó szívvel és elismeréssel gondolok.”

Kezdetől fogva osztályfőnöki feladatot is ellátott. Ezt a munkát is tudatosan, tervszerűen végezte. Sokféle, változatos tevékenységgel igyekezett alkalmat teremteni a tanítványaiban rejlő lehetőségek kibontakoztatására. Az országjáró kirándulásokra, a kulturális bemutatókra való felkészülések, a versenyek, vetélkedők, a DÖK tevékenységek szervezését, a programok lebonyolítását példaértékűen végezte. Osztálya közösségi élete tartalmas volt, tanítványai tudtak együtt és egymásért dolgozni.

Lisztig Mária, egykori tanítványa így emlékezik osztályfőnökére:

„1984-től 1988-ig a felső tagozatban Sarkady László tanár úr volt az osztályfőnökünk és a matematikatanárunk. Szerette a munkáját, és igazán mindent megtett azért, hogy átadja a tudását nekünk. Egy tekintélyt parancsoló tanárra mindenki felnéz. Ő volt az, aki mindent tudott a tantárgyról és mindenben segített is. Magyarázatai benne ragadtak az ember elméjében. Ha beszélt, mindenki figyelt rá, mert minden szava értékes információ volt. Sok érdekes példát hozott fel az óráján a tananyaggal kapcsolatban, így még jobban érthetővé vált. A foglalkozásokon néha helyet kapott a humor, ami felszabadultabbá tette az órák hangulatát, de mégsem zavarta a munka menetét.

Időt és figyelmet szentelt tanítványaira, őszinte érdeklődéssel, segítőkészséggel fogadta panaszainkat, élményeinket. Nagyszerű érzés visszagondolni egy-egy matematikaórára, amit élveztem és közben tanultam is. Pályaválasztásomban nagy szerepet játszott a tantárgyhoz fűződő szeretetem.

Tanár úr szakmai felkészültsége maximális volt. A jó tanár iránytűt ad a diák kezébe azal, hogy az ismeretek lényegét emeli ki. Ő ilyen matematikatanár és osztályfőnök volt.

Az osztálykirándulásokra, a kukoricatörésekre visszagondolva kellemes emlékek jutnak az eszembe. Értékes órák, percek voltak ezek, nagyon sokat neveltünk, beszélgettünk. Egy családszerető, melegszívű matematikatanárt,

osztályfőnököt ismerhettünk meg a négy év alatt. A megszervezett osztálytalálkozón is nagy szeretettel vett részt. Mindig újabb és újabb pozitív élményeket mesélt rólunk az általános iskolai éveinkből, amire mi nem is emlékeztünk. Ez is azt bizonyítja, hogy mennyire odafigyelt a diákjaira. Sajnos, most a 30 éves osztálytalálkozón már nélküle kell emlékeznünk.”

A Pedagógus Szolgálati Emlékérem átvétele

Nem csak a tanulók értelmi és érzelmi fejlődését, annak segítségét tartotta önmagára nézve fontosnak. A kollégák, az intézmény lehetőségeit, feltételeit is igyekezett a maga eszközeivel támogatni. Véleményének, állásfoglalásának a tantestületi közösségben meghatározó szerepe volt.

Éveken át az intézmény Szakszervezeti Bizottságának titkári teendőit is ellátta. Ezt a funkciót természetesen társadalmi munkában végezte. Ha szükségét érezte, felvállalta az ütközést is az iskolavezetéssel a kollégái érdekében. Munkatársai bátran fordulhattak hozzá érdekeiknek védelmében, ha sérelem érte őket vagy segítségre volt szükségük.

1986-ban megalakult a Pedagógusok Szakszervezete Balmazújvárosi Körzeti Bizottsága, amelyben gazdasági felelős reszortot látott el a tőle megszokott igényességgel, precizitással.

Éveken át KRESZ-oktatói feladatot is vállalt, s vezetésével szép eredményeket értek el tanítványai, közülük többen tettek sikeres vizsgát, szereztek vezetői igazolványt segédmotoros kerékpárhoz.

Aktív pályafutásának utolsó 25 éve úgy telt el, hogy a nyári szünetek túlnyomó többségét a kukoricaföldeken töltötte diákjaival. Felelősségteljes munka volt, hiszen a vetőmagtermelés nagyon magas fokú precizitást, kiemelkedő minőséget követelt meg a benne dolgozóktól. Ezért tehát szigorúnak és következetesnek kellett lennie az általa irányított tanulókkal, ami számára nem jelentett különös elvárást, hiszen a mindennapi munkájában is ez volt a természetes. Emellett nagyon fontosnak tartotta a rábízottak lelki ápolását, azon fáradozott, hogy ne kényszerként éljék meg ezt a tevékenységet, találják meg az örömet a jól elvégzett munkában. Ezért igyekezett olyan légkört kialakítani a munkavégzés során, hogy a diákok jókedvvel és fegyelmezetten lássák el a feladatukat. Az ügyesebben dolgozókat lelkesítette, a lassabban haladókat biztatta, segítette, hogy utolérjék társaikat, ne maradjanak le. A munkaközi szünetekben a jókedv, a vidámság volt a jellemző. A tanulók évek múlva is jó szívvel emlékeztek vissza a nyári címezési munkákra.

2001. december 20-án nyugdíjba vonult, elbúcsúzott egyetlen iskolájától, ahol 43 éven át tanított.

A már nyugdíjas feleségével kölcsönös megértésben, szeretetben teltek napjaik. Az unokákkal való foglalkozás teljesebbé tette életüket. Nagyon szeretett a kertben tevékenykedni.

Tar János, az egykori barát visszaemlékezése:

„Amíg tanított, voltam nála matematika-órán, mint munkaközösség-vezető. Nagyon értett a gyerekek nyelvén, szeretett és tudott tanítani. A gyerekek is szerették. Azóta találoztam több tanítványával is, akik hálával emlegették őt.”

2010. december 28-án megbetegedett, lebént. Sajnos, ekkor már felesége is betegeskedett, ennek ellenére nagy türelemmel ápolta férjét. Gyermekei is rendszeresen látogatták a kórházban, és több alkalommal hazavitték otthonukba, ahol találkozhatott az unokákkal is.

Az éveken át tartó súlyos betegség következtében 2017. január 7-én örökre megpihent.

Úgy élt, ahogy azt tanítványai számára tartalomként, célként megfogalmazta.

A PÉLDA pedagógiáját valósította meg, mert szavai és tettei pontosan fedték egymást.

Büszke volt iskolájára, tanítványaira, kollégáira, s nem utolsó sorban szeretett családjára.

Példát mutatott hivatástudatból, küzdelemből és emberségből.

KENÉZ FERENC és KENÉZ FERENCNÉ
Balmazújváros

SARKADY LÁSZLÓNÉ NÓTIN ERZSÉBET (Hajdúböszörmény, 1946. április 5. – Debrecen, 2012. november 22.) általános iskolai tanító

„Csak attól tanulunk, akit szeretünk.” (Goethe)

Nótin Erzsébet szegény sorsú munkáscsalád negyedik gyermekeként született Hajdúböszörményben. A szülők nevelő munkájának eredményeként a négy testvér igen jól tanult, s közülük három pedagógus lett.

Erzsike korán szerzett indíttatást arra, hogy a gyermeknevelést válassza élete hivatásául. Az oktató-nevelő munkára való felkészülést már a középiskolában tudatosan elkezdte, amikor a hajdúböszörményi Bocskai István Gimnázium IV. évfolyamán pedagógia fakultatív oktatásra jelentkezett, amit jó eredménnyel zárt.

A gimnázium elvégzése után nem volt kétséges, hogy tanítani szeretne. 1964 szeptemberében képesítés nélküli nevelőként kezdte meg tanítói munkáját **Balmazújvároson, a Daru-telepi Általános Iskolában**. Megbízósodva arról, hogy a gyerekek nevelése az ő szívének és képességeinek legjobban megfelelő munka, 1965-ben kezdte el tanulmányait a Debreceni Felsőfokú Tanítóképző Intézetben, ahol 1968-ban végzett mint általános iskolai tanító.

Leendő férjét, Sarkady Lászlót, a matematika–műszaki ismeretek és gyakorlatok szakos tanárt ebben a tantestületben ismerte meg, ahol kollégák voltak. 1968. június 29-én kötöttek házasságot Balmazújvároson. Ezután mindketten a darusi iskolában tanítottak tovább, ahol az iskolához tartozó szolgálati lakásban kezdték el közös életüket. Egymást segítették a pedagógiai munkában is, és megtalálták az iskola szerteágazó tevékenységében azt az utat, amellyel gazdagítani tudták iskolájukat és önmagukat egyaránt. Mindketten elhivatott, szigorú módszertani kultúrát követeltek saját maguktól, s dolgoztak derűvel, szép eredményeket felmutatva az iskola és a szülői közösség örömére.

Házasságukból két gyermek született: László és Anita. Féltő gondossággal és nagy szeretettel nevelték őket.

„Gyermekeként azt tapasztaltam, hogy szüleim gyakran hozták haza az iskolai munkájukat. Sok időt töltöttek mindketten a tanórákra való felkészüléssel, dolgozatok javításával, különböző szemléltető eszközök készítésével, melybe szívesen bevontak minket is. A gyermekközpontúság mindig meghatározta életüket. Számunkra mindennapos volt az otthoni

kikérdezés, a másnapra való felkészülés fontossága. Tanárként nagy hangsúlyt fektettek arra, hogy mindkettőnk tanulmányi eredménye jó legyen, ennek gyümölcse az lett, hogy húgom angoltanári diplomát szerzett a Miskolci Egyetemen, míg én a Kecskeméti GAMF-on szereztem automatizálási gépészmérnöki diplomát” – emlékezik László fiuk.

Csőpi (ahogy a tantestületben mindenki szólította) kezdetben osztálytanítónaként, majd napközis nevelőként dolgozott. Ez utóbbi megbízatását egyetlen percig sem kezelte másodrangú feladatként, sokkal inkább meglátta a napközis munkában a kiaknázatlan lehetőségeket. Hamarosan ő lett a napközis munkaközösség vezetője. Olyan gyakorlat meghonosításán fáradozott a délutáni foglalkozások keretében, ami egyszerre szolgálta a gyermekek egyéni képességfejlesztését és a szabadidő hasznos eltöltését. A helyi adottságok minél jobb kihasználására törekedett, amikor a tanulás-módszertani feladatokon túl az olvasóvá nevelésre, a természet szeretetére, a népi játékok megismertetésére, a kulturált viselkedés szabályaira egyaránt megtanította a gyerekeket.

Erdei József igazgató úr így ír a még képesítés nélküli nevelő munkájáról: „Változatos óravezetéssel leköti a tanulók figyelmét. A tanítási órákra körültekintően felkészül. Korszerűen vezetett órákkal, differenciált foglalkozásokkal, gondolkodtatással, előzetes megfigyelésekkel, gyűjtőmunkával megszünteti a hiányosságokat.”

Kiemeli még a minősítés írója, hogy igen jó az osztály tanulmányi eredménye, különösen számtanból.

Ezen a ponton lehet érzékelni, hogy mit jelent, ha a társ inspirálóan, segítően hat a felelőse munkájára. Ilyen egymást erősítő kollégaként álltak ők is egymás mellett a férjével, aki matematikatanárként dolgozott a tantestületben.

„Kedves, megnyerő egyéniség, jól illeszkedik be a közösségbe. A szülők és a nevelőtársak egyaránt szeretik” – olvasható tovább az ér-

tékelésben. Szerénységével, igényes pedagógiai munkájával hamar elfogadott tagja lett a tantestületnek.

Egy későbbi, már diplomás tanítói minősítésében olvashatjuk ugyancsak Erdei József igazgató úr értékelését: „Az alsó tagozati munkaközösség vezetője. Vállalkozott már bemutató foglalkozás tartására is, ahol jó felkészültségéről és hozzáértéséről bizonyosodtunk meg. Tantestületi értekezleten igényes korreferátumot tartott, amelyben az elméleti pedagógia tudatos gyakorlattal ötvöződött. Mindennemű iskolai munkájában lelkiismeretessége, felelőssége tükröződik.”

E sorokból láthatjuk, hogyan vált a kezdő, lelkes, szorgalmas nevelőből egyre tudatosabb, már a kollégáit is tanítani tudó szakemberré.

A napközis munka koordinátoráról így ír Erdei igazgató úr: „Már az első évben nagy körültekintéssel tanulmányozta a napköziben alkalmazott módszereket és eljárásokat. A magas létszám ellenére hamarosan meg is mutatkoztak a változatos módszerek és a felelősségteljes munka eredményei. Nagy figyelmet fordított a tanulási idő megszervezésére. Ebben élt azzal a lehetőséggel is, hogy nagyobb gyerekeket bízott meg kisebb társaik segítségével, munkájuk ellenőrzésével.

Egyik osztályával

A kulturális foglalkozásokat sok ötlettel és kezdeményezéssel szervezi. A tanulók hasznosan töltik el a tanuláson kívüli időt: zenét hallgatnak, olvasnak, játszanak stb.

Igyekszik jó kapcsolatot teremteni az osztályvezetőkkel, hogy munkájuk minél összehangoltabb legyen. A nevelőttestületi

közösséggel való kapcsolata jó, bár az osztályvezetők jobban is támaszkodhatnak a véleményére, tapasztalataira.”

A napközis munka lett a fő specialitása. Szorgalmasan kiaknázta a benne rejlő lehetőségeket és emelte a délutáni tevékenységeket a gyermekek számára a művelődés, a szórakozás, a pihenés időszakává. Sokat tanultunk mindannyian az ő kezdeményezéseiből. Később a napközi otthonban megvalósított jó gyakorlatból nőtt ki intézményünkben az egésznapos oktatás, melyben a szabadidős foglalkozások rugalmas egységet alkottak a tanítási órákkal.

Sarkady Lászlóné, Csöpi a balmazújvárosi Daru-telepi, majd **Bocskai István Általános Iskola** számára elhivatottságával, útkereső tevékenységével, módszertani igényességével szerénysége ellenére meghatározó erőt képviselt, szakmai tanácsaira érdemes volt mindenkor figyelni.

1981-ben áthelyezését kérte a balmazújvárosi **4. sz. Általános Iskolába**. Ennek oka az volt, hogy saját lakásuk a városközpontban épült, és ez korábbi munkahelyétől távol esett. Az iskolaváltozással lehetővé vált számára, hogy több időt tudjon tölteni családjával, iskolás gyermekeivel.

Az új munkahelyén nagy bizalommal fogadták, itt is napközis beosztást kapott, aminek ő örült, mert szerette ezt a munkát, ebben már nagy tapasztalata és gyakorlata volt. Hamarosan bizonyította, hogy mind a gyerekekkel, mind a szülőkkel nagyon jó munkakapcsolatot tud kialakítani. Munkatársaival is hamar megtalálta a hangot, különösen a munkaközösségen belül. A napközis kollégáknak hasznos tanácsokkal, útmutatásokkal bármikor segített. Rövidesen itt is ő lett a napközis munkaközösség vezetője. Munkaközösségének éves programját úgy tervezte és szervezte, hogy abban szerepet kapjon a rendszeres és következetes tanulmányi munka, a korszerű napközi és szabadidős tevékenység, valamint a számára rendkívül fontos nevelési feladatok.

Nevelési eredményei között kiemelten kell szólni a gyermekek szokásrendjének kialakításáról. Csoportjában mindig nagy rend és fegyelem volt jellemző, és a gyerekek személyiségfejlesztésére nagy gondot fordított. Az iskola külső és belső környezetére rendkívül igényes volt, erre nevelte tanítványait is. Kiváló együttműködést valósított meg a csoportja tanítóival, elősegítve azok tanórai munkáját, szakmai eredményességét. Pontos, precíz munkavégzésével, felkészültségével hatékonyan segítette és pótolta a szülői ház gondoskodását, vagy éppen mulasztásait.

Kitüntetése alkalmával

Az iskola kulturális rendezvényeinek előkészítésébe szívesen bekapcsolódott, humán érdeklődése és műveltsége erre alkalmassá tette. Az osztálytanítóval összehangoltan, megfelelő munkamegosztás szerint együtt dolgozott, az iskolai vagy osztályszintű ünnepeken egy-egy irodalmi részlettel, dramatikus, vagy énekes-táncos jelenettel hozzájárult a rendezvény sikeréhez.

Sokféle szabadidős foglalkozást szervezett – séták, kirándulások, tárlatlátogatások stb. Fontosnak tartotta a változatos művelődési szokások kialakítását, a gyerekek művészi élményekhez való hozzájutását. Egyik általa felkarolt iskolán kívüli program volt a színház- és mozilátogatás, amit folyamatosan ő szervezett, tartotta a kapcsolatot a kulturális intézményekkel, a tanulócsoportokkal.

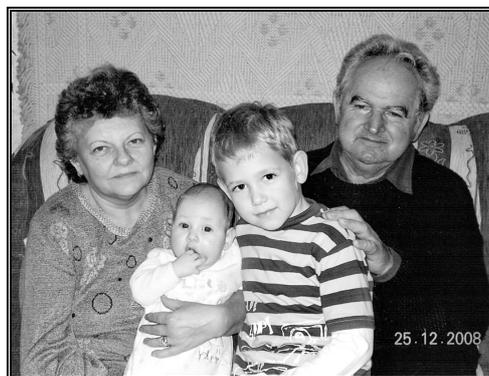
Tanítványainak nagyon sok szeretetet adott, minden gyermeket becézve szólított, de őt is szerették, „Csöpike néni” szólították. Az udvaron, a folyosón ő mindig gyerekekkel volt körbevéve, így beszélgetett vagy játszott velük, élvezte a társaságukat. A gyermekek fejlődését naprakészen figyelemmel kísérte, erről a szülőket is tájékoztatta, és elérte, hogy a tanítványai között alig volt évisméltó.

Folyamatosan képezte magát, mindig törekedett a korszerű ismeretek megszerzésére, amit pedagógiai munkájában jól hasznosított. Kiváló eredménnyel végezte el többek között az „Általános iskolai napközis komplex szemináriumot”, a „Drámapedagógia” és a „Tanulás tanítása” című szakmódszertani tanfolyamokat.

A szakfelügyelet 1985-ben, munkája elismeréseképpen, megbízta a körzet napközis munkaközösségének vezetésével. Ezekben az években az érintett iskoláknak rendszeresen szervezte a továbbképzéseket, előkészítette a bemutató foglalkozásokat, előadásokat szervezett. Nagy gondot fordított saját és munkaközössége tagjainak szakmai fejlődésére. Emellett állandóan segítette a kezdő pedagógusokat, akik a napköziben kezdték a pályájukat. Az iskolavezetéssel is jó kapcsolatot ápolta, együttműködő partnere és segítője volt az intézménynek az előkészítő és ellenőrző munka folyamatában. Mindezek alapján az 1988–89-es tanévben „Kiváló munkáért” kitüntetést kapott, amiben benne volt a szülők elismerése, tekin-télytisztelete is. Példa volt a saját munkaterüle-

tén, tudta, hogy ott kell maximumot nyújtani, ahol vagyunk.

Az iskola mellett nagy örömet és boldogságot jelentett számára felnőtt fiuk házasságkötése, akinek felesége szintén pedagógus volt, majd az unokák, Dániel és Anna érkezése. 2004-től lett nyugdíjas, ami lehetőséget adott az unokákkal való örömteli családi programokra. Aktívan részt tudott venni az unokák nevelésében.

Nagyszülőként unokáival, férjével

Férje 2010 dec. 28-án súlyosan megbetegedett. Sajnos, ekkor már Csöpi is sokat betegeskedett. Ezt az állapotot nagyban nehezítette, hogy egy éven át teljes odaadással ápolta lebénult férjét. Magára kevésbé figyelt, így a saját egészségének romlása miatt 2011. év végén ő is kórházba került. 2012 novemberében hagyta itt örökre szeretteit, kollégáit, ismerőseit.

NAGY ISTVÁNNÉ és JUHÁSZ FERENCNÉ
Balmazújváros

DR. SEBESTYÉN ISTVÁNNÉ Jakucs Ilona (Mezőtúr, 1929. december 1. – Szarvas, 2017. augusztus 23.) magyar–német szakos középiskolai tanár, óvónőképző intézeti docens, szakcsoportvezető

Szülei, Jakucs Sándor és Csicsó Ilona olyan családi miliőben nevelték két gyermeküket, ahol a református egyház tanítása szerinti vallásos légkör egész életükre szóló szilárd alapokat nyújtott hitük gyakorlásához, világnézetükhöz. Édesapja kereskedő volt, édesanyja pedig tanítónő, a pedagógushivatás első mintaképe Ilonka számára. Testvére a bányamérnöki pályát választotta.

Elemi és középiskolai tanulmányait szülővárosában végezte. 1948-ban érettségizett a mezőtúri Református Gimnáziumban. Életútja innen a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karára vezetett, ahol 1953-ban magyar–német szakos középiskolai tanári diplomát vehetett át. Gyakornokként Budapesten az Akadémiai Kiadónál dolgozott. Erre az időszakra esik férjével, dr. Sebestyén István orvossal történő megismerkedése, majd házasságkötése. Családi életük 1954 őszétől **Mezőtúron** folytatódott. A **Református Gimnázium** tanáraként kezdte pedagóguspályáját. 1957-ben Szarvasra költöztek, ahol Ilonka a helyi gimnáziumban, férje pedig belgyógyász szakorvosként gyakorolta választott hivatását.

A **szarvasi Vajda Péter Gimnáziumban** egy akkor induló elsős leányosztály osztályfőnöki megbízását kapta a magyar és német nyelv tanításával párhuzamosan. A fiatal, csinos,

külső megjelenésében is igényes tanár - nő – akinek alapos szakmai tudását is hamar megtapasztalták tanítványai – nagy hatást gyakorolt a leányokra, akik életkoruknál fogva is keresték a példaképet, a mintát, akiben megtestesülve látták a követésre méltó női ideált. Szelídsége, finomlelkűsége, türelme és következetessége rövid idő alatt bizalmat ébresztett növendékeiben. Osztálya sokszínű volt: helyben lakó, valamint a környék településeiből és a tanyavilágból bejáró diákokból tevődött össze. Ő igyekezett minden tanítványát és azok családi hátterét megismerni, és nevelői eljárásait ennek megfelelően kiváló empátiás készséggel alkalmazni.

A serdülőkorból felnőtté érő tanítványok iskolán kívüli magatartását is figyelemmel kísérte, és világossá tette számukra azokat az erkölcsi normákat és értékeket, melyek ebben az életszakaszban mértékadók, követendők. Ezzel megalapozta tanítványainak bizalmát, mellyel még évtizedek múlva is körülvettek. Az érettségi találkozókra örömmel jöttek volt diákjai, szinte körülrajongták ezeken az alkalmakon. Felnőtt életük minden gondját és örömet őszinte bizalommal osztották meg volt osztályfőnökükkel.

Tanítványai pályaválasztását is szinte anyai gondoskodással övezte: azt igyekezett tudatosítani bennük, hogy képességeiknek, rátermettségüknek megfelelő hivatást válasszanak. A bátortalanokat, bizonytalankodókat reális meglátásaival segítette döntéseikben.

Családi életében gyermekei születése jelentette anyai érzéseinek kiteljesedését. Első kisfiának születése és kéthónapos korában történő elvesztése igen nagy próbatétele volt anyaságának, ezen azonban erős Isten-hite átsegítette. Később, 1960-ban, majd 1963-ban született még két gyermeke. A szülők nagy szeretetben, harmóniában és reménységben nevelték fel gyermekeiket, akik felnőve családot alapítottak, és három unokával örvendeztették meg a boldog nagymamát. Róluk mindig rajongással és nagy szeretettel beszélt.

Az 1972-es év jelentős fordulatot hozott Ilonka életében: a gimnáziumból a **Szarvasi Felsőfokú Óvónőképző Intézetbe** kerülve más feladatokkal, újabb kihívásokkal kellett szembesülnie: a 18-20 éves hallgatók oktatása, nevelése, pályára történő felkészítése, valamint azok sajátos módszereinek alkalmazása várt rá. A Nyelvi és Irodalmi Szakcsoport tagjaként a beszédművelés és az anyanyelvi és irodalmi nevelés óvodai módszertanának keretén belül meg kellett ismertetnie a hallgatókat a magyar és világirodalom gyermekekhez szóló műveivel, a beszéd- és nyelvművelés cél- és feladatrendszerével, azok készségfejlesztő eljárásaival. Mindezekhez alapvető feladatként kapcsolódott a 3-6 éves korú gyermekek életkori sajátosságainak és óvodai nevelésük minden összetevőjének megismerése. A 70-es évek óvodai nevelési gyakorlatával párhuzamosan behatóan tanulmányozta a hazai óvodai nevelés kezdeteinek és történelmi folyamatának alakulását. Írásban is megjelent tanulmányában hiteles képet adott az első hazai kisdedóvó életéről. Kitartóan tanulmányozta a magyar óvodai nevelés történetét, és ezt hallgatói számára is hozzáférhetővé tette oktatási segédanyag formájában. Az óvodapedagógia hazai és külföldi kiemelkedő személyiségeinek munkásságát is feltárta. Elkészítette, majd belső használatra meg is jelentette az óvodás gyermekek anyanyelvi neveléséről szóló kéziratát, később pedig szélesebb körben is közzétette a beszédfejlődésben lemaradt gyermekek felzárkóztatásáról szóló tanulmányát.

Az anyanyelvi nevelés szakterületén egyre jobban elmélyülve feltárta a beszédminta jelentőségét: *„Az óvodai anyanyelvi nevelésben a legfőbb érték az ezerszínű, hajlékony, szép magyar nyelvünk. Ezért nagyon kell ügyelnie az óvónőnek a nyelvhasználat magyarosságára, a nyelvi megnyilvánulások könnyedségére, a kifejező, a kisgyermek életkorát, szellemi fejlettségét számításba vevő, érthető beszédre.”* A családi nevelésben is megjelenő beszédmintáról a következőt írta:

„A beszélő környezetben múlik, hogy értéket, vagy helytelen, magyartalan, esetleg durva beszédmódot rögzít.” Német nyelvismerete segítségével rendszeresen tájékozódott a külföldi nevelési elméletekről és gyakorlatról, így a gyermeki beszédfejlődés elősegítésére kidolgozott kísérletekről (Berlin, Gyermekek és Ifjúsági Higiéniai Intézet) is beszámolt a hazai szaklap, az *Óvodai Nevelés* hasábjain.

Eredményes tanári tevékenysége elismeréseként hamarosan docensi besorolást kapott.

Oktató munkájához jelentős segédanyagot készített 1977 márciusában. Az óvodai irodalmi nevelés módszertana elméletének és gyakorlati tapasztalatainak birtokában egy igen jól előkészített és megszervezett bemutató foglalkozást rögzített – a maga korában nagyon korszerűnek tekinthető technikai megoldással – oktatófilm céljából. A felvétel ideje alatt sem hallgatók nem ültek bent a csoportszobában, sem egyéb zavaró körülmény nem befolyásolta a gyermekek természetes viselkedését, az óvónő és a gyermekek együttműködését. Az irodalomfoglalkozás anyaga Zelk Zoltán *Hóvirág* című versének bemutatása és gyakorlása volt, szervezeti formája pedig kötetlenül kezdeményezett foglalkozás, mely minden pedagógiai követelménynek kiválóan megfelelt. Ezt az oktatófilmet az elméleti módszertan órákon bemutatta a hallgatóknak, velük együtt elemezte, sőt a már diplomás óvodapedagógusok szervezett továbbképzéseiben is közzétette szerte az országban. Sikeres alkotásáról az *Óvodai Nevelés* című szakfolyóiratban is beszámolt.

Mondhatjuk, hogy a hallgatók gyakorlati képzésében megteremtette az elmélet és gyakorlat szintézisét.

Hatékony és példamutató munkássága elismeréseként 1982-ben szakcsoportvezetői megbízást kapott. Jelentős részt vállalt az újabb tantervek kimunkálásában. A Szarvason megalkotott „Tantervi Irányelvek” a 3 éves időtartamú főiskolai képzés alapidokumentumaként töltött be fontos szerepet.

Az intézmény külföldi kapcsolatainak kiépítésében is eredményesen működött közre: a hallei óvónőképző intézettel történő együttműködés alapjait teremtette meg német nyelvtudása segítségével.

Szakcsoporti munkatársai között 1982-ben

Tudományos kutatómunkája a szűkebben vett oktató tevékenységén is túlmutatott. A mindennapi élet aktuális kérdései is foglalkoztatták, így jutott el a hosszú időre, 262 évre terjedő keresztnévadási szokások vizsgálatához. A város alapítása utáni legelső anyakönyvi bejegyzésekkel kezdődően végigvezette ezen szokások alakulását egészen az 1996-os évig. Célkitűzésében olvashatjuk: „...kerestem magyarázatot a kérdésre, mi lehet annak az oka, hogy Szarvas városában még az 1950-es években is 5 férfinév és 5 női név nagy százalékban uralta az utóneveket, s mögöttük szerényen, aránytalanul kis százalékban húzódtak meg más, a környező falvakban és városokban általános, és az országos statisztikákban is tömegesen előfordulónak jelzett keresztneveink. Kerestem annak a szájhagyományként hallott mondásnak az okát, hogyha a gyermek fiú, akkor a neve Ondro, Gyuro, Jano, Miso, vagy Palyo legyen, ha pedig lány, akkor Anna, Erzs, Jutka, Mara és Ziza névre hallgasson. A mondás helytálló voltát az anyakönyvi bejegyzések századokon át végigkísérhetően igazolták.” Felvetette azt a kérdést is, hogy a város történetének sorsforduló időszakában – az 1700-as évek első évtizedeiben – a törökidő után elnéptelenedett vidékre betelepülők vajon nyelvükkel, dalaikkal, szokásaikkal hozták-e magukkal a később tö-

megessé váló néhány keresztnévet is? A legelső anyakönyvi bejegyzések vizsgálata során azt is megállapította, hogy az ide települők nehezebb sorsból jöttek, gyakran szöktek, hogy új életet kezdhessenek. „Nevük által nem elkülönülni, inkább egymáshoz hasonlóvá válni akarthattak, valószínűleg ezért adták az újszülöttnak a gyakori nevek valamelyikét.” A mintegy 260 év eltelte utáni időkről is véleményezte a névadásban bekövetkező jelentős változásokat. Három részletben megjelent tanulmányát a következő gondolatokkal zárta: „Bár a hagyományos keresztnévadáshoz egyre kevesebben ragaszkodnak nemcsak Szarvason, hanem országszerte is, én mégis bízom abban, hogy a szarvasi származású olvasókat elgondolkodtatják a leírtak, és szívesen választják gyermekeiknek a régiesnek, hagyományosnak tartott keresztnévek valamelyikét. A felnövő 21. századi fiatalok sem fognak annak megváltoztatására törekedni, hódolva a változó névdivatnak, hanem büszke öntudattal viselik őszüleik szépen hangzó keresztnévét.”

Dr. Sebestyén Istvánné aktív munkásságának lendületét az 1988-ban bekövetkezett nyugállományba vonulása sem törte meg. Szellemi frissessége, tenni akarása segítségével nyugdíjas éveit értékes tartalommal töltötte meg. Ezeket meghatározta református hitbeli gyökerei. Megtalálta nemcsak helyét, hanem feladatait is. Értékes munkájára számítva a Szarvasi Református Gyülekezet presbiterévé választotta. Az egyházközség életében végzett sokoldalú szolgálataival párhuzamosan nagy hozzáértéssel adott számot gyülekezetének életéről, terveiről és törekvéseiről, valamint a gyakran felmerülő akadályokról A Szarvasi Református Egyház története 1992–2007. években című írásában. Értékes írói munkásságával párhuzamosan egyéb gyakorlati feladatokat is ellátott gyülekezte fejlődése érdekében: városi rendezvényeken egyházát képviselő gyermekfoglalkozásokat, könyvterjesztést végzett. Szükség esetén könyvszerkesztést is vállalt. Néhány hónap

leforgása alatt pedig összeállította „A Szarvasi Református Egyházközség megalapításának 90-ik évfordulójára” című történeti visszatekintését. A majdnem egy évszázadnyi történekek részletes bemutatása egyedülálló, hiteles dokumentuma a 27 szarvasi református gyülekezetalapító nemes kezdeményezésétől induló, egyre gyarapodó, de sok próbatételt átélt gyülekezet több évtizeden át tartó fejlődésének, és az önállóvá váláson át a parókia-építés, a templomépítés csodával határos módon történő megvalósulásának. Hón óhajtott vágya volt a gyülekezetnek az új templom, melyet 2004 pünkösdjén fel is szentelhettek. Ez a megnyugtató megoldás szinte felpezsdítette a hitéletet: megnőtt a templomba járó és adakozó hívek száma. Gyermeke-istentiszteletek, ökumenikus bibliaórák, házi áhítatok, családlátogatások és sok hitmélítő alkalom is igazolta, hogy él és működik ez a szeretetközösség. A gyülekezet történetének bemutatását a következő felemelő gondolatokkal zárta: „Egyházunk anyagilag most gyarapodott a legtöbbet. De az erő soha nem a falakban, hanem a lelkekben van. Ezért a lelki munka, a gyülekezetépítés soha nem fejeződhet be, még csak nem is pihenhet. Egy-más terhét hordozva kell betöltenünk Krisztus törvényét. Isten iránti nagy hálával a szívünkben tekintsünk vissza az elmúlt 9 évtizedre, benne az Úr kegyelmének velünk tett csodáira, és ezekből erőt merítve hisszük és reméljük, az Ő kegyelme hamarosan elhozza templomunk felszerelésének idejét is.” Bízunk abban, hogy ez a reménysége is valósággá válik.

Lelkiekben gazdag életének – és az óvónő-képző főiskola (ma Gál Ferenc Főiskola Pedagógiai Kara) jelenének – szép alkama volt a 2016. január 20-i szokásos évkezdési nyugdíjas összejövetel, melyen a főiskola könyvtárának megújulásához kapcsolódva Ilonka ünnepélyesen bejelentette, hogy saját könyvtárának óvodatörténeti szempontból értékes műveit felajánlja a főiskola új könyvtárának. Bölcsességének, nagylelkűségének és figyel-

mességének meghatóan szép megnyilvánulása volt ez is.

A szarvasi gimnázium 1961-ben búcsúzó IV. A osztályának tanulói ezt az útravalót kapták szeretett osztályfőnöküktől: „Nincs a földön nagyobb boldogság, mint boldogságot látni, melynek alkotói mi magunk vagyunk”

(Eötvös)

Az 1968-ban érettségizett tanítványai 45 éves érettségi találkozásán, 2013-ban

Tudományos publikációi közül:

- Szöveggyűjtemény a magyar óvodai nevelés történetének tanulmányozásához. Segédanyag. Szarvas, 1980.
- A beszédfejlődésben lemaradt gyermekek felzárkóztatásának kérdései. A gyorsuló időben. 22. sz. Békéscsaba, 1981.
- Első óvodáink életéből 1829-1833. Tankönyvkiadó, Bp. 1984.
- Keresztnévadási szokások Szarvason 1734-1996-ig. Szarvasi Krónika 21., 22. és 23.sz. Szarvas, 2007-2009.

Kitüntetései:

- * Kiváló Munkáért 1979 és 1988
- * Pedagógus Szolgálati Emlékérem 1988

Óvónőképző Intézeti munkatársa,
KONDACS MIHÁLYNÉ PODMANICZKY MÁRIA
Szarvas

SIMON FERENCNÉ Kenéz Rózsa (Hódmezővásárhely, 1935. július 15. – Szolnok, 2017. június 14.) magyar–orosz szakos középiskolai tanár

Simon Ferencné Rózsa 1979 és 1983 között magyartanárom volt a szolnoki Tiszaparti Gimnáziumban; édesapám mellett ő volt számomra az a meghatározó személy, aki saját példájával indított arra, hogy a pedagógusi pályát válasszam, az ő hatására jelentkeztem a szegedi József Attila Tudományegyetem magyar–orosz szakára. Az egyetem elvégzése után egykori gimnáziumomba kerültem vissza tanárnak, így abban a szerencsés helyzetben lehettem, hogy egy újabb minőségben, pályakezdőként is élvezhettem Rózsa segítő szeretetét, tőle kaptam azokat az első és alapvető tanácsokat, amelyek tanári munkámat a mai napig meghatározzák. A Rózsával való kapcsolatomban, a hozzá való kötődésem rendkívülinek mondható, hiszen szüleim korai halála után ő két saját gyermeke mellé harmadikként befogadott, így azt is neki köszönhetem, hogy az elmúlt több mint harminc évben teljes családban élhettem a Szolnoki Művésztelepen, ahol nemcsak emberi, de szakmai fejlődésem szempontjából is rengeteg impulzust kaptam. Ha ebben az arcképvázlatban a lexikoncikkektől elvárható tárgyilagosság mellett a személyes hangvétel is érződik, annak ez a sokszoros kötődés az oka.

Simon Ferencné Kenéz Rózsa egész személyiségét, habitusát meghatározta szülővárosa, Hódmezővásárhely és az a szellemi közeg, amelyben gyermekkorát és fiatalságát töltöt-

te. Az erdélyi, partiumi eredetű Kenéz nemzetség Hódmezővásárhely egyik legrégebb és legszerteágazóbb családja, többnyire közepes birtokkal rendelkező, öntudatos gazdálkodó emberek alkották, akiknek a földbirtokos, tanyai gazdálkodás mellett komoly igényük volt a katolikus Szegeddel vetélkedő református mezőváros nyújtotta kulturális életre is. Rózsa édesapja, dr. Kenéz Kálmán, egyetlen gyermeke születésekor ügyvédként dolgozott, később egy ideig a város főügyésze is volt, édesanyja, Kerekes Rózsa, lánykorában folytatott zenei tanulmányait abbahagyta, és férjhez menetele után a háztartást vezette, a családjának élt. A családban nagy kultusza volt a XIX. század, főként a reformkor kultúrájának, az édesapja, akire Rózsa egész életében példaképként tekintett, komolyan érdeklődött a sajtótörténet iránt, az ún. „népi írók” mozgalma és életműve iránt, könyvgyűjtő volt, az olvasás szeretetét lánya valószínűleg tőle örökölte, és elmondható, hogy nem mindennapi irodalmi műveltsége ebben a családi hagyományban gyökerezik. A hódmezővásárhelyiek életszemléletét általában meghatározó református vallás, a fölművelő gazdálkodást folytató nagyszülők művelődést fontosnak tartó szemlélete – akik egyik fiukból okleveles gazdaszt, a másiktól ügyvédet neveltek – volt az a szellemi közeg, amelybe Kenéz Rózsa 1935-ben egy nagy család egyetlen gyermekeként beleszületett.

Az inkább literátus, mintsem harcos jurátus beállítottságú családfő empátiájáról tanúskodik az a döntés, hogy hatéves gyermekét nem a város „elit” iskolájába íratta be, hanem a lakásukhoz közeli Malom utcai Református Elemi Iskolába, mondván, hogy a gyermeknek csak javára válik, ha a sajátjénál nehezebb sorsú társak közt nevelkedik. Így Rózsa az elemi iskola négy osztályát itt végezte el. Az 1945/46-os tanévet a Hódmezővásárhelyi Református Leánygimnáziumban kezdte, és a háború utáni időszak oktatáspolitikáját semmi sem példázta jobban, mint az, ahányszor az iskola neve és minősítése változott, miközben

a tanulók mindvégig ugyanabba az intézménybe jártak és jórészt – eltekintve néhány politikai indokú cserétől – ugyanazoktól a tanároktól tanultak. Tanulságos dokumentumok az ebben az időszakban kiadott iskolai bizonyítványok. Ezek szerint 1946/47. tanévtől az iskola neve Hódmezővásárhelyi II. számú Református Iskolára változott, ennek megfelelően az ott tanulók sem másodikos gimnazisták voltak már, hanem hatodik osztályos tanulók, és az 1-es helyett az 5-ös lett a legjobb osztályzat; majd mire Rózsa nyolcadikos lett, az iskolát már Bajcsy-Zsilinszky Endre utcai Állami Általános Leányiskolának hívták. A négy évvel korábban beiratkozott kis gimnazistából így lett 1949-re úttörő. Az iskolában idegen nyelvként franciát tanult, és saját elmondása szerint meghatározó volt számára akkori magyartanára, Rácz Miklósné Magdi néni személye, akinek hatására már ekkor eldöntötte, hogy ő is magyartanár lesz. Ezekben az években volt gimnáziumi óraadó tanár a városban Németh László, akinek vásárhelyi működése ugyancsak fontos szellemi élményt jelentett Rózsa édesapjának, és a Németh László-i életmű iránti érdeklődés lánya számára is meghatározó volt. Emlékszem rá gimnazista koromból, amikor éppen Németh László *Galilei* c. drámájáról írtam OKTV-dolgozatot, mennyit mesélt az íróról, és milyen büszkén emlegette mindig, hogy a Csomorkányon, azaz Vásárhelyen játszódó *Égető Eszter* nőalakjait az író a Kenéz család tagjairól mintázta.

Középiskolai tanulmányait a hódmezővásárhelyi Állami Pedagógiai Leánygimnáziumban kezdte az 1949/50-es tanévben, és ugyancsak a korszakváltásnak köszönhetően ekkor kezdett orosz nyelvet tanulni, míg a franciát magánúton folytatta. A következő tanévben ugyanez az intézmény már Hódmezővásárhelyi Állami Tanítóképző és Gyakorló Általános Iskola néven működik, ahol ekkoriban csak lányosztályok voltak, és a tanítónőjelöltek a szokásos közismereti tárgyak mellett neveléstant, módszertant, alkotmánytant, külön zenét és éneket tanultak, volt egy ún.

„úttörő” nevű kötelező elfoglaltságuk, valamint a harmadik és a negyedik osztályban számtanból, olvasásból, írásból, magyar nyelvből és természetrajzból tanítási gyakorlatot is folytattak, melyről külön tanítási naplót is kellett vezetniük, óravázlatokkal kellett készülniük. Rózsa 1953-ban tett érettségi vizsgát kitűnő eredménnyel magyar nyelv és irodalom, orosz nyelv és irodalom, történelem, mennyiségtan, biológia, nevelés és neveléstörténet tárgyakból.

Az érettségi és egyben a tanítói képesítés megszerzése után, 1953-ban a Szegedi Tudományegyetem magyar szakára jelentkezett. Ebben az időben Szegeden egyszakos képzés folyt, magyar, történelem vagy orosz szakra lehetett jelentkezni. Kenéz Rózsa felvételi kérelmét az egyetem 1953. augusztus 12-i határozatával indoklás nélkül elutasította. A valós indok nyilván a származás volt, hiszen a gazdaságilag kuláknak minősítették, és mint ilyenek nemkívánatos elemeknek számítottak a felsőfokú képzésben. Rózsa számára ez a döntés valóságos trauma volt, nem tudta elfogadni, hogy ne tanulhasson tovább, ezért a 18 éves lány, aki azelőtt egyszer-kétszer járt Budapesten, egyedül utazott fel augusztus végén a fővárosba, hogy személyesen fellebbezzon a minisztériumban a döntés ellen. Végül csodával határos módon még az 1953/54-es tanév őszén megkezdhetette tanulmányait a szegedi bölcsészkar orosz szakán, mert magyar szakra azért mégsem engedték be. A következő tanévben lehetőség nyílt rá, hogy a hallgatók kétszakos képzésben folytassák tanulmányaikat, így ő az orosz mellé ekkor már felvehette a magyar nyelv és irodalom szakot is. Elmondása szerint az egyetemi évek alatt három tanáregyéniség volt rá nagy hatással: Koltay-Kastner Jenő, Halász Előd és Baróti Dezső, mindhármuknál magyar irodalomtörténetet hallgatott, illetőleg Koltay-Kastner professzornál francia irodalmat is, amikor az 1956/57-es tanévben egy rövid időre felvillant annak a lehetősége, hogy ún. „nyugati” nyelvet is fel lehet venni

az egyetemen, és szerette volna a francia szakot is elvégezni. Erre aztán több ok miatt az 1956-os forradalom után kialakult helyzetben már nem volt lehetősége. Magyar–oroszos szakos középiskolai tanári diplomáját 1957. július 15-én szerezte meg, kitüntetéses eredménnyel. Mindig nagyon büszke volt szakdolgozatára, melyet Baróti Dezső professzornál írt *Illusztrált szépirodalmi almanachjaink a reformkorban (1820-1845)* címmel, melyről az eredeti példányon olvasható bejegyzés szerint nem csak témavezetője, de bírálója is elismerően nyilatkozott, és a dolgot publikálásra javasolták. Sajnos, erre sem akkor, sem később nem kerülhetett sor, a diploma-szerzés évében, 1957-ben a témavezető professzort, Baróti Dezsőt az 56-os szegedi eseményekben való részvétele miatt eltávolították az egyetemről, így ígéretes tanítványával sem foglalkozhatott tovább. A történelmi események már másodszor szóltak bele Rózsa és vele együtt egy egész nemzedék életének alakulásába: először a világháború és közvetlenül utána az ötvenes évek elején, amikor az övéhez hasonló gazdacsaládokat mindenükből kiforgatták, majd pedig 1956-ban. Őt mindkét eseménysor nagyon érzékenyen érintette, és talán ide vezethető vissza az is, hogy ő, aki mindig elnéző és megbocsátó volt tanítványaival szemben, egyvalamit nem tudott elfogadni: ha valaki elhanyagolta a tanulást, és nem akarta kibontakoztatni a benne lévő tehetséget.

Egyetemi évei alatt ismerkedett meg a hódmezővásárhelyi nyári művésztelepen későbbi férjével, Simon Ferenc szobrászművésszel, akivel 1956 nyarán házasságot kötöttek. Két gyermekük született: Magdolna, akiből művészettörténész lett, és Ferenc, aki a BME Tengerhajózási Főiskolájának elvégzése után előbb tengerészként dolgozott, majd érdeklődése a videózás és a fotózás felé fordult, és jelenleg múzeumi műtárgyfotós. A házaspár 1957 tavaszán költözött Szolnokra, mert Simon Ferenc a Szolnoki Művésztelepen kapott pályázat útján műtermes lakást. Itt éltek azu-

tán mindketten halálukig. Rózsa tanári munkája mellett másik fontos élethivatásának férje művészi munkájának támogatását tartotta.

Simon Ferencné tanári pályáját általános iskolában kezdte, az 1957/58-as tanévben **Rákóczi-falván**, 1958/59-ben a **szolnoki Abonyi úti Általános Iskolában** tanított. 1959 őszén került a **Varga Katalin Gimnáziumba**, majd 1962-től az újonnan alakult **Tiszaparti Gimnáziumba**. Mindkét szaktárgyát ebben az iskolában tanította egészen nyugdíjazásáig (1992). A szaktárgyak tanítása mellett úgyszólván megszakítás nélkül osztályfőnöki feladatokat is ellátott, részt vett az iskola számos profilváltása által megkövetelt gimnáziumi, szakközépiskolai tantervek kidolgozásában, tanított esti, levelező tagozaton. Tanítványai közül jónéhányan eredményesen szerepeltek tanulmányi versenyeken, és sikeresen felvételiztek felsőoktatási intézményekbe. Többünkkel később mint kollégáival dolgozott együtt. Mindkét szaktárgyából több alkalommal részt vett szakmai továbbképzéseken, idegen nyelvi továbbképzéseken az akkori Szovjetunióban, valamint a debreceni egyetem posztgraduális képzésein. Így a nagyszerű szakdolgozatnak húsz évvel később mégis lett némi utóélete, amikor 1977-ben a Kossuth Lajos Tudományegyetem magyar szakmai-módszertani képzésén ismét lehetősége nyílt, hogy tudományos munkával foglalkozzon, és korábbi szakdolgozatát továbbfejlessze. Ekkor az évfolyamdolgozat bírálója, *Julow Viktor* így nyilatkozott munkájáról: *„Oly témát dolgozott fel összefoglalóan, ahol eddig csak rész kutatások történtek: ezek világos, jól áttekinthető összegzése magában sem lebecsülendő tudományos érdem volna. A szerző azonban ezen túl megfigyeléseivel, találó elemzéseivel bizonyítja önállóságát. Az értékes dolgot – amelyet jól válogatott fénykép-reprodukciók egészítenek ki – a témakör bizonyos kiterjesztésével érdemes lenne doktori disszertációnak is kidolgozni.”* Hasonlóan kedvező értékelést kapott a rákövetkező évben, 1978-ban az orosz szakos továbbképző év elvégzésekor

„Az irónia szerepe Mihail Bulgakov *A Mester és Margarita* című regényében” dolgozatára. Azért tartom fontosnak hangsúlyozni ennek a be nem teljesített tudományos pályának az állomásait, hogy érzékeltessem, nem véletlen az, hogy tanítványok nemzedékeiben, közvetlen kollégáiban, de még az akkori szakfelügyelőkben, érettségi elnökökben is Rózsa alakja elsősorban a régi korokat idéző, nagy műveltségű tanárként élt és él, akinek irodalmi jártassága magasan felülmúlta a középiskolai szintet. Tagja volt a szolnoki Verseghy Körnek is, ahol „Az irodalom Hódmezővásárhelyen, Hódmezővásárhely az irodalomban” címmel tartott székfoglaló előadást. Ugyanakkor ez a nagy tudás nem szigetelte el őt sem kollégáitól, sem tanítványaitól, szeretetteljes lény mindenkit arra bátorított, hogy nyugodtan forduljon hozzá kérdéseivel, akár szakmai, akár életvezetési dolgokról volt szó. Nem csak tehetséges tanítványainak tudott sokat nyújtani, de közepes vagy gyengébb képességű diákjai sem érezték soha elveszettnek vagy mellőzöttnek magukat. Iskolánkban, amely később Tiszaparti Gimnázium és Egészségügyi Szakközépiskolaként működött, 20 éven keresztül az idegennyelvi, majd a magyar munkaközösség vezetője volt, emellett egy ideig iskolakönyvtárosi feladatokat is ellátott. Komoly, de örömteli feladatot jelentett számára a magyar fakultáció megszervezése, munkájának irányítása, továbbá ennek segítségével a felvételekre való előkészítés. Nyugdíjazása után még két évig tanított a Tiszapartiban majdnem teljes óraszámában, 1993-tól pedig az akkor alakult **szolnoki Humán Intézet és Magángimnáziumban** tanított magyart és művészettörténetet 2003-ig. Az iskola jellege (humán tárgyak központi szerepe, alacsony létszámú osztályok) újszerű feladatokat adott számára, és az intézmény Németh László-i tanterve (a humán tárgyak időrendi, egymás mellé rendelt megismertetése) diákok, tanárt izgalmas kihívás elé állította.

Simon Ferencné pedagógiai munkáját az elfogadó-támogató attitűd jellemezte, képes

volt különbséget tenni lényeges és lényegtelen között gyakorlati és elvi síkon egyaránt, minden tanítványától azt és annyit követelt meg, ami és amennyi tőle elvárható volt, így ennek a személyre szabott pedagógiának köszönhetően a jó képességű tanuló is megkapta, amire szüksége volt, és a gyengébb képességű sem került soha megalázó helyzetbe. Őszinte volt, senkit sem áltatott könnyen elérhető eredményekkel, és őszinte volt világnézeti tekintetben is: egy irodalomórán sokféle kérdés előkerült, nemcsak esztétikai, hanem morális kérdések is, és még akkoriban is, amikor én a tanítványa voltam, a '70-es évek végén, a '80-as évek elején bizony finom diplomáciai érzék kellett ahhoz, hogy valaki hű maradjon a saját alapvető elveihez, értékrendjéhez anélkül, hogy akár önmagát vagy főként tanítványait nehéz helyzetbe hozná. Úgy is mondhatnám, mindig tudatta arra érzékeny tanítványaival az igazságot, az irodalom és a művészet örök igazságát.

Ötven éven át kifejtett értékes szakmai tevékenysége elismeréseképpen 2007-ben vette át a Szegedi Tudományegyetemen aranyoklevelét, melyhez a Tiszaparti Gimnázium igazgatója, *Pataki Mihály* a következő ajánló sorokat írta: „*Simon Ferencné alapító és meghatározó tagja volt a tantestületnek. Munkáját a szaktárgyai iránti elkötelezettség jellemezte. Igazi irodalmár volt. Különösen dicséretes, ahogyan a fiatal kollégákkal foglalkozott, akik ma már a terület elismert képviselői. Kitüntetései: Miniszteri Dicséret, Kiváló Munkáért, Kiváló Pedagógus. Emberi magatartása, munkája alapján méltó az egyetem elismerésére, a díszoklevél adományozására.*”

Tanítványok sokasága, kollégák nemzedékei őrzik emlékét.

DR. LUKÁCSI MARGIT
Budapest

SIÓFOKI LÁSZLÓNÉ Keszthelyi Margit (Nyírbátor, 1931. március 21. – Nagykanizsa, 2014. szeptember 14.) óvónő

*„Ma sem volt könnyű élni,
Nem lesz könnyű sosem.
De érdemes volt! – s mindig
Érdemes lesz, – hiszem!”*

(Váci Mihály)

Apja, Keszthelyi Jenő géplakatosmester volt. Az 1929-es gazdasági válság idején, anynyi más vállalkozóhoz hasonlóan, ő is tönkrement. Ez is hozzájárult egészségének megromlásához, mely 1935-ben bekövetkezett halálához vezetett. Édesanyja, Hlavacsek Margit egyedül maradt négy gyermekével jövedelem és hajlék nélkül, mivel a család házáat is elárverezték. Az özvegyen maradt asszonyt a négy gyermekével a református egyház karolta fel. Megbízta az éppen akkoriban indított napközi otthon konyhájának vezetésével. A család a napközi otthon épületében lakást is kapott. Legidősebb testvérét a világháború után elvitték „malenkij robotra”. Mikor hazakerült, a Péti Nirogénműveknél keresett állást. Fiatalabb bátyja és az öccse a mezőgazdaságban, illetve ácsmesterségben tevékenykedett. 1956-ban, a forradalom után mindketten Svájcban telepedtek le. Manyika néni férje, Siófoki László felvásárlási osztályvezető volt. Két gyermekük született, Tünde és László.

Manyi néni már gyermekkorában is „óvodát” játszott a szomszéd gyerekekkel. Maga köré gyűjtötte és szavaltatta őket. Iskolai tanulmányait Nyírbátorban, a református elemi iskolában kezdte, majd a leánypolgári iskolá-

ban folytatta. Nagyon szeretett tanulni. A polgári befejezése idején alakult meg a Közpokú Óvónőképző Nyírbátorban. Itt szerzett óvónői diplomát. 1951-ben **Nagykállóban**, illetve **Érpatakon** kezdett dolgozni, de még abban az évben **Nagyhalászbán** helyezkedett el. Nagyhalászbán éppen akkor indították az óvodát. Ő lett az induló óvoda első vezetője. Nem volt sem épület, sem bútorzat, sem munkatársak. Az óvodát szó szerint a semmiből kellett megteremteni. A régi párt-házakat kapták meg óvodaépületnek. Ez az épület egykor családi ház volt, a két szobát egybe kellett nyitni. Egyik nyíregyházi óvodától kaptak kecskelábú asztalt és két lóccát. Ezen ült a 12–13 kisgyermek. Ekkoriban nagyon nehezen ment a „beiskolázás” is. A „malenkij robot” eseményei még nagyon közeli voltak, nagyon élénken élt még az emlékezetben az emberek elhurcolása. A szülők attól féltették a gyerekeket, hogy ha egy helyen vannak az óvodában, bármikor elvihetik őket. Az értelmiségi szülőket valamivel könnyebb volt meggyőzni, így beindulhatott az óvoda. A későbbi években a szülők közül egyre több anyának kellett dolgoznia, így kapóra jött az óvoda a gyermekek elhelyezésére.

Az óvodában semmilyen játék nem volt. A játékokat az ügyes kezű óvónők készítették csuhéjból és hasonló anyagokból. Számottevő fejlődés a hatvanas években következett be. A tanács felismerte, hogy a szülők nem tudnának nyugodtan dolgozni, ha nem tudnák biztos helyen a gyermekeiket. Fejlesztették az óvodát. Új óvodaépületet építettek. Az új épületbe már új bútorok kerültek. Sok új játékot is kapott az óvoda, azonban a legfontosabb az volt, hogy biztosították a többszöri étkezést is. A régi tárgyak a múzeumba vándoroltak. Nagyon szoros kapcsolat alakult ki a szülőkkel. Teaesteket rendeztek, ahol az óvónők a szülőkkel együtt készítettek további játékokat is az óvodásoknak.

Manyika néni megérhette az óvoda további nagyarányú fejlődését. Vezető óvónőként **Kétérköz**, **Tiszatelek** és további három nagyhalászi

óvoda irányítása tartozott a feladatai közé. Nagyon jelentős volt a személyi állomány fejlődése is. Eleinte képzés nélküli, érettségivel rendelkező óvónők voltak az óvodákban. Lassanként minden óvónőnek óvodapedagógusi diplomája lett. A különböző foglalkozások rendszeressé váltak.

Az első vegyes korú csoportjával

A környezetismeret, az irodalom, a számolás, az anyanyelvi ismeretek alapjaival ismerkedhettek meg a gyermekek. Így vált a kisdudóvból igazi iskola-előkészítő műhelyé az óvoda. Manynika nénit az egész település a szívébe zárta. Több generáción át nevelte egykori tanítványainak gyermekeit, unokáit is. Megbecsülte a falu és a később várossá vált település önkormányzata is. Az óvoda alapításának ötvenedik évfordulóján, 2001-ben az önkormányzat *Pro Urbe* kitüntetéssel ismerte el az idős óvónő kimagasló teljesítményét.

Nyugdíjba vonulása után Nyíregyházára költözött, egy jósavárosi toronyház kilencedik emeletére. Itt éltek Tünde lányával. Sokáig eljárta még a pedagógus nyugdíjasklub rendezvényeire. Szerette ezt a klubot. Szívesen járt előadásokra, tárlatokra. Nagyon szerette a kirándulásokat. Szeretettel beszélgetett a házban élő kisgyermekes anyukákkal. Szívesen hallgatták nevelési tanácsait. A kisgyermekesek is szerették. Útja egyre ritkábban vezetett Nagyhalászbá, ilyenkor Margit néni legnagyobb öröme, az emberek meg-megállították az utcán egy kis beszélgetésre. István öccse, hazatelepülvén Svájcba, Balatonkeresztúrra költözött. Margit néni ekkor nagy elhatározásra jutott: közelebb akart kerülni a

testvéréhez meg László fiához és annak családjához, akik ekkor már szintén a Dunántúlon éltek. Eladta a lakást, és 2010-ben Nagykanizsára költözött. Idős kora és egészségének megromlása miatt egyre kevesebb alkalom adatott családjával lenni. Testvérenek halála megviselte. Egy félév múlva ő is elhunyt. Temetésén egykori óvodai munkatársa, *Podlovics Zoltánné Lippai Gizella* így méltatta kiemelkedő tevékenységét: „Az igaz ember eltávozik, de a fénye megmarad.

Gyakran volt gyakorló óvónő mellette, szívesen fogadta a pályakezdő óvónőket, akik közül ma is sokan itt vagyunk. Mindig példát mutatott számunkra, segített az óvónői munka szépségeinek megismerésében és elsajátításában, így vált számunkra példaképpé. Köszönjük az életre szóló útmutatást, mely végigkísért az óvodai pályánkon.

Pályafutása alatt több száz kisgyermeket nevelt szeretettel, türelemmel a jóra, a későbbi feladatokra. Derűs, megértő és együttérző, feltétel nélkül segítő, a bajokat megoldó, az örömeiben őszintén osztozó napsugaras lény szerető sugárzott. A mindennapokban empátiával átérezte a mások gondjait, mindig készen állt arra, hogy segítsen.

A Pro Urbe díj átadása 2001-ben az óvoda alapításának 50. évfordulóján

Szeretete pályáját is betöltötte. Minden gyermeknek jutott belőle, hisz az óvoda volt az élete. Pedagógusként élete minden percében a

gyerekek jobbulásáért, lelkük szépitéséért dolgozott. Őszinte egyénisége mindig megmarad emlékünken, gyermekekében és a munkatársakében egyaránt. Fáradhatatlan küzdelme, optimizmusa mindenkiből tiszteletet váltott ki. Tiszta ember és emberséges vezető volt.

Ezért most, amikor búcsúzunk tőle, köszönetet is mondunk neki: szakmai munkájáért, odaadásáért, kitartó figyelmességéért, és köszönetet mondunk azért, hogy velünk és közöttünk volt. Távozása fájó űrt hagy a szívünkben, de tudjuk, hogy emléke mindig élni fog azokban, akik élete során kapcsolatban álltak vele, ismerték kedves lényét, emberségét.”

BERTÓK CSABA
Nyírbátor

DR. SÓVÁGÓ LÁSZLÓNÉ Markos Veronika
(Hajdúszoboszló, 1947. május 17. – Hajdúszoboszló, 2009. december 22.) matematika–rajz szakos tanár

Édesapja, Markos Vilmos a városban megbecsült kovácmester volt, akit erdélyi származása és életfelfogása nem engedte önálló iparosságát feladni, saját kis műhelyében dolgozott. Édesanyja Ferenczi Margit, a háztartást vezette. Szerény körülmények között éltek, de a szülők biztosították gyermekeik számára a továbbtanulás lehetőségét. Négy gyermekükre a szülők méltán voltak nagyon

büszkék. A három lány pedagógus (Edit általános iskolai tanító, Vera általános iskolai tanár, Gyöngyi középiskolai tanár, majd etnográfus) végzettséget szerzett, fiuk, Vilmos építőipari technikus képzésben részesült.

A középső lányként született Veronika az általános iskolát 1953-ban kezdte el a hajdúszoboszlói 2. sz. Állami Általános Iskolában. Ennek befejezése után 1961-ben a helyi Hőgyes Endre Gimnáziumba iratkozott be, s ott érettségizett 1965-ben. Utána felvételt nyert a Nyíregyházi Tanárképző Főiskola matematika-rajz szakára. Kombinált képzésben részesült, ami azt jelentette, hogy két év alatt nappali hallgatóként kellett elvégezni az egyik, esetében a matematika szakot. Matematikából 2 év után részállamvizsgát tett, és kikerülhetett tanítani tanítói besorolással. Levelező hallgatóként végezte a rajz szakot. 1970. szeptember 15-én államvizsgázott. Ez után megkapta a tanári kinevezést.

1972. december 16-án kötött házasságot Sóvágó Lászlóval. Gyermekeik: Anett 1977. október 13-án, Orsolya 1979. január 16-án születtek. Időközben a házasságuk megromlott, s 1996-ban válással végződött. A gyermekek közül Anett szintén pedagógus lett Hajdúszoboszlón, Orsolya családjával jelenleg Hollandiában él.

Első munkahelye **Nádudvaron** az **1. sz. Állami Általános Iskola** volt, ahol 1967. augusztus 15-től 1974. október 15-ig volt matematika szakos tanár, és az 1968/69-es tanévtől kezdve csapatvezető.

1974. október 16-tól került szülővárosába a **Hajdúszoboszlói Kisegítő Iskola és Nevelőotthonba** nevelőtanárként, ahol 1976. augusztus 15-ig látta el feladatát.

1976. augusztus 16-tól a **hajdúszoboszlói 3. sz. Állami Általános Iskolába** került, s dolgozott 30 évig a többször átnevezett és átszervezett intézményben, 2006. június 20-i nyugdíjazásáig. Ebben az iskolában először matematika–rajz szakos tanárként alkalmazták. Bár nem volt nyelvvizsgálója és német nyelvtanári oklevele, de kiemelkedő német nyelvtudása

birtokában a tagozatos osztályokban a német nyelv tanítását is rábízták. Utolsó aktív éveiben napközis nevelőként dolgozott.

Pedagógiai munkájának legfőbb jellemzője a gyerekekkel való jó kapcsolat kialakítása volt. Ennek kiindulópontja az ismeretátadás magas foka, a gyermekek szeretete, egymás értékeinek megbecsülése. Különösen fontosnak tartotta a szabadidő hasznos eltöltését, a közösséggé kovácsolódást, amit csapatvezetőként magas színvonalon tudott segíteni. Már első munkahelyén fölismerhető volt ez a tulajdonsága, hisz 1970-ben *Poprádi László* igazgató a következőt írta az alapminősítésében: *„Jó szervezőkészséggel rendelkező kartársnő. Munkaidejének nagy részét, sőt azon túl is a gyermekek, főleg az úttörőcsapat aktív szervezésére fordítja. (...) Gyermekekkel szívesen foglalkozik, főleg tanórán kívüli tevékenységüket szervezi és irányítja. Amióta iskolánk csapatvezetője, azóta megélnékült az úttörőélet, bár ehhez segítséget kap kartársaitól is, meg a felsőbb vezetéstől is. Sok vetélkedőt, különböző kulturális tevékenységet végeztet a tanulókkal. Ilyen irányú munkája igen eredményes, és jó hatással van más, nem úttörő tanulókra is. (...) Gyermekekkel kapcsolata jó. Egy-egy feladat ellátására sok gyermeket tud mozgatni.”*

Domokos Pál igazgató szintén fontosnak tartotta megemlíteni 1988-ban a kiegészítő minősítésében: *„Szakmai munkáját nagy lelkesedéssel végzi. Eredményességét elsősorban a jó tanár-diák viszonynak, az ismeretszerzés kiinduló szakasza erősségének köszönheti.”*

A gyermekekkel való jó kapcsolat kialakítását és az úttörő életben való magas színvonalú munkavégzést középiskolás korában alapozta meg, amikor KISZ- és úttörővezetőként dolgozott. A mozgalmi munka számára egyfajta kikapcsolódást, hazai és nemzetközi baráti kapcsolatok kiépítését jelentette. Már középiskolás korában minden nyáron a Csillebércei Nemzetközi Úttörőtáborban tevékenykedett vezetőként: kezdetben raj- vagy gazdasági

vezető volt, pedagógusként egy-egy altábor vezetőjének nevezték ki, ami komoly felelősséget és igazi rátermettséget igénylő munka volt.

Nádudvaron részt vett a helyi Radnóti Miklós Ifjúsági Klub munkájában, valamint bekapcsolódott a községi rendezvényekbe is.

A hajdúszoboszlói tantestületben is folytatta aktív tevékenységét. *Domokos Pál* igazgató 1983-ban ezt a munkát így értékelte: *„Társadalmi, közösségi feladatokat is ellát. Rajvezető, szertárőr, dekorációs felelős, szakköri munkát is végez társadalmi munkában. Az utóbbi, valamint a rajvezetői munkája elismerésre méltó.”*

Szakmai, pedagógia munkája sokrétű volt. Nem volt könnyű helyzetben, amikor egyeztetni kellett a racionális jellegű matematika tanítását a művészeti, esztétikai elkötelezettségű rajz tanításával. Más módszertant követelt a memóriát középpontba helyező német nyelv oktatása is. Mindezek mellett osztályfőnök is volt. Az osztályfőnöki tevékenységével az osztályközösség fejlesztésének tudatos, tervszerű gyakorlatát is szolgálnia kellett.

Domokos Pál igazgató a következőt írta munkájáról (1983): *„Pedagógiai munkája keretében a tanítási-tanulási folyamat szervezésében, irányításában az alapvető elvek érvényesülnek. Dicsérendő tudatossággal igyekszik biztosítani az ismeretszerzés kiindulását, a tapasztalatszerzést. (...) A látáskultúra tanításában nagy erénye a racionalizmus, (...) amelyre igyekezettel építi a művészeti, esztétikai nevelését. (...) A német nyelv tanításában egyre kedvezőbb eredményei vannak. Új elképzeléssel, érdekes feladatokkal, nagyobb tervszerűséggel egyrészt jobban megszerettette a kétségtelenül több időt, fáradságot igénylő második idegen nyelv tanulását, másrészt a tanulók fokozatosan gyarapodó tudásával nagyobb tekintélyt szerzett ennek a tantárgynak. Osztályfőnöki munkáját tanulóinak aktivitása, sokoldalú tevékenysége, sok-sok öntevékeny művészeti munkája hitelesíti talán legjobban.”*

Kiemelkedő volt a német nyelv oktatásának újszerű megközelítése: a német nyelv élő gyakorlását tette lehetővé azzal, hogy testvériskolai kapcsolatot alakított ki több, Lipcsében lévő általános iskolával. Az iskolák pedagógusai levelező partnereket kerestek tanulóiknak, így motiválva voltak a magyar gyermekek a német nyelv gyakorlására. Különös jelentőséggel bírt a levelezési kapcsolat, mert ez a későbbiekben élő, személyes találkozássá is válhatott. 1985-től három nyáron szervezett tábort az iskola diákjainak Németországban, a hajdúszoboszlói gyerekek pedig Magyarországon fogadták a lipcsei, vegyes korosztályú (3-8. osztályos) gyermekeket. A táboroztatás 3 év után megszűnt, de a levelezés tovább folytatódott. A tábori élményekre idősebb lánya, *Bíróné Sóvágó Anett* így emlékezett vissza 2018-ban: „Édesanyám először 1985-ben szervezett tábort, ami 10 napos volt. Drezdában szálltunk meg egy kempingben, faházakban. Bejártuk Drezdát és a környéket. Minden nap volt valami program: állatkert, vár, emlékművek, szabadprogram, vásárlás; és egy nap átmentünk Lipcsébe, találkozni a levelezős barátokkal. Anyának volt egy barátnője Drezdában, ő segített mindig mindent megszervezni. Összesen volt vagy 30-35 gyerek, és a szüleimen kívül volt mindig pluszban egy másik házaspár. A buszsofőrök is sokat segítettek. Emlékszem, volt úgy, hogy a felnőttek bográcsban csináltak 300 tojásból rántottát a gyerekeknek.”

Veronika az egészséges életmódra, a természet szeretetével nevelés területén az iskola egyik élharcosa volt. Az alföldi gyermekek számára ma is mindig nagy élményt jelentenek a hegyek, hegyi túrák, amelyekre mind nyáron, mind télen alkalmakat teremtett.

1985–90 között, az ötpróba keretein belül, felsős tanulóknak szervezett túrákat egy vagy több napra Bánkútra. Később sítáborokat is szervezett Szlovákiába, Dobsina környékére, ahová különbusszal mentek az iskola diákjai. Az iskolának voltak korcsolyái. Ez is nagy segítség volt a téli sportok megszerettetéséhez.

Télen hétfévenként szervezeten, busszal jártak Debrecenbe korcsolyázni. Eljutottak az érdeklődő tanulók Tiszaújvárosba is, ahol téli nyári korcsolyapálya volt. A túrázásban és a téli sportok megszervezésében, a síoktatásban segítségére volt férje, ott voltak síelni tudó, felnőtt barátai, akik a tábor 5-6 napja alatt a kezdő síelőket is tanították. Dobsina környékére tavasszal is szervezett tábort, amikor a környéken túráztak a tanulók, s a jégbarlangba is bejutottak.

A síelők egy csoportjával (1990)

Teljesebben ismerhetjük meg személyiségét volt kolleganője és barátja, Németné Dávid Irén szavaival: „Verával baráti kapcsolatban voltam. Több szálon is összefutott az életünk. Ismertem egészen fiatal korától a haláláig. Mindig vidám, kedves, temperamentumos, tettekre kész, jó közösségi ember volt. Mindenkivel megtalálta a megfelelő hangnemet. Lányait is tanítottam, akiket példás nevelésben részesített a férjével együtt. Mindig érdeklődött iskolai munkájukról, fejlődésükről. Szerelességre, egyszerűsége, őszinteségre és közösségi emberré nevelte őket.

Tanítványait nagyon szerette. Szinte családtagnak tekintette őket. Az iskolai életben különösen sokat tett az esztétikai nevelésért és az idegen nyelv (német nyelv) tanításának sikeréért. A legtöbbet pedig az egészséges életmódra nevelésért tette. Nagyon sok programot, kirándulást szervezett. Külföldre is eljuttatta a hátrányos helyzetű tanulókat is. Ezekre az utakra gyakran elkísérte a férje is, s mint

egy nagycsaládot, úgy fogták össze a gyerekcsoportot.

Nagy boldogsággal töltötte el unokái születése. Szeretetteljesen, büszkén mutatta a fényképüket. Sokat beszélt róluk, hogyan fejlődnek. Imádtá őket!

Őszinte, megbízható, mindig segítőkész barát volt. Minden problémára volt megoldási javaslata. Amiben tudott, segített."

Személyiségének bemutatását, tanítványaira gyakorolt hatását egykori diákjai, *László Balázs* és testvére, *Erdei Mónika* visszaemlékezésével tesszük szemléletesebbé:

„Nekünk nagyon sok élményünk, emlékünk fűződik Vera nénihez. Némettanárként és osztályfőnökként is ismertük, lelkiismeretes és barátságos volt a diákjaival. Az osztályaiban mindig összetartó közösség kovácsolódt. Nagyon szerették a diákjai, bizalommal lehetett hozzá fordulni bármilyen témában, mindig meghallgatta a gyerekeket. (...)Sítáborban Szlovákiában mind a ketten voltunk, de különböző évben. Sok család, köztük mi is, anyágilag nem is tudta megengedni magának, hogy kijussanak külföldre, különösen síelni. A szülők örültek neki, hogy Vera néni szervezése által legalább a gyerekeiknek van lehetősége világot látni, eljuthatnak olyan helyekre, ahová akkoriban még nem nagyon volt lehetőség eljutni. Sok új élmény ért minket, sportoltunk, gyönyörű tájakat láttunk.

Minden évben szervezett buszos utat az iskola tanulóinak a debreceni korcsolyapályára. Egymást tanítottuk meg korcsolyázni. Mai napig emlékszem rá, hogy milyen nagy örömet jelentett ez mindnyájunknak. Megismerkedhettünk általa különböző sportolási lehetőségekkel, a táborokban közelebb kerültünk egymáshoz, életre szóló barátságok alakultak ki közöttünk."

Feltétlenül meg kell említeni, hogy a német nyelv oktatásának megközelítése újszerűnek hatott iskolájában, pedig gyökerei saját nyelvtanulásában, ill. meghatározó személyiségű tanárának módszertanában keresendők. Ugyanis az általános iskola felső tagozatában ingye-

nes német különórákat tartott érdeklődő diákjainak Pilcz Zsigmondné, aki Drezdában levelezőtársakat keresett tanítványainak. Ilyen levelező kapcsolatból nőtt ki egy kölcsönös, az egész családra kiterjedő, életre szóló barátság a már említett drezdai barátnővel is. Egykori tanára módszerének továbbfejlesztett, a kor lehetőségeihez igazított változata hozzájárult sikeres pedagógiai munkájához. Bízunk benne, hogy dr. Sóvágóné Markos Veronika is követendő példaként hatott tanítványaira. Emlékét szívünkben őrizzük.

DR. MARKOS GYÖNGYI
Szeged

SZ

SZABADOS GÁBORNÉ Nagy Irén (Balmazújváros, 1947. július 23. – Balmazújváros, 2014. szeptember 20.) tanító, tanár

„Az ember két dolgot szerethet a tanári pályán: a diákjait és a szaktárgyait. Ha e kettő megvan, nem kell különbet kívánni.” (Kunfalvi Rezső)

Szabados Gáborné Balmazújvároson született egyszerű szülők gyermekeként. Édesapja a vasiparban dolgozott segédmunkásként, de nagyon sok mindenhez értett, igazi ezermester volt. Édesanyja a háztartást vezette, ő is aktív volt mindenben, szerette a kertet, az állatokat, és varrt is családjának. Négy leánygyermekük közül Irénke a harmadik volt a sorban. Ő volt a legjobb képességű a családban, az általános és középiskolában is kiváló eredményeket ért el.

Középiskolai tanulmányait a debreceni Csonkai Vitéz Mihály Gimnáziumban végezte. Az érettségi után dolgozni ment. Debrecenben, az Alföldi Nyomdában helyezkedett el. Itt dolgozott 1965 júliusától 1971 augusztusáig gépszedői beosztásban, s közben gyors- és gépírásból szakképesítést szerzett. Fiatalon ismerkedett meg férjével, Szabados Gáborral, aki az építőiparban dolgozott. 1967-ben há-

zasságot kötöttek, leányuk, Edit 1968-ban született.

1971 őszén adódott egy álláslehetőség **Balmazújvároson: a Debreceni úti Általános Iskolában** megüresedett az adminisztrátori állás. Irénke ezt boldogan vállalta, mert a mindennapos ingázástól is mentesült, és több ideje maradt a családjára. Kezdetből fogva jól érezte magát az iskolában, sok mindenben kipróbálta magát, még tanítási órákra is bement, ha úgy adódott. Az iskola légköre kedvet ébresztett benne, hogy ő is pedagógus legyen. 1974-ben jelentkezett és felvételt nyert Debrecenbe a Felsőfokú Tanítóképző Intézetbe, és ezzel párhuzamosan tanítani kezdett a 3. osztályban. Mire a főiskolát elvégezte, már komoly szakmai gyakorlattal rendelkezett, és osztályait is eredményesen tanította, eleget tett a tantervi követelményeknek. Az iskolavezetés véleménye szerint érdemes volt neki pályát módosítani, mert jó érzéke volt a tanításhoz, rátermettsége szorgalommal és kitartással párosult. Órái logikusak és jól felépítettek, változatosak, érdekesek voltak. Kiváló kezűességet örökölt a szüleitől, ezt jól tudta kamatoztatni a mindennapi munkájában, sokat rajzolt, szemléltetett, dekorálta az iskola helyiségeit.

Az első években szakmai hiányosságait azal igyekezett pótolni, hogy gyakorlott nevelőknél óralátogatásokat tett, és tanácsukat folyamatosan igényelte. Pedagógiai problémáit az iskolavezetéshez is közvetítette, de eredményeiről is rendszeres tájékoztatást adott. Bemutató tanítást is szívesen vállalt. A szülőkkel is megtalálta az együttműködés jó formáit, családlátogatásokat tett, nyílt órákon népszerűsítette jól bevált tanítási módszereit,

valamint szülőkkel közös iskolai programokat szervezett.

A nyolcvanas években iskolánk biológia, s akkor még „*gyakorlati foglalkozás*” tanára nyugdíjba ment, Irénke lett az utódja. Ettől kezdve a felső tagozatban tanított, talán ez a korosztály még közelebb állt egyéniségéhez. Mindkét tantárgy tanításához érzett vonzalmat, mert érdeklődése a növény- és állatvilág iránt éppúgy megvolt, mint a gyakorlati ismeretek tanításához. Nem okozott számára gondot egy bicikli szerelése vagy a fának, fémnek a megmunkálása sem. A kertészkedést is nagyon szerette, de ügyes volt a varrás, hímzés, kötés, horgolás terén is. Amikor a „*Gyakorlati foglalkozás*” tantárgy „*Technika*” tantárgyra változott, ez tanárnak és diáknak is magasabb követelményeket jelentett. Irénke minden igyekezetével azon volt, hogy megfelelő tudásszint birtokába jusson, rendszeresen és korszerűen felkészüljön, ezért sokat olvasta a szaklapokat, és továbbképzésekre járt.

Tanítványaival szigorú és következetes tanárnak ismertük meg. Rendszerességre, kötelességtudatra nevelte diákjait. A lemaradó, tanulási nehézségekkel küzdő tanulókkal egyénileg foglalkozott, és a szülőkkel is együttműködött. Osztályfőnökként nagyon gondoskodó, empatikus ember volt, igyekezett bensőséges, őszinte légkört kialakítani tanítványaival. Észrevette, ha valakinek bármilyen problémája volt, és segített, amiben tudott. Néhány évig napközis tanárként tevékenykedett, ezt a munkát is nagyon lelkiismeretesen végezte, itt is a gyermekek érdekeit tartotta a legfontosabbnak.

1986-ban elvégezte a közlekedési szakreferensek „Komplex szemináriumát”, 1988-ban pedig „*Szakoktatói oklevelet*” szerzett közlekedési ismeretekből. Ezekben az években ő lett az iskola KRESZ-referense, szakkört vezetett az iskola tanulóinak. Versenyekre készítette fel őket, több esetben az iskolánkban rendezték meg a városi versenyeket, de még megyei versenyt is az Irénke szervezőmunkájának köszönhetően. Nagyon jól együttműködött a

Balmazújvárosi Rendőrséggel, ill. a város egyéb intézményeivel. Diákjaink sikeresen vettek részt a KRESZ-versenyeken, több alkalommal elnyerték a vándorkupát, és értékes díjakat, sportszereket, kerékpárokat kaptak.

Irénke munkái a kalocsai ruhák

1993-ban a „*Háztartás és családszervezés*” c. tanfolyamot is eredményesen elvégezte. Az ott szerzett ismereteket igyekezett hasznosítani. Óráin és szabad időben sok hasznos dolgot gyakorolt a gyerekekkel, az izléses terítéstől, az egyszerű, gyorsan elkészíthető, vendégváró finomságok elkészítésig. 1998-ban „*Textiltechnika alkalmazása az iskolában*” c. tanfolyamon szerzett újabb ismereteket. Varrási tudományát, amit édesanyjától örökölt, nagyon jól alkalmazta munkájában, nemcsak a tanulókat tanította hímezni, kötni, horgolni és varrni, hanem szükség esetén ő maga is varrt az iskolának. Szívesen vállalta egy-egy jelmez elkészítését, népi tánchoz szoknyák, egyéb kellékek varrását. Egy nagyon példaértékű kezdeményezése volt, amikor nyolc gyönyörű kalocsai jelmezt varrtak és hímeztek szülőik, nagyszülők segítségével a néptáncos lányok részére. A hajdúsági szúrrátétes hímzést is elsajátította, és ezzel a technikával készítette el több esetben a ballagó diákok tarisznyáját. Amikor az iskola tanulóinak ünnepek (karácsony, húsvét) alkalmával alkotó napokat szerveztünk, az ő kreativitására, ötleteire mindig számíthattunk.

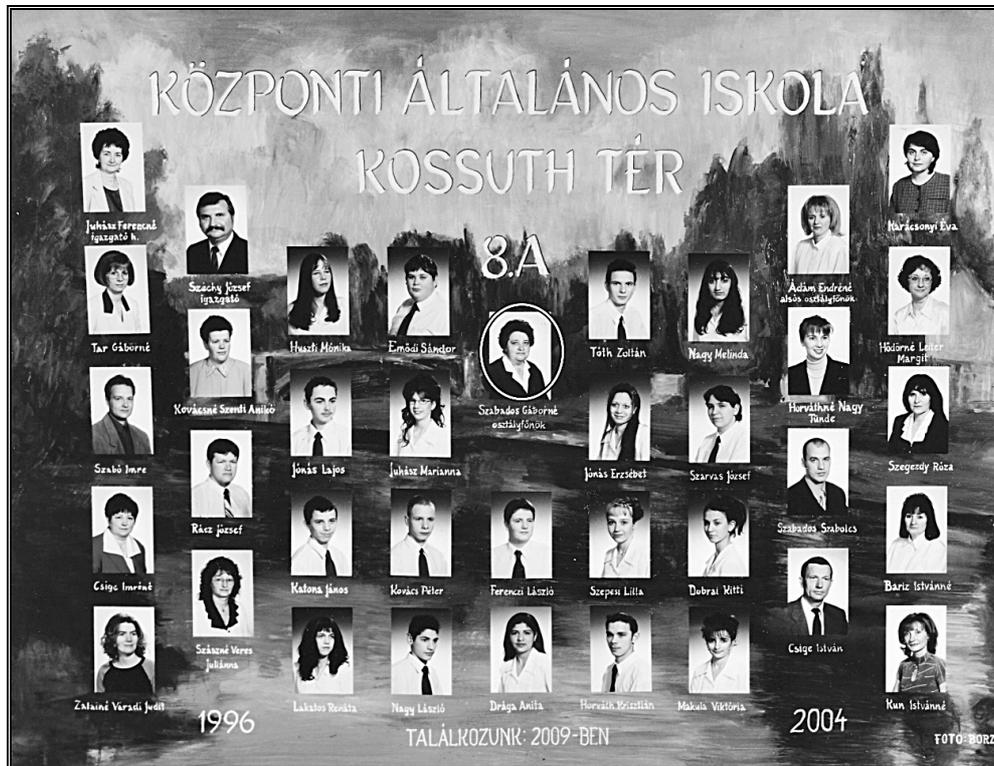
Nyitott volt minden újra, korszerű ismeretekkel szinte állandóan bővítette tudását.

Elsők között, 1997-ben elvégzett egy „Számítógép-kezelő és szövegszerkesztő” tanfolyamot. Ettől kezdve napi munkájához a számítógépet is használta.

1999-ben a Hajdú-Bihar Megyei Pedagógiai Intézet által szervezett „Ifjúságvédelmi fele-

lőt segített át az évvesztésen és a sikeres felvételi vizsgákon.

2005. január 2-ától nyugdíjas lett. Haláláig, még 10 évig próbált nagyon aktívan élni. Ezekben az években a családjára is több idő jutott, egyetlen fiúunokájának a tanulásban is

lősök haladó tanfolyamán” is eredményesen vett részt. 1994-től 2004-ig, egészen nyugdíjazásáig ő volt az iskola ifjúságvédelmi felelőse. Nagyon gondos nyilvántartást vezetett a hátrányos helyzetű tanulókról. Ebben a felelősségteljes munkában szorosan együttműködött az osztályfőnökökkel és az iskolavezetéssel. A szülőkkel is minden lehetséges módszert megpróbált, bár sok családban éppen a szülők magatartása, életvitele miatt volt a gyermek hátrányos helyzetű. A legproblémásabb családoknál a Nevelési Tanácsadó, a Gyermekjóléti Szolgálat és Gyámügy segítségét kérte. Sokféle segítséget kapott és adott a rászoruló gyerekeknek, és sok-sok ta-

sokat segített, és szinte barátként sokat beszélgetett vele. Sajnos, hamar jelentkeztek nála az egészségügyi problémák. Műtéteken esett át, de nem hagyta el magát. Alkotó kedve ekkor is megmaradt, szűrratétes munkáival bedolgozott a Debreceni Háziipari Szövetkezetnek. S még „egy utolsó” képzésen elsajátította a „Virágkötészet alapjait”. Néhány évig karácsonyi asztali díszeket és sírcsokrokat készített, ezeket elajándékozta, értékesítette.

2011 augusztusában infarktus érte, kórházban ápolták. Úgy tűnt, hogy túl van a nehezén, és hazaengedték. De a szíve csak nem bírta a megpróbáltatásokat, és szeptemberben végleg megállt. Egy törekvő, alkotásokban gazdag

életút befejeződött. Családja, kollégái, tanítványai rengeteg emléket őriznek róla.

*„Csak élni, élni emberek!
Időnk oly gyorsan elperreg,
egy perc csupán az élet
de ez a perc lehet csodás
teremtő munka, alkotás,
amely megőriz téged.”*

(Várnai Zseni)

Volt kollégája, JUHÁSZ FERENCNÉ
Balmazújváros

SZABÓ LAJOS (Buj, 1935. szeptember 30. – Nyírmártonfalva, 2016. december 29.) általános iskolai tanító

Édesapja, Szabó Lajos általános iskolai tanító volt, édesanyja, Tóth Mária a család három gyermekével (Klára, Mária, Lajos) foglalkozott. Gyermekévei szegénységben, de kiegyensúlyozott, boldog családi légkörben teltek. Faluját nagyon szerette, és kortársaival együtt – gyermekszemmel – hatalmas játszótérnek tekintette. Gyakran eljutott az akkor Bodroghözben élő nagyszüleikhez, akik földműveléssel és állattenyésztéssel foglalkoztak, így itt kiélhette lovak iránti szeretetét. Lovakhoz kapcsolódó élménybeszámoló évtizedekkel később is kedves emlékeket idéztek fel benne, és betekintést adtak a hallgatóságnak (elsősorban gyermekeinek) az akkori életbe.

(A sors aztán úgy hozta, hogy a nagyszülői házat és annak kertjét Tizzacsermely-Határszélen 35 évig gondozhatta családjával, csodálatos élményeket szerezve nemcsak nekik, hanem rokonaiknak, barátaiknak és gyermekei barátainak is.)

Az általános iskola 6 osztályát szülőfalujában végezte, majd a 7-8. osztályt a nyíregyházi Római Katolikus Általános Iskolában fejezte be. Nyíregyházán az Állami Kossuth Lajos Gimnáziumban érettségizett 1954-ben. 1954 októberétől a MÁV Tisztképző Intézet hallgatója lett, és elvégzése után már tisztként az imádott MÁV Hegyközi-Bodroghközi Kisvasútnál dolgozott forgalmistaként. A kisvasút azokban az időkben az év nagy részében igen jelentős személy- és teherforgalmat bonyolított le. Álmos, csendes kis vidéki állomásról nem volt szó akkoriban, a teherszállítás, főként a dömpingárúk tekintetében itt zajlott. A környék nagyvárosai (Nyíregyháza, Sárospatak, Sátoraljaújhely) és a bodroghközi, hegyközi kis települések elérhetőségét is ez a kisvasút biztosította.

1958 júniusában – édesapja halála után – lak- és munkahelyet kellett változtatnia. **Téglásra** költözött a család, és ő képesítés nélküli pedagógusként állást vállalt a helyi **általános iskolában**. Lehetőséget kínáltak neki ugyanakkor a vasútnál is, Debrecenben folytathatta volna pályáját, de ekkor már döntött a pályamódosításáról, és az édesapja példáját akarta követni.

Újabb tanulmányait a Felsőfokú Tanítóképző Intézetben, Debrecenben kezdte 1961. október 1-jén, ahol 1964. június 20-án diplomát szerzett általános iskolai tanítóként. Közben 1962-ben megnősült: felesége, Bérces Gabriella szintén tanító volt. Két gyermekük született: Lajos 1964-ben, Zsolt 1968-ban. 1967-1969 között lakásprobléma miatt Téglásról a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei **Detek** községbe költöztek, ahol tanítottak, majd mindkettőjük idős özvegy édesanyja és a honvágy miatt visszavágytak Hajdú-Biharba. 1969. augusztus 15-én a Hajdú-Bihar megyei

Nyírmártonfalván kaptak pedagógusállást és szolgálati lakást. Ebben a kis nyírségi faluban töltötték életük 47 évét.

Szabó Lajos a tanítói tevékenységen túl nagy szervezői képességgel rendelkezett. Tég-lási munkája idején a helyi úttörőcsapat vezetője lett, majd elkötelezettségét elismerve a járási úttörővezetőségbe is beválasztották. De az alapfeladatokon túl is jutott ideje különböző gyermekeknek szánt programokra, mint például fotósza-kkör alapítására. Ebben az időben szervezték a Balatonnál a bélatelepi táborhelyet, ahol több nyáron át váltótáborban üdültették a járás gyermekeit. Járási pedagógusoknak és a tanulóknak gyakran szervezett az akkori Csehszlovákiába (Borsi, felvidéki városok, Magas-Tátra) kirándulásokat. Tég-láson az abban az időben méltán elismert és sikeres iskolai énekkar vezetője is volt.

Osztálykép (1978)

Nagy szeretettel kötődött a Zempléni-hegységhez és Erdőhorvátihoz. Több éven át táboroztatták ott feleségével a téglási, majd nyírmártonfalvi gyerekeket. (Édesapjától eredt ez a kötődése, aki Erdőhorváti szülötte és sárospataki diák volt). A kirándulások alkalmával a hegyi túrák soha nem maradhettek el. Nagyon jól ismerte ezeket a lehetőségeket, és egyik kedvenc útja volt a Közép-Hutából induló túra fel egészen az egyik csúcson álló – talán a háborús időkből visszamaradt – kilátóra. A szívet-lelket erősítő, izzasztó „séták”, az osztálykirándulások, táborok fő és kihagyhatatlan attrakcióivá váltak, ahol a fizikai felkészületlenséget lelkesedéssel pótolták a kirándulók. Ezek az élményszerző utak mind a kisebbeknél, mind a nagyobbaknál kiváló

lehetőséget teremtettek természeti környezetünk megszerettetésére és megbecsülésére.

Rendszeres kirándulásainak kihagyhatatlan állomásai voltak a füzéri, a boldogkőváraljai és a regéci vár, Háromhuta települései, a Zsidó-rét, a zempléni források, kilátó pontok, Sárospatak és Sátoraljaújhely, Kassa, Rozsnyó, Betlér, a Magas-Tátra... A regéci várhoz ebben a hőskorban még fákkal, bokrokkal sűrűn benőtt, komoly megerőltető út vezetett fel. Mire nagy szuszogva felért az aktuális csapat, nagyon jólesett megpihenni a várrom legmagasabb pontján, azon a sziklán, ahonnan fantasztikus panorámában gyönyörködhetek a megfáradt vándorok, és boldogan állapíthaták meg mindannyian: ide érdemes volt feljönni. A vár fokán aztán, amikor már elegendő oxigén jutott a tüdőkhöz, majd nemsokára a megrogyott végtagokba is, szinte minden alkalommal elszavalt a kis csapat egy-egy verset (Himnusz, Szózat, Huszt...), vagy éppen Rákóczi esküjét.

II. Rákóczi Ferenc egyfajta példaképe volt, ezért a nagyságos fejedelem életének főbb állomásai fontosak voltak számára, ezeket igyekezett megismertetni túratársaival is. Amikor életében egyszer eljutott Törökországba, a rodostói ház megtekintése kiemelkedő célja lett családi kirándulásának. Az országhatáron inneni és túli, a felvidéki helyszínek is így váltak a családi utak fontos, megunthatatlan célpontjaivá.

Erdőhorváti és Huta táborai a 60-as évek „hőskori” szokásai szerint még leterített szalmán történő alvást jelentettek a kiürített tantermekben. De az élmény felejthetlenné vált! Túrát az alföldi gyerekek nagy élvezettel és elismeréssel teljesítették. Sajnos, róla nagyon kevés fotó készült, mivel jellemzően ő fotózta a kirándulások résztvevőit, és a korra jellemző módon igen kevesen rendelkeztek még fényképezőgéppel.

Életét végigkísérte a zene iránti elkötelezettsége: szülőfalujában kezdte az ismerkedést a hangszerekkel, ahol a római katolikus templom papja ismerte fel zenei készségeit,

és zongorázni tanította. Hamarosan már a templom kis orgonájának billentyűit is kezelésbe vette, bár ekkor még annak pedáljai épp hogy elérhetőek voltak a lábának. Nagy örömmel és szeretettel kísérte, vezette a hívők énekeit.

Középiskolában aztán a tangóharmonika vált állandó hangszerévé: táncesteken, bálon, iskolai rendezvényeken lépett fel zenekarával. No meg persze fel kellett venni a repertoárba néhány érzelmes dalt is, amelyekkel hősszerelmesek énekét kísérte – jellemzően leánykollégiumok udvarán. Budapestre is vele tartott kedvenc hangszere, a tisztképző zenekarával az országot is bejárták, illetve – némi ráhatás után – Hruscsovnak is zenéltek egyik magyarországi látogatása során. Pécsi katonáskodása alatt sem léphette át árnyékát. Amikor parancsnokai számára is nyilvánvalóvá vált zenei tehetsége, külön parancssal hazaküldték kedvenc hangszeréért, ami katonáskodása alatt igen keveset pihent a fegyverszobában. (Sorkatonai szolgálatának az 56-os forradalom vetett véget, amikor is egyik reggel arra ébredtek, hogy tisztjeik eltűntek, a laktanya kapui pedig nyitva állnak. Rendszeres vasúti közlekedés híján egy „könnyű sétára” indultak barátjával Nyíregyháza irányába Pécsről.)

A nyíregyházi Kossuth Lajos Gimnázium
200 éves évfordulóján

Elismerései:

- * Borsod-Abaúj-Zemplén megyéért oklevél, társadalmi munkájáért (Detek, 1968.);
- * Honvédelmi Érdemérem 15 év utáni munkájáért a Magyar Kormánytól (1982. IX. 29.);

* Kiváló Társadalmi Munkáért a Minisztertanácstól (1985. XI. 7.).

Nyírmártonfalván, 81 éves korában 2016. december 29-én, három év súlyos betegség után halt meg.

SZABÓ LAJOSNÉ Debrecen
SZABÓ ZSOLT Debrecen

SZABÓ LÁSZLÓ (Püspökladány, 1931. december 7. – Hajdúszoboszló, 2017. november 8.)
középiskolai testnevelő tanár, szakfelügyelő

Balassi Mária és Szabó Sámuel második fiúgyermekéként jött a világra. Két kislány és négy fiú nevelkedett a családban, de a kislányok nem érhatték meg a felnőttkort, gyermekbetegség következtében korán meghaltak. Elemi és polgári iskoláit Püspökladányban végezte, kitűnő eredménnyel. Jó eszű, szorgalmas gyermek volt. Szép, tisztán csengő hangjára Csenki Imre tanító felfigyelt, meghívta az iskola énekkarába. Több szereplés alkalmával szólót énekelhetett, amit a püspökladányiak percekig tartó vastappsal jutalmaztak. A háború idején elhatározta, hogy addig ministrál, amíg az édesapja haza nem jön a frontról. A századik napon történt meg a várva várt esemény. Édesanyja örömben végigfutott az utcán és azt kiabálta:
„A kisfiam hazaimádkozta az apját a frontról!”

Szülei kitanították a szabómesterségre. Még idős korában is gyönyörűen, precízen tudott varrni, cipzárt cserélni. Orvos szeretett volna lenni, de erre nem volt lehetősége. A Testnevelési Főiskolára vették fel, ahol 1954-ben szerzett diplomát. A főiskolai évek alatt rendszeresen járt operába, színházba, filmekben is statisztált. A végzés után **Hajdúszoboszlón, a gimnáziumban** kezdett tanítani. Itt ismerte meg későbbi feleségét, Nagymáthé Margitot, akivel 1956. december 22-én házasságot kötöttek. Két gyermekük született: 1961-ben László, aki – amellet, hogy sportolt, zenélt –, sikeres atlétikai edző is volt. 1963-ban született Judit, aki orvos lett, és két fiúunokával ajándékozta meg szüleit. 1990-ben született Máté, 1992-ben Palkó. Unokáival nagyon sokat foglalkozott, nagyon szeretete őket. A sport szeretetére, fegyelemre, rendre, tisztességre, emberségre tanította őket. A gimnáziumban 40 évig tanított, 1994-ben ment nyugdíjba. Tanítványai nagyon szerették, több mondása is szállóige lett, például: „*ez nagyon jó gyakorlat volt, majdnem kettes!*”

Feleségével együtt a városi pedagóguskórus alapító tagjai voltak, rendszeresen jártak a próbákra, fellépésekre 2008 szeptemberéig. 1989-ben gyermekeikkel együtt mind a négyen tagjai voltak az énekkarnak, és együtt vettek részt a kórus litvániai vendégszereplésén is.

Szabó László fiatal korában a város futballcsapatának meghatározó egyénisége volt. Mivel kitűnően fejtelt, az akkori híres német labdarúgó után Valternek becézték. Németi Adorjánnal ketten egy évadban több mint 100 gólt rúgtak. Később az ificsapat edzője lett, többször is bajnokságig juttatta el csapatát.

A város társadalmi és sportéletében aktívan részt vett. Négy sportpályát építtetett, köztük egy tenispályát. Ő maga is aktívan teniszezett, egészen 70 éves koráig. A teniszcsapat tagjai Barbócz László, Németi Adorján, Tóth Barna és Szikszay Miklós voltak. Az „*öregfiúk*” csapatának tagjaival rendszeresen találkoztak, megünnepelték a névnapokat, születés-

napokat, bográcsoztak a Keleti-főcsatornán, a temetőbe is együtt mentek eltávozott barátaik sírjához. Nyolcvanadik születésnapjára megkapta a Hüse Károly-díjat, amellyel a város a sportért tett áldozatos munkáját ismerte el.

Mivel felesége a tiszacsegei református lelkész lánya volt, Tiszacsegehez több szép emlénye is fűződött, ezeket szívesen mesélte. Az egyik ilyen kedves emléke az volt, amikor anyósa helyett játszott a harmóniumon az úrvacsoraosztás ideje alatt, és a gyülekezet meglepve „egy emberként” kapta fel a fejét: vajon miként lehetséges az, hogy a tiszteletes asszony jön lefelé a lépcsőn, a harmónium meg szól?

Tiszacsegén több embert is kimentett a Tiszából, de legtöbbször azt az esetet emlegette, amikor egyszer a parton egy kétségbeesett hangra lett figyelmes: „*Apukám, víz a víz! Apukám, víz a víz!*” Habozás nélkül ugrott be, és mentette ki a kisfiút, másnap pedig jogos büszkeséggel hallgatta, hogy összesúgnak a háta mögött: „*Ez mentette ki! Ez mentette ki!*”

2012. október 18-án tragikus hirtelenséggel elvesztette feleségét, majd 2013. szeptember 3-án fiát is. Leánya odaköltözött hozzá, és közel 5 évig gondozta, támogatta. Ebben az időszakban nagyon sokat segítettek a szomszédok is, különösen Juhász István tanár úr, volt kollégája.

2017 augusztusában egészsége megrendült, állandó felügyeletre és gondozásra szorult. Egyre gyengébb lett, 2017. október 2-án tüdőgyulladással kórházba került, de ekkor még sikerült kilábalnia a súlyos betegségből. 2017. november 4-én újra kórházi ápolásra szorult, tüdőgyulladása kiújult. 2017. november 8-án csendesesen örökre elaludt. Felesége és fia után ment, akiknek elvesztését soha nem heverte ki.

Szabó László családi kötődéséről, munkásságáról *Kiss Erzsébet* cikkéből tudhatunk meg többet: *A versenyfutó házaspár* címmel (1998. március 19. *Hajdú-bihari Napló*, TÁJ-KÉP): „*Hajdúszoboszlón Szabó László negyven évet, felesége harminckilencet dolgozott ugyanabban*

az iskolában, a Hajdúszoboszlói Hőgyes Endre Gimnáziumban. Ott ismerkedtek össze, és 1956-ban kötöttek házasságot. Bár eltérő tárgyakat tanítottak – a férj testnevelést – az ismerősök a »versenyfutó házaspár« becenevet ragasztották rájuk.

Mozgékony, eleven gyermekkoromat Püspökladányban éltem – kezdi a visszaemlékezést a férj. 1954-ben végeztem el a Testnevelési Főiskolát, és az akkori gazdag állás kínálatból a szoboszlóira esett a választásom, hogy közel lehessenek a szüleimhez. A következő évben érkezett az iskolába Nagymáté Margit matematika–fizika szakos tanárnő, akivel a következő évben össze is házasodtunk. Ekkor még aktívan futballoztam, ezért a családalapításunk időben kissé eltolódott. A gyermekáldást a '61-es és '63-as években ünnepeleltük meg. A mai napig tartjuk a kapcsolatot a kezdetekben létrehozott közösségekkel. Alapító tagjai vagyunk az 1996-ban negyvenéves jubileumát ünneplő, városi Bárdos Lajos pedagógus-énekkarnak. Bejártuk vele a fél Európát. Rendszeresen részt veszünk a próbákon, újabb és újabb fellépésekre készülünk, barátok maradtunk. Az öregfiúk focicsapatával évente kétszer-háromszor rendezünk sportolással és szórakozással egybekötött baráti találkozót. Teniszezünk, nyáron úszunk, gyalogos és kerékpáros túrákon veszünk részt.

K. E.: Sokan tiltakoznak az ellen, hogy házaspárok egy munkahelyen dolgoznak. Önöknek ez nem okozott nehézséget?

Sz. L.: Nem, sőt... - egészítette ki a férjét Szabóné. Mivel rendkívül felfokozott munkatempóban dolgoztunk, gyorsan és rugalmasan tudtunk alkalmazkodni az iskolai és családi feladatokhoz. A gyermekek nevelését is jól meg tudtuk oldani közösen. Sokszor segítettem én is a versenyek szervezésében, hogy a hétvégéket is együtt tudjuk tölteni. Ritka harmonikus együttlétben éljük az életünket.

K.E.: A Hőgyes Endre Gimnázium ötvenéves történetét átfogó könyvben az iskolai testnevelésről és sportról Szabó László készített összefoglalót.

Sz.L.: Az iskola fennállásának fél évszázada alatt a mindenkori tantestületek, testnevelő tanárok mindig igyekeztek a testnevelést, a játékot vagy éppen a versenysportot nemes célok elérésének szolgálatába állítani, a tantárgy jellegén túlmutató értékek szerepét gondozni. A törekvés a tanulók fizikai felkészülésén túl kiterjedt a lelki tulajdonságok, az akaraterő, a bátorság, a küzdőképesség, a közösségi érzés fejlesztésére is. Arra törekedtünk, hogy az iskolából kikerülve is váljék a fiatalok igényévé a testmozgás, a játék és a sport.

K.E.: Ön rövid ideig középiskolai szakfelügyelőként is működött.

Sz.L.: A hetvenes években négy évig voltam szakfelügyelő, majd lemondtam a megnevezés feladatáról. Én inkább dolgozni szerettem, mint dolgoztatni. Pályafutásom alatt négy igazgató vezette az intézményt, de mindannyiuk szabad kezet adott a munkához. A gyerekek közreműködésével, lelkesítésükkel sok szép sikert értünk el. Külön öröm számomra, hogy én például párttagság nélkül is megbecsült tagja voltam a tantestületnek, munkámat számos fórumon ismerték el jutalmakkal, kitüntetésekkel.

K.E.: A testnevelők, amikor életműösszegzőt készítenek, rendszerint az általuk kezdeményezett pályaeépítések és híres tanítványok kerülnek szóba.

Sz. L.: Négy szabadtéri pálya építésénél bábkodtunk a tantestület, a szülők és a gyerekek közreműködésével, több ezer óra társadalmi munkában. Ahogy javultak a feltételek, úgy jöttek az eredmények is. Atlétikából ötször jutottak be tanítványaink az országos döntőbe. Hajdúszoboszlóról évente 6-7 tanulót választottak be a megyei atléták válogottjai közé. Iskolánkból indult el sportkarrierje felé a válogatott kézilabdázó, Sterbinszky Amália. Diákunk volt Végh Ferenc altábornagy, vezérkari főnök, a Magyar Honvédség parancsnoka. A testnevelő tanári pályán harminchét tanítvány követett. Közülük tizenketten tanítanak Hajdúszoboszlón."

Az egyik tehetséges tanítványa, Tóthné Czeglédy Erzsébet 1969–73 között tanult a Hőgyes Endre Gimnáziumban. Szabó László tanár úr nem csak testnevelőként, de az első és második évfolyamon osztályfőnökként is példát mutatott tanulóinak emberségből, szeretetből. Bátorította diákjait kiteljesedésükben, sohasem érezték, hogy följük helyezte volna magát, szinte barátként kezelte őket. Amikor már nem volt osztályfőnökük, akkor is figyelemmel kísérte tanulmányi előmenetelüket, harcolt értük a jobb jegyeik megszerzéséért. Erzsébet kézilabda és atlétikai sportágakban jeleskedett, és több társával együtt tanáruk hatására választotta a testnevelő tanári pályát.

Szabó László emlékére (1931-2017) címmel, tanár kollégája és szomszédja, *Juhász István* írt nekrológot róla a *Hajdú-bihari Napló* 2017. november 30-i számába:

„November 20-án délben búcsúzott Hajdúszoboszló a kiváló testnevelő tanártól, Szabó Lászlótól. Neve egybeforrt a város sportjával, amelyért nyugdíjas koráig oly sokat tett. 1954-ben kezdte pályáját az akkor még Irinyi János, később Hőgyes Endre Gimnáziumban, és innen is vonult nyugdíjba 1993-ban. Itt tanított matematikát felesége is, ide járt középiskolába mindkét gyermekük. Mi, fiatalabb kollégák tisztelettel vegyes irigységgel figyeltük mindig fürge mozgását, hatalmas munkabírását. Diákjai soha nem panaszkodtak keménységére, a leglustábbat is rá tudta venni néhány okos mondattal, hogy elvégezze a »nemszeretem« gyakorlatot. Sok eredményes sportolót nevelt fel. Alig volt hétvége, amikor nem lett volna oda valamilyen versenyen, bajnokságon diákcsapattal. Sikeres szakmai munkáját több országos, megyei és városi díjjal ismerték el.

Szakmai munkája mellett a közösség építése, ápolása is fontos volt számára. Mindig volt egy-egy jó ötlete az iskolai élet észszerűsítésére, és példamutatóan vigyázott környezete rendjére, tisztaságára. Gyakran csodáltuk meg

irodalmi műveltségét és szépen zengő tenor hangját is.

A *Bárdos Lajos Városi és Pedagógus Énekkarnak* megalakulásától kezdve feleségével együtt tagja volt. Az énekkar sikereire, világtársára legalább olyan büszke volt, mint szakmai eredményeire. Még nyugdíjasként is évekig járt az énekkari próbákra, mint ahogy a sportolást sem hagyta abba. Barátaival heti rendszerességgel futballozott, teniszezett, hogy fiatalos maradjon. Boldog embernek vallotta magát, mert soha nem voltak elérhetetlen álmai, de büszke lehetett a pályájára, a családjára, a gyermekeire, az unokáira, és körbevettte őt a tanítványok, pályatársak, ismerősök szeretete.

Élete utolsó 5 évében azonban összetört ez a boldogság. Felesége és szintén testnevelő tanár fia tragikus és gyorsan egymást követő halála fáradt öregemberré tették. Már csak arra várt, hogy a ház előtti padon üldögélve mellé üljön valaki, és meghallgassa boldog és boldogtalan emlékeit.

Mindig akadt valaki, hiszen városszerte ismerték és nagyra becsülték. Nemcsak orvos lánya erőn felüli gondoskodása tartotta benne az életet, hanem ismerősei, tanítványai szeretete is. Egy hirtelen jött betegség azonban már könnyű prédát talált. A testileg és lelkileg megtört ember feladta az életet november 8-án.

Tiszteletünk és szeretetünk örzi emlékét kedvenc Ady-versének általa oly sokat idézett soraival:

»Mikor elhagytak, / Mikor a lelkemet roszakozva vittem,/

Csendesen és váratlanul / Átölelt az Isten«”

SZABÓ JUDIT – JUHÁSZ ISTVÁN – KISS ERZSÉBET
Hajdúszoboszló

SZAKOLCZAI LAJOS (Csobaj, 1937. január 30. – Debrecen, 2016. augusztus 30.) magyar–német szakos középiskolai tanár

Csobajon született egy háromgyermekes család harmadik gyermekeként. Szülei földműveléssel foglalkoztak, de életükben emellett a kultúra iránti elkötelezettségük is meghatározó szerepet játszott. Édesapja, Szakolczai Sámuel – akinek a családi gazdaság vezetése miatt nem volt módja továbbtanulni – sokat olvasott, a falu színjászó körének is meghatározó alakja volt, nagybátyja pedig református lelkészként szolgálta a közösséget. Édesanyjának nagyon szép hangja volt, gyakran énekelt otthon népdalokat. Sajnos, ez a meleg, gondoskodó családi háttér nem sokáig adatott meg számára, mert édesanyját hatévesen elvesztette. Édesapja a rájuk szakadt nehéz körülmények között is nagy szeretettel nevelte tovább gyermekeit. A háziasszonyi teendők jórészt a néhány évvel idősebb nővéreére hárultak, de a két fiúnak is sokat kellett segítenie a napi munkában.

Szűkös anyagi helyzetük miatt a három gyermek közül csak Lajos tanulhatott tovább. Az elemi iskolát a szomszédos faluban, Bájón végezte. A több kilométeres napi átfárás azért is okozott számára a szokásosnál nagyobb nehézséget, mert egy szerencsétlen körülmények között elkapott gyermekparalízis miatt az egyik lába gyengébb maradt, és ezért a járás igen nehezebbre esett. Ráadásul az iskolából hazatérve, gyakran kellett segítenie édesapjának a földeken adódó mezőgazdasági munkákban is. Ilyenkor azután a már megle-

hetősen fáradt gyermek számára a tanulás gyakran késő estére maradt.

Mivel nagyon jófejű, szorgalmas tanuló volt, az általános iskola elvégzése után felvették a sárospataki gimnáziumba. Az itt eltöltött évek az egész további életére meghatározó jelentőségűvé váltak. A tanulás mellett az otthonról hozott zeneszeretete folytán hangversenyekre járt, tudatosan megválasztott zenei felvételeket hallgatott, melynek során tanárai és iskolatársai által is elismert komoly zenei műveltségre tett szert. Szobatársaival olyan szoros baráti kapcsolatba került, melyet egész életében fontosnak tartott, és folyamatosan ápolt. A nagy hírű gimnáziumban négy év alatt szerzett tudásával és szellemiségével felvértelve 1955 júniusában tette le az érettségi vizsgát.

1956-ban a debreceni orvosi egyetemre jelentkezett. Ide ugyan nem vették fel, de a kiválóan megírt fizikadolgozata alapján átirányították a Kossuth Lajos Tudományegyetem fizika szakára. Ő azonban nem akart fizikus lenni, ezért félév után átjelentkezett magyar–német szakra, ahol 1961-ben szerzett diplomát.

Az egyetem elvégzése után visszatért szeretett **sárospataki kollégiumába** nevelőtanárnak, ahol volt igazgatója, Ruskay András örömmel fogadta. Itt a feladatain túl színjászó csoportokat alakított, és színdarabokat tanított be, melyek során kamatoztathatta széles körű zenei felkészültségét és ismereteit is. Bár nagy örömmel foglalkozott a fiatalokkal, a nevelőtanári tevékenység nem elégítette ki teljes mértékben. Szeretett volna tanítani, ezért amikor egy barátja értesítette, hogy a **debreceni Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskolában** megüresedett a magyar–német szakos állás, nagyon megörült neki, és azonnal jelentkezett rá. Személyét az állás betöltésére annyira megfelelőnek találták, hogy az akkori igazgató, Forgács József személyesen ment érte Sárospatakra. 1965 szeptemberétől már Debrecenben tanított, miközben néhány évig még a kollégisták nevelőtanáraként is működött.

Októbertől tagja lett a Gulyás György vezette Kodály Kórusnak. Itt ismerte meg feleségét, Borics Máriát. 1966 novemberében házasodtak össze, két gyermekük született, 1973-ban Enikő és 1976-ban Zsolt. Életének két sarokpontja a családja és a hivatása volt, mindkétőben teljes odaadással sikerült helytállnia.

Kezdetől fogva nagyon szigorú és következetes tanár volt, tanítványai tisztelték és szerették. A német nyelv oktatásában a legfontosabb ismeretek megtanítására helyezte a hangsúlyt, az irodalomórái pedig a tárgyyszerűsége túl élményszámba mentek. Mivel nagyon szerette a dalokat, népdalokat, ezért ezek közül sokat megtanított tanítványainak, akik abban az időben az órái előtt rendszeresen énekszóval várták.

Mindig figyelemmel kísérte növendékeinek tanulmányi eredményeit, különös tekintettel hangszeres fejlődésükre. Következésképpen képviselte tehetséges tanítványainak érdekeit, és ahogy lehetett, segítette őket zenei előmenetelükben. Ennek érdekében egy-egy fontosabb eseményükre – koncertre, versenyre, felvételre – való felkészülésük időszakában hajlandó volt még saját tárgyaival kapcsolatos elvárásaiból is engedni.

Eredményes tanári munkájának elismerésül 1986. június 1-én a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa a *Kiváló Munkáért* kitüntetést adományozta neki. A 90-es években felkérték igazgatóhelyettesnek, de ezt a tisztséget nem vállalta el, mert úgy érezte, hogy az abból adódó adminisztrációs feladatok elvonnák a számára annyira fontos tanítástól.

Bár nagyon szeretett volna még tovább maradni diákjai körében, 1997-ben nyugdíjba kellett vonulnia. Az viszont örömeire szolgált, hogy ezáltal több időt szánhatott családjára, többet tudott a kertjében is foglalatkoskodni. A legnagyobb örömet az szerezte számára, ha ott együtt lehetett az unokáival.

Mindemellett nem feledkezett el volt tanítványairól sem. A 2015-ben kezdődő betegségéig nagy örömmel vett részt az érettségi találkozókon, melyek során érdeklődő, derűs

elégedettséggel követte nyomon tanítványai életének alakulását, hajdani munkájának eredményességét is igazoló, sikeres pályafutásukat.

Egy iskolai ünnepségen Straky Tibor igazgató gratulál Szakolczai Lajosnak

Az 1974-ben végzett, volt osztályának és növendékének visszaemlékezése: *„Nagy örömmünkre szolgál, hogy a Szakolczai Lajos tanár úrral – Lajos bátyánkkal – szemben több mint negyven éve húzódó adósságunkból most törleszthetünk valamit ezzel a megemlékezéssel. Sok kiváló tanárunk volt, de ő mindenképpen megkülönböztetett helyet foglal el soraikban, hiszen életünk legmeghatározóbb korszakában volt a középiskolai osztályfőnökünk, így felnőtté válásunk legfontosabb négy évének mindennapjait és ezek folyamatát leginkább befolyásoló alakja. Az átlagosnál szorosabb kapcsolatunkat az a tény is jelentősen befolyásolta, hogy mi voltunk az első olyan osztálya, melyet négy éven keresztül folyamatosan vitt végig az érettségig. Talán ezért is volt az, hogy – az előttünk és utánunk lévő generációkat meg nem bántva – mindig úgy éreztük, hogy mi voltunk igazán az ő osztálya.*

Ezt a – kétségkívül vitatható – álláspontunkat azzal is igazolni véltük, hogy a minket négy éven át illető »amice« megszólítás a mi privilégiumunk maradt, mert legjobb tudásunk szerint az utánunk következő években ez már soha többet nem hangzott el tőle.

Négy évtized távlatából visszatekintve is ő testesíti meg számunkra a »tanárt«, aki egész lényével valóban a tudás, a viselkedési normák, az emberi élet alapvető értékeinek átadásával a legmagasabb fokon teljesítette be a tanári hivatás célját: a fiatalság életre való felkészítését. Megjelenésével, egész lényével olyan emberi tartást sugárzott, amely abszolút mércét és igazodási pontot jelentett számunkra, úgy, hogy az ebből fakadó elvárásoknak felemelő érzés volt megfelelni. Ezzel együtt közvetlen, szívélyes ember volt, akihez bizalommal fordulhattunk a problémáinkkal, melyeket mindig megértéssel, emberségesen igyekezett megoldani.”

A hozzá való viszonyomat diákként már a legelső találkozásunk meghatározta. Mindnyájan izgatottan vártuk az érkezését, és amikor a terembe lépett, az volt az érzésem, mintha az egyik nagyon kedves unokabátyámat láttam volna magam előtt. Ezt a meghitt, jóleső érzést csak tovább fokozta az a mentalitás, amellyel a későbbiek folyamán kezelt bennünket. Rendkívül művelt, a hivatását felsőfokon végző tanár volt, tele megértő és szerető emberséggel. Ugyanakkor következetes, megkérdőjelezhetetlen jellemével elvárta tőlünk a mindenkor helyes magatartást, miközben sosem ragadt le az öncélú szigorúságnál. Mindig megtalálta a feloldási pontokat a velünk való kapcsolatában, sokszor mosolygott megértően, és nevetett jóízűen a kisebb-nagyobb poénjainkon. Viszont ha valami hibát követtünk el, akkor nem volt pardon, számíthattunk a dörgedelmeire. Ilyenkor, ha belépett a terembe, megállt a levegő, és mindenki jobban szeretett volna valahol máshol lenni. Aztán csattant az osztálynapló az asztalon, és megkaptuk, amit érdemeltünk. Egy ilyen alkalommal meglehetősen feszülten készültünk a

nem túl biztató kimenetelű találkozásra, és valóban, az óra a várakozásainkat igazoló módon kezdődött. Csattant az asztalon a napló, aztán némán, lehajtott fejjel ült egy jó darabig. Levegőt sem mertünk venni, a helyzet pattanásig feszült. Egyszer csak felnézett, és legnagyobb megdöbbenésünkre elmosolyodott, aztán megszólalt: „Nagy gombóc volt, de lenyeltem...”

Amikor az első évben a tanulmányaimmal kapcsolatban valami probléma vetődött fel, eljött hozzánk családlátogatásra. Elég nyugtalanul készültem erre a találkozásra, de az aggodalmaimat megcáfolva nem kezdett el szapulni a szüleim előtt, hanem joviálisan elbeszélgetett velünk. Szemmel láthatóan igyekezett megismerni a körülményeimet, és végül néhány előremutató jó tanáccsal zárta látogatását. Miközben lekísértem a lakásból, kamaszkori útkeresésem egyik meghatározó könyvére terelődött a szó. Ő – hallva az ezzel kapcsolatban megfogalmazott törekvéseimet – megértő, komoly érdeklődéssel hallgatta fejtegetéseimet, és sok sikert kívánt az elképzeléseim megvalósításához. Megértő, elfogadó magatartásával nagymértékben sikerült átlenítenie ezen a számomra nehéz időszakon.

Egyébiránt is alapvetően a növendékek iránti korrektség és megbecsülés – tisztelet! – jellemezte. Nemcsak elfogadta a zenész mivoltunkat és az ebből fakadó „másságunkat”, hanem figyelemmel kísérte hangszeres működésünket, tovább inspirált bennünket, sőt elősegítette, hogy zenélhessünk egymásnak. Ilyenkor egy-egy óra átalakult hangversennyé, amelyet természetesen teljes odaadással hallgatott, és a végén nem maradtak el dicsérő szavai sem. Az irodalom- és németóráin is szem előtt tartotta zenei irányultságunkat, és az adott tananyagban mindig felhívta a figyelmünket az esetleges zenei vonatkozásokra is, de ugyanúgy módot talált az éppen aktuális hangverseny vagy színházi előadás megbeszélésére is.

Távol állt tőle a megalkuvás, az aktuálpolitika kiszolgálása, nem vállalt el különböző

álfunkciókat, megmaradt tanárnak, nevelőnek, pedagógusnak. Irodalomóráin nemcsak megismertük az emberiség világról alkotott legalapvetőbb, művészileg megfogalmazott gondolatait, hanem azok előadásával, az azt követő megbeszélések irányításával, feltett kérdéseivel élményszerűen vezetett rá bennünket a valóban lényegi dolgok megértésére.

Mindemellett szigorúan megkövetelte tantárgyai tanulását. Ennek meg is lett az eredménye, hiszen túl azon, hogy volt osztálytársunk, akit felvettek az egyetemen magyar szakra, valamennyien életre szóló biztos alapot kaptunk tőle. Találkozásainkkor többen említették, hogy még a középiskola után évtizedekkel megszerzett német nyelvvizsgájukat is az általa megtanítottaknak köszönhatték.

Óráin nem nélkülözötte a humort sem. Amikor helye volt, élt is ennek lehetőségével, de azt természetesen nem tolerálta, ha készületlenül mentünk az óráira. Az egyik emlékezetes alkalommal *Az ember tragédiájából* feleltünk, melynek során az egyik osztálytársunkat a következő maliciózus kérdéssel invitálta beszámolásra: „*Na, amice, mondd el, hogy mi van a mexikói színben?*” A megszólított láthatóan kelleetlenül, lassú feltápázkodás közben el kezdte mondani: „*A mexikói színben...*” – és már csattant is tanárunk hangja: „*Úlj le, egyes!*”. Emlékezetünk szerint ez volt a négy év legrövidebb felelete.

Arra, hogy a jó ügy érdekében milyen kemény tudott lenni, talán legjobban egy magyar érettségien történt esemény világít rá. Az egyébként kitűnő tanuló osztálytársunk a vizsga felfokozott állapotában hirtelen megrettent a kihúzott tételtől. Elbizonytalanodva már-már visszatette az asztalra – amivel kizárta volna a jeles osztályzatot –, ekkor osztályfőnökünk olyan villámló szemekkel nézett rá, hogy egyszerűen nem merte lerakni. Ezután a tételt nyugodtan átgondolva persze ötösré érettségizett.

Tanár úr személyiségének meghatározóan pozitív hatását a legpregnansabbban az egyik osztálytársnőnk esete világíthatja meg. Vidéki

kislánként bekerülve az idegen nagyvárosi iskolába és kollégiumba, az első napokban bizony eléggé elhagyatottnak érezte magát. Hogy mégis átvészelte ezt a nehéz időszakot, azt nagyrészt osztályfőnökük gondoskodó, szeretetteljes személyének köszönhetette. Ennek jelentőségére jól rávilágít a párhuzamos osztályunkban akkor történt eset, ahol az ugyanilyen helyzetben lévő kislány – nem találva hasonló támaszra – két hét múlva elhagyta az iskolát, és hazamenekült a falujába.

Végezetül álljon itt egy olyan gesztus osztályfőnökünktől, amelyet szintén nem tudunk eléggé nagyra értékelni. Az érettségi vizsgák után az utolsó emlékezetes együttlétünk során tanárunk felajánlotta osztályunknak kollektíve a tegeződést. Nem tudom, milyen elképedt arcomat vághattunk, mindenesetre megértő mosollyal még csendesen hozzátette: legfeljebb, ha ez egy kissé nehezünkre esik, a megszólításakor a nevéhez tegyük hozzá, hogy „bátyám”...

Mindnyájunk gondolatát fogalmazta meg az az osztálytársunk, aki így nyilatkozott: „*Hálát adok a sorsnak, hogy Szakolczai Lajos tanítványa lehettem.*”

*Felesége,
SZAKOLCZAI LAJOSNÉ
Debrecen
1974- ben végzett osztálya nevében,
SCHERFEL LÁSZLÓ
Debrecen*

SZATMÁRI LAJOS (Taktaharkány, 1910. december 18. – Nagykovács, 2005. május 19.) tanító, tanár, szakfelügyelő, pedagógiai szakíró, helytörténész

Pár holdas szegényparaszti családba született. Négyen voltak testvérek, özvegy édesanyjuk áldozatos munkával nevelte őket – a férj, az édesapa életét adta az I. világháborúban.

Az elemi iskola első hat osztályát szülőfalujában, a polgári iskolát bejáróként Szerencsen végezte. A család anyagi helyzetére és jó bizonyítványára tekintettel 1927-ben ösztöndíjas bentlakó növendék lett a sárospataki tanítóképző intézetben. Öt éven át eminens tanuló volt, ezért ösztöndíját mindvégig megkapta, az fedezte a tandíját és kollégiumi díját. A tankönyveket és az iskolaszereket a nyaranta végzett napszámos munkáért kapott pénzből vette meg. A fizikai munka mellett magántanítást is vállalt. 1932-ben nyerte el kitűnő minősítésű tanítói és hozzá kántorképesítő oklevelét. A pataki kollégium **György-tarló** nevű 3000 holdas bodrogi birtokán működő **hatosztályos osztatlan népiskolában** lett tanító 1932 szeptemberében; s ezzel párhuzamosan a tanyasi emberek kulturális életének gondozója.

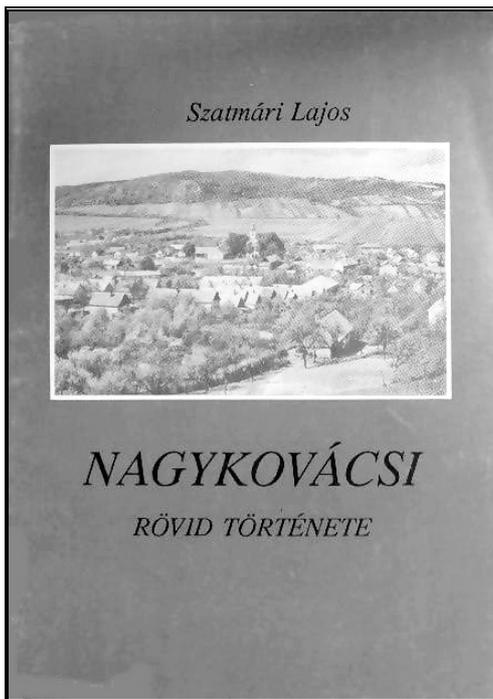
Szerencsés időben volt a pataki képző növendéke. A trianoni trauma után ekkorra már a tantestület egységesen a népnevelés ügye mellé állt. A tanári kar pedagógiai szakíró tevékenysége közismert volt. Egységesen vallották, hogy olyan tanítókat akarnak nevelni, akik a közművelődést, a nép általános

műveltségének emelését tudják majd szolgálni – egyetértésben a klebelsbergi kultúrpolitikával. A jeles testület két meghatározó alakja Lázár Károly, a pedagógiai, filozófiai tárgyak előadója és Tóth Mihály, a gyakorlóiskola vezető tanítója volt. Mindketten országos hírűek és elismertek. A tanítójelöltek többek között a tőlük kapott igen gazdag elméleti és gyakorlati tudással, tapasztalattal felfegyverkezve hagyták el az alma matert. Az eredményes györgytarlói évek után a **sárospataki** református egyház meghívta, majd 1936. augusztus 24-én kinevezte a helyi **református központi népiskola** igazgató-tanítójának. A tanítás mellett kántori feladatokat is ellátott.

1938-ban házasságot kötött Magyar Saroltával, a tiszakarádi iskolaigazgató tanítónő leányával. Két gyermekük született: Sarolta (1941) régész-történész lett, később múzeumigazgató, és Lajos (1947), aki építőmérnöki diplomát szerzett. Gyermekei három unokával ajándékozták meg, akiket élete végéig rajongással szeretett. 1943-ban Budapesten gyakorlóiskolai tanítói képesítést szerzett és óraadó lett a helyi, **sárospataki ipariskolában**.

1944 októberében SAS behívást kapott az 52. Légvédelmi Tüzér Póthadosztályhoz. A Tinnyén és Szönyben történt gyorsított kiképzés után egységét Illésházára (Csallóköz – ma Szlovákia) vezényelték. Családja 1945 februárjában kísérette, követte, de ekkor a csapattesteket Németországba vezényelték. A németek munkaszolgálatosként foglalkoztatták őket pályaudvarokon és repülőtereken, a lipcsei szőnyegbombázást szerencsésen túlélte. Ezt követően a westfáliai Neumünsterben angol hadifogságba került. A hadifogolytábor vezetőségének viszonylagos toleranciáját élvezve a fogoly zenészek, művészek, irodalmárok közreműködésével komoly kulturális életet teremtett, tábori stúdiót működtetett, bibliaórákat tartott, analfabéta-tanfolyamot indított. Később nyugati hadifogsága történetét megírta és a kéziratot átadta a Hadtörténelmi

Levéltárnak, mivel az ilyen jellegű írást akkoriban nem lehetett publikálni.

Hazakerülése után, 1946 szeptemberében elfoglalta helyét régi iskolájában. 1947-ben szaktanári képesítést nyert a debreceni egyetemen, majd 1952-ben az Egri Tanárképző Főiskolán magyar-történelem szakos tanári diplomát szerzett. Tagja lett a Pedagógusok Szakszervezetének, de párttag csak 1947-től 1949-ig volt a Nemzeti Parasztpártban. Szabó Pál, Veres Péter és Erdei Ferenc országos toborzó útjukon személyesen kérték, hogy álljon soraik közé, mondván: pártjuknak szüksége van a vidéki tanítókra. Akkor úgy érezte, hogy szegényparaszti származása okán köztük a helye. Miután a diktatúra a pártot bedarálta, tagsága megszűnt – később se lett párttag.

1948 és 1957 között az **államosított sárospataki református általános iskola** igazgatóhelyettesi és tanári teendőit látta el – emellett a helyi tanítóképző gyakorlóiskolájában is tanított, és foglalkozott a képzős hallgatókkal.

Gyermekei továbbtanulását elősegítendő 1957 nyarán áthelyezését kérte Pest megyé-

be. Feleségével együtt **Nagykovácsiban** kapott állást. A megyei hatóság addigi pedagógiai tevékenységét már jól ismerte – élvezte a vezetés bizalmát. Így nem véletlenül bízták meg a tanári teendők mellett egyidejűleg a budai és a szentendrei járás általános iskoláinak felügyeletével magyar-történelem szakon. 1965-ben feladata bővült, ő lett Pest megye általános iskoláinak vezető szakfelügyelője, akinek nemcsak a nappali tagozatok munkáját, de az esti és a levelező oktatást és a szakkörök tevékenységét is ellenőriznie kellett.

Tanítványai szerették és tisztelték. Óráira mindig gondosan készült, sohasem tanított rutinból, bár megtehetette volna. Az ifjak hamar megéreztek, hogy a mindig derűs tanáruk – aki legtöbbször az úgynevezett kérdve-fejlesztő módszert alkalmazva olykor egy egész osztályt meg tudott mozgatni – az ő érdekükben fáradozik, az ő gyarapodásukat akarja, s még a lustákat is munkára tudja serkenteni. Számonkérései szigorúak, de emberségesek voltak, értékelései, osztályzásai igazságosak. Kartársai is megyszerte szerették. Sárospatakon jól megtanulta, hogyha bírál, az mindig legyen tárgyilagos, előrevívó, jóindulatú – a javítást és a fejlődés megmutatását célozza. De tudott dicsérni, rámutatni arra, hogy a jó mitől jó, esetleg hogyan lehet még jobb.

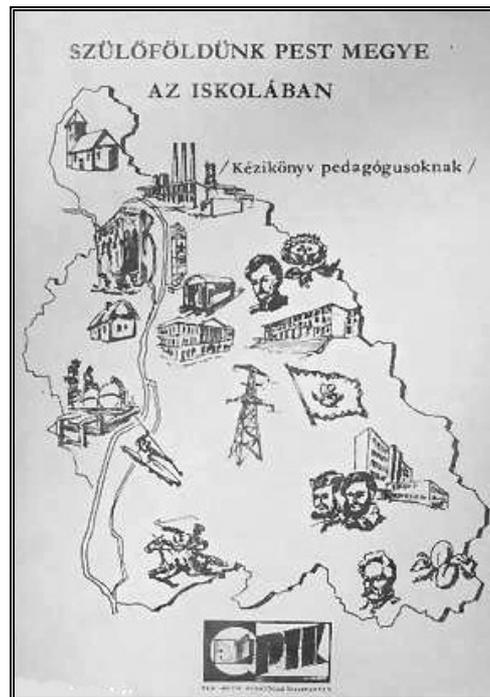
Tanári és szakfelügyelői munkásságát át szőtte a szülőföldről vallott crédoja. Mindig hangoztatta, hogy a szülőföld nem csupán az ember születési helye. A szülőföld az a lakóhely, amely színhelye a jó családi életnek, amelyben kölcsönösen szeretve és tisztelve élünk, szeretettel végzett munkának ad lehetőséget, a magunk és mások hasznára – és olyan társadalmi, természeti környezetet biztosító hely, ahol jó élni, ahol jól érezzük magunkat. Ezek alapján ő Taktaharkányt, Sárospatakot és Nagykovácsit egyaránt szülőföldjének érezte. Vallotta és hirdette: a hazaszeretet a szülőföld szeretetén keresztül érvényesül. Elveit nemcsak hangoztatta, de tetteivel bizonyította annak igazságát: helytörténeti szakkört vezetett, részt vett a

községi könyvtár munkájában. Megszervezte és irányította a Nagykovácsi Honismereti Baráti Kört: emléktáblát helyeztek el az óvoda falán, helyreállították az első világháborús emlékművet, amelyre felkerültek a háború hősi halottai mellé a második világháborús helyi katonai áldozatainak nevei is.

A '60-as évek derekán meginduló megyei helytörténeti-krónikáiró pályázatokon rendszeresen részt vett, három esetben is első díjat nyert munkáival. A helytörténet művelésére, az éves falukrónikák elkészítésére buzdította kollégáit. Az ő munkássága is hozzájárult ahhoz, hogy több mint 10 éven át a budai járás valamennyi településén elkészült az éves falukrónika. Többek között megírta a helyi Vörös Hajnal Mg. Termelőszövetkezet történetét, ami *Régi és új barázdák nyomán* címmel 1974-ben jelent meg. Szerényen *Nagykovácsi rövid története* címet adta annak a munkájának, amelyet 1991-ben tett közzé. Ebben a helység történetét dolgozta fel, s beszámolt a svábság 1946. évi tragikus kitelepítéséről. *A kisdédóvó első 100 évének története Nagykovácsi községben* című könyvében a helyi óvodai nevelés történetét dolgozta fel (1996). Megírta a németek elűzése után a helyükre a Felvidékről betelepített lakosság helyfoglalásának történetét is. Ez az írása *A Felvidéktől az Ördögárokig* címmel 1998-ban jelent meg.

Igen büszke volt a *Szülőföldünk Pest megye az iskolában* címmel 1982-ben megjelent munkára. Ennek a gyűjteményes kötetnek szerkesztője és az irodalmi, irodalomtörténeti, helytörténeti fejezeteinek írója ő volt. Ez az összeállítás településenként vette számba az adott helység említésre méltó történeti adatait, eseményeit – kitűnő oktatási segédanyag lett. A megye pedagógusai örömmel vették kézbe. 1970-ben irodalom-tankönyvet írt a mezőgazdasági és ipari továbbképző iskolák részére, és még ugyanebben az esztendőben átadta a megye vezetésének és a Pest Megyei Pedagógiai Intézetnek 170 oldalas, a Pest megyei általános iskolák anyanyelvi helyzetéről írott dolgozatát.

1971 őszen vonult nyugdíjba, de utána is fáradhatatlanul dolgozott. Munkát vállalt az Országos Pedagógiai Intézetben, tevékenyen vett részt a megyei honismereti bizottság munkájában, a Magyar Pedagógiai Társaságban, a Magyar Történelmi Társulat Pest megyei csoportjában. A róla szóló értékelések rendre megállapították: szakfelügyelői munkássága, a tanítási eredmények értékelése, a szaktantermi oktatás elterjesztése érdekében kifejtett erőfeszítése más megyék számára is példamutató. Az országos tanulmányi versenyek szervezésében és lebonyolításában is részt vett. Munkatársai mindig csodálkozva mondták – mindegyre hogyan volt ideje?

1969-ban elnyerte az *Oktatásügy Kiváló Dolgozója* címet, 1971-ben *Kiváló Tanár* miniszteri kitüntetést kapott. A Hazafias Népfőnt 1980-ban *Kiváló Társadalmi Munkás* elismerésben részesítette. 1983-ban megkapta a *Nagykovácsi Emlékérmét*. Az Országos Honismereti Szövetség 2003-ban a *Honismereti Munkáért Érdemérmét* adományozta részére. Kilencvenedik születésnapján a helyi

előjáróság *Nagykovácsi Díszpolgára* címmel ruházta fel. Az *arany-, gyémánt-, vas- és rubindiplomáját* mindig Sárospatakon vette át. Ragaszkodott egykori szeretett tanintézetéhez.

1971 után a helyi református egyházközség presbiterének választotta meg, szolgálatát két cikluson át látta el. Sajnos, az új templom felépítését már nem érte meg. 2001-ben elhunyt a felesége, de ő nem akarta elhagyni Nagykovácsit. Gyermekei segítségével egyedül élt a régi házban, és dolgozott tovább. 95 éves korában megfázott, és az idős szervezet nem tudta a tüdőgyulladást legyőzni: Végakaratának megfelelően a református gyászszertartás után hamvait a felesége hamvaival egyesítették, majd kettéosztották: az egyik urnát a nagykovácsi temető, a másikat a sárospataki református temető őrzi.

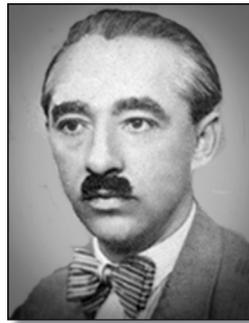
Források:

- Sárospataki Állami Tanítóképző Intézet Értesítője 1927–1928.
- Sárospataki Református Tanítóképző Intézet Értesítője 1929–1932.
- Kődöböcz József: Tanítóképzés Sárospatakon. (Tankönyvkiadó, Bp., 1986.
- MNL Pest Megyei Levéltára – Pest Megyei Tanács VB. Művelődésügyi Osztálya iratai 1957–1971.
- Dr. Szabó Imre: Beszélgetés Szatmári Lajossal. Új Pedagógiai Szemle, 2001., 3. sz.
- Dr. Szabó Imre: Örökre elhallgatott Nagykovácsi Krónikása, Szatmári Lajos – Honismeret, 2005. 5. sz.

Egykori tanítványa,
DR. EGEY TIBOR
Budapest

SZENTGYÖRGYVÁRI LAJOS (Keszthely, 1900. július 17. – Pécs, 1976. június 29.) gazdasági tanár, középiskolai igazgató, Kossuth-díjas

1963 tavaszán egy riporter így foglalta össze a Kossuth-díj átvételére készülő idősödő tanár diákéveit a Dunántúli Naplóban: *„Valamikor a század elején, 1906-ban egy kis fiúcska indult el a Festetich puszta egyik cselédházából a keszthelyi iskolába. Gyalog. Eleinte naponta négyszer tette meg a 3,5 kilométeres utat, mert az elemiben délelőtt és délután is volt tanítás. Később a gimnáziumba, majd a mezőgazdasági akadémiára már naponta csak kétszer. Tizenhat év alatt 48 000 kilométert gyalogolt, hogy megszerezze a diplomáját.”*

Oktatótól nem kapott egyértelmű biztatást a tanári pálya felé – mondván: ez a pálya bizony nem rózsás kert –, de mégis egy földművesiskolához pályázott. A tanításra 1923. február 13-án esküdött fel a **Somogy-szentimrei Magyar Királyi Földműves Iskolában** mint gazdasági gyakornok. (Az iskolát 1886-ban alapították, amely névváltozással – Szentimrei M. Kir. Mezőgazdasági Szakiskola – 1935-ig működött. Ekkor a területre a szerződése lejárt, és a földművelésügyi tárca nem kívánta azt meghosszabbítani, az iskola sorsát megmeníteni. A község is romlásnak indult, utolsó házának pusztulásáról 2016-ban értesültünk. Napjainkban a volt intézményt a kaposvári Móricz Zsigmond Szakképző Iskola jogelődjének tekintik, tisztelettel ápolja emlékét).

Vándoréveiben gyakornokként, majd segéd-tanárként 1923-tól 1926-ig **Pápa, Nagykálló, Csermajor** következett. **Pápán** ottjártakor változott a képzési cél: a kispapákat nevelő

mezőgazdasági szakiskola mellett nagygazdaságok altisztjeit is kezdték képezni, ahová 22 év volt a belépési korhatár. A név is ennek megfelelő volt: **Földműves Iskola és Mezőgazdasági Altisztképző**. Jogutódja a Batthyány Lajos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Szakiskola és Kollégium. Rövid pápai tartózkodás után a tapasztalatszerzés új helyszíne **Nagykálló** lett, ahol 1913 óta **földművesiskola** működött a város központjában, szűkös körülmények között. Városi föld csak 1932-ben került használatába, amiért a kincstár bérleti díjat fizetett. Az intézmény jelentős bázishely volt időszakos képzéseknek, gazdatanfolyamoknak. Jogutódja a szakiskola, 1944 végéig működött. A szaksajtó is gyakran említi, dicséri a gazdasági tanfolyamok gazdájaként; igazgatói, tanárai a szakmai népművelés elismert előadói voltak. (Ma a Szirond Panzió használja az épületet, állandó kiállítást tart a „*M. Kir. Mezőgazdasági Szakiskola*” megyei főlevéltári anyagából). Az iskola tanulói jól megállták helyüket más iskolák közötti versenyben is. *„Tanulmányi és munkaverseny volt a karcagi m.kir. mezőgazdasági szakiskolánál, melyen a nagykállói mezőgazdasági szakiskola tanulói is részt vettek, és nagyon szépen szerepeltek ... Végeredményben 3 első, 7 második, 1 harmadik díjat hoztak el”* – írta a *Nyírvidék* 1936. július hó 8-i száma.

Kisebbs soproni kitérő után **Csermajor** következett. Csermajor az a hely volt, ahol a 20-as években a gyakornokok letették a vándorbotot, tanári vizsgát tettek, és teljes felelősséggel léptek a szakoktatás viszonylag kis létszámú nevelőtestületébe. Szinte „feltétlen megálló” volt ez a hely a fiatal szaktanárok számára, később „horgonyhely” lett újabb feladatok előtt. Szentgyörgyvári Lajos 1926-ban gazdasági tanár lett, előbb Csermajorban, majd Karcagon kapott önálló feladatot. Kis tájékozódás után a következő állomás **Jászberény**, ahonnan 1934-ben igazgatónak nevezték ki **Karcagra**. A karcagi másfél év után már Jászberényben lett szükség rá mint igazgatóra. Ebben a beosztásában aztán hosszú időre –

1936-tól 1944 végéig – meg is maradt. Bokros teendők között ellátta a tanítóképzőben a Gazdasági ismeretek elméleti óráit is (1941–44).

Az átvonuló front és az azt követő események sem az ő sorsát, sem iskoláját nem hagyták érintetlenül. Az iskola szinte teljesen elpusztult, újraindulására nem volt remény. Örökébe a Jászapáti Mezőgazdasági Szakiskola lépett később. Szentgyörgyvári Lajosra az ország, a szakoktatás új irányítói máshol szabtak feladatot.

A földművelésügyi miniszter a **Körmenden** már szervezés alatt álló új **mezőgazdasági középiskola tangazdaságának** átvételével, az iskola megszervezésével bízta meg 1945-ben. Emlékezése szerint az iskolát a Batthyány kastélyban indította el. Levéltári adatok szerint az iskola egy év után átkerült Kőszegre. A gazdálkodás ingatlanait, tárgyi eszközeit a Földkiadó Bizottság haszonbérbe adta, a befolyó bért takarékpénztárban helyezte el. Az ingatlanokat és az eszközöket később a Körmendi Állami Gazdaság kapta meg. Kőszegen megalakult és sikeresen működött a Mezőgazdasági Leányközepiskola, az ún. „zárdamajor”. 50 kat.h.-ját is bővítették 500 kh-ra. Mai utódja az Evangélikus Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium. Van rá adat, hogy az átszervezés előtt Szentgyörgyvári Lajos a mezőgazdasági leányiskolát meglátogatta.

A következő időrendi adat a **mohácsi mezőgazdasági középiskola** igazgatójaként említi Szentgyörgyvári Lajost, 1949-52. évszámokkal. Ezen időszakban a mezőgazdasági középiskola megszüntetése, a mezőgazdasági gimnázium bevezetése, majd egy év múlva a hároméves mezőgazdasági technikum indítása zajlott országszerte, így Mohácson is. Az intézmény a mohácsi technikum talpra állását követően – már szakközépiskolaként – sikeres éveket élt az állattenyésztés, állategészségügy tanítása terén, de sajnos ma már csak emlékei élnek a hajdani híres **Dr. Marek József Mezőgazdasági Szakközépiskolának**. Szentgyörgyvári Lajos idejében sok gondjuk volt a beiskolázással, a motiválással,

a gyakorlati képzéssel. Ezek a gondok elkísérték Pécsre is.

Már a nagy átszervezések tapasztalatai birtokában nyert kinevezést 1953-ban **Pécsre**, a **Mezőgazdasági Technikum és Tangazdaság** élére. Ekkor **Üszögpuszta** romos állapotú állami tangazdaság volt Pécs keleti külterületén. A sokat megélt dolgozóknak is rosszak voltak a munkakörülményei, tanulók fogadására pedig csak szórványosan kerülhetett sor. (Meglépően bőséges leírása van a helynek a Wikipédián.) 1954-ben lehetősége adódott nagyobb plénum előtt megszólalni a megye középfokú mezőgazdasági szakképzésének gondjairól. Egy, a mezőgazdaság helyzetéről szóló kétnapos értekezleten, ahol az előzetes beszámolót a megyei tanács elnöke tartotta, előtte Burgert Róbert állami gazdasági igazgató, utána Magyar András, az FM első miniszterhelyettese szólott, Szentgyörgyvári Lajos többek között ezt mondta: *„Megyénkben – Mohácson, Villányban, Pécsen és Szentlőrincen – négy technikum működik, és elhagyatottságukra jellemző, hogy munkájukról az elnöki beszámolóban egy szó sem esett.”*

Reflektált a *Dunántúli Napló* *Hol vannak a mohácsi gazdászok?* című cikkére, mely azt írta, hogy *„a végzett huszonnégy tanulóból csak öten dolgoznak a mezőgazdaságban. A többi elkallódott: Ennek nem mi, hanem azok a körülmények voltak az okai, amelybe ezek a fiatal káderek annak idején kerültek.”* Másutt kijelentette: *„Örömmel üdvözlöm a határozatot (aktuális párthatározat), különösen azt a pontot, amely előírja, hogy a végzett növendékek kötelesek tapasztalt szakember oldalán egy évig gyakornokként működni.”* Bírálta a tanulói irányítási rendszert: *„A hozzánk irányított harminckét diák között nincs egyetlen kitűnő sem, négy jó, hat közepes, tizenkét elégséges, a többi elégtelen (...). Az egyik fiú zongorázni tanult volna, zenésznek készül, erre hozzánk irányítják.”* Gyakorló területet, tangazdaságot kér a villányiaknak, maguknak pedig épületet, hogy ne kelljen min-

den évben költözni. (*Dunántúli Napló*, 1954. január 8. 1. oldal)

Még jött két nehéz esztendő Pécsen az igazgatói beosztásban. Miután letehetette a vezetés terhét, vidékre, **Szentlőrinc**re költözhetett, és tanárként folytathatta hivatását a helyi technikumban. A mezőgazdasági technikum hamar kinőtte a hároméves képzés hibáit, négy év lett a képzési idő. Eredményes képesítő vizsgával megbecsült végzettségnek számított. Megnyílt a képzési lehetőség a felnőttek számára is, bevezették a levelező oktatást. 1956-ban bekövetkezett nyugállományba vonulásával tulajdonképpen lehetőséget kapott arra, hogy kedvét is lelje a felnőttképzésben: a **Szentlőrinci Mezőgazdasági Szakközépiskolában** oktatta a levelezős nagydiákokat.

Négy évtized – tízezer nap a szakmában. Magáról mondja, hogy ezalatt szobrásznak érezte magát, formálta a nyers fiatal falusi „emberanyagot” a földművelés értő munkássává és emberré. Az oktatásban sohasem szakadt el a földtől, az iskolapad mellett mindig ott élt a természet.

Környezetében köztisztület övezte. 1958 áprilisában a megalakuló Népi Ellenőrző Bizottság pécsi járási bizottságának tagjává választották. Híre, népszerűsége jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy *Kossuth-díjat* kapjon 1963-ban. A kitüntetést 1963. március 15-e alkalmával vehette át *„(...) a korszerű nagyüzemi mezőgazdasági termelés követelményeit kielégítő középfokú gyakorlati oktatás módszertanának kidolgozásáért és gyakorlati alkalmazásáért, valamint négy évtizedes pedagógiai tevékenységéért”* – többek között dr. Radó Sándor földrajztudós és Rubik Ernő repülőmérnök, vitorlázórepülőgép-konstruktőr társaságában.

A róla szóló laudációban kiemelték a felnőttképzésben kifejtett tevékenységét is. A regionális sajtó magas kitüntetése és 40 éves tanári jubileuma alkalmából is köszöntötte. (*Dunántúli Napló*, 1963. márc. 15.; 1965. márc. 21.).

Az egyik, róla szóló cikkben nyilatkozta: *„Mezőgazdaságnak erős, jó fizikumú emberek*

valók, akik bírják a kora tavasztól késő őszig az időjárás viszontagságait. Egészséges, szép foglalkozás, s mindig örömmel bocsátottam útnak erre a pályára a fiatalokat, mert tudtam, edzett, egészséges ember, mi több, öreg ember lesz belőlük.”

A szakmai közvélemény és volt iskolája is kifejezte háláját és megbecsülését az 1974. évi szentlőrinci ballagáson: „Az ünnepség fénypontjaként Neményi Ernő, az iskola igazgatója átadta az Újhelyi Imre-émlékplakettet az iskola két nyugdíjas tanárának, Szentgyörgyvári Lajosnak és Székely Gézának.” (Dunántúli Napló, 1974. május 12. 4. oldal)

1966-tól már tényleges nyugalomban, immár tanítás nélkül, még tíz évig élt elégedett csendességben, felesége társaságában a szentlőrinci Bercsényi utcai házában haláláig, 1976. július 29-ig. Két fiuk – Péter és Ödön – közül Péter követte a pedagógushivatásban. Pécsett temették el, igen népes gyászmenet, általános tisztelet kíséretében.

DR. VÁCZI IMRE
Karcag

SZEPESVÁRY GÁBOR (Karcag, 1928. június 10. – Karcag, 1997. december 16.) testnevelő tanár, kosárlabda-szakedző

Karcagi értelmiségi család sarja. Édesapja, Szepesváry Gábor egy gyógyszerész-dinasztia jeles tagja, édesanyja Kövér Jolán. Hárman voltak testvérek, bátyjai: Miklós és István.

Szepesváry Gábor tanulmányait Karcagon, a Györffy István Általános Iskola jogelődjében kezdte, majd a helybeli Református Nagykun Gimnázium tanulójaként folytatta. Négy év múlva a Nagyvárad Hadapród Iskola növendéke lett. 1945-ben amerikai fogságba került, ahonnan hazatérve Karcagon, a Gábor Áron Gimnáziumban érettségizett 1947-ben. 1951-ben szerzett diplomát a Magyar Testnevelési Főiskolán, ezt követően egy évig **Hajdúszoboszlón, az Irinyi János Gimnáziumban**, egy tanévben **Nyíregyházán, a IV. sz. Állami Általános Iskolában** tanított testnevelő tanárként. 1953-ban hazatért **Karcagra**, és a **Gábor Áron Gimnázium** tanára lett. Ezt a hivatást folytatta nyugdíjba vonulásáig. 35 éven át volt a gimnázium tanára. A szikár életrajzi adatokból is kitetszik, hogy legfőbb emberi kvalitása a hűség volt. Ez nem csupán a munkáját fémjelte, hanem magánéletét is. 1952. november 8-án kötött házasságot Oláh Juliannával, aki szintén pedagógusként dolgozott a karcagi Györffy István Általános Iskolában nyugdíjba vonulásáig. Házasságukból két fiú született: Attila (1954) és Csaba (1956). Mindketten a karcagi Gábor Áron Gimnázium, Egészségügyi Szakközépiskola és Kollégiumban érettségiztek, majd az idősebb testvér a Műszaki Egyetem

Villamosmérnöki Karán végzett, jelenleg Mogyoródon él családjával. A fiatalabb magánvállalkozó lett, és tévészerelőként dolgozik. Szepesváry Gábornak megadott az, hogy fiait révbe segítse, s örömét lelje öt unokájában.

Az arcképvázlat írójaként abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy pályám 33 éve egybeesett a Gábor Áron Gimnázium történetével és Gábor életpályájával. Hogy el ne ragadjon a szubjektivitás, írásom kellően autentikus legyen, felhasználtam Katona Mihály – volt kolléga – jegyzeteit, aki hosszú ideig igazgatóhelyettes, majd megbízott igazgató is volt.

Szepesváry Gábor Karcag város tisztelt és szeretett tanára volt. Tevékenysége városon túl is ismertté vált a sportversenyek révén. Legkedvesebb sportágát, a kosárlabdát generációk sokaságával szerettette meg. Munkájának színtere a tornaterem és a sportpálya volt. Külön hangulattal bírtak az évfolyam-mérkőzések, ahol kellő számú és hangerejű közönség biztatta az érintetteket. Ezért is nevezte el egy idős tanárkollégám, Szász Béla bácsi a tornatermet némi szarkazmussal „üvöldének”. Itt zajlottak többek között a „Fáklya” (a pedagóguscapatot hívták így) meccsei, illetve ez volt a színtere a nagy találkozóknak, amikor a „szomszéd vár”, a kisújszállási Móricz Zsigmond Gimnázium kosárlabdacsapata mérkőzött nálunk, vagy bemutatót tartottak a sportág országos rangú nagyjai.

A tornaterem túlmutatott önmagán, nemcsak sportesemények, hanem iskolai ünnepélyek, kulturális rendezvények színtere is volt. A háttérben mindig ott dolgozott szürke eminenciásként Szepesváry Gábor, akit hallatlan megbecsülés és szeretet vett körül. Nem emlékszem olyan esetre, hogy valamelyik diákjával konfliktusba került volna, sokan választották példaképnek, és bizvást mondhatom, a tanulók jól minősítenek.

Micsoda hangulatuk volt az OSN (Országos Sport Napok) rendezvényeinek, mennyire szépek voltak a fiatalok, ahogy bemutatták gyakorlataikat a ligeti sportpályán! A bemuta-

tókat szervezők tehetsége, embersége még évtizedek múltán sem halványult el.

Tisztalelkű, egyenes jellemű ember volt Gábor. Ha úgy adódott, hogy valamiben tévedett, volt bátorsága korrigálni. Erről *Katona Mihály* kolléga, igazgatóhelyettes ezt írja: „Valamennyiünkben a jót tétélezte fel. Korrekt kolléga volt, sem iskolájáról, sem kartársairól nem nyilatkozott elmarasztalóan idegenek előtt sem.”

Derűs egyéniség volt, szerette, értette a humort és a játékot. Kedvelte a sakkot, az ulti és a tarokkot is. Ám a játékoknak megvolt a maguk körülhatárolt helyük az életben. Nagy híve volt az országjárásnak, szívesen kértem fel kísérő tanárnak a tanulmányi kirándulásokon vagy nyári táborozásokon. Oroszlánrésze volt a Nagykun Diák Sportviadal újraindításában, mely 1969-ben került először megrendezésre. Mindjárt az első négy alkalommal meg is nyerte csapata ezt a ma is nagy népszerűségnek örvendő kupát.

A gimnázium kézilabdacsapatával (1970)

Részlet *Varga József* igazgató megnyitó beszédéből (Visszanézek — 2012):

„... ez a zászlódíszbe öltözött megnyitőünnepség kilépett az öreg iskola kapuján, a fiatalos lendülettel fejlődő városunk szíveközepén kapott helyet, egyúttal azt is jelenti, hogy a Nagykun Sportviadatok városi méretű nemes üggyé léptek elő. Az idesereglett öt- és félszáz sportoló diák immár nemcsak a vendéglátó öreg iskolának, hanem a nagykunok székvárosának is szívesen látott vendége (...), három napon át nevelési eredményeinkből is vizsgázni óhajtunk, mikor közösségi egyet

akarásunkat, fegyelmezetségünket, célratörő erőfeszítéseinket demonstrálni fogjuk.”

A tanítványaival elért eredményeiről így nyilatkozott egy alkalommal Szepesváry Gábor: *„A jó eredmény akkor a legszebb, ha munkával érjük el. Nagyra értékelem ezeket a viadalokat is. Lelkes, hangulatos találkozók ezek, barátságok szövődnek az ellenfelek között is. Nem is versenyek ezek, inkább vetélkedők, amelyeknek nagy nevelési értékük van. Diákjaim lelkesek, igyekvők, persze olyanok is vannak közöttük, akik többre is képesek lennének. A versenyekre azokat viszem szívesen, akik nemcsak jó sportolók, hanem emberi magatartásukkal is méltók a sporthoz.”*

Jobbról Gábor és Mikola Miklósné testnevelő tanárok, balra Varga József igazgató

1973-ban kosárlabda-szakedzői képzést szerzett. Hat éven keresztül foglalkozott a megye legjobb serdülő kosarasaival a mezőtúri táborban. Felfelé ívelő pedagógus pályafutása során fiatalok ezreivel szeretett meg a mindennapos testkultúrát és a kemény, embert próbáló versenysportot. Személyes varázsának, szakmai hozzáértésének köszönhetően foglalkozásai élményszámba mentek. Keze alatt dolgozni rangot jelentett. A városi sportkör kosárlabdacsapatának edzőjeként a csapatot az NB II-be juttatta.

Elismert szakmai tekintélye mellett kollegialitása is példaértékű volt. A pályatársak maximális segítségével, mindenkori szerénységé-

vel követésre méltó emberi, tanári irányvonalat alakított ki. Kiváló munkáját elismerések fémjelzik. 1973-ban megkapta a *Testnevelés és Sport Kiváló Dolgozója* címet. 1977-ben az *Oktatásügy Kiváló Dolgozója* lett. 1980-ban *Az Év Sportszerúségi* díja kitüntetését kapta. 30 éves testnevelő munkája, tanítványaival való emberi kapcsolata, sportszerúsége elismerése volt az OTSH által alapított *Fair Play díj*. Örült az elismeréseknek, ám a legfényesebb számára a *Pro Urbe díj* volt, melyet a város sportéletének fellendítéséért és a kosárlabdásport népszerűsítéséért kapott 1995-ben.

Mi sem bizonyítja jobban a kosárlabda iránti elkötelezettségét, mint az, hogy sok tanítványa választotta pályájának a testnevelést, és többen kosárlabdaedzőként is dolgoznak. Közülük Fodor Csabát említem, aki a Szepesváry Gábor nevével fémjelzett, két évente megrendezésre kerülő emléktorna fő szervezője. Az ország több városából is neveztek erre a sporteseményre, és sok régi kosaras tanítvány nézte végig az izgalmas meccseket. Ott volt Szabics Magdolna, aki kétszázszoros válogatott játékos, és csapatkapitánya az 1980-as Moszkvai Olimpián negyedik helyezést értett kosárlabda-csapatnak. Soha nem felejtette el, hogy Szepesváry Gábor indította el őt a pályáján.

Idézetek tanítványai visszaemlékezéseiből:

Olajos István középiskolai tanár: „1963–67-ig voltam a karcagi Állami Gábor Áron Általános Gimnázium tanulója. Osztályunk fiútanulói testnevelés órán Gabi bácsi keze alá kerültek. Szinte minden tanuló részt vett valamilyen sportágban: Gábor bácsi mindenkiből ki tudta hozni a legjobbat. Vagy hatunkat a szertorna felé irányított, többen a kézilabda-csapatban sportoltak. Négy éven át a szertorna és kézilabda megyei versenyein mindig eredményesen szerepeltünk. Igen sok emlékezetes sportélménnyel gazdagodtunk, hisz Szolnok megye majdnem minden gimnáziumában megfordultunk. Gábor bácsi mindig tudott lelket önteni belénk, akkor is, ha valamelyik versenyen a vártnál gyengébb eredményt értünk el.

A katonaságnál olyan állóképességünk volt, hogy senkinek nem okozott nehézséget a ki-képzés. Az alapokat minden sportból úgy megtanította velünk, hogy kezdő tanárként – bár matematika–fizika szakos vagyok – a kollégista fiúkat én tanítottam meg kosárlabdázni. (A 10 kollégista fiú 3 évig volt győztese gimnáziumunk házi versenyének).

A közvetlen, sportszerető és lelkesíteni tudó tanár ma is élő példaként áll előttünk, hiszen – az 50 éves találkozón ez is kiderült – volt osztályunkból, a 14 fiúból még igen sokan most, 70 évhez közeledvén is sportolunk.”

Fodor Csaba így emlékezik tanárára, kollégájára: „Gabi bácsival gimnáziumi tanulmányaim idején (1980-84) találkoztam először, és kerültem mindennapos kapcsolatba a testnevelés órákon és az iskolai, majd a városi kosárlabdacsapat edzésein. Tanárként és edzőként is rendkívüli hatással volt személyisége rám, úgy gondolom olyannyira, hogy a pályaválasztásom a vele való kontaktus miatt is meghatározó volt számomra, és ez tart mind a mai napig a munkám során. Személyes varázsa, szakmai hozzáértése, közismert igazságszeretete, sportszerűsége, kedélyes, megértő, fáradhatatlan, lelkes munkálkodása eredményeként tanárként és edzőként is sokan tiszteletet váltott ki tanítványaiból, edző kollégáiból. Keze alatt dolgozni rangot jelentett. Felejthetetlen élmények kötnek hozzá még gimnazistaként a Nagykun Diák Sportviadalok vagy a Diákolimpia, majd a város NB II-es kosárlabdacsapat tagjaként. Minden alkalommal, amikor elhaladok a sportcsarnokban kialakított vitrin mellett, amelyben a díjak, a legendás sípja és stopperórája is megtalálható, rengeteg emlék felidéződik bennem.

Halálának első évfordulóján, majd az 5., a 10. és a 15. évin emléktornát szerveztünk tiszteletére, amelyre volt tanítványai, kollégái és mindenki, aki ismerte, szerette, eljött.(...) Amikor megkaptam a Karcag Város Sportjáért díjat vagy a testnevelői–pedagógiai munkámért a Varró-díjat, annak Gabi bácsi is részese volt. Köszönöm!”

Dézsi Katalin nyugdíjas pedagógus sorai: „Szerencsésnek mondhatom magam, hogy Gabi bácsi osztályába járhattam. Kedvessége, energikussága, vidámsága, szeretete, harmonikus személyisége, a diákok iránti őszinte érdeklődése, segíteni akarása mind biztonságot jelentett számunkra. Ha kérdéssel, kéréssel vagy megoldásra váró problémával fordultunk hozzá, ő meghallgatta, majd igyekezett a legrövidebb idő alatt választ adni vagy orvosolni azt. Bizalmunkkal sohasem élt vissza, tanítványai sorsát szívében viselte. Önmagát adó, felelősségteljes pedagógus volt. Nem éreztünk alárendeltségi viszonyt, nevelési munkája mégis eredményes volt. Egész személyisége példamutató volt, pozitív hozzáállása, pedagógiai hozzáértése számomra nagy érték volt és maradt napjainkig. Ő volt iskolás éveim legjobb osztályfőnöke. »Minden tanárnál az a legfontosabb, hogy igazi pedagógiai lelkületű, tiszta szívű ember legyen!« (Obádovics J. Gyula) Ő pontosan ilyen volt!”

BARÁT MIHÁLYNÉ
Karcag

DR. SZÚCS KORNÉLIA (Zics, 1945. január 2. – Debrecen, 2012. december 3.) biokémikus, egyetemi adjunktus, középtávfutó, atlétaedző, testnevelés szakos általános iskolai tanár

Édesapja, dr. Szúcs Imre a MÁV Igazgatóság munkatársa volt, munka mellett tanulva, 40 évesen szerzett jogász diplomát, onnantól vállalati jogászként dolgozott, e munkakörből ment nyugdíjba. Ezután még évekig volt a Debreceni Konzervgyár jogtanácsosa. Édesanyja leánykori neve Goda Margit, aki életének nagyobbik részét a családnak szentelte.

Kornélia az általános iskolát és a gimnáziumot Debrecenben végezte. A Kossuth Gyakorló Gimnáziumban érettségizett 1963-ban. Kezdetől nagyon komolyan vette tanulmányait, minden tantárgyból kiemelkedő eredményt ért el. A Kossuth Lajos Tudományegyetemen szerzett vegyészdiplomát 1968-ban. Szakdolgozatát a Természettudományi Kar Szerves Kémiai Tanszékén készítette, cukorkémia témában.

Szakmájában először a **Debreceni Orvostudományi Egyetem Orvosi Vegytani Intézetében** helyezkedett el, mely munkahelye nyugdíjazásáig megmaradt. Kivételt képezett az a megszakitás, amikor úgy döntött, hogy főállású atlétikai edző lesz. De pár év után visszatért szakmájához, ekkor az **Építőipari Vegyipari Gyártó Vállalat Gyártmányfejlesztő Laboratóriumában** kutató-fejlesztő mérnökként műanyagkémia témakörben dolgozott. Egészségügyi okok miatt ezt ott kellett hagynia, ezért végleg visszatért korábbi munkájához a DOTE-re. Az intézet későbbi neve **Biokémiai és Molekuláris Biológiai Intézet**.

A Debreceni Orvostudományi Egyetemen 1982-ben „summa cum laude” minősítéssel Med. Biol. doktori fokozatot szerzett, orvosi kémia, biokémia, politikai gazdaságtan szigorlati témákban kitűnő osztályzatokkal.

Egyetemi adjunktusi előléptetésére 1994-ben került sor. Rendszeresen részt vett az intézet magyar és angol nyelvű oktatási programjában. Az Általános Orvostudományi Karon az I. éves hallgatóknak szemináriumokat és gyakorlatokat vezetett (heti 4 óra gyakorlat és 4 óra szeminárium), valamint az angol program I. évén gyakorlatvezető volt heti négy órában. Rendszeres előadója volt az angol nyelvű BMC előadássorozatnak. Évenként 2-3 alkalommal tantermi előadásokat tartott magyarul az I. éves hallgatóknak. Részt vett a vizsgáztatásban: szigorlatok, évközi magyar és angol nyelvű írásbeli tesztek összeállításában és javításában. Társszerzője az intézet által 1992-ben összeállított gyakorlati jegyzetnek, majd több átdolgozott kiadásnak. A gyakorlati jegyzet 1993-ban megjelentetett angol nyelvű fordításában és több átdolgozott kiadásában is szerepet vállalt. Az intézet tanulmányi felelőseként dolgozott 1990-92 és 1998-99 között. Az angol nyelvű program tanulmányi felelőse volt az 1993/94. és 1999/2000. tanévekben. Négy évig irányította a felvételi előkészítő kémiaprogramját. Az orvos-diagnosztikai analitikus képzésben 1997-től tevékenykedett. TDK tanulmányi felelősként is dolgozott 1990-92 között, több szakköröse készítette TDK pályamunkát, illetve diplomamunkát. Több diplomázónak volt a témavezetője, illetve hallgatói sikereket értek el különböző Tudományos Diákköri Konferenciákon.

Széleskörű tudományos tevékenységet végzett. Összes közleményeinek száma 21, ezek közül 6 jelent meg 1998 óta, amelyeknek összesített impakt faktora 15,039 (ez utóbbiak közül egyben első szerzős). Témája 1997-ben módosult, mivel publikációs tevékenysége jelentősen fokozódott. Kiváló kísérleti érzéke lehetőséget teremtett sokoldalú nemzetközi együttműködésekre. Számos hazai és nemzetközi kongresszuson vett részt, és

hat posztert mutatott be. Angol középfokú nyelvvizsgát 1998-ban szerzett.

A munka mellett életének jelentős időszaka a sporthoz kapcsolódik. Már gyermekkorában több sportágat kipróbált, magassága miatt több helyen is örömmel fogadták. Végül az atlétikánál kötött ki, azon belül a középtávon ért el sikereket. Komoly eredményei az egyetemi évei alatt kezdődtek. Tagja volt az országos csúcspot felállító felnőtt 4×800 méteres váltónak 1978-ban. Váltófutásban öt alkalommal nyert országos bajnokságot, egyéniben pedig többször volt dobogós helyezése. Főiskolás bajnokságot nyert 1969-ben és 1970-ben 800 méteren. Országos bajnok 4×800 méteres váltóban 1972-ben Karnik Irén, Lipcsei Irén, Lázár Magdolna társaságában. Egy év után megismételték a sikert, ezúttal már a DMTE színeiben: Kass Judit, Domokos Erzsébet és Lipcsei Irénnel váltva egymást. Ugyancsak a Kovács Katalin, Lipcsei Irén, Lázár Magdolna összeállítású csapattal arattak országos győzelmet 1978-ban.

Nelli sokat futott tanítványaival, így is segítette őket a felkészülésükben. Érdemei elvévülhetetlenek a számos korosztályos bajnoki cím megszerzésében 1970-1980 közötti edzősködése idején. Munkája mellett előbb társadalmi, majd mellékállásban edzősködött. 1972-77 között főállású atlétatrénerként nevelte tanítványait a **Debreceni Városi Sportiskola** keretén belül. Serdülő és ifjúsági korú lányokat edzett, majd felnőtt korukban is tovább foglalkozott velük.

A Testnevelési Főiskolán középfokú atlétaedzői képesítést kapott 1972/74-ben. Ezzel a tudással nem elégedett meg, a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskolán testnevelés szakos általános iskolai tanári diplomát is szerzett 1978-ban.

A munkája után tartotta a tréningeket, majd amikor tanítványai levezettek, akkor elkezdte a saját edzését. Ha lehetőség volt rá, akkor a nagyobbakkal készült, főleg a téli alapozó edzéseken. Több tanítványa ért el országos korosztályos, majd felnőtt sikereket.

Köztük említhetjük Domokos Erzsébet, Ulveczki Mária, a Karnik testvérek, Nyakó Katalin, Erdélyi Mária, Kolláth Ildikó, Kovács Mária nevét. Később tanítványaival is versenyzett, illetve velük együtt futott a váltókban.

Bükk-hegyimáron 10600 méteres távján korosztályos bajnok (2012)

Veterán versenyzőként megszámlálhatatlan országos bajnokságot nyert 800, 1500 és 3000 méteren. Volt olyan év, amikor mind a három távot megnyerte, illetve állított fel ezeken a távokon korosztályos országos csúcspotokat. Még 65 évesen is aktívan edzett és versenyzett. Munkáját az atlétika iránti elhivatott szeretete vezérelte. A későbbiekben a futást, a kocogást népszerűsítette, és személyes példájával fogta össze a résztvevőket a Debreceni Veterán Atlétikai Klub (DEVAK) színeiben. Még halála évében, 2012-ben is indult viadalokon, korosztályában ő nyerte a többfordulós Oxigén kupát. Szenior versenyzőként úszó és triatlon versenyeken is szerepelt. Betegségét titkolta környezetében.

Sporttársnője, *Lipcsei Irén* számos versenyen és váltóban futott vele. Elmondta:

„Nellit mint sporttársat és edzőt is tiszteltem. Küzdő típus volt, nem adott fel semmit sem könnyen. Tanítványai szerették és tisztelték.”

Dr. Szűcs Kornélia, akit mindenki Nellinek szólított, magyar bajnok, középtávfutó, versenyzői pályafutása során a város sikeres edzőjeként több bajnokot nevelt a sportágban. A 67 éves korában eltávozott eredményes sportember aktív részese volt a hazai szenior atlétikai mozgalomnak is.

Szabadidejében nagyon sokat olvasott, szívesen hallgatta édesapja lemezgyűjteményének darabjait, és a kertészkedésben is kikapcsolódást talált. Haláláig segítette szüleit, illetve az egyedül maradt idős édesanyját. Nagy szeretettel nevelte egyetlen fiát, az 1985. május 3-án született Szabolcsot.

2012. december 3-án súlyos betegség után hunyt el. Haláláról a Magyar Atlétikai Szövetség is megemlékezett.

Unokahúga, Szabó Antónia búcsúztatta.

„Nellire emlékezve – búcsú a ravatalnál:

Anyai ágon Nelli unokahúga vagyok, s igen sok mindent tudnék mesélni közösen megélt múltunkról, jelenünkről. Családunk széles kiterjedt volt, s ebben a nagy és összetartó családban mi ketten – igaz, hogy csak unokatestvérek voltunk – olyan szorosan kötődtünk egymáshoz, mintha testvérek lennénk.

Mikor nekifogtam, hogy összeszedjem mondandómat, elsőnek egy idézet jutott eszembe, mely így szól: »Sic itur ad astra« – ami annyit tesz, hogy: így megyünk a csillagok felé. Miért pont ez jutott az eszembe? Azt hiszem talán azért, mert Nelli útja úgy alakult, hogy már a kezdetekről rálépett egy fényes ösvényre. Vagy talán jobb úgy fogalmaznom, hogy ráfutott egy fényes ösvényre. Majdnem az utolsó leheletéig ez élte – a futás. Szabadságérzetet és boldogságot adott neki ez az önfegyelmet igénylő, kemény fizikai munka. Hiszem, hogy most is ennek él, ott fenn a csillagporos úton. Emlékezni akarván, előke-restem a sok fényképet, ahol együtt vagyunk különböző életszakaszainkban, hol kézen fogva, hol háttal támaszkodva egymásnak, hol

bohóckodva, vagy túrázva patakokban gázolva, vagy éppen a 12 fokos Balti tengerben dideregve.

És fényképek őrzik a felnőttkor szakaszait is: hol én voltam az ő esküvői tanúja, hol ő az enyém, s véletlen-e vagy sem – fiaink egy általános iskolába, egy osztályba jártak.

És már nem csak látom, de életem eleven része, hogy őhöz tudom kapcsolni pályám kezdetét, mert ő lévén a nagyobb, az okosabb, a műveltebb – már kora tizenéves koromban cipelt magával múzeumból múzeumba, képtárról képtárra, országhatárainkon belül és kívül. Mindig felkészült volt, s ezt át is akarta adni.

Az elején is segítségül hívtam egy gondolatot, most a végén is ezt teszem: Van egy szép magyar mondás, amivel el szeretnék tőle búcsúzni, így szól: »Valaki bennem tovább él«. Hiszem, hogy ő még sokunkban tovább él.”

Az életrajzi adatok összeállításában segédkezett unokatestvére, Nyul Imre helytörténész, aki apai ágon állt közel a családhoz, és Nelli biztatására kezdett atletizálni, illetve anyai ágú unokahúga Szabó Antónia képzőművész. A sporteredmények rögzítését Giczei Csaba, Hajós Alfréd-díjas edző végezte.

Dr. Szűcs Kornélia életrajzi adatainak, valamint munkahelyi munkásságának hitelesítéséhez a Debreceni Orvostudományi Egyetem Orvosi Vegytani Intézete járult hozzá, a megőrzött dokumentumainak közreadásával Neiszné Kovács Éva segített.

Dr. Szűcs Kornélia tudományos közleményei 1998-tól (a 2000. évi impakt faktorok alapján)

- Sipka, S., Szántó, S., Kiss, E., Szűcs, K., Kovács, I., Gergely, P., Szegedi Gy.: Új közös utak a glükokortikoszteroidok és a ciklosporin A immunszuppresszív hatásaiban: együttes gátló hatás a citoplazma foszfolipáz-A₂ és calcineurin enzimekre. Magyar Belorvosi Archivum 295-299. (1998)
- S. Sipka, K. Szűcs, S. Szántó, I. Kovács, G. Lakos, P. Antal-Szalmás, Gy. Szegedi, P. Gergely: Inhibition of calcineurin activity and protection against cyclosporine A induced

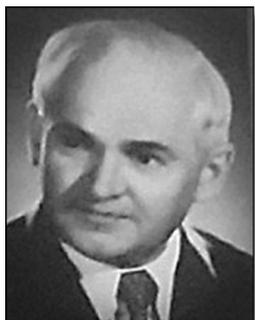
cytotoxicity by prednisolone sodium succinate in human peripheral mononuclear cells. *Immunopharmacol.* 48, 87-92. (2000) IF=1,37

- K. Szűcs, S. Sipka, S. Szántó, I. Kovács, G. Lakos, P. Antal-Szalmás, Gy. Szegedi, P. Gergely: Inhibition of calcineurin activity and protection against cyclosporine A induced cytotoxicity by prednisolone sodium succinate in human peripheral mononuclear cells. *J. Physiol.* 92, 217-218. (2000) IF=4,455
- S. Sipka, K. Szűcs, S. Szántó, I. Kovács, G. Lakos, E. Vissi, P. Antal-Szalmás, Gy. Szegedi, P. Gergely: Glucocorticosteroid induced decrease in the activity of calcineurin in the peripheral blood mononuclear cells of patients with systemic lupus erythematosus. *Ann. Rheumatol. Dis.* 60, 380-384. (2001) IF=2,444
- S. Sipka, S. Szántó, K. Szűcs, I. Kovács, E. Kiss, P. Antal-Szalmás, G. Lakos, M. Aleksza, Á. Illés, P. Gergely, G. Szegedi: Decreased arachidonic acid release in peripheral blood monocytes of patients with systemic lupus erythematosus. *J. Rheumatol.* 28, 2012-2017. (2001) IF=2,91
- R. Zákány, K. Szűcs, É. Bakó, S. Felszeghy, G. Czipra, T. Bíró, L. Módis, P. Gergely: Protein Phosphatase 2A Is Involved in the Regulation of Protein Kinase A Signalling Pathway During *In Vitro* Chondrogenesis. *Exp. Cell Res.* 275, 1-8. (2002) IF=3,86

KISS ERZSÉBET
Debrecen

T

DR. TARDOS JÁNOS (Szepesbéla, 1907. február 5. – Kunszentmárton, 1963. április 3.) matematika–fizika szakos középiskolai tanár, piarista pap, a Pannonhalmi Teológiai és Tanárképző Főiskola tanára, erdőmérnök

Szülei Fillinger János pénzügyőr és Hoszpotzky Katalin voltak. A családot 1919-ben kiutasították Rimaszombatból, mert magyarok voltak. Neve több változatban is szerepel: Fillinger János, Fillinger Vida, Tardos János, Tardos Vida, Tardos János Vida, Tardos János Károly Vida. Vezetéknévét 1930-ban magyarosította. Négyen voltak testvérek, öccse, Fillinger Imre.

Elemi iskoláit Késmárkon és Szentgotthárdon, középiskoláit Rimaszombatban, Csepregen, Kőszegen, és a VI. osztálytól kezdve a pápai, majd a pannonhalmi Szent Benedek Bencés-rendi Gimnáziumban végezte. 1923-ban belépett a pannonhalmi Bencés Rendbe. Egy évet noviciusként töltött el, majd 1924-től mint papnövendék végezte el a gimnázium VII. és VIII. osztályait. 1926-ban érettségizett.

Középiskolás korában aktívan foglalkozott matematikával. A Középiskolai Matematikai és Fizikai Lapokban *Fillinger Vida* néven szerepelt, és fényképe a legeredményesebb fel-

adatmegoldók között található meg. *Klug Lipót professzor* 1928-ban tűzte ki benne a következő pályatételt: „*A háromszögbe írt bármely kör érintőpontjait a szemben fekvő csúcsokkal összekötő egyenesek egy pontban találkoznak. E ponton és az illető kör középpontján átvezetett egyenes, legyen a kör bármelyike a háromszögbe írt köröknek, egy szilárd ponton megy keresztül, mely a háromszög köré írt kör középpontjára nézve a háromszög magasságpontjával szimmetrikus.*” A tétel megoldására 5 munka érkezett be.

A díjazottak: Tóvárosi Fischer György, Hajós György, Fillinger Vida és Turán Pál. Közülük a „*legrövidebb és legegyszerűsebb Fillinger Vidának, a pannonhalmi főiskola hallgatójának a dolgozata volt.*” Az első három helyen említett szerzők dolgozatát a Középiskolai Matematikai és Fizikai Lapok leközölte. Fillinger Vida és Hajós György pályamunkái az 1928. évi 5. számba kerültek be. Fillinger Vida pályamunkájának címe: „*Az Euler egyenes egy nevezetes pontjáról.*” Megjegyezzük, hogy mind Hajós György, mind Turán Pál akadémikusok lettek.

Felsőfokú tanulmányait Pannonhalmán folytatta a Teológiai és Tanárképző Főiskolán (1926–1931). A tanári vizsgákat a Budapesti Országos Tanárvizsgáló Bizottság előtt tette le, így teológiai és matematika-fizika szakos tanári végzettséget szerzett 1931-ben. Tanári tevékenységének első színhelye a **győri Szent Benedek-rendi Gimnázium** (1931–32), majd a **budapesti Bencés Gimnázium** (1932–33) lett, ahol mindkét szakját tanította. Szabad idejében felsőbb matematika tanulmányokkal foglalkozott, illetve 1932-ben a Budapesti Tudományegyetemen volt vendéghallgató. 1933-ban a Rendfőnök kinevezte a **Pannonhalmi Hittudományi és Tanárképző Főiskola** főiskolai

tanárának (1933-38), ahol matematikát adott elő a pannonhalmi bencés tanárjelölteknek.

1934-ben a Debreceni Tudományegyetemen doktorált matematikából Dávid Lajos doktori iskolájában: az egyetem beszámította a Pannonhalmán szerzett végzettségét és a főiskolai oktatási tevékenységét. A doktori oklevél kiállításához felvett Adatfelvételi Lap, illetve a jegyzőkönyvek szerint 1934. április 27-én doktorált summa cum laude eredménnyel. A szóbeli vizsga főtárgya: matematika, melléktárgyai ábrázoló projektív geometria és kozmográfia voltak. Disszertációjának címe: *Térgörbék szinguláris pontjairól*. A disszertáció három részből állt és témája differenciálgeometriai volt. Disszertációjáról Szolcsányi Endre (ELTE Geometria Tanszék) a matematikai tudományok kandidátusa az 1998. február 12-én kelt írásában így vélekedett: „*Alapvető feladat volt és ma is az, hogy a görbék viselkedését a szinguláris pontok közelében meghatározzuk, továbbá, hogy megadjuk a különböző szingularitások jellemzőit, típusait és ezáltal megteremthessük osztályozásukat, mely napjainkig nagyrészt meg is valósult, de korántsem zárult le. Tardos Vida dolgozata és annak eredményei is e célt szolgálták, és sajnálatosnak mondható, hogy a kiadvány több okból való elszigeteltsége miatt a benne levő értékek nem válhattak közkinccsé. Dolgozatában összefoglalja, és némileg kiegészíti az addig ismert eredményeket, sőt egyes bizonyításokat – azok leegyszerűsítésével – érthetőbbé teszi. A dolgozat fő erénye és talán célja is, hogy a témával foglalkozni szándékozónak alapos és világos útmutatót kell adni. Sajnálatos, hogy – ismereteim szerint – a témát nem folytatta, vagy nem volt arra módja, hogy folytassa. Tudtommal a kanadai Calgary Egyetem professzora, Bisztriczky Tibor jelenleg is foglalkozik a témával.*” Böröczky Károly professzor, (ELTE) szerint: „*Tardos Vida régi klasszikus témakört vizsgált, amelyben szép eredményeket ért el. Már Newton is foglalkozott a görbék szingularitásaival, az analitikus*

szingularitás kérdései ma is a matematikai kutatás fontos részei.”

Dr. Tardos Vida részt vett Sárközy Pál: *Bevezetés a differenciálgeometriába* című főiskolai tankönyvének korrektúrájában, illetve átdolgozta az egyik fejezetet. Erre utalt Sárközy Pál a könyv Előszavában: „*Hálás köszönettel tartozom Dr. Tardos Vida tanártársamnak, aki nemcsak a korrektúra végzésében volt nagy segítségemre, hanem a munka elkészítésében. A vonalfelületek című fejezet az ő átdolgozásában jelenik meg.*” (Pannonhalma, 1936. okt. 18.)

Érdemes Szolcsányi Endre véleményéből tovább idézni: „*A magyar tudomány, és nemcsak annak a számára felbecsülhetetlen haszonnal járna, ha a régi híres, nagy múltú iskolákban újra megjelenének az olyan kiváló tudós-tanárok, mint Sárközy Pál Endre, Öveges József, Vermes Miklós, Tardos Vida és még sokan mások, hogy körülöttük már serdülőkorban kialakulhassanak későbbi tudományos műhelyek magjai. Ezek a műhelyek jó alapul szolgálhatnak egy új, önérzetes, magas erkölcsiségű (és itt nem csupán a szakmára gondolok) magyar tudósnemzedék kialakulásához.*”

A rendfőnök javaslatára 1938-ban beiratkozott a Soproni Műegyetem bánya-, kohó- és erdőmérnöki karára. Erdőmérnöki oklevelét 1942-ben kapta meg. Utána a Pannonhalmi Apátság erdészetének a vezetője lett (1942-45).

Életének ezután következő szakaszába erőteljesen beleszóltak a második világháborút követő politikai változások. 1945-ben megjelent az erdők államosításáról szóló rendelet és ennek következtében a Szent Benedek Rend erdői is állami tulajdonba kerültek, így a besztása tárgytalanná vált. Ezután jószágigazgató lett a Bakonybéli Apátság 100 holdas gazdaságában (1945-46), de ezt a munkát nem szerette, és visszatért a tanításhoz: a **pápai Bencés Gimnázium** tanára volt 1948 június 16-ig, vagyis az *iskolák államosításig*. Itt a matematikán és fizikán kívül rendkívüli tárgyként ábrázoló geometriát is tanított.

Az államosítás miatt előjárói rendeletére meg kellett válnia a tanári munkától, ezért 1948-ban kilépett a Piarista Rendből és lelkész lett Vácon, majd segédlelkész Kiskunfélföldön (1948–1951).

1951-ben beadta a kérvényét a Minisztériumba, amelyben tanári alkalmazást kért. Az akkori tanárhány miatt megörültek neki, s a felajánlott helyek közül a **tiszaföldvári Állami Gimnáziumba** fogadta el a kinevezését (1951-1959), ahol matematikát, fizikát és ábrázoló geometriát tanított, szakkört vezetett, egyetemi felkészítést végzett a martfői cipőgyár dolgozói részére. Ekkor megengedték neki, hogy hajnalban misézzen.

Az iskolában jól magyarázott, de kissé ideges tanár volt. Gyors volt az észjárása, és remekül számolt fejben. Sokat mesélt a kollégáknak, szellemes, jó társalgó volt. Kistermetű, enyhén piknikus alkatú volt. Buggyos térdnadrágban és tiroli zokniban járt, a fején pedig ott volt nyúlszőr-kalapja. Arca pirosposzsgás volt és mosolygó. Erősen dohányzott.

1956 októberében ő is ott volt a diákjaival a falu fő utcáján a tüntetésen. Bosszúból áthelyezték a **kengyeli kis általános iskolába** (1959-1961), majd a **kunszentmártoni József Attila Gimnázium** (1962–63) tanára lett: az értékeit ismerő matematika-szakfelügyelő érte el, hogy átkerüljön ide. Ekkorra azonban egészségi és lelkiállapota már nagyon megromlott, a második szívinfarktust nem élte túl.

A tiszaföldvári Gimnázium egykori diákjai és a Tiszaföldvári Diákok Baráti Köre 2003. február elsején létrehozták a *Tardos-émlék-bizottságot*, és megalapították a *Nagy János*

émlék-plakettet, amelyet Tardos János kapott meg elsőként, posztumusz. A tiszaföldvári Hajnóczy József Gimnáziumban 2003. november elsején egy öt méltató ünnepség keretében helyezték el a *Tardos-émléktáblát*. Ezen az ünnepségen részt vett az ELTE-ről egykori diákja Megyesi László (1953-57), Böröczky Károly professzor és Szolcsányi Endre a matematikai tudományok kandidátusa, a KLTE-ről Kántor Sándorné, akik előadásukban méltatták Tardos Jánost. 2014-ben, a *2. Nagy Hajnóczy Találkozón dr. Megyesi László* ismét tartott előadást. Megállapította, hogy: „*Két üstököse volt a régi nagy tantestületnek: Dr. Tardos János és Dr. Nagy János.*”

Emlékfal

Vélemények a volt diákok és tanártársak visszaemlékezéseiből az 1947–1997-es Jubileumi évkönyv alapján.

„*Fizikai kémiából évfolyamelső voltam. Mint egy csodabogarat mutogattak harmincöt kilós súlyommal professzoraim a Gyógyszerész Karon: »hogy mit tud ez a pici lány, mit tud egy*

falusi gimnáziumból?» Egyszer a prizma fénytörést húztam tételként az egyik kollokviumon. Feleletem után azt mondja a tanárom: »árulja el, honnan tudja ezt maga olyan jól, hiszen én ennek a felét sem adtam le.« Én rávágtam, hogy dr. Tardos Jánostól. Gondolkodik egy pillanatig, s azt mondja: »Ezen a tanszéken nincs ilyen nevű előadó.« Igen, ő a Tisza-ölvári Gimnáziumban volt a fizikatanárom. Érettségi után óráira még bejártam egyetemistaként, mint más számos egykori tanítványa. Mindaddig bejártam, amíg a tanár urat lehetetlenné nem tette, el nem úzta a gimnázium 1956 utáni igazgatója. De levélben tartottam vele a kapcsolatot tovább is. Névnepokon, esztendő ünnepekre lapot váltottunk.” (Szécsiné Hegyes Mária gyógyszerész)

„A mi osztályunkat csak harmadikban vette át Tardos Tanár Úr, de már hamarabb is találkoztunk vele, amikor biológia, kémia, latin vagy német órát helyettesített nálunk szakszerűen. Ilyenkor gyorsan felmérte, hogy hol tartunk az anyagban, megnézte a könyvben, hogy mi következik, és ettől kezdve úgy tartotta az órát, mintha ő tanította volna nekünk az illető tárgyat. Ezek után azt gondoltuk, hogy a »valódi« szakját, a matematikát, még inkább ilyen rögtönözve fogja tanítani. Tévedtünk. Részletes óravázlattal, percre kidolgozott időbeosztással készült az órára, és menet közben rendszeresen ellenőrizte magát. Miután megismerte az osztály tájékozatlanságát az első két év anyagában, mindig tervezett néhány percet a tovább haladáshoz feltétlenül szükséges régebbi ismeretek áttekintésére. Ezzel sikerült elérnie, hogy az év végére utolértük magunkat, én pedig úgy megszerettem a matematikát, hogy végül matematika–fizika szakos tanár lettem. A Tanár Úr példája egy életre szóló útmutatás lett pedagóguspályám során.” (Szalai József matematika–fizika tanár)

„Hamar beilleszkedett közénk. Remekül magyarázott. Igen jó, csak kissé ideges tanár volt. Róla mondta az egyik tanítványa évtizedekkel később: mindent világosan meg lehetett érteni, csak oda kellett figyelni. Remek

történeteket mesélt vadászatokról, a szerzetesi életről, fogadásokról, az országos hírvadászati bencés gimnáziumról, Horthy vadászatairól, híres pontosságáról, a nyúli templom Dorfmeister freskóiról. Rendkívül jó társalgó volt.” (Dr. Varga Lajos: Emlékeim a tiszaföldvári tanárkoromból 1956-ig.)

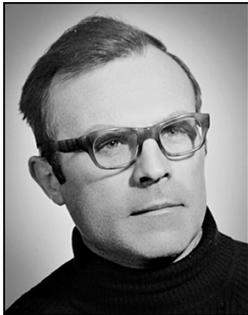
„Egykori diákjai ma is emlékeznek kristálytisza magyarázataira, a típushibákat javító, sziporkázóan szellemes, felejthetetlen rögtönzéseire. Hogy például egyetlen betű elhagyásán mi minden múlik, azt a »gazember« és az »igaz ember« szavakkal példázta. Vagy, amikor egy-egy diákja elhagyta egy szám előjelét, akkor gyakran mondta: »Egy szám előjel nélkül olyan, mint a lány legény nélkül«. Volt a kengyeli osztályában egy diák, aki a törtéket sehogy sem tudta megérteni. Telt múlt az idő, és egyszer aztán mégis ráértett a törtékre és boldogan ötössel mehetett helyre a táblától. A következő pillanatban arra lett figyelmes a Tanár Úr, hogy a gyermek igen-igen szorgalmasan matát a padja alatt, míg nem egyszer csak kiindul a katedrához és a tanári asztalra rak egy kifényesített piros almát, a tízóraját.” (Dr. Megyesi László ELTE TTK)

Fő műve:

➤ Tardos Vida (1934) *Térgörbék szinguláris pontjairól*. Közlemények a debreceni Tisza István Tudományegyetem Matematikai Szemináriumából, IX. füzet, Pannonhalma.

DR. KÁNTOR SÁNDORNÉ DR. VARGA TÜNDE
Debrecen

TATÁR MIKLÓS (Debrecen, 1932. január 17. – Debrecen, 2010. június 2.) középiskolai testnevelő tanár, sportiskola-igazgató, a magyar sportiskolai rendszer szervezője és megalapítója

A Debreceni Sportiskola 40 év sikertörténete (2003) című kiadványában saját maga megfogalmazásában rajzolódik ki Tatar Miklós életútja:

„Debreceni születésem ellenére a sorsom úgy hozta, hogy Szegeden jártam középiskolába. Ott volt egy csodálatos testnevelő tanárom, Palásti Pál, aki akkor négy első osztályos csapat edzője volt. Az ő keze alatt négy éven át az országos középiskolai bajnokságok döntőjében atletizáltam, és az ő felkészítése révén kerültem be a Testnevelési Főiskolára. Mint testnevelő tanár 48 éven át állandóan az utánpótlás-neveléssel foglalkoztam. A diploma megszerzését követően egy évet **Ajkán** töltöttem, **egy vajúrintézetben** tanítottam, hiszen akkor még a végzősöknek kötelező volt oda menni, ahová irányították. A letelt egy év után visszajöttem Debrecenbe, hiszen a gyökereket nem feledi az ember. A szüleim a Debreceni Református Kollégiumban éltek, dolgoztak, és én szó szerint a kollégium falai között születtem, és abban a szellemben gyerekeskedtem. Ma is szívesen járok oda, de visszatérve a sporthoz, Ajka után itt, **Pallagon a Mezőgazdasági Szakközépiskolában** folytattam a tanítást 17 éven át, és bekapcsolódtam az utánpótlás-nevelésbe. 1960-tól az egész világon megindult a korosztályos felkészítés, és hihetetlen eredményeket produkál-

tak. Magyarországon ez akkor elmaradott volt. Amikor 1968-ban felkértek a **Debreceni Sportiskola** vezetésére, dühből és méregből vállaltam el. Ez a düh és méreg azért volt bennem, mert addig minden sportfórumon felelőssé tettem az akkori vezetést, hogy nem foglalkoznak az utánpótlás-neveléssel. Az OTSH akkor nagyon mellénk állt, adtak mindent, pénzt, paripát, fegyvert, hogy építsük ki az utánpótlás-hálózatot. Debrecent szemelték ki erre, hiszen jó nevű iskolaváros volt már akkor is. Az OTSH ekkor korszerű utánpótlás-nevelésről szóló elvet adott ki, melynek fő célkitűzése az volt, hogy utánpótlás-központokat kell kialakítani. Irgalmatlan csatákat vívtunk, a korszerű és a korszerűtlen elvek képviselői csaptak össze. A korszerű hívei szerint a gyerekek felkészítését korán kell kezdeni, a másik tábor ennek ellenkezőjét vallotta félve attól, hogy a gyerek hamar kiég. És mi történt egy éve? Megjelent az első szakkönyv a Gyermeksport biológiája címmel, amely szerint nagyon korán kell kezdeni a képzést. Az akkori csatározás úgy csitult, ahogy jöttek az eredmények. Debrecen lassan sportváros lett. A Debreceni Sportiskolát a város és a megye vezetői támogatták a 70-es években. Minden évben a munkánknak megfelelően megkaptuk a pénzt. A sportiskola egy férfi és egy női sportággal kezdte el a munkáját, és ebből lett 14 sportág 1985-re, több millió forintos költségvetés és 70 edző. Csodálatos edzőkkel dolgoztam együtt, olyanokkal, akik a sportiskolával együtt nőttek fel: Nagy Tibor atlétika, Dihen József birkózás, Vojta László atlétika. Aztán 1985-ben lemondtam, ekkor már a **DOTÉ Testnevelési Tanszékén** is dolgoztam, és kétfelé nem tudtam szakadni. A DSI teljes embert kívánt. Úgy érzem, mindenkivel jó kapcsolatban voltam, tiszteltem mindenkit, aki a sportért jöttányit is tett.”

Sárkány Gábor, aki Tatar Miklóst a Debreceni Sportiskola (DSI) igazgatói székében követte, érdekes korrajzot adott azokról az évekről, illetve az akkor történelekről, amikor a DSI „direktora” lett. „Kinevezésem évében a

DSI már 11 éves múltra tekintett vissza, miközben átélt néhány átszervezést. Tatár Miklós másodállásban látta el feladatát testnevelő tanári munkája mellett. A megnövekedett feladatok, az utánpótlás-neveléssel szemben támasztott egyre magasabb követelmények ugyanakkor szükségessé tették a váltást. Egy biztos, hogy Tatár Miklós nem volt nagyon népszerű. Ezért azonban nem a személye volt okolható. Következetes, céltudatos és rendkívül határozott vezető volt. Nem volt kenyere a »bratyzás«, az elvtelen kompromisszumokkal történő építkezés. Megszállottan hitt abban, amit csinált, és annak érdekében szigorúan megkövetelte a következetes munkát, a rendet és fegyelmet a munkatársaitól is... Még valami! Tatár Miklós azon kevesek közé tartozott, aki a sportért és nem a sportból élt. Tehette ezt azért, mert a szakmai kompetenciája megkérdőjelezhetetlen volt, és politikai függetlenségét sem adta fel, valamint erkölcsi téren is támadhatatlan volt. Így aztán a jelentős befolyással, sőt hatalommal bíró vezérigazgatók és párttitkárok, valamint más fontos elvtársak kényszeredetten ugyan, de tudomásul vették az igazgató különös függetlenségét, sajátos szakmai szabadságát. Nem tartom túlzásnak kijelenteni azt, hogy Tatár Miklós tevékenysége nélkül ma nem ünnepelnénk, mert sportiskola nem létezne, legalábbis nem ebben az önálló szervezeti formában. (Debreceni Sportiskola 40 év sikertörténete, 2003.)

Szabó Gyula, debreceni önkormányzati képviselő, az Oktatási Bizottság elnöke 2008-ban vett részt az intézmény ballagási ünnepségén. Egykori pallagi diákként a sportpályán futott egy tiszteletbeli kört, így köszönve meg nagyra becsült testnevelőjének, Tatár Miklós tanár úrnak munkáját. Ugyanis hite szerint az ő munkája révén nyert országos bajnokságot tájékoztató futásban.

(Múltunk és jelenünk, Balásházy János Szakiskola és Kollégium 2001-2006-os kiadvány, 157. oldal, 2008. április 30.)

Tatár Miklós nem csak szakmailag tette le névjegyét a sport legmagasabb szintű támogatásában. Családi élete is mintaszerűen zajlott. Bacsa Teréziával Budapesten ismerkedtek meg a Kertészeti Egyetem rendezvényén. Két év udvarlás után fogadtak örök hűséget egymásnak 1954. szeptember 18-án. Ekkor költöztek Debrecenbe, és találták meg mindketten családi és munkahelyi életük értelmét. Teréz asszony főkönyvelőként dolgozott a pallagi intézményben, Miklós pedig a tornaterem nélküli középiskolában „testnevelte” a diákokat. Két értékes utód vitte tovább szülei szellemiségét. Az idősebb, Péter tenisz sportágban jeleskedett, és két fiúval ajándékozta meg szüleit. Zsuzsanna matematika-informatikus diplomával tanít Gyulán. Házasságából két gyermekkel és két unokával bővült a nagycsalád.

2003-ban egy riport készítése alkalmából ilyenek látta Tatár Miklóst az újságíró: „Korát meghazudtolóan fiatal. A múltat idéző beszélgetésre kerékpározva érkezett a nevét fémjelző Tatár Tenisz Centerbe, természetesen egészséges napbarnítottan. Több sportág tudora, hiszen a Testnevelési Főiskolán tíz edzői, ebből egy szakedzői képesítést szerzett. 72 éves a kiváló sportember.”

Tatár Miklós 2006-ban vette át aranydiplomáját a Testnevelési Egyetemen.

Elhunytáról a *Hajdú-bihari Napló* 2010. június 17-i számában emlékezett meg:

„A debreceni sportvezető a magyar sportiskolai rendszer szervezője és megalapítója volt. Rövid betegség után, 79. életévében elhunyt Tatár Miklós testnevelő tanár. A kiváló sportember 1956-ban a Testnevelési Főiskolán végzett tanári szakon. Budapesten atletizált, boksolt, majd rövid ideig Énekes Árpád mellett a Papp László nevével fémjelzett ökölvívó-válogatott segédedzője volt. A sors 1957-ben Debrecenbe irányította, amikor a Pallagi Balásházy János Mezőgazdasági Technikumban lett testnevelő tanár. Az itt eltöltött 17 év alatt számtalan híres sportoló és olimpikon

tanulmányi előmenetelét és sportolói karrierjét irányította.

1974-től nyugdíjazásáig az Orvostudományi Egyetemen volt testnevelő tanár, az egyetemisták sí- és turisztikai táborainak szervezője és oktatója volt 17 éven keresztül. 1972-től 2000-ig a legendás városi sportiskola, a DSI igazgatójaként, szakmai helyetteseként, majd igazgatói szaktanácsadójaként tevékenykedett. A hetvenes évektől Várad Géza sportminisztériumi főosztályvezető megbízásából és teljes támogatásával a magyar sportiskolai rendszer szervezője és megalapítója lett, kezdeményezte és szervezte a testnevelés tagozatos iskolák hálózatát; lobbizása eredményeként a Szoboszlói úti és a Bocskai testnevelés tagozatos általános iskolák munkacsarnokokat kaptak. A debreceni utánpótlás-nevelés országos tekintélyű »harcosának« tartották, megszállott munkájának eredményeként Debrecen a magyar utánpótlás-nevelés vezérhajója volt évtizedeken keresztül. Nyugdíjazása után az ország egyik legjobb utánpótlást nevelő teniszegyesületének, a Tatár Tenisz Club alapítója, szervezője és tanfolyamvezetője volt. A teniszben is kialakította az általános iskolákon nyugvó utánpótlás-nevelést. Munkássága és megalkuvást nem ismerő élete példaértékű lehet mindenki számára.”

KISS ERZSÉBET
Debrecen

CS. TÓTH JÁNOSNÉ Szatmári Gizella (Balmazújváros, 1928. február 14. – Balmazújváros, 2017. október 25.) tanító

Balmazújvároson, a Daruban született, majd a Petőfi utca 23. számú házban élte gyermekkorát. Édesapja háziiparos, édesanyja kiskereskedő volt. Szülőhelyén végezte az elemi és polgári iskolát 1934–42 között.

Egy olyan felnövekvő nemzedék tagjaként töltötte ifjúságát, amelynek a két háború között kellett megszereznie az egész életre szóló muníciót. Ezzel együtt mégis szép gyermekkorra volt, vallotta, amikor az aranydiplomáját megkapta és a város akkori vezetőinek erre az alkalomra szervezett fogadásán visszaemlékezett: „A 30-as években egy olyan hatalmas eperfa állt az udvarunkon, melynek törzsét két karral sem lehetett körbefogni. Ez vonzotta az utcabeli gyermekeket, hisz akkor az eper csemegének számított. Úgy is ettük, mint a mai gyermek a legfinomabb gyümölcsöt. Akkor se rádió, se tévé nem volt a házakban. Mivel többen összejöttünk, játszottunk, énekeltünk, szállt a dal messzire: Lánc, lánc, eszterlánc...” Két nagyobb testvérétől sok verset, dalt tanult, és ekkor fogalmazódott meg benne az elhivatottság a pedagógusi pálya iránt.

1942–47 között, a négy lánytestvére közül egyedül neki adatott meg, hogy felsőfokú végzettséget szerezzen. Debrecenben a Római Katolikus Leánylíceum és Tanítóképző Intézetben tanulhatott tovább. Akkoriban alsó, felső tagozat, gimnázium, ipari iskola, líceum, illetve tanítóképző tagozat volt a Svetits Intézetben. Természetesen a tanítói szakon kapott

ismereteket. Balmazújvárosról mindennap vonattal járt a megyeszékhelyre, hogy diplomát szerezzen. Fejezet ismét a visszaemlékezésből: *„Emlékszem a szép zsinóros ruhánkra, a rendre, a fegyelemre, a tanárookra, akik nemcsak tanítottak, de neveltek is bennünket. Bölcsék és szerények voltak, tiszták és nemeslelkűek. Telt kalászosok, akik meghajítják fejüket a búzamezőben. (Üres kalászosokkal máshol találkoztam, akik fejüket fenntartva jártak el a világban.) Az öt év hamar elrepült, de nem tűnt el nyomtalanul! Ez az iskola nemcsak tárgyi tudást adott, hanem lelkiekben felmérhetetlen kincsekkel gazdagított. Életünk végéig elkísér bennünket. Nekünk sem sikerült minden, de volt reményünk! Töretlen optimizmust ajándékozott nebulóinak ez az intézmény, melyet ma nem minden pedagógus birtokol. Tanultunk szerénységet, megértést, másokért aggódást, hűséget, pontosságot, a küzdelem minden egyes gyermekért. A jó munkahelyi szellem felismerését, ápolását, a közösséghez, az egymáshoz tartozás szükségességét. A lemondást, az igazmondást, vagyis a tíz parancsolat szerinti életmódot.”*

Magától értetődően írta egyik igazgatója róla: *„Megismerhettük azt a belső erőt, vállalkozást, erkölcsi tartást, elhivatottságot, amit a régi tanítóképző adott a pedagógusoknak.”*

1945-ben meghívták tanítani az elmenekült tanítók helyére a **balmazújvárosi Központi Iskolába**. Még diák volt, de örömmel tett eleget ennek a felkérésnek. Önfeledten játszottak a szünetekben a gyermekekkel: Lánc, lánc, eszterlánc... 1947. május 12-t írtak a naptárban, amikor elbúcsúzott az alma matertől. A ballagási meghívón egy *Sík Sándor* idézet állt: *„A testvéreknek, kik az éjben járnak. Az Isten küldött szentjánosbogárnak.”*

1947. szeptember 15-től december 1-ig, mint ideiglenes helyettesítéssel megbízott tanító dolgozott Balmazújvárosban, minden fizetés nélkül. Örült, hogy taníthatott! Itthon nem volt üres állás, ezért megpályázta, és 1947. december 1-től kinevezést kapott a **Tápió-szentmártonhoz tartozó Sőregpusztára**, ahol

tanyasi gyerekeket tanított betűvetésre. A honvágy már 1948-ban visszahozta szülőhelyére. Megválasztották a **Balmazújvárosi Római Katolikus Iskola VI. sorszámú tanítói hivatalába**, majd állami tanítónak minősült. Nyugdíjazásáig a **balmazújvárosi Bánlaci Általános Iskolában** tanított, mely jelenleg **Kalmár Zoltán** nevét viseli. Egykori igazgatójára mindig kollegiális megbecsüléssel emlékezett vissza. Vele dolgozott együtt legtovább a pedagógusi karból. Éveken keresztül kultúrfelelős volt, ami azt jelentette, hogy társadalmi munkában színjátszó- és táncsoportot tanított. A harminckilenc éves munkaviszonya alatt több száz darabot tanított be a gyerekeknek. Ezek mind színesebbé, gazdagabbá tették az iskolai életet, és kreatív, érzékeny fejlődési lehetőséget biztosítottak a felnövekvő nemzedéknek.

Svetits Intézet udvarán (1959)

Az 1960-as években aktívan kapcsolódott be a pedagógiai és társadalmi munkába. Patronálta több mint tíz éven át a Debreceni Tanítóképző Intézet gyakorlóéves hallgatóit, alsó tagozatos munkaközösségi vezető volt, pályamunkákat írt, és ennek kapcsán háromszor kapott elismerést.

De nem csupán az iskolások nevelése töltötte ki életét, hanem a maga kedvére is szerepelt a pedagógus-énekkarban, a színjátszó- és táncsoportnak is aktív tagja volt. Társadalmi munkában tizennyolc évig az iskola szakszervezeti titkára volt. Ezért a tevékenységéért megkapta az *„Érdemes Szakszervezeti Munkás”* kitüntetést. 1974–76 között másodállásban a dolgozók esti iskolájában irodalmat tanított. Szerette ezt a feladatot, amelyről így vallott *„Szép munka volt! Megfáradt, munkából jövő dolgozók*

irodalmi érdeklődését felkelteni, a kultúra kincseit ápolni.”

1975-ben a tantestület titkos szavazása alapján elnyerte „Az oktatásügy kiváló dolgozója” kitüntető címet. 1980-ban a Hazafias Népfront „Érdemes Társadalmi Munkás” címet adományozott neki, kiemelten azért, mert a nyári iskolai szünetben is színdarabokat tanított be az utcában élő gyerekeknek, amit a lakosok nagy örömmel fogadtak, és édességgel honorálták a fellépést. 1983. június 5-én megkapta a „Pedagógus Szolgálati Emlékérmét”, majd az év szeptember 20-án nyugdíjba vonult, de az aktivitását megtartotta. 1986-tól két iskola is igényelte munkáját. 1993-ig összesen még öt évet foglalkozott iskolásokkal. Az utolsó három évben három iskolában tevékenykedett hitoktatóként. Ekkor tudta kiteljesíteni a Svetits Intézetben szerzett teológiai ismereteit. 1988–90 között Nyíregyházán a kántorképzőben bővítette zenei tudását, és vállalt számtalanszor szolgálatot a balmazújvárosi római katolikus templomban.

Kedves pedagógiai élményei között említette, amikor az óvodába nem járt gyermekeket kellett iskolára előkészítenie. Bennük találta meg azt a kivételes tudásszomjat, mely mindig inspirálta erre a feladatra. Különös kihívást jelentett számára, amikor a pedagóguskollégák megkérték, segítsen a negyedik osztályt elvégzett tanulók nyári olvasási gyakoroltatásában. Voltak felső tagozatba induló diákok, akik elmaradtak ezen a téren, és az ötödik osztályban nehéz lett volna nekik a lecke megtanulása. Négy olyan olvasástanítási módszer volt erre a speciális esetre, amit akár szabadalmaztathatott volna, olyan eredményeket ért el vele. Az órák közötti szünet sem volt pihenő számára, ilyenkor mert odajönni hozzá a félénkebb gyermek a problémájával, gondjával, és kapott meghallgatást, tanácsot.

1950-ben házasodott össze Cs.Tóth János adóügyi tisztviselővel, majd raktak fészket a Semsey Andor (előtte Bajcsy-Zsilinszky, még előtte Andor) utcában és laktak itt, a szó szoros értelmében, életük végéig. Fia, dr. Cs. Tóth

János, a magyar kulturális élet egyik ismert szereplője lett. Békéscsabán a Tevan Nyomda és Könyvkiadó, Budapesten a Móra Kiadó vezérigazgatója volt. 1998-ban visszatelepült a megyébe, és Debrecenben a Méliusz Központ, később a Főnix Rendezvényszervező Kft. igazgatójaként tevékenykedett. Nagy büszkeséggel töltötte el, amikor fia Balmazújváros díszpolgára lett és kitüntették a Magyar Arany Érdemkereszttel. Csilla lánya két diplomát szerzett. Keszthelyen teljesedett ki ének-zene tanári életútja. Tanítványai több évtizeden át számos országos népdaléneklési versenyen szereztek arany minősítést.

*Balmazújváros Bánlaki Általános Iskola
(1980-as évek)*

Boldog volt, hogy több diákja választotta a nevelői hivatást, közülük sokan kollégái lettek. *Mihalik Istvánné Molnár Erzsébet* volt tanítvány és tantestületi társ visszaemlékezése erről tanúskodik. *„Hiszem, hogy életünk útján nem véletlenül kerülünk azokkal az emberekkel kapcsolatba, akikre még idős korunkban is szeretettel emlékezünk. Van szerencsém 44. éve (nyugdíjasként is négy éve) folyamatosan tanítani! Így kikerülhetetlenül várt engem hatodik évemben Gizike néni a Balmazújvárosi Bánlaki Általános Iskola előkészítő csoportjában.*

Most is úgy látom a közénk érkező, magas, egyenes tartású, mosolygó arcú tanító nénit, ahogy akkor megőriztem a pillanatot. Biztonság, szeretet, édesanyámra emlékeztető erő sugárzott belőle. Még a köpenye is édesanyám kötőjét idézte! Akkor csak éreztem,

hogy jó helyen vagyok. Emlékszem az örömré, a tanulás öröme, amit tőle kaptunk először.

Második osztályban lett ismét a tanító nénim. Nem lehetett könnyű dolga a ma már elképzelhetetlenül magas létszámú osztályokban! De a belőle áradó tudás és ahhoz társuló szeretet segített mindnyájunknak. Később Kalmár Zoltán, felejthetetlen igazgatónk hívására szeretett iskolában kezdettem meg tanári munkámat. Bár nem egy tagozaton tanítottunk, jól megismerhettem tevékenységét. Mindig is alapos felkészültségről tanúskodó, remekül felépített óravezetéséből sokat tanulhattunk mi, fiatalabb kollégák is. Értekezleteken igazgató úr dicsérő, elismerő szavait gyakran hallhattuk Gizike néni pedagógiai munkáját illetően.

De viselkedése, életmódja, szülőkhöz való viszonya, emberi tartása is mind példa maradt számomra. Fáradhatatlan volt. Mindig megújulni tudó, örök hitben élő emberként maradt meg bennem. Büszke és hálás örömmel vettem meghívását az aranydiplomájakor tartott hálaadó misére. Már nem kellett bujkálnia, szabadon megvallhatta a soha el nem tagadott katolikus hitét!

Kedves Gizike néni!

Egyike maradsz számomra azoknak, akik meghatározói voltak életem kijelölt útjának. Akitől megtanulhattuk az alázatos tanítványi és örök szolgálatot végző tanítómester szerepét. Köszönöm!”

Visszatérve a főszereplőnkre – azt is vallotta: „Nem csak diplomásokból áll a világ. Aranykezűvé lett tanítványaim is megállták helyüket a szakma minden területén. A szem nem mondhatja a kéznek, nincs rád szükségem; vagy a fej a lábnak, nincs rád szükségem! Ellenkezőleg! A gyöngébbnek látszó tagok sokkal szükségesebbek, mint gondolnánk. Örülök, ha egy-egy tanítványomat karján gyermekével találom. Ők az új nemzedék bölcsői. Néhány jó szóval bocsájtom útjukra őket, mert az oktató munkám ideje lejárt, de a nevelőmunka életünk végéig elkísér bennünket.

A modern ember többre tartja a rációt az intuíciónál, az értelmet, az érzelmenél. Az élet sikeréhez azonban a lelki-szellemi tényezők éppoly nélkülözhetetlenek, mint az értelmiek vagy az anyagiak.”

Az előbbi hitvallás arról győz meg bennünket, hogy egy olyan értelmiségi, pedagógusi életút tanúi lehettünk, amely egységében szemlélte a nevelendő, oktató gyereket és egységében a társadalmat, a magyarságot. A Debreceni Református Hittudományi Egyetemtől (és jogelődjeitől) megkapta az arany-, gyémánt-, vas- és rubinoklevelet. Szerette Balmazújvárost, szerette a nevelőmunkát, így megelégedve életével, küldetésével, családi házában, szerettei között hunyta le örökre a szemét 2017. október 25-én.

Fia, DR. CS. TÓTH JÁNOS
Balmazújváros

TÓTH JÓZSEF (Hajdúdorog, 1942. november 5. – Püspökladány, 2014. május 17.) általános iskolai tanár, napközis nevelő

Édesapja, Tóth József ácsmester volt, édesanyja, Tóth Anna háztartásbeliként a három gyermeket nevelte. Testvérei: nővére Anna, húga Magdolna, akik szintén a pedagógusi pályát választották.

Általános iskolába Hajdúdorogon járt. 1956 őszén kezdte középiskolai tanulmányait

Debrecenben, a Közgazdasági Technikum Kereskedelmi tagozatán, és itt érettségizett 1960-ban.

Érettségi után 1960 őszén a Hajdúböszörményhez tartozó **Pródon**, tanyasi iskolában kezdett képzés nélküli tanítóként dolgozni. A pródi iskola után **Bojton**, szintén tanyasi iskolában tanított. Életének ebből az időszakából igen sok anekdotát mesélt baráti és családi körben. Itt szoros kapcsolatban volt a tanyavilágban élő emberekkel, megismerte sorukat és munkájukat, részt vett a mindennapjaikban. Nehéz és küzdelmes évek voltak, a mai ember számára már elképzelhetetlen körülmények között kellett dolgozni. Tanítói munkája mellett, 1963-ban kezdte főiskolai tanulmányait az Egri Tanárképző Főiskolán magyar-történelem szakon, levelező tagozaton. Diplomáját 1967-ben kapta meg. Az egri tanulmányok sok tapasztalatot és sok barátságot hoztak. Az általános iskolai tanári diplomával a kezében 1967 őszén a **földesi általános iskolában** helyezkedett el. Itt kezdetben magyart és történelmet tanított. Ebben az iskolában lett munkatársa a későbbi párja, Keserű Katalin, aki ott könyvtárosként dolgozott. 1968 nyarán házasodtak össze. 1970-ben Püspökladányban kezdtek házat építeni pedagóguskölcsonból. Az 1970/71-es tanévtől **Püspökladányban**, a **Petőfi Sándor Általános Iskolában** kapott munkát, míg felesége a községi könyvtárban helyezkedett el. Két tanév eltöltése után került a **Petri-telepi Általános Iskolába**, és az 1972/73-as tanévtől nyugdíjba vonulásig itt dolgozott. Mozgalmas időszak volt, hiszen a fiatal férjnek az új munkahelyeken való helytállás mellett a családalapítás, a házépítés nehézségeivel is meg kellett birkóznia. 1971-ben apa lett, megszületett egyetlen gyermekük, László, akit féltő gondossággal neveltek.

A Petri-telepi Általános Iskolában töltött évtizedek életének meghatározó időszaka volt, szolgálati idejének túlnyomó részét itt töltötte. Nagyon jó, stabil tanári karba került, ahol szoros barátságok, szinte családi kapcsolat

jellemezte a munkahelyi légkört. A munkatársak között sok házaspár dolgozott, ez szintén segítette a jó hangulat megteremtésében. A tantestületbe könnyen beilleszkedett, és a kollégákkal hamar jó baráti kapcsolatba került. Nem csak a munkában segítettek egymást, hanem a szabadidőben is sokat voltak együtt. A Petri-telepi évek kezdetén 5-6. osztályos napközis nevelőtanár volt. Napközis tanárként igyekezett a szabadidőt úgy szervezni, hogy minél több ismeretet nyújtson a gyerekeknek. Rendszeresen vitte a diákokat múzeumba, kiállításokra, könyvtárba.

Napközis nevelői beosztása mellett a délelőtti órákat is az iskolában töltötte, és mindig rendelkezésre állva bárkit szívesen helyettesített. Valamennyi iskolai rendezvény – karácsonyi ünnep, farsangi bál, gyermeknap – szervezésében és lebonyolításában részt vett.

1991-től csökkent a napközis tanulói létszám, ezért a felső tagozatban magyar irodalmat és történelmet kezdett tanítani. Ekkor is igyekezett plusz-ismereteket nyújtani. Honismereti szakkört alakított. Az elméleti oktatást kiegészítette múzeumlátogatásokkal, történelmi vetélkedőkkel. Szombatonként a megyei és a közeli múzeumokat látogatták előzetes felkészülés alapján. Szolnoktól Sárospatakig bejárták a nevezetes kiállítóhelyeket.

Az iskolai könyvtár és a Széchenyi-kör négy tanévben hirdetett meg nevezetes történelmi évfordulókhöz (Széchenyi István és a reformkor, 1848/49-es forradalom és szabadságharc, II. világháború, honfoglalás) kapcsolódó történelmi vetélkedőket, melyekbe diákjai minden alkalommal beneveztek. A nevezéshez egy, az aktuális témához kapcsolódó dolgozat elkészítése volt a feladat. A felkészüléshez a városi könyvtárban rendhagyó történelemórákon vettek részt a versenyzők. Ezeknek a rendhagyó tanóráknak az előadója a Déri Múzeum valamelyik munkatársa volt. A sorozat minden évben szóbeli vetélkedővel záródott, ezeket a Petri-telepi iskolában rendezték meg. Ezekben a megmérettetéseken a város minden iskolája több csapattal vett részt.

A verseny magas színvonalát a rangos zsűri biztosította, melyben a Déri Múzeum igazgatója, a város polgármestere és a Karacs Ferenc Múzeum igazgatója vett részt.

Nagyon szeretett sakkozni, és erre a szép játékra sok gyereket is megtanított. Sakkszakkört vezetett, és diákjai városi, járási és megyei sakkversenyeken vettek részt.

A 80-as években a helyi ÁFÉSZ támogatásával iskolai boltot szervezett és működtetett, felhasználva kereskedelmi technikai végzettségét. A munkába a vállalkozó kedvű felső tagozatos gyerekeket is bevonta. A kis bolt hosszú éveken át működött, ellátta a diákokat tízóráival. A városban 1985-ben rendezett országos birkózó diákversenyen a büfét az általa működtetett iskolai bolt biztosította. A bolt kapcsán szoros kapcsolatba került az ÁFÉSZ dolgozóival, és éveken keresztül a Felügyelőbizottság tagja volt. Ezzel a feladatával összefüggésben 1989 őszén pozsonyi és bécsi tanulmányúton vett részt az ÁFÉSZ vezetőségével.

Több éven keresztül szervezett nyári táborozásokat. Fiatalabb éveiben vándortáborozással szinte az egész országot bejárták a gyerekekkel. Püspökladány város 1978-ban Balatonyörökön egy ifjúsági táborhoz jutott. Ennek felújítása és beüzemelése után 1979 nyarán már fogadott vendégeket: gyermekcsoportokat és ladányi családokat. Az első nyári szezonban ennek a tábornak a gondnoki feladatait is ellátta. Ezután sok éven keresztül kísérte az iskolai csoportokat, általában 10 napos nyári táborozásokra vitte a gyerekeket Győrökre. A strandolás és pihenés mellett megismertette a gyerekekkel a környéket, elvitte őket a szigligeti és a sümegi várba, és mint történelem szakos, itt mesélte el a diákoknak, hogyan éltek és harcoltak az egykori várvédők a török háborúban. Kiváló helyismeretre és jó személyes kapcsolatokra tett szert, melynek köszönhetően a későbbiekben nem okozott gondot a programok megszervezése és lebonyolítása, valamint a megfelelő étkezés biztosítása. Balatonyörököt nagyon megszerette, szinte második, sőt talán igazi

otthonává vált ez a kis üdülőfalu. Így amikor Kovács Zoltán tanárkollégája révén lehetőségük nyílt rá, nem sokat gondolkodtak, vettek egy kis hétvégi kertet a győröki szőlőhegyen. A telekről páratlan kilátás nyílt a tóra és a környékre, amit Eötvös Károly is megörökített híres *Utazás a Balaton körül* című regényében. A telken a jó barátok, kollégák segítségével sikerült egy kis házat építenie. Ahogy teltek az évek, egyre inkább a győröki birtok lett életének központja, és folyamatosan azt tervezgette, hogy a nyugdíjas éveit hogyan fogja ott tölteni.

2004-ben igazgatójával, Tóth Lászlóval egyetértésben a 2004/2005-ös tanévet már nem kezdte el, a felmondási idejét töltötte novemberig. Sajnos, a régen várt és megérdemelt nyugdíjas évek egy súlyos betegséggel kezdődtek: 2005 elején egy agyérögörcs érte, ami miatt sokat volt kórházban. Akaratereje azonban átsegítette a nehéz időszakon, és csaknem teljesen felépülve, sok éven át élvezhette a pihenést. A tavaszi-nyári időszakot Balatonyörökön töltötte a család hétvégi házában. Az őszi-téli hónapokat pedig otthon múltatta, várva a tavaszt, hogy ismét mehesse a Balatonra. Idejét a család és a győröki birtok kötötte le. 2012 végén azonban ismét súlyos betegség lépett fel, mely már meghaladta életenergiáját. Utolsó hónapjainak öröme volt, hogy fia, aki a Debreceni Klinikán patológusként dolgozik, házasságot kötött, és nagyon örült, hogy az esküvőn ott lehetett. Még megérhette László PhD doktori címének megszerzését és adjunktusi kinevezését is. Hosszú, súlyos szenvedések után 2014. május 17-én végleg megpihent. Utolsó útjára a család mellett sok jó barát és munkatárs, sok tanítvány is elkísérte.

DR. TÓTH LÁSZLÓ JÓZSEF
Debrecen

TÓTH SÁNDORNÉ Kiss Ilona (Hajdúhadház, 1933. április 15. – Debrecen, 2017. január 15.) matematika–fizika szakos középiskolai tanár

*„...mily nagy érdem az,
Minő erény, mely e hálátalan
Pályán a késő hála újra sarjadt,
Nem hervatag babérait szedi.”*
(Arany János)

A kétgyermekes családban nagybiként nevelkedett leány édesapja férfisabó volt, majd a kisipar „szocialista átszervezése” után a hajdúhadházi Kisipari Szövetkezet szabó-részlegének vezetője lett. Édesanyja mint háztartásbeli, a családi otthon mindennapjait szervezte, biztonságos testi-lelki hátteret teremtve övéinek. Öccse, akivel mintaszerű testvéri szeretetben nevelkedtek és éltek, a szülőváros és a szakma közmegbecsülésnek örvendő vezető-gyógyszerésze lett nyugdíjba vonulásáig.

A hajdúhadházi református elemi iskola elvégzése után a város polgári iskolájában fejezte be alapfokú tanulmányait 1948-ban, embert próbáló történelmi időszakot követően, ugyanis édesapja csak ebben az évben szabadult a hadifogságból. Az embertelenül nehéz években az édesanya szerető gondoskodása tartotta felszínen a félárva családot.

A középiskolát Debrecenben, a Svetits Római Katolikus Gimnáziumban kezdte, de az egyházi iskolák államosítása következtében az állami Csokonai Gimnáziumban érettségizett 1952-ben. A középiskolai évek alatt kitűnt átlagon felüli érzéke a matematika és a geometria iránt, ezért természetes volt, hogy a

Kossuth Lajos Tudományegyetem Természettudományi Karára jelentkezett, ahol 1956-ban matematika–fizika szakos középiskolai tanári diplomát szerzett.

A sikeres államvizsga éve azért is meghatározó tanárnőnk életében, mert még ez esztendő februárjában férjhez ment Tóth Sándorhoz, a törökszentmiklósi Bercsényi Miklós Gimnázium fizika–kémia szakos tanárához. Az ötvenhét évig tartó házasságnak az egyetemi évek alatt kibontakozó szerelem szolgált szilárd alapul. Házasságukból két gyermek született: 1958-ban Attila, aki gyógyszerész lett és 1962-ben Zoltán, aki fül-orr-gégész szakorvosként szolgálja a magyar egészségügyet.

Tanárnőnk házassága tehát férje után Törökszentmiklósról szólította a diploma megszerzését követően. A város gimnáziumában akkor nem volt üres státusz a tanári karban matematika-fizika szakon, ezért három tanév-re a **törökszentmiklósi Rózsa Ferenc téri Általános Iskolába** szegődött a matematika tanítására. Szorgalma és munkájának színvonala hamar köztudomású lett, így az 1959-60-as tanévet már a **törökszentmiklósi Bercsényi Miklós Gimnáziumban** kezdte, és ott teljesedett ki rendkívül sikeres, feltűnő eredményeket hozó matematikatanári hivatása.

Igen rövid idő alatt nagy tekintélyt vívott ki magának és tantárgyának a gimnázium tanulói között. Már az első igazgatói minősítése – 1964-ben – felsőfokban fogalmaz *„kiváló szakmai felkészültségéről és didaktikai érzékeléről”*. Munkájának minőségét az alapos felkészülés és a gondos tervezés garantálta. Páratlan precizitással gazdálkodott az idővel. Óráin nem volt „üresjárat”. Diákjai között élményszámba ment, hogy amikor az új anyag bemutatását prezentáló feladat megoldásának a végére pontot tett, vagy az eredményt aláhúzta, abban a másodpercben szólalt meg a tanóra végét jelző csengő.

Alig kezdett el dolgozni új munkahelyén, rövid idő alatt megszervezte matematikából az iskolai tanulmányi versenyt, és a lebonyolítást is jórészt ő végezte. Munkájának köszönhetően

a matematika szakos osztályok megszervezését és elindítását is. A matematika és fizika tagozatos osztályok megyei tanulmányi versenyén a 70-es években diákjai rendre dobogós helyezeket szereztek, de több alkalommal maguk mögé utasították a teljes mezőnyt. Szintén jelentős eredményekkel büszkélkedhettek az Arany Dániel Matematika Verseny és az Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny törökszentmiklósi matematikus reménysegei is.

Tevékenységi körét tovább bővítette tan-

táció követelményeinek megvalósításában. Tanítványai az átlagosnál jóval magasabb számban választják fakultációs tárgyként a matematikát. Kiemelkedően jó volt – az eddigiekhez hasonlóan – az elmúlt évi továbbtanulási eredményessége is. Minden matematikából egyetemre vagy főiskolára jelentkező tanulója felvételt nyert.”

Az önképzésre is rengeteg időt szánt: 1976-ban írt önéletrajzában arról számolt be, hogy nyolc alkalommal vett részt szakmai továbbképzésen: hat alkalommal „matemati-

tárgya és diákjai javára: egyetemi felkészítő tanfolyamot szervezett, matematika-szakkört vezetett, tanulószobai korrepetálást tartott. Maradék energiájával a szakmai tanári munkaközösség irányítását is vállalta.

Munkájával új minőséget valósított meg iskolánkban. A szakfelügyelői jegyzőkönyvek és az igazgatói kiegészítő minősítések halmozzák a pozitív jelzőket. Jellemző az 1979-es intézményvezetői minősítés egyik bekezdése: „Példás és dicséretes a munkavégzése a fakul-

kán” és kétszer „fizikán”. Ugyancsak itt értesülhettünk arról, hogy az 1974-75-ös tanévben a debreceni Kossuth Lajos Tudomány Egyetem által szervezett fizika komplex továbbképzést is elvégezte, természetesen kiváló minősítéssel. Az iskola fizikakatedráján a felülmúlhatatlan és országos hírű Szalontai László volt a kollégája, így Tanárnónk csak alkalmilag tanított fizikát, rendszerint azokban az osztályokban, ahol osztályfőnök is volt. Ám a fizika tanár, valamint a diákjai iránt érzett tisztelete

és felelősségérzete arra inspirálta, hogy a második szakjában is szinten tartsa tudását.

Színes egyéniségének és génjeiben hordozott pedagógiai érzékének köszönhetően nagyszerű osztályfőnök is volt. Huszonkilenc éves gimnáziumi tanársága alatt öt osztályt vezetett el az érettségi vizsgáig. Az osztályai-ban maturált százhuszonhat lelkes diákja külön ajándékot kapott a Gondviselőtől: egész életre szóló példát a szeretetközpontú pedagógiából.

Már az első leányosztálya sokat profitált ebből. Azokban az években lett kötelező – a szovjet munkaiskola mintájára szervezett – 5+1-es tanítási hét, ami azt jelentette, hogy a heti hat munkanapból ötöt a diákok az elméleti tárgyak művelésével hasznosítottak, míg egy nap valamilyen szakterület gyakorlati elsajátításával telt. Ez a szerencsés osztály háztartási ismereteket tanult: sütés–főzést, varrás–hímzést, csecsemőgondozást. A legtöbb középiskola teherként tekintett erre az inkább ideológiai megfontolásból kiosztott feladatra. Tanárnőnk viszont itt is meglátta a kínálkozó pedagógiai lehetőségeket: együtt kézimunkázott leányaival, és tanév végén kiállítást rendeztek a legszebb remekekből, az alkotók jogos büszkeségével.

Az osztálykirándulásokra is nagyon alaposan felkészülve, diákjait elsősorban a történelmi emlékhelyekre vitte el. Ugyancsak lelkes résztvevője volt a nyári diáktáboroknak, amelyekbe osztályaiból jószerevével mindenkit beszervezett.

Iskolánk az akkori igen behatárolt anyagi lehetőségek szerint jutalmazta Tanárnőnk kiemelkedő teljesítményét, mégis szomorúan olvastuk az 1979-ben írt igazgatói kiegészítő minősítésben: *„Sajnálatos, hogy kiemelkedően jó munkájáért az eddigiek során még nem kapott magasabb szintű elismerést.”* Ezen időpontig háromszor terjesztették fel kitüntetésre. Végre – ha megkésve is – 1981-ben Kiváló Munkáért miniszteri elismerést kapott.

Fényes pedagógusi pályáját szinte végig beárnyékolta a testi egészségéért folyó küzdel-

me. Ennek tulajdonítható, hogy 1988-ban – az első lehetőséget megragadva – nyugdíjba ment. Szeretett tantárgyától azonban nem tudott elszakadni. Ahogy az egészsége engedte, otthonában folyamatosan korrepetált, vagy egyetemi felvételre készítette a tehetségeket. Az öt felkereső régi diákjai gyakran találkoztak azzal a képpel, ahogy konyhaasztalánál két-három diák birkózik a matematika értelmi képességeket próbára tevő rejtelmivel.

Családszervezési okokból 2003-ban Debrecen-Józsára költöztek, de a helyzet csak annyiban változott, hogy a korrepetálásra járó diákok helyét az itt élő unokák vették át, és Tóth Sándor tanár úr is – természetesen kémiából – bekapcsolódott a sarjak pallérozásába.

Mi, akik folyamatosan figyelemmel kísértük felejthetetlen tanáraink életét, gyönyörű lelkét kaptunk abból, ahogy ez a két rendkívüli ember, immár a letisztult bölcsesség birtokában, egymásba kapaszkodva élt. Mindketten napi kapcsolatban maradtak egykori kedves diákjaikkal is.

Aranydiploma átvétele (2006)

2006. október 14-én szakmai pályája méltó betetőzéseként és a talentumaival jól sáfárkodó szolga jutalmául, átvehette egykori egyetemének dísztermében az Aranydiplomát.

Az elmondottakból érthető, hogy Tanárnőnk életében súlyos csapást jelentett férjének elvesztése. Tóth Sándor tanár úr 2013. március 13-án, egy kimagaslóan értékes életút végén az égi hazába költözött (*Arcképvázlata 2014-ben jelent meg a Pedagógusok arcképcsarnokában – a szerk.*). A népes család

mindent elkövetett, hogy a veszteséggel járó fájdalmat Tanárnőnk feldolgozhassa, de hátralevő éveit már úgy élte le, mint a fél szárnyát vesztett vándormadár.

Végül 2017. január 15-én Tanárnőnk a mennyei „Bercsényis” tanári szobában a Tóth Sándor tanár úr mellett fenntartott helyet elfoglalta. Január 30-án a hajdúhadházi temetőben népes öregdiák-delegáció képviselte a megörökölt lelki-szellemi kincseken osztozók ezreit. A legnemesebb protestáns alapelvet – Sola Scriptura! – sajátjának vallva napi Biblia-olvasó volt. Földi pályája végén bizonyossággal magáénak vallhatta Szent Pál szavait: *„Ama nemes harcot megharcoltam, futásomat elvégeztem, a hitet megtartottam, végezetre eltétem nekem az igazság koronája.”*

Elismerések:

- * Kiváló Munkáért miniszteri dicséret (1981)
- * Pedagógus Szolgálati Emlékérem (1988)
- * Aranydiploma (2006)

Források:

- Bercsényi Miklós Gimnázium Jubileumi Évkönyv (1996)
- Bercsényi Miklós Gimnázium írásos dokumentumai (1959-1988)
- Dr. Kiss Antal, dr. Tóth Attila, dr. Tóth Zoltán és Szanyi Géza közlései.
- Személyes emlékek, élmények.

*Egykori diákja,
PACSAI NORBERT
Abádszalók*

TÖRÖK ISTVÁN (Simaság, 1923. április 13. – Sopron, 2015. december 21.) tanító, tanár, iskolaigazgató

*„Aki egy évre gondol, az kukoricát ültet,
aki húsz évre tervez, az fát ültet, de aki
távlatokban gondolkodik, az iskolát épít.”*

(Benedek István)

Szülei mezőgazdálkodással és állattenyésztéssel foglalkoztak. Éjt nappallá téve dolgoztak, így gyermekük is korán megismerte a nehéz falusi életet és a kemény fizikai munkát. Ám a tanulás iránti vágyat is a szülői házból plántálták belé. Ebben óriási szerepet játszott édesanyja, aki rengeteget olvasott, és különböző érdekes történetekkel, mesékkel fejlesztette, alakította kisfia élénk képzeletét.

Simaságon kétszoportos elemi népiskola volt. A fiú szeretett iskolába járni, mert egy kedves, gyermekszerető, figyelmet követelő és fegyelmet tartó, de eredményeket is elváró tanító néni – Mariska néni – oktatta az alsósokat. Nagy változást hozott életében a felső tagozat, hisz itt ismerkedett meg Pados József tanító úrral. Erős hatást gyakorolt rá, itta minden szavát, a tőle kapott példa, indíttatás végigkísérte egész pályáját. Az elemi iskola elvégzése után a csepregi polgári iskolába írták be szülei. Az iskola szellemisége, szigorúsága az életre nevelte a növendékeket, ugyanakkor helytállásra, kötelességvégtetésre is. A polgári iskolából egyenes út vezetett a Győri Királyi Katolikus Tanítóképzőbe. Két év után váratlan fordulat állt be az életében. 1940-ben visszacsatolták a Délvidéket Magyarországhoz, egyben

a Csáktornyai Tanítóképzőt is, ahova kedvenc győri matematikatanárát, Poleszinsky Jenőt neveztek ki igazgatónak, aki elvitte magával. Nehéz, küzdelmes évek következtek diáknak, tanárnak egyaránt. 1943 júliusában szerezte meg oklevelét, mely magyar és vend nyelvű iskolákban való tanításra jogosította fel.

Pedagóguspályáját **Murabesztercén** kezdte. Az alsó tagozat 1-2. osztályában tanított először, amelyben 63 diák volt. Sajnos, egy év után kénytelen volt elhagyni tanítványait, ugyanis 1944-ben behívták katonai szolgálatra. A háború megpróbáltatásai a fiatal tanító számára csaknem 3 éven át tartottak. Fogásba esett, dániai és németországi fogolytá-

felesége, Szabó Anna és gyermekei tették szebbé mindennapjait. Sajnos, ez a szép, örömben gazdag időszak nem tartott sokáig. Felesége súlyos beteg lett, az apának fel kellett adnia a kópházi állását. A család 1955-ben **Egyházasfaluba** költözött, ahol 1958 augusztusában a gyerekek elvesztették az édesanyjukat. Ebben a kilátástalannak tűnő helyzetben **Újkérre** kérte át magát, mivel ott rokonai éltek, tőlük várt segítséget, amit meg is kapott. Édesanyja segítségére mindig számíthatott. Továbbra is megtartotta szakszervezeti tisztségét, járta a járás 19 községét, így nagyon sokszor maradtak a gyerekek nagymájukkal.

Országjárás kollégákkal (1951)(álló sor, jobb oldalt)

borban ismerte meg az emberi szenvedés, az éhezés, a fázás minden kínját, fájdalmát. 1946 decemberében tért haza, s folytatta a megkezdett tanítói munkát, de már a közelben, **Iván** községben. 1950-től **Kópházán** tanított, hamarosan kinevezték az iskola igazgatójává. Vezetői megbízatásával egy időben megválasztották a Járási Pedagógus Szakszervezet titkárává. Társadalmi összefogásban újjáépítette a járás legelhanyagoltabb iskoláját.

Előjárói és a szülők legnagyobb meglepedésére bevezettette a horvát nyelv tanítását. A szakmai sikerek mellé magánéleti boldogság is társult, hisz ezekben az években már büszke családapa volt. Fiatal, szintén tanító

Szomorú, sok munkával teli évek következtek, mígnem a csonka család 1960-ban megérkezett **Sopronkövesdre**. Török István a tanítás mellett újra tanulásra adta a fejét, majd 1964-ben a Pécsi Tanárképző Főiskolán diplomát szerzett. Aktivitása, szakmai hozzáértése, kiváló szervezőkészsége Sopronkövesden is megmutatkozott, 1969-ben ki is neveztek iskolaigazgatónak. Közben a család is teljessé vált, hiszen 1954 óta Sopronkövesden tanított Gugola Gabriella, akinek személyében megtalálta jövő életének hű társát, gyerekei pedig a szeretett „anyukájukat”.

A munka nem volt kevés, de az ő tetterőkészsége sem. Az 1904-ben épült iskola annak

ellenére sem felelt meg a kor követelményeinek, hogy 1958-ban két tanteremmel és szolgálati lakással bővítették. A nyolcadik osztályosok oktatásához és a délutáni tanítás megszűntetéséhez legfőképpen két tanterem, irodák, mellékhelyiségek hiányoztak. Az igazgató úr tudta, hogy az iskola mint a faluközösség kulturális központja egyben a település fennmaradásának záloga is. A Járási Pedagógus Szakszervezet titkáráként olyan megállapodásra jutott a kollégáival, hogy a szakszervezet biztosítja az építőanyagot, de a többi munkát önerőből kell megoldaniuk. A falu lakossága összefogott, és az iskola 1972-re megújult. Felépült két új tanterem, a tanári szoba, az igazgatói iroda, a mellékhelyiségek és a zsi-bongó, mely a régi, valamint az új épületet kötötte össze. Korszerűsítették a fűtést, elkészült az új tornaszoba szertárral, lebetonozták az udvart, létrehozták az új politechnikai kertet.

Mezőgazdasági ismereteket tanító pedagógusként megszerettette a tanulókkal a fizikai munkát, mert érdekes kísérletsorozatával felkeltette érdeklődésüket, és bemutatta a tantárgy adta lehetőség szépségeit. Mindenben a miértet kereste, és kerestette a magyarázatot. Elérte, hogy a nyári munka örömet okozzon a gyerekeknek, akik így szívesen, egymással versengve végezték feladataikat.

Iskolai tevékenységei, hivatásszeretete példaként állt kollégái előtt. Munkáját a pontosság, az órákra való alapos, szakszerű felkészülés jellemezte. Szaktárgyai tanításában kereste az újat és azok megoldásának lehetőségét. Óravezetését, az órák felépítését a pedagógiai optimizmus és a gyerekek iránti szeretet, felelősség jellemezte. Igaz hazafiságra, egymás megbecsülésére nevelte őket, és a közösségi életre is igyekezett felkészíteni tanítványait.

Sokirányú elfoglaltsága mellett jutott ideje a faluban élő emberekkel való foglalkozásra is. A Szülők Iskolájában és a TIT keretén belül gyakran tartott előadásokat a felnőtt lakosságnak.

Az új iskola építése magával hozta a szellemi, az oktató-nevelő munka megújulását. A nyolcadik osztály most már állandóan délelőtt járt

iskolába. A felső tagozatban szaktantermeket alakítottak ki, melyek segítették a tanulók tudásának kibontakoztatását. A szaktanári ellátottság csaknem teljes volt. A pedagógiai munka színvonalát növelte az 1500 kötetes iskolai könyvtár, mely gyakran adott helyet irodalom-, történelem- és környezetismereti óráknak, valamint számos érdekes és színvonalas vetélkedőnek. Létrejött az iskolamúzeum – ez egyben falumúzeumként is funkcionált –, melyben összegyűjtötték a még fellelhető, a régi falusi élet nehéz körülményeit bemutató használati eszközöket és tárgyakat.

Az 1981/1982-es tanév ismét a kihívások éve volt. Nagy érdeklődéssel, várakozással – az akkori járás 19 községéből egyedül – Sopronkövesden vezették be kísérleti jelleggel az ötnapos tanítási munkahetet. A nevelők és a tanulók véleménye pozitív volt. Maradt idő a szabadidő hasznos eltöltésére, jutott idő az elmaradt pedagógiai munka pótlására, a szülő-gyerek kapcsolat is erősödött. Mindezen tapasztalatok, a sokszor átgondolt órarendek alapján a járás többi (18) iskolájában e program alapján indították el az 1982–1983-as tanévet.

Török István 43 aktív évet töltött a pályán, 17 évig volt a kövesdi iskola igazgatója. Mindvégig tevékeny, derűs, szellemileg aktív maradt. Sokat olvasott, visszaemlékezéseit írta *Életem, az iskola* címmel.

Horváth Eleonóra, volt tanítványa így emlékezik: „*Boldogan mutatta az akkurátusan rendszerezett írásokat, régi iratokat, újságcikkeket, amikor a 90. születésnapjára készülve többször is meglátogattam. A barátságos, meleg szobában mindenütt könyvek, folyóiratok hevertek. A születésnapra a legnagyobb titokban készültünk szövetségessel, Mária névvel, aki szinte családtagként, nagy szeretettel viselte gondját nap mint nap. »Nehogy valamit is szervezzetek!« – mondta néha az ismerős, tettetett szigorral, kicsit megérezve rajtunk a készülődés lázát. Az ünnepségen végül az ovisoktól a nyugdíjasokig a falu apraja-nagyja, vezetői mind felsorakoztak. A kis szolgálati lakás udvarán a sok-sok virág, dal és vers közt a*

meghatottság könnyeivel küszködött, de boldog volt, mert most is érezhette a feléje áradó szeretetet és megbecsülést annak a közösségnek a részéről, akiért egész életén át dolgozott.

Kedves Pista bácsi! Köszönjük az iskolánkat, hisz az évek Önt igazolták: az iskola léte nem természetes, tenni kell érte! Volt diákjaként köszönöm a tudást, a kitartás és felelősségvállalás példáját, a szeretetet, melyet Öntől kaptam sok száz társammal együtt. Köszönöm a jövőnket, mely ma már a jelenünk, melyet ez az iskola alapozott meg nekünk.”

Kollégái emlékeztek: „Pista bácsiban magas szintű szakmai és vezetői felkészültségű kollégát ismertem meg. Méltón szolgált a közoktatás ügyét. Jó szervezőképesség, munkatársai iránti közvetlenség jellemezte, cselekedeteiben ugyanakkor tapintatosság és tolerancia nyilvánult meg. Hosszú pályájának tapasztalatait jól kamatoztatta. Minden munkáját lelkiismeretesen, körültekintően végezte. A tanterülettel kiegyensúlyozott, jó kapcsolatot alakított ki, s kapcsolattartó képessége megmutatkozott az oktató-nevelő munkában tapasztalható együttműködésben. Mind vezetőként, mind működő pedagógusként célja volt a gyermekközpontú nevelés, a személyiség sokoldalú fejlesztése, a képességek kibontakoztatása, a tehetséggondozás, de éppúgy a szociálisan hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatása. Szívügye volt a pedagógusok továbbképzésének ösztönzése. Igazi közösséget alakított ki, nemcsak munkatársi, de emberbaráti vonatkozásban is.

Kereste az új módszereket, eszközöket, a fejlesztés lehetőségét. Tanulók százai nevelkedtek keze alatt, tudást, tisztességet, viselkedést tanulva. Igazi pedagógus – néptanító – volt, aki mindig a »(...) fénybe tör, ragyogó hit a lombja / irány azoknak, jel és biztató, / kik jönnek barázdákban botladozva.«” (Márk Istvánné tanár)

„Török Istvánnak céltudatos, következetes, kitartó iskolavezetői munkája eredményeként egyre színvonalasabb oktató-nevelő munkára nyílt lehetősége egyre jobb körülmények kö-

zött. Az igazgatói teendők mellett a Pedagógus Szakszervezet tisztségviselőjeként a soproni járás pedagógus-társadalmának sorsát, életét segítette és kísérte figyelemmel. Kezdeményezte, hogy a községekbe érkező fiatal, pályakezdő pedagógusok vissza nem térítendő, egyszeri letelepedési segélyben részesüljenek. Támogatta és szorgalmazta a pedagógusok kedvezményes lakásépítési kölcsönhöz jutását, pedagógus szolgálati lakások vásárlását az egész járásban. Figyelemmel kísérte a szerződéses, helyettesítőként alkalmazott pedagógusok sorsát, hogy szerződésük lejártát követően ne fenyegetse őket a létbizonytalanság. Szorgalmazta az iskolák igazgatóinak és a községek vezetőinek közös tapasztalatcseréjét más megyékben is. Ezek a közös programok nagyon hasznosnak bizonyultak. Figyelemmel kísérte az oktatási intézmények dolgozóinak anyagi és erkölcsi elismerését, megbecsülését. Az ő javaslatára csatlakozott a soproni járás a megyei Pedagógus Szakszervezet kezdeményezéséhez, amely lehetővé tette Csopakon, a megyei pedagógusüdülő kertjében saját faház elhelyezését. Ettől fogva egy kétszobás lakrész nyújtott lehetőséget egész nyáron soproni és környéki pedagógusok, valamint technikai dolgozók családjainak üdülésére.” (Kovács Andrásné a Járási Művelődési Osztály egykori vezetője)

„1984-ben neveztek ki a soproni Pedagógusok Művelődési Háza igazgatójának. Rendezvényeinkre a volt soproni járás pedagógusait is vártuk. Pista bácsi és Gabi néni – a tiszteletet parancsoló pedagógus házaspár – amikor csak teheték, részt vettek foglalkozásainkon. Jelenlétük emelte foglalkozásaink színvonalát. Pista bácsi sötét hajával, mindig mosolygós szemével, egészségesen pirosposzsgás arcával, udvarias modorával, kellemes, férfias hangszínevel és tapasztalt vezetői megnyilatkozásaival, hangulatos köszöntőivel mindig elnyerte nyugdíjas tagságunk tetszését, elismerését. Érzékeljük, hogy egész életét hivatásának, az oktató-nevelő munkának szentelte. Faluja lakosságának gondját-örömét ismerte, ahol lehetett, segített. Volt

tanítványai sorsát figyelemmel kísérte. Szívesen hallgatta beszámolóikat életük alakulásáról, előrehaladásukat saját nevelése eredményeként is megélte.

Utoljára személyesen Sopronkövesden a 90. születésnapján köszönhettem. Tisztelői, a Polgármesteri Hivatal, az iskola- és óvodavezetés titokban szervezték a szívhez szóló ünnepséget. Hadfi József ny. soproni igazgató, a Pedagógus Szakszervezet korábbi elnöke, a jó barát videón örökítette meg a megható köszöntéseket, óvodai, iskolai műsorszámokat. Akkor még nem tudtuk, hogy személyesen utoljára találkoztunk...

Drága Pista bácsi! Veled, veletek lezárult egy korszak, amikor a község iskolaigazgatója a tudás központja és a segítség, a felemelkedés meghatározó szögletköve volt pedagógus kollégáival együtt. Köszönjük neked, hogy életteddel, elhivatottságoddal, cselekedeteiddel tanítványaid, a szülők és a pedagógusok számára is példát mutattál.” (Dr. Tillné Schmidt Edit ny. szakfelügyelő)

71 éve diplomázott először, de vasdiplomáját is átvehette a győri tanítóképző jogutód intézményében. Se szeri, se száma kitüntetéseknek, állami elismeréseknek, szak szervezeti díjainak, emlékéreinek.

2015. december 21-én tartalmas, tevékeny élete véget ért. Hosszú életet adott neki a Teremtő – sok-sok talentummal –, mellyel tisztességgel, jól sáfarkodott. Egész életére igaz Mécs László papköltő ide illő néhány sora:

*„Egy ismeretlen, ősi fényű
örök Titoktól elszakadtan,
küldöncnek jöttem s eltűnök majd,
ha üzenetem általadtam.”*

Temetése napján, 2016. január 4-én hatalmas tömeg kísérte utolsó útjára szeretett tanárát, igazgatóját.

Forrás:

- A részletesen kidolgozott pedagógusarckép 2017-ben, a „*Jeles pedagógusok Győr-Moson-Sopron megyében*” című emlékkönyvsorozat VIII. kötetében jelent meg. A könyv

kiadója az „Emelj fel emlék!” Alapítvány (9029 Győr, Gát u. 13.).

Lánya, GÖDÉNÉ DR. TÖRÖK ILDIKÓ
Sopron

TÖRÖK ISTVÁNNÉ Szabó Anna (Káptalanvis, 1921. július 26. – Simaság, 1958) tanító

Szülei köztisztviselőben álló emberek voltak. Édesapja jószívű, hivatását és családját szerető, közösségi szellemű ember volt. Édesanyja háztartásbeli, aki óvó szeretettel nevelte két kicsi gyermekét: Annát és Petyát. A vidám és gondtalan gyermekkor az édesanya betegségével, majd korai halálával hamar véget ért. Az édesapát hivatása, munkája Kőszegre szólította, így a csonka család élete Kőszegen folytatódott. Itt kezdte el az értelmes és minden iránt érdeklődő kislány a tanulmányait.

Az apa újránősült, majd 1932-ben még egy kislánya született, Szabó Magdolna.

Anna szorgalmasan tanult. Jó eredményei láttán az édesapa beleegyezett, hogy tanulmányait folytatva, a Kőszegi Római Katolikus Tanítóképzőbe iratkozzon, ahol 1940. június 22-én jeles eredménnyel megkapta népiskolai tanítói oklevelét.

Eljött 1940 szeptembere, de állást a csonka Magyarország területén nem kapott. Közben édesapját Erdélybe, a visszacsatolt Nagyváradra helyezték szolgálatra. Természetesen

vele ment a család, itt adta be a kolozsvári Püspöki Helynök úrnak kérelmét, hogy mint tanítót alkalmazzák. Ehhez a kérelemhez csatolta tanítói oklevelét, születése anyakönyvi kivonatát, valamint illetőségi, orvosi és erkölcsi bizonyítványát. 1941. január 5-én a kolozsvári helytartó levele megérkezett a következő szöveggel: „Kérésére megbízom Önt ideiglenes jelleggel a **Nyáradremetei Római Katolikus Népiskola** ötödik tanítói állásának ellátásával.” (Nyáradremete Marosvásárhelytől 34 kilométerre fekvő helység a mai Románia területén – a szerk.)

A megbízásból kitűnik, hogy az ideiglenes jelleggel történt. 1941. január 16-án a Maros-Torda megye királyi tanfelügyelője előtt letette az esküt.

„Én, Szabó Anna esküszöm (...), hogy a tanítói tisztemmel járó kötelességeket mindenkor lelkiismeretesen, híven és pontosan teljesítem, és a gondjaimra bízott ifjúságot a magyar haza szeretetében és valláserkölcsös szellemben fogom nevelni” – vallotta esküjében.

1941. május 18. keltezésű díjlevelében fizetését 140 pengőben állapították meg. Természetbeni juttatásként 2 szobát, konyhát és mellékhelyiséget használhatott.

Fél évig ideiglenes tanító volt, majd kérelmére 1941. július 26-án helyettes tanítónak nevezték ki. Kinevezésében egy ma már szinte ismeretlen fogalom fordul elő: „kitöltött próbaszolgálatra.” Elképzelhető, mennyi munka, milyen helytállás kellett ahhoz, hogy – mint a mesékben – kitöltse a „próbaszolgálatot”. Kétéves odaadó munkája eredményeképpen 1943. január 28-án a nyáradremetei iskolaszék a főhatóság ajánlatára megválasztja az iskolánál üresedésben lévő harmadik tanítói állásra.

Csak ezek után gondolhatott arra, hogy kérelmezze rendes tanítóvá való kinevezését. 1943 januárjában került sor véglegesítésére. Pedagógus életének idejéről egy Működési Bizonyítvány tanúskodik. Az 1947-ben kiállított Működési Bizonyítvány rögzíti azt a folyamatot, hogyan jutott végleges álláshoz,

milyen fokozatokat kellett bevévnia, míg eljuttott az ideiglenestől a rendes tanítói kinevezésig. Továbbá azt, hogy milyen óraszámmal (heti 27, 29) kellett tanítania osztályokat (III., IV. osztály), s ezen kívül még közéleti és kulturális területen is munkálkodnia kellett. „*Római Katolikus Elemi Népiskola Igazgatósága Nyáradremete Iskolaszéki Elnökségének hivatalos Működési Bizonyítványa 593/1947. sz.*” A dokumentum a tanítónő munkájának kiváló minőségét a következő mondatokkal erősíti meg: „*Fent nevezett tanítónő úgy a tanügy területén, mint a közéleti, kulturális téren kiváló tevékenységet fejtett ki, melyért egyházközségünk őszinte elismerését fejezi ki.*”

Osztályfőnökként iváni diákokkal (1946)

A háború alakulása és a történelmi események miatt 1944-ben visszakerült Magyarországra, s aztán kezdődött az álláskeresés előlőről. Bár az ő esete egyedi, de általános volt az, hogy az álláskeresőnek valóban ki kellett állnia a próbákat, s helytállni minden körülmények között.

Szabó Anna 1944-től 1951-ig Ivánban tanított. Az **iváni 8 évfolyamos általános fiú- és leányiskolában** ebben az időben négy pedagógus dolgozott: Szabó Anna, Török István, Láng Ida Franciska és Czukelter Szecsődi Marianna. Itt találkozott kollégájával, Török Istvánnal, akivel egymásba szerettek, majd 1951. május 27-én Csepregen házasságot kötöttek.

Iván községből a házaspárt **Kópházára**, az **Állami Általános Iskolába** helyezték, ahol a feleség 3 tanéven át a 4. osztály osztálytanítója, osztályfőnöke volt. Mint minden tanító,

személyiségével, mozdulataival, humorával, hangjával nevelt, fegyelmezett. Következetes, szigorú, de igazságos volt – így emlékeznek rá egykori idős tanítványai.

Kántor József iváni öregdiák így emlékezik tanítójára:

„A palatáblát, a palavesszőt felváltotta a számoló- és a számítógép, de a tudás birtokba vételének a lényege, alapja a tanítói-tanári tanítási művészetnek a belső indítéka – szinte azóta is – változatlan. (...) Az igazi jutalom, az igazi elismerés a tanítványok emlékezete, helytállása, jellemes magatartása az életben! Ezért vagyok hálás, mint a falu szülötte, mint leszármazott, és mint öregdiák, (...) az elvetett mag jó talajba hullott.”

A kópházi tantestület (1952)

1952-ben megszületett kislánya, Ildikó. Három hónapig sem maradhatott otthon vele, újra munkába kellett állnia. Így egy falubeli leány vigyázott a gyermekre ugyanúgy, mint 1954-ben született kisfiára, Istvánra.

1955-től az édesanya betegsége miatt a család **Egyházásfaluba** költözött. Az egészségtelen kópházi lakás után Egyházásfaluban, a régi – 1942-től 1949-ig működő – KALOT Népfőiskola épületében kaptak helyet. Hatalmas folyosó, tágas szobák, amelyek télen szinte kifűthetetlennek bizonyultak. A szolgálati lakáshoz tartozó kert viszont nagy és szép volt. Alma, körte, szilva, cseresznye, dió és más gyümölcsfák, sok-sok fű, ahol nagyon kellemes volt az év minden szakában tartózkodni.

Sajnos 1957-től az édesanya egészségi állapota tovább romlott, bár ekkor is a közösség javát szolgálta, folytatta tanítói munkáját. Egy évig tartó betegség után 1958-ban meghalt.

2000. június 18-án Iván község önkormányzata, iskolája és intézményei a Tanítók fájának avatási ünnepségét ünnepelték. A meghívottak mély tisztelettel hallgatták *Lezsák Sándor* országgyűlési képviselő köszönetét, hogy a népes iváni gyülekezet megálmodta, megtervezte, előkészítette és megvalósította ezt a csodálatos ünnepséget. *„Valami jellel megjelöld, hogy szállásod volt ez a föld”* – idézte Arany János verssorát. *„S íme, az ivániak megjelölték a Tanítók fájával azoknak az emlékezetét, akik látható és kevésbé látható jelekkel Iván múltjában, jelenében és jövőjében ott vannak”* – mondta. A többi meghívottal együtt *Linter Tibor* polgármester és *Németh László* iskolaigazgató elmondták, hogy Iván község mintát ad arra, hogyan kell megbecsülni azokat, akik nemzedékeknek közvetítették a tudást, a hitet és a magyarságot. A Tanítók fáján szerepel Szabó Anna neve is.

Emlékét gyermekei őrzik.

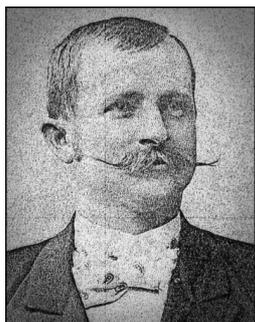
Forrás:

- A részletesen kidolgozott pedagógusarckép 2017-ben, a *„Jeles pedagógusok Győr-Moson-Sopron megyében”* című emlékkönyvsorozat VIII. kötetében jelent meg. A könyv kiadója az *„Emelj fel emléki!”* Alapítvány (9029 Győr, Gát u. 13.).

Lánya, GÖDÉNÉ DR. TÖRÖK ILDIKÓ
Sopron

U

URAY GYULA (Nagyszekeres, 1861. november 27. – Debrecen, 1945. október 25.) tanító, igazgató

Szatmár megyében, Nagyszekeresen született, ősi nemesi családból származott. Elemi iskoláit Vetésben, gimnáziumi tanulmányait Szatmáron és Debrecenben folytatta. A képezdei tanfolyamot ugyancsak Debrecenben végezte. Az otthoni hétszilvafás nemesi kúriában töltött évek, az akkori életforma nem szabott irányt kibontakozó személyiségének. A szatmári gimnáziumi tanulmányok, s a debreceni tanítóképzőben eltöltött ifjúkori évek tapasztalatai azonban már maradandó nyomokat hagytak lelkében. A szorgalmas, kiváló tanuló, elszegényedett diák kitűnt határozott tenni akarásával. A tanítói oklevelet 1881-ben szerezte meg. Ekkor ugyanott ideiglenes tanítónak választották. Ott töltött egy évet, onnan **Kunhegyesre** ment, ahol 6 évig működött.

A Derecskei Református Egyháztanács 1888. március 10-én tartott közgyűlésén határoztak arról, hogy a református leányiskolában szükséges egy hatodik leányosztályt indítani, és ehhez egy leánytanítói állás szükséges. Ugyanakkor határoztak arról, hogy új „tanítói állomást”, azaz leányiskolát építsenek. „Az új iskola

most a Papp János úr által lakott egyházi telekre, és ennek a leányiskola templom felőli szegletére, oly feltevással, hogy homlokzattal a templomra nézzen, építtessék.” A tanítói állást meghirdették azzal a kikötéssel, hogy a tanító úr felesége a női kézimunkákat tanítani köteles. A pályázatra 61 jelentkező volt. Az iskolaszék kiválogatott közülük iskolai és szolgálati bizonyítvány alapján 5 főt. Köztük volt Uray Gyula kunhegyesi tanító is, mivel 1888 júliusában már elindította kérelmét a derecskei református egyház elemi népiskolájába.

A derecskei református egyház feljegyzései között találunk róla bejegyzést 1888. július 27-én és 30-án, miszerint „Uray Gyula elválasztott tanító összes okmányai mellékelve a jegyzőkönyvi kivonat megerősítés végett az esperes úrhoz küldetett”, és az esperes megküldte az egyház részére a „consensust”. Még aznap, 1888. július 30-án a bejegyzés szerint: „A consensus és a tanító összes okmányai Uray Gyulához Kunhegyesre küldetett; nyilatkozatra felhivatott.” 1888 augusztusától már **Derecskén** működik: a leányiskola V-VI. osztály tanítójának választották.

Részt vett 1889. november 2-án a tanítói karnak azon a gyűlésén, ahol a testület evangélikus-református tanítói testületté szerveződött, és megválasztották a tisztikart. Az alig egy éve Derecskére érkezett Uray Gyulát a testület jegyzőjévé választották. A testületi gyűléseken az oktatás jobbítása érdekében mindig volt javaslata. Javasolta, hogy járassák a Néptanítók Lapját, amelyben Csáky Albin oktatási miniszter hivatalos közlései benne voltak. 1890-ben országos ev. református tanítói gyűlést rendeztek, melynek költségeit adakozásból gyűjtötték össze. Ezt egy nagyobb

összeggel támogatta, így érthető, hogy Kiss Lajos, a tanítói testület elnöke javasolta, hogy Uray Gyula is vegyen részt az országos gyűlésen. Abban az esetben, ha a testület nem szavazná meg őt, akkor az elnök saját költségén is el fogja küldeni – nyilatkozta az elnök. Így részt vett az országos ev. református tanítói gyűlésen. Felajánlotta, hogy tanítótársaival besegítenek a kántornak, és ingyen énekelnek. Adakozott 1890-ben az új harangok öntéséhez, és a „Veres Kereszt” javára is. Tagja volt a helybeli takarékmagtárnak. 1891-ben beindították a testületi könyvtárat, és ő indítványozta, hogy az egyházkerületi gyűlések jegyzőkönyvét évről évre szerezzék be a könyvtár számára. Így megismerhetik az egyházkerület iskolát érintő elképzeléseit, határozatait. Tovább szorgalmazta a tanügyi lapok megrendelését.

1891. december 23-án a tanítói testület Uray Gyulát tanítópresbiterré választotta. Ebben az időben az egyháztanács jegyzője, és az V-VI. leányosztályok vezető tanítója volt. Továbbképzések alkalmával elsőként jelentkezett bemutató órát tartani, munkájában sikereket ért el.

Miután belépett a tanítók testülete, az Országos Tanítók Árvaháza Egyesületébe, azután folyamatosan bekapcsolódtak az e célra szervezett országos kezdeményezésekbe: pl. műsoros esteket szerveztek, szerepeket tanítottak be. 1892. szeptember 19-én Kossuth Lajos születésének 90. évfordulója alkalmából a községre kiterjedő ünnepséget rendeztek. A nappali program este is folytatódott: A község főutcáját kivilágították, itt ünnepélyes esti fáklyás meneten vettek részt zene mellett, és hazafias énekeket énekeltek a tanulók és a felnőttek egyaránt.

1892-ben Uray Gyula indítványozta, hogy hozzanak létre, alakítsanak dalárdát. A vezetésére Burai János kollégát javasolta. A testület a javaslatot elfogadta, és kettőjüket bízta meg a szervezéssel, vezetéssel. 1893 márciusában javasolta a testület, hogy az ideiglenes dalárda a tél folyamán rendezzen egy hangversennyel egybekötött táncmulatságot, amelynek tiszta jövedelmét a takarékmagtár javára helyezték letétbe. A program lebonyolítására kettőjüket

kérték fel. Az „ad hoc” dalárda a testületi gyűlést követően is rendezett estélyel egybekötött táncmulatságot, melyhez Fráter Barnabás főszolgabíró urat is megnyerték.

Amikor 1893-ban az újonnan megválasztott főispán, méltóságos Beöthy László tervezi meglátogatni Derecskét, ő is közreműködött abban, hogy a különböző egyleteket, egyházi és világi előjárókat tájékoztatta az eseményről, hogy méltó fogadtatásban legyen része a főispánnak.

Neki, mint egyházi jegyzőnek járták a „Debreceni Protestáns Lapot”. Azt a testület rendelkezésére bocsájtotta, mivel a derecskei tantestület nem tudta megrendelni. Az egyháznál presbiter volt, az iskola is megválasztotta iskolaszéki taggá 1895-től, majd az egyházmegyei tanítótestület a legközelebbi gyűlésen Uray Gyula kartársat elnöknek választotta meg. Elfogadta a megtisztelő állást, és mint elnök a maga elé tűzött célokat így fogalmazta meg:

„1. hogy azt a testületet, amely mondhatni eddig-élég alig tett valamit eme tétlenségéből kivetkőztetni, hogy mint egy ily egylettől elvárható mindenkor és minden téren szerepeljen, s ez által életjelt ad magáról.

2. hogy ez a mi egyházmegyei tanító testületünk úgy működjön, hogy méltó helyet foglaljon el az országban létező többi néptanítók testületei között”, s az volt a hön óhajtott vágya, hogy: az egyházmegyei Tanító Testületben a derecskei tanítótestület vinné a főszerepet, mert azt szeretné látni, hogy az akkori derecskei tanítók lennének ama magaslaton, ahonnan az egyházmegyei tanítók testülete kapná az éltető szellemét. Lelkesen kezdett munkájához. A tanítók életkörülményeinek javítását, az oktatás eredményességére való törekvését 5 tételben fogalmazta meg:

„1. tétel – Miért kívánatos az ev. ref. egyházaknak szigorúan eleget tenni a korpótlékre vonatkozó törvények kívánalmainak?

2. tétel – Minő hatással van a tanítóság munkája eredményére az a körülmény, hogy a tanítóság nem kapja pontosan a fizetését?

3. tétel – Az egyházmegyében divó tanítói minősítés a dékáni és kanonikus látogatások

alkalmából felemelőleg vagy levezetőleg hatnak-e a tanítóságra és ezáltal a célba vett eredmény elérhető-e?

4. tétel – *Mik azok az utak és módok, melyek szerint közgyűléseink elevenebbek és eredményesebbek lennének?*

5. tétel – *Feltüntetendő az V. és VI. osztály számára írott magyar történelem hibái.”*

1900-ban a választáskor továbbra is Uray Gyulát választották tanító presbiterré és iskolaszéki taggá. 1902-ben azonban mindkét tisztségről lemondott. A tanítók sajnálattal bár, de elfogadták lemondását, megköszönve eddigi munkáját. A református egyház élére Vadon Béla lelkész került, kinek beiktatásán ő is részt vett, majd az ezt követő tanítói közgyűlésen kérte a támogatását, hogy a kézimunka-tanítás céljából szorgalmazza: a tanulók szerezzék be a szükséges eszközöket.

Kossuth Lajos születésének 100. évfordulójára ünnepséget rendeztek. Kossuth-szobor javára adományt gyűjtöttek. A nagy száműzöttek: II. Rákóczi Ferenc és Thököly Imre fejedelem és bujdosó társaik hamvainak hazahozatalának emlékére 1906. október 28-án a nagyközönség, 29-én pedig a gyermekek részére ünnepélyt rendeztek. A rábízott V. és VI. leányosztályt Uray Gyula lelkiismeretesen, méltóképpen készítette fel az ünnepségekre.

1912-ben a derecskei református elemi népiskolában igazgatóvá léptették elő. 1920. július 31-i igazgatóválasztásig ő volt az iskola igazgató-tanítója, iskolaszéki elnöke az első világháború és az azt követő zűrzavaros időszakban. A világháborúba önként jelentkezett, és mint tizedes az orosz fronton harcolt.

1915-ben október 27-én indult meg újra a tanítás, miután a katonaság kiürített négy tantermet. Nem volt elég terem kiürítve, rendbe téve, ezért a fiúk délelőtt, a lányok délután jártak. Nehéz körülmények között ment a tanítás, de májusban már megkezdődhetek a vizsgák. A háborúban részt vevő tanítók miatt az itthon maradottakra hárult minden feladat.

A háborúban elesettek, hősi halált halt tanítók özvegyei és árvái megsegítésére adományokat

gyűjtöttek, melynek lebonyolítása is a tanítókra hárult. 1917-ben a „A Bihar Vármegyei Népevelési Egyesületnek”, az „Erdélyi Pártfogó Egyletnek”, valamint a hősök sírjára is adakoztak tanulók. 1918. szeptember 18-án az új tanév indulásakor Uray Gyula igazgató üdvözölte a tantestület tagjait, munkájukhoz erőt, egészséget kívánt.

Ismét nehéz időszak következett az oktatásban. A tanácskormány XXI. sz. rendeletével az összes iskolát, az iskolai javakat állami tulajdonná nyilvánította. A tanítókat ideiglenes állami alkalmazottnak tekintette, amiből következett, hogy mint tanítóknak a közoktatásügyi népbiztos szándéka szerint kellett eljárniuk. Az egyház és állam különválásából adódóan szükséges volt reformokat végrehajtani. Nagy – munkástanácsok megalakulását előkészítő – választásra készültek, megalakultak a Magyar Munkástanácsok. A Derecskei Tanítók Szakszervezete is bekapcsolódott a tevékenységbe, megalakult a tanítói direktórium, szerveződött a népfőiskola. Továbbra is Uray Gyula volt az igazgató az 1920-as igazgatóválasztásig és az V. és VI. leányosztály tanítója is, de a változásokban már nem vállalt szerepet. 1920. július 31-i igazgatóválasztás után a presbitérium 1920. augusztus 20-án tartott gyűlésén igazgató-tanítónak egyhangúlag Bence Pétert választotta meg.

Egyéni életében nehéz időszak volt az 1925-ös év. Elhunyt felesége, Bihary Mária tanítónő. Gyermekek nem volt, így egyedül maradt. Még szolgálati ideje alatt hozta létre feleségével – a felesége kérésére – Debrecenben a Bethlen utca 14. szám alatt a „Tanítók Házát”, az Országos Református Tanító Egyesület (ORTE) Székházát. 1925. február 7-én és 8-án Derecskén műsoros estet rendeztek, melynek bevételét a Tanítók Háza javára ajánlották fel. Debrecenben ebből a célból alakult „Hetes bizottság” közreműködésével rendezték a kétnapos táncmulatsággal egybekötött műsoros estélyt.

Irodalmi működéséről a tanügyi lapok tanúskodnak. A *Tanítók lapja* 1936. II. 1. számában *Az ötvenéves Tanítók Lapja* című cikkből tudjuk, hogy 1888, 1889, 1890-ben főmunkatársa

a lapnak, majd 1904 és 1908 között is. A lap rövid szünetelése (1918-1922) után ismét főszerkesztője az 1922. március 27-i számnak. Áldozatos munkájával szerkesztette, fennmaradásáért küzdött munkájával és anyagiakkal egyaránt. Ez volt az a szakmai lap, amely által nyomon követhető az akkori kálvinista tanítók áldozatos munkája, melyet a népoktatás előbbre viteléért, a nemzeti eszme szolgálataért, a tanítóság jobb jövőjéért folytattak.

1926-ban vonult nyugalomba. 1937-ben a református egyház főgondnokává választották. Részt vett a Hangya és a volt Derecskei Közgazdasági Bank megalapításában, melynek igazgatói tisztét töltötte be. Hosszú évekig volt községi képviselő.

1941-ben, amikor 80. életévét betöltötte, már Debrecenben élt. A debreceni kartársak az általa alapított székházban tartott vacsora keretében meleg ünneplésben juttatták kifejezésre szeretetüket, nagyrabecsülésüket. Ez alkalomból köszöntötte *Ormós Lajos* az ORTE elnöke, melynek szövege megjelent a Tanítók Lapja 1941. XII. 15-i számában. Innen idézem a következő gondolatokat:

„Mint minden tiszta életű, józan judiciumú, akként erős akarató. Csak így magyarázható, hogy Derecskének 50 esztendőn keresztül diktátora volt. Olyan diktátora, akit többször életveszélyesen megfenyegettek, akire rálöttek, akasztófára ítélték, de akit élete alkonyán egyik legnagyobb tisztségbe juttattak, arra a tisztségre nagyon vágyó főbírák és méltóságos urak helyett. Az egyszerű tanító tagosított, polgári iskolát szervezett, utakat épített nem mindig a közvélemény helyeslésével, de mindig a közösség számára. Vezetett ezerholdas gazdaságot, kezelt malmot, volt bankigazgató, tanított ezer és ezer gyermeket a népiskolában, mint magántanulókat tanította a főbírák és alispánok gyermekeit középiskolás korukban.

Kiváló tanító volt, igazgató, presbiter, egyházmegyei, egyházkerületi tanítóképviselő. Volt egyházmegyei tanítóegyesületi elnök, ORTE ügyvezető elnök. De mindenütt, minden körülmények között megtartotta szabad elhatározását,

függetlenségét s önállóságát. Sok kemény harcot vívott, sohasem magáért, mindig másokért, mindig a tanítóság tekintélyének felemeléséért.

Életét megáldotta az Isten. Drága emlékü kedves feleségével a szakadatlan munkásélet mellett a bölcs takarékoságot is szerették. Vagyont gyűjtött. 200 000 koronája ment tönkre a világháborút követő devalvációban. Nem esett kétségbe. Újabb erőteljes munka s takarékos élet ismét vagyonhoz juttatta. Nem magának gyűjtött. Boldog emlékü felesége, Bihary Mária kívánsága szerint is ezt a házat létesítette. Ezt a házat, mely a református tanítóság tulajdona, de amely házban az ő kívánsága szerint is szívesen látott mindenki, aki közösséget érez a tanítósággal.

Élete alkonyán otthagyta küzdelmeinek színterét, Derecskét. Engedett a rábeszélésnek, hogy költözzék be abba a házba, melyet az ő és felesége nevére nevezett el a soha nem eléggé hálás tanítói lelkület. Itt él, mint mindnyájunknak kedves Gyula bácsija s minden magyar református tanítónak példaképe, szerető és szeretett atyja.”

Tartalmas, küzdelmes élete 1945. október 25-én ért véget. A debreceni Bethlen utca 14-es számú ház még áll, még őrzi Uray Gyula református egyházi tanító emlékét.

Felhasznált irodalom:

- Az ötvenéves Tanítók Lapja. Tanítók Lapja, 1936. II. 1.
- Tanítók Lapja, 1938. II. 15. szám 11. old.
- A derecskei református egyház feljegyzései, 1888. Derecske
- Magyar Városok és Vármegyék Monográfiája XXV. Bihar Vármegye Kiadja a magyar városok monográfiája kiadóhivatala, Bp.
- Magyar Tanfériak és Tanítónők ezeréves Albuma, 1896. Nagyvárad.
- Derecskei Református Elemi Népiskola Tantestületi jegyzőkönyvek. 1889. nov. 2 – 1909. aug. 17.
- Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú-Bihar Megyei Levéltára anyagában a VIII. 196/a jelzetszám alatt

SZÖLLŐSI IMRÉNE
Derecske

V

VERMES LÁSZLÓNÉ Galaczy Katalin (Debrecen, 1923. december 7. – Debrecen, 2015. február 22.) tanító, általános iskolai testnevelő tanár, szakfelügyelő

Édesanyja Szentjóby Etelka háztartásbeli, édesapja Galaczy Imre vármegyei tisztviselő volt. Iskoláit Debrecenben a Dóczy Polgáriban, illetve a Tanítóképző Intézetében végezte, ahol 1943-ban tanítói oklevelet szerzett. Az oklevél megszerzését követően szeptember 1-től a **Dóczy Polgári iskolában** kapott állást, majd a **MÁV Műhelytelepi**, és a **Kossuth utcai Általános Iskolában** tanította a testnevelést. 1951-től 1954. december 1-ig a **Megyei Tanács Művelődési Osztályán** testnevelési előadóként irányította Hajdú-Bihar Megye és Debrecen város általános és középiskolai testnevelését és sportját. 1952-ben a pécsi Pedagógiai Főiskolán általános iskolai testnevelő tanári oklevelet szerzett. 1954. december 1-től a **Hajdú-Bihar Megyei és Debrecen Városi Tanács Művelődési Osztályán** testnevelési szakfelügyelői feladatokat látott el. Majd a két tanács különválása idejétől a város területén látta el a szakfelügyeleti munkát. Állományilag a **Péterfia utcai Általános**

Iskolához tartozott, később pedig az **Arany János Általános Iskolához**.

14 évesen 1935-ben kezdett el tornázni a DTE-ben versenyszerűen. Rövidesen első osztályú versenyző lett. Többszörös magyar bajnok volt, és a válogatottban is sokszor képviselte hazánk színeit. Az 1944-es események meggátolták sportpályafutásának kiteljesedését. Az 1936-os berlini olimpia idején még túl fiatal volt, az 1940-es tokiói pedig elhalasztották. 1944. november 25-én kötött házasságot Vermes Lászlóval. 1946-ban Katalinnal, 1950-ben Mariannával bővült a család.

A fiatal pedagógus sokirányú tevékenységet végzett. Az úttörőmozgalmi életben 1948-tól vett részt, városi, majd megyei sportfelelősként szervezte az úttörő olimpia versenyeket, járási, városi és megyei szinten. Hosszú időn keresztül a Pedagógus Szakszervezet Városi Bizottságában mint sportreszortos a Megyei Népi Sportbizottságban, később pedig a Megyei Sport Hivatal megalakulásával, üzemi női szervező titkárként dolgozott társadalmi munkában. Közreműködött a falusi spartakiádok szervezésében, rendezésében, több üzemből munkahelyi testnevelést hozott létre. Kezdeményezte a kötelező úszásoktatás bevezetését Debrecen tanulóifjúsága számára. Kedvenc sportágában a tornában edzői feladatokat is ellátott a DVSC, a D. Honvéd, a D. Postás és a D. Ruhagyár szakosztályaiban. Évtizedekig versenybíráskodott a debreceni rendezésű diák és egyéb rangos eseményeken.

Szakmai tudását a *„Testnevelési kézikönyv az általános iskolák összevont alsó tagozati osztályokban működő tanítók számára”* című kézikönyvben tette közzé 1958-ban.

Tagja volt a Magyar Úttörők Szövetsége Országos elnökségének, a Városi Úttörő elnökségnek, valamint a városi TS albizottságának. 1979. január 1-jén vonult nyugdíjba. Nyugdíjazása után is szoros kapcsolatban maradt a tornával, versenybíróként.

Lányai követték a pedagóguspályán, és ekképpen emlékeznek a szülők által kapott indíttatásra.

Kerecsenné Vermes Katalin: „Nem is választhattam volna más szakmát, mint a testnevelő tanárit, két ilyen sportos szülő mellett. Rengeteget tanultam tőlük. Anyu szakfelügyelőként engem is látogatott, nagyobb elvárást támasztott velem szemben, mint másokkal. Hasonló módszerekkel tanítottam, mint ők, és ha újat akartam alkalmazni, mindig kikértem a véleményüket.”

A család

Vermes Mariann: „Szüleink szívvel-lélekkel sportemberek voltak. Kis túlzással minden napot reggeltől estig a tornateremben és a sportpályán töltötték, többnyire a hétvégéket is. Mindketten szorgalmasak, kitartóak, lelkiismeretesek, empátikusak, szakmailag profik voltak, jó példát mutatva nekünk és tanítványaiknak egyaránt. Mindketten éltek-haltak munkájukért. Rengeteg társadalmi munkát végeztek a tanítás mellett, gyakran a családi élet rovására is.

Valószínű, hogy a mozgás szeretete már születésünkkel kódolva volt bennünk, így teljesen természetes volt, hogy szabadidőnk java részét aktívan töltöttük az edzőtermekben. Így egy kicsit több időt tölthettünk szüleinkel. Örültünk, amikor vittek bennünket edző-

táborokba és versenyekre. Sokféle sportággal kerültünk kapcsolatba a torna mellett. Nővérem testnevelő tanár lett. Nyugdíjasként is oktat, többnyire felnőtteket gimnasztikára, úszásra. Én sem kerültem ki a sport vonzásköréből, az asztaliteniszt és az úszást rendszeresen művelem. A rendszeres testmozgásunk bővült a country tánccal, melyet már hat éve űzünk mindketten.”

Vermes Lászlóné munkáját számos rangos kitüntetéssel ismerték el.

- * 1957, 1964. Aranykoszorús KISZ jelvény;
- * 1958. Sport és Testnevelés Érdemes Dolgozója;
- * 1959. Testnevelés és Sport Kiváló Dolgozója;
- * 1968. Pedagógus Szolgálati Emlékérem;
- * 1971. Kisdobosok I. Országos Torna Bajnokság szervezéséért;
- * 1971. Magyar Népköztársaság sport érdemérem bronz fokozata;
- * 1972. Országos Úttörő Olimpia debreceni szervezéséért;
- * 1973. Kiváló Úttörővezetői kitüntetés;
- * 1977. Kiváló Sportvezetői kitüntetés;
- * 1945-1985. Hajdú-Bihar Megye Sportjáért;
- * 2001. Magyar Testnevelő Tanárok Országos Egyesülete bronz érme.

Kiss Erzsébet testnevelő tanár Mesterem volt címmel fogalmazta meg gondolatait:

„A Nagy Sándor Telepi Általános Iskolában kezdtem testnevelő tanári pályámat 1974. szeptember 1-jén. Egy év elteltével jött a hír: jön a szakfelügyelő meglátogatni az órát. A »mumust« izgalommal, de felkészülten vártam. Megnyerő külsejű, tornász alkatú kolléganő találkozásunkkor átölelt, egyből levéve a feszültségemet. Már a második óra után azt mondta, megy az igazgató úrral megbeszélni a látottakat, de én maradásra kértem: a gyerekekkel együtt szeretnénk, ha megnézné a következő órát is. Maradt. A tanítás végén arra kért, kísérjem el a lakására, és írjuk meg együtt a látogatási jegyzőkönyvet.

Talán kiszemelt utódjának? Való igaz, az írásbeli dokumentumaim rendben, naprakészek

voltak. Szerbe-számba vettük a látogatási szempontokat, értékelt, magyarázott. A munka végeztével megkérdezte: lenne-e kedvem testnevelés tagozatos iskolában tanítani? Javaslatára a Szoboszlói úti testnevelés tagozatos iskolába 1977. augusztus 16-ával kaptam kinevezést.

Kati néni a Debrecen városi úttörőolimpiai versenyek szervezését is ellátta ÁISB elnökeként. A sokrétű feladathoz szüksége volt egy könnyen mozgatható munkaerőre, és fokozatosan betanított erre a feladatra is. Majd kiállva a próbát, tovább ajánlott a megyei-, területi- és országos ÁISB elnöknek, Sándor Lászlónak. Ettől kezdve még jobban elmélyült a kapcsolatunk. Sokat tevékenykedtünk együtt hármásban, vittük a kiváló sportolókat jutalomtáborozásra, bel- és külföldre. Szerveztük a különböző sportágakban kiemelkedő iskolák külföldi cserekapcsolatait.

Kati néninek nagy szerepe volt abban is, hogy két év elteltével a Hajdú-Bihar Megyei Művelődési Osztály testnevelési főelőadói állását tölthettem be, miután a diákversenyek szervezése a mozgalmából tanácsai vonalra került. Kati néni buzdított az írásra is. Tegyeink közkinccsé a területen látottakat. Adjak ötleteket iskoláknak, tanároknak a feltételek javításához, az oktató-nevelő munkához. Kati nénitől olyan szemléletet, viselkedést tanultam, ami meghatározó lett emberi és szakmai fejlődésemben egyaránt. Hála érte neki haló poraiban is.”

Halálát követő emberi és szakmai méltatását a *Hajdú-bihari Napló*: 2015. március 6-i számában megjelent nekrológ őrzi.

„Elment Kati néni, akinek az élete volt a sport. Gyászol a debreceni sporttársadalom, 91 éves korában elhunyt Vermes Lászlóné Galaczy Katalin. Tizennégy éves korában kezdett el versenyszerűen tornázni, a sportágába azonnal beleszeretett. Tehetségének és szorgalmának köszönhetően első osztályú versenyzővé vált, pályafutása során bajnokságokat nyert, és magára ölthette a magyar válogatott szerelését is. Később testnevelő tanár lett, de sport-

tevékenysége, valamint társadalmi munkája igen sokrétű volt. Városi és megyei szakfelügyelőként dolgozott, versenybíráskodott és tornaedzőként is kivette részét a sportéletből. Kati néni nevéhez fűződik a munkahelyi testnevelés bevezetése, és a kötelező úszásoktatás elindítása is neki köszönhető. Az Országos Sportnapokat (OSN), az MHK (Munkára, harcra kész) tömegsport-mozgalom rendezvényeit és a testnevelési ünnepélyeket sok éven át ő szervezte, valamint rengeteg gyermeket készített fel az úttörőolimpiára. Kati néni végtelenül toleráns volt, kedves embernek tartották, aki mindenkivel megtalálta a közös hangot. Rengetegen dolgoztak a keze alatt, akik kivétel nélkül szerették. Egész életét a sportnak szentelte, reggeltől estig dolgozott, még hétvégéken is, nagyon sokat köszönhet neki az egész sporttársadalom.”

VERMES MARIANN – KISS ERZSÉBET
Debrecen

VIKÁR CSABÁNÉ Fülöp Gizella (Hajdúböszörmény, 1946. április 28. – Debrecen, 2017. augusztus 27.) biológia–kémia szakos tanár, nevelőtanár

Szülei tősgyökeres hajdúböszörményiek voltak, hajdú gazdák leszármazottai. Tőlük tanulta meg a föld és a mezőgazdaság szeretetét, ők keltették fel az érdeklődését a természet, a

biológia és a kémia iránt. Nagy ajándékot kapott tőlük: a tanítás iránti csillapíthatatlan vágyat. Édesapja korán meghalt.

Kamasz korában sok keserűség érte. Olyan betegséget állapítottak meg nála, mely óriásnövést okozott (akromegália). Mire le tudták állítani ezt a betegséget az orvosok, két méternél is magasabbra nőtt meg. Többször megműtötték, sokat betegeskedett.

Az általános iskola elvégzése után szülővárosának gimnáziumában tanult tovább. Műtétei és betegsége ellenére sokat sportolt. Testnevelő tanárai mindenféleképpen szerették volna rávenni őt a kosárlabdázásra, hiszen természetének és alkatának ez a sport felelt volna meg leginkább. Református makacssága, állhatatossága, szívóssága ekkor mutatkozott meg talán először. Inkább a kézilabda-csapat erőssége lett. Kamaszként, annak ellenére, hogy természetével minden partnerét legalább egy-két fejjel meghaladta, tánciskolába járt, néptáncoktatásban vett részt.

Kétszakos tanároknál mindig eldönthetetlen kérdés, hogy melyik szaktárgyát kedveli, szereti jobban. Saját bevallása szerint ő mindkét szaktárgyát ugyanúgy, egyformán szerette. Ha választania kellett, mindig is a mikrobiológia vonzotta legjobban.

A Kossuth Lajos Tudományegyetemen végzett, Debrecenben, 1969-ben, biológia-kémia szakon. Olyan tehetséges volt, hogy szerették volna bent tartani. Felkínálták neki az egyetemi karrier lehetőségét, az állást, ám ő másféleképpen döntött. Mint egész életében mindig, az egyenesebb, de nehezebb utat választotta. Hazajött szüleihez, hogy istápolhassa őket.

Az 1969/70-es tanévet **Berettyóújfaluban** töltötte, a **Zalka Máté Szakközépiskolában**. A gépszerelőknak kémiát tanított, az óvónői tagozaton pedig egészségügyi ismereteket oktatott. A következő tanévben sikerült hazakerülnie **Hajdúböszörménybe**. A **Bocskai István Gimnáziumba** vették fel. Ám nyíltan megvalótlott, erős református hite miatt nem a gimnázium tanári karába került, hanem a **Középis-**

kolai Kollégiumba, az egykori **Kálvineumba**. Az akkori gimnáziumigazgató meg is mondta neki: „Amíg én leszek itt az igazgató, maga nem kerülhet be a gimnázium tantestületébe!”

Így is lett, 1970-től 1979-ig volt a kollégiumban nevelőtanár. Pedagógusi erényeit jól jelzi, hogy nevelőtanárból kollégiumi igazgatóhelyettségé emelkedett, mindenféle külső támogatás nélkül is. 1974-ben választották meg alapos szakmai munkája miatt. Nevelőtanárként is tartalmaz tanár-diák kapcsolatokat alakított ki. Rendszeres önképzéssel állandóan gyarapította pszichológiai és pedagógiai ismereteit. Nemcsak gyarapította a tudását, de alkalmazta is ezeket a gyakorlatban. Szociometriai felméréseket készített a közösség megismerése, fejlesztése céljából. Közben 1976-ban összetett pedagógiai tanfolyamot végzett. Két teljes kollégiumi csoportot vitt végig. Megkedvelte a kollégiumi tanítást, úgy vélte, szakmailag ezzel is erősödött. Tanítványai, legyenek azok fiúk vagy lányok, osztatlanul szerették őt. „Jó iskola volt ez nekem, az élet egyeteme” – mondta később erről az időszakról.

Kialakította a kollégium biológia-kémia szertárát, ahol minden esztendőben szakkört vezetett. A kollégiumi évek alatt csak óraadóként taníthatott a gimnáziumban, nemcsak a szaktárgyait, hanem még pszichológiát is. Levelező tagozaton is oktatott a gimnáziumban. Levelezős tanítványai közül akadt olyan diákja, aki később egyetemet végzett.

Végül az előző gimnáziumigazgató távozása, nyugdíjba menetele után teljesülhetett régi vágya: az 1979/80-as tanévtől kezdve a Bocskai István Gimnáziumban taníthatott. 1980-ban komplex tanfolyamot végzett a Kossuth Egyetemen, melyet záródolgozattal zárt le: *Kémiai reakciók és egyensúlyok tanítása* címmel.

Ekkor vezették be az éppen aktuális oktatási reformot, és meghirdették az emelt órás számú fakultációkat. Új tankönyvekből, új tanmenetekből kellett tanítani, új szemlélettel. Ő is részt vett a fakultatív tantárgycsoportos oktatás kipróbálásában. Minden évben sokan jelentkeztek hozzá *faktra* a természettudományokat

kedvelő diákok közül. Óráin igen jól magyarázott. Különösen fontos munkát végzett a pályairányításban, a tanulói felkészülésben. Teljes értékű, egyénekre figyelő, tanári, nevelői munka jellemezte. Kiváló előadó volt. Szaktárgyi órai színesek és érdekesek voltak, mert a szaktárgyaival kapcsolatos tudományos eredményeket, azok fejlődését rendszeresen figyelemmel kísérte, alkalmazta saját óráin is. Szakmai továbbképzés keretében elvégezte a Kossuth Lajos Tudományegyetem egyéves szakmai módszertani tanfolyamát. A tudományos életre nyitott, sokoldalú tanáregyéniség volt. A KLTE Módszertani Gyűjteményében jelentek meg kémiai tárgyú tanulmányai. Részt vett a gimnázium közösségi életében is. Egy ideig szakszervezeti titkár volt. Rendszeresen szervezett TIT-előadásokat, ezzel is segítve a tudományok legújabb eredményeinek megismerését. Idővel munkaközösség-vezetővé emelkedett. Szívén viselte a tehetséggondozást. Nála harmonikus egységben jelentkezett a tudós tanár szakmai szigora, az életre nevelő, segítőkész humánus és a sokoldalú műveltség kisugárzó ereje. Kiváló nevelő és nagy tanáregyéniség, segítőkész ember volt. Szakmai előrehaladását Isten által megtervezett ajándéknak tartotta.

1979-ben azt szerették volna tanártársai, ha Gizike néni egy tiszta lányosztállyal kezdi meg munkáját a gimnáziumban. Ám ő ismét a nehezebb utat választotta, vegyes osztály osztályfőnöke szeretett volna lenni. Megkapta a lehető legvegyesebb osztályközösséget – miniket. Fiúk s lányok, más helyekről érkezett kollégisták és bejáró hajdúböszörményiek, teljesen vegyesen. Emberpróbáló feladat lehetett neki. Osztályfőnöki munkáját példaértékűen végezte.

Már az első, kötelező őszi mezőgazdasági munka – paradicsomszedés – idején összecsiszolódtunk vele. Előbb megkedveltük, majd meg is szerettük őt. Hasonlóképpen érzett Gizike néni is irántunk. Mély humánus, pszichológiai érzékenység, megértés jellemezte őt minden körülmények között. Pedig de sokszor

kellett tartania a hátát miattunk, cselekedeteinkért! Rengeteg alkalommal védett meg bennünket, többnyire úgy, hogy mi nem is tudtunk róla. Hiszen lázadó kamaszok voltunk, serdültünk, annak minden kínjával, szépségével együtt. Sokszor volt nagy a szánk, még nagyobb az önérzetünk, s az igazságba vetett töretlen hitünk. A tanárkollégák is inkább neki jelezték a minket érintő problémáikat.

Mindig is várva vártuk a tavaszi osztálykirándulásokat. Ilyenkor ismerhettük őt meg igazán, hisz ekkor, nemcsak mint osztályfőnökünk, tanárunk volt jelen, de magánemberként is. Harmadikos korunkban Tatára vezetett az utunk. Az egyik este két fiatalember az osztályunkból, egy szál gitárral a kezében, kiült a tópartra, muzsikálni, énekelni, jól érezni magát. Minden előre megbeszélés nélkül, teljesen önkéntelen módon, mindössze fél óra alatt az osztályunk összes tagja, Gizike nénival kiegészülve, együtt énekelt, gitározott azon a varázslatos tatai estén, éjszakán. Legendásan összetartó, híres-nevezetes osztályközösséget teremtett belőlünk. Pedig mindenféle „vegyes felvágott” voltunk igazából. Gizike néni pedagógiai erőfeszítéseinek hála, hamarosan egészséges, erős osztályközösség alakult ki nálunk. Példának is állíthattak minket, bármilyen osztály, csoport, közösség elé. Sohasem klikkeskedtünk, nálunk nem alakultak ki különböző

kisebb csoportcsohkák, mindig egységesen lépünk fel kifelé, szolidárisak és segítőkészek voltunk egymással, fiúk és lányok egyaránt. Sokat vitatkoztunk ugyan egymás közt, ebből azonban semmi sem szívárgott ki sohasem. Egyikünket sem pécéztük ki magunk közül, mindegyikünk erényeit és hibáit elismertük. Gizike néninek sem voltak külön kis kedvencei, akikkel kivételezett volna. Illetve mindannyian úgy éreztük, hogy valamennyiünket egyformán kedvel.

gimnázium igazgatója mellől az összes tanárt lehagytuk a tablóképünkről. Ekkor is nagy bölcsességgel, tapintattal szerelte le felháborodott tanárkollégáit, megemlítve nekik, hogy túl sok tanárunk volt a gimnáziumban négy esztendő alatt. (Valóban, legalább negyvenen tanítottak bennünket, huszonhét gimnazistát. Akadt olyan szaktárgyunk – fizika, matematika – melyet egyetlen esztendő alatt hárman tanítottak nekünk!) Sokáig, egészen a nyugdíjba vonulásáig magánál, a kémiaszertárban őrizte

Nemcsak a tanórán volt jelen életünkben, hanem szinte egész nap: szakköröket, programokat szervezett számunkra. Sikeresen le is érettségiztetett bennünket, sokszor jobban izgult, mint mi. Az osztálytablónk kialakítása óriási botrányt kavart: az még hagyján, hogy nem voltunk hajlandóak érettségi öltönyben, kosztümben lefényképeztetni magunkat. De még nagyobb vihart okozott az a döntésünk, hogy Gizike néni, mint osztályfőnökünk, és a

érettségi tablónkat. Közreműködött abban is, hogy sok év után mi rendezhettünk végre először szalagavató ünnepséget a gimnáziumban. Neki, Fülöp Gizike néninek köszönhattuk, hogy sikeresen elvégeztük a középiskolát, túléltek a gimnáziumi éveket, megfeleltünk az érettségiben, és sikeresen továbbtanulhattunk.

Előbb a felsőoktatásban, majd az életben jeleskedtünk. Később családot alapítottunk, gyermekeket neveltünk. Gizike néni velünk

együtt örült a sikereinknek. Amikor találkozunk, mindig mindenről beszámolhattunk neki: magánéleti történéseinkről, szakmai előrehaladásunkról. Jó tanácsokat, szeretetet kaptunk tőle a gimnáziumi évek után is. Őszintén beszélt mindig, magával egyenrangú partnernek tekintette egykori tanítványait, felnőtt számba vette őket.

Sok olyan későbbi tanítványa akadt, akinek már a szüleit is ő tanította biológiára és kémiára, vagy az osztályfőnöke volt éppen. Tanítványai közül többen is kitűnő eredményeket értek el a Ki miben tudós? - megyei és országos versenyeken. Az Irinyi János Kémiai versenyeken és az Országos Középiskolai Tanulmányi Versenyen (OKTV) is szerepeltek diákjai. Csaknem mindegyiküknek sikerült bejutnia előbb vagy utóbb az áhított felsőoktatási intézménybe. Faktos tanítványai közül gyakorlatilag mindenki továbbtanulhatott.

Nyugdíjas korában is megőrizte szellemi frissességét. Csaknem élete utolsó pillanatáig dolgozott, egészen 2017 márciusáig vállalt érettségire, egyetemre való felkészítést diákoknak, egyre súlyosbodó betegsége ellenére is. Elmondhatta, hogy ezek a felvételiző diákok kitűnő eredménnyel jutottak be a felsőoktatásba, az általuk kiválasztott egyetemre vagy főiskolára.

Közben vele is nagy dolgok történtek. Korkezdve mély nyugdíjba vonult, hogy súlyos beteg édesanyját ápolhassa. Nem kevesebb, mint nyolc esztendeig istápolta szülőanyját. Majd negyven éves korában a szerelem ideje is elérkezett számára. Párra, majd házastársra talált. Néhány boldog esztendő után szembesülnie kellett férje gyógyíthatatlan betegségével. Sokan, akár még jóindulatú tanácsként is javasolták neki: váljon el, hiszen más oldalon megtalálhatja megint a saját boldogságát. Ám erre ő nem volt hajlandó. Mélyen megélt református hite ekkoriban bontakozhatott ki. Élete utolsó pillanatáig kitartott férje mellett jóban s rosszban, ahogy neki ígérte. Őt esztendeig ápolta őt. Idegileg, fizikailag, lelkileg is nagy terhet rótt rá ez a feladat. Férje halála

után, immár egyedül sem hagyta el őt a lelkiereje. Reformátussága sokat segített neki. Isten közelsége megnyugvással töltötte el. Lelki békéjét sikerült megőriznie. Vallásos meggyőződése sokszor segítette át a nehéz helyzeteken.

A hajdúböszörményi Kálvin téri Református Egyházközség is sokat köszönhet neki, fáradozásainak, kitartásának. Úgy érezte: bennük megtalálta olyannyira áhított közösségét. Sokoldalú személyiség lévén, szerette a verseket és a lelkiségi irodalmat olvasni.

1976-ban kapott a KISZ Központi Bizottságától dicséret oklevelet pedagógusi munkája elismeréseképpen. Többször felterjesztették miniszteri dicséretre, kitüntetésekre is. Munkatársai mindig egyetértettek ezekkel a felterjesztésekkel. Kiváló Munkáért díjat kapott 1985-ben. A kémia szakfelügyelő is sokszor megdicsérte óráit, szakmai munkáját. 1992-től a gimnáziumi levelező tagozat vezetője, a megújuló felnőttképzés irányítója lett. Németh László-díjra is felterjesztették 1993-ban. 1997-ben, nyugdíjba vonulása alkalmából felterjesztették őt a hajdúböszörményi Molnár István-díjra is, eredményes pedagógiai munkásságáért.

Súlyos betegségéről nyíltan beszélt őt rendszeresen felkereső tanítványainak, barátainak, ismerőseinek. „A ti szeretetek tart még engem életben...” – mondogatta. Szembenézett az elmúlással. Sohasem kertelt magával kapcsolatban, nem finomkodott, a nyersségig őszinte volt. Biológus lévén pontosan tisztában volt betegsége természetével, azzal, milyen kevés esélye van. A testi-lelki gyötrelmeken igyekezett úrrá lenni. Példaértékű hívő életet élt. Úgy érezte: betöltötte a földi küldetését, és hazamegy majd az Atyához.

Temetését, 2017. szeptember 6-án református szertartás szerint végezték Hajdúböszörményben. A búcsúzó beszédet a frissen kinevezett Kálvin téri lelkész, Somogyi László mondta el. Rokonai és tanítványai, tanártársai és református hittestvérei, a presbiterek mellett rengeteg jó ismerőse és tisztelője mély fájdalommal búcsúzott tőle. Úgy érzik mind a mai napig ezek az emberek, hogy jóvátehetetlen

úrt hagyott maga után Vikár Csabáné Fülöp Gizike néni. „Szeretett bennünket, és mi is szeretjük őt. Azt hiszem, mindannyiunk személyiségében ott van az ő személyisége is. Nyugodjék békében, emlékét szeretettel megőrizzuk.” „Volt emberek, ha nincsenek is, vannak még. Csodák. Nem téve semmit, nem akarva semmit, hatnak tovább...”

Forrás:

- Mezőné Szabad Erzsébet nekrológja (Szabadhadjú városi hetilap (27. évf. 31. sz.) 2017. szeptember 22. péntek 5. p.)
- Mezőné Szabad Erzsébet visszaemlékezése: „Az igaznak neve áldott...” (Kálvin téri Hírmondó 2017/3. sz. 12. p.)
- Borók Imre: Vikár Csabáné Fülöp Gizella emlékére. (Görög Oldal 2017. VIII. évf. 4. sz. 7-8. p.)

BORÓK IMRE

Hajdúböszörmény

VIRÁG LÁSZLÓ (Vasvár, 1930. április 9. – Salgótarján, 2014. december 22.) magyar-ének szakos általános iskolai tanár, hegedűtanár, karnagy, igazgató

Hatgenerációs muzsikuscsalád sarjaként született. Szinte az anyatejjel szívta magába a muzsikát. A lakhely is adta a lehetőségeket: fúvószenekari próbaterem volt alattuk sok-sok hangszerrel, amelyeket már kisgyermekként kipróbált, főleg a klarinétot. A családban

teljesen természetes volt a zene, így ő is korán megtanult a klarinét mellett zongorázni, hegedülni is.

Az alapképzést helyben, a középiskolát a szombathelyi premontrei rendi Szent Norbert Gimnáziumban (az államosítás után Nagy Lajos Gimnázium lett a neve) végezte. Szeretett volna a jó hírű Békéstarhosra kerülni, utóbb, az Akadémiára jelentkezett klarinéttal (azzal talán könnyebb bekerülni, mint pl. hegedűvel – vélték a családban), de a bátyja, Endre már ott tanult, s a „Virágokból ennyi elég!” – jelszóval elutasították.

Átkerült a Pedagógiai Főiskolára magyar-ének szakra. Közben párhuzamosan végezte a Bartók Béla Zeneművészeti Iskolát. Folyamatosan muzsikált különféle zenekarokban. Még sétahajón is szórakoztatta a nagyjérdeműt, így hajózta végig a Dunát Bécstől Mohácsig.

A nógrádi megyeszékhelyen, 1952 végén kezdte meg pedagógusi munkáját. A **Salgótarjáni Zeneiskola** tantestületének 1956. január 16-tól, az indulás első napjától tagja volt. Kezdetben helyettesként, majd 1959-től igazgatóként tevékenykedett 1987-ig. Öt évig dolgozott **Finnországban**, ahol szimfonikus zenekart szervezett, városi vegyeskart és kamarazenekart vezetett.

Virág László ötven évet töltött el hivatás-szerűen a zeneoktatásban. Sokféle programot szervezett; új zenekarok, kórusok, tanszakok születtek áldásos tevékenysége során. Nevéhez fűződik az orgona szakos növendékek országos találkozójának és a salgótarjáni ifjúsági zenei napok elindítása. Alapítója volt a **Salgótarjáni Szimfonikus Zenekarnak** és a városi **Pedagóguskórusnak**. Ez utóbbit több mint harminc évig vezette, majd a **Cantate Domino** egyházi kórust irányította több mint húsz éven keresztül. Kezdeményezője volt a megyében működő egyházi kórusok találkozójának. Egyházzenei tevékenységéért, 80. születésnapja alkalmából XVI. Benedek pápa *apostoli áldásban* részesítette: „*Őszentsége XVI. Benedek pápa szívből adja Apostoli Áldását 80. születésnapja alkalmából Virág László*

életére és munkájára, mint mennyei kegyelmek zálogát.”

A gyémántdiplomás zenepedagógus a zene-művészet és a művészeti nevelés terén végzett kiemelkedő munkásságáért számos díjat, elismerést kapott. Többek között átvethette *Salgótarján PRO ARTE-díját* és a *Nógrád megyei PRÍMA-díjat*.

A www.nograd24.hu weblapon ez olvasható: „Példaértékű volt az a kiemelkedő szakmai munka, amellyel Virág László hosszú évtizedek munkásságával és kivételes zenei, művészeti felkészültséggel hozzájárult városunk, megyénk és szélesebb értelemben hazánk művészeti, művészetoktatási értékeinek létrehozásához és gyarapításához.”

Mint kedves tanítványát több alkalommal megtisztelt baráti beszélgetéssel. Innen, és persze a dolgoz hétköznapiokból tudtam meg róla fontos dolgokat.

A főiskola elvégzése után Salgótarjánba helyezték gyakorlóévve. Ezt a Sztahanov úti, ma **Petőfi Sándor Tagiskolában** teljesítette, ahol tekintélyes, szigorú magyar-ének szakos tanárként emlékeznek rá. Aztán elhelyezkedhetett volna a Magyar Rádiónál zenei vezetőként, de ő inkább a Salgótarjánban akkor alakuló zeneiskolát választotta. Izgalmasabbnak látszott a feladat. „Nem bántam meg”, vallotta. Az 1956-ban induló zeneiskolában Váczi Gyula zongoraművész-igazgató mellé helyettesként került, majd három év múlva az intézmény igazgatója lett. (Jelenleg a zeneiskola a **Váczi Gyula Alapfokú Művészeti Iskola** nevet viseli, a hangversenyterem pedig Virág László nevét.)

Kezdetben hegedűt és szolfézst tanított, majd hegedűt és brácsát. A kilenc tanárral induló zeneiskola az akkori Ipartestület épületében kezdte meg működését, méltatlan körülmények között.

Laci bácsi 1958-ban megalakította a **Pedagóguskórust**, amelynek szüleim is tagjai voltak. A próbákra engem is magukkal vittek, s később magam is a kórus aktív tagja lettem. Az évek során a kórus bronz- és ezüstdipló-

mával, vándorserleggel, Kodály-émlékéremmel, aranykoszorús minősítéssel, majd 1976. április 7-én Sopronból Fesztivál-díjjal térhetett haza.

A pápai áldás díszoklevelével

Ezzel a baráti társasággal bejártuk az országot Pécstől Debrecenig. Emlékezetes volt a Balatonalmádiban töltött egyhetes zenei tábor, ahol már nagyobb lélegzetű művek betanulására is sor kerülhetett. A próbákat rend és fegyelem uralta, de a szereplések után már feloldódva, családi hangulatban vigadtunk. Egy alkalommal pl. Laci bácsi kikapta a primás kezéből a hegedűt, és ő húzta nekünk a talpálalót.

1959 decemberében Budapesten szerepelt a zeneiskola zenekara és kórusa. Ettől az időtől számíthatjuk Salgótarjánban a szervezett hangversenyélet elindítását négy koncertből álló bérlettel. A tanítványok száma fokozatosan emelkedett, de az intézmény még a régi helyén működött. A Miskolcra érkező szakfelügyelet megállapította, hogy a mostoha körülmények ellenére is kiváló a szakmai munka, a hangversenyélet szervezése. Igazi zenei műhelyé vált az iskola!

Virág László találta ki az „Élő zenét a falusi iskolásoknak!” mozgalmat. Zenetanár kollégáival és egyes gyerekekkel előbb a környezetet járták, majd az egész megyében népszerűsítették a muzsikát. Ez aztán országosan is elterjedt, a rádió is beszámolt róla. E mozgalomnak köszönhetően a zeneiskola tanulólétszáma tovább növekedett, így végképp kicsinek bizonyult az addigi épület. Laci bácsi

nagy-nagy buzgalommal, sok fórumon szorgalmazta egy új zeneiskola megépítését. Közben – a nehézségek ellenére – a zeneiskola további sikereket ért el: pl. Veszprémben, országos fesztiválokon, Vácott, Füleken, Losoncon és Vantaaban (finn testvérvárosunkban). 1972-re végre elkészült az új épület, de itt először a Számviteli Főiskola kapott helyet, addig a zeneiskola egy családi házban szűkölködött. A végleges „*honfoglalás*”-ra 1979-ben kerülhetett sor. Laci bácsi továbbra sem fogott ki az ötletekből: életre hívta a *Salgótarjáni Ifjúsági Zenei Napokat (SIZN)*, ami az iskolai zenei együttesek bemutatkozását tette lehetővé. A Gála mindig a Sportcsarnokban került megrendezésre. Emlékezetes maradt az 1983-as rendezvény, amikor is a karnagyok a nagyközönség előtt Kodály Zoltánnétól vehették át a díjakat.

Virág László igazgató úr fáradhatatlanul fejlesztette, bővítette a zeneiskolát. Olyan tanzakokat is elindított, amelyek akkor az országban kuriózumnak számítottak: hárfa, gitár, jazz, népzene. Különösen az orgonára voltunk/vagyunk büszkék! Laci bácsi 1977-ben vetette fel az orgonaépítés ötletét. Bátyja, Virág Endre orgonaművész készítette a tervet, s az országban egyedülállóan elkészült a zeneiskolai orgona. Az ünnepélyes átadó koncert olyan sikert ért el, hogy egy hónap múlva meg kellett ismételni. Jöttek is a vendégek mindenfelől megcsodálni az intézményi „*hangszerek királynőjét*”! Jelentős esemény volt aztán az orgonaszakos növendékek országos találkozója, amit azóta is megszerveznek.

Az 1985/86-os tanévre az iskola 700 fölötti gyermeklétszámmal, 39 tanárral és 30 szak tanításával vált teljessé. A város zenei életének felemeléséért végzett munkája elismeréseként 1986. január 16-án Virág László *PRO URBE-díjat* vehetett át.

Öt évet töltött el Finnországban, 28 évi igazgatói munka után. Nyugdíjas éveiben sokáig muzsikált a szimfonikus zenekarban, megírta a zeneiskola 40 éves történetét, a Pedagóguskórus krónikáját, kórusműveket

komponált (Ave Maria, Szent Ignác fohászai, Ima Szent Józsefhez, Karácsonyi misztérium stb.). Átvette a Cantate Domino kórus irányítását, amit utolsó leheletéig szívből végzett.

A Cantate Domino kórus élén

Mit adott ő nekem? Tőle tanultam meg a hangszerjáték sok-sok technikai fogását, az érzelmi többlet szükségességét az előadásban. Bevezetett a stílusok rejtelseibe a barokktól a modernig. Felkészített a versenyekre. S mit jelentett ő nekem? A címben jelzettekén túl: Emberséget! Fejlesztette egyéniségemet, személyiségemet. Máig fülemben csengenek biztató szavai: „*Ági, ne úgy álljál ki, hogy bocsánat, hogy élek*”, hanem így – toppantott büszke fejtartással – „*Ide figyeljete, emberek!*”

Szabó Csaba a Cantate Domino kórus tagja, önkormányzati képviselő így emlékezik:

„*A Cantate Domino kórus (a főplébánia-templom kórusa) irányítását 1993-ben vette át Virág László. A több mint 20 év alatt nagy-nagy türelemmel, szakértelemmel és hittel vezette a kórust, amely a hosszú évek során egy nagy családdá formálódott, és Laci bácsi mint egy családfő összetartott bennünket.*

A vasárnapi templomi szolgálatokon kívül rendszeres fellépéseink voltak a megye számos településén, illetve Budapesten, Vácott, Ózdon, továbbá eljutottunk Mariazellbe és Erdélybe is. Neki és feleségének köszönhetően jött létre a Nógrád megyei egyházi énekkarok találkozója.

Rendkívül nyitott ember volt, sokszor mesélt tartalmas életéről, munkásságáról; megosztotta

velünk emlékeit, élményeit. Humora sem hagyta el soha, a közös együttlétek alkalmával sokat viccelődött. Egyedül a zenében nem ismert tréfát. Mi mindig csodáltuk nagy tudását, talentumát.

Laci bácsi fáradhatatlanul dolgozott, hogy az énekkar minden vasárnap szolgálni tudjon a miséken, és énekünk valóban Isten dicséretére szóljon. Saját műveiből is betanított nekünk néhányat, miket nagy szeretettel énekelünk, énekelünk, hiszen azóta is repertoárunkon tartjuk. Mindezeket túl jutott ideje a kórus életéről szóló dokumentumok gyűjtésére, rendszerezésére, melyek mostanra könyvvé vastagodtak.

Utolsó éveiben betegségei megtörték, fáradékonyabb lett, de mindig új erőt adott neki, hogy az énekkart irányítani, taníthatni kell. Erőt adott neki a szolgálat, erőt adott neki a zene.”

Szólnom kell még családjáról, amit hűséges párjával, Oravecz Etelka zongoratanárnővel teremtett. Három gyermekük született: László, aki hivatásos muzsik, a Rádiózenekar hegedűse tanári diplomával, Tünde óvodapedagógus, Miklós matematika–fizika szakos középiskolai tanár. Laci bácsi családi élete is példaértékű volt.

Annak idején egy hosszabb baráti beszélgetésünk végén megkérdeztem Laci bácsit, mire büszke leginkább. Nem a sok kitüntetését említette, hanem inkább az emberek szeretetét. „Ha végigmegyek Salgótarján főutcáján, elismerést, tiszteletet érzek körös-körül. Talán még érdemen felül is.”

Virág László a Salgótarjáni Zeneiskola nyugalmazott címzetes igazgatója volt, hegedűtanár és karnagy. Hat évtizedes salgótarjáni pályafutása alatt számtalan zenei és társadalmi esemény elindítása fűződik a nevéhez, amelyek mélyen beivódtak a város és a megye életébe. Művészi pályáját a tehetség, a tradíció és a mesterségbeli tudás jellemezte.

Tanítványa,
BOROS ISTVÁNNÉ
Salgótarján

VIRÁGH SÁNDORNÉ Törös Borbála (Nádudvar, 1931. december 11. – Nádudvar, 2017. január 28.) földrajz–rajz szakos általános iskolai tanár, iparművész

Tősgyökeres nádudvari család egyetlen gyermeke. Édesapja, Törös László tímármester és édesanyja, Kiss Borbála nagy gondot fordítottak lányuk nevelésére, taníttatására. Borika szorgalmas, jó kézügyességű kislány volt. A rajzolás, festés iránti érdeklődése, ilyen irányú kedvelt időtöltése már gyermekkorában megmutatkozott. Alapfokú iskolai tanulmányait szülőfalujában végezte, Debrecenben érettségizett, a földrajz–rajz szakos diplomáját 1956-ban Egerben kapta meg. 1955-től 23 éven keresztül **Nádudvaron**, a leányiskolában, az átszervezést követően új elnevezéssel, a **2. sz. Általános Iskolában** tanította szaktárgyait. Kezdetől fogva nagy figyelmet fordított a tehetségek gondozására. Különböző művészeti szakköröket vezetett, és tanított a **Dolgozók Általános Iskolájában** is.

1978-tól 1988-ig az **Újkerti Általános Művelődési Központban** dolgozott Debrecenben. A napközis nevelők (2 éves) komplex tanfolyamát kiváló minősítéssel végezte el. Tanári és napközis nevelői munkakörben hasznosította a tanultakat. Rajztanárként kiemelt nevelési szempontja volt tanítványai ízlésvilágának, szépérzékének fejlesztése. A rajztechnikák elsajátíttatása, a művészettörténeti ismeretek közvetítése érdekessé, szemléletessé tették óráit. Tevékenységét fémjelzik volt tanítványainak a sikerei az alkotó munkában.

1956-ban alapított családot, férje, Virágh Sándor tanító, kórusvezető, akivel kölcsönösen segítettek egymást az iskolán kívüli tevékenységekben is. Borika tagja volt az ÁFÉSZ-kórusnak, amely férje vezetésével a püspökladányi járásban jól ismert vegyeskar volt. Két gyermekük született: Mónika és László.

Virágh Sándorné a nádudvari iskola szakmai-közösségi munkájába is bekapcsolódott. Húsz évig volt az osztályfőnöki munkaközösség vezetője. Aktív közéleti munkát végzett a hatvanas, hetvenes években tanácstagként, a Népfront nőbizottsági titkáráként, alelnökként. Figyelemmel kísérte tanítványai későbbi életét, pályáját, különösen büszke volt arra, hogy tanítványai közül több rajztanár lett.

1983-ban bábszakkör-vezetői vizsgát tett. Tagja lett a Hajdú megyei bábműhelynek és fórumnak. 1984-ben az MTV Játsszunk Báb-színházat! című sorozatában Galagonya nevű bábcsoportja Marék Veronika "Surranó és Brekkenő" című darabjával első helyezést nyert, amelyet a tévé két alkalommal sugárzott (1984-ben és 1986-ban). A nyolcvanas években az Újkerti Galéria és a Kölcsey Művelődési Központ által szervezett kiállításokon vett részt főként bábokkal, grafikákkal. Az *Úgyes Kezek* elnevezésű szakkörben tevékenykedő tanítványai nemzetközi gyermekrajz-pályázatokon kb. kétszáz díjat, oklevelet, jutalomtáborozásokat nyertek. 1985-ben az Országos Úttörő Szövetség módszertani pályázatán a *Tehetséggondozás és kulturális foglalkozások a kisdobos korosztály körében* című – tanulói munkákkal gazdagon illusztrált – pályamunkája első helyezést kapott. Gyakran tartott bemutató foglalkozásokat. Részt vett az Országos Úttörő Szövetség módszertani vásárán, Salgóbanán.

Tanári tevékenysége elsősorban a tanítványokra volt hatással, de az egyéni művészi ambíciói túlmutattak az iskolán. Bekapcsolódott a nyári alkotótáborok munkájába. Mintegy 50 nyári táborban dolgozott, emlékezetes volt számára Cinkota, Debrecen, Dunaújváros, Hajdúszoboszló, Nyírbátor, Balkány, Tiszadob,

Püspökladány. A kollektívák hatása, az ott szerzett elméleti és technikai tudás adta alkotásainak sokszínűségét. (*Grafika*: linómetszés, rézkarc, monotípa, papírmetszet stb. *Festmény*: akvarell, pasztell, olaj, vegyes, selyem) Nagy hatással volt rá a környezet. Megragadta a táj, a növényzet, a víz szépsége, a munkálkodó ember. Legtöbb munkája tájkép, falu és városrészlet, de jellemző a csendélet, a portré is.

Mátyás király és Beatrix királyné (2002)

1965-től vett részt képzőművészeti munkáival csoportos kiállításokon mintegy száz alkalommal. Ezen kívül húsz önálló kiállítását is megrendezték. Az első Nádudvaron, a Kövy Galériában volt. Először festményekkel, grafikákkal, bábokkal jelentkezett, 2002-től iparművészeti alkotásokkal, babákkal is. Saját tervezésű babái, bábjai a népmesék alakjai vagy történelmi figurák. A "viseletes babák" népművészeti ihletésűek. 2002-ben a IV. Győri Országos Babakészítő Versenyen a *Mátyás király és Beatrix királyné* című babái 3. díjban részesültek. 2008-ban az Amator Artium országos pályázatán nívódíjat kapott. 2009-ben több éves munkáját a *Klárís* irodalmi-kulturális folyóirat újabb nívódíjjal ismerte el. 2012-ben alkotásait beválogatták az *Évszakok* című gyermekantológiába, 2013-ban pedig a *Magyar Művészbabák* című képeskönyvbe.

Munkáin áthatott a hagyományoszeretet, motívumai a népművészet elemei, a szülőföld

házai, udvarai, tornyai, folyói. Megjelennek képein a virágok, a fák, a fatörzsek, az állatok is. Látványfestőnek tartotta magát, azt ábrázolta, ami a lelki világán átszűrődött. Grafikáival akkor vált országosan ismertté, mikor földije, Nádudvari Nagy János verseskötetét illusztrálta.

Munkásságáért több mint húsz elismerés birtokosa lehetett. Szakmai tevékenységét kitüntetésekkel ismerték el. *Tehetséggondozó munkájáért* 1976-ban *Miniszteri dicséretben* részesült, 1986-ban *Kiváló Úttörővezető* kitüntetést, 1987-ben *Pedagógus Szolgálati Emlékéremet* kapott.

Benke Józsefné tanítványa, kolléga így őrzi Borika néni emlékét: *„Egy példamutató, tiszteletre és szeretetre méltó embert ismertem meg benne 5. osztályban, ami végigkísért nyugdíjas napjaimig. A képzőművészethez való eltökélt ragaszkodását, ahhoz való alázatát igyekezett ránk is áttagasztani. Óráit magas szintű felkészültség, valamint a tantárgy és a tanulók iránti szeretete jellemezte. Igyekezett az óra minden percét a gyerekek érdekében a legmaximálisabban kihasználni és kamatoztatni. A tanulókat sújtó nyomasztó terhek mellett az ő órái felüdítőek voltak. Eloszlatták bennünk a félelmet és szorongást. Kellemes kikapcsolódást tudott biztosítani, miközben igyekezett megszerettetni velünk a rajzolás és festés minden csínja–binját. A pályázatokra való rendszeres, gondos felkészítéssel és az ott elért eredményekkel pedig sikerélményhez juttatott bennünket. Befogadóvá tett a képzőművészet minden területén, naprakészen tudta szemléltetni az építészetben, szobrászatban és festészetben bekövetkezett előre haladó törekvéseket. Ez eredményezte azt, hogy nagyon sok tanítványa választotta élethivatásának a tanári pályát, vagy a képzőművészethez közelálló szakmát. Élete utolsó éveiben is fáradtságot nem ismerve vezette a felnőttek képzőművészeti szakkörét és nyári táborait. A kiállításokra vagy őszi és egyéb pályázatok alkalmára kiválogatott képek zsűrizéséhez gyakran felkért. Ezeket az alkalmakat úgy szervezte, hogy az*

maradandó örömet és serkentést jelentsen az alkotóknak és minden érintettnek.”

Tanítványa, *Muliczné Erdős Emma* így írt róla: *„Már kerekén 50 éve, hogy Virághné Borika néni elballagtatott. Négy évig volt osztályfőnököm. Az élet, az elevenség, az aktivitás jut eszembe róla, ha rá gondolok. Kapcsolatunk továbbra is megmaradt. Ő volt az, aki anyuka és nagymama koromban is felkeresett. Eljött hozzám és elhívott magához. Ha részt vettem a kiállításain, nagyon boldog volt. Ma már csak az ebédlőm falára feltett gyertyás csendélete árulkodik arról, hogy itt járt közöttünk és boldog percekkkel ajándékozott meg bennünket.”*

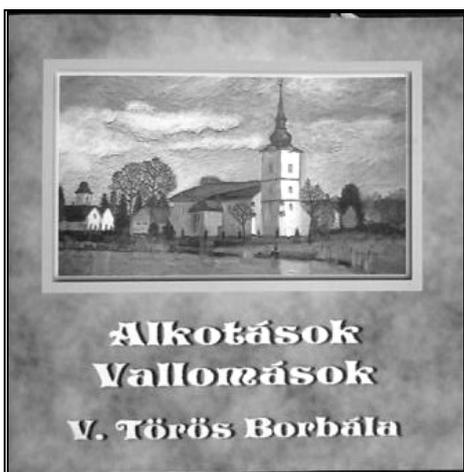
Nyugdíjasként is alkotóereje teljében volt. Kedvenc hobbijai között szerepelt a díszkert, a virágok ápolása, a hímzés és más kézműves tevékenységek. Aktívan vett részt a kabai és nádudvari kiállításokon, a megyei őszi tárlatokon. 2005-ben létrehozta a Nádudvari Képzőművészeti Alkotókört néhány művésztársával együtt. Célul tűzte ki a nádudvari amatőr festők egy csoportba tömörítését, a folyamatos fiatalítást, a fiatal, tehetséges képzőművészek megkeresését és segítségét. A nádudvari táborok vezetője és a kiállítások rendezője volt. Az *alkotókör* évente rendezett sikeres kiállítást szülővárosában, valamint Debrecenben és a megye más településein.

Palotai Erzsébet tanár- és művésztársa ajánlasként írta 2004-ben a következőket: *„A művész azért feszül fel a szívárványra, hogy létrejöjjön a mennyei híd, amelyen az akar csak átkelni, akinek célja van, aki akar valamit. Ezekhez a szívárványra feszülőkhöz, kalandvállalókhöz tartozik Borika is. Minden munkájáról süt a tisztesség és az az alázat, amellyel szeretné megragadni egyetlen ecsetvonással a látszat mögötti lényegét. Önmaga viszonyát a világgal. Látszik művein a becsületes mester igyekezete és a szárnyalni vágyó művész szenvedélyes hite. Ez a hit teszi őt példává egy olyan világban, amely csak a túlélésre rendezkedett be. Hiteles művész, megmutatja, hogy*

milyen szép a virág, a mező, a templom, a fény, a víz, és azt, hogy ez csoda.”

A 2005-ös debreceni kiállítás emlékkönyvébe írta dr. Rózsa Erzsébet, a DE professzora: „Köszönöm az élményt, a nádudvari általános iskolában töltött 4 évet, a tudást, a hitvallást a művészet és a szépség erejéről, ami egész életre szóló nyomot hagyott bennem.”

Borika néni 2010-ben ünnepelte tanári és képzőművészeti pályafutásának 55. évfordulóját. Kiállítások, kiadványok mutatták be az akkor 78 éves művésztanár életművét. Molnár C. Pál szavait idézve vallott hitvallásáról: „Hálás, boldog és megelégedett vagyok, ha szabad festenem, mert festeni jó!”

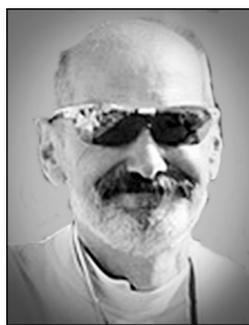
A borító képe: *A nádudvari református templom a tóval* (2009. pasztell, 33x48 cm)

A 2015. évi jubileumi kiállításon a zsűri javasolta, hogy festményei, grafikái kerüljenek be Nádudvar város helyi értéktárába.

Habár betegségei próbára tették testi erejét, élete végéig aktív maradt. Ismerte és nagyra értékelte a Pedagógusok arcképcsarnoka kiadványt, olvasta a kollégáiról szóló fejezeteket. Személyes kérésére, egykori tanítványaként megörökítem Borika néni emlékét, maradandó munkásságát.

KÁLMÁN ANTALNÉ CSONTOS MÁRIA
Debrecen

VONA ATTILA (Lengyeltóti, 1955. május 5. – Debrecen, 2007. május 21.) középiskolai testnevelő tanár, atlétaedző

Lengyeltótiban született 1955. május 5-én Vona János és Vona Jánosné (született: Ulrich Aranka) egyetlen gyermekeként. Édesapja asztalos volt, de inkább a vendéglátásban dolgozott Balatonbogláron, felesége pedig üdülői gondnokként. Fiuk az általános iskolát 1962-ben a balatonboglári általános iskolában kezdte. Kiváló tanuló volt, a humán tárgyak nagyon könnyen lekötötték a figyelmét. Mindig lelkiismeretesen tanult, de nagyon eleven gyermek volt, tanárai talán éppen ezért akarták sporttal lekötöni energiáit.

Az atlétikával már elég korán, az általános iskolában megismerkedett, és egy életre beleszeretett. Elsősorban az ugrószámok iránt érdeklődött, habár ő maga több-próbázott. Az általános iskola elvégzése után tanulmányait a Balatonboglári Kertészeti Szakközépiskolában folytatta 1970-ben. Itt is kiváló tanuló és jó sportoló volt, iskola-elsőként végzett. Érettségi után a család kertészmérnöki pályára szánta, és ösztöndíjjal felvételt is nyert volna az egyetemre, de ő a családi tiltás ellenére elment felvételizni a Testnevelési Főiskolára, ahová 1974-ben felvételt nyert. A TF elvégzése után került Debrecenbe, elsősorban azért, mert itt épült meg az országban az első 400 méteres rekortán borítású pálya. Először főállású edzőként dolgozott 1995-ig a **DMTE**-ben (*Debreceni Munkás Testedző Egyesület*). Testnevelő tanárként 1980–1983 között az **Újkerti Nevelési Központban**, majd 1996-tól a

Csokonai Gimnáziumban nevelte, edzette a tanulókat, akik közül sokan lettek diákolimpiai bajnokok. Ez idő tájt számos élsportolót nevelt ki, akik több tucat országos bajnokságot nyertek, és nemzetközi szinten is nagyon eredményesek voltak (Fekete Ildikó, Kovács Judit, Makó György).

Vona Attilát szerették tanítványai szókimondásáért, közvetlenségéért. Sok-sok gyermeket tudott megnyerni a mozgás örömeinek. Nemcsak az atlétika felé irányította felfedezettjeit, hanem olyan sportágak felé is, amiben tehetségesnek, érdeklődőnek látta őket. Pedagógus éve alatt életcéljának tekintette az utánpótlás nevelését. Tanítványai számos magyar diákolimpiai csúcsot értek el, ezek közül jó pár még 2017-ben is élő csúcs. 2000-ben az év testnevelőjének választották. Párhuzamosan dolgozott főállásban az oktatási intézményben, mellékállásban mint edző.

Trénerként egyre több tanítványa lett országos bajnok, válogatott, világversenyekek helyezettje, olimpikon. Közülük mindig büszkén kiemelte a két saját nevelésű tanítványát, Kovács Juditot és Fekete Ildikót, akik magasugrásban, illetve távol- és hármasugrásban értek el remek eredményeket, lettek magyar bajnokok, válogatottak. Kettőjük közül Kovács Judit ért el nemzetközileg is elismert helyezéseket, eredményeket. Sorolhatnánk tovább tanítványait a teljesség igénye nélkül: Makó György (távolugró), Szendrei Zsolt (magasugró), Pálfi Zsolt, Farkas András, Farkas János (távolugrók), Zsivoczky Attila (tízpróbázó), Harsányi Olivér, Győrffy Dóra, Boros László (magasugrók). Tanítványai tizenöt felnőtt magyar bajnoki címet szereztek szabadtéren, tizenkettőt pedig fedett pályán, több tucat magyar csúcsot állítottak fel. Kiemelkedő ugróiskolát hozott létre Debrecenben. Két olimpikont nevelt Kovács Judit magasugró, illetve Zsivoczky Attila személyében. Mindketten világbajnoki és két-két alkalommal Európa-bajnoki helyezettek voltak. A sikeres pedagógust többször hívták volna külföldre is, de ő ragaszkodott hazai munkájához, tanítványaihoz.

Eredményes edzői tevékenységét, magas szintű szakmai tudását az edzői szakma is elismerte. Hajdú-Bihar megyében legtöbbször őt választották meg az év atlétaedzőjének, de többször az év edzője címet is elnyerte. A 2004-es athéni olimpiát követően, illetve a 2005-ös helsinki világbajnokság után is kitüntetéssel jutalmazták. Ezek után nem volt véletlen, hogy a kétezres évek elején több külföldi ajánlatot kapott, elsősorban az Egyesült Államokból és az arab térségből. Azonban ő nem kívánta elhagyni az országot, itt akart érvényesülni és erre minden esélye megvolt, hiszen ekkor remek utánpótlás korú csoporttal dolgozott. A nagy visszatérés a nemzetközi porondra 2003-ban történt, amikor elvállalta Zsivoczky Attila tízpróbázó felkészítését az athéni olimpiára. Az olimpián elért hatodik hely után egyre nagyobb hévvel vetette bele magát a munkába, melynek meglett az eredménye, hiszen két év múlva Attila világbajnoki 3. helyezést ért el. Ekkor már több válogatott kerettag atlétát edzett, a debreceniek közül Győrffy Dórát, Boros Lászlót.

Nem csak a szakmai előrelépés érdekelte. Nagy western-rajongó volt, és szabad idejében sokat olvasott. Nagyon nyitott, érdeklődő személyisége miatt kevés olyan téma akadt, amiről ne lett volna konkrét véleménye. Igyekezett haladni a kor szellemével. Érdeklődött a modern technológiai újítások iránt is.

Vona Attila többször szerepelt a *Hajdú-bihari Napló* hasábjain. Eredményeiről,

elhivatottságáról, Debrecenbe kerüléséről – *Se szeri, se száma a sikereinek* címmel – jelent meg írás Kiss Erzsébet tollából 2000. február 25-én. „Magyarország első műanyag borítású pályája csábította Debrecenbe Vona Attila atlétaedzőt és a jövő évi ifjúsági világbajnokságra tervezett fedett csarnok jelenti a megtartó erőt számára. A közepes képességű, de rendkívül szorgalmas versenyző a gimnázium elvégzése után Testnevelési Egyetemen folytatta tanulmányait. Az ügyességi atlétika kiválóságaitól: Sulek Ágostontól és Zarándi Lászlótól sajátíthatta el az edzői fortélyokat. A lengyeltóti születésű fiatalember nem akart a fővárosban maradni, s miután ösztöndíjjal a cívisvárosba került, edzőként nevelte a főként ugrószámokban tehetséges debreceni atlétapalántákat. Az elmúlt húsz év alatt tanítványai több mint ötvenszer álltak a dobogó legmagasabb fokán a különböző korosztályos magyar bajnokságokon. Közülük is kiemelkedik az Európa-bajnoki és olimpiai helyezéseket szerző Kovács Judit. A tréner más tanítványaira is igen büszke. Ő volt a mestere például Fekete Ildikó távol- és hármugrónak, valamint Makó György távolugrónak is, akik szintén nemzetközi hírnevet szereztek a városnak. »Amikor a feltételek egyre rosszabbak lettek az élsportban, a diáksportban találtam meg a helyem« – mesélte a Csokonai Gimnáziumban ötödik éve tanító testnevelő. »Ma már nem csak az edzősködés a feladatom, igen összetett a munkám. A tehetségek gondozásán és menedzselésén túl az egyesületünk zökkenőmentes működésén is dolgozom.« A tucatnyi edzői elismerés tulajdonosa „iskolai színeken” is sikert sikerre halmozott. A gimnáziumban zajló összehangolt munka eredményeként például az elmúlt évben is nagy elismerés érte, hiszen a Csokonait az ország legjobbjának rangsorolta a sportminisztérium a középiskolák között meghirdetett pontversenyben.”

Még ennél is nagyobb fegyverténynek számított a húszéves nyíregyházi egyeduralmat megdöntő „Christián László” emléktárgy megnyerése. A lángelekű edző – valamint a

gimnázium testnevelési munkaközösségében tanító tanárok példája – közel 300 tanítvány követte a tanári és edzői pályán.

Az athéni olimpiai részvételre esélyes tízpróbázó Zsivoczky Attila édesapja – a világ- és olimpiai bajnok Zsivoczky Gyula – a Csokonai Gimnázium testnevelőjét, Vona Attilát kérte fel fia edzőjének. A gimnáziumban tett látogatása alkalmával azt a kijelentést tette: „Ha lenne öt ilyen gimnáziuma az országnak, nem lenne gondja a magyar atlétikának”.

Amikor a két Attila visszatért az olimpiáról, a sikeres edző nem tudott olyat kérni ifjú tanítványaitól, amit meg ne csináltak volna. Tekintélye óriásit nőtt azzal a kijelentésével, hogy a hatodik helyért utaznak Athénba, és így is lett! Több kiváló ugró eredt az olimpiakon nyomába. Debrecenbe igazolt a magasugrás magyar csúcstartója, Boros László is.

Vona Attila családi élete nem volt feszült-ségmentes az edzőtáborok, a késő éjszakába nyúló szakmai viták, valamint a versenyek izgalmának kezelése miatt. Első feleségét még a főiskolán ismerte meg, akivel a TF elvégzése után házasodtak össze. Ebből a házasságából két gyermeke született, 1980-ban Szabolcs fia, majd 1982-ben Krisztina lánya. Másodjára 1985-ben nősült, tanítványát vette feleségül, akitől szintén két gyermeke született: 1988-ban Orsolya, majd 1990-ben Fruzsina. Gyermekeit igyekezett a sport szeretetére és az egészséges életmódra nevelni, így mind a négyen megtalálták a számukra legszimpatikusabb mozgásformát.

Vona Attila és Vajda Katalin (aki tanítványa volt, és válogatott magasugró) frigyéből született *Orsolya*, aki követte szüleit az atlétika sportágban. Távol- és hármassugróként a legjobb eredménye magyar utánpótlás-bajnokságon 4. hely hármassugrásban, 3. hely a 4x400-as váltóval magyar utánpótlás-bajnokságon, 3. hely 4x100-as váltóval utánpótlás magyar bajnokságon, valamint a MEFOB-on. Testnevelő tanári munkája mellett a Debreceni Sportcentrumnál az U11-es csoport edzője. Az édesapjától tanultakról ekképpen nyilatkozott:

„Édesapámtól azt tanultam, hogy az atlétika egy életre szól, sosem lehet abbahagyni vagy felhagyni vele, maximum csak szüneteltetni, mert előbb-utóbb úgyis visszatérsz hozzá, ez egy síríg tartó »szerelem«. Mivel én kisgyerekeket edzek, edzői munkám során azt tartom a legfontosabbnak, hogy a hozzám járó tanítványaim megszeressék az atlétikát, és az edzéseken, versenyeken érje őket sikerélmény. A legfontosabb ebben a sportágban, hogy ezeket az ifjakat megtartsuk az atlétika számára, mert utánpótlás nélkül nincs jövője a sportágnak. Ebben az életszakaszban lehet lefektetni a legjobb alapokat ahhoz, hogy később sikeres sportolóvá váljanak. Ezért nagyon fontosnak tartom a technikai alapok elsajátítását, mert azokat a későbbiekben nagyon nehéz javítani vagy esetleg tanítani. Igyekszem a gyerekeket minél jobban lekötni, versenyhelyzeteket teremteni nekik, hogy szokják a légkört és a terhelést.

A 2005-ös helsinki felnőtt vb, valamint a 2006-os pekingi junior vb után édesapám legnagyobb célja az volt, hogy három tanítványa is ott legyen a pekingi olimpián (Zsivoczky Attila, Harsányi Olivér, Boros László). Nem sokkal később Győrfy Dóra edzője is lett, így már négy versenyzővel készült Pekingre. Sokat utazott edzőtáborokba, nemzetközi versenyekre. A felkészülést teljes egészében ő akarta koordinálni, és a nagy felelősség súlyát nem bírta a szervezete. Egyre többször volt rosszul, álmatlanság

gyötörte, sokat volt feszült élete utolsó hónapjaiban.”

Debreceni otthonában egy májusi délután lett rosszul. Sajnos a kórházba szállítása után már nem tudtak rajta segíteni, és este 11 óra tájban elhunyt. Saját végakarata szerint haza szállították Boglárra, ahol gyermekei a hamvait beleszórták a Balatonba.

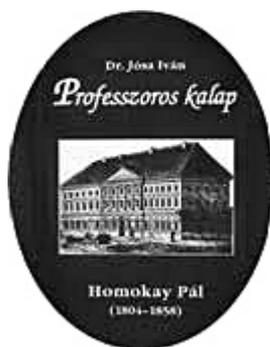
Kitüntetések:

- * „Az év edzője arany fokozat” posztumusz 2008 (MASZ);
- * „Az év legeredményesebb és legsikeresebb edzője” 2006 (Debreceni Sport Szolgáltató Kht.);
- * „Az év edzője 2005” (Debrecen város).
A 2004-es athéni olimpiát követően, illetve a 2005-ös helsinki világbajnokság után is kitüntetéssel jutalmazták.
- * „Az év testnevelője 2000” (Magyar Diáksportszövetség);
- * „A magyar diáksportért emlékérem 2000” (Magyar Diáksportszövetség);
- * „A magyar atlétika utánpótlásáért” 1995-ben (MASZ);
- * „A magyar atlétikáért bronz fokozat” 1998 (MASZ);
- * „Az év utánpótlás edzője” 1990 (MASZ);
- * „Az év atlétaedzője” több alkalommal.

KISS ERZSÉBET – VONA ORSOLYA
Debrecen

EMLÉKEZZÜNK RÉGIEKRŐL!

HOMOKAY PÁL (Kecskemét, 1804. június 8. – Kecskemét, 1858. június 8.) tanár, költő, író, könyvtáros

Evangelikus vallású földműves családban született. Apja mellett, a pusztán töltött gyermekévei nagy hatással voltak jellemére: „a végtelennek látszó sík, a pusztai szellő, a dörgéseivel és villámaival szabadon száguldó vihar, a nyílt egyenesség, a szabad gondolkodás, a szenvedésekbeni tántoríthatatlanság kemény vonásait jó eleve bevésték” – írta róla halála után egykori tanítványa, majdani kartársa, Bulcsu Károly (1823-1865).

Elemi iskoláit Kecskeméten végezte, korán megmutakozó tehetsége továbbtanulásra predesztinálta: gimnáziumi tanulmányait már Pozsonyban folytatta. A háromnyelvű koronázó városban az alföldi gyerekek nem volt könnyű a beilleszkedés, diáktársai részéről gyakran kellett gúnyolódást elszenvednie. Kezdetben nehézséget okozott neki a német tanítási nyelv is, latinból viszont túlszárnyalta diáktársait, sőt magántanítással tudott javítani anyagi helyzetén. Homokay jellemére vall, hogy ezekre az élményekre, tapasztalatokra utóbb így emlékezett: „*ezt is köszönettel veszem jó atyafijaimtól, mert kárhozatos szokásuknál fogva megtanítottak minden Nemzet általános tiszteletére és megbecsülésére.*”

A természetközelen nevelkedett diák eleinte a természettudományok, a növények, az állatok iránt tanúsított érdeklődést. Egy különleges növényért a dévényi várrom (Devín, Szlovákia) legmagasabb fokát is megmászta, egy ritka kígyót fél napig kergetett, hogy szeretett tanárát meglepje vele. Közben latin nyelvű ódák írásával próbálgatta a tollforgatást, és ismerkedve a magyar irodalommal, Kis János irodalmi társulatával, érdeklődése ebbe az irányba fordult. Megszervezte az addig „*laza állapotban sínylődő posoni irodalmi társulatot*”, mely a sopronival, s a később általa alapított selmecivel működött együtt. Selmecbányán, immár mint felsős diák és nevelő „*szinte oltárt állított a magyar múzsának, s színi előadások által a városi rendekben is rokon érzetet ébresztett nyelvünk iránt.*” A bányaváros jó nevű evangélikus líceumában három év alatt több egészen német ajkú ifjat magyarrá, sőt magyar költővé képzett.

Ő maga így emlékezett erre: „*Én tavaly arra szántam magamat, hogy a primánusokat és secundánusokat (elsősöket és másodikosokat B.I.) habár hetenként két óra alatt is, magyar nyelvtudományra tanítsam. (...) Megkértem t. Kossányi József urat, a helybeli syntaxisták professorát, engedné meg tanítványainak, hogy magokat vezetésem alatt a magyar nyelvben gyakorolhassák. Ez meg lett, 1828. év Április elejétől fogva, 18 magát e foglalatosságra szánt ifjat a magyar syntaxis és prosodia tanítása mellett különböző tárgyú munkálkodásokban is nagy meglepedéssel és szerencsével vezérlettem, a gyakorlásokra hetenként két órát áldozván. Előmenetelünk bizonyos jeléül e fiatal buzgón igyekező s hazám méltó gyermekeinek érdem könyvökből kiírva közlök egy-két munkát a magyar társakéi után.*”

A kecskeméti szülői ház

A nemzetiségi szempontból vegyes lakosságú, de német dominanciájú Selmecbányán kölcsönös tiszteletet, egymás megbecsülését hirdette az ifjú Homokay: „*Egyezzünk meg már végre, és*

fogjunk barátságos, sőt atyafiságos kezet egymással a jóban és idvességben, hisz egy atyának, egy hazának, egy királynak gyermekei és egy nemzetnek tagjai vagyunk, legalább kellene lennünk.” Hirdette mindezt fájó tapasztalatai ellenére is: „sok szúrást és gyaláztatást kellett kiállnom, míg Selmeceen a magyar énekkart három, a magyar irodalmi társaságot pedig egy eszten-deig kormányozám, de mivelhogy ezek inkább csak egyes személyemet illetik, elégiát írni pedig nem szándékom, el kívánom már ezt keblemben temetni, bármely keserű és fojtós legyen is, hisz a legjobb hazáért és nemzetemért még ezerszer többet s súlyosabbat ki lehet, sőt ki kell állni.” Csak a szépre emlékezve így fogalmazta meg egy ódájában munkálkodása eredményét:

*„Hall! már vidékünknek óriás-halmait
Magyar hangon zengő dalok ekhóztatják,
A nemzetiesedés nyert kellemet ma itt,
Hol hajdan más virúlt, s azt porba tiporták.
Pirkad egünk s oszlik bele
A korcsosság rút éjjele.”*

A rendkívül tevékeny ifjú verseket, drámákat írt, görög és latin költőket fordított, könyvtárat alapított, dalárdát szervezett, *Kis-koszorú* címmel „magyar literatúrai társaságot” szervezett, melynek kebelében írta Petőfi is első verseit. Fő műve, amit már tanárként adott ki a *Magyar Költészet* című stilisztikai és irodalomelméleti munka, amelyből nemcsak diákjai, hanem korának nagy költői is tanultak. Vörösmarty Mihály hangoztatta, hogy ő saját természeti hajlamai és tehetsége után vált magyar költővé, de hogy „a rythmikában és verselésben oly könnyűséget sajátított el”, azt leginkább Homokay alapos költészettana olvasásának és tanulmányának köszönheti. Bulcsu Károly Homokay-nekrológiájában (1858) így emlékeztetett minderre:

*„Majdan a széptan szűz virágait
Összeszedé s csokorba kötözé,
Ezer meg ezer lelkes tanítványnak
Lelki haszonra bocsátá közzé.”*

Tanulmányai befejeztével br. Prónay Sándornál **Tóalmáson** nevelőként tevékenykedett 1832-ig, amikor is Homokay Pál életében új, meghatározó korszak kezdődött. Nógrád vármegye gazdasági és művelődési központjának, **Losonc**nak nagy múltú **református gimnáziumát** ekkor szervezték át **líceummá**.

Az 1831/32-es tanév végén az egyháztanács úgy határozott, hogy az éppen megüresült „*Humaniorum professori Cathedrára ez úttal Ágostai Hitvallású Tanító hivatassék, olyan mindazonáltal, ki a magyar nyelvet nem csak beszélje, hanem azon taníthasson is, s mivel ez alkalommal némelyek, kik közelebbről ismerik mind a Poesisban, mind a Magyar Nyelvben jártas Homokay Pál Urat ajánlották, ezen ajánlás feljegyeztetvén meghatározatott, hogy Homokay Pál Úrnak tulajdonságairól bővebb tudomány szereztessék.*”

1832. augusztus 5-én az egyháztanács ülésén a napirendi pontok az iskola tervbe vett átszervezésével kapcsolatos személyi kérdéseket is érintették: „*Homokay Pál Úr eránt, kinek a Poesis és Rhetorica (költészet és szónoklat B.I.) tanítására teendő meghívattatása a közelebbi ülésben meghatározatott, az a tudósítás tétetett, hogy Méltóságos Báró Prónay Sándor Úrnál Tó Almason tartózkodik, végeztetett, hogy a Meghívó levél a Salárium (fizetés B.I.) közlése mellett említett Úrnak küldetessék meg, arra kértvén a meghívandó Tanító Úr, hogy eljöveteletét úgy alkalmazzassa, hogy a f. év Sept. Hónap 1 napján hivatalát átalvehesse.*” Egy hónap múlva felolvasták az egyháztanácsban Prónay Sándor levelét, melyben közölte, hogy „*eddig Ötsénéi nevelői minéműségben volt Tiszt. Homokay Pál urat, ki ide a Rhetorica-poetica Classis Tanítójával meghívattott, ebbeli szerentségében gátolni nem kívánja, s elbocsátja.*”

Ezt követően napirendre került Homokay Pál válasza is a hozzá címzett meghívó levélre. Ebben szerény, de jeles kifejezésekkel kinyilatkoztatta, hogy a meghívást elfogadja, de ügyesbajos dolgai körüli rendelkezései miatt október hónap elejénél itt elébb meg nem jelenhet. Válaszában az egyháztanács felkérte Homokayt, hogy október elején érkezzen Losoncra, ami meg is történt.

Homokay Pál személyében az iskola egyik legnevezetesebb tanára kezdte meg több mint két évtizedes oktatói-nevelői, művelődésszervezői tevékenységét. Hamarosan az iskola történetében egyedülálló kezdeményezés élére állhatott. 1833 februárjában „Az Iskolai Ifjuság a Litteraturai művelődést egy, maga között felállítandó Társaságnak egyesülete által törekedvén terjeszteni, Tiszt. Homokay Pál Úrnak, mint Ékes Szóllás professorának vezérlése alatt, az egyesület szabályait azzal a kéréssel terjeszti elő, hogy az jóvá hagyattván az Oskola pecsétjével erősíttessék meg.” A folyamodványt az egyháztanács a Professori s Tanítói Karnak véleményezésre átadta március 4-én.

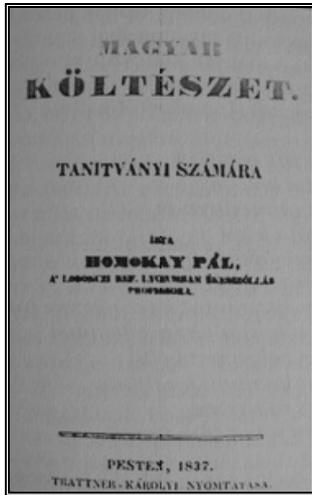
„Előadja véleményét az Oskolabeli Ifjaknak egy Magyar Nyelvművelési Egyesület szerkesztése eránt tett folyamodásukra, és azon Szerkezet alapításáról előterjesztett munkálatra ezen véleményben, mint jeles és tudós értekezésben a tökéletesedési alaptétel irányából fogván fel a tárgyat, dicsérettel és kedvezőleg fejezi ki magát az Ifjuságnak nemes hajlandósága eránt. Mellynél fogva önként keres alkalmat a műveltebb nyelvet sajátjává tehetni, s ez által a rejtező tehetségeket kifejthetni, azért is egy a célba levő Magyar Nyelv Társaságnak az Oskola Ifjuság közötti Valósíthatásáról helybehagyási értelmét kinyilatkoztatja. A tiszt. Professori Karnak véleménye szerént helyben hagyja ezen Consistorium, hogy az Oskolai Ifjuság közt egy Magyar nyelvgyakorló Társaság álljon fel a tiszt. Professori Kar által előadott alapokra szerkesztetve, úgy hogy a társaság semmi elkülönöző szövetkezést nem formálhatván, sem titkos üléseket, s kizáró összejöveleteket nem tarthatván mindenkor az időszerinti Rector prof. felvigyázása alatt álljon. Ezen társaság előlülőjének Humanior Prof. Homokay Pál Úr Ékesszóllás Professora neveztetik ki, jövendőre pedig a Társaság által választandó Elölülőnek megállapítása mindenkor az időszerinti Rector Professorra bízattatik.”

A társaság tevékenységéről, működése időtartamáról sajnos nincsenek adatok, az egyháztanács későbbi jegyzőkönyvei már nem említik. A Losonc történetével kapcsolatos későbbi írások a város reformkori művelődési viszonyai és intézményei ismertetésénél viszont kiemelik a Homokay nevével fémjelzett **Nyelvművelő Társaságot**.

Homokay Pálról, a tanárról és emberről, ugyanakkor a reformkori diákéletről is részletes, hiteles képet adnak egy hajdani gömöri kisdiák emlékei, melyeket a Losoncz és Vidéke hetilap 1890-ben adott közre: „Kovács Benjáminról (líceumi igazgató B.I.) siettem egy pár sor felvételi igazolvánnyal leendő osztálytanáromhoz, Homokay Pálhoz, ki az emeletes lyceumi épület északi oldalához ragasztott földszinti házban lakott, mely szintén a lyceumé volt. Homokay dolgozó szobájában fogadott. Szép férfias alakja, szíves fogadtatása, jóakarató atyai utasítása teljesen lekötelezett, gyermeki szívemet megnyerte. Az 5-ik és 6-ik – rhétorok és poéták osztályait vezette nagy szakértelemmel, szorgalommal és paedagógiai tapintattal, korát sok tekintetben megelőzve. Nagy hálával, s mondhatni csodálattal gondolok vissza e jeles férfiúra, miként volt ő képes annyi munkát, oly készületséggel, kitartással és eredménnyel végezni! Hétfőn, kedden, csütörtökön, pénteken 6-6, szerdán, szombaton 4-4 órát tanított, s így összesen hetenként 32 órát.

Mindent egymaga tanított a két osztálynak: magyart, németet, latint, görögöt, földrajzt, történelmet, szónoklat- és költészetet – ez utóbbit magyarul és latinul, mathesist, magyar literatúrát, még az éneklést is. Reggel 8 órakor lépett a tanterembe, utána az observator becsukta a tanterem ajtaját, s 11 óráig tanár és tanítványok be voltak zárva. Míg az 5-ik osztállyal bajló-

dott, addig a 6-ik osztály feladott írásbeli dolgozatokat készíttette, s viszont, tétlenül egy perczig sem szabad volt lenni. A felelésre szólított növendék a közepre lépett ki, hogy a sűgás és írásba kandikálás lehetetlen legyen. Kiadta a rendeletet, hogy aki nem tudja a feladványt, azt a felszólítás után határozottan nyilatkoztassa ki, hogy a vallatással ne vesztegettesék a drága idő. Délután 1 órától 4-ig tartott az előadás, csak szerda és szombat délután volt kivétel, ekkor 1-től 2-ig volt énekóra, aztán szabadidő. Vasárnap minden tanuló köteles volt a templomba menni.

Saját költségén megjelentette híres, Magyar Költészet című stilisztikai és irodalmelméleti munkáit

Homokay nagy súlyt fektetett az írásbeli dolgozatokra, úgyszintén a szavai s szónoki előadásokra, a kedd és péntek délutánok ez utóbbiakra voltak szentelve. Ekkor ki-ki saját prózai vagy versművét adja elő a szószékről, melyből a tanár kikelt, s az előadás alatt tanítványai közt foglalt helyet, az előadott művet az osztálytársak bírálták írásbelileg, aztán bírázataikat felolvasták, s végre Homokay mondta el úgy a műre s előadásra, mint a bírálatokra vonatkozó véleményét. A jelesebb dolgozatok az osztálytársak szavazat többségével, az e célra készített érdem-könyvbe írtak be. A latin órán Horác ódáit és Cicero orátióit, a magyar óráján magyar szónoklati s költészeti remekeket szavaltatott, érdekesen fejtegetve azok szépségét.

Követelte, hogy minden tanulónak két darab csinos bekötött excerpátja legyen, az egyikbe gondosan írja be saját műveit, a másikba pedig a szónokok és költők műveiből kiválogatott szemelvényeket. Ily eljárás mellett nem csoda, hogy Homokay tanítványai nagy előhaladást

tettek. Ami bánásmódját illeti, az páratlan humanitású volt, melyet még azon időben igen kevés tanár részéről lehetett tapasztalni. Tanítványait magázta, a botbüntetést – mely akkor annyira uralkodó volt – eltörölte, aki valamiben kihágást tett, azt kabinjába híván, négy szemközt megdorgálta, ha ez nem használt, a tanteremben becsukta az ebéd ideje alatt, vagy az osztály elé terjesztette az ügyet, hogy saját társai mondjanak felette rosszalló ítéletet, egy-egy jól alkalmazott élce többet használt, mint bármely szigorú büntetés.

Nagyon szerettük, igazi tanár volt. Költészettanát saját költségén kinyomtatta, ami azon időben a ritkaságok közé tartozott. Magánkönyvtárát, melyben minden magyar költészeti s szónoki művek feltalálhatóak voltak, tanítványainak rendelkezésére bocsátotta, meg is követelte, hogy azokat olvassák. Hetenként kétszer osztotta ki a könyveket, s szedte be az elolvasottakat, nem mulasztván el néhány kérdést intézni a könyv-bevivőhöz könyv tartalma felől.”

Homokayra nem csak volt diákja, de utóda, Bulcsu Károly is tisztelettel emlékezett: „Mint tanár az idejében közkevdességű Költészettanát adta ki, mely nemcsak a műformákra adott szabályokat, de magasabb aesthetikai szempontból is az ifjabb költő-nemzedéknek kedves tan-könyve lőn. Irt még igen széles terjedelmű Latin verstant, mely barátja, Ballagi Károly eszközésére talán napvilágot látand. Kéziratban maradtak: Szónoklattan, Erkölcsstan, Magyar irodalom és költészet története.”

Homokay Költészettana Petőfire is hatással volt, aki 1845-ben felkereste őt Losoncon. Bulcsu Károly versben örökítette meg ezt a találkozást: „Az elvérzett költő – Nagy költőnk egykor lakába fordultan – Megszorítá kezét, így rázva meg: – Uram! Könyvéből én sokat tanultam.”

Homokay Pál tanítványa volt a lyceumban Lisznyai Damó Kálmán (1823-1863), Petőfi szabadságharcos barátja is, aki utóbb „palóc poétaként” vált népszerűvé.

Homokay Pál családot alapított Losoncon, 1837. augusztus 15-én feleségül vette Ritter Juliannát, aki öt gyermekkel ajándékozta meg: Pál 1838-ban, Katalin 1840-ben, Béla 1842-ben, Géza 1850-ben, Laura 1853-ban született. Az alföldi földműves-sarj, Homokay megkedvelte Losoncot és környékét, „*Nógrádot, ezen természettől bájoló szépségű kertet, s ottani barátait annyira szereté, hogy 1834-ben a jövedelmezőbb pataki tanszéket a híres Magda Pál helyébe el nem fogadá. Itt a legnagyobb családok szeretetét érdemelte ki, sőt Kubinyi Ágoston úr (1799-1873) (természettudós, a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatója B.I.) ő nagysága egyetlen derék fia, Géza nevelésére, szilárd s nemes jellemének kifejtésére egy a legnagyobb befolyással volt.*”

1849. aug. 9-én az orosz cár csapatai Losoncot kifosztották, felégették, megsemmisült az iskola is, és a pusztítás magát Homokayt is „*mindenétől megfosztotta, de a földieken fölül emelkedett lélek csak sok esztendőkön át gyűjtögetett becses könyvtárát sajnálta. Majd az iskola is árva sorsra jutván, csaknem ingyen ügyszeretből tanított oly híven, mintha minden óráját aranyakkal jutalmazták volna.*” Az 1849/50-es tanévben Homokayt ott találjuk az iskolának hamvaiból újra élesztésénél, de aztán egy időre megvált a katedrától: 1851-ben megválasztották városi közkönyvtárnoknak, 1852-től pedig Losoncz-Tugári kerületi jegyzőnek.

Mikor azonban Sükey Károly, költő, műfordító (1824-1854) egykori honvéd bevégezte rövid losonci tanári pályafutását, Homokay Pál a megürült szónoklat-költészeti tanszék „*elnyerése iránt írásbelileg folyamodott*”. Az egyháztanács a két jelölt közül természetesen Homokayt választotta, tekintettel arra, hogy „*hajdanvolt iskolánkban épen e tanítói széken siker teljesen működött.*” Elismerték ugyan „*a kebelbeli iskolában több éveken át kiküzdött tanítói érdemeit*”, de azért neki is fel kellett terjesztenie az álláshoz szükséges bizonyítványait.

Homokay visszatérése a losonci gimnáziumba azonban nem volt tartós, 1855-ben elfogadta szülővárosa református iskolájának meghívását, és **Kecskemétre** költözött, ahol csak három évig munkálkodhatott: 54. születésnapján, 1858. június 8-án áldozatul esett a kolerajárványnak. Sírköve javára nyomtatásban megjelent Bulcsu Károly már említett nekrológja, melynek verses részében a szerző „*nemzeti nyelvünk apostolának*” nevezte a jeles tanárembert. Özvegy Homokayné Ritter Julianna férje halála után leányához Walter Sándornéhoz költözött Losoncra, ott is halt meg 1866-ban, sírhelye ismeretlen. A Homokay név ma Losoncon csupán egy helyen olvasható: lánya, Laura ledőlt síremlékén a református temetőben.

Forrás:

- A losonci ref. egyháztanács jegyzőkönyvei 1832-1855.
- Bulcsu Károly: Homokay Pál tanár emlékezete. 1858. Kecskemét, (Kecskeméti Lapok, 1872. 43. sz)
- Borovszky Samu: Magyarország vármegyéi és városai. (Nógrád vármegye) Budapest, é.n.
- Losoncz Reminiscentiák 1843-1846. (Losoncz és Vidéke, 1890. IX.- X.)
- Scherer Lajos: Losonc, egy magyar város rövid története. 1943. Losonc
- Praznovszky Mihály: Madách és Nógrád a reformkorban. 1984. Salgótarján
- Fejes Maja: A szép szavak mestere. In: Hirös Naptár. 2008. Kecskemét
- Böszörményi István: A magyar nyelv térnyerése a losonci református líceumban és Homokay Pál. In: Gömörország. 2013/4.

BÖSZÖRMÉNYI ISTVÁN
Losonc

KALOCSA RÓZA (Reformátuskovácsháza [ma Mezőkovácsháza], 1838. február 5. – Debrecen, 1901. február 16.) az első magyar diplomás tanítónő, református felsőbb leányiskolai tanárnő, internátusigazgató, író

Kalocsa Mihály tanító és Vörös Krisztina leánya. 11 éves koráig szülőfalujában tanult. Tanulmányait Aradon folytatta, majd tanítói oklevelet szerzett valószínűleg Nagykőrösön. Pesten négy évig nevelősködött. 1864-től 1875-ig a **pesti Református Felső Leányiskola** igazgatónője volt. Később **Szatmáron** igazgató a protestáns **felsőbb leánynevelő-intézetben** 1875-80-ig, aztán **Újpesten**, 1888-ban a **népi iskola** igazgatója és a *Csallóköz* c. lap (1889. november) főszerkesztője **Somorján**, majd **Cegléden** leányiskolában tanított. 1893-tól a **debreceni Református Felsőbb Leányiskola** tanára és **internátusának** első igazgatónője volt.

Szépírói pályáját a *Családi Kör* című képeslapban kezdte, ezenkívül publikált a *Hölgyfutárban*, a *Kertész Gazdában*, az *Új Képes Naplóban*, a *Debreceni Reggeli Újságban*. Szerkesztette a *Méhecske* című ifjúsági lapot (1867–1869), a *Leányvilág: Képes folyóirat leányok számára* című lapot (1883–1890). Írói álnevei: Clió, Kardos Pál, Kovácsházi László, Nagy Lajos, Róza néni, Tanító néni, Sz. Nagy Lajos, Sz. Nagy Sándor.

A 19. század egyik nagy festőjének, márkosfalvi Barabás Miklósnak (1810–1898) 1944-ben jelent meg *Önéletrajz* című írása, melynek bevezetőjében olvashatjuk: „*Művészettörténeti érték szempontjából az önéletrajzzal egyenlő értékű az a jegyzőkönyv, melyet Barabás hatvanhárom éven át, 1830-tól 1893-ig saját kezűleg vezetett, s melyben időrendben feljegyezte műveinek címét, technikáját, megrendelőjét és árát, eleinte aranyban és forintban, később csak forintban. E jegyzőkönyvében mintegy 2473 alkotását sorolja fel a mester, sokhoz különböző megjegyzéseket is fűz.*” Barabás jegyzőkönyvéből derül ki, hogy kétszer is megfestette Kalocsa Róza arcképét, 1866-ban és 1868-ban. Az 1866-ban festett kép ma Debrecenben, a Tiszántúli Református Egyházkerület Püspöki Hivatalában látható (az arckép ebből a festményből van kivágva – a szerk.). A festő 1869-ben Kalocsa Róza férjét, Márkus Eleket is megörökítette. A kép hamarosan emlékké vált, mert a Protestáns Egyházi és Iskolai Lap tudósítása szerint 1870. július 21-én „*Kalocsa Róza, mint özv. Márkus Elekné asszony vezetése alatt*” folyt le a pesti református felsőbb leányiskola vizsgája.

Híradások a pesti Református Felsőbb Leányiskola indulásáról, első éveiről:

„*(Kedves hír a szülőkre nézve.) Kalocsa Róza, kinek neve a szépirodalmi lapok olvasói előtt is jó hangzású, a pesti leánynevelők egyikét, (...) hír szerint, átvenni szándékszik. Az intézet hát csak nyerni fog e cserével, s mi előre is szerencsét kívánunk az anyáknak, kik leányaikat e nagymíveltségű, finom szellemű hölgy szárnyai alá helyezendik.*” (*Hölgyfutár*, 1864. augusztus 25.)

„*Alulirotnak van szerencséje a tisztelt szülőkkel tudatni, hogy felsőbb engedély következtében leánynevelő-intézetét folyó évi október 1-jén megnyitotta. Talán több szülőt érdekelni fog, hogy az intézet-tulajdonosnő helyét hitvallásu. A növelde helyisége a főváros legelőkelőbb s legegészségesebb részén van (Alduna-sor 2-ik szám); de más tekintetben sem riad vissza sem szellemi, sem anyagi áldozatoktól, hogy a magyar közönség elismerését kiérdemelje. Sz. Kalocsa Róza, intézet-tulajdonosnő.*” (*Politikai Ujdonságok*, 1864. október 12., hirdetés)

„*NŐNÖVELDEI VIZSGÁLAT. Sz. Kalocsa Róza úrnő az elmúlt ősszel alapított egy helyét hitvallásu nőnevelőt, mely mint ilyen, egyetlen a fővárosban. Hogy a tisztelt úrnőnek számos*

akadályllyal kellett küzdenie, tudjuk; hogy pedig ez akadályokat szerencsésen leküzdötte, láttuk a február 27-én a délelőtti órákban tartott félelvi vizsgálatból.

Leikiismeretbeli kötelességünknek tartjuk e vizsgálatról a szülők, leánygyermekük s általában a nevelésügy érdekében néhány szót szólani. Főt. Török Pál főpásztor úr nyitotta meg a vizsgát, melyre a szülőkön kívül is szép számu hallgató közönség jött össze. Mindnyájan szép reményekkel, várakozással mentünk oda; s reményeinket kétszeresen láttuk teljesülni. A gondos úrnő figyelme a legjelentéktelenebb tárgyra is kiterjedt; de meg kell vallanunk, hogy buzgó törekvésiben nem kevésbé segíté őt elő magyaros szellemben növelt tanítványainak dicséretre méltó, lankadatlan szorgalma. Mintegy vetélkedve siettek ők némi részben megkönnyíteni a nevelés rögös pályáján az úttörés nehéz munkáját. És e nemes vetélyben — jól esik kimondanunk, a hogy hallottuk — kivétel nem volt egy sem. Különben ezt is csak Kalocsa Róza úrnő gyöngéd, nemes bánásmódjának, mindenkit megnyerő modorának tulajdoníthatni. (...)

A Kalocsa Róza úrnő által személyesen tanított irálytan-, magyar-, német- és francia nyelvtanból is nem csupán nagy szorgalmat, de szép sikert mutattak elő, mit csakis a jeles tanításnak köszönhetni. Majd a világtörténelemből, természetrajz- és tanból vizsgáltattak, mindenből szép eredménnyel. Azután jött a számtan, földirat és aethetica, abból a kidolgozott nehéz példákön, ezekből a kitűnő feleleteken csudálkoztunk.

Nem kevésbé leptek meg a gyönyörű kézi munkák mind megannyi bizonyágai a szülők részéről köszönetet érdemlő gondnak, melylyel Kalocsa Róza úrnő növendékeit minden jöban és szépbén előre vezetni törekedett.

Mielőtt sorainkat befejeznők nem mulaszthatjuk el figyelmeztetni a szülőket és nevelőket e kitűnő növedére. Mi pedig csak szép jövőt jósolhatunk az intézetnek, melynek leges-legelső vizsgája így sikerült." (Protestans Egyházi és Iskolai Lap. 1865. mart. 12.)

„Van szerencsém tudatni a t. közönséggel, hogy LEÁNY-NEVELŐ-INTÉZETEM helyisége folyó évi september 28-dikától kezdve Váci utca 1-ső sz., 1-ső emelet leend.

Pest, september 1-én 1865. Sz. Kalocsa Róza" (Pesti Napló. 1865. szeptember 10., hirdetés).

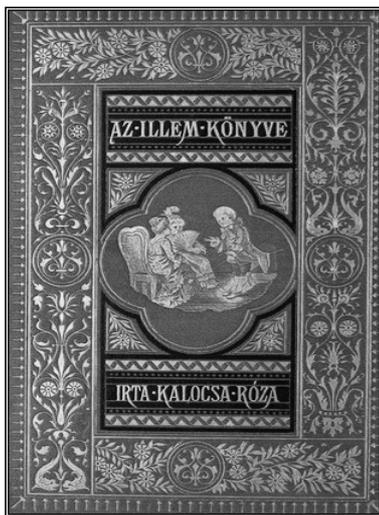
„A pesti ref. egyház felső leány-iskolájáról. A pesti reform. egyház körében (...) elemi fiúiskola (...) áll fenn – és nagy gymnasium, melyben a fiunövendékek az érettségig folytathatják és véggezhetik tanpályájokat — kevésbé van gondoskodva a leány-növendékekről. Ezek számára létezik ugyan elemi iskola (...) de semmi felsőbb intézet nincsen, melyben az elemi iskolát végzettek folytatólag célirányosan jeles egyháztagokká és honleányokká képeztessenek (...)

Mind nőiskolánk hiányát, mind annak szükségét, mind a jól berendezett nőiskola áldásdus hatályát belátta az egyház tanácsa (...) f. évi mart. 3-án tartott köz tanácskozmányában – mely a pesti reform. egyház nevében gyűlt egybe – közös érzület és egyező akarat nyilvánult, miszerint a jelenvoltak, (...) célul tűzvé ki: egy felsőbb leányiskola alakítását (...) eme felső leányiskolára nézve az igazgatást és felügyeletet, az egyháztanács kebeléből kinevezett presbyterekkel együtt, az iskolát alapító, segélyző és fenntartó urnők fogják gyakorolni (...)

Az ügyavatottak előtt váltig ismeretes levén a sürgetős indok, minélfogva a célbavett iskola megnyitása nem halasztható; azonban az eddigelé tudvavevő adományok és ajánlatok korántsem lévén elegendők ily tanintézet megalakítása és fenntartására, (...) abban állapodott meg a köztanácskozmány, hogy ideiglenesen egyik, Pesten már fennálló, nőnevelő intézet szemeltesék ki, melylyel fogódzunk, elemi iskolát végzett leányaink további oktatásáról és neveltetéséről gondoskodandók.

A bizottsági gyűlés, julius 11-kén, ily célból Kalocsa Róza asszony nőnevelő intézetét jelölte ki és fogadta el, következő okoknál fogva: Mert a nevezett urnő hiteles okirattal, melyet a n.-kőrösi praeperandiai kartól kiállott vizsga után nyert, és jeles bizonyítványokkal igazolta

elméleti képzettségét az oktatásra, mely alapon a helytartótanáctól is nyert engedélyt **magán-nőnevelő intézet** felállítására; mert két év óta már fennálló intézetében gyakorlati ügyességének kitűnően sikeres eredményeit mutatta fel; mert az itteni reform. hivek nevezetes részének bizalmát már kivívta magának; mert nőnevelő intézete alkalmas helyen, a város közepén van, s különben is a reform. egyházhoz tartozik's eddigelé is ennek lelkesének felügyelete alatt állott.

A nevezett urnővel az igazgató és felügyelő választmány már következő egyezményt szerzett: Kalocsa Róza asszony – magán-nőnevelő intézetének ugyanazon minőségben és eddigi jogosultságában fenntartása mellett – elvállalja a pesti ref. egyház felső leány-iskolájának vezetését, saját nőnevelő intézetében, a választmány által a felső leányiskola pénztárába fizetendő mérsékelt meghatározott évi díjért; viszont átengedi az egyháznak eme jogok gyakorlatát: Az egyház, husz számig küldhet intézetébe szegény és árva-leányokat, kik ott díjmentesen nyerendők oktatást; pesti vagyonosb ref. szülők leszállított mértékű tandíjat fizetendnek az intézet tulajdonosának; ugyanez elfogadja a választmány által kidolgozott, s köztanácskozmányilag megállapított tantervet és szervezetet, s ahhoz lehetőleg alkalmazkodik; a választmány illő befolyást gyakorol a beállítandó tanárok kijelölésébe és választásába;

vége az intézet tulajdonosa elfogadja az egyháznak és a női választmánynak s ezek által koronként megbizandott tagoknak az intézet felett gyakorlandó folytonos felügyeletét. (...) TÖRÖK PÁL, pesti reform. lelkész. (Pesti Napló. 1866. július 28.)

Nőtörténeti, nőnevelés-történeti művek, írások máig sokat emlegetett, hivatkozott műve az 1884-ben megjelent *Az illem könyve*.

„A fenti cím alatt egy rendkívül díszes kiállítású mű kiadása indult meg, melynek előfizetési felhívásából tájékoztatóul a következőket közöljük: Megleli itt az agg, minő tanácsccsal bocsássa útnak a nagy világ küzdelmeibe gyermekét vagy unokáját. Hü barátira, vezetőre talál az ifjú férfi, a serdülő leány, a háznál családja körében, társaságban, vagy kint a nagy világ zajában. Útmutatást ad a fiatal házinőnek és szavakba foglalja a családjának tapasztalatait. Megosztja a családjának anyagi és nevelési gondjait, és örökdió a kised bölcsője felett vagy részt vesz az elhunyt koporsójánál a család fájdalmaiban, mindenütt a kellő időben és helyen utasítva s bátorítva a teendőkre. Hü kíséretre talál itt az elhagyatott magánosán álló nő. Kézen fogja a pályán kezdetén álló tapasztalatlan ifjút; gyönyörrel nyújtja át az arának a menyasszonyi koszorút és a vőlegénynek jegygyűrűjét és ha az arakoszu tövisekoronává, a jegygyűrű kigyómarássá változnék, balsamot csepegtet az égő sebekre s megtanít nemesen viselni a fájdalmakat.„Az illem könyve“ díszes kiállításban körülbelül 16–18 öt íves füzetben fog megjelenni. Minden hónapban 2–3 füzet jelenik meg, úgy, hogy az egész mű rövid néhány hónap alatt az előfizetők kezében lesz. Egy egy füzet ára 30 kr. A teljes mű előfizetése ára 5 frt, mely összeg beküldése után a füzetek kéthetenként, a mű teljes megjelenéséig bérmentve küldetnek” – írta a Budapesti Hírlap 1883. január 28-án.

A megjelenő füzetek olyan sikert arattak, hogy a Budapesti Hírlap 1883. november 8-án így tudósít: „Az illemszabályok e díszes kézikönyve, mely Révay testvérek kiadásában jelenik meg, már elkészült. E könyv magában foglalja a finom, művelt, tapintatos modor, az illedelmes

magaviselet szabályait és a társas életben a szokás szentesítette törvényeket. Azaz magában foglalja e könyv az alapos nevelés, a tudományos képzettség külső – de nemesen és szépen való nyilvánulásait, s ezenfelül a legkomolyabb és legnemesebb eszmék fejtegetését, melyeken mint alaphang csendül a gyermeknevelés.”

Mit olvassanak a leányok?	
E helyen közlöm a leányoknak alkalmas hasznos és szórakoztató olvasmányok címeit, beszerzésüket Antalffy József könyvkereskedésében, Piac-u. 41. Debrecen.	
Albisy, A mi kisasszonyunk	3.—
Ambrozius Ilona, A meghallgatott ima	2.80
Andor József, A két szív	6.—
Bardócz, Eljegyzéstől az esküvőig	2.—
Benedek Elek, Katalin	6.—
Benedek Elek, Ólambok	6.40
Benedek Elek, Uróni Margit	6.—
Beniczkyné, Az élet könyve	2.40
Beniczkyné, A lány titka	2.—
Büttner Lina, Urulányok kincse	6.—
Czobél Minka, Pókháló kisasszony	2.80
Endrődy Sándor, Magyar hölgyek életrajza	6.—
Faylné, Fekete Kató	5.—
Faylné, Leányévek	4.80
Gasi Mózes, Magyar nők	6.—
Gyarmathy Zsuzs, Három leány regénye	6.—
Gyöndkönyv, a XX. század emlékkönyve	1.—
Halden Erzsébet, Leánytörténetek	7.—
Helm K. Futri Kata	5.20
Hermann Ottóné, Évike	4.—
Hölgyek titka	2.—
Kalocsa Róza, Illemkönyve	12.—
Kemecsey, Magyarország nagyszonyjai	2.80
Knigge, Érintkezés az emberekkel	2.—
Kövér Ilma, Vadrózsza kisasszony	2.40
Kövér Ilma, Margit ferje	2.—
Kürthyné, Háztartási könyvtár I—VI a.	0.60
Lengyel Laura, Balázs Kiara	1.—
Lengyel Laura, Dénes Olga házassága	1.—
Lengyel Laura, Elbeszélések	3.—
Lux Terka, Marcsa gondolatai	2.40
Lux Terka, Lenci naplója	2.40
Lux Terka, Leányok	2.40
Magyar család arany könyve 3 kötet	54.—
Nefelejts (Emlékkersek)	2.—

Debreceni Lányok Könyve. Debrecen, 1908.

rimadarat kapott, az ajándékkal a kalmárlány, bár pénzt adott a madárért és a szakszerűen felszerelt kalitkáért, voltaképpen beleszúrt legfiatalabb gyerekébe: madarat vagy kislánynak, vagy idősebb hölgynek szoktak ajándékozni. Kalocsa Róza könyve ugyan megvigasztalta a pártában maradtakat, hogy húszéves koruk betöltése után már elhagyhatják a gyermekes koráll és türkiz viselését, s fölhúzhatnak akár gyémántgyűrűt is, ám ez sovány elégtétel volt az önálló otthon helyett, s Melinda attól se lett vígabb, hogy tudta, már csak öt év, míg maga is gardémára szorul, s további öt, mire megkapja a teljes szabadságot, azaz hogy megkapná, ha pénze volna, ha valamelyik gazdag Anzelmus-féle nagynéni hozzásegítené: Kalocsa Róza engedélyezte a harmincéves nőnek, hogy külön háztartást vezessen, látogatókat fogadjon, sőt magához illő korú férfiakkal is barátságot kössön, természetesen egy finom, művelt hölgyet megillető korlátok között.”

S némi kiigazítás az utókor számára: a magyarországi illemirodalom szerzői jellemzően nem tüntettek fel forrásokat, így Kalocsa Róza is fordításban közölte Franz Ebhardt *Der gute Ton in allen Lebenslagen* című viselkedési útmutatóját. Korábban ezt az eredeti szerző nevének feltüntetésével adta közre K. Beniczky Irma *Illemtan. A társadalmi illemszabályok kézikönyve* címmel, 1880-ban.

Kalocsa Róza könyvét évtizedek múltán is olyan viselkedési normakönyvként emlegették, amely eligazodást nyújtott a középosztálybeli magán- és társasélet minden helyzetében, s amelyet tankönyvként kellett forgatniuk a felsőbb leányiskolák növendékeinek.

Kalocsa Róza debreceni működéséről:

A II. világháborúban a debreceni iskola épületei nem szenvedtek nagy károkat, de az irattár nagy része megsemmisült. Így az iskolai értesítők és más források alapján lehet közelebbi képet mutatni Kalocsa Rózáról.

A leányiskola igazgatótanári állására kétszer is pályázott: „Az 1859. november 13-i közgyűlés leszögezte, hogy a felállítandó intézet (...) fő célja nem tudományokban való jártasságot adni a növendékeknek, hanem a vallásos és erkölcsi érzék kifejlesztése, s azon ismeretek átadása, melyek a már sokszor emlegetett háztartási – anyai – háziasszonyi hármasszerepre minél alkal-

Szabó Magda *A régimódi történet* című írásában többször találkozunk Kalocsa Róza könyvével: „*Kalocsa Róza könyve, melynek útmutatásai szerint anyámat is civilizálták, nem ismert tréfát e tekintetben, jó társaságban a vendég nem tette le a kalapot, a »társalgóteremben« is kezében tartotta, szélénél fogva, valahol a térde magassága táján, mint Margitay Tihamér »A jó parthie« című képén, s csak felszólításra válhatott meg tőle, mikor is a szőnyegre vagy a széke alá helyezhette. (...) Jablonczay Gizella az Átkozódó halála évében töltötte be huszadik évét, melyre ajándékképpen kaná-*

masabbá teheti őket. Az oktatás nyelve a magyar legyen, az intézmény vezetését egy református vallású, magyar nemzetiségű nővel kívánták betölteni (...). Az állásra pályázók között volt az alig 21 esztendőes Kalocsa Róza (...), aki nem nyerte el az állást, (...) Az egyház özvegy Walkó Károlyné Kloyber Máriát választotta meg a tisztségre. (...) Az iskolát 1859. november 16-án nyitották meg 30 növendékkel, ünnepélyes külsőségek között, a Halmágyi-féle házban.”

A debreceni Felsőbb Leányiskola
(Kossuth utca 2569. szám)

a felsőbb leányiskolákkal szemben támasztott törvényi és társadalmi elvárásoknak, vagy szüntesse meg az intézetet.”

1872. januárban az igazgatónő lemondott. Az egyháztanács újabb pályázatot írt ki az igazgatói állás betöltésére, amelyre csakis nő, református férfi jelentkezhetett. A pályázatot Táncczos István nyerte el az év októberében. A tanács nagyon komolyan vehette kiadott határozatát, mert miután Táncczos István a következő év elején hirtelen meghalt, Kalocsa Róza újabb jelentkezését válasza sem méltatták.

„(Igazgatónő-választás Debreczenben.) A debreceni református felekezeti felsőbb leányiskola igazgatónőjévé – mint lapunknak sürgönyzik – ma Kalocsa Róza tanítónőt választották meg.”, írta a Pesti Hírlap 1893. július 19-i száma.

A Debreczeni Ellenőr október 6-án pontosabban tudósít: „A kir. tanfelügyelő jelentéséből: A koleravész aggodalmainak megszűntével az összes tanintézetek megnyilhattak a hó második felében (...) Az ev. ref. felsőbb leányiskola három tanerőt nyert s a mintaszerű internátus is megnyitott. Igazgatónővé Kalocsa Róza választott meg (...)”

Tanári állást kapott az iskolában, tanított franciát, magyart, történelmet, egészségtant, németet, gazdaságtant és háztartástant. A leány-nevelésről című írásából, melyet felolvastak az iskola évnvtóján: „Az egész internátus úgy van berendezve – különösen a mienk itt Debreczenben – hogy a testi neveléshez megkívántató minden eszközzel pazarul van felruházva; a pompás palotában magas, tágas termek, gyönyörű hangversenyerem – egyuttal Isten dicséretére szánt éneklés és imádság háza, – az iskola igazgatótanácsa gondoskodott a tágas, egészséges helyiségeken kívül kellő számú cseledségről, mosdó- és fürdőhelyiségekről, (...) továbbá elrendelte – még áldozatok árán is – az erőteljes táplálkozást (...) van még iskolánk internátusának egy rendkívüli előnye (...) az árva leánykának elviselhetővé teszi sorsát...”

Kalocsa Róza 1896-ban megjelent Hála című tárcájából: „Mikor Debreczenben megválasztottak igazgatónak az ev. ref. felsőbb leányiskola internátusába, megérkezésem alkalmával nagyon kellemesen lepett meg a tágas udvar, melynek egyik oldalán hatalmas jegenyeákcák nyúlnak fel, közbeközbe tuják, más cserjék és ismét nagy terebélyes fák, melyeknek gazdag koronái, erőteljes lombos ágai már fészázadról tudnának regélni. Csinos alakú, izlésteljes rajzú pázsittáblák kanyarognak ki a fák alól az udvar szabad térségére, melyben fehér violák

s egyszerű lilaszínű petúniák nyíltak, itt-ott rezedával vegyülve és így kellemes illatot árasztva el az egész udvaron (...) Három évvel ezelőtt gyönyörű palotát emeltek iskolánk számára, az iskola növendékeinek számarányához képest nagy, tágas termekkel, roppant hálószobákkal és ime: iskolánk túlszűfolt; internátusunkba helyszűke miatt nem fogadhatjuk be a jelentkezők mindegyikét. Pedig a vidéki városokban nem szoktak a leányiskolák ily rohamosan fejlődni.”

Gyászjelentés (TRE Nagykönyvtár)

Haláláról így emlékeztek a Felsőbb Leányiskola korabeli értesítőjében: „Kalocsa Róza, internatusi igazgatónő (1901.) február 16-án esti 10 órakor meghalt, 18-án délután 3 órakor eltemettük. Az intézet növendékei, az igazgatótanács kartársai s a nagy számban megjelent intelligens közönség, nem érezve a dermesztő hideget, sírjáig kísérte. Az iskola udvarán nagytiszt. Könyves Tóth Kálmán lelkes és igazgatótanács tag búcsúzott tőle a kartársak és a növendékek nevében. (...) Bizonyára az, ki mint társadalmi, neveléstani

író, ki senkitől nem ösztönözve, de lelke vágyától kényszerítve lépett tanítói pályára s e pályán 37 évet töltött, ki minden igaz, jó és szép iránt úgy tudott lelkesülni, ki minden örömét a nevelő-munkásságban találta, „nem halt meg”. Kalocsa Róza él a magyar irodalomban, a budapesti ev. ref. leánynevelő intézet, a szatmári ev. ref. leányiskola s mindazon népoktatási tanintézetek történetében, a melyeknél több-kevesebb ideig munkálkodott. (...) internatusunk igazgatónőjének mint honleánynak, mint egyháza buzgó tagjának, mint neveléstani írónak, mint első okleveles magyar tanítónőnek, ki a nőnevelés terén 37 évig jótékonyan munkálkodott s ebből 7 évet felsőbb leányiskolánkban töltött nagy buzgalommal és jóakarattal, mint figyelmes, előzékeny kartársnak emlékét tantestületünk s iskolánk történetében az elhunytá miatt tanintézetünket s a paedagogiai irodalmat ért veszteség fájdalmas érzésének kifejezése mellett örökíti meg.”

Az 1907 és 1916 között Debrecenben alkotó Somogyi Sándor (1881-1960) szobrász készítette el a síremlékét. „Legegyszerűbb, de azért művészi eredetiségével megkap Kalocsa Róza műköbe öntött síremléke a Kossuth utcai temetőben. Tagozott alapon nyugvó, fönt csonkitott hasámba mélyített medaillonban van az elhunyt kecses domborművé mellképe. (...) Nemcsak az elhunytanak, de saját izlésöknek is emléket teremtettek e kedves síremléssel a református felsőbb leányiskola növendékei.”

A városrendezés során a Kossuth utcai temetőt felszámolták, a síremlékek egy részét átvitték a Köztemetőbe. Egy 1989-es kimutatás szerint sírhelye nem ismert.

Műveiből:

- Növendékek iránytana. Pest, 1865.
- Magyar nyelvtan könnyű modorban. Szvorényi József munkája nyomán iskolai használatra, valamint magántanulásra. Pest, 1871.
- Szerencse föl. Regény. Werner E. után ford. Pest, 1874.
- Ploetz Károly. Francia nyelvtan elemei. A szerző „Elementarbuch”-ja után magyar nyelvre átdolgozta. Bp. 1882.
- Ezer egy éjszaka. Napkeleti regék gyöngyei gyermekek számára. Bp.
- Obhlidalféle valapük nyelvtan, Scherr Világirodalom története. Képekkel és irodalmi szemelvényekkel átdolgozva. Bp. 1881-85.

- Az illem könyve. A művelt ízlés és tapintatos modor az élet különböző viszonyaiban. A családi és társadalmi életben követendő illemszabályok kézikönyve. Bp. 1884.
- Tündérbert. Legújabb, legszebb tündérmesék és elbeszélések gyűjteménye. Kis és nagy gyermekek számára. Bp. 1884.
- A nagymama regéi. Regék, mesék és elbeszélések mindkét nembéli gyermekek számára. Bp. 1884.
- Igaz történetek és mesék. Az ifjúság számára a legjelesebb kútfők után számos képpel. Bp. 1884.
- Verses állatképek. Képeskönyv. Bp. 1886.
- Mondafüzér. 1886.
- Mnemanika. 1886–87., Válogatott elbeszélések és színdarabok. Pozsony 1887.
- Családi boldogság. Minden rendű asszonyok és leányok számára. Bp. 1890.
- A bibliás asszony. Bp. 1895.

Felhasznált források:

- Pesti levelek a szerkesztő urhoz. In.: Protestáns Egyházi és Iskolai Lap. 13. évf., 1870. 29. szám, júl. 24. 896-897. p.
- Az illem könyve. In.: Budapesti Hírlap. 3. évf., 1883. 28. szám, jan. 28. 3. p.
- Az illem könyve. In.: Budapesti Hírlap. 3. évf., 1883. 308. szám, nov. 8. 2. p.
- Debreczen város szeptemberben. In.: Debreczeni Ellenőr. 20. évf., 1893. 235. szám, okt. 6. 5. p.
- A leány-nevelésről. Kalocsa Rózától. In.: Debreczeni Ellenőr. 20. évf., 1893. 243. szám, okt. 16. 3-4. p.; 244. szám, okt. 17. 2-3. p.
- Kalocsa Róza: Hála In.: A Kert. 2. évf., 1896. 22. (41.) szám, nov. 15. 925-927. p.
- A Debreczeni Ev. Ref. Felsőbb Leányiskola és az ezzel kapcsolatos Elemi Leányiskola értesítője az 1898-99. iskolai évről. Szerk. Dóczy Gedeon. Debreczen, 1899. 102 p.
- A Debreczeni Ev. Ref. Egyház Felsőbb Leányiskolája s az ezzel kapcsolatos Tanítónőképző Intézet és Elemi Leányiskolák értesítője az 1900–1901-dik iskolai évről. Szerk. Dóczy Gedeon. Debreczen, 1901. 128 p.
- Nagy József: Debreczen művészi síremlékei. In.: Debreczeni Képes Kalendárium az 1913-ik közösséges esztendőre. Debreczen, 1912. 118-122. p.
- márkosfalvi Barabás Miklós Önéletrajza. Kolozsvár, Erdélyi Szépművés Céh, 1944. 346 p.
- Szabó Magda: Régimódi történet. Budapest, Szépirodalmi K. 1977. 413 p.
- Fábri Anna: „Eszmesúrlódások: A 19. századi magyar közirodalom a (pesti) társaséletről. In.: Budapesti Negyed : lap a városról: Társasélet Pesten és Budán. 2004. 46. szám, tél. 5-38. p.
- Győri L. János: „Egész Magyarországnak és Erdélyiségnek világosító lámpása”: A Debreceni Református Kollégium története. Debreczen, Tiszántúli Református Egyházkerület, 2006. 176 p.
- Fogarassy Zoltán: A debreceni Református Dóczi Leánynevelő Intézet története: (1838–2013). Debreczen, Tiszántúli Református Egyházkerület, 2013. 323 p.

NAGYNÉ MARTON ANDREA
Debrecen

**A Pedagógusok arcképcsarnoka sorozatunk tizenhét kötetében megjelent
arcképvázlatok repertórium**

1.	Ábrahám Károlyné Varga Erzsébet	1930–2008	2014	47.	Bagi Rozália dr.	1931–2014	2016
2.	Ács Miklós	1913–1980	2006	48.	Bágyi Péter dr.	1941–2012	2014
3.	Ádám Lászlóné dr. Révész Gabriella	1915–1997	2004	49.	Baja Istvánné Nagy Julianna	1953–1988	2016
4.	Adorján Csabáné Jucha Mária	1932–1986	2004	50.	Baji Gál Ferenc	1951–2011	2012
5.	Adorján Dezső	1918–2000	2003	51.	Baji László	1932–2015	2016
6.	Ady Lajos	1881–1940	2012	52.	Bajkó Mátyás	1913–1998	2017
7.	Ágasváry (Fliegler) Lajos	1897–1963	2012	53.	Bajkó Mátyás dr.	1925–1999	2002
8.	Ágoston Imre Julián	1909–1969	2015	54.	Bajkó Mátyásné Patka Klára	1918–2006	2017
9.	Ágoston László id.	1902–1977	2013	55.	Bajusz Imre	1931–2011	2011
10.	Aichelburg Lajosné Liedemann Éva	1910–1975	2014	56.	Bak Julianna	1916–1978	2009
11.	Albel Andor	1914–1997	2016	57.	Baka László	1877–1966	2010
12.	Alberth Béla dr.	1925–2006	2010	58.	Bakatsi Pál	1923–1991	2009
13.	Alberth Béláné dr., Csiszár Magdolna	1930–2010	2011	59.	Bakay Szilárd (ifj. vitéz Bakay)	1920–1992	2003
14.	Almássy László	1928–1985	2014	60.	Bakk Ferenc	1922–2002	2004
15.	Almássy Márton	1895–1979	2003	61.	Bakó Elemér dr.	1915–2000	2015
16.	Ambró Ilona	1903–1983	2014	62.	Bakó Mária	1893–1975	2010
17.	Ambrózy Géza	1896–1966	2008	63.	Bakonyi Pál	1922–2011	2012
18.	Ambrus Endre	1922–2002	2009	64.	Bakos Béla dr.	1951–2009	2013
19.	Ambrus Sándorné Endrődi Margit	1923–1983	2003	65.	Bakos József	1912–1997	2010
20.	Andrási Béla	1915–1992	2014	66.	Balassa Iván dr.	1917–2002	2004
21.	Andrási Tibor dr.	1942–1995	2017	67.	Balázs Jánosné Hriczkó Márta	1938–2000	2005
22.	Andrássyné Kövesi Magda dr.	1910–1992	2003	68.	Bálint Benedek	1860–1920	2010
23.	Angi Lajos	1893–1965	2010	69.	Balku Jenő	1935–2010	2011
24.	Angi Zoltán dr.	1927–2009	2010	70.	Balla Géza	1944–2008	2009
25.	Angyal Lászlóné Kupferstein Anna	1918–2007	2009	71.	Balla Kálmán	1893–1995	2009
26.	Antal Árpád dr.	1925–2010	2016	72.	Ballai Mátyásné Veszprémi Magdolna	1923–1994	2009
27.	Antal János	1927–2006	2010	73.	Balogh Antal	1928–2005	2012
28.	Antal József Sándor dr.	1919–2014	2015	74.	Balogh Béla	1928–2010	2011
29.	Apavári József	1938–2015	2016	75.	Balogh Béláné dr., Szabó Edit	1927–2003	2008
30.	Arany Sándor dr.	1899–1984	2003	76.	Balogh Erzsébet	1938–1986	2003
31.	Árok Antal	1943–2009	2010	77.	Balogh Ferenc	1906–1986	2010
32.	Árva István	1927–2003	2016	78.	Balogh Gyula	1924–2002	2004
33.	Árvai Pál	1931–2012	2014	79.	Balogh Imre	1931–2012	2012
34.	Asztalos Béláné Lévy Adél	1902–1974	2017	80.	Balogh István dr.	1912–2007	2012
35.	Áts József	1928–1995	2011	81.	Balogh Istvánné dr., Dávid Gabriella	1912–1989	2010
36.	Auer Ferenc	1902–1977	2008	82.	Balogh Jenő	1915–2000	2015
37.	Auer Gyula	1908–1973	2014	83.	Balogh József	1951–2011	2016
38.	Babos József	1892–1957	2013	84.	Balogh József dr.	1921–2012	2013
39.	Babus Jolán	1917–1967	2016	85.	Balogh Károlyné Mártha Katalin	1942–2012	2013
40.	Bachát László	1921–2009	2011	86.	Balogh Lajos István	1919–2004	2007
41.	Bachát Lászlóné Scharbert Éva	1929–2015	2018	87.	Balogh Lajosné	1909–1991	2017
42.	Bácsi Sándor	1940–2003	2004	88.	Balogh Lajosné Fezekas Gizella	1922–1998	2008
43.	Bacskai Csabáné	1926–1997	2007	89.	Balogh László (G. Balogh)	1926–2008	2008
44.	Bacskay Csaba Zoltán	1927–2000	2006	90.	Balogh Pálné Balogh Margit	1914–2005	2008
45.	Bagdy Éva	1925–1966	2007	91.	Balogh Tibor dr.	1930–1972	2003
46.	Bagi István	1930–2007	2007	92.	Balogh Tiborné dr. Kelemen Ilona	1931–2015	2017

93.	Baltavári Balázs	1938–2012	2012	143.	Bede Sándor	1929–1993	2008
94.	Bán Imre dr.	1905–1990	2002	144.	Bedey Endre dr.	1926–2010	2016
95.	Bán Lajos	1873–1941	2014	145.	Bégány Bálint	1927–2004	2007
96.	Bánk Imréné Fazekas Magdolna	1932–2010	2013	146.	Bege Antal dr.	1962–2012	2015
97.	Banner László	1933–2000	2014	147.	Beke Antal	1853–1911	2005
98.	Bánszki Tamás	1892–1971	2013	148.	Belme Lászlóné Kiss Mária	1937–2007	2018
99.	Bányai Ferenc	1909–1986	2009	149.	Bélteky Károly Gedeon dr.	1939–2004	2005
100.	Bányai István	1935–2000	2003	150.	Bencsik Endréné dr., Tokai Emma	1932–2011	2013
101.	Bányai Istvánné Papp Margit	1934–2011	2012	151.	Bencsik István dr.	1910–1998	2004
102.	Barabás Ernőné Nádor Ágnes	1917–2000	2003	152.	Bene Gyula	1938–1992	2002
103.	Baracsi Gyula	1923–1999	2014	153.	Bene Gyuláné Sári Jolán	1942–2007	2018
104.	Baracsi Pál dr.	1929–2004	2008	154.	Benedek László	1931–2007	2011
105.	Baranya Pál	1922–1988	2002	155.	Benigny Gyula dr.	1890–1966	2002
106.	Baranya Pálné Kovács Piroska	1926–2005	2006	156.	Benke Gyula	1899–1981	2005
107.	Baranyi Sándorné Kovács Éva H.	1927–2006	2010	157.	Benkő Béla	1893–1984	2015
108.	Baranyó Sándor	1920–2001	2017	158.	Benkő Ferencné Nagy Irén	1921–1992	2004
109.	Barbócz László	1932–1986	2003	159.	Benkő Károly	1911–1982	2006
110.	Barbócz Lászlóné Zarándy Márta	1939–2003	2004	160.	Bényi Árpád	1931–2006	2007
111.	Barcsa János	1871–1910	2004	161.	Bere Imréné Laczó Margit	1902–1985	2007
112.	Barcsay Lászlóné dr., Székely Anna	1896–1978	2007	162.	Berecz Sándorné Gáthy Mária T.	1954–2010	2011
113.	Bardócz Endre	1919–1994	2014	163.	Bereczki Bálint	1963–2012	2012
114.	Bardocz Mihály	1852–1927	2010	164.	Bereczki Ferenc	1937–2011	2012
115.	Bariné Józsa Erzsébet	1961–2011	2013	165.	Bereczki Zoltán	1939–2000	2009
116.	Barla Gyula dr.	1925–1977	2002	166.	Berenci György dr.	1941–2013	2014
117.	Barla Gyuláné dr., Szabó Erzsébet	1929–2002	2003	167.	Berenci György II. dr.	1913–1986	2011
118.	Barna Béla dr.	1909–1990	2002	168.	Berényi Dénes dr.	1900–1971	2003
119.	Barna Istvánné Lichy Ilona	1942–2016	2018	169.	Berényi Dénes dr.	1928–2012	2014
120.	Barna Lajos dr.	1921–2003	2004	170.	Berényi Ervin	1904–1986	2004
121.	Barota Mihály dr.	1922–1995	2018	171.	Berényi Ervinné Magyarai Olga	1908–1995	2004
122.	Barra György	1901–1970	2003	172.	Berényi János	1933–1996	2011
123.	Barta Istvánné dr., D. Szabó Erzsébet	1937–2002	2010	173.	Béres Jenő	1941–2015	2016
124.	Barta János dr.	1901–1988	2008	174.	Bereznai Gyula dr.	1921–1990	2010
125.	Barta Vince	1939–2013	2014	175.	Berkes Ferenc	1933–2004	2007
126.	Bartha András	1908–1984	2014	176.	Berkeszi István dr.	1853–1922	2015
127.	Bartha Andrásné Varga Erzsébet	1929–2010	2014	177.	Berta László	1926–1982	2002
128.	Bartha Dénesné Kocsmáros Piroska	1929–2005	2010	178.	Bertalan Zoltán	1930–1992	2008
129.	Bartha Etelka	1912–2000	2009	179.	Bertók Ferenc	1900–1975	2008
130.	Bartha Istvánné Hiszem Gabriella	1882–1974	2004	180.	Bertók István	1959–2004	2006
131.	Bartos József	1920–2009	2010	181.	Bessenyei Antal Zénó	1920–2001	2013
132.	Bartos Sándor	1917–2016	2017	182.	Bessenyei Attiláné Tarnavölgyi Teréz	1937–2007	2007
133.	Bartos Valéria	1911–2000	2014	183.	Bihari (Groholy) Aladár	1895–1985	2015
134.	Batár Zoltán	1914–1974	2015	184.	Bihari Kálmánné Csernefalvi Ilona	1943–2008	2009
135.	Batár Zoltánné Kis Margit	1926–1994	2015	185.	Bikali Lajosné Szanyi Margit Ilona	1947–2007	2017
136.	Batári Károly	1938–2003	2018	186.	Bikki Gábor	1936–1990	2016
137.	Báthory Miklós	1896–1972	2006	187.	Bilibok Péterné dr. Pribelszky Zs.	1923–1990	2013
138.	Bátori József dr.	1900–1975	2004	188.	Bilincsi Lajos	1931–2004	2005
139.	Batta István dr.	1882–1926	2010	189.	Bíri Gábor	1916–1981	2003
140.	Bazsa Ernő	1916–1994	2003	190.	Bíró Ferenc	1935–1981	2005
141.	Becske Istvánné Barkai Julianna	1922–2010	2018	191.	Bíró Lajos	1887–1966	2010
142.	Béda Ferencné Gyursánszki Anna	1936–2005	2012	192.	Bíró Lajos	1927–2010	2012

193.	Bíró Lajos	1856–1931	2006
194.	Bíró Lajos	1913–1990	2018
195.	Bíró Lucián	1898–1990	2010
196.	Bíró Vince	1921–2001	2013
197.	Bíró Zoltán	1929–1994	2006
198.	Birtalan István dr.	1913–1994	2002
199.	Biszkup Sándor	1912–2006	2008
200.	Biszkup Sándorné Szladek Ilona	1916–1990	2005
201.	Bocsárszky Pál	1914–1997	2008
202.	Bocsor István	1933–1988	2005
203.	Bodnár György	1941–2014	2015
204.	Bodnár Imre	1927–2007	2007
205.	Bodnár Irén	1910–2004	2005
206.	Bodnár János dr.	1889–1953	2003
207.	Bodnár Károly	1930–1992	2006
208.	Bodnár Pál	1922–2005	2006
209.	Bodnár Sándorné Tóth Irén	1931–2006	2006
210.	Bódor Sándor dr.	1927–2014	2016
211.	Boér Irén	1917–2014	2016
212.	Bogdán Béla	1949–2005	2014
213.	Bogdán János	1963–1999	2012
214.	Bognár Jenő id.	1892–1975	2013
215.	Bognár Jenőné Eszik Rozália	1902–1973	2013
216.	Bognár Rezső dr.	1913–1990	2002
217.	Boldizsár Lajos	1887–1945	2005
218.	Boldizsár Lajosné Újvári Mária	1897–1960	2005
219.	Bolodár Alajos	1925–2001	2006
220.	Bolváry Ödön	1916–1975	2009
221.	Bolyán Sándorné Boján Anna	1943–1998	2013
222.	Borbás Endréné dr., Bak Sarolta	1920–2008	2009
223.	Borbás Károlyné Füzesi Róza	1906–1987	2008
224.	Borbásné Kulcsár Ildikó	1963–2009	2012
225.	Borbély András dr.	1904–1985	2006
226.	Borbély Endre	1904–1970	2003
227.	Borbély Imre	1930–2004	2011
228.	Borbély Lajos	1934–2002	2004
229.	Borcsa Gergely	1883–1978	2008
230.	Bordás József	1910–1992	2006
231.	Bordás Józsefné Varga Mária	1925–2007	2007
232.	Borgulya Endre	1898–1956	2013
233.	Borka Sándor	1922–2012	2014
234.	Boros Dezső dr.	1918–1987	2003
235.	Boros László	1940–2000	2014
236.	Boros Lászlóné Fehér Ilona	1941–2003	2014
237.	Boroska Miklós	1933–2010	2010
238.	Boroska Miklósné	1937–1993	2010
239.	Borosy András dr.	1922–2011	2012
240.	Borsányi József	1907–1990	2007
241.	Borsi Miklósné Sorosi Erzsébet	1940–2007	2012
242.	Borsodi László	1903–1979	2016

243.	Borsodiné Nedényi Ilona	1932–2011	2012
244.	Borsos János dr.	1936–2015	2016
245.	Borsós László	1909–1984	2002
246.	Borsy Zoltán dr.	1926–1997	2008
247.	Borzák István dr.	1914–2007	2017
248.	Botos László	1935–2007	2012
249.	Bódi István	1931–2001	2002
250.	Böttkös Sándor	1939–2006	2013
251.	Bradács Miklós	1932–2007	2008
252.	Brassai Sámuel	1800–1897	2011
253.	Bratinka József	1925–2006	2017
254.	Buda Sándor	1922–2005	2008
255.	Buda Sándorné Nagy Erzsébet	1921–2017	2018
256.	Budai János	1946–1996	2007
257.	Bujdosó Sándor	1927–1995	2003
258.	Burján István	1939–2017	2018
259.	Burus Vilmos	1928–2009	2009
260.	Burus Vilmosné Hajdú Éva	1937–2007	2009
261.	Buttyán Sándorné Papp Anna	1919–1999	2012
262.	Búza Barna Mihály	1931–1995	2010
263.	Buzási Károly dr.	1930–1988	2002
264.	Buzási Szvetlána dr.	1938–1990	2002
265.	Buzogány Dénes	1882–1966	2013
266.	Cofmann Judit dr.	1936–2001	2009
267.	Czajlik István	1852–1928	2017
268.	Czeglédy Sándor dr.	1909–1998	2003
269.	Czirbus István	1856–1944	2012
270.	Czompó István	1917–2007	2008
271.	Czompó Istvánné Nagy Irén	1914–2007	2008
272.	Czövek Lajos	1918–2008	2008
273.	Csaba (Czeiner) József	1908–2000	2018
274.	Csamangó Károlyné Gurbán Gizella	1931–1999	2011
275.	Csanád Vilmos	1913–1990	2013
276.	Csányi Barna	1911–1986	2014
277.	Csapó István	1893–1959	2005
278.	Csapó M. József dr.	1911–1979	2015
279.	Császi Csabáné Taba Julianna	1941–2016	2017
280.	Császi Gyula	1928–1998	2002
281.	Császi Katalin	1952–2008	2009
282.	Császy László	1882–1919	2012
283.	Csathó Kálmán	1895–1960	2011
284.	Csathó Kálmán Barna	1923–1999	2013
285.	Csathó Kálmánné Szász Erzsébet	1901–1977	2011
286.	Csáthy Miklós	1928–1999	2011
287.	Cseh Andrásné Szívós Éva	1926–2011	2013
288.	Cseh Júlia	1920–2011	2015
289.	Cseke Gábor	1922–1996	2002
290.	Cséke Lajos	1909–2001	2003
291.	Csendes Józsefné Szentesi Judit	1934–1998	2010
292.	Csendes Károly	1933–2009	2014

293.	Csenki Imre	1912–1998	2002
294.	Csenki Imre id.	1886–1962	2009
295.	Csenki Sándor	1920–1945	2009
296.	Csépke György	1932–2007	2010
297.	Csereres Jenőné Balkányi Erzsébet	1928–2011	2012
298.	Cserépné Hegedüs Jolán	1953–2016	2017
299.	Csermely Tiborné dr., Kovács Zsuzsa	1933–2017	2018
300.	Csernus Gáspár	1897–1986	2012
301.	Csetnyák Jánosné Sóvágó Éva Margit	1966–2008	2010
302.	Csige József	1937–2007	2008
303.	Csige Józsefné Szele Ibolya	1942–2016	2017
304.	Csiha Antal dr.	1897–1981	2002
305.	Csiha Antalné Sziklai Ilona dr.	1899–1963	2004
306.	Csiha Gáborné Tollas Julianna	1924–2012	2013
307.	Csiha László	1939–2015	2016
308.	Csiha Margit	1903–1996	2003
309.	Csikai Gyuláné dr.Buczkó Margit	1935–2013	2014
310.	Csikai László dr.	1927–1991	2005
311.	Csikós Izabella Éva	1929–2015	2016
312.	Csinády Gerő dr.	1902–1970	2002
313.	Csirke Ernő	1951–2013	2018
314.	Csiszér Béla	1919–1985	2004
315.	Csiszér Dezső	1924–2007	2008
316.	Csiszér Dezsőné Fekete Katalin	1927–2014	2015
317.	Csizmádia Lajos	1931–1992	2004
318.	Csohány Andrásné dr., Kállay M.	1914–2008	2009
319.	Csoma Gyula	1902–1985	2008
320.	Csomár Zoltán dr.	1906–1991	2008
321.	Csongvaj József	1923–2011	2011
322.	Csorba András dr.	1906–1967	2009
323.	Csuhaj Varjú Imre dr.	1925–2012	2018
324.	Dáczér Károly	1887–1969	2012
325.	Dajka Sándor	1932–1990	2016
326.	Dancs Sándor dr.	1933–2006	2011
327.	Dani Károly	1942–2007	2012
328.	Dani Károlyné Éles Erzsébet	1946–2005	2012
329.	Dankó Ervinné dr. Osztrólczy Irma	1937–2015	2016
330.	Darabán Géza	1942–2000	2017
331.	Darabos Pálné dr., Bagdány	1914–1991	2013
332.	Daróczi Erzsébet dr.	1941–2003	2013
333.	Daróczi Lajosné Cseke Edit	1964–2017	2018
334.	Dávid József	1937–1994	2007
335.	Dávid Lajos dr.	1881–1962	2002
336.	Dávid Lajos dr.	1889–1962	2015
337.	Dávid László	1918–1994	2009
338.	Dávid Lászlóné Hunyadi Emma	1920–1986	2009
339.	Debreczeni Erzsébet	1899–1984	2017
340.	Dede Kálmán	1900–1976	2004
341.	Dékán Jenő	1935–1992	2015
342.	Deme Dezső	1915–2009	2014

343.	Demeter István	1872–1956	2011
344.	Demjanovich Emil	1922–2002	2012
345.	Demjén Lajosné Kéri Anna	1922–2007	2009
346.	Derda István dr.	1948–2010	2014
347.	Derzsi Bálint	1924–2005	2006
348.	Derzsi Bálintné Székely Ilona	1929–2009	2010
349.	Di Gléria János dr.	1899–1976	2003
350.	Diczkó Lászlóné Somogyi Mária	1941–2014	2016
351.	Diénes Ignác	1902–1979	2009
352.	Diénes Izra	1900–1977	2006
353.	Diénes Izráné Zempléni Margit	1915–1972	2002
354.	Dienes János	1884–1962	2005
355.	Diénesné Hajdú Emma	1901–1946	2006
356.	Diószegi Lajos	1912–2006	2007
357.	Divéky Adorján dr.	1880–1965	2005
358.	Dobi Ferenc	1928–2015	2016
359.	Dobó Árpád dr.	1907–1988	2003
360.	Dobó János	1910–1985	2004
361.	Dobó Jánosné Szabó Mária	1912–1996	2008
362.	Dobó Sándor	1864–1931	2003
363.	Dobos Krisztina	1975–2013	2014
364.	Dobruczy Istvánné Németh Edit	1931–2014	2015
365.	Doby József	1899–1967	2009
366.	Dóczy Gedeon dr.	1832–1911	2002
367.	Dohanics János	1893–1979	2008
368.	Dombrowszky József dr.	1912–1996	2006
369.	Dombrowszky Józsefné dr., Nagy I.	1923–1989	2011
370.	Domokos Ernő dr.	1945–2008	2010
371.	Domokos Imre	1924–1998	2005
372.	Domokos Pál	1927–2009	2012
373.	Domokos Pál Péter dr.	1901–1992	2017
374.	Domokos Sándor	1885–1974	2005
375.	Dorogi Márton	1911–1980	2002
376.	Dovák Sándor	1939–2011	2015
377.	Draviczy Imre	1928–2006	2008
378.	Drégelyi Lászlóné dr., Benedek Gizella	1913–2014	2014
379.	Duli Antal	1905–1980	2010
380.	Duráczky József	1909–1994	2009
381.	Durkó Mátyás dr.	1926–2005	2006
382.	Durucz István dr.	1921–2006	2007
383.	Ecsedi István dr.	1885–1936	2016
384.	Edelényi Béla dr.	1917–1988	2004
385.	Egeressy Gyula	1901–1980	2004
386.	Egeressy Gyuláné Szabó Julianna	1901–1988	2004
387.	Egerszegi Ferenc	1921–2006	2013
388.	Egey Antal dr.	1903–1994	2016
389.	Egri Zoltán	1926–2011	2011
390.	Elek Ernő	1934–2000	2008
391.	Elek Sándor	1917–1999	2003
392.	Elek Sándorné Nemes Ilona	1927–1997	2004

393.	Elek Tiborné Kormos Erzsébet	1953–2003	2017
394.	Éliás István	1915–2000	2005
395.	Ember Ernő dr.	1909–1989	2002
396.	Emődy Dániel István	1937–2013	2014
397.	Endes Pongrác dr.	1907–1992	2011
398.	Engi Sándor	1904–1980	2010
399.	Erdei Gyula	1903–1957	2004
400.	Erdei Gyula	1924–2012	2013
401.	Erdei Gyuláné Horváth Irén	1927–2004	2005
402.	Erdei Imre	1913–1979	2016
403.	Erdélyi Gábor	1920–1996	2002
404.	Érdi Rozália	1907–1990	2014
405.	Erdős Jenő dr.	1931–2004	2005
406.	Erős András	1924–2009	2014
407.	Éva Erzsébet dr.	1941–2013	2014
408.	Fábián Ernő	1934–2001	2009
409.	Fábián István	1909–2004	2005
410.	Fábián István	1880–1968	2010
411.	Faragó Istvánné Fényi Ilona	1928–2016	2018
412.	Faragó Mihály dr.	1920–2007	2017
413.	Faragó Mihályné dr., Kelemen Margit	1925–2014	2017
414.	Faragó Tibor dr.	1912–1983	2010
415.	Farkas Béla	1924–2001	2007
416.	Farkas János	1919–1997	2014
417.	Farkas Jánosné Deák Ida	1928–1998	2014
418.	Farkas Kálmán	1930–2004	2013
419.	Farkas Lukácsné Ferenczi Piroska	1933–2007	2008
420.	Fáy Andrásné dr. Csávásy Alice	1900–1997	2014
421.	Fazakas József	1880–1941	2004
422.	Fazakas Katalin	1911–1975	2004
423.	Fazekas János	1914–2006	2009
424.	Fazekas Lajosné Cseke Aranka	1935–2006	2009
425.	Fazekas Sándorné Kirják Mária	1936–2012	2014
426.	Fazekasné Kiss Emma	1940–1993	2007
427.	Fegyverneki Ferencné dr., Tóth H.	1938–1993	2015
428.	Fehér Csaba (Rogovits Fehér)	1939–2012	2013
429.	Fehér Imre dr.	1941–2000	2013
430.	Fehér István	1930–1995	2002
431.	Fehér Istvánné Amirás Ilona	1911–2002	2006
432.	Fehér Józsefné Csanádi Júlia	1927–2006	2012
433.	Fehér Lajos	1919–2004	2013
434.	Fehér Lászlóné dr., Jakucs Katalin	1922–2010	2010
435.	Fehér Margit	1897–1974	2004
436.	Fejér Miklós	1913–2002	2009
437.	Fejes Mihályné Rigó Mária	1945–2014	2017
438.	Fekete Borbála	1933–1992	2002
439.	Fekete Dániel	1934–2007	2007
440.	Fekete Gusztáv	1893–1949	2016
441.	Fekete Imre	1934–2008	2013
442.	Fekete Janka	1924–2016	2017

443.	Fekete József	1903–1986	2011
444.	Fekete Mátvás	1935–2003	2015
445.	Félegyházi László	1907–1986	2010
446.	Felvégi Béla György	1970–2017	2018
447.	Fényes Kálmán	1899–1985	2012
448.	Fényes Kálmánné Seregély Matild	1902–1982	2012
449.	Fenyő Imre	1942–2004	2005
450.	Ferencz Miklósné Kovács Gizella	1913–2010	2010
451.	Ferenczi János	1935–1986	2003
452.	Ferenczi József	1927–2011	2012
453.	Ferenczy Kálmánné Nagy Etelka	1890–1972	2004
454.	Fest Miklósné Egyed Ildikó	1944–2008	2017
455.	Fesztóry Sándorné Csobay Mária	1912–1997	2014
456.	Fiala Hans–Joachim dr.	1932–2003	2007
457.	Figula György dr.	1924–2010	2014
458.	Filep László dr.	1941–2004	2014
459.	Fodor Antal dr.	1907–1985	2012
460.	Fodor János	1909–1946	2005
461.	Fogarassy Tamás	1968–2013	2014
462.	Folytán János	1931–2001	2013
463.	Fonay Tibor	1911–1999	2013
464.	Fóris Ferencné Gémes Gabriella	1919–2013	2013
465.	Forró György	1894–1970	2009
466.	Földesi Jánosné Horváth Aranaka	1929–2012	2012
467.	Földi István	1903–1967	2015
468.	Futaky István dr.	1926–2013	2014
469.	Futó Andrásné Molnár Anna	1913–2004	2005
470.	Futó Ferencné Berzi Katalin	1944–2013	2013
471.	Futó Klára	1916–2002	2003
472.	Fülöp Dénes	1938–1996	2017
473.	Fülöp Kálmán	1905–1996	2008
474.	Fülöp Mihályné Kovácsik Margit	1916–2014	2015
475.	Fülöp Nándor	1922–1991	2004
476.	Fülöp Sándor	1928–2012	2013
477.	Fülöp Tamásné dr., Radácsi Róza	1940–2014	2017
478.	Füredi József	1933–1986	2007
479.	Fürtös Sándor	1924–1994	2002
480.	Füzes Gyula	1919–2010	2010
481.	Gaál Dezső	1912–1969	2014
482.	Gaál Dezsőné Baranyi Irma	1920–2015	2016
483.	Gaál György dr.	1927–2006	2007
484.	Gaál Lajos	1919–1990	2011
485.	Gaál László dr.	1891–1964	2017
486.	Gaál Sándorné dr., Szalay Edit	1918–1996	2009
487.	Gaál Zsigmond	1862–1940	2002
488.	Gáborjáni Szabó Kálmán	1897–1955	2007
489.	Gábris József dr.	1928–2010	2014
490.	Gacsályi Sándor Aladár dr.	1930–2016	2017
491.	Gacsó László	1919–1988	2007
492.	Gacsó Sándorné dr., Kosdy Katalin	1923–2007	2010

493.	Gajáry László dr.	1902–1954	2018	543.	Görömbei András dr.	1945–2013	2015
494.	Gál Balázsné Varga Magdolna	1941–2003	2016	544.	Grábics Frigyes	1924–2005	2015
495.	Gál Géza	1926–2000	2003	545.	Grábics Frigyesné Soós Éva	1929–2011	2015
496.	Gál Gézáné Kovács Magdolna	1929–2006	2006	546.	Grajz Istvánné Juhász Irén	1941–2016	2017
497.	Gál István	1904–1983	2004	547.	Grega Istvánné Gróf Sára	1917–1997	2005
498.	Gál Józsefné dr., Nagy Ilona	1950–2010	2011	548.	Groholy Emánuel	1861–1926	2014
499.	Galánfi András	1914–1986	2004	549.	Groholy Emánuel Emil	1888–1945	2014
500.	Gáll Dénes	1926–2009	2011	550.	Grozdits Antal	1902–1977	2003
501.	Gáll Mihályné Agárdy Éva	1923–1998	2013	551.	Gudor Lajosné Técsi Ibolya Éva	1918–2001	2010
502.	Gámáné Marton Erzsébet	1945–2012	2013	552.	Gulyás György	1916–1993	2013
503.	Gántos Jenő	1922–2008	2013	553.	Gyarmathi (Lakner) László dr.	1908–1988	2002
504.	Garai Bertalanné dr., Boros Anna	1938–2009	2011	554.	Gyarmati András	1911–1991	2013
505.	Gárdonyi Lajos	1913–1995	2015	555.	Gyarmati Márkus István	1933–1999	2014
506.	Gárdonyi Sándor dr.	1928–1988	2004	556.	Gyires Béla dr.	1909–2001	2002
507.	Gargya Márton	1934–2013	2014	557.	György Dénes	1936–2009	2013
508.	Gáspár József	1952–2004	2005	558.	Győri Ida	1896–1943	2012
509.	Gáspár László dr.	1937–1998	2011	559.	Gyula Sándor	1921–2008	2009
510.	Gasztonyi József	1905–1978	2016	560.	Gyulai Károly	1894–1982	2006
511.	Gáty Jenő dr.	1928–2007	2008	561.	Gyulai Pál	1936–2007	2008
512.	Gauder Andor	1909–1981	2014	562.	Gyúró Imre	1929–2009	2018
513.	Gauder Andorné Ferenczy Eszter	1906–1990	2014	563.	Gyürky Györgyné Szarvas Katalin	1950–2001	2005
514.	Gávai Józsefné Gombos Katalin	1921–2002	2015	564.	Hack Márton	1912–1982	2014
515.	Gazda László dr.	1934–2003	2015	565.	Hadházy Lajos	1908–1992	2007
516.	Gazda Lászlóné dr., Papp Erzsébet	1933–2015	2016	566.	Hadnagy Gyula	1889–1970	2017
517.	Gazdag Ferencné Hornyák Katalin	1923–2011	2012	567.	Hagymássy József	1921–1995	2010
518.	Gebri Mihály	1902–1991	2015	568.	Hahn István dr.	1913–1984	2012
519.	Géczy Jánosné Szeverényi Ilona	1932–2011	2011	569.	Haja István	1929–2000	2014
520.	Gede László dr.	1939–2009	2015	570.	Hajdu Ágnes	1949–2007	2015
521.	Gedeon Béla	1907–1980	2007	571.	Hajdú Árpád	1903–1987	2009
522.	Gégény József	1937–1984	2011	572.	Hajdú Béla	1905–1987	2017
523.	Gergely Arthur dr.	1921–1986	2003	573.	Hajdú Józsefné Németh Ilona	1937–1990	2015
524.	Gergely Károly	1913–1983	2014	574.	Hajdú Róza	1959–2011	2013
525.	Gerő Lászlóné Szamosy Ildikó	1942–1998	2011	575.	Hajzer Szerén	1944–2006	2013
526.	Geszteyi Tamásné dr., Sárkány J.	1944–2016	2018	576.	Halassy Istvánné Német Jolán	1898–1964	2004
527.	Giber János	1900–1968	2018	577.	Halász Ferenc	1933–2015	2017
528.	Gilányi János	1934–2013	2014	578.	Halász Imre	1925–2002	2010
529.	Girasek János	1950–2010	2012	579.	Halász József	1925–2007	2007
530.	Girth Irén	1914–1996	2004	580.	Halász Miklós	1924–2011	2012
531.	Glózik János dr.	1930–1991	2016	581.	Halászné Radó Edit Eszter	1931–2010	2013
532.	Gódor Kálmán	1911–1991	2009	582.	Hallay Gyula	1918–1984	2005
533.	Gombás András	1901–1971	2015	583.	Halmágyi János	1915–1970	2013
534.	Gombos Róza	1944–2012	2013	584.	Halmi Lászlóné Kathó Klára dr.	1931–1999	2004
535.	Gondos Béla	1899–1945	2009	585.	Hamar Endre	1877–1968	2009
536.	Gordosné dr. Szabó Anna	1928–2012	2013	586.	Hamvas József	1902–1966	2004
537.	Goron Sándor	1927–2009	2013	587.	Hamvas Józsefné Arany Julianna	1916–2002	2004
538.	Görbe István György	1935–2010	2013	588.	Hankiss János dr.	1893–1959	2004
539.	Görcs Tivadar	1924–2014	2017	589.	Hankó Adorján	1873–1941	2014
540.	Görög Sándor	1890–1946	2003	590.	Hankó László	1910–1969	2013
541.	Görög Sándorné Somogyi Mária	1903–1984	2003	591.	Hankó Vilmos dr. (Lemhényi Hankó)	1854–1923	2013
542.	Görögh Zoltánné Huba Emma	1928–2015	2016	592.	Hankó Zoltán dr.	1905–1984	2017

593.	Hanzéros Ádám	1933–1985	2003
594.	Hanzó Lajos dr.	1915–1964	2013
595.	Haramura Gáborné Nagy Jolán	1939–2014	2016
596.	Harangi Jánosné Széchy Mária K.	1930–2006	2007
597.	Harangi Péter	1922–1985	2003
598.	Harangozó László dr.	1927–1999	2015
599.	Harasztí József	1941–2013	2014
600.	Hargitai Péter	1932–1960	2017
601.	Harsányi István dr.	1908–2002	2015
602.	Hársfalvi Péter dr.	1928–1985	2008
603.	Háry Károly	1927–2015	2016
604.	Haszmann Pal	1902–1977	2009
605.	Havas László dr.	1939–2014	2015
606.	Héczei József	1940–2000	2014
607.	Hegedűs András	1923–1975	2014
608.	Hegedűs Dezső	1922–2000	2008
609.	Hegedűs János	1933–1996	2004
610.	Hegedűs Jánosné Nagy Irma	1939–2015	2016
611.	Hegedűs Zoltán	1955–2011	2013
612.	Herczeg Sándor Miklós	1925–2007	2008
613.	Hernádi Jánosné Dittrich Éva	1938–1993	2008
614.	Hettesheimer Ernő	1888–1953	2004
615.	Hiripi Ferenc	1922–1994	2005
616.	Hodor Antal	1931–2000	2009
617.	Hoffer András dr.	1884–1946	2012
618.	Holb Gyula	1926–1990	2017
619.	Holdosi József	1951–2005	2012
620.	Hollós László dr.	1859–1940	2018
621.	Hollósi Gábor dr.	1935–2012	2012
622.	Holzinger Erzsébet	1927–2008	2009
623.	Homolay Gyula	1907–1983	2004
624.	Homolay Gyuláné Bartha Sarolta	1917–1993	2004
625.	Honfi Ferenc dr.	1922–2006	2010
626.	Horicsányi László	1934–2005	2007
627.	Horicsányi Lászlóné Józsi Erzsébet	1934–2015	2018
628.	Horkay László dr.	1905–1976	2004
629.	Hornyik Andrásné Noszály Ilona	1931–2012	2013
630.	Hortobágyi István	1929–2003	2015
631.	Horváth Albert	1909–2005	2005
632.	Horváth Emilné dr., Gyimóthy Zita	1938–2016	2018
633.	Horváth Endre	1903–1976	2005
634.	Horváth Géza	1943–2011	2017
635.	Horváth Györgyné dr., Kiss Éva	1925–2008	2018
636.	Horváth Ilona	1906–1969	2008
637.	Horváth Imre	1928–2012	2013
638.	Horváth Imréné Kunkli Julianna	1929–2016	2018
639.	Horváth István	1921–1998	2009
640.	Horváth Károly	1895–1977	2003
641.	Horváth Sándor	1916–2014	2014
642.	Horvay (Kronstein) Béla	1885–1969	2006

643.	Hubert Istvánné Nitschinger Márta	1918–2001	2016
644.	Hudák Erzsébet	1953–2000	2012
645.	Hunor Józsefné Hódos Erzsébet	1914–2001	2009
646.	Hunyadi Györgyné Palánki Ilona	1938–2001	2002
647.	Huszár István	1925–2004	2007
648.	Huszka István	1911–1996	2002
649.	Hüttl Tivadar dr.	1884–1955	2011
650.	Ibby András dr.	1925–1988	2017
651.	Imre Lajos dr.	1900–1974	2003
652.	Inántszy Ferenc	1911–1978	2011
653.	Irinyi Károly dr.	1931–1988	2013
654.	Iski Károly	1927–2012	2017
655.	Istók Kálmán	1931–1988	2006
656.	Iván Ágnes	1954–2010	2011
657.	Iván Lajos	1931–2006	2011
658.	Ivancsó Ágoston	1862–1931	2012
659.	Ivancsó Dénes	1923–2009	2009
660.	Ivancsó Elek	1885–1962	2013
661.	Ivancsó György	1926–2005	2008
662.	Ivancsó Jenő Ödön	1888–1967	2012
663.	Ivancsó Tibor	1927–2006	2016
664.	Ivancsó Tiborné Hódi Mária M.	1927–2004	2009
665.	Iványi Gergely	1912–1991	2013
666.	Iványi Gergelyné Sáska Erzsébet	1921–2007	2013
667.	Jaczkó Pál	1930–214	2016
668.	Jakab István dr.	1928–2013	2017
669.	Jakó Edith	1898–1977	2008
670.	Jakucs István	1882–1964	2003
671.	Jakucs László dr.	1926–2001	2013
672.	Janda Iván	1923–2007	2010
673.	Jankó Csaba Tamás	1970–2007	2015
674.	Jankó Istvánné Kóczi Erzsébet	1917–1998	2006
675.	Jankó Szép Sándor	1944–2002	2014
676.	Jankovich László dr.	1887–1967	2010
677.	Jánószky Mihály dr.	1920–2001	2002
678.	Jánószky Etelka	1928–2013	2014
679.	Janurik János	1945–2007	2018
680.	Jármezei Tamás	1946–2012	2018
681.	Jászberényi István dr.	1948–2001	2004
682.	Jászovics Miklós	1928–1995	2012
683.	Jausz Béla dr.	1895–1974	2004
684.	Jeles István	1933–2015	2016
685.	Jenes Sándor	1900–1982	2012
686.	Jeney Endre dr.	1891–1970	2011
687.	Jeney Lajos dr.	1933–2014	2017
688.	Jobbágy Bertalan	1910–1998	2010
689.	Jobbágy Bertalan	1943–2013	2016
690.	Jobbágy Bertalanné Tarr Katalin	1913–2001	2011
691.	Jóború Magda dr.	1918–1982	2016
692.	Jodál Károly	1912–1997	2010

693.	Jónás Lajos	1914–1987	2006
694.	Jónásné dr. Szilágyi Katalin	1945–2017	2018
695.	Joó Gábor Kázmér	1939–1964	2012
696.	Jósvai László dr.	1921–1995	2008
697.	Jósvay Gábor	1876–1948	2006
698.	Józsa László dr	1938–1986	2006
699.	Juhász Attila	1927–2001	2012
700.	Juhász Gergelyné Barta Magdolna	1937–1998	2010
701.	Juhász Géza dr.	1894–1968	2003
702.	Juhász Ilona	1902–1997	2004
703.	Juhász Imre	1938–2015	2018
704.	Juhász Imre dr.	1932–2013	2014
705.	Juhász Károly	1909–1979	2008
706.	Juhász László	1903–1991	2006
707.	Juhász Tibor	1926–2008	2010
708.	Juhász Tiborné Papp Katalin	1929–1986	2004
709.	Juhász Zoltán	1928–1999	2004
710.	Julow Viktor dr.	1919–1982	2003
711.	Jung György	1942–2010	2012
712.	Jurcsák Lászlóné dr. Bartha Éva	1926–2013	2014
713.	Justyák János dr.	1929–2012	2013
714.	Kabály Ferenc	1935–2007	2007
715.	Kabán Ferenc	1926–1988	2008
716.	Kabán Ferencné Bernáth Annamária	1928–2017	2018
717.	Kacsó Ferenc	1941–2012	2013
718.	Kacsur István dr.	1928–2010	2011
719.	Kádár László dr.	1908–1989	2008
720.	Kádár Lászlóné Karádi Terézia	1930–2017	2018
721.	Kádár Tihamér	1915–1965	2014
722.	Kádár Zoltán dr.	1915–2003	2009
723.	Kádár Zsombor	1923–2008	2009
724.	Kádas Sándor	1932–1994	2016
725.	Kakucsí Ferenc	1932–2007	2011
726.	Kakucsí Géza	1920–2012	2013
727.	Kakucsí Géza	1943–2016	2018
728.	Kakucsí Gézáné Fényi Piroska	1920–1983	2005
729.	Kalas Ferenc	1914–1984	2006
730.	Kállai Imréné Nikodémusz Margit	1912–1994	2006
731.	Kállai János	1938–1994	2012
732.	Kálmán Attila dr.	1938–2015	2016
733.	Kálmán Béla dr.	1913–1997	2003
734.	Kálmán Istvánné Germán Piroska	1954–2003	2014
735.	Kálmánchey Endre dr.	1914–1993	2002
736.	Kálmánchey Gábor	1887–1978	2007
737.	Kálmánchey Tibor	1914–1988	2003
738.	Kálmánfi Béla Zsolt dr.	1924–1988	2014
739.	Kalmár József	1871–1948	2004
740.	Kalmár Lajosné dr., Julow Katalin	1915–1996	2004
741.	Kalmár Zoltán	1925–1984	2002
742.	Kalmár Zoltánné Virág Ilona Katalin	1926–2012	2012

743.	Kanyuk János	1930–1989	2015
744.	Kaplonyi Miklósné Oláh Katalin E.	1930–2011	2011
745.	Kapornai András	1932–1996	2002
746.	Kapornaki Pálné Kassai Margit	1920–1996	2009
747.	Kapusi Imre	1934–1984	2005
748.	Karácsony Sándor dr.	1891–1952	2003
749.	Karádi János	1926–2011	2012
750.	Karai Sándor	1859–1936	2006
751.	Karalyos Gyula dr.	1905–1994	2012
752.	Karancsy László dr.	1927–2015	2017
753.	Karasszon Dezsóné dr., Nagy Márta	1955–2008	2010
754.	Kardos Albert dr.	1861–1945	2007
755.	Kardos Lászlóné Ivancsó Ágnes	1930–1978	2011
756.	Kárpáti György	1894–1962	2007
757.	Kárpáti Jenő	1928–2011	2012
758.	Kárteszi Ferenc dr.	1907–1989	2008
759.	Kassai Ernőné	1911–2000	2009
760.	Kátai János	1918–1992	2005
761.	Káthó István	1937–2007	2009
762.	Katona Dóra	1899–1993	2003
763.	Katona Ferenc	1916–2005	2011
764.	Katona Sándor	1944–2006	2009
765.	Kecsed Gáborné Márton Mária	1933–2004	2009
766.	Kecskés Gyula	1901–1987	2002
767.	Kecskés István	1930–2013	2016
768.	Kecskés József	1893–1946	2003
769.	Kecskés László	1919–1998	2002
770.	Kecskés Mihály Zoltán dr.	1931–2013	2018
771.	Kecskés Péter	1911–1995	2007
772.	Kéglly Szeréna	1868–1953	2018
773.	Kelemen Géza	1899–1978	2002
774.	Kelemen Lajos	1940–2007	2011
775.	Kelemen László dr.	1919–1984	2002
776.	Kelen Tibor dr.	1930–1993	2004
777.	Kellermann Mártonné Monostori R.	1921–2000	2002
778.	Kenézy Gyula dr.	1860–1931	2011
779.	Kennyey Zoltán	1911–1979	2017
780.	Kerek János	1928–2016	2017
781.	Kerekes Klára	1923–2012	2013
782.	Kerekes Péter dr.	1940–1984	2003
783.	Kérékgyártó Béla	1912–2004	2011
784.	Kérékgyártó László	1939–1987	2018
785.	Keresztessy Ilona	1914–1999	2010
786.	Kerezsi Istvánné Szarvas Amália	1947–2010	2012
787.	Kertész Andor dr.	1929–1974	2002
788.	Kertész Gyula dr.	1935–2002	2003
789.	Kertész László	1935–1971	2002
790.	Kertész Pál	1926–2006	2006
791.	Keszi Kovács László dr.	1908–2012	2013
792.	Kettesy Aladár dr.	1893–1983	2006

793.	Kilyén Zoltán	1911–1994	2009
794.	Kincses Gyuláné	1928–2012	2013
795.	Király István	1930–2010	2010
796.	Király Jenő	1885–1958	2002
797.	Király Róbert	1913–2005	2006
798.	Király Róbertné Podelenszki Gizella	1923–2005	2008
799.	Király Uzor	1912–1959	2009
800.	Kisgyörgy János	1877–1976	2018
801.	Kiss Albertné dr., Kaszab Magda	1935–2005	2006
802.	Kiss Andor dr.	1930–2011	2013
803.	Kiss Antal	1921–2008	2011
804.	Kiss Aranka	1896–1984	2004
805.	Kiss Árpád dr.	1907–1979	2005
806.	Kiss Ferenc	1862–1948	2007
807.	Kiss Gyula	1953–2014	2015
808.	Kiss Gyula Tibor	1968–2011	2013
809.	Kiss Ilona dr.	1939–2010	2011
810.	Kiss Imre Barna	1929–2006	2007
811.	Kiss Istvánné Chmely Erzsébet	1910–1997	2012
812.	Kiss János	1932–2006	2006
813.	Kiss Jánosné	1896–1977	2012
814.	Kiss József (Gy. Kiss)	1926–2013	2015
815.	Kiss Józsefné (Gy. Kissné) Kemecey	1939–2008	2015
816.	Kiss Kálmán dr., Posztós Margit	1935–2016	2017
817.	Kiss Lajos	1925–2002	2003
818.	Kiss Lajos	1920–2006	2008
819.	Kiss Lajos dr.	1910–2002	2004
820.	Kiss Lajos Zoltán	1898–1978	2004
821.	Kiss Lajosné Cihó Erzsébet	1921–1999	2017
822.	Kiss László	1932–2002	2003
823.	Kiss László	1928–1998	2005
824.	Kiss László dr.	1910–1992	2004
825.	Kiss Lázár	1935–1997	2008
826.	Kiss Miklósné Sajtó Margit	1928–2011	2012
827.	Kiss Sándor dr. (É. Kiss Sándor)	1914–1984	2004
828.	Kiss Tamás dr.	1912–2003	2008
829.	Kiss Tihmér dr.	1905–2005	2006
830.	Kiss Zoltán	1928–2001	2005
831.	Kiss Zoltán	1942–2007	2012
832.	Kiszelka Ferencné Koma Júlia	1926–2006	2016
833.	Kituljak Andrásné Urbancsok Etelka	1936–2012	2014
834.	Klincse Julianna	1926–2010	2011
835.	Klucsik Dániel	1903–1974	2002
836.	Koczóh Sándor	1893–1970	2002
837.	Kocsány Antalné Csiszár Piroska	1906–2004	2011
838.	Kocsár István	1925–2000	2003
839.	Kocsár Istvánné Vincze Márta	1934–1987	2003
840.	Kocsis Mihály	1931–2008	2009
841.	Kollányi Boldizsárné Bihari Margit	1877–1962	2007
842.	Kollár József	1927–2007	2009

843.	Koloszár Alfonz János	1926–2004	2016
844.	Koloszár Gézáne Martyin Erzsébet	1932–2006	2008
845.	Koloszár István	1939–1986	2013
846.	Kolozsvári Pálné Újvárosi Erzsébet	1940–1996	2008
847.	Komádi Erzsébet	1931–2012	2015
848.	Komáromi Gáborné Melegh Eleonóra	1914–1984	2004
849.	Komjáthy István	1917–1963	2005
850.	Komlóssy Albert	1917–1996	2017
851.	Komor András	1939–2010	2012
852.	Komoróczy Györgyné dr., Bisitzky M.	1909–1988	2013
853.	Koncz Aurélné Karácsony Ottilia	1871–1956	2005
854.	Konczili Sándor	1925–2014	2014
855.	Konrád Teréz	1869–1928	2014
856.	Kónya István dr.	1923–2004	2013
857.	Kónya Istvánné Kegyes Klára	1945–1994	2009
858.	Kónya József dr.	1904–1985	2004
859.	Kónya Józsefné dr., Timon Klára M.	1938–2007	2007
860.	Koós Ferenc	1911–1995	2013
861.	Koós Sándor	1931–1994	2014
862.	Kopányi Mária dr.	1898–1978	2002
863.	Kopasz Árpádné Papler Erzsébet	1948–2003	2018
864.	Kopasz Károly	1926–1973	2006
865.	Kopasz Sándor	1883–1970	2018
866.	Kordás Ferenc	1911–1993	2006
867.	Korkos Jenő Zoltán	1926–2009	2011
868.	Kormos Ambrus György	1928–1999	2018
869.	Kornya Sándor	1901–1975	2002
870.	Korózs István	1894–1939	2015
871.	Korsós József	1916–1987	2007
872.	Korsós Józsefné Porzsolt Margit	1914–2007	2015
873.	Kósa Lajos	1932–2013	2014
874.	Kósa László	1944–2014	2015
875.	Koszorús Oszkárné Kovács Hajnalka	1944–2015	2017
876.	Kosztolányi László	1918–2000	2003
877.	Kosztolányi Lászlóné Havas Vilma	1917–1996	2003
878.	Kotormán Mihály	1947–2015	2016
879.	Kovács András dr.	1960–2011	2012
880.	Kovács Antal	1929–2006	2008
881.	Kovács Béla	1913–1982	2013
882.	Kovács Csongor	1939–1990	2010
883.	Kovács Erzsébet	1907–1989	2004
884.	Kovács Gábor	1931–2012	2013
885.	Kovács György dr.	1928–2007	2013
886.	Kovács Gyula	1925–1999	2018
887.	Kovács Gyula	1931–2002	2005
888.	Kovács Gyuláné Barabás Margit	1928–2006	2007
889.	Kovács Ilona	1923–1997	2005
890.	Kovács István	1923–1995	2002
891.	Kovács István	1942–2016	2018
892.	Kovács István	1914–1970	2005

893.	Kovács Istvánné Esenczki Mária	1953–2004	2005
894.	Kovács Istvánné Gáll Mária	1927–2016	2017
895.	Kovács Istvánné Kürthy Klára	1913–1995	2004
896.	Kovács József	1950–2013	2013
897.	Kovács József dr.	1912–1983	2007
898.	Kovács Józsefné Simon Katalin	1932–1994	2014
899.	Kovács Kálmán Attila	1943–2011	2012
900.	Kovács Lajos	1949–2017	2018
901.	Kovács László dr.	1942–2014	2015
902.	Kovács László György dr.	1936–2013	2014
903.	Kovács Magdolna dr.	1914–1990	2010
904.	Kovács Margit	1899–1976	2005
905.	Kovács Máté dr.	1906–1972	2004
906.	Kovács Mátyás	1902–1990	2006
907.	Kovács Mihályné Leiter Magdolna	1931–2017	2018
908.	Kovács Péter (K. Kovács) dr.	1912–1981	2012
909.	Kovács Sándor	1942–2005	2008
910.	Kovács Sándor Béla dr.	1948–2011	2014
911.	Kovács Tibor	1924–2006	2007
912.	Kovács Tibor László	1927–2013	2014
913.	Kovács Tiborné Fábrián Margit	1913–1981	2013
914.	Kovács Vendel dr.	1913–1970	2010
915.	Kovács Zoltán	1930–2010	2012
916.	Kovalcsik András	1931–2007	2011
917.	Kozák Ferenc	1926–1980	2008
918.	Kozák Lajos	1919–1997	2015
919.	Kozaróczy Gyuláné dr., Tótfalusi M.	1936–2010	2013
920.	Kozma Sándor	1840–1922	2006
921.	Köblös Samu	1875–1939	2007
922.	Ködöböcz József	1913–2003	2015
923.	Köntzey József	1926–2007	2010
924.	Körmendi Géza dr.	1929–2015	2017
925.	Körmendi Lajos	1946–2005	2018
926.	Kövér Sándor	1939–2013	2014
927.	Kövérné Porcsalmy Mária	1911–1991	2008
928.	Kövesdy László	1894–1972	2004
929.	Középesy Mária	1916–1994	2007
930.	Krasznay Ferenc	1923–1979	2009
931.	Krasznay Ferencné Bernáth Mária	1924–2006	2009
932.	Krečsmáry László Zoltán	1937–1972	2005
933.	Krizsán Béla	1931–2001	2017
934.	Krizsán József	1895–1963	2010
935.	Kuki Lajos	1909–1996	2010
936.	Kuknyó János dr.	1935–2014	2015
937.	Kulcsár Gyula	1956–1988	2013
938.	Kun Ákos dr.	1927–2006	2013
939.	Kun Sándor dr.	1900–1947	2006
940.	Kun Sándorné Delea Zsuzsanna	1943–1992	2002
941.	Kunos András	1912–2006	2013
942.	Kunos Andrásné Sikari Kovács Margit	1919–2012	2013

943.	Kunráth Sándor	1921–1998	2014
944.	Kunzabóné Dancs Edit	1950–2006	2011
945.	Kupás Pál	1935–1989	2004
946.	Kurucz János	1914–1994	2014
947.	Kusmiczki Sándor	1948–2004	2011
948.	Kutas György	1917–2005	2014
949.	Kutas Györgyné Szénási (Szvák) Ilona	1913–2002	2014
950.	Kutas Pál	1910–1998	2013
951.	Kuti István	1926–1988	2018
952.	Kuti József	1912–2002	2003
953.	Kuti Józsefné Grünfeld Márta	1922–1995	2003
954.	Labay Anna	1917–2007	2011
955.	Labossa Gusztáv	1933–2010	2011
956.	Laczkó József	1938–2010	2012
957.	Laczkó Pál	1930–2000	2015
958.	Lada János	1892–1976	2008
959.	Ladányi Józsa dr.	1898–1985	2010
960.	Ládi József	1924–1975	2009
961.	Lakatos István	1914–1982	2011
962.	Lakatos János dr.	1930–2004	2005
963.	Lakatos Menyhért	1926–2007	2012
964.	Lakner (Gyarmathi) József	1872–1938	2004
965.	Lakos Lászlóné Sáfrány Magdolna	1933–1997	2002
966.	Lakos Sándorné Máthé Izabella	1906–2000	2010
967.	Lányi Pálné Tömöri Krisztina	1907–1996	2007
968.	László Géza	1897–1978	2004
969.	Laukonidesz József	1909–1978	2007
970.	Lavotta Kamilla	1940–2003	2011
971.	Lazányi Lajos	1931–2003	2013
972.	Lázár Gyula	1915–1971	2007
973.	Lázár Károly	1889–1959	2017
974.	Lénárd Ferenc dr.	1911–1988	2011
975.	Lengváry József	1916–2001	2007
976.	Lengváry Józsefné Kokas Berta	1923–2000	2007
977.	Lengyel Endre	1880–1959	2004
978.	Lengyel Imre dr.	1910–1978	2003
979.	Lengyel István	1939–2010	2011
980.	Lengyel Józsefné Regőczy Róza	1956–2006	2016
981.	Lengyel Lajos dr.	1900–1968	2017
982.	Lengyel Mihály	1876–1945	2003
983.	Lengyel Mihály	1932–2012	2012
984.	Lengyel Mihályné Szanyi Anna	1933–2002	2003
985.	Lenkey Béla dr.	1943–2016	2018
986.	Leskóvics József	1941–2008	2010
987.	Lévai Tamás	1940–1986	2014
988.	Lévay Botond	1943–2008	2009
989.	Liki Imre János dr.	1904–1961	2017
990.	Ling Jolán dr.	1948–2010	2011
991.	Lini István	1911–1988	2017
992.	Lipcsei János	1938–1991	2003

993.	Lipták András dr.	1935–2012	2013	1043.	Makó Judit	1941–1999	2009
994.	Liszokay László	1919–1994	2011	1044.	Makranczy Béla dr.	1912–2004	2005
995.	Lobotka János Pál	1935–2010	2011	1045.	Makszin Mihály dr.	1909–1997	2002
996.	Lóky Béla dr.	1871–1946	2004	1046.	Mándoki Ernő	1919–1970	2004
997.	Loránd Ferenc dr.	1930–2015	2016	1047.	Mányi Gábor	1930–2016	2017
998.	Losonczi Mihályné dr., Tengerdi A.	1926–1987	2009	1048.	Marczinkó Istvánné Kovács Katalin	1943–2009	2014
999.	Lovas Antal	1913–2000	2005	1049.	Margócsy Gyula	1915–1984	2017
1000.	Lovas László	1908–2005	2007	1050.	Margócsy József dr.	1919–2013	2014
1001.	Lovas Mártonné Tóth Amália	1910–1989	2009	1051.	Margócsy Józsefné dr., Oberländer E.	1919–1995	2014
1002.	Lovas Rezső dr.	1916–1967	2008	1052.	Márk Jenő	1905–1975	2002
1003.	Lovas Rezsőné dr., Varga Erzsébet	1914–1990	2008	1053.	Márk Jenőné Beke Vilma	1906–1983	2002
1004.	Lovász Gáborné Sarkadi Veronika	1937–2002	2012	1054.	Markovits László István	1951–2015	2018
1005.	Lovász György dr.	1930–2016	2017	1055.	Marssó József dr.	1901–1990	2015
1006.	Lovász Gyula	1940–2002	2004	1056.	Martinák János	1941–2016	2017
1007.	Lovász Sándor	1925–1997	2007	1057.	Márton Antal	1898–1994	2002
1008.	Lővei Károly	1938–2006	2006	1058.	Márton József	1930–2010	2011
1009.	Ludman Györgyné Borsos Mária	1914–1998	2016	1059.	Márton Károly	1952–2009	2010
1010.	Ludmann Lídia	1913–1992	2012	1060.	Márton Lászlóné dr., Soós Klára	1926–2009	2010
1011.	Ludnai István	1933–1997	2005	1061.	Máté József	1931–1986	2006
1012.	Lugosi Istvánné Hajdú Irén	1932–2013	2014	1062.	Máthé Ernőné dr., Pünkösti P.	1915–1985	2009
1013.	Lukács Gáspár dr.	1908–1986	2013	1063.	Máthé Imre dr.	1911–1993	2011
1014.	Lukács László	1934–1989	2002	1064.	Mátis Béla	1891–1987	2014
1015.	Lukácsi László	1920–1981	2018	1065.	Matolcsi Miklós	1935–1993	2009
1016.	Lupsa Józsefné Gál Mária	1950–2013	2014	1066.	Mátyás Ernő dr.	1935–2012	2012
1017.	Lutter Béla dr.	1908–1967	2002	1067.	Mátyás Ferenc	1927–2011	2012
1018.	Lyachovics József	1917–1999	2007	1068.	Mayer István	1909–1996	2008
1019.	Lyachovics Józsefné Márton Erzsébet	1921–2004	2007	1069.	Medgyessy Istvánné Simon Margit	1914–2003	2007
1020.	Maácz János	1928–1982	2010	1070.	Megyeri György	1912–1999	2013
1021.	Maczák András	1925–2015	2016	1071.	Méhes József dr.	1920–2009	2013
1022.	Mácsik Ernőné Bazsa Klára	1942–1986	2003	1072.	Méhes Zoltánné dr., Fekete Margit	1925–2010	2013
1023.	Madarász Gyula	1935–2012	2012	1073.	Mélykúti János	1930–2000	2009
1024.	Madarász Tiborné Gecse Ágnes	1930–2017	2018	1074.	Mester István dr.	1907–1984	2002
1025.	Mados Mihály	1924–2001	2008	1075.	Mester Károly	1916–1986	2015
1026.	Maghy Zoltánné Kerekes Katalin	1910–2001	2008	1076.	Mester Károlyné Kazai Erzsébet	1926–2006	2015
1027.	Magi István	1944–2013	2014	1077.	Mester Mária	1909–1995	2007
1028.	Magi János	1837–1902	2010	1078.	Mészáros Boldizsár	1940–2001	2017
1029.	Magyar Zoltán dr.	1906–1992	2002	1079.	Mészáros Ede dr. vitéz	1889–1964	2004
1030.	Magyari András dr.	1918–2005	2007	1080.	Mészáros Józsefné Monoki Magdolna	1927–1983	2007
1031.	Magyari Árpád	1910–1962	2004	1081.	Mezőfi Zoltánné Fekete Julianna	1938–2010	2012
1032.	Magyari Árpádné Rápolti Ilona	1917–2006	2008	1082.	Mihály János	1914–1993	2002
1033.	Major Béláné Bujdosó Erzsébet	1943–1999	2012	1083.	Mihály Jánosné Tóth Ilona	1923–1980	2013
1034.	Majoros István	1913–1998	2010	1084.	Miklovich György	1932–1999	2015
1035.	Majoros Zoltánné Antal P. Ilona	1926–1977	2008	1085.	Miklovich Györgyné Uszkay Matild	1929–2011	2015
1036.	Majzik Lajosné dr.–né, Márton Ilona	1921–2008	2012	1086.	Mikó Gyula	1927–2007	2009
1037.	Makai Mihály	1947–2008	2009	1087.	Mikó Gyuláné Latorcai Klára	1927–2008	2009
1038.	Makay László	1914–1998	2011	1088.	Mikó Istvánné Loós Mária	1945–2010	2018
1039.	Makkai Sándor dr.	1890–1951	2003	1089.	Mikó Sándor dr.	1921–1998	2013
1040.	Maklár János	1890–1974	2003	1090.	Mirkó János dr.	1911–1992	2003
1041.	Maklár Pap Ernő	1908–1973	2013	1091.	Misley Győző	1931–1998	2008
1042.	Maklár Pap Mór	1846–1917	2002	1092.	Mitrovics Gyula dr.	1871–1965	2005

1093.	Mjazovszky Albert	1913–1991	2013
1094.	Mlinkó István	1872–1924	2012
1095.	Módis László dr.	1903–1972	2003
1096.	Módy György dr.	1926–2013	2015
1097.	Mohácsi Amália	1930–2004	2005
1098.	Mohácsi János	1935–1978	2007
1099.	Mohácsi Jánosné Alföldi Elza	1941–2008	2009
1100.	Mojzes János dr.	1935–1988	2003
1101.	Molnár András	1893–1971	2003
1102.	Molnár Antal dr.	1924–1998	2007
1103.	Molnár Dániel	1928–1984	2011
1104.	Molnár Elek	1908–1945	2006
1105.	Molnár Elekné Kovács Anna	1923–1989	2006
1106.	Molnár Elemér	1929–2007	2008
1107.	Molnár Ferenc	1941–2008	2008
1108.	Molnár Ferenc	1887–1962	2006
1109.	Molnár Ferencné Csomor Erzsébet	1938–2004	2005
1110.	Molnár György	1944–2006	2016
1111.	Molnár Gyula	1940–1993	2006
1112.	Molnár István	1923–1964	2004
1113.	Molnár István	1939–2015	2018
1114.	Molnár István dr.	1875–1943	2002
1115.	Molnár János	1889–1957	2003
1116.	Molnár János	1930–2002	2012
1117.	Molnár Lajos	1933–1993	2005
1118.	Molnár Lajos	1917–1996	2017
1119.	Molnár Lajos dr.	1922–1997	2007
1120.	Molnár László dr.	1903–1987	2004
1121.	Molnár Miklósné Csont Irma	1911–2009	2010
1122.	Molnár Pál	1937–2007	2014
1123.	Molnár Pál dr.	1907–1968	2003
1124.	Molnár Sándor dr.	1919–2004	2005
1125.	Molnár Zoltán	1922–2014	2016
1126.	Molnos Angéla dr.	1923–2008	2010
1127.	Móricz Katalin	1942–1998	2015
1128.	Morvay Ferenc	1886–1980	2005
1129.	Mosonyi István	1914–2001	2004
1130.	Mucsá János	1930–1992	2002
1131.	Muraközi Istvánné Gerzsenyi Katalin	1939–1992	2002
1132.	Muskovszky János	1906–1977	2010
1133.	Nábrádi István	1930–2011	2012
1134.	Nábrádi Mihály dr.	1918–1990	2003
1135.	Nábrádi Mihályné dr., Kovács Éva	1927–2013	2015
1136.	Nádas József	1905–1985	2017
1137.	Nádasdy József	1890–1956	2014
1138.	Nádor Jenő dr.	1889–1975	2016
1139.	Nádpör József	1936–2010	2011
1140.	Nagy (Nácsik) László Aurél	1923–2000	2002
1141.	Nagy András dr.	1904–1992	2012
1142.	Nagy Antal	1890–1968	2007

1143.	Nagy Balázs	1922–2007	2009
1144.	Nagy Balászné Kürti Emma	1928–2013	2014
1145.	Nagy Béla	1927–1982	2009
1146.	Nagy Benjáminné Sándor Ibolya	1957–1999	2002
1147.	Nagy Csaba	1943–2003	2012
1148.	Nagy Domokos	1894–1966	2004
1149.	Nagy Domokosné Fráter Margit	1895–1995	2004
1150.	Nagy Ferdinánd Nándor	1923–2001	2004
1151.	Nagy Ferenc	1915–1976	2004
1152.	Nagy Ferencné Balogh Anna	1923–2000	2009
1153.	Nagy Ferencné Kovács Mária	1919–2007	2008
1154.	Nagy Gáborné dr. (O. Nagy), Nagy E.	1918–1991	2004
1155.	Nagy Gáborné Lázár Mária	1934–2016	2017
1156.	Nagy Géza	1911–1986	2003
1157.	Nagy Géza	1890–1986	2011
1158.	Nagy Géza dr.	1942–2006	2012
1159.	Nagy Gizella	1929–2008	2011
1160.	Nagy György	1928–1981	2007
1161.	Nagy Gyula	1926–2004	2011
1162.	Nagy Imre dr.	1919–1981	2013
1163.	Nagy Istvánné Benkő Erika	1932–1997	2010
1164.	Nagy János (K. Nagy)	1938–2007	2017
1165.	Nagy János dr.	1921–1995	2002
1166.	Nagy József	1921–1990	2004
1167.	Nagy József	1922–2004	2009
1168.	Nagy József (K. Nagy)	1925–2004	2012
1169.	Nagy József dr.	1929–2013	2014
1170.	Nagy József dr.	1900–1968	2002
1171.	Nagy Kálmán	1930–1999	2007
1172.	Nagy Károlyné Bai Mária Magdolna	1934–2009	2011
1173.	Nagy Katalin	1943–2011	2013
1174.	Nagy Lajos	1924–2003	2003
1175.	Nagy Lajos	1916–2008	2008
1176.	Nagy Lajosné Bartha Hedvig	1923–1986	2009
1177.	Nagy Lajosné Szabó Katalin	1926–2014	2015
1178.	Nagy László	1922–1991	2003
1179.	Nagy László	1931–1989	2004
1180.	Nagy László (id. Nagy)	1816–1875	2018
1181.	Nagy László dr.	1919–1988	2002
1182.	Nagy László dr.	1931–1987	2003
1183.	Nagy László Gergely (ifj. Nagy)	1857–1931	2018
1184.	Nagy Miklós	1934–2012	2013
1185.	Nagy Miklós	1932–1974	2017
1186.	Nagy Péter	1913–1967	2015
1187.	Nagy Sándor	1920–1995	2002
1188.	Nagy Sándor dr.	1927–1982	2003
1189.	Nagy Sándor János	1897–1953	2004
1190.	Nagy Sándorné Bánki Mária	1942–2014	2016
1191.	Nagy Sándorné László Katalin	1911–2007	2012
1192.	Nagy Tibor Ferenc	1922–1999	2006

1193.	Nagy Tiborné Nagy Margit	1923–1997	2006	1243.	Okos László	1918–2008	2014
1194.	Nagy Zsuzsanna dr.	1939–2006	2018	1244.	Okos Lászlóné Hernádi Katalin	1928–1977	2003
1195.	Nagylucskay Józsefné Lautner M.	1914–1975	2014	1245.	Oláh Gábor	1881–1942	2011
1196.	Nagyné Magyary Ildikó	1954–2002	2004	1246.	Oláh Gábor	1929–2015	2017
1197.	Nánay Béla	1886–1953	2013	1247.	Oláh Gáborné Pásztor Piroska	1938–2007	2007
1198.	Nánay Béláné dr., Pethő Vilma	1890–1961	2014	1248.	Oláh György	1940–2012	2013
1199.	Négyesy László dr.	1961–1933	2015	1249.	Oláh József dr.	1930–2008	2010
1200.	Nehéz János	1923–1990	2007	1250.	Oláh Lajos	1956–2006	2007
1201.	Némédi Dénes dr.	1942–2010	2018	1251.	Oláh Miklós	1922–2011	2012
1202.	Némédi Lajos dr.	1912–2006	2010	1252.	Oláh Miklósné dr. Erdélyi Mária	1929–1980	2014
1203.	Némédi Lajosné dr., Dienes Éva dr.	1914–2004	2005	1253.	Oláh Tibor	1911–1983	2006
1204.	Nemes Antal	1925–1996	2003	1254.	Oláh Tiborné Tatos Ida	1913–1988	2008
1205.	Nemes Gyula	1932–1996	2003	1255.	Oláh Zsigmond	1914–1944	2005
1206.	Nemes Gyuláné Megyesi Erzsébet	1932–2012	2013	1256.	Olajos Ferenc	1930–2001	2006
1207.	Nemes Imréné Nagy Mária	1936–2015	2016	1257.	Olajos Mihályné dr., Hoffmann Anna	1944–2016	2017
1208.	Nemes János	1905–1968	2018	1258.	Olasz Árpádné Cseh Julianna	1936–2005	2006
1209.	Nemes Jánosné Béres Ilona	1939–2015	2017	1259.	Olasz János	1914–1978	2009
1210.	Nemes László	1923–2004	2005	1260.	Olasz Szabó Mihály	1911–1962	2003
1211.	Nemes László	1930–2012	2014	1261.	Ónosi László dr.	1932–2001	2002
1212.	Nemes Sándor	1900–1999	2009	1262.	Ópra Benedek	1907–1978	2010
1213.	Németh Balázsné Jeles Ilona	1961–2008	2009	1263.	Orbán Józsefné dr. Apáti Jolán	1904–1998	2014
1214.	Németh Gyula Béla	1932–2011	2016	1264.	Óriás Nándor dr.	1886–1992	2010
1215.	Németh Lajos	1927–1998	2012	1265.	Ormós Lajos	1883–1975	2006
1216.	Németh Lajos	1904–1972	2014	1266.	Orosz András	1934–1989	2011
1217.	Németh Zoltán dr.	1928–1994	2011	1267.	Orosz János	1930–2010	2011
1218.	Némethi Adorján	1932–2001	2005	1268.	Orosz Lajos	1920–1980	2005
1219.	Némethi Adorjáné Cseke Erzsébet	1936–1990	2004	1269.	Orosz Lajosné Nagy Irén	1919–1992	2005
1220.	Némethi Gábor	1930–2010	2010	1270.	Orosz László dr.	1925–2016	2017
1221.	Némethi Gáborné Stankovics Mária	1930–1981	2006	1271.	Orosz Lászlóné F. Simon Orosz Jolán	1923–2003	2012
1222.	Némethi Tiborné Turi Katalin	1942–2000	2018	1272.	Orosz Sándor Ágoston	1915–1979	2018
1223.	Niederhauser Emil	1923–2010	2011	1273.	Oroszlány Péter	1949–2006	2014
1224.	Nótin Lajos dr.	1935–1988	2006	1274.	Országh László dr.	1907–1984	2011
1225.	Novák Márton	1866–1914	2015	1275.	Ort Istvánné Nagy Erzsébet	1914–1989	2003
1226.	Nyáguly Sándor	1901–1971	2008	1276.	Osváth István dr.	1910–1993	2005
1227.	Nyakó János	1927–2002	2004	1277.	Oszik Miklósné Berei Adél	1932–1989	2012
1228.	Nyáry Béla	1882–1961	2006	1278.	Ökrös István	1914–1988	2004
1229.	Nyáry Lajos	1914–1986	2005	1279.	Ördögh László	1914–1996	2003
1230.	Nyéki László	1929–2010	2014	1280.	Ötvös László	1911–1995	2014
1231.	Nyesténé Mogyoróssy Erzsébet	1943–2002	2004	1281.	Paál Elek id.	1883–1963	2009
1232.	Nyilas Viktor dr.	1930–1990	2003	1282.	Paál Elek ifj.	1914–1991	2009
1233.	Nyíredi Jenő dr.	1865–1932	2002	1283.	Pacsay Jánosné dr., Horváth Mária	1904–1986	2008
1234.	Nyíreő István dr.	1893–1977	2009	1284.	Pádár Dénesné Józsa Krisztina	1943–2006	2007
1235.	Nyíri Antal dr.	1907–2000	2013	1285.	Pákozdy László Márton	1910–1993	2006
1236.	Nyirkos István dr.	1933–2013	2015	1286.	Pakurár Miklós	1933–2011	2011
1237.	Nyirkos Tiborné Farkas Ibolya	1935–2014	2015	1287.	Pál Anna	1939–2014	2015
1238.	Nyitrai Gyula	1903–1982	2011	1288.	Pál György dr.	1933–2011	2011
1239.	Oborzil Dezsóné Csathó Ida	1907–1968	2010	1289.	Pál Miklós dr.	1931–2005	2008
1240.	Ócsvár Géza	1908–1978	2011	1290.	Pál Sándorné Hajzer Ilona	1950–2009	2010
1241.	Ócsvár Rezső	1877–1968	2011	1291.	Palásti József	1934–2010	2013
1242.	Ohe prof. (Dr. Hans Joachim O.)	1926–2006	2006	1292.	Páldi János dr.	1923–2001	2010

1293.	Pálffy István dr.	1929–2001	2013
1294.	Pálffy Istvánné dr., Orbán Katalin M.	1924–2002	2010
1295.	Pálfi Dénes	1938–2002	2016
1296.	Pálfi Sándor	1938–1998	2002
1297.	Palkonyay Imre	1894–1965	2005
1298.	Páll István	1929–2001	2005
1299.	Pallagi Gyula dr.	1867–1903	2008
1300.	Pálnagy Balázs	1927–2012	2018
1301.	Pálóczy András	1920–1993	2014
1302.	Pálóczy Andrásné Kállói Ilona	1925–1984	2014
1303.	Pálos György dr.	1908–1987	2018
1304.	Palotás Gyula	1934–2015	2016
1305.	Palotás József	1923–1993	2014
1306.	Palotay Ferenc	1934–2005	2008
1307.	Palov József dr.	1920–1998	2015
1308.	Palumbay Gyula	1912–2003	2017
1309.	Pánczél Géza (Albisi Pánczél)	1918–2001	2005
1310.	Pankotai Sándor	1922–1993	2003
1311.	Pántya Péter	1944–2009	2011
1312.	Pápai Ferencné Brunner Cecília	1925–1992	2007
1313.	Pápay Sándor	1925–2004	2014
1314.	Papp Antalné dr., Nagy Klára	1930–1996	2009
1315.	Papp Béla	1912–1993	2002
1316.	Papp Bertalanné Jánócsik Ilona	1934–2001	2004
1317.	Papp Ferenc dr.	1886–1966	2013
1318.	Papp Ferenc dr.	1930–2001	2016
1319.	Papp Géza	1928–2000	2002
1320.	Papp Géza dr.	1909–1988	2005
1321.	Papp Gézáné dr., Füzesi Vilma	1914–1987	2008
1322.	Papp György Sándor (B. Papp)	1929–1994	2003
1323.	Papp Gyula	1927–1991	2011
1324.	Papp Gyula	1925–2017	2018
1325.	Papp Imre dr.	1948–2015	2016
1326.	Papp István dr.	1901–1972	2003
1327.	Papp János dr. (B. Papp)	1921–2002	2008
1328.	Papp József	1923–2004	2007
1329.	Papp József dr.	1928–2007	2012
1330.	Papp Lajosné Csige Mária	1952–2013	2014
1331.	Papp Mihályné Molnár Berta	1904–1990	2008
1332.	Papp Zoltánné dr., Félix Anna	1899–1961	2008
1333.	Pásztor Erzsébet Emília dr.	1916–1995	2004
1334.	Pásztor Géza	1930–2017	2018
1335.	Pataj Mihály (Cs. Pataj)	1921–2008	2014
1336.	Pataki Béla	1925–2001	2003
1337.	Pataki József	1944–2005	2010
1338.	Pataki Zsuzsanna	1957–2013	2014
1339.	Pellens, Karl dr.	1934–2003	2007
1340.	Pénzes Lajos	1939–2006	2006
1341.	Pénzes Sándor	1926–1974	2015
1342.	Percze János	1926–1993	2002

1343.	Perecz Györgyné dr., Téglás Anna	1922–2016	2017
1344.	Péter Imréné Kiss Katalin	1945–1989	2006
1345.	Péter Pál	1929–2005	2005
1346.	Péter Sándor	1890–?	2010
1347.	Péter Sándorné Varga Zita	1917–2006	2010
1348.	Péter Zoltán dr.	1901–1969	2012
1349.	Péteffly László	1891–1971	2013
1350.	Petkes Gergely	1946–2007	2013
1351.	Pető Gáborné dr., Csurka Ilona	1916–2004	2007
1352.	Petraskó László	1897–1972	2010
1353.	Petraskó Sándor	1870–1950	2014
1354.	Petrikás Árpád dr.	1928–1999	2002
1355.	Petró József	1925–2015	2016
1356.	Petrohai Ferenc	1948–2003	2018
1357.	Pilishegyi József dr.	1943–2015	2018
1358.	Piller Dezső	1910–1999	2010
1359.	Pinczés Imre	1900–1945	2005
1360.	Pinczés Zoltán dr.	1926–2011	2012
1361.	Pintye Ferenc dr.	1938–2013	2014
1362.	Pirigyi István dr.	1921–2005	2011
1363.	Plette Ferencné	1914–2005	2012
1364.	Plócai Imre	1933–2007	2007
1365.	Pócs Imre Gáborné Angi Mária	1933–1998	2010
1366.	Pogány János	1907–1983	2004
1367.	Pohl Ferenc	1883–1961	2010
1368.	Pókász Endre	1912–1950	2008
1369.	Pokker Mihály	1887–1951	2013
1370.	Pomázi Gyula	1910–1980	2013
1371.	Pomázi Gyuláné Párkányi Margit	1913–2005	2011
1372.	Poór János dr.	1925–1993	2002
1373.	Popoff Mihály dr.	1888–1969	2010
1374.	Popovics Vladimír	–2003	2007
1375.	Porcsalmi Lajos	1919–1995	2011
1376.	Porcsalmy Gyula	1865–1925	2003
1377.	Porcsalmy Jánosné Tárkányi E.	1917–1994	2005
1378.	Porcsalmy Soma	1832–1914	2004
1379.	Porcsalmy Zoltán	1890–1968	2005
1380.	Pornói Imre	1930–1997	2005
1381.	Pornói Imréné Molnár Aranka	1930–2015	2017
1382.	Porzolt István	1910–1986	2008
1383.	Porzolt Istvánné Molnár Éva	1919–2011	2011
1384.	Pósalaky László	1901–1978	2005
1385.	Posta Lajos	1940–2004	2014
1386.	Posta Lajosné Tárbály Katalin	1944–2004	2014
1387.	Postás Sándorné dr., Horváth Piroška	1938–2012	2013
1388.	Pösze Imre	1898–1976	2008
1389.	Pösze Lajos dr.	1919–1982	2003
1390.	Pösze Lajosné dr., Fésűs Katalin	1919–1983	2011
1391.	Pregun István dr.	1943–2006	2016
1392.	Preznánszky György Aurél	1940–2010	2013

1393.	Preznánszky Györgyné Bikki Gabriella	1935–1978	2014	1443.	Rugonfalvi Kiss István dr.	1881–1957	2011
1394.	Preznánszky Szilágyi Erzsébet	1943–2011	2013	1444.	Ruzsák András	1914–1998	2017
1395.	Privler Pál	1900–1974	2014	1445.	Ruzsa Mihály	1933–2014	2015
1396.	Privler Pálné Szrnka Etelka	1900–1991	2014	1446.	Sain Márton	1915–1997	2016
1397.	Prjevaráné Mikus Márta	1956–2017	2018	1447.	Salánki Ferenc	1897–1979	2011
1398.	Purzsás János	1895–	2007	1448.	Salánki János	1902–1989	2008
1399.	Purzsás Jánosné Vladimír Anna		2007	1449.	Salánki József dr.	1885–1975	2004
1400.	Puskás Álmos	1911–1981	2013	1450.	Sallai Ernő	1931–2002	2011
1401.	Puskás Lajos	1913–1997	2007	1451.	Sallai Rózsa Ilona	1932–2016	2018
1402.	Rábold Gábor	1911–1998	2006	1452.	Sallai Sándor	1926–1992	2009
1403.	Rácz István	1904–1966	2007	1453.	Sándor Ferenc	1913–1967	2002
1404.	Rácz István dr.	1929–2002	2014	1454.	Sándor Gábor	1927–2010	2011
1405.	Rácz Jenő	1883–1942	2004	1455.	Sándor Jenő	1913–2005	2012
1406.	Rácz Zsigmond	1922–1988	2008	1456.	Sándor József	1875–1942	2008
1407.	Rácz Győző	1935–2008	2012	1457.	Sándor László	1922–1998	2003
1408.	Rada Aladár	1921–2007	2018	1458.	Sándor Mihályné dr., Nagy Gabriella	1913–2003	2006
1409.	Rada Aladárné	1926–2014	2018	1459.	Sánta János	1917–2007	2011
1410.	Radácsi Józsefné Németi Mária	1949–1996	2005	1460.	Sápi Gyuláné Kovács Aranka	1912–2013	2015
1411.	Radich Jolán dr.	1903–1989	2014	1461.	Sárdi Béla	1920–1993	2011
1412.	Radó Ferenc	1921–1990	2009	1462.	Sárdi Béláné Balogh Borbála Ilona	1919–2000	2011
1413.	Radóczy Jánosné Kunkli Margit	1945–1994	2005	1463.	Sárdi János	1906–1982	2011
1414.	Radóczy Istvánné Árva Erzsébet	1956–2009	2011	1464.	Sári Gusztáv	1928–1990	2002
1415.	Raffay Lajos	1889–1978	2004	1465.	Sarkadi Károlyné Balogh Erzsébet	1928–2003	2005
1416.	Raffay Sándor dr.	1866–1947	2018	1466.	Sarkadi Nagy János dr.	1888–1956	2002
1417.	Rajkai Tibor dr.	1915–1972	2018	1467.	Sarkady László	1939–2017	2018
1418.	Rákóczy István	1930–1993	2012	1468.	Sarkady Lászlóné	1946–2012	2018
1419.	Rangoni Károlyné Inczédy Margit	1915–2004	2008	1469.	Sárközi Antal	1916–2012	2016
1420.	Rapcsák András dr.	1914–1993	2002	1470.	Sárosi Lajos	1921–1994	2013
1421.	Ravasz János dr.	1915–2004	2017	1471.	Sass Attila dr.	1940–1996	2011
1422.	Regőczy István	1915–2013	2018	1472.	Schader Ede	1889–1963	2015
1423.	Reiman István dr.	1927–2012	2012	1473.	Schág Dániel	1914–2007	2017
1424.	Rejtő Pálné Pogács Mária	1913–1993	2017	1474.	Schneider Mária Margit	1917–2012	2012
1425.	Reményi Béla	1927–2005	2007	1475.	Schudich Ilona	1915–1981	2010
1426.	Remete Sándorné	1945–2005	2007	1476.	Sebestyén Árpád dr.	1929–2014	2015
1427.	Rentka László	1918–2014	2015	1477.	Sebestyén Istvánné dr., Jakucs Ilona	1929–2017	2018
1428.	Résch Pál	1887–1976	2008	1478.	Sebők Emánuel	1891–1944	2005
1429.	Rétháti Miklósné dr., Kubányi G.	1915–1978	2010	1479.	Sebők György	1941–1995	2002
1430.	Rettegé Istvánné Kovács Anna	1901–1980	2002	1480.	Sélyei Ernőné dr., Vincze Erzsébet	1916–2002	2007
1431.	Révész Jánosné	1917–1999	2011	1481.	Sepsy Károly	1895–1964	2014
1432.	Révész Miklósné Ferenczi Mária	1943–2012	2012	1482.	Seregi Kálmán	1912–1989	2012
1433.	Riedt Lászlóné Fogarassy Gabriella	1904–1988	2014	1483.	Seress István	1922–1992	2004
1434.	Román Gyula	1926–2002	2006	1484.	Seress Istvánné	1926–2015	2016
1435.	Román Ilona	1915–2006	2011	1485.	Siketh Zoltán	1931–1988	2004
1436.	Romhányi Gyuláné dr., Arany Irma	1906–1998	2011	1486.	Sille Zoltán	1942–1998	2008
1437.	Róth Gyula	1928–2010	2018	1487.	Silye Mihály	1924–1998	2009
1438.	Rózsa Imre	1925–1990	2013	1488.	Silye Mihályné Szepesi Magdolna	1928–1985	2003
1439.	Rózsa Tivadar dr.	1914–1990	2016	1489.	Simay Attiláné dr., Barna Erzsébet	1928–2002	2004
1440.	Rozsonits Géza	1939–1996	2013	1490.	Simkovich Gyuláné Garai Lenke	1931–2009	2012
1441.	Rubóczky András	1928–2005	2010	1491.	Simon Ferencné Kenéz Rózsa	1935–2017	2018
1442.	Rubovszky Kálmán dr.	1942–2011	2012	1492.	Simon Imre	1939–2006	2012

1493.	Sinka Gyula	1945–2007	2014	1543.	Szabó Ferenc	1939–1997	2011
1494.	Siófoki Lászlóné Keszthelyi Margit	1931–2014	2018	1544.	Szabó Ferike Teréz	1909–1980	2014
1495.	Sipkai Sándor	1939–2008	2016	1545.	Szabó Gábor	1949–1998	2011
1496.	Sipos Endréné Taga Mária	1927–2013	2015	1546.	Szabó Gáspár	1935–1992	2008
1497.	Sipos György	1924–1997	2017	1547.	Szabó Gyula dr.	1943–2016	2017
1498.	Sipos Ida	1903–1987	2002	1548.	Szabó Imre	1921–1998	2003
1499.	Sipos László	1948–1999	2013	1549.	Szabó Imréné Dobos Etelka	1929–1990	2006
1500.	Sipos Zsuzsa	1927–2003	2005	1550.	Szabó István	1913–1993	2005
1501.	Siposné Szendery Ágnes dr.	1935–2005	2008	1551.	Szabó István dr.	1898–1969	2010
1502.	Soltész István	1900–1945	2015	1552.	Szabó János	1939–2002	2017
1503.	Sólymos József	1923–2004	2005	1553.	Szabó Jánosné Hudivók Ilona	1921–2001	2011
1504.	Sólyom Emma	1965–1994	2008	1554.	Szabó Jenő	1917–1999	2013
1505.	Sólyom Imre	1940–2009	2011	1555.	Szabó Jenőné Hámpek Anna Emília	1921–1991	2013
1506.	Sólyom János	1937–2007	2008	1556.	Szabó József	1900–1990	2013
1507.	Sólyom József	1908–1990	2004	1557.	Szabó József	1934–2002	2013
1508.	Somlyai Miklós	1920–1977	2006	1558.	Szabó Károly	1900–1985	2002
1509.	Somogyi Árpád	1928–	2006	1559.	Szabó Károly	1905–1988	2015
1510.	Somogyi László	1935–1987	2006	1560.	Szabó Lajos	1935–2016	2018
1511.	Somorjai László	1900–1991	2003	1561.	Szabó Lajos (D. Szabó Lajos)	1936–1999	2002
1512.	Somos Lajos dr.	1904–1988	2005	1562.	Szabó Lajos dr.	1938–2004	2017
1513.	Sonkoly Tibor	1921–2007	2008	1563.	Szabó László	1943–1993	2013
1514.	Soó Rezső dr.	1903–1980	2006	1564.	Szabó László	1961–2013	2014
1515.	Soós Miklós	1898–1970	2005	1565.	Szabó László	1931–2017	2018
1516.	Sós Zoltán	1926–2009	2011	1566.	Szabó László dr.	1939–2012	2013
1517.	Sóvágó Lászlóné dr., Markos Veronika	1947–2009	2018	1567.	Szabó Lászlóné Nagymáthé Margit	1932–2012	2013
1518.	Sőreghy Márton	1843–1915	2011	1568.	Szabó Miklós	1942–2012	2012
1519.	Stefán Miklós	1930–2010	2011	1569.	Szabó Miklósné Nagy Júlia	1940–1995	2011
1520.	Stettner Miklósné Koltay Eleonóra	1929–2007	2009	1570.	Szabó Sándor	1919–2001	2011
1521.	Straky Tibor	1926–2011	2012	1571.	Szabó Tiborné Meszlényi Ágota	1929–2000	2012
1522.	Straub János dr.	1893–1956	2003	1572.	Szabó Vince dr.	1925–2002	2004
1523.	Sulyok Ivánné Molnár Klára Csitárka	1944–2012	2013	1573.	Szabó Zoltán	1908–1988	2003
1524.	Surányi János dr.	1918–2006	2008	1574.	Szabó Zoltán	1932–2013	2014
1525.	Süle Sándor	1908–1996	2013	1575.	Szabó Zoltánné Pálóczi Mária	1936–2004	2006
1526.	Sümegi László dr.	1932–2015	2016	1576.	Szabolcsi Ferenc	1950–2009	2010
1527.	Sümegi Lászlóné Sal Margit	1940–1997	2003	1577.	Szakács Antal	1900–1980	2009
1528.	Sütő Béla Györgyné Veres Judit	1948–2008	2008	1578.	Szakács Ferenc	1921–1995	2008
1529.	Sütő Dezsőné Ambrus Mária	1934–2004	2005	1579.	Szakács György dr.	1909–1971	2013
1530.	Sütő János	1921–2007	2008	1580.	Szakál Péter	1941–2013	2016
1531.	Sütő Sándor	1925–1991	2003	1581.	Szakály István	1917–1985	2002
1532.	Sylvester Lajos	1934–2012	2015	1582.	Szarmány István	1908–1991	2016
1533.	Szabados Gáborné Nagy Irén	1947–2014	2018	1583.	Szokolczai Lajos	1937–2016	2018
1534.	Szabados Imréné Gönczi Erzsébet	1948–2015	2016	1584.	Szalacsi Rácz Imre dr.	1900–1956	2003
1535.	Szabados Mátyás dr.	1944–2001	2003	1585.	Szalay Ádám	1910–1974	2010
1536.	Szabados Sándor	1935–2007	2011	1586.	Szalay Ernő	1932–1994	2015
1537.	Szabó Albert	1929–2010	2011	1587.	Szalay Ernőné Gál Irén	1944–2010	2015
1538.	Szabó Antalné Kósa Mária	1947–2011	2012	1588.	Szalay György	1931–2004	2005
1539.	Szabó Árpád dr.	1913–2001	2011	1589.	Szalay Pál (Z.Szalay)	1891–1972	2016
1540.	Szabó Emil	1898–1969	2011	1590.	Szalay Sándor	1883–1944	2008
1541.	Szabó Ernő dr.	1904–1982	2015	1591.	Szalay Sándor dr.	1909–1987	2011
1542.	Szabó Ferenc	1911–1986	2004	1592.	Szalay Sándorné dr. Csongor Éva	1922–2007	2014

1593.	Szalay Sára	1936–2006	2015	1643.	Széles Józsefné Márton Ilona	1931–1982	2002
1594.	Szalkay Andrásné Gyórfy Judit	1934–2014	2015	1644.	Szemán István	1939–2012	2013
1595.	Szalontai Barnabás dr.	1919–1984	2014	1645.	Szénássy Barna dr.	1913–1995	2002
1596.	Szalontai Barnabásné dr., Lelik I.	1921–1986	2011	1646.	Szénássy Zoltán dr.	1925–2011	2015
1597.	Szalontai László	1932–1984	2009	1647.	Szende Aladár dr.	1914–2003	2007
1598.	Szamos Tivadarné Fazekas Róza	1930–2015	2016	1648.	Szendrei György	1942–2010	2013
1599.	Szamosújvári Sándor	1921–2002	2004	1649.	Szentannai Sámuel	1876–1956	2015
1600.	Szaniszló Ferenc	1937–2012	2014	1650.	Szentgyörgyi András	1920–1971	2004
1601.	Szanyí Gyula dr.	1926–2005	2005	1651.	Szentgyörgyvári Lajos	1900–1976	2018
1602.	Szarka István	1930–2008	2010	1652.	Szentirmai Józsefné dr., Márton I.	1928–2009	2012
1603.	Szarvas Imre	1941–2015	2017	1653.	Szentjóby Szabó Kálmán	1860–1950	2005
1604.	Szarvas Pál dr.	1910–1986	2003	1654.	Szép Tibor	1928–2006	2008
1605.	Szász Ferenc dr.	1923–2013	2016	1655.	Szepesváry Gábor	1928–1997	2018
1606.	Szász Gusztáv	1903–1964	2007	1656.	Szepsy József	1915–1981	2008
1607.	Szász Gusztávné Duchnovszky M.	1908–2004	2007	1657.	Szerdi Gáborné Varga Klára Terézia	1932–2005	2009
1608.	Szathmári Antal	1919–2004	2005	1658.	Szerdi János dr.	1943–2008	2009
1609.	Szathmári Károly	1925–2015	2016	1659.	Szerémy Gyula	1934–2012	2016
1610.	Szathmáry Árpád id.	1930–2014	2017	1660.	Szigethy Gyula	1904–1986	2003
1611.	Szathmáry László	1919–1986	2008	1661.	Szikszainé Vágó Irén	1945–1992	2005
1612.	Szathmáry Lászlóné Farkas Mária	1918–2001	2008	1662.	Szilágyi Bálint	1939–1992	2012
1613.	Szathmáry Mihályné Dobi Emma	1913–1992	2016	1663.	Szilágyi Béla dr.	1913–1975	2014
1614.	Szatmári Károly	1932–1992	2002	1664.	Szilágyi Béláné dr., Puska Piroska	1912–1988	2014
1615.	Szatmári Károlyné Papp Katalin	1935–1999	2002	1665.	Szilágyi Gyuláné Lossinszky Mária	1946–2012	2017
1616.	Szatmári Lajos	1910–2005	2018	1666.	Szilágyi Józsefné Gruber Julianna	1934–2010	2010
1617.	Szatmári Sándorné Szele Irén	1940–2003	2005	1667.	Szilágyi László	1907–1986	2004
1618.	Szatur Géza	1932–2014	2015	1668.	Szilágyi László	1913–2000	2010
1619.	Száz Kázmér	1917–1982	2010	1669.	Szilágyi Miklós	1934–2003	2004
1620.	Széchy Józsefné Tóth Erzsébet	1954–2015	2016	1670.	Szilágyi Péter	1942–1987	2004
1621.	Szécsi Miklós	1865–1943	2004	1671.	Szilágyi Péter	1954–2013	2014
1622.	Szécsi Pál dr.	1936–2005	2011	1672.	Szilágyiné Nagy Katalin	1963–1999	2016
1623.	Szécsi Pálné dr., Orosz Julianna	1945–2011	2011	1673.	Szincsák Imréné Vincze Róza	1946–1996	2007
1624.	Szécsy György Károly	1897–1959	2005	1674.	Szitha Miklósné Gesztelyi Nagy Márta	1910–1995	2016
1625.	Szegedi Ervin dr.	1956–2006	2007	1675.	Szitovszky Józsefné dr. Bokor E.	1941–2015	2016
1626.	Szegedi László	1925–1995	2013	1676.	Szloszjár Emília	1946–2006	2014
1627.	Szegedi Lászlóné Horgos Irén Anna	1923–1994	2013	1677.	Szoboszlay György	1909–1992	2014
1628.	Szegedi Sándor dr.	1940–2004	2005	1678.	Szokolai György	1909–1993	2011
1629.	Szegedi Sándorné dr., Mán M.	1942–2014	2015	1679.	Szolga Margit	1919–1998	2011
1630.	Szegezdy Róza	1945–2014	2015	1680.	Szondy György dr.	1889–1961	2015
1631.	Szeifertné Szabó Erzsébet	1954–2009	2011	1681.	Szöcs Mihály	1894–1991	2008
1632.	Székely Károlyné Boldogh Margit	1918–1995	2004	1682.	Szögi Lajos	1962–2006	2009
1633.	Székely Miklósné Szentpétery Katalin	1915–2001	2011	1683.	Szöke Domonkos dr.	1946–2009	2011
1634.	Székelyhídi Ágostonné Bojtó Róza	1934–2006	2006	1684.	Szöke György	1939–2008	2009
1635.	Szekér László	1950–2011	2011	1685.	Szöke Györgyné Nagy Karolina	1934–2009	2009
1636.	Szekerczés Pál dr.	1933–1994	2002	1686.	Szőkefalvi–Nagy Zoltán	1916–1980	2010
1637.	Szekeres Andrásné Sarkadi Ilona	1911–1990	2008	1687.	Szóllósi Imre	1949–2000	2002
1638.	Szekeres Antal dr.	1933–2012	2013	1688.	Szóllósi Kálmán	1922–2016	2017
1639.	Szekeres Sándor	1922–2004	2006	1689.	Szóllósi Kálmánné Kiss Viola	1925–2015	2017
1640.	Szele Paula	1897–1983	2016	1690.	Szőőr Antal	1866–1929	2008
1641.	Szele Tibor dr.	1918–1955	2002	1691.	Szőőr Gyula	1906–1969	2008
1642.	Szelényi Ödön dr.	1877–1931	2005	1692.	Szőőr Gyula dr.	1940–2007	2009

1693.	Sztermen József	1908–1974	2012
1694.	Szuromi Józsefné Fekete Erzsébet	1933–2011	2013
1695.	Szűcs Ernő dr.	1926–2011	2012
1696.	Szűcs Gyula	1928–1995	2013
1697.	Szűcs István	1933–1994	2004
1698.	Szűcs István	1931–2006	2012
1699.	Szűcs József	1908–1985	2006
1700.	Szűcs Józsefné Papp Magdolna	1943–2007	2008
1701.	Szűcs Józsefné Takács Viktória	1916–2014	2016
1702.	Szűcs Kornélia dr.	1945–2012	2018
1703.	Szűgyi Trajtler Géza	1888–1978	2015
1704.	Szvetits Zoltán	1929–2014	2015
1705.	Tácsi László	1935–2005	2008
1706.	Takács Gyula	1899–1976	2003
1707.	Takács István	1912–2004	2010
1708.	Takács János	1903–1960	2010
1709.	Takács Jenő	1926–2015	2016
1710.	Tallódi Sándor	1930–2009	2010
1711.	Tallódi Sándorné Rácz Ilona	1937–2004	2006
1712.	Tamás Aladárné dr., Szűcs Ilona	1912–2016	2017
1713.	Tamás Andrásné Rákosi Ida	1928–2015	2017
1714.	Tamás Attila dr.	1930–2015	2017
1715.	Tamás Béla	1948–1995	2011
1716.	Tánczos István	1921–1982	2007
1717.	Tanító Béla	1942–2008	2008
1718.	Tanka János	1908–1922	2006
1719.	Tankó Béla dr.	1905–1974	2003
1720.	Tankó Béla dr.	1876–1946	2005
1721.	Tar Imre	1888–1970	2002
1722.	Tar János	1929–2002	2003
1723.	Tar János	1928–2012	2014
1724.	Tar Zoltán	1913–1992	2003
1725.	Tarcai Zoltán	1930–2009	2011
1726.	Tarcsi István	1919–2001	2009
1727.	Tarcsi Istvánné Tóth Margit	1928–1993	2010
1728.	Tardos János dr.	1907–1963	2018
1729.	Tarján Sándor	1933–2007	2010
1730.	Tarr Ferenc	1903–1988	2011
1731.	Tasi Gábor	1932–1997	2007
1732.	Tasi Miklós	1930–2000	2004
1733.	Tatár Antal	1902–1994	2004
1734.	Tatár Miklós	1932–2010	2018
1735.	Tatár Zsolt	1941–2009	2011
1736.	Tatos István	1922–2016	2017
1737.	Telkes (Tvergyák) Sándor	1874–1951	2004
1738.	Ternyey András	1925–1993	2002
1739.	Thun Lászlóné Szaplóczay Erzsébet	1926–2010	2011
1740.	Thuróczy Margit dr.	1916–1969	2008
1741.	Thurzó Sándor	1908–1945	2011
1742.	Tikász Sándor	1922–2007	2010

1743.	Tilki Jánosné Magó Katalin	1945–2011	2012
1744.	Tímár Istvánné Énekes Lenke	1931–1991	2013
1745.	Tímár Pálné Szabó Gabriella	1931–2013	2014
1746.	Tímári Márton	1900–1970	2008
1747.	Tiszavölgyi Miklósné Papp Ilona	1923–2009	2009
1748.	Titkó István	1946–2011	2011
1749.	Tivadar Andor	1925–2001	2002
1750.	Tivadar Andorné Koltai Éva	1944–2015	2016
1751.	Tokai Gyula	1921–1995	2002
1752.	Tomka Jánosné N. Tóth Vilma	1934–2005	2006
1753.	Torday Zsigmond	1904–1993	2004
1754.	Tornyai Gyula	1934–1986	2011
1755.	Tóth Andor	1908–1998	2004
1756.	Tóth Andorné Tanács Vilma	1915–1998	2004
1757.	Tóth Antal dr.	1896–1968	2014
1758.	Tóth Béla	1908–1996	2005
1759.	Tóth Elekné dr., K. Nagy Magdolna	1937–2014	2016
1760.	Tóth Ervin dr.	1910–1999	2015
1761.	Tóth Erzsébet	1954–2004	2015
1762.	Tóth Ferenc dr. (K. Tóth)	1931–2014	2017
1763.	Tóth Géza	1939–2012	2012
1764.	Tóth Gézáné Fekete Irma	1939–2009	2011
1765.	Tóth Gyula	1929–1992	2014
1766.	Tóth Gyula dr.	1931–1990	2003
1767.	Tóth Imre	1946–2015	2016
1768.	Tóth István	1932–2002	2005
1769.	Tóth István Gusztáv	1946–2000	2002
1770.	Tóth János	1919–2000	2006
1771.	Tóth János	1921–2003	2015
1772.	Tóth János Lászlóné Cseke Ilona	1932–2011	2012
1773.	Tóth Jánosné (Cs. Tóth)	1928–2017	2018
1774.	Tóth József	1823–1908	2006
1775.	Tóth József	1938–2003	2012
1776.	Tóth József	1942–2014	2018
1777.	Tóth Kálmán dr.	1906–1997	2005
1778.	Tóth Károly	1911–1984	2014
1779.	Tóth Lajos	1943–1970	2010
1780.	Tóth Lajos	1935–1996	2012
1781.	Tóth Lajos dr.	1902–1990	2003
1782.	Tóth Lajos dr.	1899–1983	2004
1783.	Tóth Lajos dr.	1923–1989	2013
1784.	Tóth Lajosné dr., Keresztessy Mária	1910–1981	2003
1785.	Tóth Lajosné Kabai Piroska	1945–1982	2017
1786.	Tóth László	1907–1974	2004
1787.	Tóth László	1895–1984	2014
1788.	Tóth László (D. Tóth László)	1926–2000	2002
1789.	Tóth Lászlóné Molnár Teréz Ida	1925–2007	2011
1790.	Tóth Mihály	1889–1964	2016
1791.	Tóth Pál	1931–1997	2007
1792.	Tóth Pál	1831–1911	2014

1793.	Tóth Pál	1843–1903	2014
1794.	Tóth Sándor	1925–2006	2006
1795.	Tóth Sándor	1954–2012	2012
1796.	Tóth Sándor	1931–2013	2014
1797.	Tóth Sándorné Kiss Ilona	1933–2017	2018
1798.	Tóth Szilveszter Győző	1913–1976	2011
1799.	Tóth Vendel	1948–1998	2016
1800.	Tóth Zoltán	1899–1964	2004
1801.	Tőkés György	1905–1973	2003
1802.	Török Béla	1940–1998	2011
1803.	Török István	1914–1997	2011
1804.	Török István	1904–1996	2015
1805.	Török István	1923–2015	2018
1806.	Török Istvánné Szabó Anna	1921–1958	2018
1807.	Török Jenő dr.	1908–1983	2004
1808.	Török József dr.	1813–1894	2011
1809.	Török Károly	1935–2008	2013
1810.	Török Lajos	1936–2016	2017
1811.	Török Tibor	1896–1972	2005
1812.	Török Zoltán	1925–2005	2005
1813.	Török Zoltánné Oborzil Livia Judit	1934–2012	2013
1814.	Törzsök Béla	1916–2009	2017
1815.	Törzsök Márton	1912–1960	2010
1816.	Trembeczki Miklós	1926–2011	2012
1817.	Trón Lászlóné dr., Juhász Julianna	1911–1993	2011
1818.	Trungel Lászlóné Vincze Ilona	1936–2004	2007
1819.	Turcsányi Béla Pál	1901–1993	2004
1820.	Túri Bernát	1903–1982	2002
1821.	Turi Sándor	1891–1959	2009
1822.	Turóczi Mária	1907–1994	2013
1823.	Turcsányi Ambrus dr.	1890–1971	2014
1824.	Tusa József	1929–2002	2009
1825.	Udud István	1937–2012	2012
1826.	Ugrai József	1932–1986	2012
1827.	Uhrí Imre	1933–2014	2015
1828.	Új Imréné Tóth Róza	1938–2013	2013
1829.	Újhelyi Istvánné Varga Klára	1921–1996	2006
1830.	Ujlaki Gyula	1938–1997	2004
1831.	Ujlaki Imréné D. Szabó Edit	1941–1996	2014
1832.	Ujlaky Zoltánné Bényei Margit	1939–1994	2004
1833.	Ujvárosi Imre	1912–2003	2004
1834.	Ujvárosi Kálmán	1877–1956	2005
1835.	Ujvárosi Vilmos	1918–2011	2013
1836.	Uray Gyula	1861–1945	2018
1837.	Urbán János dr.	1939–2012	2013
1838.	Úzonyi Antalné Nagy Eszter	1941–1990	2005
1839.	Úzonyi Pál	1923–1986	2003
1840.	Üveges Mária Éva dr.	1942–2007	2008
1841.	Üveges Petronella Emma	1906–2001	2009
1842.	Vadász István	1937–2003	2011

1843.	Vági Gyula	1923–2005	2008
1844.	Vági Lajos	1893–1980	2009
1845.	Vágó László dr.	1932–2008	2009
1846.	Vágó Lászlóné dr., Kun Júlia	1936–2003	2007
1847.	Valach Jánosné Garay Ilona	1928–2015	2017
1848.	Valent Júlia dr.	1928–2006	2015
1849.	Valkovics Zoltán	1926–2003	2004
1850.	Vályi-Nagy Józsefné dr., Kővér Klára	1938–2006	2006
1851.	Váncsa Józsefné Ludányi Erzsébet	1934–2016	2017
1852.	Váradai Bálint	1935–1982	2007
1853.	Váradai László	1939–2003	2011
1854.	Váradai Zoltánné Ilyés Magdolna	1936–1981	2012
1855.	Várallyay Józsefné gömöri Havas Judit	1918–2005	2015
1856.	Varga Antal	1908–1993	2002
1857.	Varga Antal dr. (Idős Varga Antal)	1885–1944	2002
1858.	Varga Gusztáv	1921–2008	2010
1859.	Varga Gyula	1924–2004	2013
1860.	Varga Gyuláné Gábor Etelka	1933–2016	2017
1861.	Varga Imre (S. Varga Imre)	1927–1979	2002
1862.	Varga József	1917–1991	2014
1863.	Varga József dr.	1935–1982	2012
1864.	Varga Károly dr.	1929–1999	2013
1865.	Varga Károlyné Hári Katalin Anna	1938–2014	2015
1866.	Varga Lajos	1887–1967	2003
1867.	Varga Lajos	1932–2012	2013
1868.	Varga Lajosné Kunkli Irén	1938–2007	2007
1869.	Varga László	1936–2016	2017
1870.	Varga László dr.	1907–1968	2003
1871.	Varga Lászlóné Lázár Gizella	1912–1988	2007
1872.	Varga Lászlóné Pinczés Irén	1931–2013	2014
1873.	Varga Mihály	1938–1991	2002
1874.	Varga Miklós	1927–1980	2005
1875.	Varga Ottó dr.	1909–1969	2002
1876.	Varga Pál (Cs. Varga)	1922–1987	2008
1877.	Varga Pálné (Cs. Varga)Varga Etelka	1925–1982	2008
1878.	Varga Tamás dr.	1919–1987	2011
1879.	Varga Zoltán dr.	1907–1982	2014
1880.	Varga Zsigmond dr.	1886–1956	2003
1881.	Vargáné Tóth Edit	1961–2007	2015
1882.	Vári Andor	1917–1991	2008
1883.	Vas Albin	1931–1993	2005
1884.	Vas Jenő	1903–1984	2016
1885.	Vaskó László dr.	1931–2014	2016
1886.	Vass Andrásné Kökényesi Katalin	1947–2009	2017
1887.	Vass János	1919–1967	2012
1888.	Vass Lajos	1940–2001	2017
1889.	Vass Péter	1911–1982	2004
1890.	Vassné Husi Magdolna	1941–2015	2016
1891.	Vecsey Tibor dr.	1913–1977	2003
1892.	Vedrődi (Schwarczer) Viktor dr.	1839–1909	2002

1893.	Végh Károly	1883–1962	2012
1894.	Végh Lujza	1926–2006	2012
1895.	Veisz János	1944–2012	2013
1896.	Vekerdi Béla dr.	1882–1970	2005
1897.	Vekerdi Béláné dr., Király Ilona	1889–1977	2014
1898.	Vekerdi László dr.	1924–2009	2012
1899.	Vékony János id.	1905–1995	2016
1900.	Vékony János ifj.	1934–1999	2016
1901.	Vékony Sándor	1901–1971	2004
1902.	Verbényi József	1924–2014	2017
1903.	Vereb Mihály	1929–2014	2015
1904.	Veres Istvánné Veresegyházy Klára	1946–2008	2014
1905.	Veres Péterné Lázár Mária	1923–2012	2016
1906.	Vermes László	1919–1996	2011
1907.	Vermes Lászlóné Galaczy Katalin	1923–2015	2018
1908.	Vértési Géza	1911–1979	2009
1909.	Vészi János	1927–2003	2011
1910.	Vesztér Vilmos	1941–2010	2013
1911.	Vida György	1876–1941	2009
1912.	Vígh Jánosné	1913–2000	2004
1913.	Vikár Csabáné Fülöp Gizella	1946–2017	2018
1914.	Vikár István	1911–1997	2003
1915.	Vikár Sándor	1905–1985	2007
1916.	Vikol Erzsébet	1944–2010	2010
1917.	Vikol Kálmán	1911–1968	2008
1918.	Vikol Kálmánné Poller Erzsébet	1913–2006	2009
1919.	Villányi Géza	1935–2009	2013
1920.	Villás Miklós	1939–1981	2004
1921.	Vincze Ferenc dr.	1914–1993	2013
1922.	Vincze Lászlóné dr., Kiss Edit	1927–1990	2007
1923.	Virág László	1930–2014	2018
1924.	Virágh László	1902–1985	2003
1925.	Virágh Sándorné Törös Borbála	1931–2017	2018
1926.	Viski Szabó Imre	1897–1979	2004
1927.	Vitos Lajos	1909–1982	2009
1928.	Voksán József dr.	1926–2004	2005
1929.	Vona Attila	1955–2007	2018
1930.	Vratarics György dr. (Pápai Vratarics)	1908–1987	2016

1931.	Waculik Margit dr.	1913–2005	2007
1932.	Weintrager Adolf	1927–1987	2006
1933.	Werner Gyula	1861–1940	2014
1934.	Zabó Zoltán dr.	1940–2007	2007
1935.	Zágonyi Lászlóné Jakab Erzsébet	1919–1987	2002
1936.	Zsabka Jánosné dr., Sindel Anna	1930–1999	2016
1937.	Zsákai András	1904–1993	2008
1938.	Zsáky István	1930–2001	2013
1939.	Zsaskovszky Endre	1824–1882	2012
1940.	Zsaskovszky Ferenc	1819–1887	2010
1941.	Zsigó Károly	1900–1978	2003
1942.	Zsigó Menyhértne Bary Judit	1910–1992	2006
1943.	Zsilka László	1903–1982	2010
1944.	Zsoldos István	1913–2003	2011
1945.	Zsolnai József dr.	1935–2011	2011
1946.	Zsögön Zoltán	1880–1951	2008
1947.	Zsuffa Zoltán	1921–1990	2009
1948.	Zsurkay György	1926–2006	2009

**Az Emlékezzünk régiekről fejezetekben
megjelent írások**

1.	Apáczai Csere János	1625–1659	2009
2.	Benka Gyula	1838–1923	2015
3.	Brunszvik Teréz	1775–1861	2013
4.	Gönczy Pál	1817–1892	2013
5.	Homokay Pál	1804–1858	2018
6.	Kalocsa Róza	1838–1901	2018
7.	Kiss Lajos dr.	1910–2002	2010
8.	Koren István dr.	1805–1893	2016
9.	Rátz László	1863–1930	2014
10.	Szabó Magda dr.	1917–2007	2017
11.	Török János	1807–1874	2016
12.	Vajda Péter	1808–1846	2015
13.	Zákány József	1785–1857	2010

Útmutató arcképvázlat írásához

A *Pedagógusok arcképcsarnoka* című sorozatunkat – szándékaink és lehetőségeink szerint – a következő években is folytatjuk. Az eddigi gyakorlatnak megfelelően az élők sorából már eltávozott olyan magyar pedagógusokról fogadunk arcképvázlatokat, akiknek tevékenysége érdemes az emlékéllítésre. Pedagógusnak tekintjük az oktatási rendszer keretében dolgozó pályatársainkat óvodáktól az egyetemekig.

Az arcképvázlatok tartalma, szerkezeti felépítése:

Az arcképvázlat első adata a családi- és keresztnév: a **címszó**. A címszót kerek zárójelben követik a születés és halálozás adatai. A címszó lezárásának tekintjük a foglalkozást meghatározó képesítés, ill. tudományos fokozat megnevezését.

A **főszöveg** első része az **életút/életpálya** bemutatása, amely a származás megjelölésével az iskolai tanulmányok felsorolásával (oklevél, diploma megszerzése) kezdődik. Ezt követi időrendi sorrendben a munkahelyek, valamint a beosztások megemlézése.

A főszöveg második része az **életmű** bemutatása, a végzett tevékenység szakmai méltatása s annak elismerése, a kitüntetések megemlézése. Lehetőség van a kutatási területek és tevékenység leírására, megjelölve az elért eredményeket. Publikációk esetén a főbb művek címét is közöljük, megjelölve a kiadói, nyomdai és évszám-adatokat. Idézet vagy ún. átemelés használatakor a forrást pontosan kérjük megjelölni.

A főszöveg harmadik része a **szakmai-közéleti** tevékenységet mutatja be. Itt is adódik lehetőség a személyes kapcsolatok és a jellemző emberi vonások felvillantására. Élő személyek, tanítványok, egykori munkatársak visszaemlékezése hitelesíti az életművet.

Végül a névcikket a **szerző neve és lakhelyének** megnevezése zárja. Egy névcikket több szerző is készíthet. Kiadványunk elején tartalomjegyzéket készítünk, amiben látható, hogy kik és kiről emlékeztek meg. A végén pedig repertóriumba foglaljuk az eddig megjelent arcképvázlatok szereplőit.

Még néhány tanács, illetve követelmény:

- Szükséges, hogy az arcképvázlat írója valamilyen formában megkeresse a még élő, közvetlen hozzátartozókat, egyrészt egyetértő hozzájárulásuk megszerzéséhez, másrészt igen hasznos segítséget kaphat a szükséges adatok pontosításához, kiegészítéséhez.
- A személyi adatokban a hitelesség elengedhetetlen követelmény, ezért ennek biztosítását az arcképvázlat írója garantálja.
- Az arcképvázlat írója pontosan adja meg azoknak az intézményeknek a nevét, ahol az illető pedagógus diplomát szerzett, illetve dolgozott!
- Technikai okokból csak számítógéppel írt, formázatlan, doc kiterjesztésű szöveget fogadunk el. Második fájlként lehet mellékelni formázott arcképet is. Minden cikkhez egy jó minőségű portréképet kell (és egyéb fényképeket lehet) mellékelni. A képeket 600 dpi felbontással szkenneljék be, vagy fényképezéskor minimum 1200 x 1600-as felbontással készítsék el!

Az arcképvázlat **legfeljebb 12 000 karakter** terjedelmű legyen!

A 2019-es kötetbe szánt arcképvázlatokat **dr. Gerencsér Attila** tagtársunk címére kérjük elküldeni: **geratister@gmail.com (tel.: 06-52/324-891; 30-366-18-80)**.

A következő évi kötetekben megjelentetni kívánt arcképvázlatokat 2018. november 1-jétől kezdődően folyamatosan várjuk, és 2019. április 30-án tartunk „lapzártát”.

A kiadványt akkor jelentetjük meg, ha a jelzett határidőig 80–100 arcképvázlat érkezik.

A SZERKESZTŐSÉG